

MINISTERUL CULTURII
AL REPUBLICII MOLDOVA

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL

2023

CHIȘINĂU, 2023

CZU 050.9
C 13

Director fondator: Alexe Rău

Director general: Elena Pintilei

Colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), dr. Iulian Filip, Elena Pintilei, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Maxim Melinti, Elena Barbos-Balinschi (secretară)

Autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Ana Struță

Colaborare: dr. Maxim Melinti, Angelina Olaru, Lucia Bacaliuc

Coordonator de ediție: Veronica Borș

Coperta: Alexandru Burdila

Redactor: Angelina Olaru, Jana Badan

Redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi

Procesare computerizată și prezentare grafică: Diana Odobescu

Coperta este realizată în baza lucrărilor artistului plastic Igor Vieru.

Pe coperta 1:

1. Primăvara în livadă. 1960, ulei pe carton, 60 x 52 cm. Colecție particulară, Italia; 2. Portretul lui Grigore Vieru. 1968, ulei pe pânză, 130 x 100 cm, Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”; 3. Nucarii. 1967, ulei pe pânză, 76 x 93 cm. Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova; 4. Autoportret. 1968, ulei pe pânză, 70 x 50 cm. Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

Pe coperta a 4-a: ilustrații din cărțile:

„Călin” de Mihai Eminescu, 1976; „Mama” de Grigore Vieru, 1975; „Capra cu trei iezi” de Ion Creangă, 1974; „Guguță, căpitan de corabie” de Spiridon Vangheli, 1977; „Povestea lui Harap-Alb” de Ion Creangă, 1973; „Vasile Porojan” de Vasile Alecsandri, 1978.

Calendar Național 2023 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coord.: Veronica Borș ; aut.: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Ana Struță [et al.] ; colegiul red.: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; red.: Angelina Olaru, Jana Badan ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău, 2023 (Primex-Com). – ISSN 1857-1557. – 100 ex. 2023. – 2023. – 379 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – Ind. alf. al datelor memorabile documentate: p. 375-376.

050.9
C 13

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2023

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

DECENII, ANI, SĂPTĂMÂNI, ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE, NAȚIONALE, ZILELE INTERNAȚIONALE (MONDIALE), COMEMORATIVE ȘI PROFESIONALE

Decenii declarate de ONU

2014-2024 Deceniul Energiei Durabile pentru Toți
2015-2024 Deceniul Internațional al Persoanelor de Origine Africană
2015-2024 Deceniul Internațional al Sănătății Solului
2016-2025 Deceniul de Acțiune al Națiunilor Unite privind Nutriția
2016-2025 Al treilea Deceniu al Dezvoltării Industriale în Africa
2018-2027 Al treilea Deceniu al Națiunilor Unite pentru Eradicarea Sărăciei
2018-2028 Deceniul Internațional de Acțiune „Apa pentru dezvoltare durabilă”
2019-2028 Deceniul Păcii, în memoria lui Nelson Mandela
2019-2028 Deceniul Agriculturii de Familie
2021-2030 Al doilea Deceniu al Națiunilor Unite de Acțiune pentru Siguranța Rutieră
2021-2030 Deceniul pentru Îmbătrânirea Sănătoasă
2021-2030 Deceniul privind Restaurarea Ecosistemelor
2021-2030 Deceniul Științei Oceanice pentru Dezvoltare Durabilă
2022-2032 Deceniul Internațional al Limbilor Indigene

Săptămânile tematice ONU pentru anul 2023

Săptămâna Mondială a Armoniei Interconfesionale (1-7 februarie)
Săptămâna Solidarității cu Popoarele care Luptă Împotriva Rasismului și a Discriminării Rasiale (20-26 martie)
Săptămâna Mondială a Imunizării (24-30 aprilie)
Săptămâna Solidarității cu Popoarele Lipsite de Autogovernare (25-31 mai)
Săptămâna Mondială a Alăptării (1-8 august)
Săptămâna Mondială a Spațiului Cosmic (4-11 octombrie)
Săptămâna Mondială a Dezarmării (24-30 octombrie)
Săptămâna Internațională a Științei și Păcii (6-12 noiembrie)

Anul 2023 este declarat:

Anul Internațional al Mediului (ONU)
Anul European al Competențelor (Comisia Europeană)
Anul Omagial al Pastorației Persoanelor Vârștnice și Anul Comemorativ al Imnografilor și Cântăreților Bisericești (psalți) în Patriarhia Română (Biserica Ortodoxă Română)
Anul Culturii Ucrainene în Moldova (Ministerul Culturii al Republicii Moldova)
Anul „Bibliotecile în susținerea incluziunii digitale, sociale și culturale a membrilor comunității” (Ministerul Culturii al Republicii Moldova)

Au fost desemnate:

Capitala Mondială a Cărții – Accra (Ghana)
Capitala Mondială a Designului – Copenhaga (Danemarca)
Capitala Mondială a Sportului – Konya (Turcia)
Capitala Europeană a Sportului – Glasgow (Scoția)
Capitala Europeană a Tineretului – Lublin (Polonia)
Capitala Europeană a Voluntariatului – Veszprém (Ungaria)
Capitala Verde a Europei – Tallinn (Estonia)
Capitalele Europene ale Culturii – Veszprém (Ungaria), Timișoara (România), Elefsina (Eleusis) (Grecia)
Capitala Națională a Tineretului – Ungheni (Republica Moldova)

Aniversări și comemorări mondiale la care se asociază UNESCO

300 de ani de la nașterea lui Paisius de Hilendar, istoric (1722-1773) (Bulgaria, cu sprijinul României, Federației Ruse și Sloveniei)

200 de ani de la scrisoarea lui János Bolyai despre descoperirea geometriei non-euclidiene (1823) (Ungaria, cu sprijinul României și al Federației Ruse)

100 de ani de la nașterea lui Aco Șopov, poet (1923-1982) (Macedonia de Nord, cu sprijinul Bosniei și Herțegovinei, Croației, Franței, Luxemburgului, Muntenegrului, României, Serbiei, Sloveniei și Tunisiei)

200 de ani de la nașterea lui Ignacy Łukasiewicz, om de știință (1822-1882) (Polonia, cu sprijinul Austriei, României și Ucrainei)

100 de ani de la nașterea lui Liviu Ciulei, regizor de teatru și film (1923-2011) (România, cu sprijinul Franței, Republicii Moldova și Serbiei)

50 de ani de la moartea Elisei Leonida Zamfirescu, inginer chimist (1877-1973) (România, cu sprijinul Germaniei și Muntenegrului)

Anul Nou – 1 ianuarie

Ziua Mondială a Păcii (proclamată de Vatican) – 1 ianuarie

Ziua Mondială Braille (ONU) – 4 ianuarie

Nașterea lui Isus Hristos (Nașterea Domnului sau Crăciunul, stil vechi) – 7 ianuarie

Ziua Mondială a Rezervațiilor și Parcurilor Naturale – 11 ianuarie

Ziua Mondială a Logicii (UNESCO) – 14 ianuarie

Ziua Comemorării lui Mihai Eminescu în Republica Moldova – 15 ianuarie

Ziua Națională a Culturii în Republica Moldova – 15 ianuarie

Ziua Wikipedia – 15 ianuarie

Ziua Diplomatului în Republica Moldova – 17 ianuarie

Ziua Internațională a Îmbrățișărilor – 21 ianuarie

Ziua Unirii Principatelor Române (1859) – 24 ianuarie

Ziua Internațională a Educației (ONU) – 24 ianuarie

Ziua Mondială a Culturii Africane și Afrodescendenților (UNESCO) – 24 ianuarie

Ziua Internațională a Femeilor în Multilateralism (UNESCO) – 25 ianuarie

Ziua Mondială a Vănilor – 26 ianuarie

Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului (ONU, UNESCO) – 27 ianuarie

Ziua Internațională de Mobilizare Împotriva Războiului Nuclear – 28 ianuarie

Ziua Europeană a Protecției Datelor Personale – 28 ianuarie

Ziua Lucrătorului Procuraturii în Republica Moldova – 29 ianuarie

Ziua Internațională a Nonviolenței în Școli – 30 ianuarie

Ziua Autonomiei Locale și a Lucrătorului din Administrația Publică Locală în Republica Moldova – 1 februarie

Ziua Internațională a Cititului Împreună – 1 februarie

Ziua Mondială a Tineretului Ortodox – 2 februarie

Ziua Mondială a Zonelor Umede – 2 februarie

Ziua Internațională a Fraternității Umane (ONU) – 4 februarie

Ziua Mondială de Luptă Împotriva Cancerului – 4 februarie

Ziua Internațională a Toleranței Zero Față de Mutilarea Genitală Feminină (ONU) – 6 februarie

Ziua Mondială Fără Telefon Mobil – 6 februarie

Ziua Europeană a Siguranței pe Internet (prima zi de marți a lunii februarie) – 7 februarie

Ziua Mondială a Stomatologului – 9 februarie

Ziua Mondială a Leguminoaselor (ONU) – 10 februarie

Ziua Europeană a Numărului Unic de Urgență 112 – 11 februarie

Ziua Internațională a Femeilor și Fetelor din Domeniul Științei (ONU) – 11 februarie

Ziua Mondială a Radioului (ONU) – 13 februarie

Ziua Națională a Lecturii în Republica Moldova – 14 februarie

Ziua Comemorării lui Grigore Vieru în Republica Moldova – 14 februarie

Ziua Internațională a Îndrăgostiților – 14 februarie

Ziua Comemorării celor Căzuți în Războiul din Afganistan în Republica Moldova – 15 februarie

Ziua Internațională a Demonstrațiilor pentru Pace – 15 februarie

Ziua Bunătății Spontane – 17 februarie
Ziua Mondială a Echității Sociale (ONU) – 20 februarie
Ziua Internațională a Ghizilor de Turism – 21 februarie
Ziua Internațională a Limbii Materne (ONU, UNESCO) – 21 februarie
Dragobete – Sărbătoarea dragostei la români – 24 februarie
Ziua Internațională a Filantropiei Corporatiste (a patra zi de luni a lunii februarie) – 27 februarie
Ziua Internațională a Ursului Polar – 27 februarie
Ziua Mărțișorului – 1 martie
Ziua Mondială a Imunității – 1 martie
Ziua Mondială a Protecției Civile – 1 martie
Ziua Internațională a Salvatorului – 1 martie
Ziua „Zero discriminare” – 1 martie
Ziua Memoriei și Recunoștinței (ziua de comemorare a celor căzuți în conflictul armat din anul 1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova, a victimelor conflictului și de exprimare a recunoștinței față de veteranii acestui conflict) în Republica Moldova – 2 martie
Ziua Mondială a Faunei Sălbatică (ONU) – 3 martie
Ziua Mondială a Scriitorilor – 3 martie
Ziua Mondială a Luptei Împotriva Exploatării Sexuale – 4 martie
Ziua Mondială a Ingineriei pentru Dezvoltare Durabilă (UNESCO) – 4 martie
Ziua Mondială a Eficienței Energetice – 5 martie
Ziua Internațională a Femeii (ONU, UNESCO) – 8 martie
Ziua Internațională a DJ-ilor – 9 martie
Ziua Mondială de Prevenire a Maladiilor Renale (a doua zi de joi a lunii martie) – 9 martie
Ziua Internațională a Judecătoarelor (ONU) – 10 martie
Ziua Europeană de Comemorare a Victimelor Terorismului – 11 martie
Ziua Mondială Împotriva Cenzurii Cibernetice – 12 martie
Ziua Internațională a Matematicii (semnului π (pi)) (UNESCO) – 14 martie
Ziua Internațională a Râurilor și de Luptă Împotriva Barajelor – 14 martie
Ziua Internațională Împotriva Violenței Poliției – 15 martie
Ziua Mondială a Drepturilor Consumatorului – 15 martie
Ziua Internațională a Astrologiei (ziua echinocțiului de primăvară) – 20 martie
Ziua Mondială a Sănătății Orale – 20 martie
Ziua Internațională a Francofoniei (ONU) – 20 martie
Ziua Internațională a Fericirii (ONU) – 20 martie
Ziua Internațională a Teatrului pentru Copii și Tineret – 20 martie
Ziua Conștiinței Planetare – 21 martie
Ziua Internațională a Copiilor Străzii – 21 martie
Ziua Internațională a lui Nowruz, sărbătoare închinată focului și purității (ONU) – 21 martie
Ziua Internațională a Pădurilor (ONU) – 21 martie
Ziua Internațională de Combatere a Insomniei – 21 martie
Ziua Mondială a Teatrului de Animație – 21 martie
Ziua Mondială a Poeziei (ONU) – 21 martie
Ziua Mondială a Sindromului Down (ONU) – 21 martie
Ziua Mondială pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (ONU) – 21 martie
Ziua Mondială a Apei (ONU) – 22 martie
Ziua Mondială a Meteorologiei (ONU) – 23 martie
Ziua Internațională a Dreptului la Adevăr privind Încălcărilor Grave ale Drepturilor Omului și pentru Demnitatea Victimelor (ONU) – 24 martie
Ziua Mondială de Combatere a Tuberculozei (ONU) – 24 martie
Ziua Mondială a Cărții Poștale – 25 martie
Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Sclaviei și a Comerțului Transatlantic cu Sclavi (ONU) – 25 martie
Ziua Internațională a Solidarității cu Angajații Reținuți și cu cei Dispăruți (ONU) – 25 martie
Ziua Unirii Basarabiei cu România – 27 martie

Ziua Mondială a Teatrului – 27 martie
Ziua Internațională a Păcălelilor – 1 aprilie
Ziua Internațională a Cărții pentru Copii – 2 aprilie
Ziua Internațională de Conștientizare a Autismului (ONU) – 2 aprilie
Ziua Internațională pentru Conștientizarea Pericolului Reprezentat de Minele Antipersonal și Asistență în Lupta Împotriva Acestora (ONU) – 4 aprilie
Ziua Contabilului – 4 aprilie
Ziua Profesională a Salvatorilor și Pompierilor din Republica Moldova – 5 aprilie
Pesah (Paștele evreiesc) – 5-13 aprilie
Ziua Internațională a Sportului pentru Dezvoltare și Pace (UNESCO) – 6 aprilie
Ziua Libertății în Republica Moldova (zi de comemorare a tinerilor care au manifestat pașnic în numele libertății și democrației) – 7 aprilie
Ziua Mondială a Sănătății (ONU) – 7 aprilie
Ziua Internațională de Reflecție asupra Genocidului din Rwanda (ONU) – 7 aprilie
Ziua Internațională a Romilor – 8 aprilie
Sfintele Paști la catolici și protestanți – 9 aprilie
Ziua Internațională a Celor Eliberați din Lagărele Fasciste de Concentrare – 11 aprilie
Ziua Internațională a Zborului Spațial Uman (ONU) – 12 aprilie
Ziua Mondială a Aviației și Cosmonauticii – 12 aprilie
Ziua Expertului Judiciar – 14 aprilie
Ziua Mondială a Bolii Chagas (ONU) – 14 aprilie
Ziua Internațională a Culturii (Pactul Roerich) – 15 aprilie
Ziua Mondială a Artei (UNESCO) – 15 aprilie
Ziua Comemorării Foametei Organizate în anii 1945-1947 (a treia sâmbătă a lunii aprilie) – 15 aprilie
Învierea Domnului (Sfintele Paști), la ortodocși – 16 aprilie
Ziua Internațională a Hemofiliei – 17 aprilie
Ziua Internațională a Monumentelor și Siturilor – 18 aprilie
Ziua Europeană a Circului – 19 aprilie
Ziua Internațională a Astronomiei – 20 aprilie
Ziua Limbii Chineze (ONU) – 20 aprilie
Ziua Mondială a Circului – 21 aprilie
Ziua Mondială a Creativității și Inovării (ONU) – 21 aprilie
Ziua Mondială a Planetei Pământ (ONU) – 22 aprilie
Ziua Profesională a Bibliotecarului în Republica Moldova – 23 aprilie
Ziua Mondială a Cărții și Dreptului de Autor (ONU, UNESCO) – 23 aprilie
Ziua Limbii Engleze (ONU) – 23 aprilie
Ziua Lucrătorului din Gospodăria de Locuințe și Deservirea Comunală în Republica Moldova (a patra duminică a lunii aprilie) – 23 aprilie
Paștele Blajinilor – (luni, la o săptămână după Învierea Domnului) – 24 aprilie
Ziua Internațională a Multilateralismului și Diplomatiei pentru Pace (ONU) – 24 aprilie
Ziua Mondială a Protecției Animalelor de Laborator – 24 aprilie
Ziua Internațională a Delegatului (ONU) – 25 aprilie
Ziua Mondială a Malariei (ONU) – 25 aprilie
Ziua Comemorării Victimelor Catastrofei de la CAE Cernobâl și Altor Avarii Nucleare în Republica Moldova – 26 aprilie
Ziua Internațională de Comemorare a Dezastrului de la Cernobâl (ONU) – 26 aprilie
Ziua Internațională a Secretarului/Ziua Administratorilor Profesioniști – (ultima zi de miercuri a lunii aprilie) – 26 aprilie
Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale (ONU) – 26 aprilie
Ziua Drapelului de Stat în Republica Moldova – 27 aprilie
Ziua Internațională a Fetelor în TIC (ONU) – 27 aprilie
Ziua Mondială a Securității și Sănătății în Muncă (ONU) – 28 aprilie
Ziua Securității și Sănătății în Muncă în Republica Moldova – 28 aprilie
Ziua Mondială a Dansului (UNESCO) – 29 aprilie

Ziua Europeană a Solidarității și Cooperării între Generații – 29 aprilie
Ziua Internațională de Comemorare a Tuturor Victimelor Războiului Chimic – 29 aprilie
Ziua Internațională a Jazzului (ONU, UNESCO) – 30 aprilie
Ziua Mondială a Orașelor Înfrățite (ultima duminică a lunii aprilie) – 30 aprilie
Ziua Televiziunii Naționale în Republica Moldova – 30 aprilie
Ziua Internațională a Solidarității Oamenilor Muncii – 1 mai
Ziua Mondială a Astmului (prima zi de marți a lunii mai) – 2 mai
Ziua Mondială a Tonului (ONU) – 2 mai
Ziua Mondială a Libertății Presei (ONU) – 3 mai
Ziua Europeană a Persoanelor cu Handicap – 4 mai
Ziua Internațională a Pompierilor – 4 mai
Ziua Mondială a Limbii Portugheze (ONU, UNESCO) – 5 mai
Ziua Patrimoniului Mondial African (UNESCO) – 5 mai
Ziua Internațională a Moașelor – 5 mai
Ziua Vesak (nașterea lui Gautama Buddha, fondatorul budismului) (ONU) – 5 mai
Ziua Internațională a Crucii Roșii și a Semilunii Roșii – 8 mai
Zile de Comemorare și Reconciliere în Memoria Celor Căzuți în Cel de-Al Doilea Război Mondial (ONU) – 8 și 9 mai
Ziua Europei (UE) – 9 mai
Ziua Victoriei și a Comemorării Eroilor Căzuți pentru Independența Patriei – 9 mai
Ziua Internațională a Arganiei (ONU) – 10 mai
Ziua Internațională a Modei – 11 mai
Ziua Internațională a Asistenților Medicali – 12 mai
Ziua Internațională a Dorului – 13 mai
Ziua Mondială a Păsărilor Migratoare (ONU) – 13 mai
Ziua Internațională a Familiilor (ONU) – 15 mai
Ziua Internațională a Latinității – 15 mai
Ziua Internațională a Medicului Veterinar – 15 mai
Ziua Internațională de Acțiune pentru Climă – 15 mai
Ziua Internațională a Conviețuirii Împreună în Pace (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua Internațională a Luminii (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua Mondială a Telecomunicațiilor și Societății Informaționale (ONU) – 17 mai
Ziua Mondială Împotriva Homofobiei, Biofobiei și Transfobiei – 17 mai
Ziua Internațională a Telefonului Copilului – 17 mai
Ziua Internațională a Muzeelor – 18 mai
Ziua Mondială de Luptă Împotriva Hepatitei – 19 mai
Ziua Internațională a Metrologiei – 20 mai
Ziua Mondială a Albinelor – 20 mai
Ziua Internațională a Cămășii Tradiționale Ucrainene – 21 mai
Ziua Internațională a Lumânărilor Aprinse (comemorarea victimelor SIDA) (a treia zi de duminică a lunii mai) – 21 mai
Ziua Mondială a Diversității Culturale pentru Dialog și Dezvoltare (ONU) – 21 mai
Ziua Internațională a Ceaiului (ONU) – 21 mai
Ziua Internațională a Diversității Biologice (ONU, UNESCO) – 22 mai
Ziua Internațională pentru Eliminarea Fistulei Obstetricale (ONU) – 23 mai
Ziua Europeană a Păsărilor – 24 mai
Ziua Europeană a Parcurilor Naționale – 24 mai
Ziua Internațională a Copiilor Dispăruți – 25 mai
Ziua Europeană a Vecinilor (ultima zi de vineri a lunii mai) – 26 mai
Ziua Internațională pentru Sănătatea Femeii – 28 mai
Ziua Nistrului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii mai) – 28 mai
Ziua Românilor de Pretutindeni – 29 mai
Ziua Internațională a Forțelor ONU de Menținere a Păcii (ONU) – 29 mai
Ziua Mondială a Sclerozei Multiple – 30 mai

Ziua Mondială Fără Tutun (ONU) – 31 mai
Ziua Mondială a Părinților (ONU) – 1 iunie
Ziua Internațională a Ocrotirii Copilului (UNICEF) – 1 iunie
Ziua Mondială a Bicicletei (ONU) – 3 iunie
Ziua Internațională a Copiilor Nevinovați, Victime ale Agresiunii (ONU) – 4 iunie
Ziua Amelioratorului în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii iunie) – 4 iunie
Ziua Lucrătorului Bancar în Republica Moldova – 4 iunie
Ziua Internațională a Mediului (ONU, UNESCO) – 5 iunie
Ziua Internațională pentru Lupta Împotriva Pescuitului Ilegal, Nedeclarat și Nereglementat (ONU) – 5 iunie
Ziua Limbii Ruse (ONU) – 6 iunie
Ziua Mondială a Oceanelor (ONU) – 8 iunie
Ziua Grănicerului în Republica Moldova – 10 iunie
Ziua Mondială Împotriva Muncii Copilului (ONU) – 12 iunie
Ziua Profesională a Asiguratorului în Republica Moldova – 12 iunie
Ziua Internațională de Conștientizare a Albinismului (ONU) – 13 iunie
Ziua Mondială a Donatorului de Sânge (ONU) – 14 iunie
Ziua Lucrătorului din Industria Ușoară în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii iunie) – 14 iunie
Ziua Mondială a Vântului – 15 iunie
Ziua Mondială de Conștientizare a Abuzului Asupra Bătrânilor (ONU) – 15 iunie
Ziua Internațională a Remitențelor Familiale (ONU) – 16 iunie
Ziua Mondială de Combatere a Deșertificării și Secetei (ONU) – 17 iunie
Ziua Gastronomiei Durabile (ONU) – 18 iunie
Ziua Istoricului în Republica Moldova – 18 iunie
Ziua Profesională a Lucrătorului Medical și a Farmacistului în Republica Moldova (a treia zi de duminică a lunii iunie) – 18 iunie
Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței Sexuale în Conflict (ONU) – 19 iunie
Ziua Mondială a Refugiatului (ONU) – 20 iunie
Ziua Mondială a Soarelui (solstițiul de vară) – 21 iunie
Ziua Internațională a Sărbătorii Solstițiului (ONU) – 21 iunie
Ziua Internațională Yoga (ONU) – 21 iunie
Ziua Europeană a Muzicii – 21 iunie
Ziua Comemorării Victimelor Fascismului în Republica Moldova – 22 iunie
Ziua Mondială Olimpică – 23 iunie
Ziua Internațională a Văduvei (ONU) – 23 iunie
Ziua Serviciului Public (ONU) – 23 iunie
Ziua Suveranității Republicii Moldova – 23 iunie
Ziua Funcționarului Public în Republica Moldova – 23 iunie
Ziua Absolventului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 24 iunie
Ziua Inventatorului și Raționalizatorului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 24 iunie
Ziua Universală a Iei – 24 iunie
Ziua Europeană a Siguranței la Trecerile la Nivel cu Calea Ferată – 25 iunie
Ziua Navigatorului (ONU) – 25 iunie
Ziua Portului Popular în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii iunie) – 25 iunie
Ziua Internațională Împotriva Consumului și Traficului Ilicit de Droguri (ONU) – 26 iunie
Ziua Internațională de Colaborare în Favoarea Păcii și Democrației – 26 iunie
Ziua Internațională în Sprijinul Victimelor Torturii (ONU) – 26 iunie
Ziua Internațională a Pescarului – 27 iunie
Ziua Microîntreprinderilor, a Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ONU) – 27 iunie
Ziua Internațională a Dunării – 29 iunie
Ziua Internațională a Tropicelor (ONU) – 29 iunie
Ziua Concurenței în Republica Moldova – 30 iunie

Ziua Internațională a Asteroizilor (ONU) – 30 iunie
Ziua Internațională a Parlamentarismului (ONU) – 30 iunie
Ziua Internațională a Cooperativelor (ONU) – 1 iulie
Ziua Comemorării lui Ștefan cel Mare în Republica Moldova – 2 iulie
Ziua Profesională a Lucrătorului din Comerț în Republica Moldova (prima zi de sâmbătă a lunii iulie) – 2 iulie
Ziua Internațională a Jurnalistului Sportiv – 2 iulie
Ziua Justiției în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii iulie) – 2 iulie
Ziua Comemorării Victimelor Stalinismului în Republica Moldova – 6 iulie
Ziua Internațională a Sărutului – 6 iulie
Ziua Mondială a Ciocolatei – 11 iulie
Ziua Mondială a Populației (ONU) – 11 iulie
Ziua Mondială a Abilităților Tineretului (ONU) – 15 iulie
Ziua Justiției Penale Internaționale – 17 iulie
Ziua Internațională Nelson Mandela (ONU, UNESCO) – 18 iulie
Ziua Mondială a Șahului (ONU) – 20 iulie
Ziua Mondială de Prevenire a Înecului (ONU) – 25 iulie
Ziua Internațională pentru Conservarea Ecosistemului de Mangrove (UNESCO) – 26 iulie
Ziua Mondială de Luptă Împotriva Hepatitei (ONU) – 28 iulie
Ziua Constituției Republicii Moldova – 29 iulie
Ziua Mondială Împotriva Traficului de Persoane (ONU) – 30 iulie
Ziua Internațională a Prieteniei (ONU) – 30 iulie
Ziua Geodezistului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii iulie) – 30 iulie
Ziua Hiroshimei (Ziua Mondială a Luptei Împotriva Armelor Nucleare) – 6 august
Ziua Feroviarului în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii august) – 7 august
Ziua Internațională a Infinitului (Infinității) – 8 august
Ziua Internațională a Popoarelor Indigene (ONU) – 9 august
Ziua Internațională a Grădinilor Zoologice și Parcurilor – 9 august
Ziua Internațională a Tineretului (ONU) – 12 august
Ziua Internațională a Stângacilor – 13 august
Ziua Profesională a Lucrătorului din Construcții în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii august) – 13 august
Ziua Profesională a Lucrătorului Financiar în Republica Moldova – 15 august
Ziua Mondială a Asistenței Umanitare (ONU) – 19 august
Ziua Mondială a Fotografiei – 19 august
Ziua Internațională de Comemorare și Omagiu Adus Victimelor Terorismului (ONU) – 21 august
Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Actelor de Violență Bazate pe Religie sau Credință (ONU) – 22 august
Ziua Europeană de Comemorare a Victimelor Tuturor Regimurilor Totalitare și Autoritare – 23 august
Ziua Internațională pentru Comemorarea Comerțului cu Sclavi și Abolirii Acestuia (ONU) – 23 august
Ziua Independenței Republicii Moldova – 27 august
Ziua Internațională Împotriva Testelor Nucleare (ONU) – 29 august
Ziua Mondială a Persoanelor Dispărute (ONU) – 30 august
Ziua Mondială a Blogului – 31 august
Sărbătoarea Națională „Limba Noastră” în Republica Moldova – 31 august
Ziua Internațională a Persoanelor de Descendență Africană (ONU) – 31 august
Ziua Armatei Naționale în Republica Moldova – 3 septembrie
Ziua Lucrătorului din Sistemul de Gaze (prima zi de duminică a lunii septembrie) – 3 septembrie
Ziua Lucrătorului din Serviciul Vamal în Republica Moldova – 4 septembrie
Ziua Internațională a Carității (ONU) – 5 septembrie
Ziua Europeană a Culturii Evreilor – 7 septembrie
Ziua Internațională a Aerului Curat pentru un Cer Albastru (ONU) – 7 septembrie
Ziua Internațională a Alfabetizării (ONU, UNESCO) – 8 septembrie
Ziua Mondială a Literaturii (UNESCO) – 8 septembrie

Ziua Internațională pentru Protecția Educației Împotriva Atacurilor (ONU) – 9 septembrie
Ziua Lucrătorului din Organele Securității Statului în Republica Moldova – 9 septembrie
Ziua Mondială a Frumuseții – 9 septembrie
Ziua Internațională pentru Cooperarea Sud-Sud (ONU) – 12 septembrie
Ziua Internațională a Programatorului – 13 septembrie
Anul Nou evreiesc Roș Hașana (după calendarul iudaic – anul 5784) – 15 septembrie
Ziua Internațională a Democrației (ONU, UNESCO) – 15 septembrie
Ziua Internațională pentru Protecția Stratului de Ozon (ONU) – 16 septembrie
Ziua Europeană de Prim Ajutor – 16 septembrie
Ziua Lucrătorului din Silvicultură în Republica Moldova (a treia zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 16 septembrie
Ziua Mondială a Securității Pacienților (ONU) – 17 septembrie
Ziua Mondială a Geologiei – 18 septembrie
Ziua Mondială a Monitorizării Calității Apei – 18 septembrie
Ziua Internațională a Salarizării Echitabile (ONU) – 18 septembrie
Ziua Europeană a Luptei Împotriva Traficului de Persoane – 18 septembrie
Ziua Lucrătorului Aviației Civile în Republica Moldova – 19 septembrie
Ziua Internațională a Sportului Universitar (UNESCO) – 20 septembrie
Ziua Internațională a Păcii (ONU) – 21 septembrie
Ziua Europeană Fără Mașini – 22 septembrie
Ziua Internațională a Limbajului Semnelor (ONU) – 23 septembrie
Ziua Internațională Împotriva Exploatării Sexuale și Traficului de Femei și Copii – 23 septembrie
Ziua Economistului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 24 septembrie
Ziua Mondială a Mării – 26 septembrie
Ziua Mondială a Munților Carpați – 26 septembrie
Ziua Internațională pentru Eliminarea Totală a Armelor Nucleare (ONU) – 26 septembrie
Ziua Europeană a Limbilor în Mediul de Afaceri – 26 septembrie
Ziua Europeană a Limbilor Vorbite – 26 septembrie
Ziua Mondială a Turismului (ONU) – 27 septembrie
Ziua Mondială a Marinei (ONU) (ultima zi de joi a lunii septembrie) – 28 septembrie
Ziua Internațională a Accesului Universal la Informații (ONU, UNESCO) – 28 septembrie
Ziua Mondială a Cafelei – 29 septembrie
Ziua Mondială a Inimii – 29 septembrie
Ziua Internațională de Conștientizare a Pierderii și Risipei de Alimente (ONU) – 29 septembrie
Ziua Internațională a Traducerilor (ONU) – 30 septembrie
Ziua Națională a Vinului în Republica Moldova – 30 septembrie – 1 octombrie
Ziua Internațională a Persoanelor în Etate (ONU) – 1 octombrie
Ziua Internațională a Medicului – 1 octombrie
Ziua Internațională a Muzicii – 1 octombrie
Ziua Internațională a Vegetarienilor – 1 octombrie
Ziua Mondială a Arhitecturii (prima zi de luni a lunii octombrie) – 2 octombrie
Ziua Mondială a Habitatului (ONU) – 2 octombrie
Ziua Mondială Fără Alcool – 2 octombrie
Ziua Internațională a Nonviolenței (ONU) – 2 octombrie
Ziua Mondială a Cocorilor – 3 octombrie
Ziua Mondială a Mersului pe Jos – 3 octombrie
Ziua Mondială a Animalelor Sălbatice – 4 octombrie
Ziua Mondială a Profesorului (ONU, UNESCO) – 5 octombrie
Ziua Mondială a Zâmbetului (prima zi de vineri a lunii octombrie) – 6 octombrie
Ziua Internațională a Geodiversității (UNESCO) – 6 octombrie
Ziua Mondială a Arhitecților – 7 octombrie
Ziua Internațională a Muncii Decente – 7 octombrie
Ziua Mondială a Poștei (ONU) – 9 octombrie
Ziua Mondială a Sănătății Mentale (ONU) – 10 octombrie

Ziua Europeană a Părinților (a doua zi de marți a lunii octombrie) – 10 octombrie
Ziua Europeană Împotriva Pedepsei Capitale – 10 octombrie
Ziua Internațională a Copilului (ONU, UNESCO) – 11 octombrie
Ziua Mondială a Limbii Spaniole (ONU) – 12 octombrie
Ziua Internațională pentru Reducerea Riscului de Dezastre (UNESCO) – 13 octombrie
Ziua Europeană a Siguranței Rutiere – 13 octombrie
Ziua Internațională a Standardizării – 14 octombrie
Hramul municipiului Chișinău, Republica Moldova – 14 octombrie
Ziua Mondială a Femeilor din Mediul Rural (ONU) – 15 octombrie
Ziua Mondială a Alimentației (ONU) – 16 octombrie
Ziua Mondială a Pâinii – 16 octombrie
Ziua Națională a Alimentației în Republica Moldova – 16 octombrie
Ziua Internațională pentru Eradicarea Sărăciei (ONU) – 17 octombrie
Ziua Europeană de Luptă Împotriva Traficului de Persoane – 18 octombrie
Ziua Lucrătorului Justiției în Republica Moldova – 19 octombrie
Ziua Mondială a Statisticii – 20 octombrie
Ziua Mondială a Misionarilor – 23 octombrie
Ziua Mondială pentru Acțiune Climatică – 24 octombrie
Ziua Internațională de Dezvoltare Informațională (ONU) – 24 octombrie
Ziua Națiunilor Unite (ONU) – 24 octombrie
Ziua Europeană a Justiției Civile – 25 octombrie
Ziua Mondială a Patrimoniului Audiovizual (ONU, UNESCO) – 27 octombrie
Ziua Națională de Înverzire a Plaiului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 28 octombrie
Ziua Internațională a Internetului – 29 octombrie
Ziua Automobilistului și Drumarului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii octombrie) – 29 octombrie
Ziua Internațională a Bibliotecilor Școlare (ultima zi de luni a lunii octombrie) – 30 octombrie
Ziua Radiodifuziunii Naționale în Republica Moldova – 30 octombrie
Ziua Mondială a Orașelor (ONU) – 31 octombrie
Ziua Internațională a Economisirii – 31 octombrie
Ziua Internațională a Mării Negre – 31 octombrie
Ziua Internațională a Veganilor – 1 noiembrie
Ziua Internațională împotriva Violenței și a Agresiunii în Școală, Inclusiv a Hărțuirii Cibernetice (prima zi de joi a lunii noiembrie) – 2 noiembrie
Ziua Internațională de Eliminare a Impunității pentru Crime Împotriva Jurnaliștilor (ONU) – 2 noiembrie
Ziua Internațională a Rezervațiilor Biosferei (UNESCO) – 3 noiembrie
Ziua Mondială a Limbii Rromani (UNESCO) – 5 noiembrie
Ziua Mondială de Conștientizare a Tsunamiului (ONU) – 5 noiembrie
Ziua Internațională pentru Prevenirea Exploatării Mediului în Timp de Război și Conflicte Armate (ONU) – 6 noiembrie
Ziua Internațională a Zonelor Urbane – 8 noiembrie
Ziua Europeană a Gătutului și Alimentației Sănătoase – 8 noiembrie
Ziua Mondială a Calității (a doua zi de joi a lunii noiembrie) – 9 noiembrie
Ziua Internațională Împotriva Discriminării de Orice Tip – 9 noiembrie
Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare (ONU, UNESCO) – 10 noiembrie
Ziua Națională a Tineretului în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii noiembrie) – 12 noiembrie
Ziua Mondială a Bunăvoinței – 13 noiembrie
Ziua Internațională a Mimului – 13 noiembrie
Ziua Internațională de Educație a Copiilor Nevăzători – 13 noiembrie
Ziua Mondială de Combatere a Diabetului (ONU) – 14 noiembrie
Ziua Internațională Împotriva Traficului Ilicit de Bunuri Culturale (UNESCO) – 14 noiembrie

Ziua Mondială a Sistemelor Informaționale Geografice – 15 noiembrie
Ziua Internațională a Toleranței (ONU) – 16 noiembrie
Ziua Mondială a Filosofiei (UNESCO) – 17 noiembrie
Ziua Mondială a Prematurității – 17 noiembrie
Ziua Internațională a Studenților – 17 noiembrie
Ziua Internațională Fără Datorii – 17 noiembrie
Ziua Internațională a Artei Islamice (UNESCO) – 18 noiembrie
Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Accidentelor Rutiere (a treia zi de duminică a lunii noiembrie) – 19 noiembrie
Ziua Internațională a Bărbaților – 19 noiembrie
Ziua Internațională de Prevenire a Abuzului Asupra Copilului – 19 noiembrie
Ziua Internațională a Drepturilor Copilului (ONU) – 20 noiembrie
Ziua Mondială a Salutului – 21 noiembrie
Ziua Mondială a Televiziunii – 21 noiembrie
Ziua Mondială a Viitorului (UNESCO) – 23 noiembrie
Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței Asupra Femeilor (UNESCO) – 25 noiembrie
Ziua Mondială a Măslinului (UNESCO) – 26 noiembrie
Ziua Lucrătorului din Agricultură și din Industria Prelucrătoare în Republica Moldova (a patra zi de duminică a lunii noiembrie) – 26 noiembrie
Ziua Internațională de Solidaritate cu Poporul Palestinian (ONU) – 29 noiembrie
Ziua Mondială Împotriva Pedepsei cu Moartea – 30 noiembrie
Ziua Internațională pentru Protecția Informației – 30 noiembrie
Ziua Națională a României – 1 decembrie
Ziua Mondială de Combatere a SIDA (ONU, UNESCO) – 1 decembrie
Ziua Internațională pentru Abolirea Sclaviei (ONU) – 2 decembrie
Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități (UNESCO) – 3 decembrie
Ziua Internațională a Voluntarilor în Slujba Dezvoltării Economice și Sociale (ONU) – 5 decembrie
Ziua Internațională a Aviației Civile (ONU) – 7 decembrie
Ziua Internațională Împotriva Corupției (ONU) – 9 decembrie
Ziua Drepturilor Omului (ONU, UNESCO) – 10 decembrie
Ziua Internațională a Fotbalului – 10 decembrie
Ziua Premiului Nobel (Nobeldagen) – 10 decembrie
Ziua Mondială a Televiziunii și Radioului pentru Copii (a doua duminică a lunii decembrie) – 11 decembrie
Ziua Internațională a Cântului Coral (a doua duminică a lunii decembrie) – 11 decembrie
Ziua Internațională a Munților (ONU) – 11 decembrie
Ziua Carabinierului în Republica Moldova – 12 decembrie
Ziua Internațională de Protest Împotriva Reactoarelor Nucleare – 14 decembrie
Ziua Poliției în Republica Moldova – 18 decembrie
Ziua Internațională a Migranților (ONU, UNESCO) – 18 decembrie
Ziua Limbii Arabe (UNESCO) – 18 decembrie
Ziua Internațională a Mărilor și Oceanelor – 19 decembrie
Ziua Internațională a Solidarității Umane – 20 decembrie
Ziua Energeticianului în Republica Moldova – 22 decembrie
Ziua Protecției Civile în Republica Moldova – 24 decembrie
Nașterea lui Isus Hristos (Crăciunul, stil nou) – 25 decembrie
Ziua Internațională a Cinematografiei – 28 decembrie
Ziua Mondială pentru Conservarea Diversității Biologice – 29 decembrie

Januarie

2023

Meșterul Manole.

1981, diptic, partea I, ulei pe pânză, 122 x 90 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni	2	9	16	23	30
Marți	3	10	17	24	31
Miercuri	4	11	18	25	
Joi	5	12	19	26	
Vineri	6	13	20	27	
Sâmbătă	7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29

Notă: Prezenta ediție a Calendarului Național este ilustrată cu lucrări ale artistului plastic Igor Vieru.

110 ani de la nașterea lui **Vasile Luțcan**, poet român din Basarabia, eseist, critic literar, publicist, redactor și pedagog (1 ian. 1913 – 1998). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 23-24.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Țibirnă**, medic internist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator. (1 ian. 1943 – 19 sept. 2020). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 17.*

140 de ani de la nașterea lui **Antonin Ciolan**, dirijor și profesor român (1 ian. 1883 – 4 dec. 1970). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 24-25.*

110 ani de la nașterea lui **Ștefan Bălan**, om de știință român, inginer constructor, istoric al științei și tehnicii românești și universale, profesor universitar, membru al Academiei Române și al mai multor academii de științe din lume (1 ian. 1913 – 26 mar. 1991). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 26-27.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Crama**, poet și prozator român (1 ian. 1923 – 16 apr. 1994).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Băieșu**, prozator, dramaturg și ziarist român (2 ian. 1933 – 21 sept. 1992). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 19-20.*

70 de ani de la nașterea lui **Gabriel Dorobanțu**, interpret român de muzică ușoară (3 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 29.*

380 de ani de la nașterea lui **Isaac Newton**, fizician, matematician și astronom englez (4 ian. 1643 – 20 mar. 1727). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 118-119; CN 2013, p. 29-30.*

95 de ani de la nașterea **Elenei M. Podgradskaia**, istoric, doctor în științe istorice, profesoară universitară (5 ian. 1928 – 1991).

65 de ani de la nașterea lui **Nicolae Roibu**, ziarist, eseist și prozator (5 ian. 1958). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 24-25; CN 2018, p. 23-25.*

50 de ani de la nașterea **Florinei Breazu**, artist plastic, doctor în arte vizuale, pedagogă, Maestru în Artă (5 ian. 1973).

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Slătineanu**, bacteriolog, imunolog, epidemiolog și profesor universitar român (5 ian. 1873 – 27 noiem. 1939).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Bahnarel**, medic, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator (6 ian. 1953).

260 de ani de la nașterea lui **Ioan Budai-Deleanu**, scriitor român, filolog și istoric. Reprezentant de vază al Școlii Ardelene (6 ian. 1763 – 24 aug. 1820). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 15-18; CN 2013, p. 32-33.*

130 de ani de la nașterea lui **Ion Negrescu**, filosof, filolog, istoric literar, profesor de liceu și universitar, primar de Chișinău (8 ian. 1893 – 12 febr. 1977). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 34-35.*

150 de ani de la nașterea lui **Iuliu Maniu**, om politic, jurist român, deputat de Transilvania în Parlamentul de la Budapesta, membru de onoare al Academiei Române (8 ian. 1873 – 5 febr. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 35-36.*

60 de ani de la nașterea **Angelei Aramă**, jurnalistă, prezentatoare TV, activistă civică, scriitoare (9 ian. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 37-38.*

530 de ani de la nașterea lui **Nicolaus Olahus**, istoric și erudit umanist, scriitor și ecleziast, diplomat și om politic de origine română (10 ian. 1493 – 15 ian. 1568). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 32-33; CN 2013, p. 39-40.*

150 de ani de la nașterea **episcopului Cosma** (Cosma Petrovici), arhiepiscop al Chișinăului, preot și profesor de religie (11 ian. 1873 – 16 dec. 1948).

140 de ani de la nașterea lui **Ion Bârlea**, folclorist, istoric și gazetar român (11 ian. 1883 – 12 mai 1969).

100 de ani de la nașterea lui **Teodosie Leon Perju**, agronom, entomolog, specialist în protecția plantelor și entomologia agricolă, profesor universitar român, doctor în agricultură, docent, originar din Basarabia (11 ian. 1923 – 15 dec. 2017). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 282.*

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Dobrovolschi**, specialist în domeniul antierozional și protecție a solului, inventator și inginer hidrotehnician (12 ian. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 41-42.*

50 de ani de la nașterea lui **Vitalie Dani**, interpret de muzică ușoară, compozitor, aranjor, textier, Maestru în Artă, Artist al Poporului (12 ian. 1973).

70 de ani de la nașterea **Elenei Tamazlăcaru**, jurnalistă, poetă, publicistă, eseistă, autoare și redactoare de emisiuni TV, bibliotecară (13 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 43-44.*

60 de ani de la nașterea lui **Serghei Marcoci**, jucător de polo, medaliat la Jocurile Olimpice, campion european și mondial (13 ian. 1963).

150 de ani de la nașterea lui **Vasile Suciu**, teolog, primul mitropolit unit din România Mare, doctor în filosofie și teologie, membru de onoare al Academiei Române (13 ian. 1873 – 25 ian. 1935). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 42-43.*

130 de ani de la nașterea lui **Chiril Sberea**, deputat în Sfatul Țării, jurist, pedagog (14 ian. 1893 – 6 dec. 1973).

80 de ani de la nașterea lui **Teodor Negară**, interpret de muzică populară (15 ian. 1943 – 9 oct. 2006). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 13-14; CN 2013, p. 46-47.*

70 de ani de la nașterea **Anei Donscaia**, medic oncolog, doctor habilitat în medicină, conferențiar cercetător (15 ian. 1953).

190 de ani de la nașterea lui

Alexandru Papadopol-Calimah, istoric, publicist și om politic român, membru titular al Academiei Române (15 ian. 1833 – 18 iun. 1898).

110 ani de la nașterea lui **Alexandru Marinescu** (Marinesko), ofițer de marină, comandant de submarin, una dintre figurile cele mai controversate din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (15 ian. 1913 – 25 noiem. 1963). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 14-15; CN 2013, p. 45-46.*

180 ani de la nașterea lui **Louis Paul Marie Léger**, lingvist și istoric francez, membru de onoare al Academiei Române (15 ian. 1843 – 30 apr. 1923). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 47.*

120 ani de la nașterea lui **Antonie Luțcan**, poet și publicist, preot (17 ian. 1903 – 24 mai 1948). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 17-18.*

100 ani de la nașterea **Lidiei Novac (Cernăuțeanu)**, filologă, doctor în filologie, conferențiară universitară (17 ian. 1923 – 24 oct. 2003). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 18-19.*

70 ani de la nașterea lui **Boris Golea**, pictor scenograf (17 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 48-49.*

90 ani de la nașterea **Lidiei Constantinescu**, scriitoare română pentru copii, publicistă, editoare, originară din Basarabia (17 ian. 1933). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 48.*

130 ani de la nașterea lui **Coriolan Petranu**, primul istoric de artă român, doctor în filozofie, profesor (19 ian. 1893 –

17 iul. 1945).

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Blănaru**, scriitor, poet și traducător (21 ian. 1933 – 29 febr. 2016). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 44; CN 2018, p. 39.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ciocanu**, matematician și informatician, doctor habilitat în fizică și matematică, profesor universitar, ex-rector al USM (22 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 49-50.*

70 de ani de la nașterea lui **Liviu Știrbu**, chitarist, compozitor de muzică ușoară, orchestrator (23 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 20-21; CN 2018, p. 41-42.*

240 ani de la nașterea lui **Stendhal**, scriitor francez (23 ian. 1783 – 23 mar. 1842). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 47-48.*

140 ani de la nașterea lui **Emanuil Catelli**, politician român, militant pentru cauza națională, deputat în Sfatul Țării, originar din Basarabia (25 ian. 1883 – 18 febr. 1943). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 48-49.*

70 ani de la nașterea lui **Nicolae Botgros**, violonist, compozitor, dirijor al Orchestrei de Muzică Populară „Lăutarii”, Artist al Poporului (25 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 24-25; CN 2013, p. 51-52; CN 2018, p. 42-43.*

70 ani de la nașterea **Valentinei Vătavu**, jurnalistă, prezentatoare TV (25 ian. 1953).

75 de ani de la nașterea lui **Iulian Filip**, poet, dramaturg, prozator, folclorist, jurnalist, grafician, traducător, doctor în filologie, autor și moderator de proiecte

culturale, cicluri de emisiuni televizate, autor de filme (de lung metraj, de animație sau muzicale pentru copii) (27 ian. 1948).

50 de ani de la nașterea lui **Vladimir Munteanu**, artist plastic (27 ian. 1973).

110 ani de la nașterea **Eugeniei Gamburd**, pictoriță, scenografă, artistă decoratoare (28 ian. 1913 – 26 mar. 1956).

130 de ani de la nașterea lui **Anibal Dobjanschi**, militar român, ultimul primar al Chișinăului în administrația română, memorialist, politician (28 ian. 1893 – 1994).

80 de ani de la nașterea **Florencei Cercel**, actriță română de teatru și film, radio, televiziune și voce (28 ian. 1943 – 3 iul. 2019).

150 de ani de la nașterea lui **Petru Bogdan**, chimist, fizician, doctor în chimie fizică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (29 ian. 1873 – 28 mar. 1994).

130 de ani de la nașterea lui **Marțian Negrea**, compozitor și muzicolog român (29 ian. 1893 – 13 iul. 1973).

250 de ani de la nașterea lui **Vasile Caragea**, scriitor, publicist și savant enciclopedist (30 ian. 1773 – 2 noiem. 1842). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 55.*

210 ani de la inaugurarea la Chișinău a **Seminarului Teologic** (31 ian. 1813). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 25-27, CN 2013, p. 53-54.*

180 de ani de la nașterea lui **Ion (Ioniță) Bumbac**, filolog, scriitor și publicist român (31 ian. 1843 – 25 mai 1902). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 51.*

Vasile LUȚCAN
1913-1998

Poet român din Basarabia, eseist, critic literar, publicist, redactor și pedagog.

S-a născut la 1 ianuarie 1913, la Cucioaia, județul Bălți (azi, raionul Telenești) într-o familie de răzeși înstăriți din nordul Basarabiei (de la numele satului natal provine și pseudonimul Vasile Cucioianu).

Împreună cu fratele său, Antonie, preot și literat, au fost cunoscuți ca scriitori și oameni de cultură fruntași în Basarabia interbelică. Se cunoaște, de asemenea, că se înrudea, pe linie maternă, cu Pantelimon Halippa, care era chiar fratele maicii sale, iar cu Nicolae Costenco – pe linie paternă. A decedat în 1998, la Drăgășani, Vâlcea, România.

A absolvit școala primară în saltul natal, apoi, Școala Normală de Învățători din Chișinău, urmând cursurile Facultății de Litere și Filosofie a Universității din București.

A debutat literar în 1933 cu versuri în revista „Viața Basarabiei” (editată și condusă de Asociația Culturală

„Cuvânt moldovenesc” a lui Pantelimon Halippa între anii 1932-1944), care a marcat puternic viața literară și culturală a Basarabiei, lansând o întreagă generație de scriitori, numită „generația interbelică”: Liuba Dimitriu, Sergiu Grosu, Teodor Nencev, Alexandru Robot, Radu Gyr, Nicolae Spătaru, Dominte Timonu, Vladimir Cavarнали, Olga Crușevan, Petru Ștefănuță, Bogdan Istru, George Meniuc, Constantin Ciopraga, Sergiu M. Nica, Octavian Sargețiu, Mihai Boboc, Ion Buzdugan, Lotis Dolenga, Anton Luțcan, Iacov Slavov, Andrei Tibereanu și alții.

În perioada 1934-1938, Vasile Luțcan a activat în calitate de redactor al publicației sus-menționate, colaborând, în același timp, și cu revistele „Pagini basarabene”, „Bugeacul”, „Cuvânt moldovenesc”, „Luminătorul” ș.a. A făcut parte din grupul de scriitori care au întemeiat, în 1940, Societatea Scriitorilor din Basarabia.

Până în 1940, a pregătit pentru tipar volumul de poezii „În umbra iubirii”, care s-a pierdut în anii războiului, dar editorial a debutat în 1941 cu volumul „Poemele stepei”.

În perioada postbelică, după 1945, refugiindu-se în România, a fost profesor de limba română la Drăgășani, Vâlcea. A evitat să facă compromisuri de ordin moral și politic și nu a mai publicat nimic până la sfârșitul vieții sale, scriind pentru sertar.

O bună parte dintre manuscrisele poetului au fost donate Muzeului Național de Literatură Română „Mihail Kogălniceanu” din Chișinău de către Mariana Luțcan, nepoata sa, spre a fi păstrate și valorificate.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 23-24.

Bibliografie selectivă:

Luțcan, Vasile. Din tainele viitorului / Vasile Luțcan // Viața Basarabiei. – 1934. – Nr 5. – P. 60-62.

Luțcan, Vasile. Mistica basarabeană / Vasile Luțcan // Viața Basarabiei. – 1935. – Nr 3. – P. 1-3.

Luțcan, Vasile. Renașterea basarabeană / Vasile Luțcan // Viața Basarabiei. – 1935. – Nr 6. – P. 15-20.

Luțcan, Vasile. Spirit nou / Vasile Luțcan // Viața Basarabiei. – 1936. – Nr 5/6. – P. 1-2.

Cimpoi, Mihai. Vasile Luțcan // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi. – București : Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2009. – P. 102.

Ciocanu, Anatol. Luțcan Vasile / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 336.

Colesnic, Iurie. Vasile Luțcan // Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 9 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Ulysse, 2012. – P. 260-275.

Luțcan Vasile // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească : (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea) : Dicționar / alcăt.

* Carte sau articol apărute cu caractere ruse (chirilice).

** Carte (lucrări) lipsă în colecțiile Bibliotecii Naționale.

Notă: Sursele bibliografice în rusă și în alte limbi slave ce utilizează caracterele chirilice sunt redată în original.

Gheorghe Bobână, Lidia Troianowski. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 184-185.

Țopa, Tudor. Vasile Luțcan / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova: Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 316-317.

Elena Barbos-Balinski

Ion ȚÎBÎRNĂ
1943-2020

Medic internist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator. S-a născut la 1 ianuarie 1943, în comuna Sângerei Vechi, județul Bălți (actualmente, raionul Sângerei), într-o familie numeroasă de agricultori cu șase copii. S-a stins din viață la 19 septembrie 2020, la Chișinău.

După absolvirea școlii medii de cultură generală din satul natal, a fost înmatriculat la studii la Institutul de Medicină din Harkov, Ucraina (1961). După doi ani de studii aprofundate, sub îndrumarea profesorilor, renumiții savanți R. Sinelnicov, B. V. Alioșin, A. M. Utevskiș.a., s-a transferat la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, Facultatea de Pediatrie (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din

Chișinău - USMF „Nicolae Testemițanu”), pe care a absolvit-o cu succes în 1967. După finalizare, a activat în calitate de medic-internist, ulterior, medic-șef adjunct al Spitalului Central din orașul Telenești (1967-1971; actualmente, Spitalul Raional Telenești).

Și-a continuat studiile de doctorat în domeniul fiziologiei umane, în anii 1971-1978, în cadrul Institutului de Fiziologie al Academiei de Științe a Moldovei, sub conducerea cunoscutului savant fiziolog, profesorul S. Cuznețov. Concomitent, a activat în calitate de laborant superior și cercetător științific (1975-1979). A susținut teza de doctor în medicină în anul 1978, în cadrul Consiliului specializat al Institutului de Fiziologie „P. K. Anohin” al Academiei de Medicină „I. M. Secenov” din Moscova. În 2001, Ion Țîbîrnă a susținut teza de doctor habilitat în medicină, cu tema „Optimizarea strategiilor de tratament și profilaxia ulcerelor gastrointestinale la muncitorii din industrie”, iar în 2002, i s-a conferit titlul științifico-didactic de profesor universitar.

În perioada 1979-1985, și-a exercitat obligațiile de asistent la Catedra de terapie pentru studenții subordinați din anul VI a Facultății de Medicină, în cadrul Spitalului Clinic Orășenesc Nr. 4 din Chișinău. În 1988, în bază de concurs, a fost ales în funcția de șef al Catedrei de medicină internă, redenumită, în 1994, Catedra de medicină internă Nr. 3 pentru studenții Facultății de Medicină

Generală (baza clinică a Spitalului Clinic Municipal „Sf. Arhanghel Mihail”), unde a activat, până în ultima zi de viață.

A îmbinat cu succes activitatea clinică și cea științifico-didactică mai bine de 50 de ani. Rezultatele muncii sale și-au găsit reflectarea în cele peste 250 de lucrări științifice și metodico-didactice publicate, inclusiv: trei monografii, 15 elaborări metodice pentru studenți și medici practicieni, trei brevete de invenție, un șir de certificate de inovator, implementate în practica medicală. A fost conducător științific la patru teze de doctor în medicină și la o teză de doctor habilitat și recenzent la 12 teze de doctor și doctor habilitat în medicină.

Rezultatele sale științifice au fost prezentate la simpozioane, conferințe, congrese naționale și internaționale (România, Rusia, Ucraina, Turcia).

A fost președinte al Comisiei metodice de profil „Medicină internă” a USMF „Nicolae Testemițanu”, membru al Comisiei de atestare profesională a medicilor interniști a Ministerului Sănătății, secretar al Comisiei de experți ai Consiliului Național de Acreditare și Atestare a cadrelor științifico-didactice, membru al Seminarului științifico-metodic, pentru specialitatea „Medicină internă” a USMF „Nicolae Testemițanu”, membru al Consiliului Facultății de Medicină Nr. 1, al conducerii Asociației Medicilor Interniști, președinte al Consiliului științific specializat pentru susținerea te-

zelor de doctorat, președinte al Comisiei de acreditare a instituțiilor științifice, membru al Societății de Gastroenterologie și Hepatologie din România etc.

Pentru activitate prodigioasă, a fost apreciat prin acordarea diplomelor de onoare ale USMF „Nicolae Testemițanu”, Ministerului Sănătății, Guvernului Republicii Moldova. Decorat cu Medalia „Nicolae Testemițanu” (2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 17.

Bibliografie selectivă:

Bezu, Ghenadie. Enterocolita cronică : Elaborare metodică / Ghenadie Bezu, Ion Țibîrnă, Ion Arteni ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : Medicina. – 2009. – 48 p.

Ghid de laborator clinic în practica medicală / Ion Țibîrnă, Rodica Bugai, Valentin Gudumac [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2020. – 264 p.

Țibîrnă, Ion. Ulcerele duodenale multiple : Elaborarea metodică / Ion Țibîrnă, Ion Arteni, Gheorghe Bezu. – Chișinău : Medicina, 2010. – 40 p.

Frecvența sindromului hepatorenal la pacienții spitalizați cu ciroză hepatică / Ion Arteni, Grigore Bivol, Ion Țibîrnă [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2011. – Nr 2 (2). – P. 68.

Țibîrnă, Ion. Aspecte clinico-paraclinice ale sindromului hepatorenal în ciroza hepatică avansată = Clinical-paraclinical aspects of the hepatorenal syndrome in advanced hepatic cirrhosis / Ion Țibîrnă, Ion Arteni, Ghenadie Bezu // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2013. – Nr 5 (50). – P. 84.

Țibîrnă, Ion. Corelații dintre procesele de peroxidare lipidică, sistemul antioxidant și infecția helicobacter pylori la pacienții cu diferite variante de evoluție ale ulcerului duodenal / Ion Țibîrnă, Ion Arteni, Ghenadie Bezu // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2010. – Nr 3 (11). – P. 145-150.

Țibîrnă, Ion. Particularitățile clinico-paraclinice ale gastroduodenopatiilor la pacienții cu bronhopneumopatie cronică obstructivă = The clinical and laboratory features of gastroduodenopathies in patients with chronic obstructive pulmonary disease / Ion Țibîrnă, Maria Feghiu, Victor Butorov // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2013. – Nr 5 (50). – P. 66.

Țibîrnă, Ion. Reacțiile alergice la medicamente : particularități clinico-biologice / Ion Țibîrnă, Ghenadie Bezu, Andrei Slivciuc // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2011. – Nr 2 (2). – P. 81.

Țibîrnă, Ion. Rolul infecției helicobacter pylori în recurențele ulcerelor duodenale / Ion Țibîrnă, Ion Arteni, Ghenadie Bezu // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2010. – Nr 3 (11). – P. 150-153.

Țibîrnă, Ion. Spectrul etiopatogenetic al diferitelor forme de pancreatită cronică / Bugai Rodica, Țibîrnă Ion // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2011. – Nr 2 (2). – P. 71.

Baciu, Gheorghe. Țibîrnă Ion // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 208.

Țibîrnă Ion // Sângerei : Oameni, istorie, spiritualitate / Anatol Eremia, Vitalie Ciobanu, Alexandru Furtună [et al.] ; coord. și red. șt.: Gheorghe Duca, Ion Hadârcă. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2012. – P. 108.

Maria S. Ciobanu

Mihail CRAMA
1923-1994

Poet și prozator român. Mihail Crama este pseudonimul de creație al lui Eugen Enăchescu Pasad, un important jurist al perioadei postbelice.

S-a născut la 1 ianuarie 1923, la Cetatea Albă, în Basarabia (în prezent, regiunea Odesa, Ucraina), în familia medicului militar Mihail Enăchescu și a Mariei (născută Pasad), asistentă medicală. A decedat la 17 aprilie 1994, la București.

A fost înscris, mai întâi, la Liceul Militar din Iași, dar și-a continuat studiile la Liceul „Nicolae Bălcescu” din Brăila, absolvit în 1941. A urmat Facultatea de Drept a Universității din București, fiind licențiat în 1945. A îmbrățișat cariera juridică, desfășurându-și activitatea la Brăila și București.

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial și imediat după război, a colaborat la gazetele brăilene „Anchetă”, „Cuvântul”, „Faclă” și „Expresul”, afirmându-se ca poet, în revistele din capitală „Vremea”, „Claviaturi”, „Adonis”, „Kalende” și „Revista Fundațiilor Regale”. A participat la ședințele cenaclului „Sburătorul” și a aderat la gruparea de scriitori din ju-

rul revistei „Kalende”.

S-a făcut remarcat odată cu publicarea primului său volum de poezie „Decor penitent”, apărut la Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă în 1947, însă, după debutul strălucit și succesul care a urmat, poetul nu a mai publicat nimic timp de 20 de ani, trăind într-o izolare aproape totală de viața literară. Abia după două decenii, a revenit în peisajul liric românesc cu volumul „Dincolo de cuvinte” (1967), după care au urmat cărțile: „Determinări” (1970), „Codice” (1974), „Ianuarii” (1976) și ciclul inedit „Decor penitent II”.

A publicat, totodată, volumele de versuri „Trecerea” (1981), „Dogma” (1984), „Intrarea în legendă” (1990). A fost și autorul unui roman de inspirație autobiografică, dar cu miză filosofică, „Singurătatea din urmă” (1986). Al doilea roman, „Călător spre porțile asfințitului”, la care scriitorul a lucrat până în ultimele zile ale vieții sale, a apărut postum, la Editura „Cartea Românească”, în 2006. De asemenea, postum i-au apărut volumele „Copil la curțile române” în anul 1995 și „Cina cea mare” în 1998.

Premiile cu care a fost apreciată activitatea literară a lui Mihail Crama nu sunt multe, dar sunt importante. Primul său volum de poezii – „Decor penitent” – a obținut, în 1946, Premiul Scriitorilor Tineri al Fundației Regale pentru Literatură și Artă. A mai luat Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române pentru volumul de versuri „Împărăția de seară”, în 1979,

precum și Premiul Asociației Scriitorilor din București, în 1985, pentru volumul de versuri „Dogma”.

Bibliografie selectivă:

Crama, Mihail. Copil la curțile române. – București : Editura Eminescu, 1995. – 125 p.

Crama, Mihail. Dincolo de cuvinte : Versuri / Mihail Crama. – București : Editura pentru Literatură, 1967. – 62 p.

Crama, Mihail. Intrarea în legendă : Versuri / Mihail Crama ; studiu intr.: M. N. Rusu. – București : Editura Eminescu, 1990. – 404 p.

Crama, Mihail. Împărăția de seară / Mihail Crama ; cu o pref. de I. Caraion. – București : Cartea Românească, 1979. – 334 p.

Crama, Mihail. Singurătatea din urmă : Roman / Mihail Crama. – București : Editura Eminescu, 1986. – 276 p.

Crama, Mihail. The Realm of Dusk = Împărăția de seară / Mihail Crama ; translated from romanian by Charlotte Margaret Dear Foreword by Mircea Iorgulescu. – Bucharest : Eminescu Publishing House, 1984. – 353 p.

Robu, Cornel. Crama Mihail / Cornel Robu // Dicționarul scriitorilor români : A-C / coord. și reviz. șt.: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 698-701.

Ana Struță

**Elena
M. PODGRADSKAIA
1928-?**

Istoric, doctor în științe istorice, profesoară universitară.

Elena M. Podgradskaia (Podgradska) s-a născut la 5 ianuarie 1928, în Trnova, Cehoslovacia (actualmente, Republica Cehă), într-o familie de muncitori-constructori. S-a stins din viață după 1991 (data exactă a decesului n-o cunoaștem).

A început să învețe la școala medie de la vârsta de șase ani, absolvind-o în primăvara anului 1944. În toamna aceluiași an, pe măsura apropierei Armatei Sovietice de Cehoslovacia, acolo se „cristalizase” o rebeliune militară antifascistă, la care a participat și fratele Elenei, încredințându-i acesteia funcția de operator radio militar. În acea postură, ea a stabilit legătura cu comandamentul unei unități militare sovietice, care a sprijinit persoanele răsculate cu forțe aeropurtate. În condițiile respective, Elena se împrietenise cu conducătorul structurii militare implicate, ofițerul rus V. Krivorotov, cu care s-a căsătorit și, în vara anului 1945, a ajuns cu el la Chișinău.

Din momentul sosirii în Moldova sovietică, pentru a se încadra în câmpul muncii,

a fost nevoită să însușească limba oficială de atunci – rusa, fapt ce i-a permis, în perioada septembrie 1947 – mai 1952, să activeze la Telegraful Central din Chișinău. Totuși, visul ei era să obțină studii superioare, ca să înțeleagă sensul evenimentelor istorice, inclusiv al celor în care a fost atrasă. Pentru că atestatul ei cehoslovac era considerat unul „burghez”, între anii 1950-1952, a urmat studii serale la Universitatea marxist-leninistă, de sub egida CC al PC al RSSM. Cu această „pregătire ideologizată”, în anul 1952 a fost admisă la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (USC), redenumită în 1989 – Universitatea de Stat din Moldova (USM).

După absolvirea facultății cu diplomă de mențiune (1957), împreună cu colegii săi, Alexandru Moșanu și Demir Dagnev, a fost repartizată de Comisia de Stat pentru angajare la Institutul de Istorie, limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS.

În anul 1962 devine cercetătoare științifică stagiară, iar între 1963 și 1965 – doctorandă. În acea perioadă, a însușit limbile română, poloneză și ucraineană, necesare cercetării documentelor din arhivele Lvovului, Kievului și Moscovei, precum și din alte surse.

Din 1961 publică articole în reviste științifice din RSSM (în rusă) și RSSU (în ucraineană), consacrate analizei mărfurilor agricole moldovenești, exportate la Lvov și mărfurilor meșteșugărești, exportate din Lvov în Moldova istorică.

Autoarea a elaborat studii și despre rolul mediator al respectivului oraș în exportul mărfurilor moldovenești în alte centre comerciale din Europa de Est.

La 21 mai 1966, a susținut cu brio, la Institutul de Slavistică și Balcanistică din Moscova, teza de doctor (candidat) în științe istorice, cu titlul „Relațiile comerciale ale Moldovei cu Lvovul în secolele XVI–XVII”. Ulterior, lucrarea completată și îmbunătățită a fost publicată sub formă de monografie. În același an, Elena M. Podgradskaia a fost promovată în funcția de cercetătoare științifică superioară.

În activitatea științifică din anii '60 ai secolului trecut, s-a remarcat și prin participarea, în calitate de alcătuitoare, la elaborarea prestigioasei colecții de documente și materiale în trei volume: „Relațiile istorice dintre popoarele URSS și România în veacul XV – începutul celui de al XVIII-lea” (ediție bilingvă, publicată la Moscova). Colecția realizată în anii de tensiuni politice dintre URSS și România avea drept scop să demonstreze opiniei publice prezența unor domenii de activitate comună, unde aceasta era „fructuoasă”, dovedind premisele istorice ale „prieteniei popoarelor”. Drept urmare, Academia RPR și Academia de Științe a URSS, împreună cu Academia de Științe a RSSM (inclusiv, de asemenea, în scopuri politice), au creat un colegiu redacțional comun, din care făcea parte și Elena Podgradskaia.

În calitate de alcătuitoare, a participat la elaborarea vo-

lurilor I (1965) și II (1968), ce cuprindeau perioadele 1408-1632 și 1633-1673. Îi revenise sarcina de a depista și include în volume documente de arhivă referitoare la relațiile economice ale Moldovei și Țării Românești cu principalele centre comerciale ruse și ucrainene: Lvov, Kiev, Moscova ș.a.

În paralel cu munca științifică, a desfășurat o bogată activitate în domeniul pedagogic. La 14 noiembrie 1967, a fost angajată în calitate de lectoră superioară, prin cumul extern, la Catedra de istorie antică și medievală a USC. Fascinată de munca pedagogică, la 1 decembrie 1970, s-a eliberat din funcția de cercetătoare științifică superioară a Institutului de Istorie al Academiei de Științe a RSSM, dedicându-se activității exclusive în domeniul învățământului superior. A fost angajată în calitate de lectoră superioară la Catedra de istorie antică și medievală din cadrul Facultății de Istorie a *alma mater*, unde activase până la acel moment prin cumul.

La 25 ianuarie 1972, pe bază de concurs, a fost angajată în calitate de lectoră superioară titulară la aceeași catedră, iar în anul 1973, a devenit conferențiară universitară (docent) interimară, după care, în 1975, a obținut titlul de conferențiară universitară (docent) titulară.

În baza performanțelor științifice (autoarea avea 26 de publicații științifice, inclusiv două monografii) și pedagogice (a elaborat mai multe lucrări metodice), dar și grație faptului că era o personalitate care se bucura

de mare autoritate printre studenți și cadre didactice, la 27 mai 1983, pe bază de concurs, a fost votată în unanimitate și confirmată în calitate de profesoară universitară, iar la 14 decembrie 1984, Comisia Superioară de Atestare de sub egida Sovietului de Miniștri al URSS i-a acordat diploma de profesor.

S-a implicat activ în pregătirea studenților în calitate de referentă și conducătoare științifică a tezelor de doctorat. A fost referentă științifică la cinci teze de doctor în istorie. A fost referentă științifică la tezele de doctor (candidat) în istorie, elaborate de Andrei Eșanu și Gheorghe Gonța (1982), conducătoare științifică la teza de doctorat susținută de Emil Dragnev (1991).

A lansat în circuitul științific materiale documentare de arhivă referitoare la componența mărfurilor exportate din Moscova în Rusia moscovită, a mărfurilor rusești exportate pe piețele din țările române și din spațiul balcanic. A realizat cercetări speciale privind politica vamală a Statului Rus față de țările balcanice, care, în scopuri politice, avea caracter preferențial. Din aceleași motive, după cum a evidențiat cercetătoarea, se urmărea atragerea negustorilor și meșteșugarilor din țările balcanice de a se strămuta în centrele economice din Rusia.

O viziune generală a problemei abordate a expus și în monografia „Relațiile economice ale Principatului Moldovei și ale țărilor balcanice cu Statul Rus în secolul al XVII-lea” (Chișinău, 1980, în

limba rusă). Monografia în cauză și articolele științifice publicate au constituit baza tezei de doctor habilitat în științe istorice, susținută de autoare în anul 1982, considerată a fi și o realizare substanțială a Facultății de Istorie a USC.

Fiind o bună cunoscătoare a mai multor limbi (rusă, română, engleză, poloneză, cehă, slovacă, ucraineană), Elena M. Podgradskaia a avut posibilitatea să studieze în profunzime operele științifice ale istoricilor occidentali, neaccesibili până atunci cititorilor sovietici, să cunoască diverse concepții ale tematicilor sale de cercetare. Aceasta i-a permis să examineze sursele acumulate referitoare la țările române în contextul unor procese economice europene din perioadele studiate. Drept urmare, în anul 1991, a editat o a treia monografie, intitulată „Relațiile economice ale Moldovei cu țările Europei Centrale și de Est în secolele XVI-XVIII”.

A examinat evoluția comerțului extern al Moldovei în contextul proceselor caracteristice etapei formării pieței europene și mondiale, cum ar fi „revoluția prețurilor”, în urma descoperirilor geografice, specializarea Europei Centrale și de Est în producerea de mărfuri agricole, crizei economice, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. De asemenea, a cercetat specializarea țărilor române în exportul de animale și produse animale pe piața europeană și rolul de intermediar al Transilvaniei și Poloniei în acest proces.

A publicat în acel volum, de asemenea, materiale documentare ce combat viziunea despre monopolul otoman asupra exportului din țările române, dovedind prezența doar a unor restricții temporare, deoarece Poarta era interesată ca Moldova și Țara Românească să câștige mulți bani pentru a achita dările oficiale și neoficiale față de ea. Monografia își păstrează actualitatea și în prezent pentru cercetătorii și cititorii interesați de cunoașterea profundă a istoriei comerțului românesc la începutul epocii moderne timpurii.

La 26 februarie 1991, Senatul USM a reales-o în funcția de profesoară universitară la Catedra de istorie medievală și modernă, însă, în scurt timp, la 7 iulie 1991, s-a pensionat și a plecat la fiul său, Alexandru, stabilit peste hotarele Republicii Moldova.

Dorul de casă a fost omniprezent în biografia privată și științifică a Elenei M. Podgradskaia pe parcursul întregii sale vieți. A fost martoră la atrocitățile comise de țările Pactului de la Varșovia, care au invadat Cehoslovacia în anul 1968. Posibil că acest fapt a și distanțat-o de convingerea referitoare la „rolul eliberator al URSS” în cadrul Europei Centrale și de Est. Nu a fost membru de partid.

A desfășurat o intensă activitate de diseminare a cunoștințelor istorice în RSSM. A fost președintă a Societății Pasionaților de Carte, vicepreședintă a Asociației „Știința” a Facultății de Istorie a USC. A fost decorată cu medaliile „Pentru muncă activă” (1986) și „Veteran al Muncii”

din URSS, distinsă cu diplome ale instituțiilor științifice și educaționale din RSS Moldovenească, RSS Ucraineană și RSS Armeană.

Bibliografie selectivă:

Исторические связи народов ССР и Румынии в XV – начале XVIII в. : Документы и материалы в трех томах = Relațiile istorice dintre popoarele URSS și România în veacul XV – începutul celui de al XVIII-lea : Documente și materiale în trei volume / ред. коллегия: Я. С. Гросул и др. – Москва : Наука, 1965 –

Том 1-й : 1408-1632 / сост.: Е. М. Подградская и др. – Москва : Наука, 1965. – 363 с.

Том 2-й : 1633-1673 / сост.: Е. М. Подградская и др. – Москва : Наука, 1968. – 446 с.

Подградская, Е. М. Торговые связи Молдавии со Львовом в XVI-XVII веках / Е. М. Подградская. – Кишинев : Штиинца, 1968. – 224 с.

Подградская, Е. М. Экономические связи Молдавии со странами Центральной и Восточной Европы в XVI-XVII вв. / Е. М. Подградская. – Кишинев : Штиинца, 1991. – 311 с.

****Подградская, Е. М.** Провивіз ремісничих зиробів із Молдавії на львівський ринок у XVI-XVII ст. // Український історичний журнал. – 1965. – № 1.

****Подградская, Е. М.** Таможенная политика Русского государства по отношению к купечеству стран Юго-Восточной Европы, входивших в состав Османской империи (XVII в.) // Карпато-Дунайские земли в средние века. – Кишинев, 1976.

Dragnev, Demir. De la operator radio militar la profesor universitar : Elena M. Podgradskaia / Demir Dragnev, Ion Valer Xenofontov // Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea

societății durabile de mâine = Yesterday's heritage – implications for the development of tomorrow's sustainable society = Наследие прошлого – вклад в развитие стабильного общества в будущем : Conferința științifică internațională consacrată Zilei internaționale a femeilor cu activități în cercetare, 11-12 februarie 2021, Chișinău / com. șt.: Liliana Condricova (președinte) [et al.] ; com. org.: Liliana Condricova (președinte) [et al.]. – Iași-Chișinău, 2021. – P. 14-21.

*Demir Dragnev
Ion Valer Xenofontov*

Florina BREAZU
1973

Artistă plastică, doctor în arte vizuale, pedagogă, Maestru în Artă.

S-a născut la 5 ianuarie 1973, la Chișinău.

A urmat Școala de Arte Plastice pentru Copii „Alexei Șciusev” din Chișinău, Secția pictură (1985-1988), și Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din capitală (1988-1992).

În anii 1992-1994, a studiat la Facultatea de Arte Decorative și Design a Academiei de Arte Vizuale „Ioan Andreescu” din Cluj-Napoca, România, Secția arte textile. Și-a continuat studiile la Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design din cadrul Universității de Arte „George Enescu” din Iași, Secția arte

textile (1994-1998).

A urmat studii postuniversitare la Institutul Studiul Artelor al Academiei de Științe a Republicii Moldova, sub îndrumarea doctorului habilitat Constantin I. Ciobanu (2002-2006), iar din 2014 a fost doctorandă la Universitatea Națională de Arte din București, sub coordonarea profesoarei universitare, doctor în arte vizuale, Marielena Preda Sânc. A susținut cu succes teza de doctor în arte vizuale la Universitatea Națională de Arte din București în 2021.

Activitatea profesională și-a început-o la Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din Chișinău, ca profesoară de istoria artelor plastice (1998-2013), șefă a Catedrei de arte plastice, decorative și design (1998-2006), șefă a Secției arte plastice, decorative și design (2006-2011).

În anii 2011-2021, a desfășurat o bogată activitate didactică în calitate de profesoară la un șir de instituții de învățământ. De exemplu, la Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” din Chișinău, unde în 2013 a fost și directoare adjunctă pentru educație, iar în 2019-2020 – directoare adjunctă pentru disciplinele de profil și educație. Concomitent, a fost lectoră superioară la Universitatea „Perspectiva-Int” din Chișinău (2014-2015) și la Academia de Pictură „Stati Art” (2015-2017).

Membră a Consiliului Național pentru Monumente de For Public din anul 2015, iar în anii 2018-2022 deține funcția de șefă a Secției pictură la Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova (UAP). În 2022 a fost aleasă președintă a UAP.

În 1992 a debutat în cadrul unei expoziții de binefacere pentru ajutorarea sinistraților moldoveni afectați de conflictul transnistrean.

A desfășurat o activitate artistică intensă cu expoziții personale anuale din anul 2001, între care: de la Centrul Republican de Ocrotire a Sănătății Mamei și Copilului din Chișinău (2001); Biroul Relații Interetnice (2006); Asociația Avocaților Americani, Chișinău (2007); Centrul Academic Internațional „Eminescu”, Chișinău (2010); Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei (2011); Ambasada Republicii Moldova, Bruxelles, Belgia (2016); Muzeul Județean de Artă Prahova „Ion Ionescu-Quintus”, Ploiești, România (2017); Biblioteca Municipală „Petru Maior” din Reghin, România (2017); „Geometrii spirituale”, Instituția Prefectului, Județul Mureș, România (2018); Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” (CE „Constantin Brâncuși”), Chișinău (2018); Sala cu Orgă, Chișinău (2019) ș.a.

Expoziții personale și în alte orașe: București, Bruxelles, Ploiești, Reghin, Sibiu, Iași, Bacău, Strasbourg, Hanovra, Moscova ș.a.

Din 1997, expune în cadrul expozițiilor reprezentative: „Limba noastră cea română” CE „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău (1997-2005); „Autumnală”, CE „Constantin Brâncuși” (1997-2013, 2015-2021); „Salonul de primăvară”, CE „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău (1998-2013, 2015-2019, 2021-2022); Aniversarea a 115 ani a Colegiului de Arte Plastice (CAP) „Alexandru Plămădeală” (2002), Mu-

zeul CAP „Alexandru Plămădeală”; Ziua Națională a Culturii, CE „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău (2020-2022); „Timp fără timp”, expoziție jubiliară a Liceului Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” – 50 de ani de activitate, CE „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; „Chișinău – 585, expoziție-concurs de artă plastică contemporană, CE „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău (2021) ș.a.

Participantă la expoziții internaționale din România, Franța, Germania, Belgia, Olanda, Rusia, Kazahstan, dar și la tabere de creație în România, Rusia și Bulgaria.

A mai expus la „Salioanele Moldovei”, expoziție-concurs de artă contemporană, Chișinău, Republica Moldova – Bacău, România (1997-2021); Salonul de Artă Decorativă, Sala „Victoria”, București; „Univers Textil”, Casa Corpului Didactic, Iași, România (1998), Strasbourg, Franța (1999); Hanovra, Germania (2000); „Acasă: Zilele Culturii Basarabene”, Institutul Cultural Român, București (2003, 2004); „Vecinii de la Răsărit”, Centrul de Cultură „Babel”, Utrecht, Olanda (2006); „Moldova, artă contemporană”, Centrul de Cultură al Consiliului Europei, Bruxelles, Belgia (2006); Bienala internațională de pictură, CE „Constantin Brâncuși”, Chișinău (2009-2015); „Rotonda spiritului românesc”, Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul”, Râmnicu Vâlcea, România (2014); Salioanele ASTREI, Complexul Național Muzeal „ASTRA”, ediția a II-a și a III-a, Sibiu, România (2014, 2015); Grupul ELE, Casa de cultură, Râmnicu Vâlcea, jud. Pra-

hova, România (2016); Picтори de azi la Balcic, Elite Art Gallery, București, România (2017); „Dar din Basarabia”, Palatul Culturii Ploiești, România (2018); Conexiuni convergente, Palatul Cotroceni, București, România (2019); „Conexiuni convergente”, Muzeul Județean de Artă Prahova „Ion Ionescu-Quintus”, Ploiești, România (2019) ș.a.

A participat în perioada 2006-2021 la multiple tabere de creație din: Tescani, județul Bacău (2006, 2007); Prahova, Râmnicu Vâlcea (2014, 2016); Vălenii de Munte, Prahova (2014, 2016); Lepșa, Vrancea (2015), Sinaia (2015, 2016); Balcic, Bulgaria (2016); Budva, Muntenegru (2021) etc.

Rezultatele activității sale științifico-metodice au fost publicate în: „Bazele compoziției: Ghid metodic” (2004), „Unele aspecte didactice ale studierii cursului de istorie a artelor: Lucrare metodică” (2007), Curriculum disciplinar la „Compoziție” și „Coloristică” (2014), „Istoria artelor plastice” (2015), „Istoria artei universale” (2016), „Curenți și tendințe în arta contemporană” (2018), „Bienala Internațională de Pictură: Catalog (2015), „Catalog”, Muzeul Județean de Artă Prahova „Ion Ionescu-Quintus”, Ploiești (2017), Catalogul Expoziției Jubiliare a Liceului Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” – 50 de ani de activitate (2020), „Arheologia spiritului. Reconfigurări fluide. Tudor Zbârnea” (2022) ș.a.

Prezentă în jurii de specialitate ale concursurilor sau comisiilor de evaluare.

Lucrări în colecții ale unor instituții publice din țară și de peste hotare: UAP din Republica Moldova, Muzeul Național de Artă al Moldo-

vei, Centrul Cultural „Vrancea” din Focșani, Complexul „Julian Antonescu” din Bacău, Centrul Internațional de Cultură și Artă „George Apostu” din Bacău, galeriile de artă „Unecia” din regiunea Breansk (Federația Rusă), Ambasada României în Republica Moldova, Muzeul Național „George Enescu” din București, Muzeul de Arte Plastice din Bacău ș.a.

Lucrări în colecții particulare: Arabia Saudită, Belgia, Canada, Cipru, Elveția, Franța, Germania, Israel, Italia, Lituania, Marea Britanie, Republica Moldova, România, Spania, SUA, Suedia, Țările de Jos ș.a.

Din anul 2015, este membră a Consiliului Național pentru Monumente de For Public.

Din 1999 – membră stagiară a UAP, din 2003 – membră a UAP, din 2020 – vicepreședintă, iar din 2022 – președintă a UAP.

În semn de apreciere a activității fructuoase, i-au fost acordate: Premiul Centrului de Cultură „Rosetti Tescanu-George Enescu”, Tescani, România (2006); Premiul Consiliului Județean Bacău, la Expoziția-Concurs de Artă Contemporană „Saloanele Moldovei”, Chișinău-Bacău (2007); Premiul „Simpatia artistului plastic, Virtuosus”, pentru originalitate în artă (2007); Premiul Centrului Internațional de Cultură și Artă „George Apostu” din Bacău (2011); Premiul pentru Pictură, acordat de Complexul „Julian Antonescu” România; (2011, 2014); nominalizare a juriului la „Expoziția-Concurs de Artă Contemporană „Saloanele Moldovei”, ediția a XXII-a (2012); Premiul Centrului

Cultural „Vrancea”; Bienala Internațională de Pictură, Chișinău (2015); Premiul „Mihai Greco” al UAP din Republica Moldova, Expoziție-Concurs de Artă Plastică Contemporană „Saloanele Moldovei”, ediția a XXX-a, Bacău, România-Chișinău (2020); Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2022).

I-au fost conferite următoarele diplome: Diploma Ministerului Culturii și Turismului al Republicii Moldova (2007); Diplomă de Merit „Eminesciana”, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, CE „Constantin Brâncuși”, Chișinău (2018); Diplomă de Onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (2019) ș.a.

În 2008 i se decernează titlul onorific de Maestru în Artă.

Bibliografie selectivă:

Saloanele Moldovei, ediția a 31-a, 2021 : [expoziție-concurs de artă contemporană] / aut. introd.: Florina Breazu, Alexandra Mihalaș ; coord. ed.: Dumitru Bolboceanu, Florina Breazu ; fot.: Iurie Foca. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 32 p.

Timp fără timp : Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” – 50 de ani de activitate : [Pictură. Grafică. Sculptură. Arta decorativă : Catalogul expoziției jubiliare] / aut. concepție și coord.: Florina Breazu ; trad.: Natalia Stîncă. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 80 p.

Breazu, Florina. Abstracția – formă a libertății. Expoziție de pictură abstractă din perioada anilor '60 - '90 ai secolului al XX-lea / Florina Breazu // Arta [2019] / colegiu red.: Mariana Șlapac (red.-șef) [et al.] ; Institutul Patrimoniului Cultural ; Centrul Studiul Artelor. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 48-55.

Breazu, Florina. Amprente : Pictură / Florina Breazu // Moldova : Artă contemporană = Moldova : Contemporary Art / resp. de ed.: Tudor Zbârnea ; Chișinău-Bacău. – [S. n.], 2006. – P. 14.

Breazu, Florina. Apocalipsa, 2019 = The Apocalypse, 2019 / Florina Breazu // Bienala Internațională de Pictură = International Painting Biennial ; autor concepție și coord.: Tudor Zbârnea ; fot.: Iurie Foca ; Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova ; Centrul de Artă „Amprente”. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 73.

Breazu, Florina. Duminica rusaliilor, 2009 / Florina Breazu // Panoramic ART 2017-2018 / aut. proiect, concepție grafică: Simion Zamșa. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 45.

Breazu, Florina. Fluctuații în timp : [pictorul Mihai Țăruș] / Florina Breazu // Panoramic ART 2017-2018 ; aut. proiect, concepție grafică: Simion Zamșa. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 134-137.

Breazu, Florina. Numai prin creație, îi putem spune NU clipei ce se scurge : [interviu cu Florina Breazu, artist plastic] / consemnare: Leonid Popescu // Literatura și arta. – 2003. – 17 apr. – P. 3.

Breazu, Florina. Reflecții asupra expoziției de grup „Trinitate” / Florina Breazu // International Scientific Symposium „Chronicles of Daily Life in a Contemporary Context” ; org. board: Dorothea Fleiss [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 16-17.

Breazu, Florina. Reverberații în timp și spațiu: de la Mihail Lariionov la Mihai Țăruș / Florina Breazu // Conferința științifică anuală : [a Muzeului Național de Artă al Moldovei] / Muzeul Național de Artă al Moldovei ; coord.: Lucia Postica ; red.: Gheorghe Ghețu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 49-58.

Breazu, Florina. Stigmatul Caligrafic, Opus – 032754, Re Minor / Florina Breazu // International Scientific Symposium „Interferences, Tendencies and Cultural Identities in the Con-

temporary Artistic Context” / com. de org.: Eleonora Brigalda [et al.]. – Chișinău: [S. n.], 2021. – P. 78-81.

Brigalda, Eleonora. Arheologia sentimentală în creația pictoriței Florina Breazu / Eleonora Brigalda // *Arta* [2019] / colegiu red.: Mariana Șlapac (red.-șef) [et al.]; Institutul Patrimoniului Cultural; Centrul Studiul Artelor. – Chișinău: [S. n.], 2019. – P. 127-129.

Duda, Vasile. Artista Florina Breazu – în căutarea armoniei / Vasile Duda // *Panoramic ART 2017-2018* / aut. proiect, concepție grafică: Simion Zamșa. – Chișinău: [S. n.], 2019. – P. 42-45.

Maria S. Ciobanu

Ion BAHNAREL
1953

Medic igienist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator.

S-a născut la 6 ianuarie 1953, în satul Proboțești, raionul Herța, regiunea Cernăuți (actualmente, Ucraina).

Școala primară a urmat-o în satul natal, după care și-a continuat studiile la Școala-Internat din Herța (1964-1970).

În anii 1970-1976, și-a făcut studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” - USMF „Nicolae Testemițanu”). În 1992 a început doctoratul la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”

din Iași, România, iar în 1995 și-a susținut teza cu tema: „Contribuții la evaluarea iradierii medicale în Republica Moldova și posibilități de reducere a dozei colective”. În 2010, a susținut-o și pe cea de doctor habilitat, intitulată – „Estimarea riscului asociat iradierii populației Republicii Moldova și posibilități de reducere a impactului de sănătate”.

După absolvirea Facultății de Medicină Preventivă, Ion Bahnarel și-a început activitatea la Centrul Republican de Igienă și Epidemiologie în calitate de medic în Secția de igienă a muncii (1976-1980). Ulterior, în aceeași instituție, a fost numit șef al Secției de igienă a radiațiilor (1980), șef al Secției de radiologie (1980-1994), medic-șef adjunct în probleme de igienă (1994-1995), vicedirector al Centrului Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie (1995-2000), viceministru al sănătății, medic sanitar de stat al Republicii Moldova (2000-2005), director general al Centrului Național de Sănătate Publică (din 2010). Din anul 2008, este cercetător științific principal la Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă.

Toată activitatea profesională și-o dedică organizării și reglementării domeniului sănătății publice, participând la elaborarea suportului legislativ, normativ și metodic, implementând și monitorizând programele naționale de combatere și profilaxie a maladiilor infecțioase și neinfecțioase, programe privind igiena, radioprotecția și securitatea nucleară, promovând educația în această sferă etc.

Desfășoară și activita-

te didactică din anul 1980, în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”, Catedra de igienă generală, în calitate de asistent, conferențiar, profesor universitar, șef (2010).

În 2001, în baza gradului științific și succeselor didactice, a obținut titlul de conferențiar universitar. Devine master în managementul sănătății publice în anul 2008. După susținerea tezei de doctor habilitat, a obținut titlul de profesor universitar (2011).

Conducător științific și consultant științific la cinci teze de doctor în medicină.

A publicat peste 270 de lucrări științifice și metodico-didactice, 12 monografii, trei manuale, cinci invenții. În urma participării la expoziții naționale și internaționale, a fost distins cu 24 de diplome și decorat cu 27 de medalii de aur, cinci – de argint, patru – de bronz.

A fost președinte al Comisiei de atestare a medicilor igieniști din Republica Moldova, președinte al Consiliului științific al Centrului Național de Sănătate Publică, membru al Comisiei de Experti a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, membru al Comisiei Științifico-Metodice de Profil Igiena la Ministerul Sănătății, președinte al Societății Igieniștilor din Republica Moldova.

Pentru activitate prodigi-oasă, i-au fost acordate diplome și distincții de stat: Eminent al Ocrotirii Sănătății din URSS (1986), Om Emerit (1998), Medalia „Nicolae Testemițanu” (2003), Почетный Вид Знак „СЕС Буковина” (2005), Premiul Academiei de Științe a Moldovei pentru lucrări științifice de valoare (2005), Medalia Jubiliară a AȘM „60 de

ani de la fondarea primelor instituții academice din Republica Moldova” (2006), Diploma de gradul I a Guvernului Republica Moldova (2010), Diploma de gradul II a Consiliului de Acreditare și Atestare. În anul 2012, a fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii”.

Bibliografie selectivă:

Aspecte metodico-biologice ale acțiunii accidentului nuclear de la Cernobâl asupra populației Republicii Moldova / Ion Bahnarel, Ludmila Corețchi, Mihai Moldovanu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2005 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 146 p.

Bahnarel, Ion. Estimarea riscului asociat iradierii populației Republicii Moldova și posibilități de reducere a impactului pe sănătate : Teză / Ion Bahnarel. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 41 p.

Bahnarel, Ion. Port cu mine ceea ce e al meu : Reper autobiografice / Ion Bahnarel. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 278 p.

Bahnarel, Ion. Profesor universitar Gheorghe Baciu : Savant, Manager, Om al Cetății / Ion Bahnarel, Emil Ceban, Ion Valer Xenofontov ; referenți șt.: Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 385 p.

Bahnarel, Ion. Promovarea sănătății și educația pentru sănătate / Ion Bahnarel, Constantin Ețco, Varfolomei Calmîc. – Chișinău : Epigraf, 2013. – 600 p.

Controlul, reglementarea și remedierea expunerii la radon a populației Republicii Moldova / Liuba Corețchi, Ion Bahnarel, Serghei Virlan [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 232 p.

Bahnarel, Ion. Promovează sănătatea : Ghidul specialistului în formarea stilului sănătos de viață / Ion Bahnarel, Victor Zepca, Cristina Petrescu ; Ministerul Sănătății al Republicii Moldova ; Centrul Național de Sănătate Publică. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 168 p.

Ghid de bune practici : Alimentație rațională, siguranța alimentelor și schimbarea comportamentului alimentar = Guide de bonnes pratiques : Nutrition rationnelle, la sûreté alimentaire changement de comportement alimentaire / Ion Bahnarel, Olga Burduniuc, Angela Cazacu-Stratu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 164 p.

Supravegherea de stat a sănătății publice în Republica Moldova : (Raport național) / Bahnarel I., Pantea V., Șalaru, I. [et al.]. – Chișinău : Centrul Național de Sănătate Publică. – 2014. – 242 p.

Argumentation of human resources needs in the public health sector in the process of the country's association to the european community / Ion Bahnarel, Valeriu Pântea, Aliona Serbulenco [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2018. – Nr 3 (77). – P. 6-18.

Bahnarel, Ion. Consumul de pește în rândul populației Republicii Moldova / Ion Bahnarel, Gheorghii Țurcanu, Eleonora Dupouy // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2021. – Nr 1 (88). – P. 83-87.

Bahnarel, Ion. Mercurul în diferite specii de pește și rolul acestuia în evaluarea expunerii populației / Ion Bahnarel, Gheorghii Țurcanu, Eleonora Dupouy // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2020. – Nr 5 (87). – P. 90-94.

Bahnarel, Ion. Realizări și perspective în activitatea societății igieniștilor din Republica Moldova / Ion Bahnarel // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 4. – P. 99-104.

Controlul și evaluarea riscului expunerii populației la radon în Republica Moldova / Ion Bahnarel, Liuba Corețchi, Mariana Gîncu [et al.] // One Health and Risk Management. – 2020. – Nr 1 (1). – P. 42-49.

Evaluarea stării de sănătate a expușilor profesional la radiații ionizante // Ion Bahnarel, Liuba Corețchi, Alexandra Cojocari [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2017. – Nr 2 (72). – P. 14-19.

Evoluția cercetării expunerii populației la radiații ionizante naturale în Republica Moldova / Ion Bahnarel, Liuba Corețchi, Vasile Cojocaru [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 4 (82). – P. 151-156.

Reorganizarea subdiviziunilor unei instituții medicale în vederea acordării asistenței medicale pacienților infectați cu SARS-CoV-2 / Ion Bahnarel, Elena Ciobanu, Mihail Pislea [et al.] // Revista de științe ale sănătății din Moldova. – 2020. – Nr 1 (23). – P. 176-189.

Secvențe ale etapelor de dezvoltare a științei igienice în Republica Moldova / Ion Bahnarel, Nicolae Opopol, Valeriu Pântea [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 4 (82). – P. 203-208.

Baciu, Gheorghe. Bahnarel Ion // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 216.

Baciu, Gheorghe. Ion Bahnarel // Baciu Gheorghe. Personalități de vișă moldavă : 125 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 311-313.

Bahnarel Ion // De la Cernăuți la vale... : Fișiere bibliografice / alcăt.: Cătaranciu Sergiu, Patraș Mihai, Patraș Olga. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 38-40.

Morăraș, Mihai. Chemarea focului din vatră : [despre savantul Ion Bahnarel] // Morăraș, Mihai. Rădăcinile rămân acasă : Eseuri / Mihai Morăraș. – Cernăuți : Editura Alexandru cel Bun, 2002. – P. 26-31.

Maria S. Ciobanu

Angela ARAMĂ
1963

Jurnalistă, prezentatoare TV, activistă civică, scriitoare.

S-a născut la 9 ianuarie 1963, în satul Cornești, raionul Ungheni. În anii 1979-1984, și-a făcut studiile la Facultatea de Jurnalistică a Universității de Stat din Moldova, având specializarea „Radio și televiziune”. A studiat, de asemenea, și la Universitatea de Vară de Studii Politice din Europa de Sud-Est de la Strasbourg (1983).

A debutat în televiziune în anul 1983, când, în urma unui concurs, a fost angajată crainic la Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune (actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”). În 1992 s-a transferat la redacția „Literatura și arta” în calitate de redactor-prezentator. În anii '90, a realizat ciclul de emisiuni „Asterisc” (premiat ca cea mai temerară realizare a anului 1997), „TV Magazin”, numeroase transmisiuni în direct, duplexuri cu TVR, iar pentru emisiunea „Lumea în chenarul geamului”, inspirată de creația Luciei Zbârnciog-Purice, a câștigat premiul „Antena de aur” al Companiei

de Stat „Teleradio-Moldova” (1996).

Din același an, a prezentat emisiunea de divertisment pentru copii „De la 5 la 10”, apreciată ca cea mai bună (1997). În anul 2002, a participat în mod activ la grevele jurnaliștilor pentru crearea în Republica Moldova a instituțiilor publice de radio și televiziune și împotriva cenzurii, în urma cărora a fost demisă de la TVM.

La alegerile parlamentare din martie 2005, a fost aleasă deputat în Parlamentul Republicii Moldova pe listele Partidului Popular Creștin Democrat. În această calitate, este membră a Comisiei parlamentare pentru cultură, știință, educație, tineret, sport și mijloace de informare în masă și, din 1 septembrie 2005, membră supleantă a Delegației Republicii Moldova la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei. A elaborat Codul audiovizualului din Republica Moldova, adoptat în 2006 de parlament. În 2015 a participat la fondarea Platformei Civice „Demnitate și Adevăr”.

În 2008, la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, a fost organizată expoziția personală de fotografie „Click! pe clipă” a jurnalistei.

Din 2009, este producător general la CTC TV în Moldova. În noiembrie 2011, a deschis Școala de televiziune pentru copii, adolescenți și tineri, prima școală de acest gen din Republica Moldova.

A debutat ca scriitoare în 2005, cu volumul de versuri „Și totuși am înnebunit!” („ARC”). În 2010 scoa-

te cartea audio „Cheralim și îngerul” („Cartier”). Iar în 2012 lansează romanul „Aici e dincolo” („Arcadian Art”).

Urmează „Smaranda și cei șapte prieteni ai săi salvând lumea de Putinka”, un roman pentru copii, apărut în 2018 („ARC”). Din 2013, este membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Premii: „Cel mai bun jurnalist în audiovizualul din Republica Moldova”, premiu acordat de Centrul pentru Jurnalism Independent (2000), Premiul pentru debut al Fundației „Soros” (2005), Premiul Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, pentru cartea „Smaranda și cei șapte prieteni ai săi salvând lumea de Putinka”, în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (11-14 aprilie 2019).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 37-38.

Bibliografie selectivă:

Aramă, Angela. Aici e dincolo / Angela Aramă. – Chișinău : Arcadian Art, 2012. – 79 p.

Aramă, Angela. Cheralim și îngerul / Angela Aramă ; dramaturgie și regie sunet: Victor Buruiană ; il.: Angela Aramă. – Chișinău : Cartier, 2010. – [750] mb.

Aramă, Angela. Smaranda și cei șapte prieteni ai săi salvând lumea de Putinka / Angela Aramă ; ilustrații de Petru Ghețoi ; red.: Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2018. – 144 p.

Aramă, Angela. Și totuși... am înnebunit!... / Angela Aramă ; pict.: Mihai Bacinschi. – Chișinău : ARC, 2005. – 72 p.

Aramă, Angela. Viața e pur și simplu minunată! : [un tête à

tête cu Angela Aramă] / a interviuat Rodica Ciorănică. – Exclusiv. – 2012. – Nr 4. – P. 4-44.

Cartea unei unghenence, premiata la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret [Resursă electronică] : [„Smaranda și cei șapte prieteni ai săi salvând lumea de Putinka” de Angela Aramă] // <https://expresul.md/2019/04/cartea-unei-unghenence-premiata-la-salonul-international-de-carte-putru-copii-si-tineret/> (accesat: 25.05.2022).

În ospetie la bibliotecă – Angela Aramă [Resursă electronică] // <https://biblioart.wordpress.com/2018/10/18/in-ospetie-la-biblioteca-angela-arama/> (accesat: 25.05.2022).

Movilă, Boris. Aramă Angela / Boris Movilă // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 24-25.

Ana Struță

Cosma PETROVICI
1873-1948

Arhiepiscop al Chișinăului, preot și profesor de religie.

S-a născut la 11 ianuarie 1873, în Brăila. La 16 decembrie 1948, în Galați, a trecut la cele veșnice, fiind înmormântat lângă Biserica „Mavromol” („Stânca Neagră”, în greacă) din Galați. La 4 iunie 1994, osemintele sale au fost reînhumate în Catedrala Episcopală din Galați.

A urmat studii la Semina-

rul Teologic „Sf. Andrei” din Galați (1888-1892), Seminarul Teologic „Veniamin Costachi” din Iași (1892-1896) și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1896-1900). Neavând mijloace de întreținere, a cântat în corul Bisericii „Sf. Spiridon” din Iași (1 oct. 1892 - 1 noiem. 1893), după care s-a angajat în calitate de cântăreț, la Biserica „Sf. Voievozi” – Roșca din vechea capitală a Moldovei, apoi, la Biserica „Vulpe” din Sărărie.

A fost hirotonit diacon și a slujit la Catedrala din Dorohoi (1897-1902). În 1902 a fost hirotonit preot la Mănăstirea Văratec (1902-1913) și numit protoiereu al județului Dorohoi (1902-1909), membru al Consistoriului Superior Bisericesc (1909-1913), preot și profesor de religie, la Liceul „Anastase Bașotă”, din localitatea Pomârla, județul Botoșani (1913-1917).

La 1917 a rămas văduv cu opt copii.

În iunie 1923, la recomandarea Preasfințitului Nicodim Munteanu, episcop de Huși, preotul Petrovici a fost numit de către mitropolitul Pimen Georgescu drept vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, fiind hirotonit la 9 iulie 1923, în Catedrala Mitropolitană din Iași, sub numele de Cosma „Botoșăneanu”.

La 18 iunie 1924, a fost ales episcop al Dunării de Jos și înscăunat la 29 iunie 1924.

În perioada iunie 1937 – februarie 1938, a activat ca locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului.

Aflându-se timp de 23 de ani în scaunul episcopal al Dunării de Jos, a realizat proiecte de primă importanță,

apreciate și azi. A organizat evenimente de culturalizare a maselor, intitulate „ședințe ale cercurilor culturale”. A inițiat „misiunea predicatorială” la Catedrala Arhiepiscopală. A înființat noi parohii și a numit misionari eparhiali din 1939. La inițiativa sa, la 12 februarie 1925, a fost instituit Comitetul Central Eparhial, format din 15 preoți distinși din cadrul eparhiei, „în scopul înființării în orașul Galați a două internate pentru copiii de români săraci și silitori de învățătură, unde să li se dea întreținerea trebuitoare și buna creștere religioasă și românească”.

A finalizat lucrările de ridicare a bisericii monumentale de la Mănăstirea Celic-Dere sfințită în 1932. La 11 mai 1925 a inaugurat noua clădire a Seminarului „Sf. Andrei” din Galați.

În perioada 1928-1939, s-a implicat în construirea unui internat de fete la Galați din fondurile episcopiei. Confiscat de regimul comunist, a fost retrocedat după 50 de ani, reamenajat și dotat prin eforturile actualului păstor al Eparhiei, ÎPS Casian Crăciun, care îl recunoaște și în prezent pe Cosma Petrovici drept unul dintre primii preoți din Moldova, care a organizat un mare orfelinat, în timpul Primului Război Mondial, la Pomârla.

A mutat școala de cântăreți bisericești din Galați în 1930 la Mănăstirea Cocoș, readusă în Galați la 1945. Tot la Cocoș a înființat o fabrică de lumânări în 1926, denumită „Lumina”, precum și o pepinieră de pomi și vițe, renumită în toată Dobrogea.

A mărit și dotat stupina de acolo, a plantat vie și a ridicat noi chilii.

Marele cutremur din noiembrie 1940 a distrus un număr important de locașuri de cult, între care și catedrala abia refăcută.

Multe lucruri trebuiau luate de la capăt. La acea nenorocire s-au adăugat și consecințele celui de-Al Doilea Război Mondial. Munca intensă și greutățile vremurilor au afectat grav starea de sănătate a episcopului, aflat deja la o vârstă înaintată. Astfel că s-a îngrijit de preoții și credincioșii afectați de conflagrația în care a fost atrasă Țara.

În mai 1947, Adunarea Deputaților, dominată de comuniști, vota Legea Nr. 166 pentru punerea în retragere a membrilor clerului tuturor cultelor, prin care urmau să fie constituite „comisiuni speciale” care să avizeze punerea în retragere a acelor arhieriei, „deveniți impropriei funcțiunii lor din cauza unor invalidități fizice sau de altă natură”. Prin această manevră, comunistii doreau să elibereze câteva scaune episcopale, pe care sperau ca apoi să le ocupe cu oamenii lor, mai „flexibili” noului regim. Printre cei direct vizați era și episcopul Cosma.

Episcopul Cosma Petrovici a fost pus în retragere prin Decretul 1836/10 din octombrie 1947.

A inițiat editarea periodicelor bisericești „Căminul”, organul cultural al Societății „Solidaritatea” (1925-1941), și „Vestitorul”, organ al Consiliului eparhial (1926-1949), cu apariții lunare, publicații

de lungă durată față de altele care s-au publicat în cadrul respectivei structuri ortodoxe și cele mai valoroase pentru întreaga presă bisericească din cadrul Patriarhiei Române.

Bibliografie selectivă:

Căldăraru, Cristian Dragoș. Pagini inedite din viața episcopului Cosma Petrovici al Dunării de Jos / Cristian Dragoș Căldăraru // Studii danubiene (Galați). – 2010. – Anul 2, Nr 2. – P. 75-81.

Dafin, Ion. P.S.S. Episcopul Dunării de Jos Cosma Petrovici / Ion Dafin // Alte figuri ieșene. – Iași, 1927. – P. 32-36.

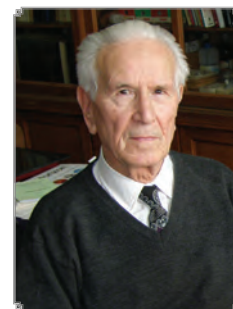
Drăgoi, E. Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989 / E. Drăgoi. – Galați, 1990. – P. 47-49.

Episcopul Cosma Petrovici // Biserica Ortodoxă Română. – 1949. – Nr 3/4. – P. 65-66.

Păcurariu, Mircea. Cosma Petrovici // Păcurariu Mircea. Dicționarul Teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a rev. și întregită. – Editura Enciclopedică. – București. – 2002. – P. 363.

Savin, Petru Gh. O aniversare : 10 ani de arhierie a Prea Sfințitului Episcop Cosma al Dunării de Jos / Petru Gh. Savin // Biserica Ortodoxă Română. – 1933. – Nr 9/10. – P. 436-439.

Maxim Melinti

Teodosie Leon PERJU 1923-2017

Agronom, entomolog, specialist în protecția plantelor și entomologia agricolă, profesor universitar român, doctor în agricultură, docent, originar din Basarabia.

S-a născut la 11 ianuarie 1923, în familia de țărani a lui Leon și a Sevastiței Perju, din comuna Negureni, județul Orhei (actualmente, raionul Telenești). S-a stins din viață la 15 decembrie 2017, în Cluj-Napoca.

A absolvit Școala Generală din satul Țânțăreni, raionul Telenești, în anul 1937. De la 14 ani s-a înscris la Școala Inferioară de Agricultură din Cucuruzeni (1937-1941), continuându-și studiile la Liceul „B. P. Hasdeu” din Chișinău (1941-1943). S-a refugiat în România în anul 1944, la frații săi, militari în Armata Română. După un an, și-a reluat studiile la Liceul „George Barițiu” din Cluj (1945-1946; actualmente, Colegiul Național „George Barițiu”).

În perioada 1946-1950, a urmat Facultatea de Agronomie din Cluj, pe care a absolvit-o cu Diplomă de Merit. A absolvit, de asemenea, și studiile doctorale la Institutul Agronomic din Cluj-Napoca (azi, Universitatea de

Științe Agricole și Medicină Veterinară Cluj-Napoca), cu susținerea tezei intitulată: „Cercetări de morfologie, biologie, ecologie și combatere a viespii semințelor de trifoi (*Bruchophagus gibbus* Boh.)”, sub îndrumarea științifică a profesorului Eugen Rădulescu.

În 1959 a devenit doctor în agricultură. Evolutiv, s-a specializat în științele agronomice, protecția plantelor, entomologia agricolă, în special, entomofagii speciilor de insecte dăunătoare plantelor agricole cultivate.

Specializări în străinătate: Iugoslavia (Novi Sad, 1966) – pentru documentare în rezistența plantelor; Cehoslovacia (Praga, 1980) – pentru documentare în ecologie și combaterea integrată a dăunătorilor din plantațiile de hamei; Elveția (Delemont, 1988) – pentru combaterea biologică a dăunătorilor și buruienilor.

Carierea în învățământul superior agronomic din România a început-o în calitate de preparator, când era student în ultimul an de studii (1949-1950), pe care a continuat-o în funcția de asistent universitar (1950-1961), apoi ca șef de lucrări (1962-1970) și conferențiar universitar (1971-1974). După susținerea docenței în 1974, la specialitatea Protecția plantelor la Institutul Agronomic din Iași, a lucrat în calitate de profesor universitar până în 1988, după care face o pauză în activitate.

În anul 1990, s-a reangajat în mediul universitar și, până în 2010, a activat ca profesor consultant și conducător de doctorate la specialitatea

Protecția plantelor, în cadrul Facultății de Agricultură de la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca.

A fost conducător științific pentru 15 candidați la titlul academic de doctor, între care și Asea M. Timuș, unica doctorandă din Republica Moldova, absolventă a Universității Agrare de Stat din Moldova (UASM).

Revenirea savantului pe meleagul natal a început cu evenimentul intitulat simbolic „Drumul Crucii”, desfășurat în perioada 21 iunie-12 iulie 1992 cu participarea a 30 de pelerini, reprezentând toate provinciile istorice românești. Pornind de la București, cu destinația finală Chisinau, pentru întărirea credinței strămoșești, a dragostei de neam și de țară. Astfel, negureneanul Teodosie Perju, după 48 de ani, a revenit la baștină.

În anii de intensă activitate în învățământul agronomic superior și cercetare științifică (1950-2013), a publicat 387 de articole de specialitate, recenzii, evocări și 51 de lucrări de referință (manuale, cărți, monografii și broșuri), ultima carte fiindu-i publicată în 2009. Cele mai remarcate lucrări: „Seminifagii plantelor cultivate și măsurile de combatere” (1985), „Entomologie agricolă” (6 volume, 1972-1995), „Dăunătorii organelor de fructificare și măsurile de combatere integrată” (1999, vol. 1), „Tratatul de zoologie agricolă” (1982, vol. II și 2001, vol. V), „Entomofagii și utilizarea lor în protecția integrată a ecosistemelor agricole” (1988) etc.

A contribuit substanțial la dotarea catedrei și a Bibliotecii UASM prin donarea unui important număr de volume de literatură în domeniul protecției plantelor. În 2001, în coautorat cu profesorul T. Perju, prof. I. Oltean și Asea M. Timuș, au fost publicate două cărți entomologice, intitulate: „Insecte fitofage dăunătoare ale plantelor cultivate” și „Acarieni și nematozi dăunători ale plantelor cultivate”. Ultima lucrare – „Gracilariidele (Fam. Gracilariidae, ord. Lepidoptera) invazive din România și Republica Moldova în coroborare cu fauna europeană”, prin aceeași colaborare, a fost editată în 2013.

În urma acestei colaborări fructuoase, Senatul UASM i-a conferit titlul onorific de doctor honoris causa, la inițiativa rectorului academician Gheorghe Cimpoieș (13 noiembrie 2007). Astfel, toată activitatea sa universitară a fost apreciată la cel mai înalt nivel în România și în Republica Moldova.

Participări la congrese și reuniuni științifice internaționale: București (1961), Novi-Sad (1966), Moscova (1968), Viena (1969), Budapesta (1970 și 1980), Paris (1971), Belgrad (1971), Cluj-Napoca (1974), Leningrad (1975), Lancaster (1991), Chișinău (1995, 2003, 2005 și 2007).

A fost membru al Societății Naționale de Entomologie Teoretică și Aplicată din România, Societății de Lepidopterologie Română, Societății Naționale de Protecție a Plantelor, Societății Specialiștilor în Biologie; Societății Europene de Cercetări privind Com-

baterea Buruienilor (EWRS).

Distincții: Medalia Municipii (1964); Medalia „Meritul științific” (1968); titlul profesor evidențiat (1985). Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1997) și Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (2003) i-au conferit titlul de Profesor de Onoare.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 282.

Bibliografie selectivă:

Bobîrnac, B. Tratat de zoologie agricolă : Dăunătorii plantelor cultivate / B. Bobîrnac, I. Ghizdavu, Xenia Scobiola-Palade; red.: T. Perju, I. Ghizdavu. – București : Editura Academiei Române, 2001.

Vol. 5 : Încrângătura Arthropoda : Insecta (Hymenoptera, Diptera) ; Încrângătura Vertebrata : Clasa Aves (Passeriformes), Mammalia (Rodentia, Lagomorpha). – 2001. – 540 p. : il.

Hatman, M. Protecția plantelor cultivate / M. Hatman, I. Bobeș, T. Perju. – București : Ceres, 1986. – 295 p.

Perju, Teodosie. Entomologia agricolă : componentă a protecției integrate a agroecosistemelor / Teodosie Perju. – București : [S. n.], 1995. – 308 p.

Perju, Teodosie. Titluri de teze de doctorat în protecția plantelor (Entomologia Agricolă), susținute în perioada 1950-2000 / Teodosie Perju, Asea Timuș. – București : Gee, 2000. – 14 p.

Protecția integrată a culturilor de leguminoase împotriva atacului de dăunători și agenți patogeni / T. Perju, O. Pall, V. Brudea [et al.] ; coord.: T. Perju. – București : Ceres, 1993. – 242 p. : il.

****Perju Teodosie** : Memoriu de activitate și lista publicațiilor : (1950-2011). – Cluj-Napoca : Editura UȘAMV, 2006. – 71 p.

****Peștean Iulian-Viorel.** Teodosie Perju (n. 1923) entomolog / Iulian-Viorel Peștean // Oamenii de seamă ai științei agricole românești (II). – Iași : Satya, 2000. – P. 282-289.

****Rákósy László.** Prof. dr. doc T. Perju / László Rákósy // Buletinul informativ de entomologie (Cluj-Napoca). – 2005. – Nr 16 (5/6). – P. 5-6.

Teodosie L. Perju (n. 1923) // Timuș Asea. Cadre didactice din domeniul entomologiei agricole : Istorie și contemporaneitate / Asea Timuș, Nichita Croitoru, Irina Mihailov. – Chișinău : [S. n.], 2017 (Tipogr. „Print-Caro”). – P. 153-157.

Timuș Asea. Perju Teodosie – entomolog de origine basarabeană // Timuș Asea. Entomologia : între „operete” din natură și somități istorice / Asea Timuș. – Iași : Lumen, 2009. – P. 254-261.

Asea M. Timuș

Vitalie DANI
1973

Interpret de muzică ușoară, compozitor, aranjor, textier, Maestru în Artă, Artist al Popoului.

S-a născut la 12 ianuarie 1973. Provine dintr-o familie în care muzica era la ea acasă – aceasta pentru că bunelul său pe linie maternă, Fiodoraș Lazari, a fost un vestit viorist de la nordul Moldovei.

A început studiile la școala primară din satul Paladea, raionul Ocnița, unde a învățat până în clasa a treia. Părinții i-au remarcat aptitudinile muzicale, fapt ce i-a motivat să se stabilească la Chișinău, pentru a-i da posibilitatea de a studia muzica. În perioada 1982-1989, a urmat Școala Medie Nr. 32 din capitală (azi, Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu”). În perioada 1982-1988, a fost membru al Studioului Coral pentru Copii al Comitetului de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune (actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teledifuziune Moldova”), condus de Ștefan Caranfil.

În 1989 și-a început studiile la Facultatea Muzical-Pedagogică a Institutului de Stat al Artelor (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), specializându-se în dirijatul coral.

De pe băncile facultății, și-a început activitatea profesională în cadrul Teatrului de Varietăți „Olga Ciolacu”, în calitate de compozitor și aranjor, conducător al orchestrei teatrului, dar și de solist-vocalist (1994-1999). Din 1999 este interpret în cadrul Centrului de Cultură și Artă „Ginta Latină” din Chișinău.

A debutat în calitate de cantautor în 1991 cu piesa „Ramâi” (text: N. Dabija). În 1992, în perioada Războiului de pe Nistru, a lansat marșul „Conștiința națională” (text: V. Romanciuc), în semn de recunoștință și pentru mobilizarea participanților la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Mol-

dova, ce răsuna în fiecare dimineață la Radio Moldova. Această piesă a fost înregistrată în studioul de acasă împreună cu regretatul interpret Igor Țurcanu.

Primul său șlagăr a fost „Adio, pică frunza!” (text: G. Bacovia, 1992), „Orheianca” fiind un alt cântec ce i-a adus mare popularitate (text: V. Nagacevschi, 1997).

A mai semnat și multe alte șlagăre: „Titanica iubire” (text: V. Nagacevschi, 1999); „Ochii de fată” (text: P. Bechet, 1999); „Adio, Mileniu!” (text: V. Nagacevschi, 2000); „Dragi învățători” (text: V. Nagacevschi, 2003); „Mi-e dor de voi, prieteni!” (2006); melodia și videoclipul „Leagănul meu e Moldova” (text: M. Tofan-Bâlici, 2007); „O soră și-un frate” (2007); „Ninge cu dragoste (2008)”; „Când ești lângă mine” (2009); „Numi pare rău” (2011); „Te-iubesc-ul tău” (2013); „De dorul tău” (2014); „Cea mai cea” (2016); „Tot ce e mai bun sentâmplă de Crăciun” (text: V. Nagacevschi, 2016); „De ziua ta” (2019) ș.a.

S-a afirmat și în calitate de textier, semnând versurile multor melodii incluse în albumele sale.

Este autorul a nouă albume muzicale: „Adio, pică frunza!” (1993), „Orheianca” (1998), „Titanica iubire” (2001), „Dulcea mea” (2004), „Mi-e dor de voi, prieteni!” (2006), „Când ești lângă mine” (2009), „Cea mai cea” (2016), „Melodii alese” (2018), „Hramul satului” (primul album de melodii populare, 2022).

A organizat numeroase seri de creație, cu lansarea albumelor sus-menționate,

la Palatul Național „Nicolae Sulac” din Chișinău, acompaniat de Orchestra Simfonică a Companiei „Teledio-Moldova”, dirijată de Gh. Mustea: „Orheianca” (1998), „Titanica Iubire” (două seri de creație, 2001), primul compact disc pe piața muzicală în format multimedia „Dulcea mea” (două seri de creație, 2004), „Când ești lângă mine tu” (două seri de creație, 2009).

La debutul activității de creație, a fost susținut de Olga Ciolacu și îndrumat de Ion Suruceanu, dascălii săi de suflet pe scenă.

A colaborat cu textierii: Viorica Nagacevschi, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija, Valentin Bardă, Pavel Bechet, Radmila Popovici-Paraschiv, Dumitru Popovici ș.a.

A realizat duete cu interpretele: Olga Ciolacu, Anastasia Lazariuc, Nelly Ciobanu, Anișoara Puică, Adriana Ochișanu, Natalia Gordienko, Georgeta Voinovan, Tatiana Romaniuc ș.a.

În permanență este implicat în proiecte muzicale naționale și internaționale.

A obținut locul I la Festivalul Internațional de Muzică Ușoară „Ialta” (2003). A fost distins cu Premiul Televiziunii Române la Festivalul Teatrelor de Revistă din Constanța (1994), Premiul Special al Televiziunii Române și al Teatrului „Fantasio” din Constanța (1995).

Este laureat al mai multor festivaluri internaționale, precum: „Ridica-te, Ștefanel!” (1992, România), „Floare de Colț” - 1993, România, Premiul Special al Juriului) ș.a.

A colaborat cu numeroși artiști și textieri autohtoni și

de peste hotare: Olga Ciolacu, Nelly Ciobanu, Anișoara Puică, Anastasia Lazariuc, Mihai Ciobanu, Maria Stoianov, Ion Suruceanu, Ian Raiburg, Nina Crulicovschi, Rodica Roșioru, Georgeta Voinovan, Ara Geovrkian ș.a.

Susține tinerele talente – în anul 2000, împreună cu Laurențiu Popescu, a întemeiat formația „Savana”.

S-a preocupat și de scrierea muzicii pentru copii: „Școala mea” (text: V. Nagacevschi, 1999); „Puișorii unu-doi-trei” (text: V. Nagacevschi, 1998); „Clopoteii de Crăciun” (text: V. Nagacevschi, 2001); „Curcubeul” (text și muzică: V. Dani) ș.a.

Are în palmares peste 200 de melodii și texte, multe dintre care fac parte din fondurile Companiei „Teledio-Moldova”.

În 2020, în perioada pandemiei de COVID-19, a compus și interpretat cântecul „Scrisoare doctorului” (text: A. Porubin), consacrat personalului medical care a luptat în prima linie cu nemiloasa boală.

Vitalie Dani și-a manifestat competența și în sfera tehnologiilor informaționale, elaborând softurile muzicale: „Maestro Lăutar” (2015), „Singer Station” (2018), „Singer Station PRO” (2019) ș.a., care sunt utilizate de interpreți și formații, de administrațiile instituțiilor teatral-concertistice, făcând posibilă evoluarea artiștilor live, la cel mai înalt nivel și în orice tip de evenimente.

Membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (din 1999).

I-au fost acordate titlurile onorifice Maestru în Artă

(2001) și Artist al Poporului (2008).

În prezent, își desfășoară activitatea pe scene mari, promovând arta muzicală interpretativă și bucurând publicul din țară și străinătate cu melodii proprii, măiestrie și voce deosebită.

Bibliografie selectivă:

Dani, Vitalie. Când ești lângă mine... [Înregistrare muzicală] / Vitalie Dani. – [Chișinău] : [S. n.], 2009

1 disc optic electronic (CD-Rom).

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Date și programe electronice (CD Drive ; File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes).

Dani, Vitalie. Dulcea mea [Înregistrări sonore muzicale] / Vitalie Dani ; muzica: Vitalie Dani, Ian Raiburg ; texte: Viorica Nagacevski, Pavel Bechet, Dumitru Matcovschi. – Chișinău : Music Master, [S. a.]

1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Dani, Vitalie. Titanica iubire [Înregistrări sonore muzicale] / Vitalie Dani. – Chișinău : DV Records, [1999]

1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Melodii cu noroc. Vol. 5 [Înregistrare audio] / interpreți: Vitalie Dani, Anișoara Puică, Ion Suruceanu [et al.]. – Chișinău : Music Master, [S. a.]

1 disc optic electronic (CD-Rom).

Date și programe electronice (CD Drive : File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes ; Size : 44 bytes).

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Nagacevski, Viorica. Flori de ziua ta : Versuri / Viorica Nagacevski. – Chișinău : [S. n.], 2003. – 104 p. – Conține muzică de Vitalie Dani: Flori de ziua ta; Titanica iubire; Dăruiește-mi noaptea; Nu-mi pare rău; N-am

putere să te pierd; Prizoniera de amor; Anii de școală; Reviem pentru Doina și Ion; Te iubesc; Orheianca; S-au copt mălinele; Banii; Țărăncuța; Invită-mă la dans; Hei, student!; Vara la mare; Viața de student; Adio, mileniu!; Dragi învățători; Mama; Baladă.

Rîșniță, Valeriu. Floricea de crin [Casetă audio] / Valeriu Rîșniță ; aranjamente: Grigore Gușan, Viorel Zaporozjan, Vitalie Dani [et al.]. – Chișinău : Music Master, 2000

1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Cu lacrima iubesc: [romanță] / muzică: Vitalie Dani // Furdul, Galina. Mi-e dor de-o seară cu romanțe / Galina Furdul; red. muz.: Andrei Tamazlăcaru. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 377-379.

Dani, Vitalie. De ce cântă Vitalie Dani melodii de jale : [interviu cu interpretul Vitalie Dani, invitatul rubricii „Începe ziua cu Flux”] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux : cotidian național. – 2004. – 24 mar. – P. 4.

Dani, Vitalie. Interpretul care știe doar să cucerească : [interviu cu Vitalie Dani] / interviu de Aurelia Cazacliu // Moldova suverană. – 2003. – 27 aug. – P. 4.

Dani, Vitalie. Vitalie Dani // Caciuc, Anatol. Dimensiunea clipei : [interviuri cu interpreți de muzică populară și ușoară din Republica Moldova și România] / Anatol Caciuc. – Chișinău : Pontos, 2006. – P. 99-102.

Dani, Vitalie. Vitalie Dani: Pas cu pas, muzica de calitate va prinde rădăcini în sufletele oamenilor : [interviu] // Capitala. – 2007. – 9 noiem. – P. 5.

Dani, Vitalie. Vitalie Dani și „Dulcea mea” : [interviu cu interpretul Vitalie Dani] / consemnare: Alina Guțu // Jurnal de Chișinău. – 2004. – 26 mar. – P. 26.

Dani, Vitalie. „Vreau să-i fac o surpriză publicului de la noi...” : [interviu cu interpretul de muzică ușoară Vitalie Dani] / interviu de Nicolae Roibu // Timpul. – 2009. – 27 ian. – P. 8.

Dani, Vitalie. Vitalie Dani : [interviu] // Shopping. –

2008. – № 7/8 (15/16). – C. 14-18.

Dani, Vitalie. Виталий и Сильвия Дани – семейное интервью на два голоса // Бизнес-элита. – 2005. – 24 мая. – С. 4.

Dani, Vitalie. Дальние дали Виталия Дани” : [интервью] // Отдыхай!. – 2010. – № 2. – С. 23-28.

Cucuetul, Sergiu. Teatrul de revistă „Olga Ciolacu” în Germania” : [cu referire la interpretul Vitalie Dani] // Țara. – 2001. – 2 noiem. – P. 4.

Interpretul Vitalie Dani a înregistrat peste 10 piese [Resursă electronică] // <https://www.moldpres.md/news/2022/03/18/22002055> (accesat: 20.09.2022).

Popușoi, Liliana. Vitalie Dani crede că artistul trebuie să se concentreze doar asupra momentului creativ : [despre Vitalie Dani, posesorul uneia dintre cele mai frumoase voci de bariton] / Liliana Popușoi // Jurnalul național. – 2001. – 21 apr. – P. 9.

Vitalie Dani : Capricorn optimist ce se bazează pe instinct // Stil-info. – 2001. – 1 febr. – P. 11. – (Vedete).

Vitalie Dani : Compozitor, interpret [Resursă electronică] : [pagină oficială] // <http://www.vitaliedani.com/> (accesat: 20.09.2022).

Vitalie Dani : [interpret de muzică ușoară] // Jurnal de Chișinău. – 2011. – 18 oct. – P. 11. – (Vedete).

Vitalie Dani – Nepot de lăutar // Revista familiei acasă. – 2010. – Ian. – P. 16.

Vitalie Dani își dăruiește „Titanica iubire” // Jurnalul național. – 2001. – 17 mar. – P. 12.

В первые на молдавской эстраде Виталие Дани выпустил компакт-диск одновременно с клипом // Новое время. – 2004. – 26 мар. – С. 5.

Виталие Дани – лауреат конкурса в Ялте // Независимая Молдова. – 2003. – 19 авг. – С. 3.

Elena Barbos-Balinschi

Elena TAMAZLĂCARU
1953

Jurnalistă, publicistă, eseistă, poetă, autoare și redactoare de emisiuni TV, bibliotecară.

A semnat și cu pseudonimele: Elena Dănilă, Elena Pavel, Eleva V.-Tamazlăcaru.

S-a născut la 13 ianuarie 1953, în satul Țaul, raionul Dondușeni. După absolvirea școlii medii de opt clase din sat, și-a continuat studiile la Școala Pedagogică din Lipcani, Briceni (1969-1972; azi, Colegiul „Gheorghe Asachi”). În anii 1983-1988, a studiat la Facultatea de Jurnalistică (azi, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării) în cadrul Universității de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat din Moldova).

Preocupată de cercetări științifico-literare, a elaborat teza de doctorat, intitulată „Poezia românească din Basarabia. Nicolae Dabija și generația sa”, avându-l conducător științific pe academicianul Eugen Simion.

Și-a început activitatea profesională în calitate de pedagogă la clasele primare, la Școala Medie Zărnești, Cahul (1972-1977). Ulterior, a activat la Tehnicumul Agricol din Țaul, Dondușeni (1977-1980; azi, Centrul de Exce-

lență în Horticultură și Tehnologii Agricole). A activat ca traducătoare la ziarul raional „Tribuna” din Dondușeni (1980-1983), fiind și membră a colectivului artistic de la Palatul de Cultură din satul Țaul (1977-1983).

În anii 1988-2004, a fost angajată la Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune (actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”), fiind realizatoare de emisiuni săptămânale și lunare, consacrate tradiției meșteșugurilor populare din Basarabia.

A debutat cu programul „Vatra” (1989). A realizat, în colaborare cu Tudor Chiriac și Elena Moșanu, o serie de emisiuni televizate de estetică muzicală, cu genericul „Sanctuarul Cheii Sol”. De asemenea, a realizat și emisiuni corale: „Medalion coral”, „Cântă Capela Moldova” (1993-2004). Concomitent, a colaborat cu Radio Moldova și Radio Antena C.

Din 2004, a muncit la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Filiala „Alba Iulia”. În același timp, a activat în calitate de corespondent la săptămânalul „Literatura și arta” (din 2006).

Și-a făcut debutul în publicistică în anul 1987 cu interviul-eseu „Talent îngemănat cu muncă” cu Leons Briedis, poet și traducător leton, publicat în volumul „Salcâmi în floare”.

În 1990 a debutat în poezie cu florilegiul „Jurnalul Veronicăi” în volumul „Dintre sute de catarge '90”.

A desfășurat o bogată și variată activitate literară și

publicistică. A elaborat volumul de eseistică scriitoricească „Vertical într-o lume agitată. Eugen Simion și Basarabia” (2005). A semnat ciclul de versuri „Trandafirul chinezesc”, publicat în antologia lirică „Tu ești taina” (2005) și „Poezia anilor '70: generația lui Nicolae Dabija” (2013). De asemenea, a scris și versuri pentru copii „Cântecel pentru Săndel” (2005), „Globulețe colorate” (2012). La București, a editat culegerea de poezii „Cetatea frunzei” (1999), volumul „101 poeme” în colecția „Ideal” (2012).

Membră a Forului Democrat al Românilor din Moldova (2006) și a Uniunii Scriitorilor din Moldova (2009). Prezentă în „Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010”, de Valeriu Nazar (2010).

Este laureată a Concursului „Antena de aur” organizat de Moldova 1 TV, pentru emisiuni din ciclul „Sanctuarul Cheii Sol”; laureată a săptămânalului „Literatura și arta” (1996-2005) și a Concursului Internațional de Film „Poterașul de Aur”, secțiunea „Documentar”. A fost distinsă cu Diploma de Excelență a Primăriei Municipiului Alba Iulia (2008), Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2010), deținătoarea Medaliei spirituale „Zamolxis – zeul suprem al traco-geto-dacilor” și Trofeului Clubului UNESCO (2013).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 43-44.

Bibliografie selectivă:

Tamazlăcaru, Elena. Amintiri din Raiul Copilăriei / Elena Tamazlăcaru. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2018. – 180 p.

Tamazlăcaru, Elena. Globulețe colorate : [poezii pentru copii] / Elena Tamazlăcaru. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 16 p.

Tamazlăcaru, Elena. Poezia anilor '70 : Nicolae Dabija și generația sa : [Studiu monografic în baza tezei de doctor, elaborată sub conducerea acad. Eugen Simion și acad. Mihai Cimpoi] / Elena Tamazlăcaru. – Chișinău : Profesional Service, 2013. – 288 p.

Tamazlăcaru, Elena. Actrița cu iubirea în brațe : [Eugenia Todorașcu la 85 de ani] // Literatura și arta. – 2021. – 16 sept. – P. 7.

Tamazlăcaru, Elena. Contaminată de nudul sincerității : In memoriam - Leonida Lari // Literatura și arta. – 2021. – 7 oct. – P. 9.

Tamazlăcaru, Elena. Eminescu mereu, mereu actual... / Elena Tamazlăcaru. – Literatura și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 6.

Tamazlăcaru, Elena. Eternitatea Brâncuși // Literatura și arta. – 2021. – 11 mar. – P. 4.

Tamazlăcaru, Elena. Geniul de la Mihăileni : [Eugeniu Coșeriu – 100 de ani de la naștere] // Literatura și arta. – 2021. – 29 iul. – P. 1-2.

Tamazlăcaru, Elena. Iile, ambasadoarele, bijuteriile neamului... // Literatura și arta. – 2021. – 1 iul. – P. 7.

Tamazlăcaru, Elena. Legenda legendelor : [Nicolae Sulac – 85 de ani de la naștere] // Literatura și arta. – 2021. – 9 sept. – P. 7.

Tamazlăcaru, Elena. Ochiul al treilea, generație eminesciană : [N. Dabija, L. Lari, V. Romanciuc, Gr. Vieru...] / Elena Tamazlăcaru. – Literatura și arta. – 2016. – 14 ian. – P. 5.

Tamazlăcaru, Elena. Rampa gravată cu șoapte de taină : [Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău – 100 de ani de la fondare] / Elena Tamazlăcaru. – Literatura și arta. – 2021. – 4 noiembrie. – P. 8.

Tamazlăcaru, Elena. Vraja croșetei, ornamentelor... / Elena Tamazlăcaru. – Literatura și arta. – 2017. – 9 febr. – P. 8.

Elena Tamazlăcaru : Biobibliografie / alcăt.: Elena Caldare, Elena Tamazlăcaru ; red. bibliogr.: Claudia Tricolici ; ed. îngr.: Lidia Kulikovski ; Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Filiala „Alba Iulia”. – Chișinău : Grafema Libris, 2013. – 188 p.

Belâi, Liviu. Elena Tamazlăcaru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 14. – Chișinău : Draghiștea. – 2016. – 294 p.

Dabija, Nicolae. Pârcălab în Cetatea Frunzei : [creația Elenei Tamazlăcaru] / Nicolae Dabija. – Literatura și arta. – 2013. – 10 ian. – P. 6.

Josu, Nina. Poezia sugestiei : „Hai să înflorim într-o iubire...” : [creația Elenei Tamazlăcaru] / Nina Josu. – Literatura și arta. – 2013. – 31 ian. – P. 4.

Rotaru, Andrian. Elena Tamazlăcaru, bard al frumosului / Andrian Rotaru // Pasul Nou. – 2013. – 8 mar. – P. 2.

Maria S. Ciobanu

Vasile SUCIU
1873-1935

Teolog, primul mitropolit unit din România Mare, doctor în filosofie și teologie, membru de onoare al Academiei Române.

Mitropolitul Vasile Suciuciu s-a născut la 13 ianuarie 1873, în comuna Copăcel-Făgăraș, azi, județul Brașov, România. A decedat la 25 ianuarie 1935, la Blaj, fiind înhumat în Capela Arhierilor din același oraș.

A fost mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma.

Primele studii și le-a făcut în satul natal, iar liceul – la Blaj, fiind unul dintre elevii excepționali. S-a remarcat la matematici, rezolva ecuații mentale, cu ușurință.

După liceu, a fost trimis la Roma, făcând studii teologice la Colegiul „De Propaganda Fide”, la care a obținut și titlul de doctor în filosofie (1894) și în teologie (1898).

După studii, a devenit profesor la Seminarul Teologic din Blaj, prefect de studii, profesor de religie la un liceu de băieți, dar și bibliotecar al Bibliotecii Arhidiecezane.

Purta o barbă îngrijită, tradițională în rândul îndrumătorilor sufletești români.

A intrat în politica militanță, ca membru al Partidului Național Român.

În anul 1912, când era deja canonic, a fost trimis la Roma de către mitropolitul Victor Mihali de Apșa, unde a rămas trei săptămâni. Acolo a înaintat din partea Bisericii Române Unite cu Roma un memoriu de protest și a insistat pe lângă dicasteriile de la Vatican contra înființării Episcopiei Greco-Catolice Maghiare de Hajdúdorog.

În ianuarie 1918, după decesul mitropolitului Victor Mihaly de Apșa, canonicul dr. Vasile Suciuc a fost ales vicar general capitular. Deși avea importanta și de mare răspundere funcție de girant al Arhiepiscopiei Române Unite de Alba Iulia și Făgăraș, cu toate riscurile care puteau apărea, a fost numit președinte al Consiliului Național Român de la Blaj și a luat jurământul tuturor subalternilor săi, în Catedrala „Sfânta Treime” din același oraș. Aceasta se întâmpla în perioada când soarta războiului nu era încă decisă și armatele de ocupație germane se aflau încă la București, iar Guvernul Român – la Iași, în pribegie.

În calitate de membru al Consiliului Național Român Central, a participat activ la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, de la 1 Decembrie 1918, care a adoptat hotărârea unirii Transilvaniei cu România.

„Unirea”, publicația Mitropoliei Române Unite cu Roma, apărea în vremea respectivă sub directa conducere a lui Vasile Suciuc.

În anul 1919, a fost ales membru de onoare al Academiei Române, vicepreședinte al Asociațiunii Transilvane pentru Literatură Română și Cul-

tura Poporului Român „Astra” (1911-1920), apoi, membru de onoare și președinte al Consiliului Național Român din Blaj (1918).

Este considerat cel mai de seamă teolog al Bisericii Unite din Transilvania. Ca mitropolit, a îndrumat școlile medii din Blaj aflate pe atunci sub conducerea Bisericii.

La 1 ianuarie 1920, Vasile Suciuc a fost hirotonit arhiepiscop și instalat în scaunul de Arhiepiscop de Alba Iulia și Făgăraș și Mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma, devenind, astfel, primul mitropolit român unit, investit de regele României Mari Ferdinand I, în fața căruia a depus jurământul de credință.

Pentru întreținerea și educarea orfanilor de război, a înființat Congregația Surorilor Maicii Domnului, care a deschis la Blaj un orfelinat înzestrat de mitropolie cu atelierele necesare. Cu ajutorul papei, precum și cu donații ale foștilor elevi ai școlilor blăjene, a construit la Blaj Institutul Recunoștinței, care cuprindea Liceul Teoretic, Școala Normală de Învățătoare, Școala Comercială Superioară de Fete, Școala de Aplicație, Școala de Menaj. Institutul era menit să ofere instruire și educație fetelor, în vederea însușirii de către acestea a unor profesii în învățământ, comerț, dar și a unor deprinderi pentru viața de familie.

A trimis o parte dintre surorile călugărițe din Blaj, la Cluj și le-a dat posibilitatea acestora să se ocupe de educația moral-creștină a studenților, cazate într-un cămin studentesc.

A lărgit Seminarul Teolo-

gic, iar cu ajutorul papei Pius al XII-lea, a ridicat edificiul Școlii Normale de Băieți, precum și clădirea Liceului Comercial de Băieți din Blaj. Mitropolitul Vasile Suciuc urmărea crearea unei clase mijlocii românești, bazate pe morala creștină. De aceea, poate fi numit al treilea ctitor al Blajului.

A intervenit pe lângă Sfântul Scaun și a obținut Biserica Minorităților din Cluj, inclusiv clădirea și terenul adiacent, pentru Episcopia de Cluj-Gherla. În acel perimetru, a fost ridicată Academia Teologică Unită din Cluj (actualmente, Academia de Muzică „Gheorghe Dima”).

Om de vastă cultură teologică, a lăsat patru volume de teologie dogmatică, două de teologie dogmatică fundamentală și două de teologie dogmatică specială, a căror actualitate are caracter de permanență. Doar stilizarea lingvistică va mai necesita revizuire în edițiile viitoare, pentru a ține pas cu evoluția și perfecționarea limbii române.

De asemenea, a participat la diferite congrese internaționale teologice. În anul 1929, a înființat Asociația Generală a Românilor Uniți, iar în 1930 a reușit să obțină înființarea Episcopiei Române Unite a Maramureșului.

Anual, la Blaj erau organizate pentru preoți reculegeri, exercițiile spirituale devenind obligatorii. Aceste exerciții spirituale aveau loc la Catedrala „Sfânta Treime”.

În viața particulară a fost de o modestie simplă și austeră. Nu avea decât un singur slujitor în întregul castel mitropolitan.

În parcul din fața Catedra-

lei „Sfânta Treime” din Blaj, a fost așezat un bust al mitropolitului Vasile Suciuciu, realizat de sculptorul Constantin Barachi. O stradă din Blaj îi poartă numele.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 42-43.

Bibliografie selectivă:

****Suciuciu, Vasile.** Hipnotism și spiritism : Studiu critico-teologic. – Blaj : [S. n.], 1906 (Tipografia Seminarului Arhidiecezan). – 198 p.

****Suciuciu, Vasile.** Raportul dintre religie, știință și societate. – Blaj : [S. n.], 1910. – 80 p.

****Suciuciu, Vasile.** Sacramentele în general. Sacramentele în special. Eshatologia. – Ed. a 2-a. – Blaj : [S. n.], 1927. – 631 + 700 p.

Barta, Cristian. Mitropolitul Vasile Suciuciu, ctitor de școli și iubitor de cultură // Sargetia. – 2000. – Vol. 29, Nr 2. – P. 391-397.

Iorga, Nicolae. Mitropolitul Vasile Suciuciu // Oameni cari au fost. – București, 1936. – P. 423-433.

Păcurariu, Mircea. Suciuciu Vasile // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ediția a 3-a, revăzută și adăugită. – Editura Andreiana. – Sibiu, 2014. – P. 626-627.

Rusu, Dorina N. Suciuciu Vasile // Membrii Academiei Române / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 515-516.

Suciuciu Vasile // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Ion Stănel. – București : Meronia, 2008. – P. 515-516.

Maxim Melinti

Chiril SBEREA 1893-1973

Jurist, pedagog, deputat în Sfatul Țării, participant activ al Unirii Basarabiei cu România.

S-a născut la 14 ianuarie 1893, în satul Colibași, județul Cahul (azi, raionul Cahul). În data de 6 decembrie 1973, a decedat la Făgărași, România.

Chiril Sberea provenea dintr-o veche familie de răzeși din sudul Basarabiei. Tatăl său a fost preot paroh în satul Colibași.

Și-a făcut studiile primare la școala parohială din satul natal, apoi a urmat Gimnaziul „Împăratul Alexandru III” din Bolgrad (actualmente, din regiunea Odesa, Ucraina), pe care l-a absolvit, în 1914.

În anii 1913-1914, și-a continuat studiile la Academia Agricolă din Sankt Petersburg, din dorința familiei de a deveni specialist în exploatarea terenului agricol.

După izbucnirea Primului Război Mondial, a fost mobilizat în armata țaristă. În perioada Revoluției Ruse de la începutul anului 1917, deținea gradul de subofițer. După detronarea țarului rus, în Basarabia se începuse mișcarea de eliberare națională și ple-

darea pentru independență. În martie 1917, s-a constituit Sovietul soldaților și ofițerilor dislocați la Odesa, unde Sberea a fost delegat în Regimentul 48 de infanterie.

S-a implicat activ în constituirea la Chișinău a Partidului Național Moldovenesc, al cărui program prevedea: introducerea limbii române în școală, biserică și administrație, autonomia bisericească, stoparea colonizării, acordarea de drepturi moldovenilor de peste Nistru ș.a. A luat parte la Congresul Militarilor Moldoveni, în calitate de delegat al Regimentului 23, Pușcași. Iar, ca membru al Blocului Moldovenesc și al Sfatului Țării, a votat Declarația de Unire a Basarabiei cu România, din 27 martie 1918.

În anii 1920-1921, s-a demobilizat din armată și s-a angajat în calitate de învățător la Școala Primară din comuna Anadol, județul Ismail (azi, raionul Ismail, regiunea Odesa). Ulterior, a activat la școala din satul natal (1921-1924). Apoi, împreună cu familia, s-a mutat la Bolgrad, pentru a oferi copiilor săi o educație superioară celei din Colibași.

În anii 1925-1926, a fost secretar la Liceul de Fete „Regina Maria” din Bolgrad. Ulterior, a studiat la Facultatea de Drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, obținând licența în 1929. În perioada 1929-1937, a fost judecător la Cahul. A fost promovat la Judecătoria din localitatea I. Gh. Duca din județul Alba, unde a activat în anii 1937-1939, iar în perioada 1939-1946, la Judecătoria din Alba Iulia.

După ocupația sovietică a României de după război, s-a retras în calitate de judecător și consilier, la Curtea de Apel din Ocna Mureșului, județul Alba, dar a fost la scurt timp disponibilizat. În 1948, a fost revocat din magistratură și lipsit de dreptul de a practica jurisprudența.

În acea perioadă, se începuese calvarul pentru basarabenii refugiați sau integrați în România după Unire. Aceștia erau vânați de KGB, pentru a fi repatriați în URSS și deportați în Gulagul din Siberia. Chiril Sberea a fost lăsat fără serviciu și mijloace de existență.

După perioada 1947-1952, a lucrat ca suplinitor de limbă rusă la școli din Ocna Mureș și Reșița. În perioada 1952-1956, s-a angajat paznic și magazioner la Întreprinderea Economică Industrială din Făgăraș. În 1956, după 31 ani de activitate, s-a pensionat. În ultimii ani de viață, a locuit la Făgăraș.

Drept recunoștință pentru meritele sale în opera de reîntregire a neamului, ca unui fost deputat al Sfatului Țării, la 31 mai 1923, i-a fost acordat Ordinul Național „Steaua României”, în grad de Cavaler.

Bibliografie:

Chiriac, Alexandru. Sberea Chiril // Chiriac, Alexandru. Mic dicționar al membrilor Sfatului Țării din Chișinău : (21 noiembrie 1917 – 27 noiembrie 1918) / Alexandru Chiriac // Patrimoniul. – 1991. – Nr 4. – P. 31.

Colesnic, Iurie. Chiril Sberea // Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 7 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2007. – P. 254-259.

Manoil, Alexandru. Nicolae Ciornei și Chiril Sberea, doi dintre acei care „au realizat marea vis de libertate al Basarabiei” // Manoil, Alexandru. 88&333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul ; Chișinău : Labirint, 2016. – P. 107-112.

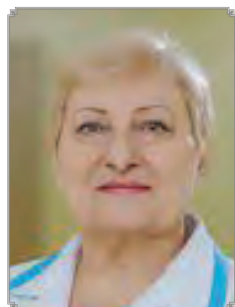
Moțoc, Radu. Chiril Sberea, un deputat în Sfatul Țării (1893-1973) : Evocare / Radu Moțoc // Memoria : revistă. – 2011. – Nr 1. – P. 112-123.

Moțoc, Radu. Un ostaș al Unirii – Sberea Chiril / Radu Moțoc // Confluente bibliologice. – 2008. – Nr 1/2 (11/12). – P. 117-133.

Petrencu, Anatol. Sberea Chiril // Petrencu, Anatol. Mărturii ale unui tragic destin / Anatol Petrencu // Patrimoniul. – 1990. – Nr 1. – P. 155.

Tașcă, Mihai. Sberea Chiril // Tașcă, Mihai. Sfatul Țării și actualele autorități locale // Timpul de dimineață. – 2008. – 27 iun. – P. 16.

Maria S. Ciobanu

**Ana DONSCAIA
1953**

Medic oncolog, doctor habilitat în științe medicale, conferențiară cercetătoare.

S-a născut la Chișinău, la 15 ianuarie 1953.

A urmat Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”), la Facultatea de Medicină Generală (1970-1976). A făcut studii postuniversitare la Institutul Oncologic

din Moldova, specializată în oncologie-chirurgie (1976-1977). În 1984, și-a susținut teza de doctor în medicină, la Moscova, iar în 1994, la Chișinău – și teza de doctor habilitat, cu tema: „Metabolismul energetic la bolnavii de cancer gastric și căile de ameliorare a reabilitării metabolice”.

În anii 1977-1980, a muncit în calitate de medic oncolog la Spitalul Raional Dubăsari, iar activitatea de cercetare științifică și-a început-o în 1980, la Institutul Oncologic din Moldova.

Din 1984, este colaboratoare științifică la sus-numita instituție, exercitând consecutiv mai multe funcții: colaboratoare științifică stagiară a Secției de gastrologie (1984-1988), colaboratoare științifică superioară (1988-1995), colaboratoare științifică principală (din 1995). Activează în Laboratorul „Chirurgia tumorilor toracelui, sistemului digestiv și urogenital” în calitate de oncolog-chirurg, categorie superioară.

A efectuat investigații științifice în calitate de coordonatoare a Laboratorului „Gastropulmonologie” din cadrul Instituției Medico-Sanitare Publice Institutul Oncologic (IMSPIO), desfășurând activitate practică în calitate de medic oncolog-chirurg al Secției de gastropulmonologie.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în circa 85 de lucrări științifice publicate, între care articole în publicații periodice de profil atât din țară, cât și din străinătate: „Buletinul AȘM”, „European Science Review”, reviste din România și Marea Britanie.

Formare profesională continuă: perfecționare oncologie-chirurgie la Craiova, România (2000); Catedra de perfecționare în chirurgie, USMF „Nicolae Testemițanu” (2014); Seminarul de pe lângă Cancelaria de Stat, referitor la metodologia descrierii proiectelor transfrontaliere (2017) ș.a.

Participantă la Congresul Chirurgilor Republicii Moldova (2016), Congresul Oncologilor din Țările CSI (2018, Soci, Rusia) etc.

În anii 1984-2007, a elaborat proiecte științifice. Directoare și coordonatoare a mai multor proiecte științifice (2007-2011), vicepreședintă a Societății Oncologilor din Republica Moldova (din 2012), membră a Seminarului de Profil al IMSPIO (din 2013), membră a Comisiei de Atestare a IMSPIO (2014-2017), expertă în cadrul Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2018), președintă a Comisiei de audit intern.

Bibliografie selectivă:

Citadela oncologică – Institutul Oncologic din Republica Moldova la 50 de ani / Victor Cernat, Gheorghe Țibîrnă, Ana Donscaia [et al.]. – Chișinău : Pontos, 2010. – 592 p.

Tumorile maligne și sarcina / Ion Mereuță, Ștefan Gațcan, Ana Donscaia [et al.] ; red. resp.: Ion Mereuță. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 212 p.

Донская, Ана Евгеньевна. Энергетический обмен у больных раком желудка и пути улучшения метаболической реабилитации : автореф. дис. ... д-ра мед. наук. – Кишинев, 1994. – 32 с.

Cancerul de col uterin. Măsurii orientate de la tratament spre profilaxie / Ana Donscaia, Victor Cernat, Veronica Ciobanu [et al.] // Congresul IV național de oncologie, 8-9 octombrie 2021, Chișinău. – Chișinău : Universul, 2015. – P. 30.

Concomitente la bolnavii de cancer gastric : influența asupra rezultatelor imediate ale tratamentului chirurgical / Ana Donscaia, Nicolae Ghidirim, Nicolae Antoci [et al.] // Info-med. – 2016. – Nr 2 (28/2). – P. 160-161.

Gastrectomii și rezecții gastrice polare superioare lărgite și combinate în tratamentul chirurgical radical al bolnavilor de cancer gastric / Ana Donscaia, Nicolae Ghidirim, Lilian Antoci [et al.] // Arta medica. – 2015. – Nr 3 (56). – P. 34-35.

Managementul depistării precoce a cancerului colorectal și a cancerului colului uterin în Republica Moldova / Victor Cernat, Ana Donscaia, Veronica Ciobanu [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2019 – Nr 4 (64). – P. 85-88.

Managementul depistării precoce a maladiilor oncologice și optimizarea serviciului oncologic în Republica Moldova / Victor Cernat, Ana Donscaia, Valeriu Bîlba [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2014. – Nr 4 (45). – P. 304-310.

Managementul și strategia depistării precoce a cancerului pulmonar / Ana Donscaia, Victor Cernat, Valeriu Bîlba [et al.] // Congresul IV național de oncologie, 1 (3), 8-9 octombrie 2021, Chișinău. – Chișinău : Universul. – 2015. – P. 31.

Profile of hepatocellular carcinoma in the Republic of Moldova : first-hand information on the presentation, distribution and etiologies / Adela Țurcanu, Ana Donscaia, Ecaterina Pitel [et al.] // Romanian Journal of Internal Medicine. –

2019. – Vol. 57, Nr 1. – P. 37-46.

Rezultatele imediate în tratamentul chirurgical radical al bolnavilor de cancer gastric cu patologii severe asociate / Ana Donscaia, Nicolae Ghidirim, Lilian Antoci [et al.] // Arta medica. – 2016. – Nr 3 (60). – P. 65-66.

Rezultatele utilizării target-terapiei în tratamentul combinat al tumorilor gastro-intestinale stromale (GIST) / Ana Donscaia, Mircea Cernat, Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2016. – Nr 3 (60). – P. 49-50.

Sediul și extinderea loco-regională a cancerului gastric – factori predispozanți în evoluția pancreatitei acute postoperatorii / Ana Donscaia, Nadejda Corobcean, Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2016. – Nr 3 (60). – P. 59-60.

Baciu, Gheorghe. Donscaia Ana // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 231.

Maria S. Ciobanu

**Alexandru
PAPADOPOL-
CALIMAH
1833-1898**

Istoric, jurist, filolog și publicist, om politic român din secolul al XIX-lea, membru titular al Academiei Române.

Numele lui Alexandru Papadopol-Calimah se scria în

mai multe feluri: Papadopolu, Papadopolo, Papadopol, precum și Callimach, Callimac și Callimachi.

S-a născut la 15 ianuarie 1833, la Tecuci, județul Galați, Principatul Moldovei, care era la acea vreme stat afluent al Imperiului Otoman. A decedat la 18 iunie 1898, la Tecuci, Regatul României.

Ca membru matern al familiei Callimachi, avea origini aristocratice înalte.

Prin mama sa, a fost membru al familiei Callimachi, legându-l atât de boierismul moldovenesc, cât și de aristocrația fanariotă din Istanbul. Conform propriilor cercetări, Callimachii erau originari din Basarabia, județul Orhei. Alexandru aparținea liniei principale pe deplin elenizate a aceluiași clan, Callimachis. Bunicul său, Scarlat Callimah, a fost de trei ori domn al Moldovei, între 1806 și 1819, slujind și pentru scurt timp ca principe al Țării Românești în 1821. Acest lucru l-a făcut și strănepot al prințului Alexandru Callimachi și stră-strănepotul prințului Ioan Theodore Callimachi. Tatăl său a fost căpitan de corabie.

Din tinerețe, a fost un luptător pentru unirea Principatelor Române.

A intrat în serviciul civil moldovenesc în 1855 ca „spatharios” al domnitorului Grigore Alexandru Ghica și a participat la aplicarea reformelor lui Ghica. A renunțat la originile grecești și elenizate, pentru a deveni un exponent al naționalismului românesc, susținând o unificare politică între Moldova

și Țara Românească, care a avut loc în 1859. A slujit mai întâi în administrația unificată, înființată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, în ascensiune: de la prefect – la membru al Consiliului de Stat și, apoi, la ministru de cabinet. De-a lungul carierei, a rămas strâns aliniat cu Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, iar mai târziu și cu Bogdan Petriceicu Hasdeu.

După 1859, a fost ministru de externe în Guvernul Kretzulescu (1865-1866), ministru al cultelor și instrucțiunii publice – în Guvernul Dimitrie Ghica (1868).

În 1876, a fost ales membru cu drepturi depline al Academiei Române. În anii 1885-1886, a fost vicepreședintele Academiei Române. În perioada 1885-1894, cu întreruperi, a activat ca vicepreședinte al Secțiunii istorice a Academiei Române, iar din 1886 a fost numit membru al unei comisii înființate pentru exploatarea științifică a sitului arheologic de la Cucuteni.

S-a retras din activitatea politică, dedicându-se exclusiv studierii istoriei naționale și colaborărilor cu numeroase reviste, lucrări de specialitate, între care: „Revista literară și științifică”, „Convorbiri literare”, „Revista literară”, „Arhiva” ș.a.

Debutul său literar a avut loc în 1855 cu un articol publicat de „România literară” a lui Vasile Alecsandri. A criticat eforturile de relatinizare și a pledat pentru păstrarea „limbii părinților noștri” vorbite.

În anii 1860, s-a remarcat ca unul dintre primii istorici ju-

ridici ai României și coautor al primului Cod civil român, împreună cu Apostoleanu, Alexandru Crețeanu, Ion Strat și George D. Vernescu. A făcut parte și din comisia de redactare a Codului civil original al României, transferând în esență Codul napoleonian în dreptul român.

Primele două lucrări publicate au fost monografiile despre Curtea de Casație Franceză, apărute la Iași, în 1862.

În anii 1870-1880, a fost încadrat de Academia Română, diversificându-și contribuțiile științifice. În 1886 a propus crearea unei reviste istorice a Academiei și întocmirea unui catalog de documente. În același an, au apărut memoriile Secțiunii istorice, iar în deceniile următoare, a fost realizată inventarierea și catalogarea documentelor Academiei.

S-a aflat printre donatorii de manuscrise și cărți rare ai Bibliotecii Academiei Române. A scris „Notițe istorice despre orașul Tecuci”, care au devenit o caracteristică standard a manualelor de geografie românească. A revenit la Analele Academiei în 1878 cu un eseu filologic despre botanica dacică, propunând și etimologii dacice ale numelor de plante românești. Până în 1880, a fost implicat în dezbateri privind reforma ortografică. Au urmat alte câteva lucrări, inclusiv monografii despre Nicholas Mavrocordatos, Gheorghe Ștefan și Costache Negri.

Munca sa de traducător, atât din rusă, cât și din greacă, a acoperit o relatare din „Povestea campaniei lui

Igor”, precum și fragmente din „Parlamentul zeilor” de Lucian. De asemenea, a realizat o carte de memorii, cuprinzând perioada anilor 1853-1888, păstrată ca manuscris de Biblioteca Academiei Române.

În perioada 1880-1896, a mai semnat și alte lucrări istorice: „Sloboziile în România. O carte domnească inedită din 1661” (1884), „Cuvânt despre expediția lui Igor Sveatoslavici, principele Novgorodului Nordic contra plovților sau cumaniilor”, traducere (1885), „Dunărea în literatură și în tradițiuni” (1886), „Despre Gheorghe Ștefan Voivod, Domnul Moldovei (1653-1668)” (1886), „Notiță istorică despre orașul Botoșani” (1887), „Notiță istorică despre Bârlad” (1889), „Sofia Paleolog, nepoata împăratului Constantin XII Paleolog și Domnița Olena, fiica Domnului Moldovei, Ștefan cel Mare (1472-1509) (1895), „Un episod din istoria tipografiei în România” (1896) ș.a. În 1908, fiul său a publicat la Tecuci lucrarea „Din scrierile lui Alexandru Papadopol-Calimah”.

Din 2000, în Grădina Publică Tecuci se află un bust al cărturarului, sculptat de Dan Mateescu.

Bibliografie selectivă:

Papadopol-Calimah, Alexandru. Amintiri din timpul lui Cuza (II) / Alexandru Papadopol-Calimah // Magazin istoric. – Nr 2. – 1993. – P. 3-6, 44.

Papadopol-Calimah, Alexandru. Amintiri din vremea Unirii / Alexandru Papadopol-Calimah // Magazin istoric. – 1990. – Nr 2. – P. 28-31.

Necula, Ionel. Al. Papadopol Calimah. Un istoric în odăjdii voievodale / Ionel Necula // Flacăra : Almanah '87. – P. 97-101.

Papadopol-Calimah Alexandru // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979. – P. 661.

Papadopol-Calimah Alexandru // Enciclopedia istoriografiei românești / coord. științific: Ștefan Ștefănescu ; aut.: Adolf Armbruster, Dan Berindei, Nicolae Bocșan [et al.]. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 252.

Rusu, Dorina N. Papadopol-Calimah Alexandru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 623.

Țărălungă, Ecaterina. Papadopol-Calimah Alexandru // **Țărălungă, Ecaterina.** Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 583.

Maria S. Ciobanu

Lidia NOVAC 1923-2003

Filologă, doctor în științe filologice, conferențiară universitară.

S-a născut la 17 ianuarie 1923, în comuna Danul, județul Bălți. A decedat la 24 octombrie 2003, în Chișinău.

A învățat la Liceul „Dom-

nița Ileana” din Bălți (1933-1942), continuându-și studiile, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1942-1945), Institutul Învățătoresc din Bălți (1945-1946; actualmente, Universitatea de Stat „Alec Russo”) și Facultatea de Limbi Străine a Universității de Stat „Ivan Franko” din Lvov (azi, Universitatea Națională „Ivan Franko”), absolvind-o în 1951. În 1963, a susținut teza de doctor în științe, intitulată „Dicționarul de frecvență al limbii moldovenești”.

Activitatea profesională și-a început-o în funcția de colaboratoare științifică superioară la Academia de Științe din RSS Estonă (Tallinn, 1951-1953), ulterior, fiind lectoră superioară, conferențiară, șefă a Catedrei de limba franceză la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1954-1965; actualmente, Universitatea de Stat „Alec Russo”), șefă a Catedrei de limba franceză în cadrul Institutului Pedagogic de Stat de Limbi Străine din Minsk (1965-1971; azi, Universitatea de Stat de Lingvistică din Belarus).

Din 1971 a fost conferențiară la Catedra de lingvistică generală și romanică a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova). A urmat stagii la Paris, unde a susținut prelegeri (1971).

A participat la Congresul Internațional de Lingvistică în 1967, după care a fost implicată pe parcursul anilor la întrunirile lingviștilor organizate la Chișinău, Cernăuți, Minsk, Sankt Petersburg, Moscova, București.

Autoare a peste 70 de lucrări și articole științifice: studiul „Entropia limbilor engleză și română” (Minsk, 1968); patru articole în volumul „Lingvistica statistică” (Bologna, 1971); „Verbul în limbile romanice” (Chișinău, 1981); „Le nom et le verbe dans les langues romanes” (Chișinău, 1990); „Dicționarul de frecvență al limbii moldovenești (române)” (Chișinău, 1991) ș.a. Unele cărți ale autoarei au fost traduse și folosite în centre de cercetare și școli superioare din Italia, România, Belgia, Rusia, Ucraina, Franța.

A colaborat cu savanți notorii, precum: Carlo Tagliavini, R. Piotrovsky, V. Macarov ș.a. la optimizarea nivelului științific al cercetărilor lingvistice. A promovat aplicarea metodei matematice în investigațiile lingvistice. De asemenea, a contribuit la elaborarea programelor logice de acțiune. Era mereu în căutarea relațiilor lexico-semantice, lexico-sintactice ale unităților lingvistice în limbile romanice.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 18-19.

Bibliografie selectivă:

Ciobanu, Anatol. Mic dicționar latin-român de expresii consacrate / Anatol Ciobanu, Lidia Novac. – Chișinău : Museum, 2002. – 208 p.

Novac, Lidia. Lingvistica generală : Materiale didactice pentru studenții Facultăților de Litere și Limbi Străine / Lidia Novac, Emilia Oglindă. – Chișinău : USM, 1998. – 144 p.

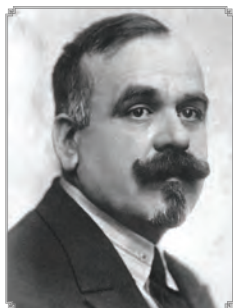
Novac, Lidia. Verbul în limbile romanice // Schiță paradigmatică : Lecții / Lidia Novac. – Chișinău : [S. n.], 1981. – 36 p.

Dron, Ion. Novac (Cernăuțeanu) Lidia / Ion Dron // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău, 2000. – P. 206-207.

Mihalache, Ana. Lidia Novac : personalitate marcantă a intelectualității romanistice / Ana Mihalache, Zinaida Radu // Femeia, un argument al libertății / coord.: Elena Prus, Iurie Colesnic. – Chișinău : Prut Internațional, 2011. – P. 117-120.

Novac (Cernăuțeanu) Lidia // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 253.

Lucia Bacaliuc

Emamoil CATELLI
1883-1943

Politician român, militant pentru cauza națională, deputat în Sfatul Țării, originar din Basarabia.

S-a născut la 25 ianuarie 1883, în satul Zgârdești, județul Bălți, Imperiul Rus (azi, localitate din raionul Telenești). A decedat la 18 februarie 1943, în Gulag, în orașul Sverdlovsk, RSFSR.

Provine dintr-o familie numeroasă de răzeși.

În anii 1891-1895, a învățat la școală primară din locali-

tatea natală. Și-a continuat studiile la Școala Agricolă din Cucuruzeni, Orhei (1898-1901). Până în 1903, a lucrat mecanic de mașini agricole la moșieri.

A fost înrolat în armata țaristă în anul 1903, ca militar cu termen redus de categoria a doua. Peste un an a intrat la Școala Militară de Iuncheri din Odesa, unde a învățat până în august 1907. Și-a finalizat studiile având grad de subofițer. În 1910 a devenit locotenent, în 1914 – căpitan de stat major și în 1917 – căpitan. Tot în 1917, a fost trimis la Odesa pentru lucrări de cancelarie, unde s-a aflat până la începutul Revoluției din Octombrie. Din primele zile ale aflării sale în orașul-port, a făcut agitație printre moldoveni, explicându-le necesitatea obținerii autonomiei Basarabei. Astfel, a devenit președintele Comitetului Național Moldovenească de la Odesa. Totodată, a participat activ la înființarea Sfatului Țării, fiind printre militanții de vază pentru unirea Basarabiei cu România.

După proclamarea Unirii din 27 martie 1918, a ocupat funcția de director general în cadrul Comisiei responsabile de agricultură a Sfatului Țării, care s-a ocupat de reforma din acest domeniu. În perioada 1919-1923, a fost judecător popular în Nădușita, județul Soroca. În 1920 a devenit membrul Partidului Național Liberal, care se afla la guvernare. În 1923, Consiliul de Miniștri al României l-a numit prefect al județului Bălți.

În anii 1927-1928, a fost ales senator din partea aceluiași județ. A fost repus în funcția de prefect al județului Bălți, deținând această funcție în perioada 1933-1937, timp în care s-au construit 49 de școli (față de 44, din 1918 până în 1933). Totodată, a fost renovat localul Școlii Normale și s-a construit noua clădire a Liceului de Fete „Domnița Ileana” din Bălți.

A fost arestat în 1940 de grupul operativ al forțelor NKVD de la Bălți, pentru activitatea antirevoluționară, iar la 6 august, în același an, a fost transferat la Penitenciarul din Chișinău. Odată cu începerea operațiunilor militare pentru eliberarea Basarabiei de către România, a fost deportat în Munții Ural. În 1942 a fost adus la Kazan.

A publicat: „Dicționar rusoromân și româno-rus” (Odesa, 1917); „Cine este Sergiu Gazieff – cum a fost ales senator de Bălți?” (Bălți, 1934); „Din trecutul îndepărtat al Basarabiei (scurt istoric)” (Bălți, 1935); „În slujba neamului” (lucrare dedicată lui Ion Peliivan, Bălți, 1936). A scris zeci de articole în ziare și reviste, îndemnând la deșteptarea națională a ostașilor basarabeni din Districtul Militar Odesa și Chișinău.

Pentru meritele sale militare în slujba Imperiului Rus, a fost decorat cu Ordinul „Sf. Vladimir”, clasa III. De asemenea, i-au fost acordate cele mai importante distincții de stat în semn de grațitudine pentru realizarea Unirii și formarea României Mari: Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer, Ordinul „Coroana Ro-

mâniei” în grad de Comandor, Ordinul „Ferdinand” în grad de Ofițer și alte medalii.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 48-49.

Bibliografie:

Baciu, Gheorghe. Emanoil Catelly // Baciu, Gheorghe. Personalități de viață moldavă : 125 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2017. – P. 137.

Catelli (Catelly Emanoil // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească : (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea) : Dicționar / alcăt.: Gheorghe Bobână, Lidia Troianowski ; cons. ed.: Demir Dragnev. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 74.

Catelli Emanoil // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 79.

Catelli Emanoil // Figuri contemporane din Basarabia / pref.: N. Dunăreanu. – Chișinău : ARPID, 1939. – P. 26.

Catelli (Catelly) Emanoil // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S.n] E.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2018. – P. 77.

Colesnic, Iurie. O victorie postumă: [despre Emanoil Catelly] / Iurie Colesnic // Magazin bibliologic. – 2008. – Nr 1/2. – P. 64-72.

Maria S. Ciobanu

Nicolae BOTGROS 1953

Violonist, conducător artistic și prim-dirijor al Orchestrei Naționale de Muzică Populară „Lăutarii”, Artist Emerit, Artist al Poporului, Cavaler al Ordinului Republicii.

S-a născut la 25 ianuarie 1953, în satul Badicul Moldovenesc, raionul Cahul, fiind al treilea copil în familia Eudochiei și a lui Dumitru Botgros, lăutar vestit în tot sudul Moldovei.

Studiile muzicale și le-a făcut la Școala de Iluminare Culturală „Elena Sârbu” din Soroca (1968-1972; astăzi, Colegiul de Artă „Nicolae Botgros”) și la Conservatorul „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1988-1990; în prezent, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

Totuși, prima și cea mai importantă școală de muzică a făcut-o acasă, cu tata, fapt pentru care îi este recunoscută toată viața, chiar dacă, așa cum a mărturisit artistul, nu a avut o copilărie ușoară, fiind nevoit de mic să câștige bucățica de pâine atât pentru sine, cât și pentru toți cei opt frați și surori, cântând cu părintele său și cu fratele mai mare, Vasile, pe la nunți, cunții și petreceri.

Înainte de vioară, a fost toba, pe care a început s-o bată de pe la patru ani, prezicându-i-se încă de pe atunci destinul unui mare artist. Maestrul Botgros este de părere că lăutăria trebuie să pornească de la casa părintească și el însuși a reușit să-și impună un stil al său în muzica populară și un repertoriu construit în baza moștenirii muzicale autentice a înaintașilor săi lăutari. Jumătate din repertoriul său îl are de la tata, care, la rândul său, l-a moștenit de la bunelul său, Leonache Bobocică, fapt ce poate fi dovedit „documentar”. A cânta „ca Botgros” sau „ca la Bădicul” înseamnă astăzi pentru multe formații din republică a introduce în orchestre tobe, chitare, ba chiar și unele detalii de scenografie.

Prima orchestră dirijată de Nicolae Botgros a fost „Cio-cârliă” de la Edineț, în perioada când acesta a activat în calitate de director al Casei de Cultură din acest oraș (1971-1973), având misiunea de a îndruma mișcarea artistică de amatori din localitate. Anume acolo s-a format la modul practic, alături de lăutari cu renume: Dumitru Ciobanu, zis și Mechiu, Nicolae Banu, Nicolae Ciobanu, Alexandru Ciobanu, Boris Lachei, Ion Popov ș.a. La Edineț, ca și la Soroca sau la Cahul, a cules folclor autentic din zona de nord a Basarabiei, pe care treptat, „trecându-l prin filtrele sensibilității sale” de artist înăscut, l-a repus în circulația națională a valorilor culturale.

Tot la Edineț, în 1972, s-a căsătorit cu colega sa de la Școala de Arte din Soroca,

devenită interpretă de muzică populară, Lidia Bejenaru, cu care a dus mai departe neamul și numele Botgros prin intermediul fiului Cornel, violonist și dirijor, apoi și a nepotului Cristian Botgros (fiul lui Cornel Botgros și al Adrianei Ochișanu, interpretă de muzică populară).

În 1973, s-a mutat la Chișinău și a devenit violonist în orchestra „Mugurel” a Filarmonicii de Stat a RSSM (actualmente, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”), unde a rămas pentru un an de zile. Apoi, la un festival republican a fost remarcat de Vladimir Curbet, care l-a invitat în Orchestra Ansamblului de Dansuri Populare „Joc” (actualmente, Baletul Național al Moldovei „Joc”), unde a activat în perioada 1974-1978.

Orchestra Națională de Muzică Populară „Lăutarii” (atunci, Orchestra de Muzică Populară „Lăutarii”) a fost fondată în anul 1970, în cadrul Filarmonicii de Stat din RSSM, de către interpretul Nicolae Sulac. În același an, la Soroca, marele rapsod a asistat pentru prima dată la un concert al tinerilor artiști. Peste câțiva ani, când devenise deja violonist în Orchestra „Jocului”, a fost remarcat de Nicolae Sulac, care rămăsese plăcut surprins de excepționala sa cunoaștere a folclorului, de virtuozitatea manierei de interpretare autentic lăutărești și capacității de a lucra cu instrumentiștii. Acesta, probabil, a și fost motivul pentru care, la finele anului 1978, a fost numit conducător artistic al orchestrei. Astfel, la 23 februarie 1979, Nicolae Botgros a evo-

luat în premieră cu Orchestra de Muzică Populară „Lăutarii” în noua sa formulă.

În cei 45 de ani de activitate artistică care au trecut de la acea dată, orchestra a devenit un adevărat simbol național în spațiul cultural românesc, la fel ca și ilustrul său conducător. Împreună, dirijorul și minunata sa orchestră, au dus faima muzicii noastre populare în toată fosta Uniune Sovietică, în zeci de țări europene, dar și în SUA, Australia și Noua Zeelandă. O pagină de referință în biografia artistică a orchestrei o constituie colaborarea cu cei mai reprezentativi exponenți ai tuturor zonelor folclorice din România, participând la numeroase manifestări și proiecte TV, precum: „O vedetă populară”, „O dată în viață”, festivalurile „Cerbul de Aur”, „Maria Tănase”, „Mamaia”, „Pe marginea Dunării” etc.

Repertoriul maestrului Botgros e compus atât din lucrări de folclor autentic („Hora Mare”, „Hora de concert”, „Hora lui Mitișor”, „Sârba de la Bădicul”, „Tananica”), cât și din lucrări semnate de talenții compozitori Tudor Chiriac, Constantin Rusnac, Gheorghe Mustea, dar și din compoziții proprii. În lunga și prodigioasă activitate a făcut sute de înregistrări, atât cu interpreți de muzică populară din Republica Moldova (Nicolae Sulac, Zinaida Julea, Valentina Cojocar, Nicolae Glib, Mihai Ciobanu, Lidia Bejenaru, Maria Sarabaș, Ioana Căpraru, Vadim Gheorghelaș, Nina Crulicovschi etc.), cât și cu mari personalități ale muzicii populare din România (Maria Ciobanu, Sofia Vico-

veanca, Mioara Velicu, Irina Loghin, Gheorghe Zamfir, Ionuț Dolănescu, Benone Sinulescu, Laura Lavric, Nicolae Furduliu-Iancu, Dinu Iancu Sălăjan, Ștefan Bănică Jr. etc.).

În 1981, Studioul Cinematografic „Moldova-Film” a realizat documentarul despre Orchestra „Lăutarii” și dirijorul său – „Așa-i viața omului” (scenariu de Dumitru Olărescu, în regia lui Ștefan Bulicanu).

Meritele muzicianului au fost recunoscute de timpuriu, titlul de Artist Emerit i s-a acordat la vârsta de nici 30 de ani, în 1982, și deja în 1988 – cel de Artist al Popului. În 1993 lui Nicolae Botgros i-a fost decernată cea mai înaltă distincție a statului – Ordinul Republicii.

În 2000 a fost decorat cu Medalia „Mihai Eminescu”, iar în 2014 – cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, de către președintele României.

În anul 2000, la 30 de ani de la fondare, Ministerul Culturii a conferit „Lăutarilor” titlul onorific de „Orchestra Națională de Muzică Populară”.

În 2015 a devenit laureat al Premiului Național al Republicii Moldova. Din cei 100 de mii de lei (valoarea bănească a premiului), maestrul a donat o sumă Colegiului de Artă din Soroca (care, din 2014, îi poartă numele), precum și Gimnaziului „Nicolae Botgros” din satul Chioselia, raionul Cantemir, în vederea achiziționării unor costume naționale pentru copiii din ansamblul muzical.

A fost distins cu Medalia de Aur a Organizației Mon-

diale a Proprietății Intelectuale pentru creativitate, succese remarcabile și contribuția personală, dar și a orchestrei pe care o conduce, la propagarea adevăratelor valori naționale (2017). De Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare, la 9 noiembrie 2018, a fost distins cu titlul onorific de doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei.

La 29 martie 2021, a fost decorat cu Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri” de către președintele Klaus Iohannis „în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării identității naționale și a răspândirii valorilor culturale românești”. În 2021, Biserica Ortodoxă Română i-a acordat Ordinul Recunoștinței. Fiind „Dirijorul celei mai bune orchestre din întreg spațiul românesc”, titlu acordat maestrului Botgros de către TV România Internațional în 2002, a devenit și Cetățean de Onoare al municipiilor Bârlad (2006), Suceava (2016) și Botoșani (2020).

Același titlu i l-au acordat și multe localități din Republica Moldova, fiind Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău (2010), raionului Cahul (2012), satului de baștină, Bădicul Moldovenesc (2013), și al orașului Soroca (2016). Unul dintre cele mai importante titluri ale muzicianului este cel de Ambasador Cultural al Iașului, acordat în 2017.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 24-25; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 51-52; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 42-43.

Bibliografie selectivă:

Botgros, Nicolae. Nicolae Botgros: „Orchestra Lăutarii a muncit în această jumătate de secol cât pentru 500 de ani” [Resursă electronică] // <https://radiochisinau.md/dor-de-izvor-nicolae-botgros-orchestra-lautarii-a-muncit-in-aceasta-jumatate-de-secol-cat-pentru-500-de-ani-partea-i---103240.html> (accesat: 04.05.2022).

Ghimpu-Munteanu, Veta. Plânsul viorii : [Veta Ghimpu-Munteanu în dialog cu Nicolae Botgros: discuție în memoriam Lidia Bejenaru] / Veta Ghimpu-Munteanu, Nicolae Botgros // Realități culturale. – 2021. – Nr 10. – P. 12-17.

Sufletul Viorii Nicolae Botgros / concepție, selecție și îngrijire: Veta Ghimpu-Munteanu ; pref.: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Pontos, 2018. – 584 p.

Graur, Octavian. De 42 de ani e în fruntea „Lăutarilor” : [maestrul Nicolae Botgros] / Octavian Graur // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 13 noiem. – P. 22.

Iuncu, Rodica. Nicolae Botgros: un brand de țară și de cultură românească / Rodica Iuncu // Moldova. – 2018. – Noiembrie/Dec. – P. 68-75.

Maestrul Nicolae Botgros a împlinit 65 de ani // Univers pedagogic pro. – 2018. – 1 febr. – P. 3.

Mustea, Gheorghe. Nicolae Botgros – doctor honoris causa al AȘM : Laudatio / Gheorghe Mustea // Akademos. – 2018. – Nr 4. – P. 17-18.

Orchestra „Lăutarii” în frunte cu maestrul Nicolae Botgros revine în scenă [Resursă electronică video] // <https://primelestiri.md/ro/veste-buna-pentru-iubitorii-de-muzica-populara-orchestra-lautarii-infrunte-cu-maestrul-nicolae-botg-101809.html> (accesat: 04.05.2022).

Orchestra Națională de Muzică Populară „Lăutarii” – păstrătoare a identității naționale și a valorilor tradiționale // Moldova. – 2020. – Mart./April. – P. 24-31.

Orchestra Națională „Lăutarii” a realizat un clip video în amintirea regretaților artiști [Resursă electronică video] // <http://www.trm.md/ro/cultura/orchestra-nationala-lautarii-a-realizat-cu-clip-video-in-amin-tirea-artistilor-plecati-la-ceruri> ; https://www.publika.md/emotionant-orchestra-nationala-lautarii-a-cantat-online-in-amin-tireacolegilor-decedati-Video_3072975.html (accesat: 04.05.2022).

Nicolae Botgros : [violinist, dirijor al Orchestrei de Muzică Populară „Lăutarii”] // Timpul. – 2018. – 26 ian. – P. 4. – (Omul săptămânii).

Roibu, Nicolae. Dirijorul și violonistul Nicolae Botgros a devenit doctor honoris causa al AȘM [Resursă electronică] / reporter: Nicolae Roibu ; editor: A. Răileanu // <https://www.moldpres.md/news/2018/11/09/18010066> (accesat: 04.05.2022).

Ana Struță

Valentina VĂTAVU
1953

Jurnalistă, prezentatoare, producătoare de televiziune.

S-a născut la 25 ianuarie 1953, în satul Balatina, raionul Glodeni, în familia pedagogilor Maria și

Fiodor Vătavu, eminenți ai învățământului public, apreciați în domeniul lor de activitate.

Valentina Vătavu este absolventă a Școlii Medii din Ciuciulea, Glodeni (1970). Licențiată a Facultății de Filologie, Secția de jurnalistică (1970-1975) a Universității de Stat din Moldova. A efectuat stagii la Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune (actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”) (în 1978 și 1985), la Institutul Unional RTV, Moscova (1986) și la TRT-Ankara, postul guvernamental din Turcia (2001).

După absolvirea facultății, în 1975, este repartizată la Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune, unde, de-a lungul anilor, realizează un șir de emisiuni muzicale de mare popularitate, profiluri artistice, recitaluri, spectacole muzicale. Semnează reportaje de la festivalurile muzicale internaționale de la Cernăuți, Ialta, Vitebsk ș.a. Ca moderatoare, se lansează pe micul ecran cu emisiunea „Telefilmoteca muzicală”, preluată de la autorul ei, muzicologul Aurelian Dănilă. Au urmat proiectele „Din ale plaiului comori”, „Oaspeții noștri”, „Decadele muzicii” și, pentru o perioadă mai îndelungată, „Scrisori, felicitări, muzică”.

A realizat interviuri cu artiști notorii, veniți la Chișinău cu concerte: Gabriel Cotabiță, Mirabela Dauer, Dan Spătaru, Anne Veski, Lili Ivanova, Maryla Rodowicz, cu grupurile „Compact”, „Savoy” etc.

În 1989, împreună cu jurnalista Victoria Malai-Ciobanu, lansează videomagazinul „Duminical TV”, un proiect care a făcut istorie la Televiziunea Națională, fiind de-a lungul anilor o emisiune de maximă audiență, apreciată de melomani și de artiști deopotrivă, pentru ținuta artistică, stilul dezinvolt și nota de prospețime. Aici și-au lansat creațiile mulți tineri talentați, grăbindu-și momentul afirmării. În cadrul respectivului program duminical, a promovat valorile artistice, muzica de calitate, demnitatea civică, reluând aceleași exigențe și în următoarele proiecte de creație.

A urmat „Agenda vedetelor”, ca o continuare firească a pasiunii pentru muzica națională a Valentinei Vătavu. Creațiile promovate în aceste emisiuni deveneau deseori etaloane în muzica ușoară și în cea de divertisment, ridicând mereu ștacheta prin evoluțiile scilipitoare ale artiștilor din generația de aur: Nina Crucicovschi, Olga Ciolacu, Iurie Sadovnic, Zinaida Julea, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Mihai Dolgan, Ștefan Petrache, Valentin Dânga și alții.

Din 2006, Valentina Vătavu a fost autoarea și producătoarea unui nou format, cu public în gradene, „Vedete la bis”, invitând, în calitate de moderatori, artiști consacrați. Nelly Ciobanu, Victoria Lungu și Silvia Grigore sunt vedetele care au îndrăgit acest proiect și au fost gazde inspirate și competente, contribuind și ele la succesul și popularitatea acestei emisiuni de divertisment.

Televizionalista a concluzat la realizarea proiectelor sale cu cei mai talentați profesioniști: Aleco Grosu, Nicolai Usenco, Valeriu Galetski, Arcadie Gurschi, Vadim Cosovanu, Victor Paraconii, Victor Curț (directori de imagine), Veaceslav Castraveț, Alexei Necesniuc (maestri de sunet), Olesia și Vitalie Plămădeală, Octavian Coștaș, Andrei Băluță, Olga Jdanii (editori de imagine).

Portofoliul de creație al Valentinei Vătavu cuprinde și o serie de profiluri și filme muzicale, ale căror protagoniști au fost Angela Bucico („Sfârșit de capitol”), actorul-mim Gheorghe Ciolpan („Prim-Plan”), Petre Teodorovici („In memoriam”), Olga Ciolacu („Trec zâmbind prin anotimpuri” și „Femeia îndrăgostită”), Gheorghe Nichiforeac („Omu-n lume-i călător”), Eugen Doga („Ce mai faceți, maestre?”), Ansamblul „Busuioc” („Jurnal de vacanță”). În multe cazuri, Valentina Vătavu semnează și regia proiectelor sale.

Pentru activitatea sa de creație a fost distinsă cu diplome de onoare ale Guvernului Republicii Moldova (2003, 2013), iar în anul 1998, i s-a conferit titlul onorific de Om Emerit al Republicii Moldova. Este laureată a Concursului TV de măiestrie profesională „Antena de aur”, la diverse categorii (1996, 1997, 1998, 2002, 2003).

Își încheie prodigioasa carieră de om de televiziune în 2013, după o îndelungată și fructuoasă activitate de creație, în care emisiunile sale au fost imaginea de duminică a muzicii la Televiziunea

Națională. În amintirea melomanilor, emisiunile marca Valentina Vătavu se vor asocia mereu cu ascensiunea „generației de aur” a muzicii noastre și vor rămâne peste ani pagini de neuitat în istoria Televiziunii Naționale.

Misail, Nicolae. Vătavu Valentina / Nicolae Misail // Femei din Moldova / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 296.

Omul săptămânii – Valentina Vătavu // Timpul. – 2008. – 25 ian. – P. 3.

Pârțac, Constantin. Doamne, ajută! : [cu referire la Valentina Vătavu] / Constantin Pârțac // Timpul. – 2006. – 3 mar. – P. 11.

Ana Struță

Iulian FILIP
1948

Poet, dramaturg, prozator, folclorist, jurnalist, grafician, traducător, doctor în filologie, autor și moderator de proiecte culturale, cicluri de emisiuni televizate, texte de cântece, librete de spectacole și scenarii de filme.

Iulian Filip s-a născut la 27 ianuarie 1948, în satul Sofia, raionul Drochia.

După absolvirea școlii medii din satul natal (11 clase, în anul 1965), timp de un an,

studiază la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți (actualmente, Universitatea de Stat „Alecu Russo”), apoi susține din nou examenele de admitere la Facultatea de Litere a aceleiași instituții de învățământ (1966-1970). După absolvire, devine doctorand al Secției de etnografie și studiul artelor a Academiei de Științe a Moldovei, în cadrul Sectorului de folclor (1970-1971; 1972-1974), unde activează în calitate de cercetător științific până în 1985, când scrie cerere de plecare de la Academie, după doi ani de hărțuială *ideologică* (pretext fiind volumul de teatru popular „Primiți „Căluțul?”, semnat de Iulian Filip).

Debutază editorial în 1974, cu placheta de versuri „Neîmpăcatul meșter”. Pentru copii a debutat în 1980 cu placheta de versuri „Casa fiecăruia”. Nota distinctă a creației lui Iulian Filip e acest paralelism consecvent, cărțile sale de versuri, proză, teatru onorând ambele adrese – maturii și copiii. Cărțile de folclor, pregătite, prefațate și comentate de etnologul Iulian Filip, respectă și ele principiile celor două adrese.

După cinci ani de șomaj, de experiență inedită de liber creator, în anii renașterii naționale, acceptă să candideze și îi este aprobată candidatura pentru funcția de șef al Departamentului Cultural al Primăriei Chișinău (1990-2006). Ulterior, fostul președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova, Mihai Cimpoi, îl invită să conducă Departamentul „Căile cărții” (2006-2010). Revine în 2010

la Academia de Științe, în cadrul Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, la Sectorul de folclor, unde activează până în prezent. În 2012, susține teza de doctor în filologie, după care e numit responsabil de sector, funcție pe care o deține până în 2017.

Iulian Filip a realizat proiecte televizate de succes: autor și prezentator al revistei lunare televizate „Almanah literar” (1981-1985), coautor și prezentator al concursului lunar pentru copii „Cinel-cinel” (1992-1996). În 1999 lansează, împreună cu Valentin Goga, directorul Palatului Național, proiectul „2 ore + 3 iezi” al Academiei Duminicale pentru Copii și Părinți, element „nuclear” al proiectului *Satului TREI IEZI*. Timp de șase ani, duminică de duminică, împreună cu echipa Departamentului Cultură, Chișinăul a beneficiat de *2 ore cu cei mai frumoși copii ai Chișinăului*, dar și de două reviste derivate: una, săptămânală, TV și una, lunară, tip magazin color „2 ore + 3 iezi”.

Dintre cele peste o sută de cărți proprii și circa patruzeci de volume ale altor scriitori, pentru care a semnat prezentarea grafică, remarcăm aici lucrări mai recente: „Luna-i una, merele-s mai multe: 100 poezii de dragoste și de durere din dragoste ori din lipsă de dragoste” (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Tipografia „Notograf Prim”, 2017); „Școala de întrebări” (Editura „Prut Internațional”, 2017); Adrese deștepte (Editura „Prut Internațional”, 2018); „La ce bun pe lume floarea?”

ediție bibliofilă, liliput (Editura „Cartdidact”, 2020); „Pâine de la iepure”, ediția a 2-a (Editura „Prut Internațional”, 2020); „Dezastru” (Editura „Cartdidact”, 2021); „Lemn de foc: cearcăne nipone & bagatele grafice iuliene” (Editura „Cartdidact”, 2021); „O lună plină și o lampă arsă: sonete” (Editura „Bibliotheca”, Târgoviște, 2021); „Unde v-ați pierdut, ștregari?” (Editura „Prut Internațional”, 2021) etc.

De asemenea, Iulian Filip a participat la elaborarea unor manuale de limba română. În același timp, a scris poezii și cântece pentru copii, puse pe muzică de Anatol Chiriac, Tudor Chiriac, Gheorghe Mustea, Ion Macovei, Daria Radu, Ion Dascăl, Andrei Tamazlăcaru, Anatol Roșcovanu, Mircea Guțu, precum și libretul operei-rock „Miorița”, prezentată în premieră la Teatrul „Ginta Latină” (1991).

Îngrijește rubricile „Impunerea luminii – ecuație elementară” (1998-2006); „Vorbitul de bine la români”, în săptămânalul scriitorilor din Republica Moldova „Literatura și arta” (2020-prezent).

S-a manifestat și ca traducător, transpunând în limba română mari poeți ai lumii, precum Giuseppe Ungaretti, Giacomo Leopardi, Dante Cerilli, Bertold Brecht, Mihail Lermontov etc. Opera sa poetică este tradusă în mai multe limbi, cum ar fi: engleza, franceza, italiana, spaniola, nipona, sârba, maghiara, rusa ș.a.

Totodată, a efectuat prezentarea grafică a mai multor cărți, organizând un șir de expoziții personale de pic-

tură la bibliotecile și teatrele din Chișinău, Bălți, Iași și Târgoviște.

A realizat interviuri cu personalități din domeniul culturii, din anul 2019, în cadrul proiectului „Arhiva de voci”, sub auspiciile Bibliotecii Naționale și Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”: Ion, Adrian și Tamara Moraru, Andrei Mudrea, Aurelian Silvestru, Sandu Grecu, Nicolae Dabija, Ianoș Țurcanu, Ion Diviza, Valeriu Turea, Larisa Turea, Elena Pintilei, Andrei Sochircă, Oleg Serebrian, Mihai Iorga, Dan Țopa ș.a.

S-a remarcat, în tandem cu academicianul Mihai Cimpoi, și în calitate de moderator al Clubului Literar „Homo Aestheticus” (inaugurat în 2016), fiind inițiat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în colaborare cu Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu”, de la Chișinău și Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Ministerului Educației și Cercetării (din 2016, până în prezent).

În anul 2020, în contextul Programului Național „LecturaCentral”, proiect al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, s-a implicat în Campania „10 scriitori / 10 întâlniri / 10 localități”, în calitate de autor și de moderator. În cadrul acestui Program, începând cu 2020, se desfășoară Festivalul de Lectură „Pâine de la iepure și o carte de la Iulian Filip” (Strășeni), iar în 2021 a fost lansat și Festivalul Creației Iuliene „Filipiada” (Drochia).

Iulian Filip mai este și membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1975),

membru al Uniunii Scriitorilor din România (2002), membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (2003), membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni din România (2005) și membru al Uniunii Oamenilor de Teatru din Moldova (2006).

Titlul de doctor honoris causa l-a primit în anul 2018 din partea Institutului de Științe Penale și Criminologie Aplicată.

În anul 2015, lui Iulian Filip i-au fost conferite titlurile de Cetățean de Onoare al satului Sofia și al comunei George Enescu din județul Botoșani, România. Iar din 2020, este și Cetățean de Onoare al raionului Drochia. Biblioteca Publică Raională Drochia, din 2014, îi poartă numele.

Pentru activitatea literară i-au fost acordate multiple premii, cum ar fi: Premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române pentru volumul „Cât îi Maramureșul” (1993); Diploma de Onoare a IBBY (Asociația Internațională a Cărții pentru Copii și Tineret), pentru cartea „Rochița leneșă” (Londra, 2012); Premiul „Ion Creangă” pentru toată opera dedicată copiilor, oferit în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (2012); Premiul Primăriei Chișinău pentru volumul „Să trăiți, să-nfloriți!: Poezia obiceiurilor de iarnă” (2012); Premiul pentru proză, oferit de revista „Convorbiri Literare” (2013); Premiul „Mihai Eminescu” pentru poezie, oferit în cadrul Festivalului Internațional de Literatură din Drobeta-Turnu Severin (2015); Premiul Ministeru-

lui Culturii pentru volumul de teatru pentru copii „Comoara tâlharului și Pălăriuța Oranj” (2015); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul de poezie „Aripi și rădăcini” (2016); Premiul Național „GALEX”, pentru cel mai bun scriitor român, promotor al literaturii (2017); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea „Pălăriuța Oranj îl lecuiește pe Dumnezeu de răceală” (2017); Premiul „Constantin Stere” al Ministerului Culturii, pentru volumul de proze „Nuca lui Newton” (2017) etc.

Pentru merite deosebite în domeniul literaturii i-a fost conferit titlul onorific Maestru Emerit în Artă (1993).

De asemenea, a fost distins cu Medalia „Mihai Eminescu” în 1998, și cu Ordinul de Onoare în 2010 „pentru merite în dezvoltarea literaturii, activitate publicistică prodigioasă și contribuție la promovarea valorilor naționale”.

În semn de înaltă prețuire a abnegației și dăruirii cu care a contribuit la formarea tinerei generații din Republica Moldova, pentru implicarea constantă în promovarea limbii române și valorilor democratice, prin Decretul Președintelui României i s-a conferit Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer (2014).

În anul 2018, lui Iulian Filip i-au fost decernate Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM și Medalia „Steaua Nordului”, oferită de Societatea Culturală „Steaua Nordului” din Botoșani.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – Chișinău, 1997. –

P. 21-22; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 51-53; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 45-47.

Bibliografie selectivă:

Cimilică, cimilea : Ghicitori / florilegiu sel. și pregătit de Iulian Filip ; il.: Oxana Diaconu. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – 180 p. : il. – (Mărgăritare folclorice).

Filip, Iulian. Corespondența incredibilă : Proze scurte & bagatele grafice iulienne / Iulian Filip. – Chișinău : Cartdidact, 2021. – 232 p. : des.

Filip, Iulian. Cucul la cumpănă : catrene, bagatele grafice, haikuuri iulienne / Iulian Filip. – Chișinău : Cartdidact, 2020. – 68 p. : il. – (Cărți minuscule).

Filip, Iulian. Iubirea dată-n căutare : Sonete / Iulian Filip. – Chișinău : Prut Internațional, 2019. – 80, [4] p. : il p.

****Filip, Iulian**. Împărțirea frățescă a muntelui și a plăcințelelor cu mărar : dialoguri, scenete, piese / Iulian Filip ; il: Lilia Popa ; cop.: Sergiu Stanciu. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 204 p. : il.

****Filip, Iulian**. Moartea împăcată a mamei poetului care semăna tatălui / Iulian Filip. – Târgoviște : Bibliotheca, 2017. – 238 p. – (Proză contemporană).

Filip, Iulian. Nici o șansă cu extraterestrii : Proză / Iulian Filip. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 158 p. : il.

Filip, Iulian. Poezii din dormitorul cu insomnii : Poezie nouă & grafica iuliană (nouă) / Iulian Filip. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 104 p.

Filip, Iulian. Somnul plin de pasageri / Iulian Filip. – Chișinău : Știința, 2019. – 144 p. : il. – (Antologia unui autor).

Mai primiți Căluțul? : Teatru popular / selecție și comentariu de Iulian Filip ; red. coord.: Mariana Cocieru. – Chișinău : Cartdidact, 2018. – 200 p. : fot., n. muz.

****Târgoviște – Chișinău –**

Cernăuți : o triadă a liricii românești : Antologie de poezie / editor: Mihai Stan, Victor Petrescu, Iulian Filip [et al.] ; graf. și cop.: Iulian Filip. – Târgoviște : Bibliotheca, 2017. – 418 p.

Filip, Iulian. Arhiva de voci. Interviu cu personalități din domeniul culturii. Vol. 13 : Iulian Filip – pașii mergătorului [Materiale de proiecție sau video] / coord. și realizare ed., înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Pavel Popa ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”. – Chișinău : BNRM, 2019. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom ; Total Size : 8,5Gb ; 4x speed): sd., col.; în container, 15x15x cm. ; Pe cop : Proiectul național „Arhiva de voci. Interviu cu personalități din domeniul culturii”. – Date și programe electronice (date interviuri) ; Video-DVD ; Titlu preluat de pe eticheta discului ; Cerințe de sistem : Windows OS, HDD 64 Gb, VOB Player. DVD RW Drive (D:). File System : UDF ; Free Space : 0 bytes.

Filip, Iulian. Biblioteca Națională: între axiome și realizări : Iulian Filip în dialog cu Elena Pintilei / Elena Pintilei, Iulian Filip // Literatura și arta. – 2020. – 23 ian. – P. 6 ; Magazin bibliologic. – 2020. – Nr 1/2. – P. 4-6.

Filip, Iulian. Două teatre în tranziție / Iulian Filip // Literatura și arta. – 2020. – 22 oct. – P. 8.

Filip, Iulian. Laborator atractiv, viața! : [interviu cu Iulian Filip] / consemnare: Nicolae Băciut // Literatura și arta. – 2021. – 25 noiem. – P. 7.

Filip, Iulian. Misterele estice în Paris // Literatura și arta. – 2021. – 8 apr. – P. 7. – Rec. la cartea: Misterul de Est : roman / Lucreția Bărlădeanu. – Chișinău : Arc, 2020. – 174 p.

Filip, Iulian. Modelele valoroase înlesnesc vederea personajelor de toate rolurile // Drumul spre centru : Valori, paradigme, personalități, interconexiuni

culturale : În onoarea academicianului Mihai Cimpoi / red. șt.: Vasile Bahnaru ; coord.: Alexandru Burlacu ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2017. – P. 189-194.

Filip, Iulian. Sete-n veci necrețoare : De vorbă cu poetul și folcloristul Iulian Filip / consemnare: Iuliana Șchircă // Noi. – 2020. – Nr 11. – P. 14-15.

Filip, Iulian. Zumzăială... Zumzăit... : [cu referire la BNRM, Elena Pintilei, Vera Osoianu, Ludmila Corghenci et al.] / Iulian Filip // Literatura și arta. – 2020. – 17 sept. – P. 4.

Harjevschi, Mariana. Iulian Filip : Balanța vărsătorului, vederea mergătorului / Mariana Harjevschi ; coperta: Sergiu Stanciu. – Chișinău: Prut, 2017. – 340 p. : fot. – (Dialoguri la focul din vatră).

Iulian Filip în scene interferente : Valori, paradigme, personalități, interconexiuni culturale / editor: Constantin Manolache ; coord.: Mariana Cocieru ; resp. de ediție: Ion Valer Xenofontov ; col. de red.: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018. – 464 p.

Spănu, Constantin. Iulian Filip între linie și culoare / Constantin Spănu; red.: Nina Artin. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 220 p. : il., fot.

Burlacu, Alexandru. Iulian Filip : poetizare și depoetizare / Alexandru Burlacu // Literatura și arta. – 2016. – 21 ian. – P. 5.

Butnaru, Tatiana. De la teatrul folcloric la teatrul lumii : [preocupările științifice ale folcloristului Iulian Filip, concretizate, în special, în cartea „Miracolul scenei în arta populară”] / Tatiana Butnaru // Philologia. – 2018. – Nr 3/4 (297/298). – P. 83-87.

Cimpoi, Mihai. Democratizarea sonetului : [sonetele lui Iulian Filip] / Mihai Cimpoi // Literatura și arta. – 2022. – 27 ian. – P. 4.

Morăraș, Mihai. Întâmplările lui Iulian Filip / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2019. – 7 febr. – P. 4.

Oprea, Nicolae. Un poet român din Basarabia : [creația lui Iulian Filip] / Nicolae Oprea // Literatura și arta. – 2021. – 28 ian. – P. 5.

Roibu, Nicolae. În perioada pandemiei, scriitorul Iulian Filip a pregătit patru cărți pentru editare // Roibu, Nicolae. Cronici din perioada pandemiei : (interviuri, cronici, portrete literare cu și despre oameni de cultură) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 33-35.

Elena Barbos-Balinschi

**Eugenia GAMBURD
1913-1956**

Pictoriță, artistă decoratoare, scenografă.

S-a născut la 28 ianuarie 1913, cu numele Goldenberg, la Chișinău. Este soția artistului plastic Moisei Gamburd și mama sculptoriței și scriitoarei Miriam Gamburd. A decedat la 26 martie 1956, în aceeași localitate.

A învățat la Gimnaziul particular cu profil francez „Generalul Berthelot”, din Chișinău (1921-1929). Și-a continuat studiile la Școala de Arte Plastice din Chișinău (1930-1935; actualmente, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”), apoi, la Academia de Arte Frumoase din București

(1935-1936; azi, Universitatea Națională de Arte București), fiind discipola marelui pictor Jean Alexandru Steriadi. A urmat stagiile la muzeele din Franța (1937).

A debutat în cadrul expozițiilor Societății de Arte Frumoase din Basarabia, cu lucrările: portretul lui „G. D” și o schiță a portretului domnișoarei „R. G.”, în 1934.

Și-a început activitatea profesională în funcția de pictor la Fabrica de Textile din București (1937-1938). A participat împreună cu M. Gamburd, V. Ivanov și D. Sevastianov la crearea panoului pentru Pavilionul RSSM de la Expoziția Realizărilor Economice Naționale a URSS de la Moscova. S-a stabilit la Chișinău în anul 1940.

Este autoare de naturi statice, portrete (1937-1940), peisaje (1938-1940). În anii 1940, a creat un șir de opere în guașă, cu o valoare artistică și documentară, cum ar fi peisajele capitalei ruse: „Vedere spre piața Sverdlov” (1942), „Moscova”, „Teatrul Bolshoi”, „Muzeul de istorie”, „Moscova – vedere spre mane”, ciclul „Peisaje din Moscova” (1943), dar și cele dedicate plaiului nostru: „Cetatea Soroca” și „Peisaj de Soroca”, „Periferia Sorociei”, „Ruinele orașului” (1944), „Chișinăul după război” (1944-1945), „Ruinele orașului” (1945), „Parcul „A. Pușkin” din Chișinău” (1946), „Restabilirea Chișinăului”, „Centrul orașului”, „Construcții”, din ciclul „Restaurarea Chișinăului”, „Vedere spre Parcul Catedralei” (1947), „Chișinăul în schele” (1947-1948), „Scrisoare de pe front” (1947-1948); schițe

de costume pentru Ansamblul de Dansuri (1949), Capela Corală „Doina” (1951), pentru filmul „Andrieș”, în regia lui Serghei Paradjanov (1954) etc.

A prezentat lucrări la expoziții organizate de Societatea de Arte Frumoase din Basarabia, la Salonul IX, în Chișinău (1938), cu operele: „Natură moartă”, „Portret” (studiu), „Țigancă”, „Peisaj”, „Plein-air” (tempera), la Salonul Oficial din București (1939-1940), la saloane republicane (1945-1956) și unionale (1945). În 2003 a fost lansată expoziția „Moisei și Eugenia Gamburd” la Chișinău.

Lucrările pictoriței sunt expuse la Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova, în Arhiva Națională a statului, în colecția lui Michail Grobman din Tel Aviv și în cea a fiicei sale, Miriam Gamburd, din aceeași metropolă.

Este membră a Societății de Arte Frumoase din Basarabia (1938) și a Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM (1945).

Bibliografie selectivă:

Gamburd, Eugenia. Vedere spre Parcul Catedralei (1947) / Eugenia Gamburd // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) : Catalog-bibliografie / ed. îngrij. de Lidia Kulikovski ; alcăt.: Taisia Foiu, Ludmila Toma ; trad.: Ludmila Pînzari, Vlad Pohilă ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 134.

Toma, Ludmila. Eugenia Gamburd : [album] / Muzeul Național de Artă ; rus. text: Ludmila Toma and Miriam Gamburd, rus. text ed.: E. Shneyderman, transl. from rus. into eng.:

A. Shultz, transl. from rus. into rom.: J. Nechit, rom. text ed.: Sh. Carmel ; photo: Y. Foka, G. Vinitsky. – Chișinău : [S. n.], [2007]. – 143 p. : il.

Colesnic, Iurie. Eugenia Gamburd // Colesnic, Iurie. În lumea asta sunt femei / Iurie Colesnic ; coord.: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2016. – P. 205-206.

Munteanu, Angela. Eugenia Gamburd (Goldenberg) (1913-1956) // Munteanu, Angela. Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova / Angela Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 270-271.

Rașchitor, Tatiana. Aportul artistelor plastice la dezvoltarea graficii de șevalet din Basarabia : [cu referire la Eugenia Gamburd (1913-1956)] / Tatiana Rașchitor // Studiul artelor și culturologie. – 2018. – Nr 1 (32). – P. 169-174.

Ursu, Valentina. Eugenia Gamburd // Ursu, Valentina. Politica culturală în RSS Moldovenească, 1944-1956 / Valentina Ursu. – Chișinău : Pontos, 2013. – P. 139.

Lucia Bacaliuc

Anibal DOBJANSKI
1893-1994

Militar român, ultimul primar al Chișinăului în administrația română, memorialist, politician, veteran de război.

Este considerat unul dintre primarii meritoși ai Chișinăului, alături de unele

figuri istorice ale orașului, precum Carol Schmidt, Gherman Pântea sau Dimitrie Bogos. O realizare importantă a sa pentru Țară în scurta perioadă când era edil a fost salvarea statuii din bronz a domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt din centrul capitalei basarabene (creația sculptorului Alexandru Plămădeală), din calea invadatorilor sovietici, în anul 1944.

S-a născut la 28 ianuarie 1893, la Botoșani, într-o familie de origine poloneză, emigrată din Polonia, în județul Botoșani, aproximativ pe la jumătatea secolului al XIX-lea. A decedat în anul 1994, la București.

A urmat Școala Primară de Băieți Nr.1 „Marchian”, după care Liceul „A. T. Laurian” din orașul natal, studiind o perioadă și la o instituție pre-universitară din București. A învățat, de asemenea, la școlile superioare de cavalerie din Târgoviște și Sibiu, la absolvire fiind sublocotenent. Este nepotul unui cunoscut avocat și magistrat al respectivei epoci – Corneliu Dobjanski, care activa la Tribunalul Botoșani.

Ca militar de carieră, având grad de locotenent, a participat alături de Regimentul 8 Roșiori, la cel de-Al Doilea Război Balcanic (Campația din Bulgaria, 1913), la Primul Război Mondial (începând din 1916) – pentru întregirea neamului, precum și la cel de-Al Doilea Război Mondial. În calitate de ofițer, a fost implicat și în Campania din Transilvania din 1916 și la apărarea Moldovei, din vara anului 1917.

În 1918, a venit în Basarabia, „în scopul pacificării și

organizării provinciei”, arată sursele istorice. Pe atunci avea grad de căpitan. În 1922, s-a stabilit la Chișinău, unde a locuit și activat cu întreruperi pentru varii stagii, până la 28 iunie 1940, când s-a retras din calea Armatei Roșii.

A fost prefect al județului Lăpușna (mai 1939), funcție în care „i-au fost apreciate calitățile sale de militar și de bun organizator”. Actele din Basarabia anului 1939 arată că Anibal Dobjanski a activat merituos pe terenul cultural, social, sportiv, făcând parte aproape din toate societățile chemate a îndeplini un atare rol.

Ulterior, a fost numit prefect cu delegație al județului Romanați (județ al României, din regiunea istorică Oltenia, 1864-1950), prin D.6861-P, din 3 iulie 1940. La 20 septembrie al aceluiași an, a fost numit de către mareșalul Antonescu prefect delegat al județului Vlașca (județ situat în regiunea istorică Muntenia, 1864-1950).

A condus o scurtă perioadă Regimentul 2 Roșiori „Prunaru”, după care a fost transferat în fruntea vechiului său Regiment 3 Roșiori, dislocat în capitala Basarabiei.

Odată cu revenirea administrației românești în provincia eliberată, în 1941, a fost numit primar al orașului Chișinău, distrus pe atunci de bombardamentele și comandourile sovietice. A contribuit la restabilirea ordinii publice, normalizarea situației din oraș sub toate aspectele: militare, economice, sociale și culturale – situație menținută până la a doua evacuare a administrației românești din luna martie

1944. Unul dintre proiectele sale ambițioase a fost amenajarea orașului cu monumentele unor personalități notorii ale României, în primul rând, prin întoarcerea după eliberarea Basarabiei la locurile lor a busturilor lui B. P. Hasdeu și E. G. Gavriliță, odată cu monumentul lui Ștefan cel Mare și cel al regelui Ferdinand I – fiind un început de colaborare cu intelectualii de atunci, ținând cont, între altele, de inițiativele lui Pantelimon Halippa.

Imediat după numirea în funcția de primar, s-a ocupat de readucerea statuii lui Ștefan cel Mare acasă, transportată la prima evacuare de autoritățile române peste Prut, unde fusese păstrată prin instalarea sa în preajma Bisericii „Sf. Ioan” (ctitorie a marelui voievod) din Vaslui, timp de un an de regim stalinist, impus în Basarabia. După eliberarea provinciei, ca urmare a solicitării conducerii municipiului Chișinău, din 26 noiembrie 1941, adresată Primăriei orașului Vaslui, la 29 noiembrie 1941, statuia a fost readusă în capitala basarabeană.

Primarul municipiului Chișinău, colonelul Anibal Dobjanski, i-a adresat o scrisoare primarului orașului Vaslui, la 9 decembrie 1941, prin intermediul căreia confirma primirea statuii domnitorului Ștefan cel Mare. Cu ocazia actului istoric de readucere a statuii domnitorului pe socul ei de origine, își exprima recunoștința către ospitalierul oraș Vaslui, atât de drag eroului de la Podul Înalt, oraș în care Marele Chip de Bronz și-a petrecut refugiul.

Conform *Buletinului municipal*, organ al Primăriei Chișinău (din 1 iulie 1942), statuia lui Ștefan cel Mare a fost restaurată pe postamentul unde înainte de cedarea Basarabiei era așezată statuia regelui Ferdinand I, statuie ce a fost sfărtecă în bucăți de către bolșevici, dar al cărei soclu a fost conservat, pe când soclul voievodului a fost distrus, iar statuii i s-a frânt numai mâna purtătoare a crucii, astfel că a fost ușor de reîntregit.

La cererea primarului Anibal Dobjanski, statuia voievodului a fost instalată în Piața Marii Adunări Naționale de astăzi. Iar în 1944, în momentul retragerii din Basarabia, tot el a dispus demontarea aceluiași monument, pentru a-l adăposti în Parcul „Nicolae Romanescu” din Craiova.

În data de 30 septembrie 1944, a fost eliberat din funcția de primar al municipiului Chișinău. S-a remarcat și prin talent literar, și de publicist, fiind autor de schițe, studii, versuri, publicate în revistele timpului. Este autorul unor pagini de memorii valoroase despre poetul Alexei Mateevici, în care a descris cu exactitate felul de a fi al autorului imnului „Limba noastră”, pe care îl întâlnise o dată în viață.

În anii '80 ai secolului trecut, a donat Muzeului Județean Botoșani toate decorațiile obținute pe parcursul întregii sale vieți. În iulie 2010, în incinta muzeului respectiv, a avut loc o expoziție, intitulată „Decorații militare”, în cadrul căreia au fost etalate medaliile aparținând colonelului Anibal Dobjanski, botoșănean și

ofițer al Regimentului 8 Roșiori Botoșani, veteran al ambelor războaie mondiale.

A fost distins cu: Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer, Ordinul „Steaua României”, în grad de cavalier, Ordinul „Coroana României”, în grad de Mare Cruce, Medalia „25 de ani de Serviciu Credincios”, Medalia „Meritul Sanitar” și Medalia „Avântul Țării”, acordate participanților la Campania din Bulgaria din 1913, „Medalia Victoriei”, oferită participanților la Primul Război Mondial, Medalia comemorativă „Peleş”.

Bibliografie:

Dobjanski, Hanibal Orațiu. Memoriale de război : Războiul Balcanic, Primul Război Mondial, Al Doilea Război Mondial / Hanibal Orațiu Dobjanski. – Cluj-Napoca : Argonaut, 2008. – 264 p.

Dobjanschi Anibal // Figuri contemporane din Basarabia. – Chișinău : Arpid, 1939. – P. 49.

Colesnic, Iurie. Chișinăul nostru necunoscut : [conține informații despre Anibal Dobjanski]. – Ediția a 3-a, revăzută / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2020. – 632 p.

Manolescu, Cornel. Prefecții județului Românăți (IX) : [conține informații despre Anibal Dobjanski] / Cornel Mendescu // Memoria Oltului și Românăților. – 2018. – Nr 1 (71). – P. 30-31.

Poștarencu, Dinu. Două secvențe din istoria statuii lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Chișinău / Dinu Poștarencu // Identitățile Chișinăului. – Ediția a 2-a. – Chișinău : Bons Offices, 2015. – P. 291-293.

Angelina Olaru

Petru BOGDAN
1873-1944

Chimist român, fizician, doctor în chimie fizică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 29 ianuarie 1873, în satul Cozmești, județul Iași. A decedat la 28 martie 1944, la Iași.

Provine dintr-o familie de mic proprietar și primar al satului Cozmești. A rămas orfan la patru ani, după ce și-a pierdut tatăl în Războiul de Independență al României de la 1877.

Și-a început studiile la Școala Primară din Târgu Frumos, după care le-a continuat, la Liceul Național din Iași, pe care l-a absolvit în 1891. Ulterior, a fost bursier al Școlii Normale Superioare „Vasile Lupu”, alături de G. Ibrăileanu și C. Stere. După susținerea bacalaureatului, s-a înscris la Facultatea de Științe a Universității din Iași (1892-1897; actualmente, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”). Concomitent, a exercitat funcțiile de preparator în Cabinetul de fizică al aceleiași instituții și asistent în Laboratorul de chimie minerală al profesorului Petru Poni.

În 1898, în urma unui concurs, a câștigat bursa

„V. Adamachi” și a plecat la Berlin, la Universitatea „Friedrich Wilhelm”, pentru studiul chimiei fizice. A susținut în 1901 teza de doctor în chimie, cu tema „Cercetări asupra numerelor de transport ale ionilor”.

În anii 1902-1903, a fost profesor la Universitatea din Leipzig. Ulterior, a activat în cadrul Laboratorului de chimie fizică al profesorului Wilhelm Ostwald. Din 1903, a început să elaboreze o serie de lucrări în domeniul electrochimiei, între care cea intitulată „Acțiunea neelectrolitelor asupra tensiunii de vapori ai acidului acetic”.

După revenirea în țară, a desfășurat activitate didactică în învățământul secundar la Liceul Național, dar și la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași (azi, Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu”).

Și-a început activitatea în calitate de docent la Universitatea din Iași (1905), unde a susținut conferințe de fizică experimentală la Secția de științe aplicate. A fost numit conferențiar definitiv la chimia analitică (1912). A exercitat funcția de decan al Facultății de Științe (1925), ulterior – de rector și prorector al Universității din Iași în perioada 1926-1932. La 1913 a fost fondată prima catedră de chimie fizică din România – Catedra de chimie fizică și analitică, la Facultatea de Chimie din Iași, pe care a condus-o până în 1940. În anii 1941-1944, a fost directorul Fundației Regale „Ferdinand I”.

Rezultatele activității sale științifice și de cercetare se regăsesc în multiple publicații

științifice și studii, între care: „Influența neelectrolitelor asupra tensiunii de vapori a acidului acetic” (1903); „L'équation de Van der Waals et l'état liquide” (1906); „Starea de disociere la acidul azotic”, „Teoria electrochimică a materiei” (1906); „Fondul molecular al lichidelor” (1912); „Repejunea sunetului la corpurile lichide” (1913); „Nouvelles applications de la théorie de Van der Waals” (1916); „Introducere în studiul chimiei fizice” (2 vol., 1921, 1924); „Teoria cinetică și curs de chimie fizică” (4 vol., 1924); „Introducere în electrochimie” (1928); „Radioactivitatea și structura materiei” (1929); „Cercetări asupra numerelor de transport ale ionilor” (1930); „Considérations sur la constitution des substances liquides” (2 vol., 1933-1934).

A elaborat manuale pentru liceu: „Polarsation moléculaire et la constante capillaire” (1938), „La tension superficielle des corps liquides” (1943), „La théorie cinétique des corps liquides” (1943).

Este autor al primului curs de chimie fizică apărut în România: „Curs de chimie fizică” (4 vol., 1921). În 1924 a publicat un amplu „Curs de chimie fizică și primul curs românesc de chimie fizică”.

I s-a conferit titlul de doctor honoris causa al Universității „Nancy” din Franța în 1924.

Membru titular al Academiei Române (1926). I-a fost acordat Semnul Onorific „Răsplata Muncii pentru 25 de ani în Serviciul Statului” (1941) etc.

Bibliografie:

Bogdan, Petru. Opera lui Anghel Saligny. Învățământul tehnic în România / Petru Bogdan // Discursuri de recepție. – [S. l.] : [S.n.]. – P. 533-553.

Batîr, Dumitru. Petru Bogdan // Batîr, Dumitru. Neliniștea memoriei : Evoluția chimiei în Moldova și avaturile vieții : Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții / Dumitru Batîr. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 18-20.

Bogdan Petru // Personalități ale științei : Mic dicționar / Gheorghe Brătescu, Victor Breahnă, Dumitru Chiriac [et al.]. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 38.

Bogdan Petru // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 60.

Rusu, Dorina N. Bogdan Petru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 121.

Țărălungă, Ecaterina. Bogdan Petru // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 102.

Lucia Bacaliuc

Februarie

2023

Vânturi basarabene.
1979, ulei pe pânză, 15 x 53 cm

Luni		6	13	20	27
Marți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	
Joi	2	9	16	23	
Vineri	3	10	17	24	
Sâmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

110 ani de la nașterea lui **Serafim Antropov-Manu**, compozitor și violoncelist român, profesor, originar din Basarabia (1 febr. 1913 – 19 iul. 1988).

120 de ani de la nașterea lui **Boris Nesvedov**, scenograf, plastician și grafician (2 febr. 1903 – 28 sept. 1963). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 33-34.*

60 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bălci**, poet liric și satiric, epigramist, Maestru al Literaturii (3 febr. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 62; CN 2018, p. 60-61.*

100 de ani de la nașterea lui **Vladimir Sârbu**, pedagog român (3 febr. 1923 – 17 noiem. 2003).

90 de ani de la nașterea lui **Sava Țăbuleac**, medic infecționist, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale (4 febr. 1933).

70 de ani de la nașterea lui **Victor Pânzaru**, poet, traducător, gazetar, editor, muzeograf, călugăr (4 febr. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 63.*

160 de ani de la nașterea lui **Alfred Lacroix**, mineralog și geolog, cercetător științific, profesor universitar, membru al Academiei Franceze de Științe, membru de onoare străin al Academiei Române (4 febr. 1863 – 16 mar. 1948). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 63-64.*

75 de ani de la nașterea lui **Constantin Rusnac**, compozitor, muzicolog, poet, profesor universitar, Maestru în Artă (6 febr. 1948). *A se vedea și art. din CB 1998, p. 33-35; CN 2008, p. 67-68; CN 2013, p. 66-67; CN 2018, p. 63-64.*

220 de ani de la nașterea lui **Teodor Aaron**, cleric greco-catolic, pedagog și cărturar român (6 febr. 1803 – 6 apr. 1859).

110 ani de la nașterea lui **Sergiu Malagamba**, compozitor, instrumentist, dirijor și aranjour român, originar din Basarabia (6 febr. 1913 – 15 apr. 1978). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 64-65.*

80 de ani de la nașterea lui **Anton Grosu**, specialist în domeniul fitotehniei, doctor în științe agricole, cercetător științific (7 febr.

1943).

70 de ani de la nașterea lui **Boris Bechet**, regizor, actor de teatru și cinema, Artist Emerit (7 febr. 1953 – 6 apr. 2021).

60 de ani de la nașterea lui **Gheorghe E. Cojocaru**, istoric contemporanist, doctor habilitat, conferențiar universitar, analist politic, director al Institutului de Istorie al Universității de Stat din Moldova (8 febr. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 69-70.*

60 de ani de la nașterea lui **Dumitru Dan Maxim**, poet și jurnalist (9 febr. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 70.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin C. Constantinov**, sculptor, profesor (10 febr. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 71.*

90 de ani de la nașterea lui **Mioarei Mincu**, medic primar, doctor în științe medicale, pedagogă și publicistă română (10 febr. 1933 – 2 febr. 2008).

90 de ani de la nașterea lui **Victor Rebengiuc**, actor român de teatru și cinema, profesor, fost rector al Academiei de Teatru și Film (10 febr. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 77-78.*

180 de ani de la nașterea lui **Leon Goian**, violonist și pianist (12 febr. 1843 – 16 aug. 1911).

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Babuc**, agronom, specialist în fiziologia plantelor, profesor universitar, doctor habilitat în științe agricole, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (13 febr. 1933 – 7 dec. 2021). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 42-43; CN 2018, p. 69-70.*

60 de ani de la nașterea lui **Ghenadie Nicu**, scriitor și publicist (13 febr. 1963 – 19 aug. 2019). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 73.*

130 de ani de la nașterea lui **Ioan Plăcinteanu**, fizician român, matematician, profesor universitar, doctor în științe fizico-matematice, membru al Academiei Române (14 febr. 1893 – 14 dec. 1960).

60 de ani de la nașterea lui **Teo-**

dor Baconschi, diplomat, scriitor și teolog român (14 febr. 1963).

130 de ani de la nașterea lui **Ion Ignatiuc**, om politic, membru al Sfatului Țării (15 febr. 1893 – 26 ian. 1943). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 72-73.*

90 de ani de la nașterea lui **Eugen Livovschi**, inginer, specialist în domeniul mecanicii structurilor și ingineriei construcțiilor, profesor universitar, doctor habilitat în științe tehnice, membru al Academiei de Științe a Moldovei (15 febr. 1933 – 14 mai 2017). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 83-84; CN 2018, p. 71-72.*

60 de ani de la nașterea lui **Tatianeii Vătavu**, ceramistă și pedagogă (15 febr. 1963).

200 de ani de la nașterea lui **Melchisedec (Mihai Ștefănescu)**, episcop și istoric român, politician, membru titular al Academiei Române (15 febr. 1823 – 16 mai 1892). *A se vedea și art. din CB 1993, p. 18-19; CB 1998, p. 39.*

100 de ani de la nașterea lui **Petre Solomon**, eseist, poet și traducător român (15 febr. 1923 – 15 oct. 1991).

150 de ani de la nașterea lui **Hans von Euler-Chelpin**, biochimist german, cercetător științific, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru Chimie (15 febr. 1873 – 6 noiem. 1964). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 74-75.*

70 de ani de la nașterea lui **Ninei Josu**, poetă, publicistă și traducătoare (17 febr. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 44-45; CN 2018, p. 73-74.*

80 de ani de la nașterea lui **Liviu Suhar**, pictor român, doctor în studiul artelor, profesor universitar, decanul Facultății de Arte Plastice a Universității de Arte „George Enescu” din Iași (17 febr. 1943).

370 de ani de la nașterea lui **Arcangelo Corelli**, compozitor, violonist, pedagog și dirijor italian, reprezentant al barocului italian târziu, întemeietorul școlii clasice de violoncel (17 febr. 1653 – 8 ian.

1713). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 84.*

220 de ani de la nașterea lui **Edgar Quinet**, istoric, filosof, poet, traducător, autor dramatic și om politic francez, membru de onoare al Academiei Române (17 febr. 1803 – 27 mar. 1875). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 43-44.*

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae Dărăscu**, pictor român, acuarelist, puternic influențat de impresionism și neoimpresionism (18 febr. 1883 – 14 aug. 1959).

550 de ani de la nașterea lui **Nicolaus Copernic (Copernicus)**, astronom, matematician, medic și filosof de etnie germană (19 febr. 1473 – 24 mai 1543). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 45-47.*

70 de ani de la nașterea lui **Mihail Ciobanu**, interpret de muzică populară și ușoară, Artist al Populului, Cavaler al Ordinului Republicii (20 febr. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 75-76.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Petolescu**, istoric român, specializat în problemele Daciei Romane, epigrafie, arheologie clasică, cercetător științific și profesor universitar, doctor în științe istorice, membru corespondent al Academiei Române (20 febr. 1943).

100 de ani de la nașterea **Roza-liei Țiprus**, specialistă în domeniul păstrării fructelor, legumelor și strugurilor, profesoară universitară, cercetătoare științifică, doctor habilitat în agricultură, membră a Academiei Internaționale de Criologie (21 febr. 1923 – 2003). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 76-77.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Negură**, psiholog, doctor în științe psihologice, conferențiar universitar, cercetător științific (21 febr. 1943).

60 de ani de la nașterea lui **Igor Pasat**, inginer mecanic, doctor în științe tehnice, cercetător științific și inventator (21 febr. 1963).

120 de ani de la nașterea lui **Tudor Mușatescu**, scriitor român, prozator, dramaturg și traducător (22 febr. 1903 – 4 noiem. 1970).

140 de ani de la nașterea lui **Grigore Melnic**, cântăreț de operă, bas (23 febr. 1883 – 23 mai 1968).

100 de ani de la nașterea **Fainei Tlehuci**, specialistă în biblioteconomie, manager, Om Emerit al Culturii, Eminent al Învățământului Public din RSSM, Eminent al Culturii din URSS (23 febr. 1923 – 21 ian. 2005). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 17.*

80 de ani de la nașterea lui **Anatol Gavrilov**, critic și istoric literar, profesor cercetător, doctor habilitat în științe filologice (23 febr. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 77.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Ștefăneț**, medic anatomist, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale (24 febr. 1943).

70 de ani de la nașterea lui **Andrei Calcea**, jurnalist, muzeograf (24 febr. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 79.*

80 de ani de la nașterea lui **Horia Bădescu**, poet, prozator, eselist și traducător român (24 febr. 1943).

150 de ani de la nașterea lui **Enrico Caruso**, celebru tenor, unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai școlii italiene de belcanto (25 febr. 1873 – 2 aug. 1921). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 95.*

120 de ani de la nașterea lui **Constantin Turcu**, istoric, cercetător, ziarist și publicist român (26 febr. 1903 – 29 noiem. 1980).

60 de ani de la nașterea **Liliei Burunciuc**, manager pentru servicii de țară și politici operaționale în cadrul Băncii Mondiale, vice-governator al Băncii Naționale a Republicii Moldova (27 febr. 1963).

120 de ani de la nașterea lui **Ion Irimescu**, sculptor și pe-

dagog român, membru de onoare al Academiei Române (27 febr. 1903 – 28 oct. 2005).

80 de ani de la nașterea lui **Costin Mioreanu**, compozitor și muzicolog francez de origine română, doctor în semiotică muzicală, profesor de filosofie, estetică și teoria artei la Universitatea Sorbona (27 febr. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Viktor Kopatchinsky (Victor Copacinschi)**, muzician, maestru interpret la țambal („cymbalom” – în terminologia muzicală internațională), Artist Emerit. Tatăl celebrei violoniste Patricia Kopatchinskaja (Patricia Copacinschi). Stabilite la Viena, Austria (28 febr. 1943).

160 de ani de la nașterea lui **Gheorghe I. Marinescu**, medic neurolog, profesor, fondatorul școlii românești de neurologie, membru titular al Academiei Române (28 febr. 1863 – 15 mai 1938). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 85-86*

100 de ani de la nașterea lui **Gheza Vida (Geza)**, sculptor și grafician român de origine maghiară, membru corespondent al Academiei Române (28 febr. 1913 – 11 mai 1980). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 86*

80 de ani de la nașterea lui **Dan Bălțeanu**, geograf, cercetător științific, profesor universitar român, doctor în științe geografice, directorul Institutului de Geografie, membru titular al Academiei Române (28 febr. 1943).

490 de ani de la nașterea lui **Michel de Montaigne**, filosof și scriitor al Renașterii franceze târzii, figură proeminentă a secolului al XVI-lea (28 febr. 1533 – 13 sept. 1592). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 48-49; CN 2008, p. 49.*

340 de ani de la nașterea lui **René-Antoine Fercheault de Réaumur**, fizician, naturalist, cercetător și inventator francez, inventatorul termometrului cu alcool (28 febr. 1683 – 17 oct. 1757).

Gheorghe BĂLICI
1963

Poet, epigramist, publicist, Maestru al Literaturii.

S-a născut la 3 februarie 1963, în satul Hiliuți, raionul Râșcani. Este fiul lui Andrei Bălici și al Elizei, agricultori.

Învăță la școala medie din satul de baștină, după care este admis la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău (1980-1985; actualmente, Universitatea de Stat din Moldova). Și-a continuat studiile la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (2000-2002).

A activat în calitate de profesor de limbă și literatură română la Colegiul de Medicină din Tighina (1985-1992), apoi la Ungheni (1992-1996), unde instituția de învățământ a fost transferată din cauza Războiului de pe Nistru. După ce s-a stabilit la Chișinău, a activat ca specialist principal al Direcției Social-Umanistice și de Relații Internaționale din cadrul Primăriei Municipiului Chișinău (1996-2019). Din 2020, este reporter la publicația „Gazeta de Chișinău”.

Debutează ca poet cu volumul de lirică „Floarea din inimă”, apărut la Editura „Hyperion”, în anul 1991, cu o prefață semnată de poeta Leonida Lari. Parcurul ulterior îl definește însă ca pe unul dintre cei mai talentați autori de epigrame nu doar din Basarabia, ci și din întreg arealul românesc.

Astfel, au urmat o serie de volume de poezie satirică (epigramă): „Contra bolilor de stat” („Prut Internațional”, Chișinău, 2001); „Epigrama de dimineață”, cu o prefață de Ion Diviza („Prut Internațional”, Chișinău, 2003); „Cu limba de-un hexamtru”, volum prefațat de Mihai Cimpoi („Karta-Graphic”, Ploiești, 2008); „Coșul minim de răs”, cu prefață de Efim Tarlapan („Magna-Princeps”, Chișinău, 2009); „Umor la puterea a treia”, în colaborare cu Teodor Popovici și Ion Diviza (Chișinău, 2012); „O mie și una de epigrame”, Chișinău-București, 2013; „Tăvălugul fericirii” („Prut Internațional”, Chișinău, 2018) ș.a.

Din 2004, a fost director al Festivalului Național de Epigramă și Fabulă „Donici – cuib de-nțelepciune”, unicul de acest fel în Republica Moldova, întrunind cei mai cunoscuți reprezentanți ai umorului de pe ambele maluri ale Prutului, dar, mai ales, fiind o rampă de lansare pentru tinerii epigramiști și fabuliști din cele două state românești.

A obținut numeroase premii la festivalurile de umor din România și Republica Moldova, fiind publicat în mai multe antologii de poezie și epigramă, iar în anii 2013 și 2016, i-a fost acordat titlul „Epigramistul anului” în România.

Este laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova (2009) și premiant al mai multor festivaluri republicane și internaționale de satiră și umor. Deține titlul onorific „Maestru al Literaturii” (2010).

Din 1993, este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, iar din 2001 – al Uniunii Epigramiștilor din România. Din 2007, a devenit și membru de onoare al acestei organizații.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 62; „Ca-

lendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 60-61.

Bibliografie selectivă:

Bălici, Gheorghe. Coșul minim de răs : Epigrame / Gheorghe Bălici. – Chișinău : Magna-Princeps, 2009. – 123 p.

Bălici, Gheorghe. Epigrama de dimineață / Gheorghe Bălici. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – 128 p.

Bălici, Gheorghe. Epigrame / Gheorghe Bălici ; Asociația Culturală „Ideal” ; Societatea Culturală „Apollon”. – București : Biodova, 2012. – 116 p.

Bălici, Gheorghe. Florilegiu. 50 Epigrame / Gheorghe Bălici. – Chișinău : Profesional Service, 2013. – 32 p.

Bălici, Gheorghe. O mie și una de epigrame / Gheorghe Bălici. – Chișinău : Gunivas, 2013. – 305 p.

Bălici, Gheorghe. Română pentru mama / Gheorghe Bălici. – Chișinău : Prut Internațional, 2014. – 16 p.

Bălici, Gheorghe. Tăvălugul fericirii / Gheorghe Bălici. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 244 p.

Eleganța și eficiența discursului epigramic : [epigramistul Gheorghe Bălici] // Viața Basarabiei. – 2015. – Nr 4. – P. 79-83.

Gheorghe Bălici // Cimpoi, Mihai. Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilescu. – Chișinău : [S. n.], 2019 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 90-91.

Trifan, Călina. Bălici Gheorghe / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. – Ediția a 2-a. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 42-43.

Ana Struță

Victor PÂNZARU
1953

Poet, traducător, gazetar, editor, muzeograf, călugăr.

S-a născut la 4 februarie 1953, în satul Dragoș-Vodă, raionul Drochia.

A absolvit Facultatea de Limbă și Literatură Letonă din cadrul Universității de Stat „Peters Stucika” din Riga și a urmat studii nefinalizate la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

La Chișinău, s-a consacrat scrisului și activității editoriale. Între anii 1976-1980, a activat la publicația „Tinerimea Moldovei”. La același ziar, își făcuse debutul literar în adolescență cu versuri (1969). Concomitent, a fost și reporter la publicația „Florile dalbe”.

În decursul anilor, a fost director adjunct la Centrul Național de Studii Literare și Muzeografice „Mihail Kogălniceanu”, precum și șef al Secției de marketing și publicitate la Întreprinderea Editorial-Poligrafică „Știința”.

Din 2009, s-a retras din viața mireană și a fost tuns în monahism la Mănăstirea „Curchi”, cu numele de Irineu. Fiind călugăr, a continuat să scrie versuri pe tematică religioasă. În această perioadă, a editat un volum cu titlul

„Te rog, nu intra în biserică la fel ca în muzeu” (2013).

A mai semnat următoarele volume de versuri: „Muzeul semințelor” (1984), „Distanțele sufletului” (1989), „Dacă mă salvezi” (2003), „Muzeul semințelor” (antologie, 2017) ș.a.

S-a impus, de asemenea, ca traducător din limba letonă și în limba letonă („Soarele zgârcitului”) și ca autor de versuri pentru copii, precum „Prietenul meu, soarele” (1989), „Cine ascultă de bunici” (1992), „Căpșuna” (2003).

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România.

Bibliografie:

Pânzaru, Irineu. Te rog, nu intra în biserică la fel ca în muzeu / Irineu Pânzaru, schimonah. – Chișinău : Cu drag, 2013. – 480 p.

Pânzaru, Victor. Dacă mă salvezi / Victor Pânzaru. – Chișinău : Museum, 2003. – 58 p.

Pânzaru, Victor. Muzeul semințelor : Antologie de versuri / Victor Pânzaru. – Chișinău : Cartier, 2017. – 159 p.

Pânzaru, Victor. Poezia ori firava întruchipare dintre cuvinte și aripi / Victor Pânzaru // Literatura și arta. – 1997. – 8 mai. – P. 4.

Pânzaru, Victor. Proză scurtă și lectură inspirată / Victor Pânzaru // Moldova literară. – 1997. – 14 mai. – P. 2.

Pânzaru, Victor. „Răscolite tăceri” : încă o întâlnire cu poezia deleană / Victor Pânzaru // Luceafărul. – 2002. – 26 apr. – P. 10.

Pânzaru, Victor. Sentimentul esențial ca progresie a adevărului : [poetul Mihail Ion Cibotaru, 60 de ani de la naștere] / Victor Pânzaru // Contrafort. – 1997. – Nr 2/3. – P. 22.

Pânzaru, Victor. „Trecă alții puntea” : file ce ne mai așteaptă... / Victor Pânzaru // Luceafărul. – 2002. – 19 iul. – P. 10.

Pânzaru Victor // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.] ; coord.: Valeriu Nazar. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 405.

Cimpoi, Mihai. Victor Pânzaru // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi. – București : Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2009. – P. 165.

Tamazlăcaru, Elena. Victor Pânzaru de veghe la ritualul „când soarele coboară să bea apă” : [creația poetului] / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2013. – 7 febr. – P. 7.

Maria S. Ciobanu

Constantin RUSNAC
1948

Compozitor și muzicolog, profesor universitar, poet, Maestru în Artă.

S-a născut la 6 februarie 1948, în satul Trebisăuți, raionul Briceni, fiind unicul fiu al lui Vasile și al Domnicăi Rusnac.

A învățat șapte ani la școala din satul de baștină, după care s-a transferat la Școala de Muzică „Eugen Coca” (azi, Liceul „Ciprian Porumbescu”) din Chișinău, unde a studiat muzicologia și contrabasul și pe care a

absolvit-o în 1965 cu medalie de aur. Între anii 1965 și 1970, studiază la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău. Concomitent, este profesor de teorie muzicală, armonie și solfegiu la Școala de Muzică „Eugen Coca” (1967-1971). În anul 1969 a compus prima sa lucrare, „Sârba din Trebisăuți”, fantezie pentru orchestra de muzică populară. După finalizarea studiilor universitare în anul 1970, este invitat să rămână ca profesor la Catedra de folclor a aceleiași instituții.

A fost membru al Colegiului redacțional și de repertoriu pentru dramaturgie și creații muzicale (1975-1979) și redactor-șef al Colegiului pentru repertoriile colectivelor artistice ale Ministerului Culturii din fosta RSSM (1979-1984); prim-vice-ministru al culturii (1984); rector al Conservatorului de Stat „Gavriil Musicescu” (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1984-1999). În 1986 i s-a conferit titlul de conferențiar, iar în 1990 – cel de profesor universitar.

Desfășoară o vastă activitate organizatorică și socială. În 1993, prin decret prezidențial, este numit Secretar General al Comisiei Naționale UNESCO pentru Republica Moldova, funcție pe care o exercită până în prezent, iar din 2000 este și președinte al Consiliului Național Delfic. Moderator al Salonului Muzical organizat la Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Formarea sa ca muzician se datorează și numeroaselor expediții folclorice la care participă în acești ani, adunând peste 2000 de cântece, melodii de dans și instru-

mentale, publicate ulterior în mai multe culegeri de folclor muzical.

În calitate de compozitor, a semnat prelucrări, cântece, piese și suite stilizate în manieră folclorică, ode pentru soliști, cor și orchestră, poeme pentru ansamblurile instrumentale, muzică pentru spectacole dramatice și filme documentare, muzică corală și de estradă, miniaturi pentru copii.

Domeniul de creație al maestrului este variat și se clasează în creații simfonice, creații camerale, romanețe, lucrări orchestrale de muzică populară. A creat muzica pentru filmele documentare „Aproape”, regizat de V. Vidrașcu, și „Călărași”, regizor Gh. Prodan.

Este autorul a numeroase articole și eseuri pe diverse teme muzicale.

A contribuit, în calitate de autor, alcătuitor, redactor etc., la apariția volumelor: „Piese pentru taraf” (1973), „Melodii și jocuri pentru nai” (1976), „Piese folclorice” – culegere de partituri pentru orchestra de muzică populară, „Ca la noi în sat” – culegere de folclor instrumental (1981), „Sărbătoreasca” – poem despre Moldova, partitură pentru orchestră; „Tu, dragostea mea” – culegere de cântece de estradă, pentru voce și pian (1983), „Și cântă viorile...” – pentru voce, cor și pian; „Antologie de cântece sovietice moldovenești” – pentru voce și pian (1985), „Cucușor cu pană sură” – cântece din bătrâni (1988), „Folclor muzical din Moldova” – pentru voce fără acompaniament, antologie tradusă și în limbile franceză și rusă (1997).

În 2008 a editat CD-ul

„Folclor instrumental românesc de pretutindeni”, care include notele a 3600 de melodii, în 2012 – cartea „Acrostihuri. Portrete în timp” și în 2013 – volumul „101 poeme” în colecția „Ideal”.

A colaborat fructuos cu interpreții: Maria Bieșu, Margareta Ivanuș, Olga Ciolacu, Anastasia Lazariuc, Alexandru Lozanciuc, Mihai Ciobanu ș.a., cu orchestrele de muzică populară „Fluieraș” și „Lăutarii”.

A colaborat cu poeții: Grigore Vieru, Anatol Ciocanu, Dumitru Matcovschi, Anatol Codru, Andrei Strâmbeanu, Gheorghe Vodă, Aurel Ciocanu, Gheorghe Ciocoi, Vasile Romanciuc, Vsevolod Ciornei ș.a. A scris muzică pe versuri de Mihai Eminescu.

Este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (1977) și al Uniunii Internaționale a Muzicienilor; membru de onoare al Academiei Internaționale de Științe Ararat din Franța (2012) și membru titular al Academiei Internaționale de Informatizare din Montreal, Canada (2018).

A fost cel mai tânăr laureat al Premiului de Stat din toată istoria decernării acestuia. A fost premiat în 1976, pentru creația orchestrală „Sărbătoreasca”. În anul 1982 i-a fost decernat Premiul Comsomolului Leninist din URSS, pentru ciclul de cântece pentru tineret. Este Maestru în Artă (1984) și cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (1998). Laureat al Festivalului televizat „Cântecul anului”/ „Песня года”, produs de televiziunea centrală a Uniunii Sovietice, în 1971 și 1979. Laureat al Premiului „GALEX” al Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova (2011) și al

Premiului Salonului Național de Carte (2012).

Este cetățean de onoare al municipiului Cluj-Napoca din 1994 și doctor honoris causa al Academiei de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca (din 1997).

În 2016 i s-a conferit titlul onorific doctor honoris causa al Academiei de Științe a Republicii Moldova, în semn de prețuire și recunoaștere a meritelor culturale, didactice și artistice și de apreciere a contribuției sale originale la promovarea și sporirea prestigiului artei muzicale naționale pe meridianele lumii.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1998” – Chișinău, 1998. – P. 33-35; „Calendar Național 2008” – Chișinău, 2008. – P. 67-68; „Calendar Național 2013” – Chișinău, 2013. – P. 66-67; „Calendar Național 2018” – Chișinău, 2017. – P. 63-64;

Bibliografie selectivă:

Rusnac, Constantin. Acrostihuri : Portrete în timp / Constantin Rusnac ; postf.: Iurie Colesnic; il. graf.: Teodor Buzu. – Chișinău : Magna-Princeps, 2011. – 196 p.

***Rusnac, Constantin.** Ca la noi în sat : melodii populare pentru fluiet, trompetă, vioară / Constantin Rusnac. – Chișinău : Literatura Artistică, 1981. – 68 p.

***Rusnac, Constantin.** Cucușor cu pană sură : cântece din bătrâni / Constantin Rusnac. – Chișinău : Literatura Artistică, 1988. – 508 p.

***Rusnac, Constantin.** Sărbătoreasca : poem despre Moldova : partitură pentru orchestră / Constantin Rusnac. – Chișinău : Literatura Artistică, 1983. – 76 p.

***Rusnac, Constantin.** Și cântă viorile... : culegere de cântece / Constantin Rusnac. – Chișinău : Literatura Artistică, 1985. – 148 p.

Rusnac, Constantin. „Am crezut mereu în puterea dragostei” : interviu / consemnare: Marcela Gafton // Timpul. – 2004. – 6 febr. – P. 16.

Rusnac, Constantin. Ave Maria : [despre Maria Bieșu] / Constantin Rusnac // ARTinfinit. – 2010. – Nr 3 (5). – P. 4.

Rusnac, Constantin. Clemența mistică a unui talent : [Nicolae Sulac (1936-2002)] / Constantin Rusnac // Literatura și arta. – 2020. – 4 iun. – P. 7.

Rusnac, Constantin. Evenimentul cultural Nr. 1 al anului 2006 – participarea Moldovei la Jocurile Delfice : [dialog cu Constantin Rusnac, secretar general al Comisiei Naționale a Republicii Moldova pentru UNESCO] / Constantin Rusnac; interlocutoare: Iuliana Bogașevschi // Făclia. – 2007. – 2 ian. – P. 3.

Rusnac, Constantin. Trebuie să rămânem oameni în orice situație : [interviu cu compozitorul, secretar general al Comisiei Naționale a Republicii Moldova pentru UNESCO] / Constantin Rusnac; interviu de Tatiana Corai // Lucefărul. – 2002. – 29 noiem. – P. 8-9.

Constantin Rusnac : Biobibliografie / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcăt.: Lilia Balan [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 152 p.: fot.

Ceacovschi-Mereșanu, Gleb. Rusnac Constantin // Ceacovschi-Mereșanu, Gleb. Compozitori și muzicologi din Moldova : Lexicon biobibliografic = Kompozitory i muzykovedy Moldovy: Bibliogr. Spravočnik / Gleb Ceacovschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 157-160.

Codru, Anatol. Talent și iubire de oameni : [despre compozitorul Constantin Rusnac la 60 de ani] / Anatol Codru // Literatura și arta. – 2008. – 7 febr. – P. 8.

Porubin, Andrei. Constantin Rusnac (fotografii) : [compozitor] / Andrei Porubin // VIP

magazin. – 2008. – Mar. – P. 24.

Roibu, Nicolae. Patru personalități din domeniul culturii au fost omagiate la Chișinău [Resursă electronică] : [Vasile Romanciuc și Iulian Filip, muzicianul și diplomatul Aurelian Dănilă, membru activ al Academiei Europene de Științe și Arte, și compozitorul Constantin Rusnac, care recent au împlinit 70 de ani, au fost omagiate la Biblioteca Națională în cadrul ședinței Clubului Literar „Homo Aestheticus” cu genericul „Destine înrudite”, moderată de academicianul Mihai Cimpoi] / reporter: Nicolae Roibu ; editor: Lilia Alcază // <https://www.moldpres.md/news/2018/03/14/18002039> (accesat: 17.11.2022).

Roibu, Nicolae. Un spectacol aniversar dedicat compozitorului Constantin Rusnac a avut loc la Chișinău [Resursă electronică] : [o ședință a salonului muzical, prilejuită de împlinirea a 70 de ani de la nașterea compozitorului, muzicologului și criticului muzical Constantin Rusnac, a avut loc la Biblioteca Națională] / reporter: Nicolae Roibu ; editor: Lilia Alcază // <https://www.moldpres.md/news/2018/02/14/1800120> (accesat: 17.11.2022).

Ana Struță

**Teodor AARON
1803-1859**

Cleric greco-catolic, cărturar român, profesor și director de gimnaziu românesc, rector al Seminarului Leopoldin de la Oradea, luptător

pentru redeșteptarea simțului național al românilor din Transilvania.

S-a născut la 6 februarie 1803, la Țichindeal, județul Sibiu. A decedat la 6 aprilie 1859, în Lugoj, județul Timiș.

A învățat mai întâi la Sibiu, urmând apoi gimnaziul la Blaj și Odorhei. A studiat filosofia la Cluj-Napoca.

În 1828, a absolvit Seminarul Central din Budapesta și a deținut, în consecutivitate, importante funcții în ierarhia bisericească și în cea administrativ-educativă: a fost numit profesor la Gimnaziul din Blaj (1828), profesor și director al Gimnaziului din Beiuș (1830-1835), cenzor și revizor al cărților românești pe lângă Tipografia Universității de la Buda (1842). Din 1835, a devenit preot paroh la Balșa (1835-1839) și Arad (1839-1942); numit cenzor și revizor al Tipografiei Universității din Buda (1842) și rector al Seminarului Român Leopoldin din Oradea. A avut și experiență diplomatică, în calitate de translator și jurnalist la „Gazeta de Transilvania”. În 1842 a început să lucreze ca redactor de cărți în limba română la Editura Universitară din Buda (1842-1845).

După Revoluția de la 1848, a fost preot în Delani, județul Bihor. Din 1851, a fost traducător la „Foaiă legilor” din Pesta, iar mai târziu, translator român pe lângă Locotenența Imperială din Buda.

În 1855 se afla canonic și în calitate de rector la Seminarul Român din Oradea, iar în 1857 – prepozit capitular la Lugoj.

A fost discipol al lui Petru

Maior, cunoscut și ca latinist înfocat, a susținut ideea continuității românilor în Dacia Traiană, precum și a legăturilor neîntrerupte cu cei așezați în sudul Dunării. El a reluat ideile învățătorului său, aducând unele mărturii noi și insistând mai mult asupra vetrelor de românitate de pe cele două maluri ale Dunării.

A debutat cu scrieri inspirate din operele lui Seneca, Plutarh și Titus Livius, în publicațiile „Gazeta de Transilvania” și „Foaie pentru minte, inimă și literatură”. În 1828, a tipărit, la Buda, lucrarea „Scurtă apendice la Istoria lui Petru Maior”.

Ulterior, a acordat o deosebită atenție și consacrare scrierii mai multor cărți religioase și pedagogice: „Catehética practică” (1843), „Cuvântări bisericești despre cele șapte păcate ale căpeteniei pe duminicile păresimilor” (1847), „Anotări din Istoria eclesiastica despre urzărea și lățarea credinței creștine între români” (1850).

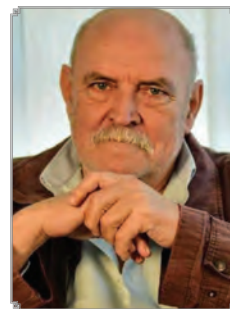

Aaron Teodor // Enciclopedia Universală Britannica. Vol. 1 / coord.: Cornelia Marinescu; editor: Dan Vidrașcu. – București : Litera, 2010. – P. 10.

Mălinaș, Constantin. Școalele din Beiuș / Constantin Mălinaș, Iudita Călușer // Biblioteca gimnaziului greco-catolic de băieți din Beiuș : 1828-1918. – Oradea : Logos'94. – 2006. – P. 87-89, 120.

****Rosetti, Dim. R.** Aaron Teodor // Rosetti, Dim. R. Dicționarul contimporanilor / Dim. R. Rosetti. – București : Editura Lito-Tipografiei „Populara”, 1897. – P. 5.

Maria. S. Ciobanu

Boris BECHET
1953-2021

Regizor, actor de teatru și cinema, Artist Emerit.

S-a născut la 7 februarie 1953, în satul Vadul-Leca, raionul Telenești. A decedat la 6 aprilie 2021, la Chișinău.

După absolvirea Institutului de Arte din Chișinău (1971-1975; în prezent, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), a evoluat pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1977-1985).

Odată cu stabilirea în capitală, a activat la Teatrul Poetic „Alexei Mateevici” din 1985 până la sfârșitul vieții. S-a produs atât în roluri principale, cât și secundare, fiind remarcat pentru profesionalism și talent în numeroase spectacole, precum „Fata Morarului”, „Jack și vrejul de fasole” ș.a.

Actor de mare forță dramatică, a debutat la Studio-ul „Moldova-Film”, în anul 1983. A jucat în filmele regizorilor Vasile Pascaru, Nicolae Ghibu, Boris Conunov, Valeriu Gagi, Victor Bucătaru, Valeriu Jereghi, David Națvișvili ș.a., unde a avut roluri principale și secundare. S-a remarcat, de asemenea, în următoarele producții cinematografice: „Găsește potcoava

fericirii” (1983), „Nesfârșita lună a căușului” (1984), „Un pichet liniștit” (1986), „Miorița” (1987), „Corbii prada n-o împart”, „Cursa” (1988), „Durerea” (1989), „Troiața” (1991), „Văleu, văleu, nu turna!” (1991), „Să fie vina mea?” (1992), „Meșterul Manole” (1995) ș.a.

În ultimii ani de viață, a fost unul dintre fondatorii Studioului Independent „Media SDB”.

Pentru activitate fructuoasă, i-a fost conferit titlul onorific „Artist Emerit” (1991). Apoi, rezultatele excelente în domeniul artei teatrale s-au încununat prin acordarea Premiului Național, ediția 2020, de către Guvernul Republicii Moldova.

Bibliografie:

Bechet, Boris. Loteanu era ca un izvor ce mereu nu dormitează : [interviu cu actorul Boris Bechet] / consemnare: Ion Proca // Glasul. – 2008. – 9 oct. – P. 10.

Actorul de teatru și film Boris Bechet s-a stins din viață // Ziarul de gardă. – 2021. – 6 apr. – P. 4.

Jitaru, Valentin. Bechet Boris // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 25-26.

Boris Bechet : [actor, Artist Emerit, 60 de ani de la naștere] // Teatru. – 2013. – Nr 11. – P. 114.

Boris Bechet : [actor de teatru și film, Artist Emerit al Republicii Moldova (1953-2021)] // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 7 mai. – P. 15.

Cazacu-Istrati, Iacob. Doar amintirile ne-alină...: [In memoriam Boris Bechet (1953-2021)] / Iacob Cazacu-Istrati // Cuvân-

tu (Rezina). – 2021. – 16 apr. – P. 11 ; Observatorul de Nord (Soroca). – 2021. – 16 apr. – P. 12.

Mihail, Viorel. O familie de actori : [despre cuplul de actori Margareta Nazarchevici și Boris Bechet] / Viorel Mihail // Săptămâna. – 2014. – 25 iul. – P. 7.

Negru, Lena. Boris Bechet, la 60 de ani / Lena Negru // Apropo magazin : Săptămânal. – 2013. – 19 febr. – P. 9.

Proca, Pavel. Pensia premiului : [despre actorul de teatru Boris Bechet] / Pavel Proca // Săptămâna. – 2003. – 29 aug. – P. 20.

Rîpeanu, Bujor T. Bechet Boris : [actor din Republica Moldova] // Bujor T. Rîpeanu. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt origine de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 54.

Ungureanu, Larisa. Un actor dăruit cu har : [Boris Bechet, actor de teatru și film, Artist Emerit (1953-2021)] / Larisa Ungureanu // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 9 apr. – P. 12.

Maria S. Ciobanu

**Gheorghe
E. COJOCARU
1963**

Istoric contemporanist, doctor habilitat, conferențiar universitar, analist politic, director al Institutului de Istorie al Universității de Stat din Moldova.

S-a născut la 8 februarie 1963, în satul Țahnăuți, raionul Rezina.

După absolvirea școlii medii de opt ani din satul natal (1978), și-a continuat studiile la Școala Medie Nr. 1 din orașul Soroca (1978-1980), după care a urmat Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova (1983-1988). Și-a început studiile postuniversitare la Facultatea de Științe Politice a Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative din București (1992-1994). În perioada 1991-1995, a făcut doctoratul în istorie la Facultatea de Istorie a Universității din București. În 1996 și-a susținut teza de doctor în istorie, iar în 2014 – pe cea de doctor habilitat în istorie. În 1998 a obținut titlul științifico-didactic de conferențiar cercetător echivalându-l cu cel de conferențiar universitar.

Activitatea profesională și-a început-o la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, în calitate de la-

borant superior, în Secția de istorie a Revoluției din Octombrie și a Războiului Civil din Moldova (1988-1991). Ulterior, în aceeași instituție, a exercitat funcțiile de cercetător științific (1991-1996), cercetător științific superior (1996-1998), șef al Secției de istorie contemporană, perioada interbelică, (1998-2006) și cercetător științific coordonator în Secția de istorie contemporană (2006-2010). În anul 2010, a devenit director al Institutului de Istorie, Stat și Drept al AȘM (2010-2013), reorganizat în 2013 în Institutul de Istorie al AȘM (actualmente, absorbit de Universitatea de Stat din Moldova), al cărui director este până în prezent.

Din 2015, este profesor universitar la Catedra de istorie și științe sociale a Facultății de Științe Umaniste și Pedagogice a Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul.

Totodată, predă următoarele cursuri studenților de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea Transfrontalieră: „Fenomenul sovietic: apariție, evoluție și dispariție, prin prisma Tratatului de Uniune Sovietică (ciclul II Masterat); „Formarea și activitatea Sfatului Țării” (ciclul I Licență); „Criza și prăbușirea URSS” (ciclul I Licență); „Interesele Federației Ruse în spațiul post-comunist” (ciclul II Masterat).

Profesor în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste a USM (2020-2021).

Este conducător de docto-

rat. Sub îndrumarea sa, sunt susținute două teze de doctor în istorie și trei teze de doctor habilitat în istorie. Este referent oficial, membru în consilii științifice specializate pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în științe, la universități din Republica Moldova și România.

Domeniul său de activitate științifică este istoria contemporană națională și universală, problematica cercetărilor sale înscriindu-se în aria istoriei politice contemporane, istoria politicii externe și a relațiilor internaționale.

Editează, coordonează și este membru al echipelor redacționale ale numeroaselor publicații științifice de profil: redactor coordonator al „Revistei de istorie a Moldovei” (revistă trimestrială, categoria B – din 2010); redactor coordonator al „Anuarului Institutului de Istorie al AȘM” (din 2011); editor al revistei „Arena politicii” (1996-1998); editor al revistei „Caietele istoriei” (2002-2006); membru al Colegiului de redacție al revistei Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș – „Acta Marisiensis. Seria Historia” (din 2020). A fost membru al Colegiului redacțional al culegerii „Documente privind istoria românilor. Colecția Eudoxiu Hurmuzaki”, alături de Ioan-Aurel Pop și Dorina N. Rusu (Editura Academiei Române, 2018) ș.a.

Este redactor și prezentator al emisiunii „Istoria la pachet” de la Radio Chișinău (din 2011), iar din 1998 – comentator politic la Radio Europa Liberă.

Se află constant printre or-

ganizatorii unor evenimente științifice internaționale, congrese ale istoricilor și altor întruniri profesionale din Republica Moldova și România. Membru al Comitetului științific al Conferinței Internaționale „Sfârșitul unei lumi. Primul Război Mondial și geneza unei noi ordini”, în colaborare cu Academia Română și Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 18-20 octombrie 2018; membru al Comitetului științific al Congresului Național al Istoricilor Români, (3 ediții: Cluj-Napoca – 2016; Iași – 2018; Alba Iulia – 2022); membru al Comitetului de organizare al Conferinței Științifice Internaționale „Centenar Sfatul Țării”, Chișinău, 21 noiembrie 2017, etc.

Activează în comisii guvernamentale, științifice și naționale: președinte al Comisiei pentru Curriculum Național pentru examenul de bacalaureat la disciplina „Istoria românilor și universală”; membru al Comisiei pentru Studierea și Aprecierea Regimului Comunist Totalitar din Republica Moldova (constituită prin decret prezidențial în 2010); membru al Consiliului de Inițiative Europene al Fundației „SOROS Moldova”. Este membru de onoare al Institutului de Istorie „George Barițiu”, Filiala Cluj-Napoca, al Academiei Române (2020). A efectuat multiple stagii de cercetare și documentare în Arhivele de Stat din România (București, Iași, Cluj-Napoca), Arhiva Diplomatică-Courneuve și Arhiva Militară-Vincennes din Paris

(Franța); arhivele din Londra (Marea Britanie), Arhiva Diplomatică și Arhiva de Istorie și Politică a Federației Ruse (Moscova), arhivele din Austria (Viena), arhivele din Ucraina (Kiev) ș.a. A participat la școli de vară organizate la Baia Mare, Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov, Târgu Mureș ș.a.

Deține Premiul „A. D. Xenopol” al Academiei Române pentru anul 2014, pentru lucrarea „«Dezghetul» lui N. Hrușciiov și problema Basarabiei” (2016). În 2019 i-a fost acordat Premiul Fundației Culturale „Magazin Istoric”, pentru cea mai bună carte de istorie apărută în anul 2018 – „Disputa sovieto-română de la Viena: 27 martie – 2 aprilie 1924” (Editura „Litera”, 2018), în cadrul ediției a 27-a a Simpozionului de Istorie și Civilizație Bancară „Cristian Popișteanu”, de către Banca Națională Română. Premiul „Eudoxiu Hurmuzaki” al Academiei Române pentru lucrarea „Legăția Română la Petrograd (1914-1918), editori: Cojocaru Gheorghe E., Sclifos Eugen-Tudor (Editura Academiei Române; Editura „Istros”, 2018)

A fost distins cu Diploma Prezidiului AȘM (1998); Diploma de Onoare a Primăriei Municipiului Chișinău (2016); Diploma Academiei Române „Meritul Academic”, pentru realizări deosebite de ordin științific și cultural și pentru cooperarea fructuoasă cu Academia Română (2017); Diploma de Merit a Consiliului General al Federației Sindicale a Educației și Științei (2018) ș.a.

Decorat cu distincția de stat „Ordinul de Onoare” (2010) și cu Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2018).

În 2021, în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării identității naționale și a răspândirii valorilor culturale românești, i-a fost oferită Medalia aniversară „Centenarul Marii Uniri” de către președintele României Klaus Iohannis.

Este autor a 12 monografii, 13 culegeri de studii și documente îngrijite, coordonator a 18 volume de culegeri de studii și materiale apărute în Republica Moldova și peste hotare. A publicat, de asemenea, peste 300 de articole științifice.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 69-70.

Bibliografie selectivă:

Bahnaru, Vasile. Cazul revisitelor „Zvezda” și „Leningrad” și ecurile lui la Chișinău : Studiu și documente (1946-1948) / Vasile Bahnaru, Gheorghe E. Cojocaru. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartdidact, 2018. – 356 p.

Bahnaru, Vasile. Congresul al 3-lea al Uniunii Scriitorilor din RSS Moldovenească (14-15 octombrie 1965) : Studiu și materiale / Vasile Bahnaru, Gheorghe E. Cojocaru. – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – 402 p.

Rec.: Cotelnic, Teodor. Un congres al scriitorilor cu rezonanță istorică // Akademos. – 2017. – Nr 2. – P. 161-165.

Rec.: Enciu, Nicolae. Un Congres al scriitorilor încheiat peste trei decenii [Resursă electronică] // Art-Emis. – 2016. – 8 dec. – URL: <http://www.art-emis.ro/istorie/3903-un-congres-al-scriitorilor-incheiat-peste-trei-decenii.html> (accesat: 17.10.2022).

Bahnaru, Vasile. Partidul și oamenii de litere și de arte din R.S.S. Moldovenească (1961-1963) : Studiu și documente / Vasile Bahnaru, Gheorghe E. Cojocaru. – Chișinău : [S. n.], 2013 (Tipogr. „Bons Offices”). – 482 p.

Rec.: Munteanu, Sergiu. Noi documente privind istoria R.S.S. Moldovenești // Cohorta. – 2013. – Nr 2. – P. 98-100.

****Chestiunea Basarabiei în presa occidentală (1918-1920)** / editori: Gheorghe E. Cojocaru, Eugen-Tudor Sclifos. – București-Brăila : Editura Academiei Române ; Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2022. – 313 p.

Ciobanu, Ștefan. Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă / Ștefan Ciobanu ; ed. îngrijită și studiu introductiv de Gheorghe Cojocaru. – Chișinău : Știința, 2020. – 280 p. – (Pagini despre Basarabia).

Cojocaru, Gheorghe. Culegere de documente cu sarcini pentru lucrul individual al studenților la cursurile Istoria Universală și Istoria Românilor : (epoca contemporană) / Gheorghe Cojocaru, Liudmila Chiciuc. – Cahul : US „B. P. Hasdeu”, 2018 (Tipogr. „Centrografic”). – 124 p.

Cojocaru, Gheorghe. Formația și activitatea Sfatului Țării : Curs de lecții / Gheorghe Cojocaru. – Cahul : US „B. P. Hasdeu”, 2018 (Tipogr. „Centrografic”). – 148 p.

Documents diplomatiques français : La Russie, L'Ukraine, La Roumanie et la Bessarabie : (Septembre 1917 – Mai 1918) / éditeurs: Gheorghe E. Cojocaru, Eugen-Tudor Sclifos. – Chișinău : [S. n.], 2018 (Tipogr. „Lexon-Prim”). – 544 p.

Popovschi, Valeriu. Biroul de organizare al Sfatului Țării (27 octombrie – 21 noiembrie 1917). Republica Democratică Moldovenească (Formarea și evoluția. 1917-1918) / Valeriu Popovschi ; vol. îngr. de Gheorghe E. Cojocaru. – București-Brăila : Editura Academiei Ro-

mâne; Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2017. – 366 p.

Rec.: Corlăteanu-Granciuc, Silvia // Destin românesc. – Nr 1/2 (103-104). – 2018. – P. 245-248.

Rec.: Corlăteanu-Granciuc, Silvia. Două lucrări fundamentale ale unui mare și regretat cercetător al Sfatului Țării // Akademos. – 2017. – Nr 4 (47). – P. 169-170.

Rec.: Danilov, Maria // Revista de Istorie a Moldovei. – 2017. – Nr 4. – P. 124-129.

****Știința istoriei formă fundamentală de cunoaștere a trecutului :** In onoare Ion Șișcanu – 70 / coord.: Gheorghe Cojocaru, Sergiu Cornea, Nicolae Enciu. – Galați : Galați University Press, 2022. – 577 p.

Cojocaru, Gheorghe. Blocul Moldovenesc al Sfatului Țării, făuritor al destinului Basarabiei / Gheorghe Cojocaru // Akademos. – 2017. – Nr 4 (47). – P. 100-103.

Cojocaru, Gheorghe. Chestiunea Basarabiei în corespondența diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu în anii războiului de independență (1877-1978) / Gheorghe Cojocaru, Eugen-Tudor Scifos // Revista de Istorie a Moldovei. – 2017. – Nr 2. – P. 42-49.

Cojocaru, Gheorghe. Convorbirile Sturza – Stomoniakov de la Riga din 6-20 ianuarie 1932 / Gheorghe Cojocaru // Știința istoriei formă fundamentală de cunoaștere a trecutului : In onoare Ion Șișcanu – 70 / coord.: Gheorghe Cojocaru, Sergiu Cornea, Nicolae Enciu. – Galați : Galați University Press, 2022. – P. 183-198.

Cojocaru, Gheorghe. Franța și ratificarea Tratatului Basarabiei de la Paris, din 28 octombrie 1920 / Gheorghe Cojocaru // Revista de Istorie a Moldovei. – 2016. – Nr 1. – P. 64-85.

Cojocaru, Gheorghe. Guvernul bolșevic și România la sfârșitul anului 1917 – începutul anului 1918 // Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași : Istorie : ser. nouă. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din

Iași, 2018. – Tom LXIV. – P. 141-148.

Cojocaru, Gheorghe. Istoriografia Basarabiei în anul Centenarului (o introducere în temă) // Istoria ale Marelui Război și ale Unirii de la 1918. Volum al Congresului Național al Istoricilor Români, 29 august – 1 septembrie 2018, Iași / coord.: Victor Spinei, Gheorghe Iacob, Ionuț Nistor. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2019. – P. 27-46.

Cojocaru, Gheorghe. „Jocul în doi” de la Riga : La 90 de ani de la tratativele sovieto-române din 7-20 ianuarie 1932 // Românii și România în context european. Istorie și diplomatie : Omagiu profesorului Vasile Pușcaș la împlinirea vârstei de 70 de ani / coord.: Ioan Boloșvan, Melania-Gabriela Ciot. – Cluj-Napoca : Editura Academiei Române; Centrul de Studii Transilvane, 2022. – P. 691-717.

Cojocaru, Gheorghe. La centenarul Unirii Basarabiei cu țara-mamă, România (27 martie 1918) / Gheorghe Cojocaru // Buletinul Bibliotecii Române : Studii și documente românești : ser. nouă. – 2018. – Vol. 5 (XXVI). – P. 310-319.

****Cojocaru, Gheorghe.** Recunoașterea adevărului istoric – o sarcină mereu actuală : Istoricul Ion Șișcanu la 70 de ani / Gheorghe Cojocaru, Nicolae Enciu // Știința istoriei formă fundamentală de cunoaștere a trecutului : In onoare Ion Șișcanu – 70 / coord.: Gheorghe Cojocaru, Sergiu Cornea, Nicolae Enciu. – Galați : Galați University Press, 2022. – P. 7-12.

Cojocaru, Gheorghe. Republica Democratică Moldovenească dintre Prut și Nistru (1917-1918) // Historia. – 2018. – Nr 22. – P. 30-36.

Cojocaru Gheorghe E. // Dicționar de istorie / Alexei Agaci, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : Civitas, 2018. – P. 107-108.

**** Cojocaru Gheorghe E.** // Enciclopedia reprezentanților

scrisului istoric românesc : [în vol.]. Vol 1 : (A-C) / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 581-582.

Cojocaru Gheorghe Efim // Golubenco, Valentina. File din istoria satului Țahnăuți. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 127.

Corcinschi, Nina. Vasile Bahnaru și Gheorghe E. Cojocaru : recuperări inedite ale istoriei / Nina Corcinschi // Philologia. – 2019. – Nr 3/4 (303-304). – P. 116-119.

Elena Barbos-Balinschi

Vasile BABUC
1933-2021

Agronom, specialist în fiziologia plantelor, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 13 februarie 1933, în orașul Chișinău, suburbia Buiucani, într-o familie de agricultori. A decedat la 7 decembrie 2021, în capitala Republicii Moldova.

A absolvit Școala Medie Nr. 4 din Chișinău (1952), după care și-a continuat studiile la Școala Militară de Aviatori din Vorosilovgrad (Lugansk) (1956). În anii 1956-1961, a studiat la Facultatea de Horticultură a Institutului Agricol „M. V. Frunze” din Chișinău (în prezent, Universitatea Agrară de Stat

din Moldova, UASM).

După absolvire, a fost repartizat la Catedra de pomicultură, unde a activat în calitate de asistent (1961-1967), lector superior (1967-1969), conferențiar universitar (1969-1980), șef de catedră (1982-2008), profesor universitar (1980-2014). În activitatea sa didactică, a acordat o deosebită atenție elaborării programului de studii, cadrului metodic și bazei de instruire practice pentru cursul „Pomicultura intensivă”, care, ulterior, a devenit chintesența disciplinei „Pomicultura pentru învățământul universitar din Republica Moldova” (1967).

Și-a continuat studiile post-universitare, specialitatea „Pomicultură”, ulterior, susținându-și teza de doctor în agricultură (1967) și cea de doctor habilitat (1977).

În calitate de președinte al Comisiei metodico-didactice a UASM, a contribuit substanțial la reformarea învățământului universitar agrar, înregistrând progrese semnificative în alinierea la standardele europene (1994-2005). A participat la elaborarea ghidului „Proiectarea curriculumului învățământului agrar din Republica Moldova” (2001), a standardelor profesionale și curriculumului pentru 12 specialități ale învățământului agrar din Republica Moldova (2002).

Concomitent cu activitatea didactică, s-a implicat intens în realizarea unor cercetări științifice și a deținut funcțiile de director adjunct al Institutului de Cercetări pentru Pomicultură (1979-1982) și de consultant științific la re-

spectiva instituție (până în 2000), precum și de prorector pentru activitatea științifică la UASM (1983-1988).

A lucrat în calitate de consultant științific permanent în cele mai avansate întreprinderi pomicole – „Pameati Ilicia” din raionul Slobozia (1970-1988) și „Codru-ST” din raionul Strășeni (2000-2014). Cea de-a doua a obținut certificarea europeană de calitate superioară pentru producție pomicolă, ce semnifică agricultura sigură și durabilă – „Global G.A.P.” (2006) și a devenit centru de consultanță și extensiune a biotehnologiilor scientointensive în domeniul pomiculturii.

Din primii ani de activitate științifică, a fost preocupat de elaborarea elementelor de bază ale tehnologiilor pomiculturii intensive în Republica Moldova. Fiind fondatorul acestei noi direcții de cercetare, a pus accentul pe programarea cantității, calității, competitivității superioare a producției de mere și de alte fructe, în baza utilizării raționale a resurselor ecologice, biologice, tehnologice, economice adecvate fiecărui sector de teren și întreprinderi agricole.

Prin experiențele polifactoriale multianuale în plantații intensive și superintensive de măr și de alte specii pomicole, a studiat evoluția și bilanțul activității fotosintetice, nutriția minerală, regimul hidric și alți factori ai formării producției vegetale, asigurarea securității alimentare și siguranței alimentelor, eficiența economică și energetică, atenuarea impactului

antropic.

A elaborat tehnologii avansate de producere a materialului săditor, a contribuit la înființarea și exploatarea livezilor intensive, a editat recomandări pentru agricultori, care au fost implementate cu succes în majoritatea unităților pomicole de performanță din republică. Astfel, a contribuit la elaborarea elementelor tehnologice și tehnologiilor de cultivare a gutuiului, vișinului, cireșului, caisului, prunului, piersicului, căpșunului, coacăzului negru.

În ultimii ani de viață, a colaborat activ cu Agenția Statelor Unite ale Americii pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul Programului „Millennium Challenge Corporation” (MCC), la proiectul „Competitivitatea agricolă și dezvoltarea întreprinderilor (ACED), finanțat de Guvernul SUA, fapt ce s-a soldat cu editarea unor recomandări și ghiduri practice ilustrate pentru pomicultorii din țara noastră.

În calitate de conducător științific, a ghidat 28 de doctori și șapte doctori habilitați în științe agricole. A contribuit esențial la pregătirea a peste 2000 de specialiști în horticultură cu studii universitare.

A participat la numeroase conferințe și simpozioane republicane și internaționale (Praga, Budapesta, Varșovia, Moscova, București, Kiev, Iași ș.a.). A susținut prelegeri la facultățile de horticultură ale instituțiilor de învățământ superior din Rusia, Ucraina, România, Bulgaria.

Este autor și coautor a pes-

te 300 de publicații științifice și didactice în domeniul pomiculturii, inclusiv șapte monografii și trei manuale, dintre care: „Физиологические и технологические основы интенсификации культуры яблони” („Bazele fiziologice și tehnologice ale intensificării culturii mărului”, 1985); „Плодоводство” („Pomicultura”, 1991); „Bilanțul elementelor nutritive și principiile fertilizării în plantațiile intensive de măr” (1994); „Producerea materialului săditor pomicol” (2002); „Pomicultura” (2012); „Производство яблок” (2013); „Producerea materialului săditor de măr” (2013) ș. a. Este autorul a nouă brevete de invenție.

A fost membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1984) și al Academiei Internaționale de Învățământ Agrar din Moscova, Rusia (2000), președinte al Colegiului de redacție al Enciclopediei „Садоводство” („Grădinăritul”, 1990).

I-a fost acordat titlul doctor honoris causa al Universității Agrare de Stat din Moldova (2003), devenind și laureat al Premiului Național în domeniul tehnologiilor agricole (2012).

Pentru aportul substanțial la dezvoltarea științei pomicole și învățământului universitar agrar, i-au fost acordate – titlul onorific „Om Emerit” (2000), Medalia „Meritul Civic” (1993), Ordinul „Gloria Muncii” (1995), Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2003), Medalia „100 ani de la nașterea lui

Gh. Rudi” (2007), Medalia „75 de ani ai UASM” (2008), Ordinul de Onoare (2008), Medalia comemorativă „70 de ani ai AȘM” (2016) și Medalia AȘM „Nicolae Milescu Spătarul” (2018).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 42-43 ; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 69-70.

Bibliografie selectivă:

Babuc, Vasile. Producerea materialului săditor de măr : [manual tehnologic] / Vasile Babuc, Ananie Peșteanu, Eugeniu Gudumac. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 138 p.

Facultatea Horticultură. Vol. 2 / alcăt.: T. Israfilov ; red.: V. Babuc. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 236 p.

Înființarea plantațiilor pomicole / Vasile Babuc, Constantin Dadu, Mihai Rapcea [et al.]. – Chișinău : Agroinform, 2001. – 44 p.

Babuc Vasile // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006 /col. de red., coord.: Haralambie Corbu. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 164.

Duca, Gheorghe. Pomicultura ca un crez al vieții. Membrul corespondent al AȘM Vasile Babuc la 85 de ani / Gheorghe Duca, Boris Găină, Gheorghe Tudorache // Akademos. – 2018. – Nr 1 (48). – P. 175-176.

Roșca, Denis. Babuc Vasile // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 33.

Turiță, Sava. Babuc Vasile // Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : U.A.S.M., 2008. – P. 10.

Țărălungă, Ecaterina. Babuc Vasile // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 49.

Maria S. Ciobanu

Ghenadie NICU
1963-2019

Poet și critic literar, jurnalist cultural, comentator politic, lector universitar. S-a născut la 13 februarie 1963, în orașul Bălți, într-o familie de intelectuali. A decedat la 19 august 2019, la Chișinău, după o luptă de zece ani cu leucemia.

A absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1985). Studii doctorale nefinalizate la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași și la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei.

După terminarea facultății din Chișinău, s-a stabilit la Ungheni, unde a locuit și activat până în anul 2010. Un timp scurt (câteva luni), a lucrat în funcția de profesor de română la o școală cu predare în limba rusă din Tighina. Apoi, a activat circa cinci ani în presa locală, conform propriei mărturisiri, reporter la următoarele ziare raionale și departamentale: „Pridunaiskaia iskra” (aparține

Comitetului raional de partid Reni), „Raboceaia gordosti” (editată de Combinatul de Covoare din Ungheni), „Ok-teabri” (organ al Comitetului raional de partid Ungheni) și „Cesti trudu”, foaia Fabricii de Conserve din aceeași localitate. „Vreo patru-cinci ani de corvoadă în limba rusă (așa se scria pe atunci, în limba doctrinei de stat și de partid)...”, precum afirma jurnalistul.

După cei câțiva ani de ucenicie, a avut o serie de colaborări în presa periodică. În anii '90 ai secolului trecut, s-a remarcat ca reporter la publicația „Sfatul Țării”, pe atunci organul de presă al Parlamentului Republicii Moldova. A avut, de asemenea, colaborări cu agențiile de știri „Basa-press” și „Deca-press”.

Concomitent, s-a afirmat și în literatură, publicând timp de un deceniu poeme și cronici literare în revistele din Republica Moldova și România, precum „Semn”, „Contrafort”, „Dacia literară” ș.a. Din 2003 până la decesul său prematur, a realizat o rubrică săptămânală la „Ziarul de Iași”, în postură de corespondent pentru Basarabia. În ultimii ani de viață, a fost redactor la portalul de știri www.deschide.md.

Din 2007 și până la sfârșitul vieții, Ghenadie Nicu a realizat un blog, care îl reprezintă cel mai bine – <https://ghenadienicu.wordpress.com>.

În anii 2010-2017, a predat un curs de jurnalism la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. În aceeași perioadă, a elaborat revista universitară „Sintagmele”, la

care a fost și redactor, și reporter, și fotograf, și paginator.

Deși a scris versuri din copilărie, a debutat abia în 1990, în culegerea tinerilor poeți, prozatori și dramaturgi „Dintre sute de catarge”. Ca poet și în calitate de critic literar, a dat dovadă de o exigență deosebită atât față de sine, cât și de ceilalți. A publicat doar două cărți de poezie – „Calmant pentru Alter Ego” (Editura „Hyperion”, Chișinău, 1992) și „Deșertul consoanelor” (Editura „Știința”, Chișinău, 2003). Ultima carte de versuri, intitulată „Un link către nicăieri” (2019), a apărut postum, la câteva luni după moartea poetului. Versurile sale pot fi lecturate și în antologiile „Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene” (1995) și „Literatura din Basarabia în secolul XX. Poezie” (2004).

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1992) și al Uniunii Scriitorilor din România (din 2007).

Câștigător al Premiului Societății Culturale „Agora” din Botoșani pentru cartea de poezie „Calmant pentru Alter Ego” (1992); Premiului Salonului Internațional de Carte Românească de la Iași, ediția a XII-a, și Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul de poezie „Deșertul Consoanelor” (2003). A obținut, de asemenea, Bursa de Excelență a Fundației „Soros-Moldova” pentru anul 2002 la compartimentul „Literatură”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 73.

Bibliografie selectivă:

Nicu, Ghenadie. Calmant pentru Alter Ego / Ghenadie Nicu. – Chișinău : Hyperion, 1992. – 64 p.

Nicu, Ghenadie. Deșertul consoanelor / Ghenadie Nicu. – Chișinău : Știința, 2003. – 80 p.

Rec.: Chiper, Grigore. Deșertul percutant // Contrafort. – 2003. – Nr 2. – P. 7.

Nicu, Ghenadie. Un link spre nicăieri / Ghenadie Nicu. – Chișinău : Arc, 2019. – 59 p.

Rec.: Țurcanu, Lucia. Poezia care nu se lasă înțeleasă // Revista Literară. – 2020. – Nr 9. – P. 19.

Cimpoi, Mihai. Optzeciștii. Cearta dintre tradiționaliști și (post)moderni : [aprecieri ale creației poetice a lui Gh. Nicu] // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi. – București : Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2009. – P. 189.

Ana Struță

Teodor BACONSCHI
1963

Diplomat, scriitor și teolog român.

Născut la 14 februarie 1963, la București, ca fiu al poetului Anatol E. Baconsky. Bacalaureat la liceu cu profil de filologie-istorie. Licențiat al Institutului Teologic Universitar din București (1985). În perioada 1986-1989, a fost redactor la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. După Revoluția din Decembrie 1989, a făcut parte din Grupul de Reflecție pentru Înnoirea Bisericii, alături de protosinghelul Daniel Ciobotea (actualul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române) și arhimandritul Bartolomeu Anania.

În 1990 a devenit consilier la Ministerul Culturii. În același an, a câștigat o bursă de studii pentru doctorat din partea guvernului francez la Universitatea Paris-Sorbonne (Paris IV), studiind acolo în perioada 1990-1994, timp în care a obținut diploma de studii aprofundate (DEA) în 1991 și apoi doctoratul în antropologie religioasă și istorie comparată a religiilor, cu mențiunea „Magna cum laude” (1995).

A fost director al Editurii „Anastasia” (1995-1997), și,

în paralel, lector asociat la un curs de antropologie religioasă în cadrul Facultății de Filosofie a Universității din București, totodată, lucrând și ca redactor-șef la emisiunea „Viața spirituală”, de la Televiziunea Română. În anul 1996, a absolvit studiile postdoctorale ca fellow al Colegiului Noua Europă din București.

În perioada 1997-2001, a deținut funcția de ambasador al României pe lângă Sfântul Scaun (Vatican). În anii 1999-2001, a fost acreditat, de asemenea, în Republica San Marino și pe lângă Ordinul Militar Suveran de Malta.

În anul 2001, a fost rechemat în țară, fiind numit în funcția de director general în Ministerul Afacerilor Externe.

În perioada noiembrie 2002 – ianuarie 2005, a activat în funcția de ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Republica Portugheză. În ianuarie 2005, a fost numit secretar de stat pentru afaceri globale al Ministerului Afacerilor Externe.

Din octombrie 2006, a deținut funcția de consilier prezidențial la Departamentul pentru Relația cu Autoritățile Publice și Societatea Civilă. În august 2007, a devenit ambasador al României în Republica Franceză. Din martie 2008, a fost numit șef al Misiunii Diplomatice în Principatul Andorrei și în Principatul Monaco. În perioada decembrie 2009 ianuarie 2012, a fost ministru al afacerilor externe al României.

În septembrie 2010 a in-

trat în PDL, iar în octombrie 2010, a lansat Fundația Creștin-Democrată. A demisionat din Partidul Democrat Liberal în ianuarie 2014 și s-a alăturat proiectului președintelui Traian Băsescu – Partidul Mișcarea Populară (PMP). Imediat după, Teodor Baconschi a declarat că va candida pe listele celui partid la alegerile pentru Parlamentul European, din mai 2014. Ulterior, a demisionat și din PMP și a decis să părăsească viața politică, reintegrându-se în serviciul diplomatic al României, ca ambasador în Centrala MAE.

Este membru al Asociației Internaționale de Studii Patristice (AIEP, Paris), Colegiului Noua Europă (București), Uniunii Scriitorilor din România.

Distincții: Comandor al Legiunii de Onoare (Franța), 2010; Marea Cruce a Ordinului „Ecvestru Pius al IX-lea” (Sf. Scaun); Mare Ofițer al Ordinului „Sfintei Agatha” (San Marino); Ofițer al Ordinului Național „Serviciul Credincios” (România), 2000; Mare Ofițer al Ordinului „Steaua solidarității italiene”; Mare Ofițer al Ordinului Național pentru Merit (Portugalia); Premiul „Celebritatea anului în administrație”, 2011 ș.a.

Bibliografie selectivă:

****Baconschi, Teodor.** Scrieri: [în vol.] / Teodor Baconschi. – București : Spandugino, 2021 – Vol. 1 : Puterea schismei. Turn inclinat. – București : Spandugino, 2021. – 976 p.

Vol. 2 : Iacob și îngerul. Ispita binelui. – București : Spandugino, 2022. – 672 p.

Vol. 3 : Facebook. Mic almanah al marilor oameni. Insula Cetății. Despre necunoscut. – București : Spandugino, 2022. – 640 p.

Baconschi, Teodor. Averei buneii educații / Teodor Baconschi. – [București] : Univers, 2019. – 235, [5] p.

****Baconschi, Teodor.** Cetaea sub asediu. Însemnări despre credință, rațiune și terorism Teodor Baconschi. – Iași : Doxologia, 2016. – 306 p.

****Baconschi, Teodor.** Fascinația tradiției. Studii patristice și de istorie a religiilor / Teodor Baconschi. – București : Lumea Credinței, 2017. – 328 p.

Baconschi, Teodor. Roma bizantină : un ghid subiectiv al cetății eterne sprijinit pe dialoguri, note, fotografii, acuarele și desene / Teodor Baconschi, Horia Bernea ; red.: Alexandru Rotariu. – București : Basilica, 2018. – 349 p.

Gafenco, Grégoire. Préliminaires de la guerre à l'est : de l' Accord de Moscou (21 août 1939) aux hostilités en Russie (22 juin 1941) = Preliminariile războiului din răsărit : de la Acordul de la Moscova (21 august 1939) până la ostilitățile din Rusia (22 iunie 1941) / Grégoire Gafenco ; cuvânt-înainte de Teodor Baconschi ; trad. din lb. franceză de Andrei Niculescu ; pref., note și indice de Laurențiu Constantiniu. – București : Curtea Veche Publishing, 2011. – 589 p. : il., fot.

Orwell, George. Despre adevăr / George Orwell ; trad. din lb. engl. de Ioana Aneci ; pref. de Teodor Baconschi. – Iași : Polirom, 2020. – 196, [2] p.

Papa Ioan Paul al II-lea în România : Dialogul catolic-ortodox la nouă secole de la Marea Schismă / vol. coord. de Laura Ganea ; pref.: Vlad Nistor ; postf.: Teodor Baconschi ; trad.: Maxim Onofrei. – București : Editura Universității din București, 2019. – 324 p. : facs., fot., portr.

Pope John Paul II in Romania : Catholic-Orthodox Dia-

logue Nine Centuries after the Great Schism / vol. ed. by Laura Ganea ; forew. by Vlad Nistor ; afterword by Teodor Baconschi ; transl. by Maxim Onofrei. – București : University of Bucharest Press, 2019. – 324 p. : facs., fot., portr.

Teodor Baconschi [Resursă electronică] // https://ro.wikipedia.org/wiki/Teodor_Baconschi (accesat: 04.05.2022).

Teodor Baconschi [Resursă electronică] // https://edituraspandugino.ro/73_teodor-baconschi (accesat: 04.05.2022).

Maxim Melinti

**Eugen (Evghenii)
LIVOVSKI
1933-2017**

Inginer constructor, specialist în ingineria construcțiilor și construcțiile antiseismice, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 15 februarie 1933, în orașul Bălți. A decedat la 14 mai 2017, la Chișinău.

În anul 1941, a fost deportat împreună cu familia în regiunea Tomsk, Rusia. Tatăl său a decedat în lagărul de la Ivdel (Sverdlovsk). La doar 13 ani, a reușit să evadeze din lagăr și a revenit acasă, în Basarabia. Însă, în 1950, a fost arestat și deținut la închisoara

rea din Chișinău. Ulterior, a fost iarăși deportat la Tomsk.

Și-a făcut studiile la Institutul de Construcții din Tomsk, iar în 1958, a revenit în RSSM, pentru a se angaja șef de șantier în orașul Ungheni (1958-1960).

În perioada 1960-1963, a urmat studii postuniversitare la Catedra de beton armat a Institutului de Construcții din Leningrad (Sankt Petersburg). În 1963 și-a susținut teza de doctor în științe tehnice. După finalizarea studiilor, a revenit acasă și s-a implicat în procesul de fondare a Institutului Politehnic din Chișinău (actualmente, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM), unde a și fost angajat, având o carieră de succes (1963-1987).

Acolo și-a început activitatea în calitate de lector superior, ocupând pe parcursul anilor mai multe funcții la universitate: de conferențiar, profesor, șef de catedră, decan al Facultății de Arhitectură și Construcții, șef al Catedrei de elemente de construcții (1990-1992), prorector pentru știință (1991-1992), vicepreședinte al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova (1992-1998), iar din 1998, a fost doar profesor universitar. În perioada 1987-1990, a lucrat în calitate de director adjunct al Institutului de Cercetări și Proiectări în Construcții din orașul Surgut, Rusia.

Prin întreaga sa activitate, a contribuit la organizarea și afirmarea învățământului ingineresc din Basarabia.

A desfășurat activitate de cercetare a proprietăților fizico-matematice a betonului

armat, în special, cu referire la fluajul betonului. A inițiat o direcție științifică nouă privind construirea modelelor matematice pentru determinarea proprietăților mecanice ale materialelor de construcție.

Rezultatele cercetărilor sale științifice au fost publicate în peste 110 lucrări științifice, inclusiv în patru monografii, două manuale pentru profil tehnic și în numeroase articole științifice din varii publicații periodice atât în țară, cât și peste hotare. A instruit și îndrumat 16 doctori și un doctor habilitat în științe tehnice.

A prezentat rapoarte și comunicări la numeroase conferințe, congrese și întruniri profesionale științifice în România, Austria, Marea Britanie, Georgia, Rusia ș.a.

Pentru merite științifice deosebite, a fost decorat cu Medalia de Stat „Meritul Civic” (2002) și cu Medalia Academiei de Științe a Moldovei „Dimitrie Cantemir”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 83; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 71-72.

Bibliografie selectivă:

Livovschi, Eugen. Bazele teoriei betonului armat și precomprimat / Eugen Livovschi. – Chișinău : INCERCOM, 2013. – 178 p.

Livovschi, Eugen. Prelucrarea datelor experimentale / Eugen Livovschi ; red. șt.: Gheorghe Croitoru. – Chișinău : INCERCOM, 2012. – 314 p.

Livovschi Eugen // Academia de Științe a Moldovei : evoluție,

instituționalizare, personalități : 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coord.: Liliانا Condraticova ; red.: Elena Varzari [et al.] ; trad. în lb. engl. și rusă : Lucia Nastasiuc, Lidia Virțan. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2021. – P. 137.

Livovschi Eugen // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006 / col. de red.: Haralambie Corbu (coord.), Vasile Cocieru, Svetlana Albu [et al.]. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 223-224.

Țărălungă, Ecaterina. Livovschi Eugen (Evghenii) // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 445.

Maria S. Ciobanu

Melchisedec (Mihail) ȘTEFĂNESCU 1823-1892

Episcop și istoric român, politician, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 15 februarie 1823, în familia preotului Petru și Anei Ștefănescu, din satul Gârcina, județul Neamț. A plecat la cele veșnice la 16 mai 1892, în orașul Roman.

A studiat la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Socola (1834-1841 și 1842/43), după absolvirea căruia a devenit învățător în satul Șerbești,

Neamț (1841-1842). Călugărit cu numele de Melchisedec în 1843 și, în 1844, hirotonit ierodiacon.

A activat ca profesor suplinitor la Seminarul de la Socola (1843-1848 și 1851-1861). De asemenea, a fost cadru didactic și director al Seminarului din Huși (1856-1861).

La insistența arhimandritului Filaret Scriban, susținut și de Alexandru Sturdza, a plecat la Kiev pentru a face teologia în perioada 1848-1851, la Academia Movileană, unde a obținut titlul de magistru în teologie și litere. A fost hirotonit ieromonah în Lavra Pecerska din Kiev (1851).

După revenirea în țară, a activat în calitate de profesor de patristică, drept canonic, liturgică și teologie comparată la Seminarul Teologic din Socola, care a devenit în perioada următoare cel mai bun seminar teologic din țară și prima școală gimnazială din Principatele Române cu predare în limba română, la nivelul unei adevărate academii teologice românești.

Protosinghel (1852) și arhimandrit (1853).

În 1856 a fost numit rector al Seminarului de la Huși, reușind să-l reorganizeze pe măsura celui de la Iași. În 1862 a fost ales episcop vicar la Huși, cu titlul „Tripoleos”, iar în ianuarie 1865, a devenit episcop al Dunării de Jos, cu reședința în Ismail (1865-1879), eparhie pe care a păstorit-o timp de 15 ani, construind biserici în sate, ajutând săracii și consolidând formarea teologică și duhovnicească a clerului.

Din 22 februarie 1879, în calitate de episcop al Romanului, a păstorit până la trecerea la Domnul (16 mai 1892). La început, episcopul Melchisedec locuia în afara episcopiei, în case închiriate. Apoi, palatul episcopal a fost amenajat datorită contribuției guvernului, iar mobilierul, achiziționat cu cheltuiala sa personală. În primul an al episcopatului la Roman, a cumpărat din banii săi o stupină, de care se îngrijea și el însuși, din când în când, arată un manual de apicultură rămas în manuscris.

După edificarea palatului episcopal, a dispus construirea, timp de șase luni, a unor clădiri noi pentru cancelarie, consistoriu și arhivă, ca și pentru personalul aferent. Apoi, s-a ocupat de înălțarea turnului-clopotniță, neterminat din timpul episcopului Leon Gheucă (1769-1786), pentru care fratele său mai mic, arhimandritul Ieronim, a comandat un clopot mare din Germania. Ceasul pentru clopotniță a fost comandat de Melchisedec la Hanovra. La Seminarul Teologic, a renovat localul aferent și a adăugat noi încăperi. A recrutat personal didactic, a înființat o bibliotecă și un cor și a introdus uniforme școlare. Tot la Roman a subvenționat activitatea Spitalului Public.

A încurajat unirea Principatelor Române, folosind atât catedra, cât și amvonul. De asemenea, a promovat unirea celor două biserici locale din Moldova și Țara Românească. Spunea că unitatea românilor va consolida și ortodoxia românească în

fața prozelitismului religios eterodox.

În 1857 a fost ales membru în Divanul Ad-Hoc. A sprijinit reformele lui Alexandru I Cuza și Războiul de Independență. A deținut funcția de ministru al cultelor (1860), a fost membru de drept în Senatul României și i s-a încredințat o misiune politică în Rusia (1868). A fost delegat de Sfântul Sinod al Bisericii Române, la Conferința Vechilor Catolici de la Bonn (1875).

În cadrul Sfântului Sinod, a îndeplinit mai multe misiuni importante. A fost numit președinte al unei comisii însărcinate cu elaborarea a două regulamente: unul relativ, referitor la lucrările sinoadelor eparhiale, și altul disciplinar, pentru călugării și călugărițele de la mănăstirile ramase prin legea secularizării. La 17 decembrie 1865, episcopul Melchisedec a propus câteva adăugiri și îndreptări la regulamentul pentru reeditarea cărților bisericesti și corectarea lor din punctul de vedere al limbii, fără a se pierde ideea originalului, așa cum se întâmpla la unii din vechii traducători.

La 29 decembrie a aceluiași an, a luat parte la discuția proiectului de lege referitor la costumul preoților: îmbrăcămintea să fie modestă și conformă epocii. La 31 decembrie a fost implicat într-o dezbatere privind îndatoririle și drepturile preoților de armată. Tot aici menționăm că a avut o contribuție majoră la întocmirea Legii Organice din 1872, prin care s-a constituit Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Totodată, a lucrat la redactarea Actului Sinodal, care a obținut recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885).

Referindu-se la activitatea sa în cadrul Sfântului Sinod, episcopul Melchisedec, în ședința din 17 noiembrie 1887, zicea: „Mi-a plăcut totdeauna în viața mea a mă gândi cum am putea face să ridicăm Biserica acolo unde este menită să fie.”

Cunoștea limbile: franceză, germană, latină, rusă, greacă și slavă veche.

Episcopul Melchisedec Ștefănescu a lăsat o operă bogată scrisă: numeroase cărți de teologie și istorie, dar și despre starea Bisericii în contextul epocii.

La 10 septembrie 1870, a fost ales membru activ al Academiei Române, iar în perioada 1882-1885 – vicepreședinte al Academiei. La sesiuni a prezentat numeroase comunicări și referate științifice.

Prin testament, episcopul Melchisedec a dispus transmiterea Academiei Române a bogatei sale biblioteci, formată din 82 de manuscrise și 2511 cărți, precum și colecția de numismatică, formată din 114 monede. Biblioteca lui pe vremea aceea era una dintre cele mai bogate din țară, cu o tematică variată: istorie, literatură, teologie, pedagogie, economie, știință, agricultură, medicină, artă etc.

Tot prin testament, a dispus ca din veniturile administrării averii sale de către o epitropie, în frunte cu episcopul de Roman, să se dea anual câte 1000 de lei unui tânăr care să studieze la Academia

Teologică de la Kiev. Între cei care au beneficiat de această bursă se număra și Nicodim Munteanu, cel de-al doilea patriarh al României.

În dimineața zilei de sâmbătă, 16 mai 1892, s-a stins din viață la reședința episcopală de la Roman, fiind înmormântat în grădina caselor sale de acolo, unde mai târziu a fost așezat și fratele său, arhiepiscopul Valerian.

Melchisedec Ștefănescu se numără printre cei mai mari ierarhi, dascăli și teologi de seamă din cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

Duhul înțelepciunii, cunoștințele uriașe privind istoria neamului, precum și munca prodigioasă l-au definit ca „bărbatul cel mai cu știință dintre prelații noștri contemporani și locul său în Academia Română i se cuvenea lui în toată puterea cuvântului”, scria B. P. Hasdeu. „În Episcopul Melchisedec strălucea munca literară. Ca academician, el va rămâne cu tot dreptul în panteonul nostru național”.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1993”. – Chișinău, 1993. – P. 18-19; „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – P. 39; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 217-218.

Bibliografie selectivă:

Melchisedec. Biserica Ortodoxă în luptă cu protestantismul, în special, cu calvinismul în veacul al XVII-lea și cele două sinoade din Moldova contra calvinilor. – București, 1890. – 116 p.

Melchisedec. Cronica Hușilor și a Episcopiei cu asemenea nu-

mire. – București, 1869. – IX + 463 + 175 p. + 3 foi.

Melchisedec. Didachiele sau predicile Mitropolitului Antim Ivireanul / st. de Episcopul Melchisedec, membru al Acad. Române // Extr. din Analele Acad. Romane. Ser. II, T. X : Memoriile Secțiunii Istorice. – București, 1888. – 27 p.

Melchisedec. Schițe biografice din viața mitropolitului Ungrovlahiei Filaret II (1792) și a altor persoane bisericești contemporane cu dânsul. – București, 1987. – 80 p.

Melchisedec. Vizita și scrierile lui Grigore Țamblac. – București, 1884. – 109 p.

Melchisedec. Cuvânt rostit la deschiderea Episcopiei de Ismail, 1865 // Literatura și arta. – 1992. – 2 iul. – P. 6.

Ghideanu Tudor. Melchisedec al României / Tudor Ghideanu, Preda Ghideanu. – Iași : Lumen, 2011. – 141 p.

Kalinderu I. Episcopul Melchisedec. Discursu de recepțiune rostitu la ședința solemnă a Academiei Române / I. Kalinderu. – București : Tipografia Academiei Române, 1888. – 127 p.

Cicioare, N. Episcopul-cărturar Melchisedec Ștefănescu – descoperitor și-implinitor de datini ale ortodoxiei românești / Cicioare N. // Datini. – 1993. – Nr 4/5. – P. 14.

Ciubotaru, Iulian Marcel. Din corespondența inedită a episcopului Melchisedec Ștefănescu / Iulian Marcel Ciubotaru // Historia Universitatis Iassiensis. – 2013. – Nr 4. – P. 253-323.

Colesnic, Iu. Un episcop cu Basarabia în inimă // Glasul națiunii. – 1991. – 18 iul. – P. 11.

Grigoriță, George. Melchisedec Ștefănescu, „apostolul” sudului Basarabiei / George Grigoriță // Enciclopedia românilor de pretutindeni. – București, 2018. – P. 20.

Iorga, Nicolae. O amintire : Episcopul Melchisedec / Nicolae Iorga. Oameni cari au fost / ed. îngr., pref. și coment. de Iu. Colesnic. – Chișinău, 1990. – P. 256-258.

Melchisedec (Mihai Ștefănescu) // Mic dicționar enciclopedic. – București, 1986. – P. 1076.

Negru, N. Melchisedec Ștefănescu – ierarhul de actualitate / N. Negru // Literatura și arta. – 1992. – 2 iul. – P. 6.

Păcurariu, Mircea. Ștefănescu Melchisedec // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a rev. și întregită. – București : Editura Enciclopedică. – 2002. – P. 483-485.

Păltănea, Paul. Melchisedec Ștefănescu, întâiul episcop al Dunării de Jos / Paul Păltănea // Moldova suverană. – 1992. – 17 iun.

Maxim Melinti

Petre SOLOMON
1923-1991

Eseist, poet și traducător român.

S-a născut la 15 februarie 1923, la București. A decedat la 15 octombrie 1991, în aceeași localitate.

În anii 1933-1940, a învățat la Liceul Comercial „Cultura B”, după care și-a continuat studiile la Colegiul pentru studenții Evrei „Marcu Onescu” (1941-1944). În anul 1943, a frecventat Ce-

naclul „Sburătorul”. După absolvirea colegiului, a plecat în Palestina, de unde a revenit în august 1946. A urmat studii de limbă și literatură engleză în cadrul cursurilor organizate de University of Cambridge, la Haifa. În 1948, a absolvit Facultatea de Litere a Universității din București.

A activat în funcție de redactor la ziarul „Unirea” (1946-1948), la Editura „Cartea Rusă” (1946-1948) și la „Agerpres” (1947-1952), de unde a fost demis după excluderea din partid, din cauza „interludiului palestinian”. A publicat în „Lumea” lui George Călinescu, în „Contemporanul”, „Flacăra”, „Orizont”, „Veac nou”, „Viața românească”, „Gazeta literară”, „Tânărul scriitor”, „Secolul 20”, „România literară” ș.a.

A debutat în 1944 cu versuri în „Orizont”, revista lui Sașa Pană; cu note critice, apoi, cu articole, în „Ecolul” lui Miron Radu Paraschivescu (1946), sub pseudonimul G. Anton. Debutul său editorial a avut loc în 1949, cu un volum de traduceri – „Culegere de poeme” din Bayron. Ulterior, a tradus romanul lui Mark Twain, „Aventurile lui Huckleberry Finn” (1951).

Este autor al mai multor publicații, între care „Pe unde trece Canalul...” (versuri, 1950), romanul realist „Feilding, un precursor al romanului realist”, „Lumina zilei” (versuri, 1954), „Drum spre oameni” (versuri, 1956), proză „Mark Twain sau aventurile umorului” (1958, 1960), „John Milton” (1962), „Relief” (versuri, 1965), „Între foc și cenușă” (versuri, 1968), „Umbra necesară” (versuri,

1971), „Exerciții de candoare” (versuri, 1974), „Culoarea anotimpurilor” (versuri, 1977). Este un nume cunoscut grație cărților „Rimbaud – o călătorie spre centrul cuvântului” (1980), „Timpul neprobabil” (versuri, 1985), precum și a prozei memorialistice – „Paul Celan. Dimensiunea românească” (1987, 2008), „Henry James, junior”, „Hotarul de hârtie” (versuri, 1988) ș.a.

S-a manifestat și în calitate de traducător prin versiunile românești ale unor opere din literatura universală, precum: „Aventurile lui Huckleberry Finn” de M. Twain (1951), „Pagini alese” de J. London (1954), „Ivanhoe” de W. Scott (1955), „Poeme” de P. B. Shelley, „Furtuna” de W. Shakespeare (1958), „Scrieri alese” de J. Milton (1959), „Poezii” de A. Rimbaud (1961), „Vorbesc din mormânt” de M. Twain (1962), „Ministerul groazei” de G. Greene (1965), „Prometeu descătușat” de P. B. Shelley (1965), „Sabia dreptății” de A. J. Cronin (1971), „Moby Dick” de H. Melville (1973), „Dragoste de viață” de J. London (1974), „Comedianții” de G. Greene (1979) etc.

I-a fost decernat Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1982), pentru traducerea romanului „Wilson zevzecu”, de Mark Twain.

Bibliografie selectivă:

Solomon, Petre. Drum spre oameni : Versuri / Petre Solomon. – București : Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956. – 223 p.

Solomon, Petre. Henry James, Junior / Petre Solomon. –

București : Albatros, 1988. – 286 p.

Solomon, Petre. Hotarul de hârtie : Versuri / Petre Solomon. – București : Cartea Românească, 1988. – 112 p.

Solomon, Petre. Între foc și cenușă : Versuri / Petre Solomon. – București : Editura de Stat pentru Literatură, 1968. – 85 p.

Solomon, Petre. Mark Twain sau aventurile umorului / Petre Solomon. – Ed. a 2-a, revăz. și întregită. – București : Editura Tineretului, 1960. – 352 p.

Solomon, Petre. Paul Celan : Dimensiunea românească / Petre Solomon. – București : Criterion, 1987. – 280 p.

Solomon, Petre. Relief : Versuri / Petre Solomon. – București : Editura Tineretului, 1965. – 80 p.

Solomon, Petre. Rimbaud – o călătorie spre centrul cuvântului / Petre Solomon. – București : Albatros, 1980. – 334 p.

Twain, Mark. Aventurile lui Huckleberry Finn / Mark Twain; trad. de Petre Solomon. – București : David & Litera, 1997. – 345 p.

Dantiș, Gabriela. Solomon Petre / Gabriela Dantiș // Dicționarul literaturii române. Vol. 2 : M-Z / coord. gen: Eugen Simion. – București : [S. n.], 2012. – P. 498-500.

Solomon Petre // Dicționarul scriitorilor români : R-Z / coord. și reviz. științ.: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Albatros, 2002. – P. 291-293.

Lucia Bacaliuc

Mihai CIOBANU
1953

Interpret de muzică populară și ușoară, Artist al Poporului, Cavaler al Ordinului Republicii.

S-a născut la 20 februarie 1953, în satul Bujor, raionul Hâncești.

După absolvirea a nouă clase în localitatea natală, a activat în Ansamblul de Căntece și Dansuri „Andrieș” din Hâncești, în calitate de dansator și solist vocal. În perioada 1973-1979, a fost solist al Orchestrei de Muzică Populară „Veselia” (cu dirijorul Petre Neamțu), precum și profesor de muzică la Școala din satul Ruseștii-Noi, raionul Ialoveni.

În anii 1974-1978, a făcut studii de canto popular și dirijat coral la Școala de Muzică și Coregrafie din Chișinău (actualmente, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”). Ulterior, și-a continuat formarea profesională la Catedra de dirijat coral din cadrul Institutului de Arte „Gavriil Musicescu” (1980-1985, azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

În perioada 1979-1986, a fost interpret în Ansamblul Folcloric „Miorița” (dirijor: Vasile Goia), după care timp de un an a fost redactor la

Departamentul muzică al Radioteleviziunii de Stat din RSSM (1986-1987).

Între anii 1987-1989, a colaborat cu Orchestra de Muzică Populară „Mugurel” a Filarmonicii de Stat din Chișinău (dirijor: Ion Dascăl). Ulterior, a fost solist al Orchestrei de Muzică Populară „Folclor” (dirijor: Petre Neamțu) a Companiei de Stat „Teleradio-Moldova” (1989-2012).

Din 2005, și-a desfășurat activitatea didactică în calitate de profesor de canto popular la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (azi, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”).

Din 2012 a activat ca artist liber profesionist.

A colaborat cu următoarele colective artistice: Orchestra Națională de Muzică Populară „Lăutarii”, condusă de Nicolae Botgros, Orchestra „Mugurel” a Ansamblului Național Academic de Dansuri Populare „Joc” (dirijor: Ion Dascăl), Orchestra Prezidențială a Republicii Moldova (dirijor: Nicolae Dabin) și cu Orchestra Ansamblului Artistic „Doina” al Armatei (dirijor: Marin Bunea) ș.a.

În 2005 a fondat Grupul vocal de bărbați „Basarabeni”; a lansat un compact-disc „La Nistru, la mărgioară” (primul volum).

Pe durata activității sale artistice, a înregistrat peste 300 de piese, a lansat peste 30 de albume, între care: „O vioară, un cântec, un dor”, „Lume, lume, cât de dragă-mi ești”, „Casa părintească nu se vinde”, „Busuioc înlăcrimat”, „Pe ostrovul Prutului”, „Mi-i dor

de ochii mamei”, „Anii nu se uită-n calendar”, „La Nistru, la mărgioară”, „Viața-i frumoasă, dacă iubești” (muzică ușoară). A mai înregistrat și discuri mari (LP-uri), mai multe CD-uri, DVD-uri, casete audio, videoclipuri și filme.

Și-a câștigat popularitate grație următoarelor videoclipuri: „Casa părintească nu se vinde”, „Busuioc înlăcrimat”, „Eu sărac și tu săracă”, „Tinerețea este trecătoare”, „Sunt cioban, cioban îmi spune”, „Fă-mă, Doamne, pădurar!”, „Trei mări și un râușor”, „Inimioară, nu ofta!”, „Vremea asta nu-i a mea”, „Feciorașii mei cei dragi”, „Anii nu se uită-n calendar”, „Copilărie, parc-ai fost mai ieri!”.

A fost protagonistul mai multor filme muzicale – „Eu îmi cânt cântecul meu”, „Satul meu, nume de floare”, „La fereastra cu zorele”, „Am venit la noi în sat”, „Tinerețea-i numai una” ș.a.

Începând cu anul 1990, a efectuat numeroase turnee în România: la Iași, București, Bacău, Focșani, Ploiești, Pașcani, Botoșani, Suceava ș.a.

A cântat acompaniat de orchestrele: „Doina Vrancei” din Focșani, „Rapsozii Botoșanilor”, „Ciprian Porumbescu” din Suceava, „Trandafir de la Moldova” din Huși. În anii 1993 și 2005, a fost invitat cu recitaluri la Festivalul Internațional „Maria Tănase” din Craiova. A evoluat cu succes și pe scenele din Bulgaria, Franța, Grecia, Elveția, Germania, Turcia, SUA, Canada, Estonia, Lituania, Rusia, Ucraina ș.a.

Cetățean de Onoare al Raionului Hâncești (2016).

În anul 1993, i-a fost con-

ferit titlul onorific „Artist Emerit”, iar în 2010 – cel de „Artist al Poporului”.

Distincții: Medalia „Meritul Civic” (1996), Ordinul „Gloria Muncii” (2007), Cavalier al Ordinului Republicii (2013), Medalia „Sfântul Dreptul Nicodim” (2018), Ordinul de gradul II „Sfântul Ierarh Gavriil Bănulescu-Bodoni” (2022).

Trofee: Topul melodiilor, Radio Iași, ediția I (2013); „Drag de România mea”, TVR2 (2021); „Firicel de Busuioc”, Busuioc TV, Chișinău (2021); „Galeria Stelelor”, topul celebrităților din România, TV ARAD (2022).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 75-76.

Bibliografie selectivă:

Casa părintească nu se vinde : Cântece din repertoriul lui Mihai Ciobanu : [pentru voce fără acomp.]. – Chișinău : Prut Internațional, 2013. – 476 p.

Ciobanu, Mihai. Mihai Ciobanu. Ani de viață, ani de cântec : Cântece selectate din anii 1979-1999 / interpret: Mihai Ciobanu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 3 discuri optice electronice (CD-ROM ; Verbatim ; Total Size : 0 bytes): sd., col.; în container ; Conține : 1. Pentru mândra care-mi place ; 2. Pe doi ani la revedere ; 3. Mândra mea s-a măritat [et al.].

Mihai Ciobanu : [Cântece de-acasă] / [introd.: Valentina Cojocar et al.]. – Chișinău : Baștina-Radog, [S. a.]. – 45 p.

Slivca, Tatiana. Mihai Ciobanu : Cântecul de acasă mă poartă prin lume / Tatiana Slivca : [în dialog cu Mihai Ciobanu]. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 312 p.

Ciobanu, Mihai. Mihai Ciobanu: „De câte ori revin acasă,

simt un val de căldură în suflet, parcă îmi văd părinții, simt energia lor ocrotitoare” : [interviu cu Mihai Ciobanu, Artist al Poporului] / consemnare: Dana Vizitiu // Curierul de Hâncești. – 2014. – 19 sept. – P. 11.

Mihai Ciobanu. Ani de viață, ani de cântec : Biobibliografie / alcăt.: Sabina Dodul ; resp. de ed.: Claudia Balaban ; colab.: Tamara Maleru ; red.: Claudia Gurschi, Tamara Maleru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 484 p.

Artistul Mihai Ciobanu : busuioc pe portativ / alcătuitor : Valeriu V. Turea. – [Chișinău] : Arc, 2022 (Unisoft, Ucraina). – 256 p. : fot., n. muz.

Caciuc, Anatol. Mihai Ciobanu / Anatol Caciuc. – Chișinău : Fundația Culturală „Basarabia”, [S. a.]. – 12 p.

Bargan, Vasile. Mihai Ciobanu și ale sale „Cântece de-acasă” / Vasile Bargan // Literatura și arta. – 2014. – 3 apr. – P. 8.

Borș, Ion. Copilărie, parc-ai fost mai ieri... : [interpretul Mihai Ciobanu, 60 de ani de la naștere] / Ion Borș // Moldova suverană. – 2013. – 21 febr. – P. 1, 2.

Buzilă, Serafim. Ciobanu Mihai // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 73.

Filimon, Diana. Mihai Ciobanu – „Cetățean de Onoare” al raionului Hâncești / Diana Filimon // Curierul de Hâncești. – 2016. – 25 mar. – P. 2.

Hadei, Daniela. Mihai Ciobanu și munca sa de suflet / Daniela Hadei // Ziarul național. – 2014. – 14 noiem. – P. 23.

Negru, Lena. „Cântece cu doruri multe” : [despre lansarea noului CD „Cântece cu doruri multe”, de Mihai Ciobanu] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 11 mar. – P. 13.

Negru, Lena. Mihai Ciobanu: „Nu sunt omul banului” : [despre interpretul Mihai Ciobanu] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 16 dec. – P. 9.

Maria S. Ciobanu

Tudor MUȘATESCU
1903-1970

Scriitor, dramaturg și umorist român.

S-a născut la 22 februarie 1903, la Câmpulung Muscel, în familia Elenei (născută Vlădescu) și a lui Alexandru Mușatescu, profesor de latină, greacă și română, director al Gimnaziului „Dinicu Golescu” din Câmpulung, primar, senator și prefect. S-a stins din viață la București, la 4 noiembrie 1970.

A studiat la Liceul „Sfântul Sava”, iar în 1924 a absolvit Facultatea de Drept și Facultatea de Litere din cadrul Universității din București.

Încă din copilărie, se observa talentul său literar. La nouă ani, compunea versuri, epigrame, schițe, piese de teatru și chiar scotea reviste proprii: „Ghiocelul”, „Zori de ziuă”, „Muguri”. Elev fiind, publica poezii în „Revista copiilor și tineretului”, iar după absolvirea liceului – în revistele „România”, „Scena”, „Rampa”, „Cetatea literară”, „Adevărul literar” ș.a. A scris poezii, proză, eseuri, dar adevărata celebritate și-a câștigat-o datorită scrierilor dramatice.

Debutul său în calitate de dramaturg a avut loc în anul 1925. Primele piese i-au fost

jucate în timpul stagiului său militar, fără să fi văzut lumina tiparului, de către colegii de la Școala de Ofițeri în Rezervă de Artilerie din Craiova. Au urmat „Panțarola” (1928) și „Sosesc deseară” (1931). În 1932, comedia sa „Titanic-Vals”, montată la Teatrul Național din București, a fost excelent primită de public, Mușatescu devenind astfel un autor de succes. A mai scris piesele „...Escu” (1933) și „Visul unei nopți de iarnă” (1937). Majoritatea operelor sale dramatice au fost traduse în limbile franceză, engleză, germană, italiană, greacă, poloneză și cehă, având succes și în străinătate.

În colaborare cu Sică Alexandrescu, a scris peste zece piese de teatru, între care „Figura de la Dorohoi”, „Sinaia la domiciliu”, „Birlic și teoria cocoșului” etc., împreună cu acesta întemeind Teatrul Vessel și Teatrul Nostru, cu Aurel Maican – Grădina „Boema”, iar în 1943 – Teatrul „Colorado”.

În perioada 1930-1940, a deținut funcția de inspector general al teatrelor și a făcut parte din componența conducerii Societății Autorilor Dramatici Români.

În 1945 a început redactarea unui jurnal. Din 1949 și până în 1951, a traversat o perioadă grea. Piesele îi erau scoase de pe afișe și, după mărturia jurnalului, familia sa a supraviețuit din salariul modest al soției sale, actrița Kitty Gheorghiu. Începând cu anii '50 ai secolului trecut, comediile i-au fost montate din nou, iar „Titanic-Vals” și „...Escu” au fost ecranizate.

Bibliografie selectivă:

Mușatescu, Tudor. Doresc ca micile mele rândulețe... Ale vieții valuri : Schițe vesele / Tudor Mușatescu. – București : Editura Eminescu, 1990. – 190 p.

Mușatescu, Tudor. Titanic-Vals : Comedie în trei acte / Tudor Mușatescu. – București : Univers, 1971. – 107 p.

Mușatescu, Tudor. Teatru / Tudor Mușatescu ; postfață și note de Mihai Vasiliu. – București : Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958. – 444 p.

Ciocârlie, Ileana. Mușatescu Tudor // Dicționarul general al literaturii române / coord. gen.: Eugen Simion ; Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 105-107.

Dalea, Ileana. Amintiri despre Tudor Mușatescu / Ileana Dalea. – Timișoara: Facla, 1988. – 175 p.

Ana Struță

Faina TLEHUCI 1923-2005

Specialistă în biblioteconomie, manager, Om Emerit.

S-a născut la 23 februarie 1923, în orașul Ungheni. A decedat la 25 ianuarie 2005, în Israel.

A învățat la Gimnaziul Mixt „Mihai Eminescu” din Ungheni (1933-1937). Și-a continuat studiile la Tehnicumul (școală specială) de Bibliotecari (din

1954; azi, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros” din orașul Soroca). Ulterior, a urmat studii superioare la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie (specialitatea Bibliotecar-bibliograf) din cadrul Institutului de Biblioteci de Stat din Moscova, 1956-1960 (în prezent, Institutul de Cultură de Stat din Moscova). Formare profesională continuă: în Germania, Olanda, Rusia și România.

În anii celui de-Al Doilea Război Mondial, s-a refugiat în Uzbekistan, unde a lucrat în calitate de bibliotecară și conducătoare de pionieri (1941-1943), după care a fost brigadieră la Combinatul Regional de Producție din Tașkent (1943-1949). În 1949 a revenit acasă și a activat ca bibliotecară și educatoare la Casa de Copii din Bălți (1949-1953). Apoi, timp de zece ani, a fost șefa Sălii de lectură a Bibliotecii Orașenești pentru Copii.

Din 1962 până în 2001, a activat în funcția de director al Bibliotecii Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (azi, Universitatea de Stat „Alec Russo”).

A preluat o bibliotecă amplasată într-o clădire adaptată, cu o colecție nesemnificativă de cărți. Acest fapt n-a descurajat-o, ci a impulsionat-o să se mobilizeze și să-și pună în practică cunoștințele și competențele profesionale, cu scopul de a o transforma într-o instituție de studii și cercetări științifice de succes, pentru mai multe generații de studenți și cadre didactice.

În 1986 a lansat inițiativa de construcție a unui nou edificiu al bibliotecii în cam-

pusul universitar. S-a implicat chiar în procesul de proiectare a unui sediu unic, inegalabil față de incintele altor biblioteci. Pentru acest merit, a fost distinsă cu o diplomă specială a Uniunii Arhitecților din Moldova.

Insistența, fermitatea și forța de convingere a fostei directoare au influențat edificarea acestei structuri academice pe temelii unei organizări moderne. În prezent, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (BȘ USARB) este o instituție în care se îmbină excelent un management eficient cu o structură ierarhică de angajați pe verticală și pe orizontală. Colectivul de acolo a desfășurat o prodigioasă activitate de îndrumare a lecturii studenților, având o bună organizare a muncii. La BȘ USARB, se observă exactitatea și ritmicitatea proceselor, inventivitatea și creativitatea angajaților în direcția perfecționării lucrului, conform cerințelor timpului.

Datorită eforturilor regreatei directoare, au fost concepute și dezvoltate condiții de afirmare pentru bibliotecari și utilizatori. Astfel, a fost realizată o bibliotecă universitară de nivel european, ce contribuie și va contribui mereu la efortul intelectual necesar pentru integrarea în marea comunitate a statelor europene.

A elaborat și editat peste 70 de publicații în domeniu. A participat la numeroase conferințe și simpozioane naționale și internaționale.

Doctor honoris causa al Universității „Alec Russo”

din Bălți; membră de onoare a Senatului aceleiași instituții.

Pentru activitate prolifică, i-au fost acordate următoarele distincții de stat: „Eminent al culturii din URSS”, „Om Emerit al Culturii din RSSM” (1987), Medalia „Meritul Civic” (1995) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 47.

Bibliografie selectivă:

„**Faina Tlehuci – 90 de ani de la naștere, colloquia bibliothecarius**”: colocviu. Colloquia bibliothecarius Faina Tlehuci – 90 de ani de la naștere = Faina Tlehuci – 90 years OLD / coord.: Elena Harconița (red.); colegiul de red.: Lina Mihaluța, Elena Stratan. – Bălți, 2013. – 204 p.

Dron, Ion. Tlehuci Faina / Ion Dron // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 281.

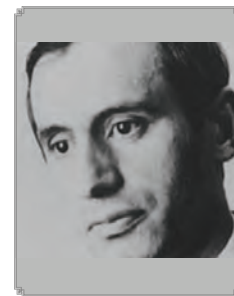
Jitaru, Valentin. Tlehuci Faina // Jitaru Valentin. Personalități bălțene: Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018 (Tipografia Centrală). – P. 339.

Pintilei, Elena. Oamenii de calitate produc o instituție de calitate : [mesaj de deschidere a reuniunii profesionale „Colloquia Bibliothecariorum. In memoriam Faina Tlehuci”] / Elena Pintilei // Confluente bibliologice. – 2017. – Nr 1/2. – P. 19.

Rău, Alexe. Tlehuci Faina // Rău, Alexe. Efectul nordului în biblioteconomie : [Faina Tlehuci] / Alexe Rău // Magazin bibliologic. – 2005. – Nr 3/4. – P. 5-6.

Teodoru, V. Tlehuci Faina // Teodoru, V. Biblioteca Universității „Alec Russo” din Bălți / V. Teodoru // Biblioteca. – 2005. – Nr 2. – P. 63-64.

Maria S. Ciobanu

Anatol GAVRILOV
1943

Critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, profesor cercetător.

S-a născut la 23 februarie 1943, în satul Cioburciu, raionul Slobozia.

După absolvirea Facultății de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1965), a fost repartizat la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (actualmente, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”), unde s-a dedicat activității de cercetător literar, mereu pe urmele cititorului. Și-a luat doctoratul în filologie în anul 1975, titlul tezei sale de doctor fiind „Problema caracterului literar în romanul moldovenesc”.

A deținut varii funcții în instituția sus-menționată: începând cu activitatea de laborant până la cea de director adjunct (1988-1991), de la director al nou creatului Institut de Istorie și Teorie Literară (1991-1993) la șef al Secției de teorie literară și literatură comparată. A condus Secția de teorie și metodologie literară. A activat în calitate de cercetător științific principal, precum și ca profesor cercetător.

De asemenea, a fost șef al

Sectorului de teorie literară al aceluiași institut. A ocupat și funcția de secretar responsabil la revista „Limba și literatura moldovenească”.

A prefațat ediții de opere ale scriitorilor basarabeni. În anii '60-'80 ai secolului XX, a publicat zeci de articole critice despre creațiile prozatorilor dintre Nistru și Prut, precum și despre cele ale scriitorilor lumii – Shakespeare, Corneille, Maupassant, Hugo, Dostoievski, Tolstoi, London ș.a. S-a remarcat îndeosebi prin studiile sale de teorie și metodologie literară, vădind o cunoaștere temeinică a istoriei și criticii universale și o predilecție pentru abordarea interdisciplinară a problemelor literare.

De la bun început, preocupările sale principale gravitau în jurul istoriei și teoriei romanului european și național. Chiar primul său articol de problemă „Ecouri în romanul moldovenesc” (1966) s-a remarcat prin încercarea de a raporta romanele lui Vasile Vasilache, Vladimir Beșleagă, Serafim Saka ș.a. la anumite orientări ale literaturii europene moderne, deslușind ecouri din existențialismul francez, literatura absurdului, tradiția narativă a „memoriei involuntare” și „fluxului conștiinței”.

Și în următoarele publicații, a insistat asupra afirmării unor noi modalități artistice de structurare tipologică și caracterologică a personajului și formelor compoziționale ale construirii fabulei, subiectului și a tabloului artistic al lumii. Acestea au constituit substanța

problematică a culegerii de studii critice „Reflecții asupra romanului” (1984), în care se încerca o adunare a observațiilor disparate într-o imagine critică de ansamblu a tendințelor noi în arta prozatorilor autohtoni.

Cum atmosfera spirituală „asfixiantă” a epocii așa-numitului „socialism dezvoltat” nu era favorabilă afirmării spiritului critic și novator nici în literatură, s-a retras din critica publicistică și s-a dedicat în totalitate teoriei și poeziei romanului, inovării conceptuale și metodologice a cercetării literare, în special, valorificării teoriei estetice a structurii stratiforme a operei literare, în versiunile lui R. Ingarden, N. Hartmann, R. Wellek și A. Warren, M. Bahtin ș.a., oferind contribuții proprii.

În perioada îndelungatei sale cariere, a publicat circa 200 de studii și articole, fiind și conducător de doctorat.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1980).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 77.

Bibliografie selectivă:

Gavrilov, Anatol. Conceptul bahtinian de cronotop românesc / Anatol Gavrilov // *Metalinguistică*. – 2015. – Nr 1 (39). – P. 76-84.

Gavrilov, Anatol. În căutarea de noi repere pe drumul gândirii / Anatol Gavrilov. – Chișinău : Profesional Service, 2013. – 500 p.

Gavrilov, Anatol. Semnificație, sens și valoare în dialogismul lui Bahtin / Anatol Gavrilov // *Filologia modernă : realizări și perspective în context euro-*

pean. Semiotica și hermeneutica textului / coord.: Aliona Grati, Inga Ciobanu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 153-161.

Gavrilov, Anatol. Subiectul vorbirii / Anatol Gavrilov // *Philologia*. – 2012. – Mai/Aug. – P. 64-80.

Caraman, Vlad. Anatol Gavrilov : studii de teorie și metodologie literară / Vlad Caraman // *Colocviul științific cu participare internațională „Filologia modernă : realizări și perspective în context european : Paul Goma In memoriam. Estetica rezistenței prin adevăr”*. Ediția a 14-a, 6 octombrie 2020, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 32-36.

Ciocanu, Ion. Anatol Gavrilov – teoretician al romanului : [omagiul lui Anatol Gavrilov, critic și istoric literar] / Ion Ciocanu // *Philologia*. – 2013. – Nr 1/2. – P. 123-125.

Plămădeală, Ion. Pe drumul gândirii, cu literatura : [omagiul lui Anatol Gavrilov, critic și istoric literar] / Ion Plămădeală // *Philologia*. – 2013. – Nr 1/2. – P. 119-122.

Ana Struță

Horia BĂDESCU
1943

Poet, prozator și eseist român. Face parte din grupul scriitorilor echinoxști (de pe lângă publicația clujeană „Echinox”, revistă de idei, un loc privilegiat de gândire liberă și de lucrare culturală temeinică).

S-a născut la 24 februarie 1943, în comuna Arefu, județul Argeș. Este fiul lui Gheorghe Bădescu, învățător, și al Elenei (născută Petcu).

Face liceul la Curtea de Argeș (1957-1960), după care urmează cursurile Facultății de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (1968). Și-a luat doctoratul în litere cu teza „Memoria Ființei – Poezie și Sacru” (1997).

Debutul său absolut are loc în revista „Tribuna”, în 1964, cu poezie. În volum a debutat în 1971 cu placheta de versuri „Marile Eleusii”, după care a urmat „Nevăzutele Urse” (1975), „Anonimus” (1977), „Recurs la singurătate” (1982), „Apărarea lui Socrate” (1985), „Ronsete” (1995), „Pielea îngerului” (2007), „Vei trăi cât cuvintele tale” (2010), „E toamnă nebun de frumoasă la Cluj” (2011), „Decameronice” (2017) ș.a.

Ca eseist, a publicat următoarele volume: „Magda

Isanos. Drumul spre Eleusis” (1975), „Grigore Alexandrescu. Parada măștilor” (1981), „Meșterul Manole sau imanența tragicului” (1986), „Ferestre, tablete” (1990), „Ieșirea din Europa, tablete” (1996), „Memoria Ființei - Poezia și Sacru” (2008) „Dacă Orfeu” (2015). Este, de asemenea, autorul romanelor „Joia patimilor” (1981), „Zborul găștei sălbatică” (1989), „O noapte cât o mie de nopți” (2011).

A fost redactor la Studioul Teritorial de Radio din Cluj, iar din 1987 – director al Teatrului Național din Cluj. După 1990, a fost director al Studioului Teritorial de Radio din Cluj, apoi, director al Centrului Cultural Român de la Paris și atașat cultural la Ambasada României din Franța. Este tradus și publicat în reviste literare din Franța, Belgia, Spania, SUA, Canada, Rusia, India, Bulgaria, Italia, Macedonia, Armenia, Vietnam, Peru.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Uniunii Scriitorilor din Franța, membru al Academiei Francofone, membru al Centrului Internațional de Studii și Cercetări Transdisciplinare (Paris), membru al Comitetului de Onoare al Uniunii Poetilor Francofoni, membru al Comitetului de Onoare al Cercului European de Poezie Francofonă „POESIAS”, membru al Academiei Universale din Montmartre, membru, din 1993, al Maison Internationale de la Poésie din Bruxelles, președinte de onoare al Rencontres Européennes-Europésie de la

Paris, membru al Comitetului Științific al Institutului Internațional pentru Poezie și Operă al UNESCO (Verona, Italia), membru al Comitetului Internațional de Redacție al revistei „Mémoires de XXI-ème siècle” (Paris).

Printre premiile importante cu care a fost apreciată creația lui Horia Bădescu se numără Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române (1991); Premiul Salonului Național de Carte pentru volumul de poeme „Ronsete” (1995); Nominalizare la Premiul „Sernet”, Franța (2002); Premiul european de poezie francofonă „Leopold Sedar Senghor” (2004); Premiul de poezie „Lucian Blaga” (2005); Premiul „Cartea anului – Poezie” al Filialei din Cluj-Napoca a Uniunii Scriitorilor din România (2007); Marele Premiu de Poezie „Nichita Stănescu”, Ploiești (2013) ș.a.

În anul 2004, a fost decorat cu Ordinul Național „Meritul Cultural” în grad de Comandor.

Bibliografie selectivă:

Bădescu, Horia. Cîntece de viscol / Horia Bădescu. – București : Editura Eminescu, 1976. – 105 p.

Bădescu, Horia. Ferestre : Eseuri / Horia Bădescu. – București : Albatros, 1990. – 114 p.

Bădescu, Horia. Furcile Caudine : Versuri / Horia Bădescu. – București : Editura Eminescu, 1991. – 98 p.

Bădescu, Horia. Ieșire din Europa : Eseuri / Horia Bădescu. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1996. – 68 p.

Bădescu, Horia. Joia Patimilor : Roman / Horia Bădescu. –

București : Cartea Românească, 1981. – 178 p.

Bădescu, Horia. Lieduri : Versuri. – Cluj : Dacia, 1992. – 106 p.

Bădescu, Horia. Magda Isanos. Drumul spre Eleusis / Horia Bădescu. – Oradea : Albatros, 1975. – 120 p.

Bădescu, Horia. Meșterul Manole sau Imanența tragicului / Horia Bădescu. – București : Cartea Românească, 1986. – 128 p.

Bădescu, Horia. Ronsete / Horia Bădescu ; grafica volumului: Călin Stegorean. – Cluj-Napoca : Clusium, 1995. – 64 p.

Bădescu, Horia. Starea Bizantină / Horia Bădescu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1983. – 79 p.

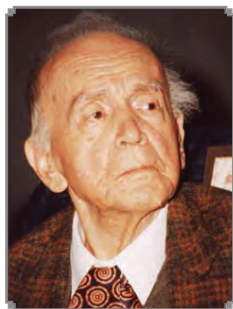
Bădescu, Horia. Zborul găștei sălbatice : roman / Horia Bădescu. – București : Editura Eminescu, 1989. – 205 p.

Cistelecan, Alexandru. Bădescu Horia / Alexandru Cistelecan // Dicționarul scriitorilor români : A-C / coord. și reviz.: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 211-213.

Grăsoiu, Liviu. Horia Bădescu – poet, mereu poet / Liviu Grăsoiu // Litere. – 2013. – Nr 9. – P. 12-13.

Rachieru, Adrian Dinu. Horia Bădescu și „arta scăderii” : (O trilogie lirică) / Adrian Dinu Rachieru // Convorbiri literare. – 2018. – Nr 8. – P. 86-88.

Ana Struță

Ion IRIMESCU 1903-2005

Artist plastic, sculptor și pedagog român, membru de onoare al Academiei Române, Artist al Poporului.

S-a născut la 27 februarie 1903, în satul Arghira, comuna Preutești, județul Suceava, România. A decedat la 29 octombrie 2005, la Fălticeni, Suceava, și a fost înmormântat în cimitirul Parohiei Oprișeni.

Și-a făcut studiile la Școala Primară din Fălticeni (1910-1915), după care a urmat cursul secundar la Liceul „Nicu Gane” din același oraș (1915-1924), unde a participat la punerea în scenă a unor piese de teatru, pictând decorurile. După absolvire, a urmat cursurile Academiei de Arte Frumoase din București (1924-1928), sub îndrumarea marilor sculptori Dimitrie Paciurea și Oscar Han. În timpul studenției, a pictat Biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Oprișeni-Fălticeni. După absolvire, și-a început activitatea în calitate de profesor de desen la Școala Normală „Ștefan cel Mare” din Fălticeni (1928).

Între anii 1930-1932, a obținut prin concurs o burse de studii pentru Școala Română de la Fontenay-aux-

Roses din Paris și s-a înscris la Académie de la Grande Chaumière, unde a lucrat sub îndrumarea profesorului Joseph Bernard.

După revenirea în țară, și-a continuat activitatea pedagogică în calitate de profesor de desen la Gimnaziul din Pașcani (1933) și titular al Catedrei de desen, la Liceul Căilor Ferate Române (CFR) din Pașcani (1934). În 1936 a fost numit profesor de desen, la Liceul CFR „Aurel Vlaicu” din București, iar din 1938, profesor de desen și caligrafie la Liceul Teoretic de Băieți „Radu Greceanu” din Slatina, județul Olt, Muntenia.

În perioada 1940-1950, a fost profesor la Academia de Belle-Arte din Iași și șef de catedră, iar în 1944 a devenit rector al aceleiași instituții. Ulterior, a activat în calitate de cadru didactic la Cluj (1950-1955), iar din 1966 până la pensionare, ca profesor de sculptură la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București.

În anul 1928, a debutat la Expoziția de Pictură și Sculptură din București, unde a prezentat lucrarea „Eden”. În 1929, a participat la Salonul Oficial de Pictură și Sculptură, unde și-a expus opera de artă „Nud de față”, fiind prezent și la Salonul Artiștilor Francezi. Din 1930, și-a expus lucrările la saloanele de primăvară și de toamnă din Paris (1930-1932). Acolo a fost remarcat de Societatea Artiștilor Plastici Francezi, care i-a acordat distincția „Mențiunea de Onoare” în cadrul Salonului Oficial din Paris (1932).

După revenirea în România (1933), a participat la toate expozițiile din țară și străinătate, organizate în acea perioadă.

Și-a expus lucrările la: Salonul Oficial al Moldovei din Iași, Expoziția de Artă Românească din cadrul Bienalei de la Veneția (1942, 1956), Expoziția de Sculptură Contemporană de pe lângă Muzeul „Rodin” din Paris (1961) ș.a.

A fost prezent la expozițiile internaționale de la Budapesta, Bratislava, Zürich, Berna, Praga, Ankara, Stockholm, Moscova, Leningrad, Berlin, Varșovia, Sofia, Veneția, Paris, Oslo, Cairo, Roma, Tel Aviv, Tokyo ș.a.

S-a impus printr-o serie de opere monumentale, aflate în mai multe orașe ale țării: „1907” – la Craiova, „Lupeni” – la Petroșani, „Mircea cel Bătrân” – la Râmnicu Vâlcea, „Dimitrie Cantemir” – la București și în Italia, „Brâncuși” – la București și Târgu-Jiu, „Enescu” – la Iași, „Daicoviciu” – la Cluj-Napoca, „Sadoveanu” – la Fălticeni ș.a.

A fost un autor de portrete: „Eminescu”, „Enescu”, „Iorga”, „Arghezi”, „Baba”, „Catargi”, „Băncilă”, „Veronica Micle”, „Lipatti” ș.a. Autor de compoziții: „Odihna”, „Floarea”, „Mama și copilul”, „Sudorița”, „Singurătate”, „Buna Vestire”, „Fata cu clepsidră”, „În fața mării” ș.a. Statuia prințului cărturar Dimitrie Cantemir se află la Biblioteca „Ambrosiana” din Milano, între statuile lui Dante și Shakespeare.

A semnat numeroase articole și studii pe teme de artă,

publicate în ziare și reviste.

La sfârșitul vieții, s-a retras la Fălticeni, unde a colaborat cu muzeul care adăpostește jumătate dintre operele sale și pe care le-a donat orașului (aproximativ 400 de sculpturi de bronz, marmură, lemn și 1000 de desene), dând naștere astfel celei mai mari colecții permanente de autor din România – Colecția „Ion Irimescu” (1975).

În perioada 1978-1989, a fost președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din România, iar în 1992, a devenit membru de onoare al Academiei Române.

La 27 februarie 2003, Academia Română l-a sărbătorit cu prilejul împlinirii vârstei de 100 de ani, fiind doar al doilea artist român aflat în viață la sărbătorirea centenarului său, după Cella Delavrancea.

Meritele și talentul său artistic au fost înalt apreciate de instituții academice și de cultură în timpul vieții: a devenit doctor honoris causa al Academiei de Arte „George Enescu” din Iași (1994), membru de onoare al Fundației „Atheneum” din București și președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1978-1989).

I-au fost acordate peste 30 de premii și distincții, naționale și internaționale, pentru activitatea sa artistică excepțională, printre care: Premiul Fundației „Elena și Anastase Simu” (1935), Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler clasa I, Premiul Ministerului Culturii și Artelor (1942). A devenit Maestru Emerit al Artei (1954), fiind apoi decorat cu Premiul de

Stat clasa I (1955), recunoscut și ca Artist al Poporului (1964), deținător al Ordinului „Steaua Republicii Socialiste România” clasa a II-a (1971), Ordinului „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (2001) și al Premiului pentru Excelență în Cultura Română (2001).

Cu ocazia sărbătoririi centenarului, artistul a fost distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Cruce (2003).

Bibliografie:

Blaga, Lucian. Poezii. Cu sculpturi și desene de Ion Irimescu / Lucian Blaga. – Iași : Junimea, 1995. – 62 p.

Irimescu, Ion. Când m-am întors de la Paris, după anii de studii, am fost românul întors de la Paris ... / Ion Irimescu ; consemnare: Eugenia Guzun // Atelier : Arte plastice. Arhitectură. Design. – 2003. – Nr 1. – P. 7-9.

Cebuc, Alexandru. Irimescu / Alexandru Cebuc. – București : Meridiane, 1983. – 350 p.

Deac, Mircea. Irimescu : Studiu / Mircea Deac. – Iași : Junimea, 1983. – 121 p.

Mihalache, Marin. Ion Irimescu / Marin Mihalache. – București : Editura de Stat pentru literatură și artă, 1958. – 35 p.

Barbosa, Octavian. Irimescu Ion // Barbosa, Octavian. Dicționarul artiștilor români contemporani / Octavian Barbosa. – București : Meridiane, 1976. – P. 256-258.

Ciucă, Valentin. Centenar Ion Irimescu. Un veac proprietate personală / Valentin Ciucă // Arte plastice. Arhitectură. Design. – 2003. – P. 6.

Dăscălescu, Gheorghe. Sculptorul Ion Irimescu [1903] și ctitoria sa : [din Fălticeni] /

Gheorghe Dăscălescu // Limba română : revista de știință și cultură. – 2001. – Nr 1/3. – P. 266-270.

Ghețu, Emilia. Ion Irimescu / Emilia Ghețu // Atelier. – Nr 3/4. – P. 12-13.

Hașegan, Teodor. Ion Irimescu la vârsta de 100 de ani – decorativismul sculptural și spațiul ambiental / Teodor Hașegan // Profesor-artist, artist-profesor. – Iași : [S. n.], 2005. – P. 27-31.

Ion Irimescu – premiul de excelență pe anul 2000 // Academica. – 2001. – Nr 6. – P. 16-17.

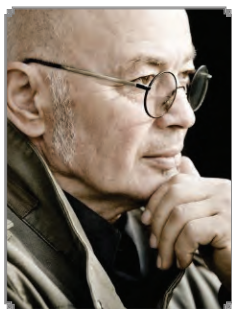
Irimescu Ion – sculptor // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. – București : [S. n.], 2009. – P. 449-451.

Oprescu, George. Sculptura statuară românească / George Oprescu. – București : Editura de Stat pentru literatură și artă, 1954. – 193 p.

Rusu, Dorina N. Irimescu Ion // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 623.

Țarălungă, Ecaterina. Irimescu Ion // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 583.

Maria. S. Ciobanu

**Viktor KOPATCHINSKY
(Victor COPACINSCHI)
1943**

Muzician, maestru interpret la țambal („cymbalom” – în terminologia muzicală internațională), Artist Emerit al RSSM. Tatăl celebrei violoniste Patricia Kopatchinskaja (Patricia Copacinschi).

S-a născut la 28 februarie 1943, în satul Moara de Piatră, județul Bălți, Regatul României (actualmente, raionul Drochia), fiind descendent al unui neam de polonezi refugiați în Basarabia în secolul XIX.

A fost admis la Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (în prezent, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), în anul 1957. În studiul țambalului, s-a dovedit a fi un elev deosebit de talentat, la sfârșitul primului an de studii fiind capabil să interpreteze lucrări din programul studenților de la Conservator. A fost invitat să cânte în Ansamblul de Cântec și Dansuri Populare „Fluieraș” al Filarmonicii de Stat din Moldova (azi, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”).

Din 1963 până în 1967, a fost înrolat ca marinar în divizia de submarine ale Ar-

matei Sovietice pentru a-și satisface serviciul militar, obligatoriu pe atunci.

Și-a reluat studiile muzicale în 1967. Sub aspectul pregătirii profesionale, cel mai mult a avut de învățat de la legendarul muzician Isidor Burdin, alături de care a evoluat mulți ani. De la el a deprins orchestrația, aranjamentul, lucrul cu orchestra, solfegiul, armonia – toate cele necesare unui artist. A renunțat principial să-și continue studiile la Conservator, considerându-l extrem de politizat, cu prea mult marxism și comunism științific pe atunci.

În perioada aflării sale în RSSM, a colaborat fructuos cu compozitorii Boris Dubosarski, Vladimir Bitkin, Ivan Dobrunov, Victor Simonov, Tudor Chiriac. Isidor Burdin, Gheorghe Mustea și Vasile Zagorschi au scris piese anume pentru Viktor Kopatchinsky. Spre exemplu, în filmul „Podurile” (în regia lui Vasile Pascaru, produs de Studioul Cinematografic „Moldova-Film”, în 1973), Kopatchinsky a interpretat cu virtuozitate, la țambal nu doar partiția muzicală, o lucrare superbă pentru țambal-solo, ci și imitarea, cu aceeași măiestrie, tot la țambal, a sunetelor produse de tehnica militară – împușcăturile, spre exemplu, realizând astfel o coloană sonoră unică la nivel mondial.

În 1979 a înființat și condus, în cadrul Filarmonicii din Chișinău, Orchestra de Cameră „Rapsodia”, cu care a evoluat ca solist, susținând sute de concerte în fiecare an pe întreg teritoriul fostei Uniuni Sovietice. A avut mai

multe apariții la Televiziunea Centrală de Stat de la Ostan-kino. În 1980, a fost numit dirijor al Orchestrei Ansamblului Național Academic de Stat de Dansuri „Joc” (actualmente, Baletul Național al Moldovei „Joc”), cea mai importantă realizare din acea perioadă fiind discul „Joc”, înregistrat la celebra firmă „Melodia” de la Moscova.

Odată încheiată acea colaborare, a revenit la proiectul său de suflet, „Rapsodia”, dar într-o componență nouă, a anilor 1983-1988. Repertoriul orchestrei al cărei solist și conducător artistic era includea muzică de la clasicii Handel, Bach până la Rameau, Couperin, Tárrega, Rodrigo, Debussy, Rachmaninov, List, Chopin, Hacıaturian și compozitori moderni din întreaga lume – Patrick de Clerc, Wolfgang Liebhart, Norbert Sterk, Alexander Stankowski și György Kurtág ș.a. A făcut înregistrări pentru radioul, televiziunea și cinematografia RSSM. A susținut numeroase concerte în Europa, Asia, America Latină și Africa.

În anii '80 ai secolului trecut era considerat ostil politicii sovietice, deoarece se întâmpla deseori să emită opinii critice vizavi de situația din cultura acelor timpuri, a avut o perioadă de interdicție de zece ani să concerteze în străinătate. Nimerit în vizorul KGB-ului, i se făceau tot felul de șicane – o parte dintre înregistrările sale muzicale fiind puse la index, iar altele, distruse. Inopinat, a fost reținut chiar și amenințat cu închisoarea, astfel încât, în 1987, în semn

de protest, artistul refuza să mai aibă apariții scenice, hotărât cu orice preț să emigreze. În 1989, când această dorință imperioasă a sa deveni realizabilă, s-a mutat cu toată familia în Austria, stabilindu-se la Viena

A devenit în scurt timp un artist foarte apreciat și cunoscut în Europa. Compozitorii, intrigăți de instrumentul său, destul de exotic, dar mai ales cucerăți de virtuozitatea sa interpretativă, se grăbeau să-i propună colaborări. Le accepta cu bucurie, deschis pentru modernitate și experiment, profitând din plin de libertatea de creație, care i se refuzase cu obstinație în URSS.

După emigrare, a interpretat în premieră „Concertul pentru oboi și țambal” al lui Francis Burt, împreună cu Orchestra Radiodifuzorului Național Austriac – Österreichischer Rundfunk (ORF RSO Radio-Symphonie Orchester Wien), concert scris special pentru Viktor Kopatchinsky, realizat sub bagheta dirijorului Dennis Russell Davies.

În a doua jumătate a anilor '90, a avut o colaborare memorabilă cu Adriana Hölszky, compozitoare germană, originară din România, stabilită în Germania, în 1976, în a cărei operă contemporană „Die Wende” („Pereții”) a interpretat magistral partiția de țambal. Spectacolele, opt la număr, au fost prezentate, pe scena Teatrului din Viena (Theater an der Wien), sub bagheta dirijorului Ulf Schirmer.

În 2000, a interpretat în premieră Concertul pentru

vioară, țambal și orchestra de coarde „O clipă din anul 2000” a compozitorului rus Ivan Sokolov, dirijat de Kaspar Zehnder, ulterior, și cu Andrei Boreiko și Orchestra Simfonică din Dortmund, Germania, precum și cu orchestre din alte orașe.

Timp de cinci sezoane, cu Orchestra Teatrului de Operă din Viena „Volkoper Wien”, a evoluat în spectacolele „Baronul țiganilor” (de Johann Strauss) și „Contesa Marița” (de Emmerich Kálmán). Cu Orchestra „Mozarteum” din Salzburg a interpretat „Renard” și „Ragtime”, de Stravinsky, iar cu Orchestra Filarmonicii din Viena, sub bagheta dirijorului Georg Solti, a interpretat suitea „Háry János”, de Kodaly.

În 2010, maestrul, împreună cu fiica sa, celebra violonistă Patricia Kopatchinskaja și cu soția, violonista Emilia Kopatchinskaja, a înregistrat discul „Rapsodia” la Casa de discuri franceză „Naïve”, explorând rădăcinile muzicii lui George Enescu și a muzicii populare românești autentice. Compact-discul în cauză a fost deosebit de apreciat și răsplătit cu numeroase premii: „BBC Music Choice”, „Editors Choice”, „Gramophone Magazine”, „Supersonic Award” al revistei „Pizzicato”, fiind recomandat și de publicația americană „The Strad”. Maestrul Kopatchinsky și familia sa și-au susținut programul „Rapsodia”, la numeroase festivaluri importante din Europa.

În 2011, la Festivalul Internațional Olandez de Muzică „Koorbiënnale Harlem”, împreună cu Patricia

Kopatchinskaja, a interpretat piesa „O Whispering Sun” („Șoaptele soarelui”), a compozitoarei americane olandeze Vanessa Lann, o piesă pentru țambal, violină și cor, de mare anvergură, cu patru coruri, sub bagheta dirijorală a lui Kaspars Putniņš, evoluând cu aceeași piesă și la alte concerte și reuniuni muzicale europene.

De-a lungul carierei muzicale, a colaborat cu dirijorii Christian Arming, Jonathan Stockhammer, Hans Graf, Leif Segerstam, Alfred Eschwe, Christian Pollack și orchestre, precum: Orches-

tra Simfonică din Lucerna, Orchestra Simfonică Radio din Viena, Tonkünstler-Orchester din Viena, Saint Paul Chamber Orchestra din SUA, Flanders Symphony Orchestra din Belgia, Orchestra de Cameră și Orchestra Simfonică din Taipei, precum și Orchestra „Amsterdam Sinfonietta” ș.a.

A evoluat la manifestări europene de prestigiu: International Danube Festival, Viena Modern Festival, Liszt Festival Raiding, Bachtrack Festival (Lisabona), Festivalul „Betoveenfest” (Bon), Festivalul Internațional „George

Enescu” de la București și multe altele.

Pentru merite deosebite i-a fost conferit titlul Artist Emerit al RSSM (1979).

Buzilă, Serafim. Copacinschi Victor // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova : Lexicon enciclopedic : (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 133.

Roșca, Denis. Kopatchinsky Viktor (Copacinschi Victor) // Roșca, Denis. Cartea de Aur / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 341.

Ana Struță

Martie

2023

Calendar. Mărțișor

1970, ilustrații, guașă pe hârtie, 19 x 19 cm.

Colecție particulară

Luni		6	13	20	27
Marti		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	31
Sâmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

80 de ani de la nașterea lui **Vladimir Dragoș**, cântăreț de operă, bariton dramatic, profesor universitar (1 mar. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 91-92.*

70 de ani de la nașterea **Eudochiei Zavtur**, pictoriță și graficiană, pedagogă, Maestru în Artă (1 mar. 1953 – 5 febr. 2015). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 55-56; CN 2013, p. 92.*

60 de ani de la nașterea lui **Victor Guțu**, pictor (1 mar. 1963).

100 de ani de la nașterea lui **Arcadie Donos**, actor și scriitor român, originar din Basarabia (1 mar. 1923 – 19 dec. 2000). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 55; CN 2013, p. 90.*

180 de ani de la nașterea lui **Epaminonda Bucevski**, pictor, originar din Bucovina (3 mar. 1843 – 13 febr. 1891). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 93-94.*

160 de ani de la nașterea lui **Nicolae C. Mihăescu**, inginer-arhitect român (3 mar. 1863 – 20 dec. 1934).

80 de ani de la nașterea **Mariiei Diaconov**, matematiciană, doctor în științe economice, cercetătoare, originară din Basarabia (4 mar. 1943 – 1 aug. 1997). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 82.*

130 de ani de la nașterea lui **Constantin Parffengolf**, geolog, cercetător științific și membru titular al Academiei de Științe din Armenia (5 mar. 1893 – 24 sept. 1983).

140 de ani de la nașterea lui **Alexei Bârlădeanu**, biolog, genetician și profesor, originar din Basarabia (6 mar. 1883 – 11 mai 1960). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 456-457.*

90 de ani de la nașterea **Margaretei Pogonat**, actriță română de teatru și film, radio, televiziune și voce (6 mar. 1933 – 11 mai 2014). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 56-57.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Petric**, pictor, pedagog

(7 mar. 1923 – 15 iun. 2005). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 89-90; CN 2013, p. 95-96.*

90 de ani de la nașterea lui **Sergiu Dimitrachi**, inginer, specialist în radioelectronică și telecomunicații, profesor universitar, doctor habilitat în științe tehnice, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (7 mar. 1933 – 7 mai 2020). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 108.*

70 de ani de la nașterea **Raisei Birnaz**, pedagogă, interpretă de romane și muzică populară, promoatoare de folclor (8 mar. 1953).

220 ani de la stingerea din viață a lui **Iacob Stamati**, mitropolit al Moldovei, tipograf (24 iun. 1749 – 9 mar. 1803). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 156.*

75 de ani de la nașterea lui **Tudor Colac**, etnolog, istoric literar, publicist, conferențiar universitar, doctor în filologie și doctor în etnologie, cercetător științific coordonator, Maestru în Artă (10 mar. 1948 – 21 febr. 2021). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 110-111.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Ploșnița**, muzeologă, cercetătoare științifică, conferențiară universitară, doctor habilitat în științe istorice (10 mar. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 97-99.*

190 de ani de la nașterea lui **Dimitrie A. Sturdza-Miclăușanu**, istoric român, economist și om politic, membru titular al Academiei Române (10 mar. 1833 – 8 oct. 1914). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 59-60.*

90 de ani de la nașterea **Aureliei Roman**, pictoriță și scenografă de cinema, originară din Basarabia (11 mar. 1933 – 7 iun. 2016). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 111; CN 2018, p. 86.*

65 de ani de la nașterea lui **Ion Negrei**, istoric și om politic (12 mar. 1958). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 112; CN 2018,*

p. 87.

110 ani de la nașterea lui **Alexandru Bardieru**, poet, prozator, teolog și profesor de religie român (12 mar. 1913 – 22 sept. 1994). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 62.*

80 de ani de la nașterea **Aureliei Racu**, filologă, doctor habilitat în istoria științei (pedagogia specială), profesoară universitară (13 mar. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Năstăsescu**, matematician, doctor în științe matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (13 mar. 1943).

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Ghereg**, anesteziolog-reanimatolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (14 mar. 1953 – 24 febr. 2005).

60 de ani de la nașterea lui **Vladimir Mischevca**, istoric, heraldist, doctor în științe istorice, conferențiar cercetător (14 mar. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 100-101.*

70 de ani de la nașterea lui **Boris Rudenco**, compozitor, naist și aranșor (16 mar. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 63-64.*

140 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Storin**, actor de teatru și film, profesor român (16 mar. 1883 – 1 oct. 1968).

120 de ani de la nașterea lui **Jules Cazaban**, actor român de teatru și film (16 mar. 1903 – 23 sept. 1963).

110 ani de la nașterea lui **Radu Brateș** (Gh. Biriș), poet român, prozator, istoric literar, publicist (16 mar. 1913 – 10 iul. 1973).

90 de ani de la nașterea lui **Tiberiu Avramescu**, istoric literar și editor român, originar din Basarabia (16 mar. 1933 – 20 aug. 2014). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 117.*

110 ani de la nașterea lui **Sámuel Domokos**, istoric literar, folclorist, bibliograf ma-

ghiar, traducător, preocupat de folclorul și literatura română, și de relațiile culturale româno-maghiare (16 mar. 1913 – febr. 1995).

140 de ani de la nașterea lui **Urmuz (Demetru Dem. Demetrescu-Buzău)**, poet și prozator român de avangardă (17 mar. 1883 – 1923). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 64-65.*

130 de ani de la nașterea lui **Simion Zlatov**, compozitor, dirijor și profesor, originar din Basarabia (18 mar. 1893 – 23 oct. 1969).

200 de ani de la nașterea lui **Constantin D. Aricescu**, istoric român, scriitor, publicist și om politic (18 mar. 1823 – 18 febr. 1886). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 66-67.*

150 de ani de la nașterea lui **Ioan Livescu**, actor român, regizor de teatru, publicist, autor dramatic de piese și traducător, originar din Basarabia (19 mar. 1873 – 7 febr. 1944). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 67-68.*

140 de ani de la nașterea lui **Policarp Morușca**, episcop ortodox român (20 mar. 1883 – 26 oct. 1958).

80 de ani de la nașterea lui **Marius Robescu**, poet român, eseist, romancier, critic de teatru și traducător (20 mar. 1943 – 20 oct. 1985).

60 de ani de la nașterea **Mariei Ciobanu**, pedagogă, meșterită populară (21 mar. 1963).

80 de ani de la nașterea **Luciei-Doinei Popov**, biochimistă, doctor în științe chimice, membră a Academiei Române (21 mar. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Mazureanu**, contrabasist și profesor, originar din Basarabia (22 mar. 1943 – 19 noiembrie 1991).

70 de ani de la nașterea lui **Leonid Popescu**, artist plastic, eseist, prozator, iconograf, dramaturg, Maestru în Artă, Artist al Poporului (22 mar. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 102-103.*

120 de ani de la nașterea lui **Virgil Gheorghiu**, poet și prozator român, pianist, muzicolog, critic muzical, originar din Basarabia (22 mar. 1903 – 7 mar. 1977).

210 ani de la nașterea lui **Cezar Bolliac**, poet, publicist, arhivist, arheolog și folclorist român (23 mar. 1813 – 25 febr. 1881). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 70-71.*

80 de ani de la nașterea lui **Valentin Ciucă**, critic de artă și eseist român (23 mar. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 103-104.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Chibac**, jurist, profesor universitar, doctor în drept (24 mar. 1943 – 8 sept. 2021).

60 de ani de la nașterea lui **Ion Guceac**, jurist, doctor habilitat în drept, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (26 mar. 1963).

100 de ani de la nașterea lui **Valentin Lipatti**, eseist, traducător, diplomat și pedagog român (26 mar. 1923 – 25 mar. 1999).

80 de ani de la nașterea lui **Aurel Ciocanu**, poet, prozator și traducător (27 mar. 1943 – 29 aug. 2014). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 122-123; CN 2018, p. 94-95.*

70 de ani de la nașterea lui **Vitalie Țapeș**, regizor de teatru și film, profesor universitar (27 mar. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 105-106; CN 2018, p. 93-94.*

90 de ani de la nașterea lui **Sandu Miculescu**, arhitect român (27 mar. 1933 – 7 oct. 2019).

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Andronati**, scenograf, originar din Basarabia (28 mar. 1933 – 28 oct. 2011).

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ciorănescu**, matematician, doctor în matematică, profesor universitar, membru post-mortem al Academiei Române (28 mar. 1903 – 2 apr. 1957). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 176.*

100 de ani de la publicarea **Constituției României întregite** în Monitorul Oficial (29 mar. 1923).

60 de ani de la nașterea lui **Lucian Danilov**, otorinolaringolog, conferențiar universitar, doctor habilitat în medicină, inventator (29 mar. 1963).

390 de ani de la nașterea lui **Miron Costin**, cronicar, istoriograf, poet, filosof, om de stat (30 mar. 1633 – 18 dec. 1691). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 308-309; CN 2008, p. 86-87.*

100 de ani de la nașterea lui **Viorel Cosma**, muzicolog, lexicograf, critic muzical, istoric, doctor în muzicologie și profesor român (30 mar. 1923 – 15 aug. 2017). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 74-75.*

130 de ani de la nașterea lui **Simion Atanasiu-Zlatov**, compozitor și dirijor de orchestră, profesor, originar din Basarabia (31 mar. 1893 – 23 noiembrie 1969). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 95-96.*

90 de ani de la nașterea lui **Nichita Stănescu**, poet și eseist român, membru post-mortem al Academiei Române (31 mar. 1933 – 13 dec. 1983). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 123-124.*

Arcadie DONOS
1923-2000

Actor și scriitor român, originar din Basarabia.

S-a născut în localitatea Rughi, județul Soroca, la 1 martie 1923, într-o familie de mici funcționari, Gheorghe și Paraschiva Donos. A decedat la 19 decembrie 2000, la București.

A făcut Școala Primară și Liceul Comercial din Bălți. În 1940, a reușit să absolve studiile preuniversitare din capitala de nord a Basarabiei cotoprite, în urma Pactului Ribbentrop-Molotov și s-a refugiat cu familia la București. Acolo a dat curs chemării sale spre actorie, urmând Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București (1945-1948), Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București (1951), ulterior, și studii de canto la Conservatorul „Lira”.

A debutat pe scena Teatrului de Revistă „Alhambra” din București, în spectacolul de operetă „Țara surâsului” (1945). A fost solist la Teatrul Muzical (1946-1950), apoi, actor la Teatrul Mic din București, unde a jucat din 1950 până în 1975. Actor cu reale aptitudini interpretative în roluri de compoziție,

dar și în registrul comic, a fost mereu prezent pe scene, distribuit și în filme încă de la absolvirea institutului. Îl întâlnim în primele filme românești de după război: „Mitrea Cocor” (1952), „Arendașul român” (1952), „Nepoții gornistului” (1953), „Moara cu noroc” (1955), „D-ale Carnavalului” (1958), „Tudor” (1963), „Pași spre lună” (1964), „Toate pânzele sus” (1977).

Nu a fost doar un actor talentat pe scenă sau pe ecran, ci și o fire de poet creativ, furat de visătorie, inspirat, care a debutat în adolescență la Bălți, în revista „Crenguța”, editată de Eugen Coșeriu la Liceul Teoretic „Ion Creangă”. A scris pe-atunci (1942) și o piesă de teatru – „Viforul”, valorificată decenii mai târziu. Este autorul câtorva piese ce au ținut stagiunea pe scena Teatrului Mic. Totuși, solicitat intens ca actor, nu a neglijat poezia, însă nici nu s-a grăbit să publice, debutând ca poet semnatar de carte abia spre vârsta de 50 de ani cu volumul „Sunete arse” (1972).

Au urmat „Cântarea verbului a fi” (1975), „Cetățile de rouă” (1985) „...și punctum” (1989). A scris și proză: „Să vii acasă pe un nor...” (1989), „Aduceri aminte de pe Nistru și Dâmbovița” (1996), „Tablete antistres” (1998), „Rugi” (1999). Este, de asemenea, autorul pieselor „S-a întâmplat la seceriș” (1955) și „Bogata la telefon” (1965), care s-au jucat la Teatrul Mic. A scris și scenarii radiofonice, precum „Zbor paralel” (1982), sau de film.

A mai evoluat în reprezentarea „Mușchetarii Măgăriei Sale”, o piesă comică, delectabilă pentru copii și tineret. A repurtat un succes răsunător, jucând în travesti Coana Chirița, la concurență cu faimosul Miluță Gheorghiu, de la Naționalul ieșean.

Filme în care a mai jucat: „Sept hommes et une garce” / „Șapte băieți și o ștrengăriță” (1967), „Ofițerul recrutor” (1969), „Cu mâinile curate” (1972), „Femeia fericită” (1974), „Serena-dă pentru etajul XII” (1976), „Ecaterina Teodoroiu” (1978), „Saltimbancii” (1981), „Farm” (1983) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 55; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 90.

Bibliografie selectivă:

Donos, Arcadie. Cetățile de rouă / Arcadie Donos. – București: Albatros, 1985. – 70 p.

Donos, Arcadie. Noaptea vesel, ziua trist. De pe Nistru la Dâmbovița / Arcadie Donos. – Ed. revizuită și adăugită. – București : Sagittarius, 1998. – 176 p.

Donos, Arcadie. Rugi – versificări și alte închinări : culese și alese: '40 - '99 / Arcadie Donos ; desene de Ion Murariu și Gheorghe Adoc. – București : ProArt, 1999. – 164 p.

Donos, Arcadie. Să vii acasă pe un nor... / Arcadie Donos. – București : Editura Eminescu, 1989. – 231 p.

Donos, Arcadie. ...și punctum / Arcadie Donos. – București : Litera, 1989. – 61 p.

Burlacu, Alexandru. Arcadie Donos / Alexandru Burlacu // Literatura română din Basarabia : anii '20-'30. – Chișinău, 2002. – P. 86.

Călugăru, Geo. Suflet și timp românesc în creația lirică a scriitorului basarabean Arcadie Donos / Geo Călugăru // *Literatura și arta.* – 2001. – 11 ian. – P. 4.

Colesnic, Iurie. Un sorocean – mare actor, poet și memorialist : [Arcadie Donos (1923-2000), scriitor și actor] / Iurie Colesnic // *Timpul.* – 2014. – 3 oct. – P. 19.

Ana Struță

Eudochia ZAVTUR 1953-2015

Pictoriță și graficiană, pedagogă, Maestru în Artă.

S-a născut la 1 martie 1953, în satul Corjova, raionul Dubăsari. S-a stins din viață la 5 februarie 2015, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” (actualmente, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) din Chișinău (1969-1973), iar după absolvirea acesteia, a urmat Academia Națională de Arte din Ucraina (Kiev, 1973-1979).

A activat în calitate de profesoară de desen, pictură și grafică la Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” (1979-1992) și la Liceul Republican-Internat de Arte Plastice „Igor Vieru” (azi, Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”, 1992-1994).

A practicat grafica de șevalet, grafica de carte și pictura.

Manifesta încă din copilă-

rie o atracție deosebită pentru pictură, fapt ce i-a determinat alegerea profesiei de plasticiană. De foarte tânără, dădea dovadă de maturitate în lucrările sale, certitudine că va parcurge întreg traseul artistic propus. S-a impus în conștiința semenilor săi prin talent, dar și prin nedezmințită inteligență, pusă în slujba afirmării acestuia. De la ilustrația de carte la grafica de șevalet și pictură, plasticiana n-a ocolit niciun gen al artei, conferindu-le aceeași importanță și seriozitate.

Într-o măsură importantă și-a datorat orientarea creației simbolismului literar în care a fost puternic ancorată, iar forma de exprimare fiind inspirată de tendințele stilului „Art Nouveau”, ca dovadă servind lucrările „Madona cu copil în brațe” și „Madona”, ilustrațiile la poemul „Miorița”, precum și cele la poeziile lui Mihai Eminescu. Ne referim aici la ciclul „De dragoste”. Ciclul de lucrări dedicat Butuceniului – „Casa din Butuceni”, „Ograda părintească”, „Ulicioară în Butuceni” sau „Natură în Butuceni”, realizate în perioada 2000-2003, creează o atmosferă impresionistă, ce reprezintă o dominantă a creațiilor zavturiene.

Creațiile pictoriței se păstrează în colecții publice și private din Anglia, Canada, Federația Rusă, Finlanda, Franța, Germania, Israel, Italia, Olanda, România, SUA, Turcia, Ucraina.

Distincții acordate: Premiul Tineretului din Moldova (1985); Premiul II, acordat la Expoziția Unională „Estampa” (Moscova, 1986);

Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova, pentru întreaga activitate (1998); Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din România (1998); Premiul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret pentru cea mai reușită prezentare grafică a culegerii de versuri eminesciene „Din valurile vremii” (2000) ș.a.

În 2000, i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 55-56; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 92.

Bibliografie selectivă:

Busuioc, Aureliu. Singur în fața dragostei / Aureliu Busuioc ; il. de Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2008. – 258 p.

Druță, Ion. Balada celor cinci motănași / Ion Druță ; pict.: Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006. – 24 p.

Eminescu, Mihai. Din valurile vremii... / Mihai Eminescu ; il. de Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2000. – 46 p.

Lupan, Andrei. Intrare în baladă / Andrei Lupan ; il. de Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – 296 p.

Meșterul Manole : Baladă / il. de Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998. – 40 p.

Zavtur, Eudochia. Grafică. Pictură / Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006. – 220 p.

Florescu, Eugenia. Eudochia Zavtur: sensibilitatea materiei / Eugenia Florescu // *Akademios.* – 2013. – Nr 1 (28). – P. 155-157.

Rusu-Haraba, Anastasia. Eudochia Zavtur : [pictoriță] / Anastasia Rusu-Haraba // *Moldova.* – 2008. – Nr 3. – P. 44-47.

Ana Struță

Margareta POGONAT 1933-2014

Actriță română de teatru, film, radio și televiziune.

S-a născut la 6 martie 1933, la Iași (nume complet la naștere: Margareta-Caliopi Pogonat). A decedat la 11 mai 2014, la București.

Tatăl său era ziarist și poet. Mama a fost o actriță renumită a acelor vremuri. Când era mică, dorea să se facă medic chirurg, însă, datorită mamei sale, a îndrăgit scena.

Înainte de a-și face studiile de specialitate, între 16 și 22 de ani, și-a câștigat existența singură, practicând tot felul de meserii: secretară de liceu, mânăitoare de păpuși, contabilă, casieră, desenatoare tehnică.

A urmat Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (actualmente, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”) în perioada 1954-1959, în clasa maestrului Alexandru Finți, care a instruit celebrități, precum Amza Pellea și Florin Piersic.

În anii 1959-1960, a activat la Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani, unde a debutat cu rolurile: Rosaura – „Mincinosul” de C. Goldoni, Catharina – „Femeia îndărătnică” de W. Shakes-

peare, Alexandra Ivanovna – „O chestiune personală” de Al. Stein (rol de compoziție dificilă, pe când avea 26 de ani și trebuia să arate de 50).

Debutul actriței a avut loc în piesa „Două lozuri” (1959), după nuvela lui I. L. Caragiale, în care a jucat alături de marele actor Grigore Vasiliu Birlic.

În anii 1960-1963, s-a produs în următoarele roluri pe scena Teatrului Național din Iași: Cleopatra – „Cezar și Cleopatra” de G. B. Shaw, Ada – „Passacaglia” de T. Popovici, Neli – „Febre” de H. Lovinescu. Apoi, a evoluat și la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești. Din 1963, putea fi urmărită pe scena Teatrului de Stat din același oraș, în rolurile: Elena – „Rețeta Makropoulos” de K. Capek, Veta – „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale, Henriette – „Se caută un vinovat” de M. Aymé, Doamna – „Cameristele” de J. Genet, Ada și Ema – „Fii cuminte, Cristofor” de A. Baranga, Patroana – în „Mitică Popescu” de C. Petrescu, Wanda – „Gaițele” de A. Kirîțescu.

Din anul 1974 până în 1998, a jucat pe scena Teatrului „Nottara” din București: în „Patru lacrimi” de V. Rozov, „Sentimente și năftalină” de S. Drăgușanu, „Dansul morții” de A. Strindberg, „Omul care face minuni” de R. F. Alexandru, „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale, „Casa Bernardei Alba” de F. G. Lorca, „Pensiunea Doamnei Olimpia” de I. D. Șerban, „Copiii soarelui” de M. Gorki, „Jocul” de I. Băieșu, „Oameni feluriți” de A. Holban, „Clipa” de

D. Săraru, „Dansul morții” de A. Strindberg.

A activat în calitate de cadru didactic timp 12 ani, după 1990, la două facultăți particulare din cadrul Universității „Spiru Haret” și Universității Ecologice, unde a predat actoria.

Paralel cu prodigioasa activitate teatrală și cinematografică, s-a produs în multiple pelicule televizate: „Pasărea furtunii” (regia D. Negreanu, 1957); „Două lozuri” (regia Gh. Naghi, A. Miheș, 1957); „Lumină de iulie” (regia Gh. Naghi, 1963); „Trei scrisori secrete” (regia V. Calotescu, 1974); „Orașul văzut de sus” (regia L. Bratu, 1975); „Gloria nu cântă” (regia A. Bocăneș, 1976); „E atât de aproape fericirea” (regia A. C. Băleanu, 1977), „Clipa” (regia Gh. Vitănidis, 1979), „Visul unei nopți de iarnă” (1980) – teatru TV; „Convoiul” (regia M. Moldovan, 1981); „Lumini și umbre”: Partea I (1981) – serial TV; „Lumini și umbre”: Partea II (1982) – serial TV; „Sper să ne mai vedem...” (regia D. Dinulescu, 1985); „Păstrează-mă doar pentru tine” (regia V. Calotescu, 1987); „Crucea de piatră” (regia A. Blaier, 1994); „Binecuvântată fii, închisoare” (regia N. Mărgineanu, 2002); „Amantul mării doamne Dracula” (regia C. Dicu, 2005) – serial TV; „Cuscrele” (2005) – serial TV; „Margo” (2006); „Iubire și onoare” (2010). Rolurile de pe micul ecran la care ținea cel mai mult au fost: Vitoria Lipan – „Baltagul” de M. Sadoveanu, Elena Andreevna – „Unchiul Vania” de A. P. Cehov.

I-au fost decernate premii

și distincții: Medalia „Meritul Cultural” clasa I (pentru merite în domeniul artei dramatice, 1967), Premiul Asociației Cineaștilor din România (ACIN, 1972, pentru rolul din filmul „Drum în penumbră”, regia L. Bratu), Premiul ACIN, 1973 (pentru rolurile din filmele „Zestrea” (regia L. Popa) și „Dragostea începe vineri” (regia V. Calotescu).

În anul 2009, la Gala Uniunii Teatrale din România (UNITER), a fost răsplătită cu Premiul UNITER pentru întreaga activitate. În semn de prețuire, are o stea pe Aleea Artiștilor, în Ploiești, alături de Toma Caragiu și Ștefan Bănică sr.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 56-57.

Bibliografie:

Iancu, Napoleon Toma. Pogonat Margareta // Iancu, Napoleon Toma. Dicționarul actorilor de film / Napoleon Toma Iancu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 302.

Rîpeanu, Bujor T. Pogonat Margareta // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 446.

Lucia Bacaliuc

Sergiu DIMITRACHI 1933-2020

Inginer, specialist în radio-electronică și telecomunicații, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 7 martie 1933, în satul Unțești, județul Ungheni, Regatul României (azi, Republica Moldova). A decedat la 7 mai 2020, la Chișinău.

A fost deportat în Siberia împreună cu familia în iulie 1949.

În anii 1953-1958, și-a făcut studiile la Facultatea de Radiocomunicații a Universității de Telecomunicații și Informatică din orașul Novosibirsk, RSFSR. În anul 1967, a susținut teza de doctor în științe tehnice, la specialitatea Aparare, sisteme și metode de măsurare, informare, control și diagnostic. Ulterior, a susținut și teza de doctor habilitat în științe tehnice (1989).

După absolvire, a activat în calitate de inginer electronist la o instituție de proiectări cu destinație specială din orașul Omsk (1958-1961). Ulterior, a lucrat ca cercetător științific și conducător de echipă de cercetări în radioelectroni-

că la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Proiectării și Construcției Aparatelor Electrice și Electronice de Măsurare din Chișinău.

Din anul 1968, și-a început activitatea la Institutul Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău (actualmente, Universitatea Tehnică a Moldovei), în calitate de lector superior, apoi de conferențiar și șef de catedră. În 1972, i s-a atribuit gradul didactic de conferențiar universitar la specialitatea Electronica. În aceeași perioadă, a fost profesor universitar la Catedra de telecomunicații în cadrul Facultății de Electronică și Telecomunicații.

Din 1991, și-a desfășurat activitatea de cadru didactic, specialitatea Sisteme de telecomunicații.

Și-a consacrat viața procesului de pregătire a cadrelor de înaltă calificare. A susținut cursuri la disciplinele: „Radiotehnica”, „Radioreceptoare”, „Electronica industrială”, „Transmiterea informației discrete”, „Circuite electronice” ș.a. A fost conducătorul științific responsabil de elaborarea sutelor de teze de licență și masterat, la specialitățile: Dispozitive semiconductoare și microelectronice, Automatică și telemecanică, Construcția și producerea aparatului radio și telecomunicații.

A fost conducător științific de doctorat în științe tehnice. A editat lucrări metodice și științifico-didactice. Este autorul cursului universitar „Circuite electronice”.

Concomitent cu activitatea didactică, a desfășurat și cercetări științifice privind măsurările mărimilor electrice și

fizice. A elaborat metode noi, inclusiv măsurarea fără contact a parametrilor electrici, fizici și biologici ai obiectelor ce nu acceptă legătură galvanică cu măsurătorul. În plus, a conceput baza teoretică a acestor metode de măsurare. Talentul, calificarea înaltă, orizontul larg de cunoștințe și abnegația în cercetările teoretice și experimentale au fost cheia obținerii rezultatelor științifice valoroase ale savantului în domeniul tehnologiilor de fabricare a microfirelor și microcablurilor pentru aplicații electronice și telecomunicații.

Rezultatele sale de succes au fost publicate în peste 130 de lucrări științifice, 43 brevete de invenție, 16 patente internaționale în SUA, Japonia, Franța, Germania, Rusia, Ungaria și România. O parte dintre rezultatele sale științifice au fost implementate la șase uzine cu destinație specială din orașele Sankt Petersburg, Penza, Nijni Novgorod (Federația Rusă), Minsk (Republica Belarus), Tbilisi (Georgia), Chișinău (Republica Moldova).

A fost unicul om de știință din statul nostru care a deținut 16 patente internaționale în SUA (două patente), Japonia (patru patente), Franța (două patente), Germania (patru patente), Rusia (două patente), Ungaria (două patente) și România (două patente). A participat la un șir de expoziții organizate în fosta URSS și peste hotarele acesteia.

În 1994 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Pentru activitate fruc-

tuosă, i-au fost conferite distincții de stat și diplome: Diploma de Onoare a Președintelui AȘM (2003), Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2013), Diploma „Meritul Academic” a AȘM (2013), Medalia „Meritul Științific”, clasa II a AȘM (2017) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 108.

Bibliografie selectivă:

Circuite electronice : Îndrumar pentru lucrarea de laborator nr. 1 / S. Dimitrachi, M. Homeac, E. Primac [et al.] ; red. resp.: V. Nastas; Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Radioelectronică și Telecomunicații, Catedra telecomunicații. – Chișinău : UTM, 2010. – 48 p.

Dependence of electromagnetic absorption on geometrical parameters of microwires // Sergiu Dimitrachi, Mihai Balanici, Ion Avram [et al.] // Fizică și tehnică : procese, modele, experimente. – 2008. – Nr 1. – P. 52-58.

Dimitrachi, Sergiu. Indirect measurement of the time constant of phase – shifting elements from resistive – coaxial microwires / Sergiu Dimitrachi, Nicolae Dimitrachi // Telecommunications, Electronics and Informatics. – 2015. – P. 368-373.

Dimitrachi, Sergiu. Measurement of a Conductor Cross Sectional Area / Sergiu Dimitrachi, Nicolae Dimitrachi // Surface Engineering and Applied Electrochemistry. – 2008. – Nr 1 (44). – P. 69-72.

Dimitrachi, Sergiu. Measuring the Resistance of Resistors in the Winding Process with Insulated Wire / Sergiu Dimitrachi, Nicolae Dimitrachi // Surface Engineering and Applied Electrochemistry. – 2010. – Nr 2 (46). – P. 173-177.

Elemente defazoare de tip RC-0 cu parametrii lor electrici și fizici îmbunătățiți / Sergiu Dimitrachi, Nicolae Dimitrachi, Vasile Iov [et al.] // Telecommunications, Electronics and Informatics. – 2015. – P. 390-397.

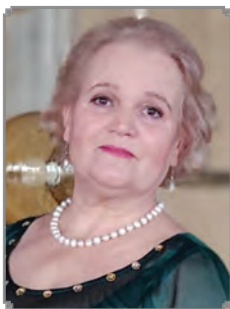
WO3/WS2 composite materials for gas sensor and energy storage applications / Sergiu Dimitrachi, Veaceslav Ursaki, Lidia Ghimpu [et al.] // Materials Science and Condensed Matter Physics. Ediția a 9-a 25-28 septembrie 2018, Chișinău. – Chișinău : Institutul de Fizică Aplicată. – 2018. – P. 200.

Dimitrachi Sergiu // Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități : 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov [et al.] ; coord.: Liliana Condraticova ; red.: Elena Varzari [et al.] ; trad. texte în lb. engl. și rusă: Lucia Nastasiuc, Lidia Vîrșan. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2021. – P. 135.

Dimitrachi Sergiu // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006 / col. red.: Haralambie Corbu (coord.), Vasile Cocieru, Svetlana Albu [et al.]. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 188.

Roșca, Denis. Dimitrachi Sergiu // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 192.

Maria S. Ciobanu

Raisa BÎRNAZ
1953

Pedagogă, interpretă de romane și muzică populară, promotoare de folclor.

S-a născut la 8 martie 1953, în satul Tabăra, raionul Orhei, fiind al doilea dintre cei zece copii în familia Pelaghiei și a lui Simion Goncear.

Face parte din dinastia Goncear, o familie împătimită de dragoste pentru artă, cultură, muzică, dans și meșteșug popular. Mama sa poseda o voce deosebită, fiind cântăreață în corul Mănăstirii Pripiceni-Curchi. Anume de la ea a învățat primele romane. Este sora interpretei Silvia Goncear, Artistă a Poporului, și a meșterii populare Nina Goncear. Călin Corai, nepot de soră, este profesor de vioară la Liceul de Artă „Victor Brauner” din Piatra-Neamț, dirijor al orchestrei Ansamblului „Floricea de la munte” și artist colaborator al Centrului pentru Cultură și Arte „Carmen Saeculare”, Neamț; Radu și Igor, nepoți de frate, sunt acordeoniști; Olimpiu și Constanța, nepoți de frate, sunt coregrafi. Constanța este și regizoare, ea fiind autoarea și regizoarea proiectului spectacolului-portret al dinastiei Goncear „Codrul, neamul și izvorul”, dedicat

bunicii Pelaghia, în baza căruia și-a susținut teza de masterat (2017).

Primele studii le-a făcut la școala medie de opt ani din satul natal (1960-1968). În anii 1972-1976, a învățat la Școala Pedagogică din Călărași, la Secția muzicală, specialitatea Învățător de educație muzicală și conducător muzical în instituția preșcolară. Apoi, a studiat la Facultatea de Pedagogie Muzicală din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, specialitatea Profesor de muzică și dirijor de cor, cu profesorii S. Croitoru, V. Popovici, I. Gagim ș.a. (1989-1994).

A urmat stagii în cadrul Universității din Oradea, specializându-se în istoria și cultura română (1999, 2000, 2007).

După absolvirea Școlii Pedagogice din Călărași, în 1976, a revenit la baștină, unde și-a început activitatea profesională și activează până în prezent. Angajată la școala medie de opt ani, actualmente Gimnaziul din Tabăra, în calitate de profesoară de educație muzicală (1976-1995), profesoară de educație muzicală cu grad didactic întâi (1995-2005) și profesoară de educație muzicală cu grad didactic superior (2005-prezent). Totodată, din 1986, este conducătoare muzicală la grădinița de copii din sat.

În cadrul orelor de educație muzicală cu elevii a efectuat expediții, culegând folclorul autentic ce vine de la vatră, cum este colinda „Bucură-te, sfântă cruce!”.

În perioada 2010-2021, a fost și profesoară de canto la

Centrul de Creație „Alunelul” din orașul Orhei. Acolo a creat Cercul „Folclor” și Ansamblul „Folclor”, cu care a participat la multiple festivaluri, unul din acestea fiind Festivalul Republican al Cântecului Popular „Pascală”, ediția a X-a (2019).

Formatoare locală la cursurile de perfecționare a profesorilor cu privire la implementarea Curriculumului la „Educația muzicală” (2000).

A întemeiat ansamblurile folclorice „Codrencele” în 1985 (a cărei conducătoare este până în prezent) și „Armașii” din Tabăra (1995-2013). A fost conducătoare artistică a Corului din satul Vatici, raionul Orhei (1986-1990). Conduce Corul Mănăstirii Tabăra de la redeschiderea așezământului ortodox (1990).

A creat și dansuri după anumită muzică, precum dansul „Nimfele”, după o melodie găsită într-o carte foarte veche la Biserica din localitate. Cu acest dans a participat la Festivalul-Concurs Internațional al Talentelor Lumii „Micul prinț” în 1999, la București, obținând două premii: Premiul Mare (eleva Liuba Tolica) și Premiul special al Ministerului Culturii din România (eleva Ana Cebotari, în prezent soprană la Opera Națională București).

A participat cu elevii săi la zeci de concursuri organizate în Republica Moldova, România, Turcia, Ucraina, Rusia, Cehia, Suedia.

Din 1993, este invitată permanentă la emisiuni radiofonice și televizate la Radio Moldova, TV Moldova1,

TVR1, România TV ș.a.

Debutul său în calitate de interpretă de muzică populară s-a produs în 1992, în cadrul Concursului Național al Interpretelor de Folclor „Tamara Ciobanu”, prin câștigarea Premiului Special pentru interpretarea mai multor cântece populare, culese de la baștina sa: „Măică, măicuța mea” și „I-auzi dealul, i-auzi valea” (de la Eugenia Cebotari); colinda Mănăstirii Tabăra „Steaua pecer” (de la maica stareță Minodora – Lidia Bobeică).

În 1993, a debutat ca interpretă de romanțe cu piesa „A venit aseară mama” (text: Vasile Militaru) la Festivalul-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Romanței „Crizantema de Argint”.

A realizat duete cu sora sa, solista Silvia Gonciar, interpretând cântecele: „Rodica”, „Ciobănaș cu trei sute de oi”, „Două viori, ca două surori”, „Foaie verde, măr rotat”, „Vin, bădiță, vin diseară”, „Pe lângă plopii fără soț” ș.a.

Interpretează piese din repertoriul Mariei Bieșu, Tamarei Ciobanu, Mariei Lătărețu, Mariei Tănase, Ioanei Radu etc.

A semnat versuri și muzică: „Cântec de leagăn”, muzică: Raisa Bîrnaz, 2000); „De ziua ta, mămică” (text și muzică: Raisa Bîrnaz, 2012); „Mama”, muzică: Raisa Bîrnaz, 2015); „Greierul și furnica” (text și muzică: Raisa Bîrnaz, 2017); „E ziua copiilor” (text și muzică: Raisa Bîrnaz, 2018); „Mărite profesor” (text și muzică: Raisa Bîrnaz, 2021); „În poiana din pădure” (text

și muzică: Raisa Bîrnaz, 2022) ș.a.

A prelucrat numeroase cântece folclorice pentru copii, printre care „Huța-Ruța” „Brăul”, „Hora și sârba” ș.a.

În 2013, a susținut un spectacol aniversar de muzică populară și romanțe, acompaniată de Orchestra de Muzică Populară „Folclor”, dirijată de maestrul Petre Neamțu, la Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, cu lansarea CD-ului „Amintiri, amintiri”.

Prezintă cu recitaluri în diverse manifestări culturale precum: Gala Legendelor Muzicii Populare Românești din Basarabia – concert festiv dedicat măștrilor Petre Neamțu și Vasile Iovu în cadrul ultimei etape a Festivalului-Concurs Televizat Pentru Tinerii Interpreți de Muzică Populară (2015); Spectacolul-portret al Dinastiei Gonciar „Codrul, neamul și izvorul” (2017); concertul „Romanța ne unește” dedicat celebrării Centenarului Marii Uniri de la 1918, la Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici” din Chișinău (2018) ș.a.

Are în palmares peste 100 de melodii și texte, multe dintre care fac parte din fondurile Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”.

Membră a juriilor Festivalului Internațional de Muzică Ușoară pentru Copii și Tineret „Stars of Song” din Câmpulung Muscel (România, din 2012); Festivalului Național de Romanțe și Poezii „Rapsodii de Toamnă” din (Câmpulung Muscel,

2013-2018); Festivalului de Muzică Pop pentru Copii și Tineret „Serada Estrela” (Portugalia, 2015); Festivalului Internațional de Muzică Ușoară pentru Copii și Tineret „Micile steluțe” din Varna (Bulgaria, 2017, 2018); Festivalului de Muzică Ușoară pentru Copii „Micile steluțe” din Sankt Petersburg (Rusia, 2018); Festivalului Internațional „Universong”, Insulele Canare (Spania, 2021) ș.a.

Din 2010, este membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova.

Deține Premiul Special (1992), Premiul I (1998), Premiul I și Diploma de Laureat (2004, 2008) ale Concursului Național al Interpretelor de Folclor „Tamara Ciobanu”; Premiul III și titlul de Laureat (1993), Premiul Special (2001), Premiul II și Diploma de Laureat (2009) ale Festivalului-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Romanței „Crizantema de Argint”; Premiul II al Festivalului Național de Romanțe „Crizantema de Aur” (Târgoviște, 2001, 2014); Premiul I la Festivalul Republican al Creației Artistice a Colaboratorilor Instituțiilor de Învățământ (1996, 2003); Premiul I la Festivalul Republican de Creație al Cadrelor Didactice (2010); Trofeul „Nae Leonard”, la Festivalul Național de Romanțe și Poezii „Rapsodii de Toamnă” (Câmpulung Muscel, 2012) ș.a.

I-au fost acordate distincțiile: „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1989) și Medalia „Meritul Civic” (1996).

Bibliografie selectivă:

Gonciar, Silvia. Romanța dragostei [Înregistrare muzicală]. Vol. 2 / Silvia Gonciar ; acompaniată de orchestra „Folclor” a Filarmonicii Naționale, dirijor: Petre Neamțu. – Bucharest : Electrecord, 2009

1 disc optic electronic (CD-Rom) : Time : 62'04”

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Date și programe electronice (CD Drive ; File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes).

Conține piesele interpretate în duet Raisa Bîrnaz și Silvia Gonciar: „Rodica”, „Ciobănaș cu trei sute de oi”.

Bîrnaz, Raisa. Concert de excepție : [susținut de Raisa Bîrnaz la Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”: interviu] // Plaiul orheian. – 2013. – 26 apr. – P. 3.

Bîrnaz, Raisa. Ne-au aplaudat și vorba, și portul, și tricoul / Raisa Bîrnaz // Plaiul orheian. – 1995. – 30 sept. – P. 2.

[**Bîrnaz, Raisa**]. O seară în familie cu Silvia Gonciar, Raisa Bîrnaz, Nina Crăciun [Resursă electronică video] : [invitatele emisiunii „O seară în familie” moderată de Rosalina Russu, la postul de televiziune Moldova 1 (31 ianuarie 2015)] / consemnare: Rusalina Russu // <https://www.youtube.com/watch?v=cR5Lh04sXIY> (accesat: 2 noiem. 2022).

Bîrnaz, Raisa. Privighetoarea: tinere talente / Raisa Bîrnaz // Plaiul orheian. – 1997. – 13 mai. – P. 2.

Bîrnaz, Raisa. Raisa Bîrnaz: „Se mai cântă și acum la Tabăra, dar nu ca odinioară...” / interviu de Tatiana Corai // Timpul. – 2012. – 24 sept. – P. 7.

[**Bîrnaz, Raisa**]. Raisa Bîrnaz și Sergiu Țurcan, invitații emisiunii „O cafea la Tezaur”, moderată de Natalița Midoni-Rodideal (prezentatoare) [Re-

sursă electronică video] : [la postul de televiziune Tezaur Media TV(12 martie 2020)] / a intervievat Natalița Midoni-Rodideal // https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=816418652211525 (accesat: 02.11.2022).

[**Bîrnaz, Raisa**]. Relațiile dintre surori – un adevărat laborator al feminității [Resursă electronică video] : [surorile Silvia Gonciar și Raisa Bîrnaz invitate în cadrul emisiunii „O seară în familie” la postul de televiziune Moldova 1 (25 iunie 2022)] / a intervievat Rusalina Russu // <https://trm.md/ro/o-seara-in-familie/o-seara-in-familie-din-25-iunie-relatiile-dintre-surori-un-adevarat-laborator-al-feminitatii> (accesat: 02.11.2022).

[**Bîrnaz, Raisa**]. Silvia Gonciar și Raisa Bîrnaz: La școala pedagogică ambele am studiat acordeonul [Resursă electronică audio] : [interviu realizat la Postul de radio Chișinău (21 februarie 2017)] / a intervievat Maria Mocanu // <https://radiochisinau.md/silvia-gonciar-si-raisa-barnaz-la-scoala-pedagogica-ambele-am-studiat-acordeonul---46187.html> (accesat: 02.11.2022).

****Bacă, Nicoleta.** Târgoviște : 45 de ani – Crizantima de Aur 2012 : [locul II, acordat interpretei Raisa Bîrnaz din Republica Moldova] / Nicoleta Bacă // Flacăra lui Adrian Păunescu. – 2012. – 2-8 noiem. – P. 20.

Bîrnaz Raisa // Personalități orheiene în domeniul culturii, artei și literaturii : Dicționar biobibliografic / Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” Orhei. – Chișinău : Pontos, 2008. – P. 43.

Concert de excepție, susținut de Raisa Bîrnaz // Plaiul orheian. – 2013. – 19 apr. – P. 3.

Festivalul Național de Romane și Poezii „Rapsozii de Toamnă” 2012 [Resursă electronică video] : [Premiul Mare oferit Raisei Bîrnaz, Câm-

pung Muscel, România] // <https://www.youtube.com/watch?v=cJVTnMUvpw> (accesat: 06.11.2022).

Juriul Festivalului Stars of Song, ediția a VI-a [Resursă electronică] : [membră a juriului Raisa Bîrnaz, Republica Moldova] // <http://starsofsongromania.blogspot.com/2018/05/juriul-festivalului-stars-of-song.html> (accesat: 02.11.2022).

Roibu, Nicolae. O seară de amintiri cu și despre Raisa Bîrnaz / Nicolae Roibu // Timpul. – 2013. – 22 apr. – P. 7.

Roibu, Nicolae. Romanța, dragostea Silviei Gonciar : [cu referire la Raisa Bîrnaz interpretă de romanțe] // Roibu, Nicolae. Nevoia de oameni : (dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 133-135.

Roibu, Nicolae. Romanțe basarabene, premiate la Târgoviște : [cu referire la Raisa Bîrnaz, participantă la Festivalul-Concurs de Romanțe „Crizantema de Aur”, ediția a 42-a] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2009. – 16 noiem. – P. 8.

Roșca, Cătălina. Spectacol-portret al Dinastiei Gonciar [Resursă electronică video] : [cu genericul „Codrul, neamul și izvorul” acompaniat de Orchestra de Muzică Populară „Folclor”. Autor și regizor: Constanța Gonciar, prezentator: Nina Bolboceanu, 11 mai 2017, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”] / Cătălina Roșca ; producție: Agro TV Moldova // <https://www.youtube.com/watch?v=a3Am4dMl6EA> (accesat: 02.11.2022).

Tamazlăcaru, Elena. O clipă de romanță... : [despre Raisa Bîrnaz și Silvia Gonciar, interprete de romanțe] / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2018. – 13 dec. – P. 6.

Elena Barbos-Balinschi

Iacob STAMATI
1749-1803

Mitropolit al Moldovei, tipograf.

S-a născut la 24 iunie 1749, în localitatea Gledin, județul Bistrița-Năsăud. A decedat la 9 martie 1803, la Iași.

Cunoscut și ca Iacob al II-lea „Nemțeanul”, a fost un nepot al episcopului Pahomie (Petru Penciu) de Roman.

În Mănăstirea Neamț, arhimandritul Lazăr Ursu, părintele său duhovnicesc, originar tot din Bistrița-Năsăud și care știa multă carte, este cel care l-a învățat scrisul, cititul și slujirea în biserică.

De la Ioasaf a învățat limbile greacă și slavonă, dovedind multă pricepere și atenție, pe care le-a cultivat la superlativ prin ascultare.

La 3 aprilie 1764, a fost tuns în monahism, după încheierea celor trei ani de ucenicie. Evidențindu-se ca vrednic ostenitor în fața obștii de aproximativ 500 de monahi, la vârsta de 20 ani, a fost ales econom al mănăstirii.

Pentru administrarea bunurilor ce aparțineau așezământului călugăresc, mitropolitul Moldovei, Gavriil Callimachi (1760-1786), l-a chemat la Iași în 1774, pentru a-i încredința funcția de

dichiu (administrator al averilor mitropoliei). În paralel cu activitatea sa în viața eclezială, și-a continuat pregătirea cărturărească începută la Mănăstirea Neamț, în contactul cu oamenii și instituțiile de cultură ale vremii.

În acea perioadă, mitropolitul Gavriil Callimachi a început construcția Bisericii „Sfântul Gheorghe” din curtea mitropolitană, iar tânărul Ioacob Stamati era delegat cu supravegherea lucrărilor.

În anul 1782, când episcopul de Huși, Inochentie (1752-1782), a trecut la cele veșnice, a candidat, alături de alți doi concurenți, pentru funcția vacantă de episcop și, la 18 decembrie 1782, a fost hirotonit episcop de Huși. Slujba de înscăunare a avut loc chiar în Biserica „Sfântul Gheorghe”, de a cărei construcție s-a ocupat.

Timp de zece ani, a păstorit, ctitorit și coordonat învățământul duhovnicesc din eparhie. A înnoit biserici și schituri, a înființat școala episcopală pentru pregătirea preoților. A ctitorit la Huși actualul Palat Episcopal (1784). În anul 1787, la Catedrala Episcopală din Huși, a adus moaștele Sfintei Mari Mucenițe Chiriachi (mâna stângă), de la Sfântul Munte Athos.

A susținut tineri la învățătură, între aceștia numărându-se și Vasile Costachi (viitorul mitropolit al Moldovei, Veniamin; 1803-1808, 1812-1821, 1823-1842).

Tot în timpul episcopatului său la Huși, în anul 1788, a

răscumpărat 500 de prizonieri turci din „mâna muscalilor”, cu suma de 16000 de lei și i-a trimis la Constantinopol pe cheltuiala sa, fapt ce a stârnit admirația sultanului.

La 21 iunie 1792, a fost ales mitropolit al Moldovei, păstorind până la moarte.

S-a remarcat mai cu seamă prin realizările gospodărești. La Iași, a refăcut Palatul Mitropolitan (1792), bisericile „Stretenia” și „Sfântul Gheorghe”. A ctitorit Biserica „Banu” din vechea capitală, a deschis o farmacie publică, situată aproape de catedrală, pentru alinarea suferințelor omenеști. A înființat prisăci, a obținut de la domnitorul Moldovei Mihail Grigore Șuțu (12 iun. 1819 – 29 mart. 1821) act de danie privind sarea de la ocne.

A obținut de la autoritățile austriece scutirea de dări pentru averile bisericilor din Bucovina, recâștigând pentru aceasta și moșiile care fuseseră înstrăinate. A ajutat o mulțime de văduve și orfani, pe preoții săraci, pe ficele de boieri care nu aveau zestrele ajutate cu bani pentru a se putea căsători. A făcut danii către mănăstirile Neamț, Secu, Pocrov, precum și alte binefaceri.

A reorganizat și dezvoltat școlile bisericești din Moldova. A sprijinit Academia de la Iași, oferind burse și cărți pentru elevii săraci.

Este considerat ierarhul cel mai iubitor de carte din Moldova secolului al XVIII-lea și îndrumător neobosit al

activității tipografice. Cu ajutorul înaltului ierarh, s-au tipărit ediții ale „Evangeliei”, „Liturgierului” și „Psaltirii” (1794), „Apostolului” (1795), „Ceaslovului” (1797), „Prăvălioarei”, adică, „Molitvelnicul în scurt” (1802), romanul moralizator „Chiril și Andronius” al spaniolului Balthasar Gracián, tradus din grecește (1794). Iar din cărțile didactice pentru copii, a tipărit „Gramatica teologică”, de Platon Levșin, mitropolitul Moscovei, „De obște gheografie” și „Elemente aritmetice arătate firești” (Iași, 1795), traduse și adaptate de învățatul episcop Amfilohie Hotiniul.

Pentru sporirea duhovnicească a creștinilor, mitropolitul Iacob cerea îndeosebi participarea regulată la slujbele bisericii, milostenia, respectarea cu strictețe a posturilor și, mai ales, sfânta spovedanie. Dădea mare importanță duhovnicului, fără de care nimeni nu poate să se mântuiască. „Iar acei care refuză să se spovedească, spunea el, să rămână ca niște străini de lege și de Dumnezeu!”

De aceea, cu greu hirotonea pe cineva duhovnic, după ce mai întâi cerceta după pravilă, dacă avea peste 40 de ani, dacă știa „Sfintele Scripturi” și canoanele Bisericii și dacă el însuși avea o viață aleasă. Preoți tineri nu făcea niciodată duhovnici. Iar preoților duhovnici „le cerea listă anuală a celor spovediți și îi oprea să ia bani”. În anul 1799, a tipărit la Iași, pentru folosul de obște al tu-

turor, „Pravila Sfinților Părinți” (Sfintele Canoane).

Mitropolitul Iacob Stamati a trecut la Domnul la 9 martie 1803, la numai 54 de ani, după cum reiese din inscripția de pe piatra tombală, aflată în nord-vestul pridvorului deschis al Bisericii „Sfântul Gheorghe”, Catedrala veche Mitropolitană din Iași.

Sasul Andreas Wolf, care i-a fost medic personal și prieten, ne-a lăsat despre el această caracterizare: „Între bărbații care au purtat în timpul mai nou, cu vrednicie și chiar în înțelesul adevăratei religii a lui Hristos, cărja de păstor duhovnicesc, în Principatul Moldovei, dacă nu locul întâi, desigur, unul din cele mai de frunte locuri se cuvine mitropolitului Iacob (...). Activitatea lui, grija lui pentru îmbunătățirea disciplinei bisericesti, dar, mai ales, neclintitul lui simț de dreptate și râvna înflăcărată de a promova din toate puterile, în largu-i cerc de influență, binele semenilor săi, de orice religie ar fi fost, îi vor perpetua amintirea binecuvântată până la cea mai târzie posteritate.”

Sfântul Ioan Iacob Hozevitul, „fiind mișcat adânc din citirea vieții lui smerite și pline de sfințenie”, spunea că „din viața acestui mare Ierarh al Moldovei se vede cum cinstește Dumnezeu pe cei smeriți, care cinstesc pe mama lor”, îi dedică și o poezie deosebită – „La patronul Mitropolitului Iacob Stamate al Moldovei”.

A se vedea și articolul din „Calendarul Bibliotecarului 1999”. – Chișinău, 1999. – P. 156.

Bălan, Ioanichie. Mitropolitul Iacob Stamati al Moldovei și Sucevei (1749-1803) // Bălan, Ioanichie. Patericul Românesc / Ioanichie Bălan. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1980. – P. 260-262.

****Iacob-Hozevitul, Ioan.** La patronul mitropolitului Iacob Stamate al Moldovei // Iacob-Hozevitul, Ioan. Hrana duhovnicească / Sfântul Ioan Iacob-Hozevitul. – București, 2006. – P. 157-159.

Păcurariu, Mircea. Stamati Iacob // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români. – Ed. a 2-a, rev. și întregită / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 447.

Maxim Melinti

Tudor COLAC
1948-2021

Etnolog, istoric literar, publicist, doctor în filologie și doctor în etnologie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, Maestru în Artă.

S-a născut la 10 martie 1948, la Dumeni, comuna Costiceni, județul Hotin (actualmente, raionul Noua Suliță, regiunea Cernăuți, Ucraina). A decedat la 21 februarie 2021, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Școala Medie de 11 ani cu profil politehnic din Costiceni, pe care a absolvit-o în 1965. În același an, a fost admis la studii la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (USM), specialitatea Jurnalism (1965-1970).

În anii 1966-1969, a învățat, în paralel, la Facultatea de Arte Frumoase (Secția de muzică, orchestră de instrumente cordofone) în cadrul aceleiași instituții.

În 1974 a efectuat un stagiu de șase luni la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, iar în 2002, și-a perfecționat aptitudinile timp de o lună la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București.

În perioada 1994-1999,

și-a făcut doctoratul la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România, unde a susținut teza de doctor în filologie cu tema „Familia – vatră a spiritualității românești” (1999), sub conducerea științifică a profesorului Dumitru Pop.

Fiind elev, și-a manifestat dragostea față de folclor și poezie. Astfel, în anii 1956-1961, a făcut parte dintre fluieriștii Orchestrei de Muzică Populară „Izvorașul” de la Casa de Cultură din Costiceni, dirigit de renumitul rapsod Toadere Captari – taraf care a constituit piatra de temelie a Școlii de Muzică pentru copii din localitate. Ulterior, a fost membru al Cenaclului de poezie pe lângă redacția ziarului raional și cel regional „Zorile Bucovinei”, unde a debutat cu profiluri literare despre consătenii săi (1962-1964). În acea perioadă, elevul Tudor Colac a realizat primele expediții folclorice, înregistrând în caiete creații folclorice bucovinene: cântece populare, obiceiuri calendaristice, manifestări teatrale de Anul Nou, însoțindu-le și cu probe fotografice.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea profesională în calitate de conferențiar la Catedra de teorie și practică a presei a USM (1970-1977).

S-a consacrat investigării monografice a dinastiilor de artiști, descoperind pe teritoriul Republicii Moldova, încă la începutul anilor '70, peste 830 de formații de familie. Din 1974, a activat în funcția de secretar responsabil și redactor superior al emisiuni-

lor muzicale la Radio Moldova, fiind autor și moderator al emisiunilor de folclor.

În 1980 a exercitat funcția de șef al Secției de metodica a creației populare din cadrul Centrului Republican Științifico-Metodic de Creație Populară și Activitate Culturală, apoi – de șef al Secției de folclor și etnografie la aceeași instituție. Din 1990, a fost director al Centrului Național de Creație Populară, iar prin cumul – șef al Direcției generale de activități în teritoriu în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor.

În 1999 a fost angajat în calitate de cercetător științific la Institutul de Etnografie și Folclor, ulterior, redenumit Institutul de Literatură și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei (actualmente, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”), obținând pe parcurs avansări profesionale: de la funcția de cercetător științific superior la cea de coordonator.

Din 2005, a lucrat în calitate de cadru didactic (conferențiar universitar) la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

În anii 1982-1996, a desfășurat și activitate artistică. A stat la baza fondării și conducerii Formației Folclorice „Datina” de la Școala Profesională Tehnică Nr. 65 și a Formației Etnofolclorice de Copii „Izvoarele din Onițcani”, ambele din Criuleni, pe care le-a dirigit, timp de patru ani (1984-1989) și, respectiv, opt ani (1986-1994), obținând pe parcurs recunoaștere în con-

text național și internațional.

În calitatea sa de director al Centrului Național de Creație Populară, a descoperit, instruit și promovat sute de colective și artiști. A participat la organizarea numeroaselor festivaluri folclorice de rezonanță în Republica Moldova, România, Ucraina și Ungaria. A fost cel care a promovat pe marile scene dinastii de rapsozi și artiști amatori, descoperind talente autentice. A fost cel care l-a adus în fața lumii pe maestrul Nicolae Botgros, precum și alte excepționale talente ale Orchestrei Naționale de Muzică Populară „Lăutarii”, cel care a lansat, acum o jumătate de secol, cunoscuta emisiune „La vatra jocului”, îndrăgită și în prezent de publicul meloman.

În afara preocupărilor orientate spre conservarea și investigarea științifică a fenomenelor etnofolclorice, în egală măsură, regretatul cercetător a abordat problemele de promovare a folclorului în cadrul diverselor manifestări culturale: festivaluri și spectacole de profil, expoziții de artă tradițională, serbări câmpenești ș.a. Toate acestea l-au consacrat ca prolific regizor al evenimentelor de masă, fapt dovedit de cele peste 200 de concerte, organizate pe scenele Palatului Național „Nicolae Sulac”, Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, Teatrului Național „Mihai Eminescu”, în instituțiile teritoriale de cultură și pe scene în aer liber, în localitățile din Republica Moldova.

A semnat scenarii cinematografice despre folclorul

păstoresc, al taberei militare, despre instrumentele muzicale tradiționale ș.a. Evocatoare în această direcție sunt și cele peste 500 de subiecte prezentate în cadrul emisiunilor de radio și televiziune.

Pasiunea sa pentru creația folclorică și grija pentru păstrarea acesteia s-au materializat în zeci de studii și cărți, de la volumul de debut până la creațiile din ultimii ani: „Hora satului” (1984); „Șezătoarea” (1986); „Sărbătoarea izvoarelor” (1986); „Hronic de familie” (1986); „Scena artistului amator” (1988); „Sorcove de lumină” (2001); „Drag îmi e să fac armată” (2002); „Rădăcinile eterne ale folclorului: Nicolae Botgros la 50 de ani” (2003); „La izvorul dorului: folclor din Onițcani” (2004); „Nistrule, apleacă-ți malul!” (2004); „Ștefan cel Mare și Sfânt. 500 ani de nemurire” (2004); „Sub semnul cinegeticii” (2005), (Ed. a II-a, 2009); „Românțe cu petale de trandafir” (2005); „Nicolae Sulac în amintiri, cronici și imagini” (2006); „La izvorul dorului: monografia folclorică a satului Onițcani” (2010); „Cinegetica: dicționar explicativ” (2010); „Aureola Românei”: (Festivalul „Crizantema de Argint”, la 20 de ani) (2012); „Izvoditori de tâlcuri subtile” (2015); „Cântecul cu aripi frânte” (2016); „Repere etnologice: studii, articole, comunicări, eseuri, interviuri” (2017) ș.a.

A semnat circa 300 de articole, ce reprezintă o contribuție substanțială a cercetătorului la consolidarea etnologiei moderne din Republica Moldova. Vari-

atele teme abordate de regretatul etnolog dovedesc o predilecție aparte pentru anumite direcții de investigație științifică, cum ar fi: istoria folcloristicii românești, evoluția folcloristicii din Basarabia, genurile și speciile folclorului, lirica populară din Basarabia și Transnistria, interferențele româno-ucrainene în localitățile cu populație românească din regiunea Cernăuți, etnologia familiei în spațiul basarabean, cultura populară în mediul rural contemporan, principiile de elaborare a monografiilor etnofolclorice ale localităților, continuitatea și perenitatea creației populare etc.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, Uniunii Muzicienilor și Uniunii Oamenilor de Teatru din Republica Moldova.

Pentru activitate fructuoasă, a fost distins cu titlul onorific „Maestru în Artă” (1996), Ordinul de Onoare (2010), Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2018), Ordinul „Sfântul Eustațiu” (2018) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 110-111.

Bibliografie selectivă:

Cheia lui Oedip : Ghicitori / selecție, introducere, notă asupra ediției, glosar, bibliografie și referințe : Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 124 p.

Colac, Tudor. Aureola Românei : (Festivalul Crizantema de Argint la 20 de ani) / Tudor Colac. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – 272 p.

Colac, Tudor. Cinegetica : Dicționar explicativ / Tudor Colac. – Chișinău : Notograf Prim,

2010. – 304 p.

Colac, Tudor. Dictionar de ghi-citori / Tudor Colac. – Chișinău : Litera, 2014. – 336 p.

Colac, Tudor. Izvoditori de tâlcuri subtile : Introspecția unui festival de umor / Tudor Colac. – Chișinău : Grafema Libris, 2015. – 220 p.

Colac, Tudor. La izvorul dorului : Monografie folclorică a satului Onițcani / Tudor Colac. – Chișinău : Grafema Libris, 2020. – 232 p.

Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 616 p.

Colac, Tudor. Tradiție și spiritualitate în civilizația cinegetică : Reflexe de la Festivalul „Ceaul și grătarul” / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 208 p.

Colac, Tudor. Tradiții, obiceiuri și sărbători cinegetice / Tudor Colac. – Ed. a 2-a, compl. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 314 p.

Colac, Tudor. Arhivele spiritualității noastre // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 531-535.

Colac, Tudor. Bibliografia folclorului românesc din Basarabia / Tudor Colac // Akademos. – 2015. – Nr 1 (36). – P. 155-158.

Colac, Tudor. Cioburi de mărturie de la Târgul Cucuteni-5000 // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 506-509.

Colac, Tudor. Folclorul în mileniul trei // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 536-538.

Colac, Tudor. Maria Drăgan a fost o dramă cântată : [interviu Gheorghe Budeanu – Tudor Colac] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Repere etnologice. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 341-348.

Colac, Tudor. Variante basa-

rabene ale „Mioriței” // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 486-496.

Colac, Tudor. Vladimir Curbet: „Tot cu cântul mă mângâi” // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 360-365.

Colac, Tudor. Victor Cirimpei – etnolog // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 337-340.

Etnologul Tudor Colac : Omagiu 70 : Biobibliografie / coord.: Mariana Cocieru ; red.: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Pro Libra, 2018. – 395 p.

Apetri, Dumitru. De la murmurul duios de fluiet... Folcloristul Tudor Colac la 60 de ani / Dumitru Apetri // Timpul. – 2008. – 7 mar. – P. 15.

Băieșu, Nicolae. Tudor Colac la 60 de ani / Nicolae Băieșu // Revista de lingvistică și știință literară. – 2008. – Nr 1/2. – P. 131-135.

Cocieru, Mariana. Etnologul Tudor Colac : In Memoriam / Mariana Cocieru // Realități culturale. – 2021. – Nr 4. – P. 14-19.

Datcu, Iordan. Un etnolog din Republica Moldova : Tudor Colac // Colac, Tudor. Repere etnologice : Studii, articole, eseuri, interviuri / Tudor Colac. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 577-579.

Popa, Pavel. Tudor Colac : [etnolog, eseist, publicist, folclorist și istoriograf : date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 3. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Elena PLOȘNIȚA
1953

Muzeologă, cercetătoare științifică, conferențiară universitară, doctor habilitat în științe istorice.

S-a născut la 10 martie 1953, în localitatea Ciocâlteni, raionul Orhei.

După absolvirea Școlii Generale Nr. 1 din satul natal (1961-1971), a fost înmatriculată la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (1971-1977; actualmente, Universitatea de Stat din Moldova – USM). În anii 1985-1987, a studiat muzeologia la Institutul de Cultură din Moscova. În perioada 1993-1997, și-a făcut doctoratul la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România, specialitatea Antropologie culturală, Muzeologie. A urmat studii postdoctorale în cadrul USM (2007-2009).

Și-a început activitatea profesională în 1977, la Muzeul Republican „G. Kotovski și S. Lazo”, în calitate de cercetător științific superior (1977-1984), avansând în funcția de șefă a Secției de cercetare științifică (1984-1990). Din 1990, activează în cadrul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, exercitând funcțiile cercetătoare științifică superioară (1990-1997), șefă a Secției de istorie modernă (1997-

2006), secretară științifică / cercetătoare științifică consultant (din 2006-prezent).

Domenii de cercetare științifică: istoria, muzeologia, culturologia, patrimoniologia, artele.

A realizat cercetări științifice de muzeologie în Rusia, România, Cehia, SUA, Marea Britanie, Franța. A organizat și participat la manifestări reprezentative ale instituțiilor naționale și internaționale din domeniul culturii. A prezentat comunicări la peste 70 de manifestări științifice în țară și peste hotare. Este referent oficial pentru lucrările de doctorat.

A semnat 12 monografii, peste 150 de articole, studii în reviste și culegeri de prestigiu, editate în Republica Moldova și străinătate. În prezent, este în curs de apariție monografia autoarei „Muzeu. Tradiționalism și modernitate”.

În perioada 2006-2019, a fost responsabilă de coordonarea proiectelor instituționale de cercetare științifică ale Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Autoare, coautoare și realizatoare a proiectelor regionale și internaționale, între care: proiectul regional (Republica Moldova, Ucraina, România) „Marketingul în muzeul contemporan – probleme și realizări” (Chișinău, 2013); proiectul internațional „Educație pentru patrimoniu” (Chișinău, 2015); proiectul moldo-suedez „Pe când Suedia era guvernată din Moldova” (2013); proiectul internațional „Tabăra regelui suedez Carol al XII-lea de la Varnița” (2016-2017) etc.

Autoare, coordonatoare și realizatoare a zecilor de expoziții, cu o tematică diversă, în țară și peste hotare, între care: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată” (2000), prima expoziție din statul nostru cu utilizarea tehnologiilor informaționale și multimedia; „Portretul în artă, arta portretului” (2002), „Din istoria fotografiei basarabene, sec. XIX – înc. sec. XX” (2004), o expoziție experiment, care a reconsiderat fotografia din perspectivă documentară și artistică; „Universul calendarelor” (2010), care a prezentat calendarul ca fenomen al vieții culturale a Basarabiei; „Obiectul de porțelan – artă și mărturie” (2012); „Tabăra regelui Suediei Carol al XII-lea de la Varnița. Mărturii fotodocumentare” (2017) etc.

În colaborare cu Aurelia Cornețchi, un alt nume de referință în domeniu, a luat parte activă la reorganizarea sistemului muzeal al Republicii Moldova după 1991, prin elaborarea de tematici de idei, prin realizarea demersurilor expoziționale, prin reorganizarea expozițiilor din cadrul muzeelor memoriale, precum reamenajarea Casei Memoriale „Constantin Stamati” din Ocnița într-o nouă dimensiune expozițională (2005); elaborarea și realizarea noului demers expozițional „Ambiant basarabean – conacul de la Piatra – interconexiune de personalități istorice” (2019), o expoziție modernă realizată conform principiilor muzeologiei contemporane pentru „Conacul Familiei Lazo”, din localitatea Piatra, raionul Orhei.

Stagii de documentare în muzeologie și patrimoniu: Praga (Cehia, 2001); București (România, 2002); Sankt Petersburg (Rusia, 2002, 2006); Kiev (Ucraina, 2008); Abu Dhabi (Emiratele Arabe Unite, 2009); Munich (Germania, 2012); Rio de Janeiro (Brazilia, 2013); Kuala Lumpur (Malaysia, 2014); Varșovia (Polonia, 2018); Budapesta (Ungaria, 2020).

Concomitent cu activitatea de cercetare științifică și muzeografică, exercită funcția de conferențiară universitară prin susținerea cursurilor de muzeologie la USM în cadrul Facultății de Istorie (2006-2018) și la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, la Facultatea de Istorie și Geografie, din 2010 până în prezent. Este conducătoare de practică muzeografică, practică de patrimoniu, autoarea următoarelor cursuri universitare de muzeologie și patrimoniologie: „Introducere în muzeologie”, „Muzeologie generală”, „Management muzeal”, „Pedagogie muzeală”, „Relația muzeu-public”, „Instituția muzeală în lumea contemporană”, „Patrimoniul cultural: concepte și teorii”, „Muzeificarea patrimoniului”, „Patrimoniu și patrimonializare”.

Pe parcursul anilor, a contribuit la elaborarea și promovarea legislației domeniului cu privire la patrimoniu și instituția muzeală.

Invitată permanentă la emisiunile radio și televizate, menite să promoveze valorile culturale naționale și universale.

Este implicată în activități în cadrul organizațiilor culturale și profesionale din țară și străinătate, ca expert

național și internațional în patrimoniu.

Membră a Colegiului de redacție al revistei „Tyragetia” (2006-prezent), Consiliului științific al Muzeului Național de Istorie a Moldovei (2006-2019), Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor (din 2014), Consiliului Internațional al Muzeelor (ICOM Moldova, din 1993) și Forumului European al Muzeelor (2006-2015). Corespondentă națională a Academiei Europene a Muzeelor (din 2015).

În 2016, pentru merite deosebite în dezvoltarea muzeologiei, a fost decorată cu Medalia „Meritul Civic”, iar în 2018 – cu Medalia Academiei de Științe a Moldovei „Nicolae Milescu Spătarul”, pentru rezultate remarcabile în cercetarea istoriei naționale și muzeografie.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 97-99.

Bibliografie selectivă:

Marketingul în muzeul contemporan: Probleme și realizări / resp. de ed.: Elena Ploșnița. – Chișinău : [S. n.], 2013 (Tipogr. „Bons Offices”). – 122 p.

Muzeul Național de Istorie a Moldovei : 1983-2013 = The National Museum of History of Moldova : 1983-2013 = Национальный музей истории Молдовы: 1983-2013 / vol. elab. de Eugen Sava, Aurelia Cornețchi, Elena Postică, Elena Ploșnița ; trad.: Mariana Balan, Iulia Postică ; red.: Vlad Pohilă ; Muzeul Național de Istorie a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 192 p. : il., fot.

Ploșnița, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșnița, Mihai Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2011

(Tipogr. „Bons Offices”). – 308 p.

Ploșnița, Elena. Muzeu. Muzeificarea patrimoniului cultural imobil / Elena Ploșnița. – Chișinău : Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2021. – 232 p. : fot.

Ploșnița, Elena. Muzeul și publicul : Istorie și realități / Elena Ploșnița. – Chișinău : [S. n.], 2015 (Tipogr. „Bons Offices”). – 252 p.

Rec.: Opriș, Ioan // Tyragetia : Istorie. Muzeologie : ser. nouă. – 2016. – Vol. 10 (25), Nr 2. – P. 368-371.

Situl istoric „Tabăra regelui Suediei Carol al XII-lea de la Varnița”. Restaurarea memoriei = Historic site „Camp of King Charles XII of Sweden at Varnița”. Recovery of the memory / editor: Eugen Sava, Elena Ploșnița ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2017. – 164 p.

Studii de muzeologie : Volum dedicat aniversării a XXX-a a Muzeului Național de Istorie : [în vol.] / resp. de ed.: Elena Ploșnița. – Chișinău : Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2008. [Vol.] 1. – 2008. – 194 p. [Vol.] 2. – 2013. – 228 p.

Ploșnița, Elena. Considerații privind muzeificarea monumentelor istorice în Republica Moldova / Elena Ploșnița // Patrimoniul cultural național și universal : dialog istoric / col. de red.: Valentina Ursu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 172-184.

Ploșnița, Elena. Considerații privind protomuzeografia de artă din Basarabia / Elena Ploșnița // Conferința științifică anuală a Muzeului Național de Artă al Moldovei : Culegere de comunicări. Edițiile 2020, 2021. – Chișinău, 2021. – P. 24-28.

Ploșnița, Elena. Dimensiunea muzeală a presei religioase din Basarabia (1867-1917) / Elena Ploșnița // Tradiții ale presei religioase din România. – Cluj-Napoca, 2017. – P. 750-760.

Ploșnița, Elena. Educația pentru patrimoniu între tranziție și transformare / Elena Ploșnița // Patrimoniul cultural : cercetare

și valorificare / coord.: Valentina Ursu, Angela Lisnic. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 13-21.

Ploșnița, Elena. Marketingul și muzeele Republicii Moldova / Elena Ploșnița // Akademos. – 2014. – Nr 2. – P. 136-141.

****Ploșnița, Elena.** Minnet av svenskarna i Moldavien / Elena Ploșnița // Karlsson, Åsa. Karl XII och svenskarna i Osmanska riket. Armémuseum årsbok 73 / Åsa Karlsson, Klas Kronberg, Per Sandin. – Stockholm : Atlantis, 2015. – P. 105-124.

Ploșnița, Elena. Muzeele din Republica Moldova – politici publice privind modernizarea și eficientizarea / Elena Ploșnița // Dacia literară. – 2015. – Nr 3 (138). – P. 139-150.

Ploșnița, Elena. Patrimoniul și patrimoniologie în sistemul educațional al Republicii Moldova / Elena Ploșnița // Noi tendințe în protecția și promovarea patrimoniului cultural național și european. – Chișinău, 2014. – P. 8-15.

Ploșnița, Elena. Sistemul instituțional/legislativ al culturii românești după Marea Unire. Aspecte muzeografice / Elena Ploșnița // Tyragetia : Istorie. Muzeologie : ser. nouă. – 2020. – Vol. 14 [29], Nr 2. – P. 289-298.

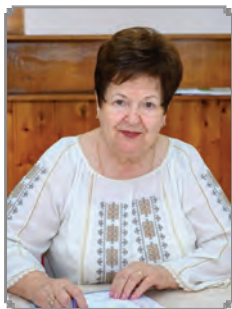
****Ploșnița, Elena.** Vizitatorul de ieri și de azi al muzeului – reflecțiile unui muzeograf / Elena Ploșnița // Anuarul Muzeului Național al Literaturii Române. – Iași, 2019. – Anul XII. – P. 124-134.

Elena Ploșnița // Tyragetia : Anuar. – 2003. – Vol. XII. – P. 325.

Nastas, Eugenia. Elena Ploșnița – profesoară cu literă mare / Eugenia Nastas // Profesori ai Facultății de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău : Culegere de studii : [în vol.]. Vol. 2. – Chișinău, 2019. – P. 311-319.

Ploșnița Elena [Resursă electronică] // <http://nmuseum.blogspot.com/p/personalia.html> (accesat: 24.10.2022).

Elena Barbos-Balinschi

Aurelia RACU
1943

Filologă, doctor habilitat în istoria științei (pedagogia specială), profesoară universitară.

S-a născut la 13 martie 1943, în localitatea Popeștii Noi, raionul Drochia.

Primele studii le-a făcut la școala primară din satul natal (1949-1953), apoi a urmat Școala Medie Incompletă din Dominteni (1953-1957) și Școala Medie Gribova (azi, Nădușita) din același raion (1957-1959).

În anii 1959-1961, a studiat la Școala Pedagogică din Călărași, specialitatea Învățătoare a școlii primare. În perioada 1963-1969, a urmat Universitatea de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat din Moldova), obținând calificarea de filolog, învățător de limba și literatura moldovenească.

În anii 1975-1978, și-a continuat studiile de aspirantură (pregătirea postuniversitară și academică a viitorului candidat în științe) la Institutul Științific de Defectologie al Academiei de Științe Pedagogice din URSS (Moscova), în cadrul laboratorului reputatului profesor H. Zamschi. Își susține teza de doctor în pedagogie specială în 1978, cu titlul

„Взаимодействие вспомогательной школы и семьи в социальной адаптации учащихся” („Interacțiunea școlii auxiliare cu familia în procesul de adaptare socială a elevilor”), iar în 2006 – pe cea de doctor habilitat în istoria științei (pedagogia specială) la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, intitulată „Dezvoltarea învățământului special în Republica Moldova: istorie și perspective”. A obținut, în 1983, titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, iar în 2016 – de profesor universitar.

Formare continuă: Institutul Științific de Defectologie al Academiei de Științe Pedagogice din URSS (Moscova, 1990); Uniunea Asociațiilor de Părinți (Paris, Franța, 1995); Durău (România, 1996) și București (România, 2006).

Activitatea profesională și-a început-o fiind elevă în anul II la Școala Pedagogică din Călărași, în calitate de învățătoare la clasele primare, în satul Pitușca, raionul Călărași (1960-1961). Peste un an, a fost transferată la Școala Internat pentru Orfani din Hârbovăț, din același raion, redenumită, în 1963, Școala Auxiliară pentru Copii cu Deficiențe Mintale, unde a exercitat funcțiile: educatoare, învățătoare, șefă de studii, apoi, directoare (1967-1975).

Din 1978, activează în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (până în 1990, denumit Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă”). La început, ca asistentă, lectoră superioară, docent, doctor

conferențiar la Catedra de oligofrenopedagogie și logopedie, apoi – decan al Facultății de Defectologie (1983-1990), conferențiară universitară la Catedra de psihopedagogie specială (1990-2016), profesoară universitară la Catedra de psihopedagogie specială (azi, Catedra de psihopedagogie și psihopedagogie specială) în cadrul Facultății de Psihologie și Psihopedagogie Specială (din 2016).

Activitatea de peste 60 de ani și-a dedicat-o psihopedagogiei speciale. A predat cursuri universitare de pedagogie specială, istoria psihopedagogiei speciale, educație incluzivă, sistemul de protecție a copilului în dificultate, managementul organizațiilor școlare, cadre didactice itinerante/de sprijin în educația incluzivă, parteneriate în educația incluzivă, asistența socială a persoanelor cu dizabilități, asistența psihopedagogică a copiilor cu cerințe educaționale speciale ș.a.

Este conducătoare de doctorat. Sub îndrumarea sa au fost susținute opt teze de doctor în științe ale educației.

A realizat cercetări științifice în domeniul pedagogiei, având următoarele teme de interes: teoria și istoria psihopedagogiei speciale, dezvoltarea învățământului special și integrat în Republica Moldova: istorie și actualitate, integrarea socioprofesională a persoanelor cu dizabilități, parteneriatul educațional în favoarea persoanelor cu dizabilități, psihopedagogia integrării, asistența socială a persoanelor cu dizabilități, drepturile omului pentru persoanele cu dizabilități ș.a. Rezultatele cer-

cetărilor autoarei se regăsesc în cele peste 300 de publicații științifice, inclusiv monografii, manuale, lucrări de sinteză, circa 50 de volume și 28 de lucrări metodice și programe analitice, precum „Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior: Ghid științifico-metodologic” (2016),

Activitate editorial-redacțională: membră a colegiilor de redacție ale revistelor „Revista de psihopedagogie” (Universitatea din București) (din 2007-prezent) și „Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe sociale” (din 2021). Editoare, coordonatoare și redactoare științifică a suportului pentru părinți „Vocea părinților” (din 1992-prezent), „Accesibilitatea tinerilor cu dizabilități în universități (orientări teoretice și practice): materialele Conferinței Științifice „Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior” (2017), „Ghid teoretico-practic pentru asistența socială multifuncțională comunitară” (2018), „Integrarea socioprofesională a tinerilor cu dizabilități: culegere de articole” (2018), „Parteneriate în educația incluzivă a tinerilor cu dizabilități din instituțiile universitare: culegere de articole” (2019) etc.

Comunicări și prezentări la foruri științifice naționale și internaționale: „Reabilitarea copiilor cu dizabilități: actualitate și perspective” (Simferopol, Ucraina, 2005); „Probleme medico-psihologice în defectologie” (Herson, Ucraina, 2006); „Asistența socială a persoanelor cu dizabilități”

(Chișinău, 2008); „Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior” (Chișinău, 2017); „Consolidarea parteneriatului intersectorial pentru furnizarea serviciilor sociale familiilor în situații de risc” (Georgia, 2018); „Social inclusion through segregation” (Kiev, Ucraina, 2019); „Educația specială în pandemie” (București, 2021) ș.a.

A organizat activități științifice și proiecte de implementare la nivel național și internațional, precum: Conferința Științifică Internațională „Asistența complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional incluziv”, în parteneriat cu Universitatea din București, Universitatea Pedagogică de Stat „M. P. Dragomanov” (Kiev, Ucraina), Universitatea din Gavle (Suedia) și Asociația pentru Persoane cu Dizabilități de Intellect „Humanitas” din Moldova (2020); Conferința Științifică Națională cu participare internațională „Evoluția sistemului național al învățământului special și incluziv ca proces unitar teoretico-praxiologic, în cadrul câmpului educațional european” (50 de ani de activitate a Catedrei psihopedagogie specială), cu același parteneriat (2022) ș. a.

Fiind antrenată în managementul cercetării și educației, s-a evidențiat și în calitate de coordonatoare și expertă în cadrul proiectelor naționale și internaționale în domeniu, cum sunt „Colaborarea Flandra-Moldova, cu crearea unui centru de zi și activități pentru copii și tineri cu dizabilități” (1999-2000); „Societate Pentru Toți (NFU-

Norvegia – „Humanitas-Moldova” (1997-2004); „Asistența psihopedagogică și medico-socială acordată copiilor cu deficiențe severe și profunde în condiții de domiciliu (SOROS-Moldova, 2003-2004); proiectul de cercetare științifică fundamentală și aplicativă „Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior” (AȘM, 2015-2019); „Consolidarea parteneriatului intersectorial pentru furnizarea serviciilor sociale familiilor în situații de risc” (2018); „Social inclusion through segregation?” (țările participante în implementarea proiectului: Republica Moldova, Ucraina și Suedia, 2019); „Parteneriatul interdisciplinar în dezvoltarea serviciilor la domiciliu pentru persoane cu dizabilități”, susținut financiar de Agenția Cehă pentru Dezvoltare prin Programul „Cooperarea Cehă de Dezvoltare” și implementat de Caritas Republica Cehă în cooperare cu A. O. „Pro-Development” și A. O. „Homecare” (2019) ș.a.

Președintă a comisiei pentru susținerea tezelor de licență și masterat, de acreditare și atestare a cadrelor din domeniul psihopedagogiei speciale și asistenței sociale din Republica Moldova.

Fondatoare, în 1991, a Asociației de Binefacere pentru Copiii Handicapați „Humanitas”, redenumită în 1997 A.O. Asociația pentru Persoane cu Dizabilități de Intellect „Humanitas” din Moldova, a cărei directoare executivă este.

A fost distinsă cu: Diploma pentru rezultate deosebite

în activitatea de cercetare a Universității din București (2007); Diploma de Onoare a AȘM, pentru rezultate științifice remarcabile, pregătirea cadrelor de înaltă calificare și cu prilejul aniversării de 75 de ani de la fondarea Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (2015); Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova (2021) ș.a.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea învățământului și promovarea valorilor general-umane, în 2015 i-a fost conferit titlul de „Professor Emeritus” al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și a fost decorată cu Medalia „Ion Creangă”. Deținătoare a Medaliei „Meritul Civic” (2006).

Bibliografie selectivă:

Bazele teoretico-practice ale educației tinerilor cu dizabilități în instituțiile universitare : Ghid științifico-metodic / Aurelia Racu, Doru-Vlad Popovici, Sergiu Racu [et al.]. – Chișinău : Pontos, 2018. – 192 p.

Intervenția recuperativ-terapeutică pentru copiii cu dizabilități multiple / Aurelia Racu, Doru Vlad Popovici, Anatol Dani [et al.]. – Ed. a 2-a, rev. și adăug. substanțial. – Chișinău : Ruxanda, 2009. – 376 p.

Parteneriate pentru dezvoltarea educației incluzive : Suport didactic pentru coordonatorii educației incluzive / elab.: Aurelia Racu, Anatol Danii, Tatiana Tintuc. – Chișinău : Institutul de Formare Continuă, 2012. – 208 p. : graf.

Psihopedagogia integrării / Aurelia Racu, Doru-Vlad Popovici, Anatol Danii [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 181 p.

Racu, Aurelia. Asistența soci-

ală a persoanelor cu dizabilități / Aurelia Racu [et al.]. – Chișinău : Pontos, 2007. – 300 p.

Racu, Aurelia. Dicționar enciclopedic de psihopedagogie specială / Aurelia Racu, Sergiu Racu. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 274 p.

Racu, Aurelia. Istoria psihopedagogiei speciale : Manual-crestomație / Aurelia Racu. – Chișinău : Lumina, 1997. – 312 p. : il.

Racu, Aurelia. Învățământul special din Moldova : Istorie și actualitate / Aurelia Racu. – Chișinău : [S. n.], 1999 (F.E.-P. „Tipogr. Centrală”). – 224 p.

Racu, Aurelia. Strategii tradiționale și moderne în psihopedagogia școlii incluzive / Aurelia Racu. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 272 p.

Раку, Аурелия. Взаимодействие вспомогательной школы и семьи в социальной адаптации учащихся / Аурелия Раку. – Кишинев : Штиинца, 1982. – 144 с.

Racu, Aurelia. Aspecte pedagogice de organizare a asistenței complexe a studenților cu dizabilități în instituția universitară // Asistența complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional incluziv : Conferință științifică internațională, 10 decembrie 2020, Chișinău / coord. șt.: Racu Aurelia [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2020 (Tipogr. UPS „Ion Creangă”). – P. 49-58.

Racu, Aurelia. Dezvoltarea incluziunii în învățământul universitar prin asistența psihopedagogică acordată studenților cu dizabilități / Aurelia Racu, Sergiu Racu // Incluziunea socială în mediul academic : provocări, oportunități, soluții contemporane : Seminar, 28 noiembrie 2019, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2019 (Tipografia „Print-Caro”). – P. 91-113.

Racu, Aurelia. Evoluții privind strategiile cercetării în

contextul incluziunii socio-educaționale / Aurelia Racu // Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului. – 2020. – Vol. 1. – P. 136-142.

Racu, Aurelia. Fenomenul incluziunii la nivelul serviciilor publice, instituțiilor comunitare, familiei și al comunității în general / Aurelia Racu // Teorii și experiențe în educația incluzivă / coord.: Aurelia Racu, Nicolae Andronache. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 14-20.

Racu, Aurelia. Formarea postuniversitară a pedagogilor în domeniul educației incluzive / Racu Aurelia // Sport. Olimpism. Sănătate. – [S. l.] : [S. n.], 2016. – P. 435-440.

Racu, Aurelia. Incluziune socială – modalitate de combatere a sărăciei sociale a persoanelor cu dizabilități / Aurelia Racu // Integrarea persoanelor cu dizabilități : Percepții și bariere / coord. șt.: Aurelia Racu. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 26-44.

Racu, Aurelia. Perspective ale incluziunii socioeducaționale a persoanelor cu dizabilități // Parteneriate în educația incluzivă a tinerilor cu dizabilități din instituțiile universitare : Culegere de articole / editor, coord. șt.: Aurelia Racu. – Chișinău : Pontos, 2019. – P. 66-89.

Racu, Aurelia. Starea actuală și perspectivele sistemului național al învățământului special / Aurelia Racu // Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. – 2010. – Vol. 1. – P. 225-233.

Желяскова, Светлана. Работа с семьей в процессе психолого-педагогической коррекции синдрома дефицита внимания и гиперактивности у детей / Светлана Желяскова, Аурелия Раку // Calitate în educație – imperativ al societății contemporane : Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 4-5 decembrie 2020. Vol. 1. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 369-373.

Раку, Аурелия. Развитие толерантности у учащихся в школе – психо-социальная база инклюзивного образования / Аурелия Раку, Анастасия Нестерюк // Asistența complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional incluziv : Materialele conferinței științifice internaționale, 10 decembrie 2020, Chișinău / coord. șt.: Racu Aurelia [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2020 (Tipogr. UPS „Ion Creangă”). – P. 309-314.

Gheorghîța, Nadina. Noi ușurăm povara suferinței : [Aurelia Racu alături de voluntarii Asociației pentru Persoane cu Dizabilități de Intelect „HUMANITAS”] / Nadina Gheorghîța // Capitala. – 2008. – 18 iun. – P. 6.

Mardare, Marcela. Profesorul de vocație Aurelia Racu / Marcela Mardare // Pedagogii români notorii : (din Basarabia). Vol. 3 / coord.: Virgil Mândăcanu, Valeriu Volcov. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 159-162.

Оmul găsește în viață ceea ce aduce în ea // Teoria și arta educației fizice în școală. – 2011. – Nr 2. – P. 75-76.

Popovici, Doru, Vlad. Contribuții recente ale specialiștilor români la dezvoltarea învățământului special : [cu referire la lucrarea „Istoria psihopedagogiei speciale” de Aurelia Racu] / Doru Vlad Popovici // Revista de psihopedagogie. – 2004. – Nr 2. – P. 255.

Stoica, Valentina. Talentat pedagog, investigator, organizator : [dr., conf. univ. Aurelia Racu] / Valentina Stoica, Livia Moraru, Olga Apostu // Făclia. – 2003. – P. 1, 4.

Фомин, Н. Творчеству всегда есть место : [cu referire la Aurelia Racu, regizorul Teatrului dramatic din s. Hârbovăț, r-nul Călărași] // Клуб и художественная самодеятельность. – 1972. – № 24. – С. 22-23.

Elena Barbos-Balinschi

Vladimir MISCHEVCA 1963

Istoric, heraldist, doctor în științe istorice, conferențiar cercetător.

S-a născut la 14 martie 1963, în satul Mingir, raionul Hâncești.

A studiat la Școala Medie din orașul Dondușeni (1970-1980; actualmente, Liceul Teoretic „Alexei Mateevici”), pe care a absolvit-o cu medalie de aur. Acolo a rămas să activeze pe parcursul unui an, în calitate de laborant, în cabinetele de chimie și fizică. În 1981 a fost înmatriculat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), pe care a absolvit-o, în 1986, cu mențiunea „Magna cum laude” (Diploma roșie).

În 1997, la Institutul de Istorie al AȘM, și-a susținut teza de doctor în istorie, intitulată „Moldova în raporturile internaționale la începutul secolului al XIX-lea (1802-1812)” (conducător științific: dr. hab., prof. univ. Demir Dragnev).

În 1999 a obținut titlul științific de conferențiar cercetător.

În anii 2013-2015, a urmat studii postdoctorale în cadrul Universității AȘM cu tema de cercetare: „Activitatea po-

litică externă a domnilor fanarioți din Moldova și Țara Românească în contextul genezei problemei basarabene (1774-1812)”, avându-i consultanți științifici pe dr. hab., prof. univ. Demir Dragnev și dr. hab., prof. univ. Valentin Tomuleț.

A fost bursier și stagiar la un șir de instituții științifice europene: Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Fundatia Națională de Burse), la Universitatea „Ioan Kapodistria” din Atena (Grecia, 2000-2001); „Kasa J. Mianowskiego”, la Universitatea din Varșovia (Polonia, 2000); Școala Orientală de Vară a Universității din Varșovia („WSL-VII”, 1998); Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române (București, 1996, 2000); Centrul Internațional de Studii Pedagogice (Paris – Sèvres, 1994).

Activitatea profesională și-a început-o în anul 1986, la Institutul de Istorie al AȘM (actualmente, al USM), parcurgând toate etapele unui savant reputat în domeniul istoriei naționale – de la laborant superior până la cercetător științific coordonator, unde activează până în prezent.

Concomitent, a desfășurat și activitate didactică, fiind angajat în calitate de lector la Catedra de istorie universală a Facultății de Istorie a USM (1992-1993), unde a predat cursul „Științele speciale ale istoriei”. În anii 2011-2014, a colaborat cu Academia Militară „Alexandru cel Bun” din Chișinău (prin cumul).

În perioada 2000-2010, a activat în Grecia, obținând prin concurs burse de cer-

cetări postdoctorale. A fost angajat în calitate de cercetător științific la Institutul de Cercetări Neelene din Atena (The Institute of Historical Research of the National Hellenic Research Foundation – Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών) în cadrul Programului european ENTER (2003-2006).

Domeniile principale de cercetare constituie perioada de trecere de la medieval la modern: istoria relațiilor internaționale din Sud-Estul Europei (secolul al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea), genealogia domnilor fanarioți, vexilologia heraldică națională. Rezultatele investigațiilor științifice se regăsesc în cele 15 cărți și circa 150 de articole și studii ale savantului, între care: „Pacea de la București: din istoria diplomatică a încheierii Tratatului de Pace Ruso-Turc de la 16(28) mai 1812” (1992, 1993; coautor: Ion Jarcuțchi; ediția a 2-a, revăzută și adăugită, 2015); „Simbolurile Țării Moldovei: din istoria vexilologiei și sigilografiei heraldice moldovenești din secolele XIV-XIX” (1994, coautori: Ion Negrei și Alexandru Nichitici); „Moldova în politica marilor puteri la începutul secolului al XIX-lea” (1999); „Principele Constantin Ypsilanti, 1760-1816” (1999); „Ο Ειρηνοπολεως και Βατοπαιδιου Γρηγοριος (1764-1846) σε ρουμανικα και ρωσικα εγγραφα” („Grigorios Irinoupoleos și Vatopeidiou (1764-1846) în documente românești și rusești”, Atena, 2011; coautor: Florin Marinescu); „Geneza problemei basarabene – 1812”

(2016); „Între pace și război” (2021) ș.a.

Istoricul Vlad Mischevca este pasionat și de poezie. A semnat placheta de versuri „14 poezii vechi & noi” (2014).

Activitate editorială și redacțională: membru al Colegiului de redacție al revistei istorico-patriotice „Cohorta” a Ministerului Apărării (2000-2011), redactor al paginii „La Est de Prut”, al primului ziar editat în limba română din Grecia - „Curierul Atenei” (2002-2003), redactor al săptămânalului independent din Atena - „Săptămâna” (2005), membru al Colegiului de redacție al revistei „Limba română” (din 2017).

În perioada renașterii naționale, a participat la elaborarea și argumentarea științifică a noilor simboluri de stat ale Republicii Moldova – drapelul și stema (1990).

Consultant științific pentru realizarea filmului documentar „Mănăstirea Căpriana” (Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”, 2008).

Între anii 2002-2010, pe parcursul activității științifice în Grecia și la mănăstirile athonite, a organizat prima Bibliotecă de Carte Veche Românească de la Athos, la Mănăstirea „Sfântul Pavel”. Acolo, în colaborare cu dr. Florin Marinescu din Atena, a elaborat și publicat „Catalogul bilingv: româno-grec”, cu însemnările marginale ale publicațiilor din secolele XVII-XX.

A contribuit, de asemenea, la realizările practice heraldico-vexilologice în domeniul

simbolisticii naționale. A elaborat noi însemne și simboluri ale orașului Dondușeni, Armatei Naționale, Serviciului Fiscal de Stat, Inspectoratului Național de Patrulare, Departamentului Vamal ș.a.

Realizări heraldico-faleristice: este autor al Insignei „Participant la Parada Militară, consacrată aniversării a XX-a de la proclamarea Independenței Republicii Moldova, 27 august 2011” (2011); al simbolurilor publice ale Institutului de Istorie, Stat și Drept (IISD) al AȘM – stemei, emblemei și drapelului (2011); distincțiilor faleristice ale Armatei Naționale: Crucea „Pentru merit”, clasele I-III; Crucea „Pentru serviciul impecabil” – „Veteran”, clasele I-IV, și Medalia „Consolidarea Frăției de Arme” (2012); distincției de stat Medalia „Crucea comemorativă. Participant la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova, 1991-1992” (2012); Stemei Academiei Militare „Alexandru cel Bun” (2012); Stemei și Sigiliului Bibliotecii IISD al AȘM (2012); Insignei comemorative „Participant la parada militară, consacrată aniversării a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, 27 august 2021” (coautor) ș.a. De asemenea, în 2012, a contribuit la argumentarea simbolistică a mascotei Echipei Olimpice a Republicii Moldova – „Drăgușor”.

Membru al Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1995-2020), fiind pri-

mul președinte (1995-1997) și vicepreședinte (1997-2008) al acesteia.

Membru-fondator al Societății de Genealogie, Heraldică și Arhivistică „Paul Gore” din Republica Moldova (1998), membru al numeroaselor societăți științifice de peste hotare, între care: Societatea de Heraldică și Genealogie „Sever Zotta” din România (2000), Societatea de Heraldică din Polonia (2000), Societatea de Heraldică și Genealogie din Grecia (2004), Societatea de Heraldică din Ucraina (2005) ș.a.

În 2013, i-a fost conferit titlul „Membru de Onoare al Asociației Moldo-Elene «Orfeu»” (membru din 1999, Atena) și calificativul „Reprezentant permanent în mediul academic și cultural al Republicii Moldova”.

A fost desemnat: laureat al Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (ediția 1994); laureat al săptămânalului „Literatura și arta” pentru publicistică (2012) și pentru știință (2015). A fost înaintat de către Institutul de Istorie și Secția Științe Umanistice și Arte a AȘM la Concursul pentru decernarea premiilor AȘM la nominalizarea „Savantul Anului – 2015”. Este laureat al Premiului pentru promovarea istoriei neamului în cadrul Galei TVR Moldova „Români pentru români” (ediția a IV-a, 2019).

A devenit Cetățean de Onoare al orașului de baștină Dondușeni (2018).

Deținător al distincției internaționale „Insigna de onoare” (de argint) a Societății de

Prietenie Germano-Sovietice (Berlin, 1985).

Decorat cu Medalia „Meritul Civic” (2000), Medalia „Aniversarea a 20-a a Armatei Naționale” (2011), Medalia „Pentru cooperare” a Ministerului Apărării (2015), Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a AȘM (2018), Crucea „Meritul Heraldic” (Comisia Națională de Heraldică, 2020), Insigna clasa I (de aur) a Asociației Obștești „Ștefan cel Mare și Sfânt” (2021).

În 2021, în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării identității naționale și a răspândirii valorilor culturale românești, președintele României Klaus Werner Iohannis i-a acordat Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 100-101.

Bibliografie selectivă:

Jarcuțchi, Ion. Pacea de la București : (din istoria diplomatică a încheierii Tratatului de Pace Ruso-Turc de la 16 (28) mai 1812) / Ion Jarcuțchi, Vlad Mischevca. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Chișinău: CEP USM, 2015. – 408 p. : h.

Marinescu, Florin. Mitropolitul Grigore Irinupoleos (1764-1846) : Studii și documente referitoare la egumenul grec al Goliei / Florin Marinescu, Vlad Mischevca. – Iași : AXA, 2010. – 132 p. : XVI pl.

Mischevca, Vlad. Anul 1812 în destinul neamului românesc : Anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus / Vlad Mischevca. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită. – Chișinău : Litera, 2018. – 312 p. : fig., fot.

Mischevca, Vlad. Domni fana-

rioți din Principatele Române – emigranți politici = Phanariotes princes of Romanian Principalities – political emigrants = Phanariotes princes de Principautés Roumaines – émigrés politiques = Господари фанариоты Румынских княжеств – политические эмигранты : (Sfârșitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea) : Alexandru Ypsilanti & Emanuel Giani-Rosetti & Alexandru II Mavrocordat (Firaris) & Constantin Ypsilanti / Vlad Mischevca. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 248 p. : il., fot.

Mischevca, Vlad. Geneza problemei basarabene – 1812 / Vlad Mischevca ; pref. de Demir Dragnev ; vol. îngr. de Ionel Căndea, Viorel Coman ; Muzeul Brăilei „Carol I”. – București : Editura Academiei Române, 2016. – 368 p. : scheme.

Mischevca, Vlad. Între pace și război : Domnii fanariotoi în contextul raporturilor internaționale (1774-1812) / Vlad Mischevca ; referenți: Tudor Dinu [et al.]. – Chișinău : Cartdidact, 2021. – 429 p. : facs., fot., h.

Mischevca, Vlad. Prutul în destinul neamului românesc : (O antologie literară a râului) / Vlad Mischevca. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Lexon Prim, 2021. – 314 p. : h., fot.

Mischevca, Vlad. Simbolurile Țării Moldovei : O istorie a steagurilor pe parcursul secolelor XV-XX / Vlad Mischevca, Ion Negrei. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Elan Inc, 2010. – 142 p.

****Μισκεβκα, Βλαντ.** Ο ηγεμόνας Κωνσταντίνος Υψηλάντης (1760-1816) / Βλαντ Μισκεβκα. – Θεσσαλονίκη : Αδελφών Κυριακίδη, 2008. – 347 p. – (Domnul Constantin Ypsilanti. – Salonic, 2008. – în limba greacă).

Mischevca, Vlad. Din culisele diplomatice ale semnării Tratatului de Pace de la București : rolul lui Manuc Bey / Vlad Mischevca // Latinitate, Romanitate, Românită / coord.: Liliana Rotaru ; referenți șt.: Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 244-265.

Mischevca, Vlad. Drapelul de stat al Republicii Moldova la un sfert de veac! (1990-2015) / Vlad Mischevca // Literatura și arta. – 2015. – 30 apr. – P. 1, 2.

Mischevca, Vlad. Eminescu vs drama Basarabiei / Vlad Mischevca // Literatura și arta. – 2015. – 15 ian. – P. 5.

Mischevca, Vlad. Pacea de la București din 1812 : însumarea unor concluzii / Vlad Mischevca // Limba română. – 2015. – Nr 3/4. – P. 305-320.

Mischevca, Vlad. Proiectul grecesc și regatul Daciei / Vlad Mischevca // Limba română. – 2019. – Nr 3. – P. 147-158.

Mischevca, Vlad. Sub flamura tricolorului național : (aspecte teoretice) / Vlad Mischevca // Limba română. – 2022. – Nr 5/6. – P. 14-25.

Mischevca, Vlad. Trupele ruse de ocupație în Principatele Române: 1806-1812 / Vlad Mischevca // Limba română. – 2021. – Nr 5/6. – P. 242-255.

Mischevca, Vlad. Vlad Mischevca: Am fost șomer și în Atena, și la Chișinău... [Resursă electronică] : [Interviu realizat cu prilejul lansării monografiei „Ο ηγεμονας Κωνσταντινος Υψηλαντης” la Atena (14 decembrie 2009)] / consemnare: Ioana Diaconu // <https://vladmischevca.blogspot.com/2012/03/lansare-de-carte-in-atena-14-decembrie.html> (accesat: 14.11.2022).

Istoricul Vlad Mischevca la 50 de ani : Biobibliografie / alcăt., red.: Vlad Mischevca ; referenți:

Ion Jarcuțchi, Valentin Constantinov ; Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 224, [XXXII] p. : il., fot.

Dr. Vlad Mischevca [Resursă electronică] // <http://vladmischevca.blogspot.com/> (accesat: 13.11.2022).

Mischevca Vladimir // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 256-257.

Postică, Gheorghe. Vladimir Mischevca / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. III : (L-N) / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 244-245.

Țopa, Tudor. Vladimir Mischevca / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 8 : Li-M. – Chișinău : Draghiștea, 2008. – P. 480-481.

Vlad Mischevca [Resursă electronică] // https://ro.everybodywiki.com/Vlad_Mischevca (accesat: 13.11.2022).

Elena Barbos-Balinski

Tiberiu AVRAMESCU 1933-2014

Istoric literar și editor român.

S-a născut la 16 martie 1933, la Timișoara, într-o familie originară din Basarabia, din satul Micleușeni, Lăpușna (actualmente, raionul Strășeni). S-a stins din viață la 20 august 2014, la București. Pseudonim: Basarab.

A urmat Liceul „Cantemir Vodă” (1944-1951) și Facultatea de Filologie (1951-1955) a Universității din București. În 1955, imediat după absolvirea studiilor superioare, a fost angajat la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, în redacția numită pe atunci „de valorificare a moștenirii literare”, care se ocupa, în baza unor criterii științifice serioase, de editarea scrierilor autorilor clasici români, recuperați unul câte unul, după interzicerea mulțora, odată cu schimbarea regimului politic din România.

Un moment care i-a marcat viața a fost numirea sa, la vârsta de numai 26 de ani, din anul 1959, în funcția de șef al redacției „Biblioteca pentru toți”, proaspăt înființată în cadrul Editurii de Stat pentru Literatură și Artă. A avut atunci rara șansă să partici-

pe – sub directa îndrumare a lui Mihai Șora – la pregătirea lansării, începând din 1960, a noii serii numerotate a „Bibliotecii pentru toți”, care apărea fără întrerupere din martie 1895.

Acei ani au fost cei mai rodnici în activitatea sa de editor, reușind să tipărească 825 de titluri ale colecției. În perioada 1974-1990, a lucrat la Centrala Editorială. Imediat după Revoluție, în 1990, a fost numit director general al editurilor și patrimoniului național în Ministerul Culturii, sub ministeriatul scriitorului și eseistului Andrei Pleșu, apoi, redactor-șef și director al Editurii „Minerva” până în 2001. Din 2001 până în 2009, a activat la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu” din București, ocupându-se de editarea literaturii clasice române la Fundația Națională pentru Știință și Artă, sub conducerea academicianului Eugen Simion.

A debutat în revista „Tânărul scriitor” (1955), cu un studiu de istorie literară despre o piesă de teatru necunoscută din perioada Revoluției de la 1848. S-a consacrat apoi cercetării presei democratice și socialiste românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, care s-a soldat cu apariția a două monografii – „Constantin Mille. Tinerețea unui socialist” (1973) și „Adevărul. Mișcarea democratică și socialistă. 1895-1920” (1982).

Familiarizat în profunzime cu epoca primelor curente și mișcări democratice din

România, a alcătuit antologia „Amintiri literare despre vechea mișcare socialistă (1870-1900)” (1975), în care au fost selectate și comentate nenumărate mărturii la acest subiect, aparținând unor personalități marcante, precum Gheorghe Nădejde, Zamfir C. Arbore, Sofia Nădejde, Constantin Mille, Constantin Bacalbașa, Jean Bart, Gala Galaction, Henric Sanielevici, Dimitrie Anghel, Stefan Petică, Tudor Arghezi și alții. A avut, de asemenea, meritul de a fi readus în circulație memoriile lui Constantin Bacalbașa, prin intermediul lucrării „Bucureștii de altădată”.

A inițiat relații deosebite cu editurile din spațiul basarabean, susținând inițiative ale acestora după 1990. Rodul acestei colaborări reprezintă două volume excepționale, alcătuite și comentate de Tiberiu Avramescu (sprijinit de Aristița Avramescu), în baza materialelor de arhivă, intitulate „Scrisori din Basarabia”, în două volume, ce conțin corespondențe (articole) semnate cu pseudonimul Basarab, trimise cotidianului „Telegraful” din București în anii 1880-1890.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 117.

Bibliografie selectivă:

Avramescu, Tiberiu. Constantin Mille. Tinerețea unui socialist / Tiberiu Avramescu. – București : Editura Politică, 1973. – 423 p.

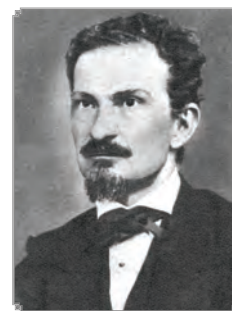
Basarab. Scrisori din Basarabia / Basarab ; ed. de Aristița și

Tiberiu Avramescu. – Chișinău : Știința, 2001. – 316 p.

Începuturile teatrului românesc / antol., pref. și note de Tiberiu Avramescu. – București : Editura Tineretului, 1963. – 328 p.

Vărgolici, Teodor. Avramescu Tiberiu / Teodor Vărgolici // Dicționarul general al literaturii române / coord. gen.: Eugen Simion ; Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 282-283.

Ana Struță

Constantin ARICESCU 1823-1886

Istoric, scriitor, publicist și om politic român, participant la Revoluția din 1848 din Țara Românească.

Pseudonime: I. Chipescu, I. Ghimpescu, cetățeanul Aricescu ș.a.

S-a născut la 18 martie 1823, la Câmpulung-Muscel, actualmente, municipiu din județul Argeș. A fost fiul serdarului Dimitrie Aricescu și al Elenei Chiliașu. A încetat din viață la 18 februarie 1886, în București.

A început studiile primare la întâia școală oficială de stat din Câmpulung, în 1832, iar din anul 1837, a continuat să învețe la Colegiul Național „Sfântul Sava” din București (1838-1844), unde a fost premiat în toate clasele.

A ocupat diverse funcții. În 1845 a obținut titlul de inginer de poduri și șosele, însă a renunțat la această carieră, pentru a se ocupa de ziaristică. A fost copist la Ministerul de Finanțe, director al Arhivelor Statului (1869-1876), revizor școlar (1877-1879), avocat, director al Domeniilor Statului și al Tipografiei „Imprimeriile Statului”, redactor și administrator al ziarelor „Românul”, „Presa” și „Buciumul”, colaborator al mai multor publicații, între care „Reforma”, „Naționalul”, „Trompeta Carpaților”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură” ș.a., director al Internatului „Matei Basarab” din Câmpulung etc.

În 1846 a debutat în literatură cu poezia „Adio, la Colegiul de la Sf. Sava!” în „Curierul românesc”. În același an, i-a apărut și primul volum de versuri „Câteva ore de colegiu”, dedicată profesorilor săi. A încercat să traducă „Les chaînes de l’esclavage” de J.-P. Marat. A organizat o echipă de teatru, la Câmpulung (1846-1847). În anul 1848, a acționat ca un revoluționar pașoptist, demascând „protectoratul perfid al țarului”, creând un imn-manifest, intitulat „Blestemul României contra apăsătorilor ei”. A fost condamnat și exilat la Mănăstirea „Snagov”, în timpul ocupației ruse, timp de un an (1850), și la Văcărești (1863). Colaborând la ziarul „Pruncul român”, a publicat poezii cu caracter revoluționar: „Ruga libertății”, „Libertate României” (1848) ș.a.

A editat următoarele volume de versuri: „Arpa română” (1852), „Șoimul

Carpaților” (1860), „România sub prințul Bibescu” (1862) – poezii cu caracter istoric. În anul 1884, a editat placheta de versuri „Cântul Lebedei”. A scris și un roman în trei volume – „Misterele căsătoriei”, „Sora Agapia sau călugărirea și căsătorirea” (1862-1871).

Este cunoscut și ca autor al unor piese de teatru: „Nenocirile unui om”, „Trâmbița unirii” (1860), „Sărbătoarea națională”, „Cuconul Panoiotache”, „Istoria revoluțiunii române de la 1821” în două volume (1874), semnatar și al altor lucrări dramatice cu caracter satiric, patriotic, educativ. „Carbonarii”, piesa în trei acte (1873) a lui Constantin Aricescu, a fost jucată pe scena Teatrului Național din București.

A publicat lucrări istorice privind istoria orașului Câmpulung, Revoluția din 1848 și Răscoala din 1821. A elaborat prima monografie a orașului natal – „Istoria Câmpulungului, prima residență a României”, în două volume (1855-1856). De asemenea, a scris lucrarea „Chestiunea proprietății desbătută de proprietari și plugari la 1848” (1862). A mai publicat cartea de documente referitoare la mișcarea pașoptistă „Capii Revoluțiunii române de la 1848 judecați dupe propriile lor acte” (1866), „Corespondență secretă și acte inedite ale capilor Revoluției române de la 1848”, în trei volume (1873-1874), „Istoria revoluțiunii române de la 1821”, în două volume (1874).

A editat lucrările de memorialistică „Procesul și exi-

lul meu la Snagov” (1859), „Procesul meu pentru Oda la Grecia” (1863), „Memoriile mele” (2002), „Biografia mea”. A făcut și câteva traduceri din creația lui J.-J. Rousseau, H. Balzac și J.-P. Marat.

A fost membru în Divanurile ad-hoc în 1857, desfășurând o intensă activitate în favoarea Unirii Principatelor Române, fiind secretar al comitetelor locale, care s-au succedat pentru această acțiune, precum și coordonator în chestiunea respectivă în Câmpulung. Deputat în timpul domniei lui Al. I. Cuza (1864).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 66-67.

Bibliografie selectivă:

Aricescu, Constantin D. Scrieri alese / Constantin D. Aricescu. – București : Minerva, 1982. – 474 p.

Aricescu, Constantin D. Procesul meu pentru „Oda la Grecia” / Constantin D. Aricescu. – București : [S. n.], 1863. – 195 p.

Adăniloie, N. Constantin D. Aricescu și „Memoriile” sale / N. Adăniloie // Revista istorică. – 2008. – Nr 1/2. – P. 167-176.

Aricescu Constantin D. // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Ion Stănel [et al.]. – București : Meronia, 2008. – P. 34.

Aricescu Constantin D. // Enciclopedia istoriografiei românești / coord.: Ștefan Ștefănescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 39.

Constantin Aricescu // Enciclopedia Moldovei. Vol. 1 : A-Basarabia. – Chișinău : [S. n.],

2017. – P. 481.

Pârnuță, Gheorghe. Constantin D. Aricescu // Pârnuță, Gheorghe. Oameni din cetatea de scaun : Personalități și figuri muscelene / Gheorghe Pârnuță. – București : Editura Vasile Cârlova, 1995. – P. 158-159.

Țărâlungă, Ecaterina. Aricescu Constantin D. // Țărâlungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărâlungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 36.

Lucia Bacaliuc

Policarp MORUȘCA 1883-1958

Episcop ortodox român.

Născut la 20 martie 1883, în satul Dealul Geoagiului, comuna Cristești, județul Alba, în familie de preot. A decedat la 26 octombrie 1958, fiind înmormântat la Schitul „Sf. Ioan Botezătorul” din Alba Iulia.

A urmat Școala Primară în Ighiu și Alba Iulia, după care Gimnaziul Maghiar din același oraș și Gimnaziul Greco-Catolic din Blaj, unde și-a susținut bacalaureatul. În perioada 1902-1905, a urmat cursurile Institutului Teologic-Pedagogic „Andreian” din Sibiu.

Tânărul absolvent și-a început activitatea ca învățător la școlile confesionale ortodoxe din Sebeșul Săsesc,

Ludoș Mare-Sibiu și Pâclișa-Alba. În 1908 s-a căsătorit cu Mărioara Bălan, sora viitorului mitropolit al Ardealului, Nicolae Bălan. A fost hirotonit preot pentru Șeica Mare-Sibiu.

Suspectat de activități filoromâne, a fost mobilizat ca preot militar pentru soldații români din Austro-Ungaria, iar preoteasa Maria a fost deportată în vestul Ungariei, la Rust și Șopron. Această despărțire a condus la un nefericit divorț.

Consilier referent economic la noul Consistoriu Eparhial din Cluj (1919-1920), secretar general al Asociației Clerului „Andrei Șaguna” din Transilvania (1920), duhovnic la Institutul Teologic din Sibiu (1920-1921), director al Oficiului de Statistică al Mitropoliei Ardealului (1921), redactor la „Revista teologică” din Sibiu (1921-1922), director al Internatului Fiilor de Preoți din Sibiu (1921-1925). A coordonat Societatea Femeilor Ortodoxe Române din același oraș, acordând atenție specială slujirii femeilor creștine în Biserică. A activat și în Seminarul Andreian, unde a predat cursuri de drept canonic (1920-1921).

Îndurerat de faptul că l-a părăsit soția, în anul 1925, după un pelerinaj la Ierusalim, a depus voturile monahale, fiind tuns în monahism, sub numele de Policarp, încredințându-i-se stăreția Mănăstirii „Hodoș-Bodrog” (1925-1935), hirotesit protosinghel (1925) și arhimandrit (1926).

La 24 ianuarie 1935, a fost ales ierarh misionar pentru

românii ortodocși din America, fiind hirotonit episcop la 24 martie 1935 și înscăunat în Detroit la 4 iulie 1935, unde a activat până în august 1939.

În această calitate, a inițiat apariția foii „Solia” și a Calendarului Eparhial „Solia”, editate până în prezent. A înființat Asociația Reuniunilor Femeilor Ortodoxe Române din America (1938). A pus bazele Reședinței Eparhiale „Vatra Românească”, așezământ ce cuprindea o mănăstire, sediul episcopiei, o casă pentru bătrâni și o tabără pentru copii și tineri.

În anul următor, a început construirea Bisericii „Nașterea Maicii Domnului”. A făcut două călătorii în România, în anii 1937 și 1939. În 1939 a revenit în țară, pentru a participa la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial a făcut imposibilă întoarcerea sa în Statele Unite ale Americii. La plecarea episcopului Policarp, în anul 1939, Episcopia Misionară din America administra șase protopopiate, 44 de parohii, 62 de misiuni și 43 de locașuri de cult cu 34 de preoți.

În anii 1941-1944, a activat în calitate de locțiitor de episcop al Cetății Albe-Ismail, apoi, de director al Internatului Teologic din București (1944-1945).

A ocupat, de asemenea, și funcția de locțiitor de episcop al Maramureșului cu reședința în Sighet (1945-1946).

În 1948, a fost pensionat forțat de către autoritățile comuniste și închinoviat

la Catedrala „Reîntregirii” din Alba Iulia. În perioada 1955-1958, a avut demnitatea de duhovnic al Mănăstirii „Sf. Ioan Botezătorul” din Alba Iulia.

A publicat o serie de lucrări istorice și privind valorile moral duhovnicești.

Prin Decretul Regal Nr. 208/1923, a fost decorat cu Medalia „Răsplata muncii pentru Biserică”, clasa I.

Bibliografie selectivă:

** **Morușca, Policarp.** Căsnicia creștină. Învățături pentru miri / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1927. – 52 p.

****Morușca, Policarp.** Ce trebuie să știe mirii? / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1927. – 94 p.

****Morușca, Policarp.** Cuvântul lui Dumnezeu și sufletul omului / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1926. – 84 p.

****Morușca, Policarp.** Feminism și feminitate în lumina Evangheliei / Policarp Morușca. – Sibiu : [S. n.], 1925. – 188 p.

****Morușca, Policarp.** Mănăstirea „Bodrog” / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1927. – 48 p.

****Morușca, Policarp.** Misiuni religioase pentru popor, cu material de predici, cuvântări și alocuțiuni / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1929. – 144 p.

****Morușca, Policarp.** Omenirea în fața crucii. Gânduri de săptămâna mare / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1929. – 47 p.

****Morușca, Policarp.** Porunca iubirii / Policarp Morușca. – Sibiu : [S. n.], 1934. – 49 p.

****Morușca, Policarp.** Sfânta Scriptură și Tradiția Sfântă / Policarp Morușca. – Arad : [S. n.], 1926. – 32 p.

****Morușca, Policarp.** Sfântul sfințitul mucenic Policarp și scrisoarea către Filipeni / Policarp Morușca. – Ismail : [S. n.], 1943.

****Morușca, Policarp.** Episcopia Misionară a Românilor din America // Biserica Ortodoxă Română. – 1940. – An. LVIII, Nr 7/8. – P. 335-339.

****Hirbea, Emilia.** Pompei Policarp Morușca (1883-1958). Iubirea ca năpastă : Biobibliografie. – Sibiu : [S. n.], 2011. – 310 p.

****Gramă, Remus.** Policarp Morușca, primul episcop al românilor ortodocși din America : Scrisori din exil / Remus Gramă. – Cluj-Napoca : Eikon. – 2004. – 230 p.

****Sasu, Aurel.** Cazul Policarp Morușca : o cronologie a faptelor / Aurel Sasu. – Cluj-Napoca : Limes, 2002. – 244 p.

****Șerban, Radu.** Sub semnul dragostei : de vorbă cu părintele Pantelimon despre Episcopul Policarp Morușca / Radu Șerban. – Sibiu : Editura Andreiană. – 2010. – 75 p.

****Șerban, Radu.** Zidirea sufletească : despre Episcopul Policarp Morușca, la 130 de ani de la naștere și 55 de ani de la trecerea în veșnicie. Vol. II / Radu Șerban, Emilia Hirbea. – Cluj-Napoca : Ecou, 2013. – 275 p.

****Gârdan, Gabriel-Viorel.** Miscelanea – Policarp Morușca, primul Episcop al românilor ortodocși din America / Gabriel-Viorel, Gârdan // Studia Teologia Ortodoxă. – 2002. – Nr 1/2. – P. 229-252.

****Gârdan, Gabriel-Viorel.** Cercetări privind Episcopia Ortodoxă Română din Statele Unite ale Americii : [cu referire la Policarp Morușca, episcop ortodox român] // Revista teologică. Serie nouă. – Anul XIII (85), Nr 1. – 2003. – P. 40-54.

Păcurariu, Mircea. Morușca Policarp // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ediția a 2-a, rev. și întregită. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 314-315.

****Todor, Nichifor.** Episcopul

Policarp Morușca / Nichifor Todor // Mitropolia Ardealului. – 1973. – Nr 1/2. – P. 99-101.

****Todor, Nichifor.** Episcopul Policarp Morușca : O sută de ani de la naștere // Mitropolia Ardealului. – 1983. – Nr 3/4. – P. 225-229.

Maxim Melinti

Leonid POPESCU
1953

Artist plastic, eseist, profesor, iconograf, dramaturg, Maestru în Artă, Artist al Poporului.

Născut la 22 martie 1953, în satul Sărătenii Vechi, raionul Telenești. De copil, și-a dovedit talentul multilateral printr-o colaborare intensă cu publicațiile acelor timpuri – „Scânteia leninistă” și „Tânărul leninist” (1965-1969).

A urmat studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” din capitală (1969-1973) și Institutul de Artă Industrială din Harkov, Ucraina (1980).

În 1975 și-a început activitatea profesională, în calitate de cadru didactic, la Școala de Pictură pentru Copii din Telenești.

A amenajat muzeele ținutului natal din Cobâlnea (Șoldănești), Sărăteni-Negurenii (Telenești), Țareuca (Rezina), Ciocâlneni (Orhei). A desfășurat restaurarea și pictarea bisericilor din Re-

publica Moldova, Ucraina și Rusia.

Articole și lucrări de grafică i-au fost găzduite în publicațiile: „Orizontul”, „Cuvântul”, „Învățământul public”, „Columna”, „Moldova”, „Femeia Moldovei”, „Zorile Transcarpatiei”, „Prietenia”. A activat ca pictor și ilustrator la săptămânalul „Literatura și arta” și revista „Astra”.

Cele mai reprezentative lucrări de pictură și grafică ale plasticianului sunt: „Portret cu flori”, „Peisaj carpatin”, seriile de creații inspirate din călătorii în Ungaria, Grecia și Cehia.

A realizat picturi de icoane și restaurări în biserici din țară și de peste hotare, proiecte de construcții vizând locașurile de cult.

Coautor de proiect (cu Ghenadie Tâciuc) și executor al concepției picturii Catedralei Mitropolitane „Nașterea Domnului” din Chișinău.

A organizat expoziții personale la Telenești (1975); Chilia, Odesa (1976-1978); Hust, Ujgorod (1987); Maramureș (1989); Chișinău (1993-prezent); Bacău (1996, 1998); București (2000).

Lucrări monumentale în for public: „Patria Mumă” (Sărătenii Vechi, Telenești); Emil Loteanu, Constantin Stamati și Petru Zadnîpru (Ocnița, 1974-prezent); „Ștefan cel Mare și Sfânt”, „Mihai Eminescu” (Slatina, Transcarpatia, 2014); „Aleea Domnitorilor”, zece busturi concepute și elaborate, în colaborare cu Grigorie Băț (Cricova, 2014-2015).

Lucrări în colecții publice și private: Austria, Cehia, China, Federația Rusă, Franța, Ger-

mania, Grecia, Italia, Malta, Republica Moldova, România, Spania, SUA, Turcia, Ungaria.

A debutat editorial în 2000, cu albumul „Din mărturiile timpului”.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1997), Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1997), Uniunii Scriitorilor din Moldova (2001), Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici, UNESCO (2009), Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2015).

Premii și distincții: Premiul ziarului „Zorile Transcarpatiei” (Ucraina) pentru publicistică” (1990); premiul ziarului „Literatura și arta”, pentru publicistica grafică (1998); Premiul ziarului „Literatura și arta” pentru albumul „Din mărturiile Timpului” (2000); Premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul „La porțile mării” (2001); Premiul ziarului „Literatura și arta” pentru romanul „La porțile mării” (pentru grafica și ținuta acestei cărți, 2001); Ordinul „Sf. Andrei Rubliov” (Patriarhia Moscovei, 2005); Ordinul „Paisie Velicovschi” (Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, 2003); Ordinul „Sf. Vladimir” (Biserica Ortodoxă din Ucraina, 2007); Diploma de Excelență (Primăria Slatina, Arhimandritul tuturor românilor, Ștefan Bilețchi) și Medalia de Aur „Sf. Ioan Carpatinul” (Episcopia Hust, Ucraina, 2011); Ordinul „Ștefan cel Mare și Sfânt” (Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, 2013); Premiul și Diploma de Excelență ale Cenaclului pentru publicistică (Târgoviște, 2013); Ordinul de Onoare

(președintele Republicii Moldova, 2013); Diploma Arhierască (Episcopia Mucaciov, Ucraina); Premiul și Diploma Aniversară cu Medalia „Gheorghe Apostu” din Bacău (2015); Premiul și Diploma de Excelență a Cenaclului pentru publicistică, România (2018); Premiul și Medalia de Aur „Ioan Carpatinul” pentru publicațiile în ziarul „Zorile Transcarpatiei” despre restabilirea complexului arhitectural din Slatina (2018); Premiul și Diploma de Excelență de la Consiliul Mondial Român din Canada, pentru activitatea publicistică privind reunirea Basarabiei cu Patria Mamă (2021); Diploma Excelenței cu Trofeul „Euroinvent Book Salon” din România pentru piesa „Ecuația nuanței absolute” (2021); Medalia de Argint la „Euroinvent Book Salon” pentru romanul „Drumuri printre ziduri” (2021).

Titluri onorifice: Maestru în Artă (2001), Artist al Poporului (2016), Cetățean de Onoare al raionului Telenești și al orașului Slatina.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 102-103.

Bibliografie selectivă:

Popescu, Leonid. Despre artă și artiști : Publicistică, cronici de artă plastică / Leonid Popescu. – Chișinău : Ulysse, 2003. – 176 p.

Popescu, Leonid. Din mărturiile timpului : (Publicistică și grafică) / Leonid Popescu. – Chișinău : Ulysse, 2000. – 111 p.

Popescu, Leonid. Drumuri printre ziduri : Roman. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2019. – 368 p.

Popescu, Leonid. E pustie Slatina fără tine. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 344 p.

Popescu, Leonid. Ecuția nuanței absolute. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2020. – 416 p.

Popescu, Leonid. La porțile mării: Roman / Leonid Popescu; cu ilustrații de autor. – Chișinău : Ulysse, 2001. – 304 p.

Popescu, Leonid. Tragedie Pozitivă. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2021. – 508 p.

Cimpoi, Mihai. Leonid Popescu: „Tragedie pozitivă”/ Mihai Cimpoi // Gazeta satelor. – 2022. – 11 febr. – P. 4.

Ciobanu, Raisa. Acest cunoscut necunoscut : [Leonid Popescu] / Raisa Ciobanu // Literatura și arta. – 2016. – 2 iun. – P. 6.

Colesnic, Iurie. Leonid Popescu / Iurie Colesnic // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală”: Ghid encicl. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 186.

Dabija, Nicolae. Pictor de biserică : [pictorul Leonid Popescu] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2013. – 28 mar. – P. 1.

Josu, Nina. Un maestru al sublimului – Leonid Popescu / Nina Josu // Literatura și arta. – 2014. – 2 ian. – P. 5.

Malcoci, Vitalie. Plasticianul Leonid Popescu / Vitalie Malcoci // Panoramic ART 2016. – Chișinău. – 2018. – P. 111-118.

Matei, Valeriu. Leonid Popescu, un artist ce experimentează / Valeriu Matei // Mesagerul. – 2000. – 23 mai. – P. 7.

Morășan, Mihai. Armonia universului cromatic : [creația lui Leonid Popescu] / Mihai Morășan // Literatura și arta. – 2016. – 19 mai. – P. 6.

Țărălungă, Ecaterina. Leonid Popescu / Ecaterina Țărălungă // Enciclopedia identității românești: Personalități. – București: Litera Internațional. – 2011. – P. 634.

Maxim Melinti

Cezar BOLLAC
1813-1881

Poet, publicist, arhivist, arheolog și folclorist român.

S-a născut la 23 martie 1813, la București și a decedat la 25 februarie 1881, tot acolo. Fiul medicului Anton Bogliako (Boliaco sau Poileac), de origine greco-italiană, și al Zincăi Kalamogdantis, recăsătorită ulterior, cu stolnicul Petrache Peretz, care a avut grijă de creșterea și educația viitorului poet.

A făcut școala începătoare acasă cu un dascăl grec, apoi a studiat la Colegiul „Sfântul Sava” din București, avându-l ca profesor pe Ion Heliade-Rădulescu, marele său adversar de mai târziu.

După ce încercase, în 1830, o scurtă carieră militară, Ion Câmpineanu și Ion Heliade-Rădulescu l-au introdus în Societatea Filarmonică, creată de ei, având ca obiective Unirea Principatelor, introducerea votului universal, statornicia egalității înaintea legii, dezrobirea Țiganilor ș.a. În 1836 a editat revista magazin „Curiosul”, în care publica articole entuziaste despre Hugo și Shakespeare, traduceri din creațiile Doamnei de Staël și sfaturi practice gospodărești. Bănuț ca ar fi participat la o conspirație în

1840, a fost arestat și surghiunit la schitul de la Poiana Mărului. Din 1843, a devenit membru al Societății secrete revoluționare „Frăția”.

Figură proeminentă a Revoluției de la 1848, și-a început exilul în Transilvania, unde milita prin intermediul gazetei sale „Expatriatul” (Brașov, 1849) și prin acțiuni diplomatice pentru unirea românilor și a ungarilor sub stindardul revoluției. În 1850 a ajuns la Paris, unde desfășura o intensă activitate propagandistică în favoarea Unirii Principatelor (colabora la „Revista română”, edita ziarul „Buciumul”) și se preocupa de studii arheologice și numismatice. După repatriere (1857), acțiunea sa politică era susținută de o publicistică excepțională prin calitate și întindere. Colabora la „Românul”, „Naționalul”, „Dâmbovița”, „Reforma” și edita la „Buciumul” (1862), devenit din 1865 „Trompeta Carpaților”. Dintre numeroasele funcții culturale pe care le-a avut (director al Arhivelor Statului în 1864, inspector al muzeelor, membru al Societății Geografice Române, membru de onoare al unor societăți franceze, precum Société de Géographie Comparée, Société Française de Numismatique et d’Archeologie), cea de președinte al Comitetului Arheologic din București (1869) i-a dat posibilitatea de a continua oficial cercetările care l-au pasionat toată viața și pe care, convins de „misiunea arheologiei” de a dezvălui istoria dacilor (în spiritul „dacismului” pașoptist), le-a practicat cu mult entuziasm.

Și-a adunat operele literare în mai multe volume („Operile lui Bolliac. Meditații”, 1835; „Din poeziile lui Bolliac”, 1843; „Poesii noue”, 1847; „Poezii. Renașterea României”, 1857), alcătuiindu-și în timpul vieții o singură „Culegere de mai mulți articoli” (1861), partea cu adevărat importantă a activității sale reprezentând-o tocmai publicistica literară și politică.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 70-71.

Bibliografie selectivă:

Bolliac, Cezar. Opere alese / Cezar Bolliac ; studiu introd. de Victor Adrian [S. l.] : Editura de Stat, 1950. – 296 p.

Bolliac, Cezar. Meditații și poezii / Cezar Bolliac ; cu o pref. de Petre V. Haneș. – București : Minerva, 1915. – 336 p.

Dicționarul general al literaturii române / coord. gen.: Eugen Simion ; Academia Română. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 595-596.

Ivașcu, George. Bolliac Cezar / George Ivașcu // Istoria literaturii române. – București : Editura Științifică, 1969. – P. 454-462.

Șoimaru, Tudor. Cezar Bolliac / Tudor Șoimaru. – București : Editura Tineretului, 1962. – 362 p.
Ana Struță

Valentin CIUCĂ 1943

Critic de artă, eseist român. S-a născut la 23 martie 1943, în Vălenii de Munte, județul Prahova.

Și-a făcut studiile la Liceul „Petru Rareș” din Piatra-Neamț (1961-1964). A urmat cursurile Facultății de Filologie (1968), apoi cele ale Facultății de Drept (1978) din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași. În anii 1985-1995, a beneficiat de burse de studii în Italia și Olanda.

În perioada 1968-1989, a activat în funcțiile de muzeograf, bibliotecar, director al Școlii Populare de Artă, apoi, în calitate de director al Muzeului de Artă din Piatra-Neamț. Până în anul 1990, a avut următoarele funcții: director al Bibliotecii Județene Neamț „G. T. Kirileanu”, director al Școlii Populare de Artă și de șef al Secției de artă din cadrul Complexului Muzeal Național Neamț.

În anii 1990-1995, a fost redactor-șef adjunct al Studioului de Radio și Televiziune Iași, iar în perioada 1995-2004 – director al Radio Iași. Totodată, a activat în calitate de conferențiar la Universitatea „Ștefan Lupașcu” din același oraș, anume la Facul-

tatea de Jurnalistică, precum și la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, unde a predat cursuri de masterat în artă și publicitate. A fost și vicepreședinte al Comisiei de istoria și teoria artei a Academiei Române, Filiala Iași.

A debutat în publicațiile „Contemporanul” și „Cronica”, în 1969, cu trei monografii: „Grigorescu”, „Tonitza” și „Luchian”.

A publicat numeroase cronici plastice, studii și eseuri pe teme de artă în revistele „Contemporanul”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Steaua”, „România literară”, „Ateneu”, „Caiete critice”, „Tribuna”, „Symposion”, „Luceafărul”, „Artă” etc.

S-a remarcat îndeosebi prin editarea unor valoroase lucrări: reportajele „Colocvii pentru mai târziu” (1980), „Pe urmele lui Calistrat Hogaș” (1981), Albumul „Vorel Lascăr” (1982), „Vernisaje electiv: evocări, medaliioane, cronici de expoziții” (1983), „Constantin D. Stahl” (1984), Albumul „Ștefan Luchian” (1984). Este autorul următoarelor monografii: „Pe urmele lui Nicolae Tonitza” (1985), „Urme sub cupola lumii” (1985), „Aurel Băeșu” (1987), „Pe urmele lui Nicolae Grigorescu” (1987), „Acuarela contemporană românească” (1988), „Elena Uța Chelaru” (1990), „Pe urmele lui Ștefan Luchian” (1990), „De la cetatea eternă la zidul chinezesc” (1993), „Impresii europene” (1996), „Nostalgia jurnalului” (1997), „Laviuri eminesciene” (2000), „Ipotești – topos eminescian” (2000), în colaborare cu Constantin Prut.

Au văzut lumina tiparului, după anul 2000, lucrările sale despre arta europeană, volume de publicistică și istoria artei. S-a consacrat scrierii unor jurnale de călătorie: „Vernisaje electivă” – vol. 2 (2000); „Pictori și capodopere” (2001); „Pe urmele lui Luchian” („Tonitza” și „Grigorescu”, volume separate); „Un secol de arte frumoase în Moldova, Iași și Bucovina”, album omagial „Ion Irimescu” (2003); album „Pictură naivă” (2004); album „Corneliu Vasilescu” (2004); „Un secol de arte frumoase la Iași” (2004); „Fuga în Egipt”, „La pas prin lume”, „Călătorie prin 3 continente” (2004); „Un secol de arte frumoase în Bucovina” (2005); „Exerciții de fidelitate” (2007); „Mitologii subiective”; „Marcel Guguianu” (2008); „Un secol de arte frumoase în Moldova” (2009); „Vernisaje Selective” (2010); „Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010” (2011); „O viață printre artiști și himere” (2013).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Artiștilor Plastici din România, Secția de critică (1990); membru al Asociației Internaționale a Criticilor de Artă UNESCO; al Academiei Oamenilor de Știință din România și al Academiei „Di Pontzen” (Neapole, Italia); membru de onoare al proiectului „Art by Fuego-Artă pentru suflet” (2020).

A fost distins cu Premiul pentru eseu al Salonului Național al Cărții, Iași (1993, 1996); Premiul „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris” – pentru albumul „Mihai

Eminescu” (2000); Premiul „Vasile Pogor”, atribuit de Primăria Municipiului Iași (2001); Premiul „Petru Comarnescu”, acordat de Filiala Iași a Uniunii Artiștilor Plastici din România (2001); Premiul „Neoplanta” al orașului Novi Sad” (Iugoslavia); Premiul pentru critică de artă al Uniunii Artiștilor Plastici din România (2003); Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova; Premiul Primăriei Municipiului Iași la Salonul Anual „Artis, World Trade Center” (2007); Premiul Național acordat de Ministerul Culturii și Cultelor (2008); Premiul „George Oprescu” al Academiei Române pentru volumele „Un secol de arte frumoase din Moldova”; Premiul „Constantin Brâncuși”, oferit la Ateneul Român de Marea Lojă Națională a României și Academia Română; Premiul „Cartea anului” la Salonul Internațional de Carte Iași pentru „Dicționarul artelor frumoase din Moldova” (2011).

I-a fost conferit titlul de Cetățean de Onoare al localității Uzdin (Iugoslavia, 2002).

Deținător al Indemnizației de Merit a Academiei Române (2004). I-au fost acordate: Diploma de Excelență, Medalia Concursului Internațional de Artă Plastică „N. N. Tonitza” din Bârlad, Diploma de Excelență a Salonului Anual de Artă „Artis” din Iași (2006). A devenit Cetățean de Onoare al orașului Vălenii de Munte.

A fost distins în anul 2004 de Președinția României cu Ordinul „Meritul Cultural”

în grad de Ofițer.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 103-104.

Bibliografie selectivă:

Ciucă, Valentin. Artă și destin : Alecu Ivan Ghilia / Valentin Ciucă. – București : Ideea Europeană, 2019. – 340 p.

Ciucă, Valentin. Penelul și paleta : Mihai Coțovanu / Valentin Ciucă. – Iași : ART XXI, 2006. – 100 p.

Vișan, Teodor. Teodor Vișan : [Album] / Teodor Vișan ; texte de Valentin Ciucă și Corneliu Stoica. – Galați : Axis Libri, 2012. – 196 p.

Ciucă, Valentin. Eleonora Brigalda – vitalitatea structurilor cromatice / Valentin Ciucă // Limba română. – 2013. – Nr 9/12. – P. 317-319.

Ciucă, Valentin. Ghenadie Jalbă și spiritul proetic / Valentin Ciucă // Limba română. – 2011. – Nr 9/10. – P. 192-194.

Ciucă, Valentin. Polifonii grafice și sculpturale : Mihai Iațușen / Valentin Ciucă // Dacia literară. – 2010. – Nr 2. – P. 52-53.

Busuioc, Nicolae. Ciucă Valentin // Busuioc, Nicolae. Scriitori și publiciști ieșeni contemporani : Dicționar : 1945-2002. – Ed. a 2-a / Nicolae Busuioc. – Iași : Vasiliana '98, 2002. – P. 112-113.

Lucia Bacaliuc

Valentin LIPATTI
1923-1999

Eseist și traducător român, pedagog, diplomat.

S-a născut la 26 martie 1923, la București. Fiul diplomatului Theodor Lipatti și al Anei (născută Racoviceanu), frate mai mic al lui Dinu Lipatti, personalitate muzicală de valoare mondială. A decedat la 25 martie 1999, la București.

A susținut bacalaureatul la Liceul „Dimitrie Cantemir”. În 1942 s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București, unde a fost studentul lui Basil Munteanu și al lui Tudor Vianu (ale căror cursuri le rezuma și litografia), absolvind-o în 1945 cu „Magna cum Laude”.

Carierea academică și-a început-o la Facultatea de Limbi Romanice și Clasice ale aceleiași universități. A activat în funcție de profesor la Liceul Arhiepiscopal „Sfântul Iosif” (1947), de lector la Catedra de limba și literatura franceză a Facultății de Filologie de la Universitatea „C. I. Parhon” din București (1948-1964), profesor la Universitatea din București, unde a predat la Facultatea de Litere cursul „Literatura franceză a secolului XVIII (Mon-

tesquieu, Voltaire, Diderot, Rousseau)”.

A fost scriitor și diplomat în perioada 1958-1964. În anii 1964-1965, a fost delegat permanent al României la UNESCO. A fost francofon și om de stânga, desfășurând o deosebită carieră diplomatică, ca director al Secretarului tehnic al Comisiei României la UNESCO, de ambasador (1967), participant la pregătirea Reuniunii de la Helsinki (1973-1975), reprezentant al țării la Conferința de la Helsinki (1972-1975). A condus delegația României la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Helsinki (1972-1975). În 1978, potrivit memoriilor sale, a fost numit șeful Direcției Cultură și Presă din Ministerul Afacerilor Externe, director al Departamentului Cultură și al Relațiilor cu Europa la Ministerul Afacerilor Externe, șeful delegației române la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Helsinki și Geneva, ambasador la UNESCO.

Din 1945, a elaborat cursuri universitare, manuale școlare, prefețe și note la volume de scriitori francezi etc. A publicat un curs de literatură franceză din sec. al XVIII-lea („Le dix-huitième siècle français”, 1976), un eseu despre Montesquieu, gânditor iluminist (1955) și două volume „Valori franceze” (1959-1968). În toamna anului 1947, a fost primit în Partidul Comunist Român, iar spre sfârșitul anului 1949, a început verificarea membrilor, ostracizarea durând până în anul 1963, când a fost

reprimit în partid.

A publicat lucrările: „Istoria literaturii italiene”, curs litografiat (București, 1945); „Montesquieu, gânditor iluminist” (București, 1955); „Valori franceze. Studii și articole”, I-II (București, 1959-1968); „Problema națională din România: date și fapte”, în colaborare cu J. Demeter și E. Eisenburger (București, 1972); „Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa” (1975); „Modigliani”, album (București, 1984); „Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa: însemnări despre o negociere și urmările ei” (București, 1985); „Balcanii ieri și azi: contribuții românești la colaborarea balcanică multilaterală” (București, 1988); lucrarea autobiografică „Strada Povernei 23” (1993).

A tradus din Molière, Beaumarchais, Hugo și Balzac, scriind el însuși literatură, dar și istorii literare, monografii, manuale școlare, cursuri universitare și eseuri. Traduceri: „Georges Dandin sau soțul păcălit” de Molière, studiu introductiv (București, 1951); „V. Hugo despre literatură”, prezentare și note (București, 1957); „Răscoala” („La Révolte”) de L. Rebreanu, versiune franceză (București, 1957), (ed. II, 1958); „Ciocârlia” de J. Anouilh (București, 1958); „Iluzii pierdute” de H. de Balzac, cuvânt-înainte (București, 1959); „Bacchus en Roumanie” de C. Prisnea, versiune franceză (București, 1962); „Vremea impostorilor” de P. Vialar, cuvânt-înainte (București, 1964); „Bărbierul din Sevilla”, „Nunta lui Figaro” de Beau-

marchais (București, 1967).

Membru al Partidului Muncitoresc Român (1948). Membru, apoi vicepreședinte al Comitetului Executiv al UNESCO (1976-1980).

În 1962 i s-a acordat „Ordinul Muncii”, clasa II.

Bibliografie selectivă:

Lipatti, Valentin. Balcanii : ieri și azi : Contribuții românești la colaborarea balcanică multilaterală / Valentin Lipatti. – București : Editura Politică, 1988. – 159 p.

Lipatti, Valentin. În tranșeele Europei : Amintirile unui negociator / Valentin Lipatti. – București : Militară, 1993. – 208 p.

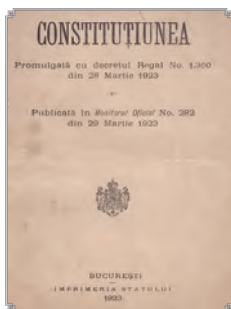
Lipatti, Valentin. Lumea în tranziție : Cronici de politică externă / Valentin Lipatti. – București : Globus, 1995. – 216 p.

Lipatti, Valentin. Strada Povernei 23 : Memorii / Valentin Lipatti. – București : Garamond, 1993. – 238 p.

Țărălungă, Ecaterina. Lipatti Valentin // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 444-445.

Valentin Lipatti // Dicționarul scriitorilor români : D-L / coord. și reviz. șt.: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1998. – P. 749-750.

Lucia Bacaliuc

Constituțiunea României din 29 martie 1923

Elaborarea unei legi fundamentale adaptate la noile condiții de unificare teritorială și legislativă a țării a constituit una dintre problemele fundamentale ale României întregite. Profesorul Dimitrie Gusti estima, pe bună dreptate, că „o constituție contemporană este însăși conștiința națională codificată”. Din considerente interne și externe, adoptarea unei constituții avută în vizor de mai mult timp de liberali a fost tergiversată, până la venirea Partidului Național Liberal la putere la începutul anului 1922. În urma unei lungi dezbateri, noua Constituție (numită Constituțiune) a fost votată la 26 martie 1923, în Adunarea Deputaților, iar la 27 martie – în Senat. A fost promulgată printr-un decret la 28 martie 1923 și publicată în „Monitorul oficial”, la 29 martie 1923. Au existat patru proiecte de elaborare a constituției: unul elaborat de liderul liberal Ion I. C. Brătianu, al doilea – de Romulus Boilă, din partea Partidului Național Român, al treilea – de basarabeanul Constantin Stere, de la Partidul Țărănesc, și al patrulea – al lui Constantin Berariu, expert în probleme juridice. În final, a

fost aprobat proiectul lui Ion I. C. Brătianu.

Formal, era o constituție nouă. În fond, însă, era Constituția din anul 1866, amplu revizuită. Au fost preluate prevederi din vechea Constituție și s-a respectat structura acesteia, având zece articole în plus față de Constituția din 1866, fiind modificate 20 de articole, șapte având un conținut nou, iar 25 de articole au fost reformulate sau completate. Caracterul național și unitar, dezideratul suprem al Marii Uniri, a fost fixat în art. 1 al Constituției din 1923: „Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil” (art. 1), iar „limba românească este limba oficială a Statului Român” (art. 126). Conform Constituției, „românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi” (art. 5).

În Capitolul II, Secțiunea I „Despre rege”, erau prevăzute puterile constituționale ale regelui, ca fiind ereditare în linie coborătoare directă și legitimă a regelui Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, din bărbat în bărbat, prin ordinul primogenitură și cu exclusiunea perpetuă a femeilor și coborătorilor lor. Descendenții monarhiei urmau să fie educați în spiritul religiei ortodoxe a Răsăritului. Regele era considerat major la vârsta de 18 ani împliniți.

La suirea sa pe tron, depunea în parlament următorul jurământ: „Jur a păzi Constituțiunea și legile poporului român, a menține drepturile lui naționale și integritatea teritoriului” (art. 82). Persoana regelui este inviolabilă. Regele numea și revoca miniștrii. El sancționa și promulga legile. Totodata, legea fundamental statua monarhia constituțională: „Regele nu are alte puteri decât acele date lui prin Constituțiune” (art. 91).

Era consacrat principiul separării puterii în stat. S-au aplicat formele moderne ale parlamentarismului european, iar un element de noutate îl reprezenta controlul constituționalității legilor fixat în competența Curții de Casație.

În contextul în care a fost considerată opera liberalilor, Constituția a suscitat proteste din partea partidelor din opoziție. La 29 martie 1923, Partidul Național și Partidul Țărănesc au făcut Declarația cu prilejul adoptării Constituției României. În document se specifica faptul că se „consideră această Constituție fără putere de a lega voința cetățenilor, fără putere de lege și de drept nulă. Ceea ce s-a născut la adăpostul baionetelor nu va putea trăi decât prin baionete”.

Constituția din 1923 a fost abrogată prin Constituția din 1938, fiind repusă în vigoare parțial la 31 august 1944 și anulată, la 30 decembrie 1947.

Bibliografie selectivă:

Constituțiunea. Promulgată cu decretul Regal nr. 1360 din 28 martie 1923 // Monitorul Oficial. – 1923. – Nr 282 (29 mar.).

****Focșeneanu, Eleodor.** Istoria constituțională a României (1859–2003) / Eleodor Focșeneanu. – București : Eikon, 2018. – 566 p.

Noua Constituție a României și noile constituții europene: 23 de prelegeri publice organizate de Institutul Social Român. – București : Cultura Națională. – [S. a.]. – 536 p.

****Vîntu, Ion.** Regimul constituțional în anii care au urmat primului război mondial. Constituția din 1923 / Ion Vîntu // Istoria Dreptului Românesc. Vol. 2 / coord.: Ioan Ceterchi – București : Editura Academiei RSR, 1988. – P. 274-281.

Ion Valer Xenofontov

Viorel COSMA 1923-2017

Muzicolog, lexicograf, critic muzical, istoric, doctor în muzicologie și profesor român.

S-a născut la 30 martie 1923, la Timișoara. A decedat la 15 august 2017, la București.

Primele studii muzicale (vioară) le-a început în copilărie, la Conservatorul Municipal din Timișoara (1929-1931), continuându-le și amplificându-le la Universitatea Națională de Muzică din București (1945-1950), devenind ulterior doctor în muzicologie al Universității Naționale de Muzică din București (1998).

A debutat în critica muzicală (1946), afirmându-se și ca istoriograf („Două milenii de muzică pe pământul României”, „De la cântecul Zaverii la imnurile unității naționale”), dar și ca monograf („I. Ivanovici”, „Figuri de lăutari”, „Teatrul Muzical din Galați” etc.).

Pe parcursul activității sale, a exercitat diverse funcții: a fost profesor la Conservatorul „Alberto della Pergola” din București (1945-1947), la liceele de muzică „Dinu Lipatti” și „George Enescu” din București (1951-1964), la Universitatea Națională de Muzică și Universitatea „Hyperion” din București (1951-1999); dirijor de cor la ansambluri artistice de amatori din capitală (1945-1954); secretar muzical la Opera Română din București (1948-1949); cercetător științific la Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu” al Academiei Române, asistent, șef al Sectorului de muzică la Biblioteca Academiei Române (1951-1952); cadru didactic la liceele de muzică nr. 1 și nr. 2 din București (1951-1964), la Liceul Militar Muzical din București (1954-1959); lector universitar la cursurile de perfecționare în cadrul Ministerului Afacerilor Externe (1959-1960, 1964-1985); director la Universitatea de Cultură Muzicală din București (1960-1963); conferențiar (1985-1986); profesor asociat (1996-1999) la catedrele de istoria muzicii, muzicologie și lexicografie muzicală ale Conservatorului din București.

A pus bazele lexicografiei muzicale moderne în România, desfășurând o intensă

activitate de critică muzicală în presa din România și din străinătate, publicând peste 5000 de eseuri, studii, articole, recenzii etc. A participat la numeroase simpozioane și conferințe de muzicologie în Europa și SUA, susținând comunicări științifice, conferințe, referate.

A publicat peste 100 de volume (în limbile română, engleză, germană, rusă, bulgară, japoneză) cu caracter istoriografic, monografic, lexicografic, epistografic, precum și ediții de critică muzicală, muzicologie comparată, antologii, ghiduri. A editat cărțile: „Cântăreața Elena Teodorini” (1962), „Compozitori și muzicologi români: mic lexicon”, „Ion Vidu – un maestru al muzicii corale” (1965) și 14 volume dedicate lui George Enescu (în română, engleză, rusă, japoneză, bulgară), „Mărturii ale istoriei locale în muzeele din județul Ilfov” (1969), „Muzicieni români – lexicon” (1970), „Corul Madrigal al Conservatorului” (1971), „Istoria muzicii universale. Antichitatea I” (1972), „Ion St. Paulian. În lumina izvoarelor documentare” (1973), „Zece romănțe – voce și pian” (1974), „George Enescu. Scrisori”, în 2 volume (1974-1981).

Menționăm și alte opere editate: „Un suflet românesc în universalitate” (1998), „Portrete sentimentale – Petre Ștefănescu-Goangă”, „Muzicieni din România – Lexicon”, vol. 2 (1999), vol. 3 (2000), vol. 4 (2001), vol. 5 (2002), vol. 6 (2003), vol. 7 (2004), vol. 8 (2005); „George Enescu: a tragic life in pictures”, vol. 3; „Eminescu în universul muzicii” (2000);

„Eseuri, exegeze și documente enesciene” (2001); „George Enescu – un portret lexicografic”; „George Enescu în memoria timpului – evocări, amintiri, însemnări memorialistice”; „Oedipe de George Enescu”; „Dosarul premiereilor 1936-2003” (2004).

În 2005 a inițiat pentru tipar monumentală lucrare „Enciclopedia muzicii din România” (15 volume), dintre care au apărut doar 2 volume – „Enciclopedia muzicii românești de la origini până în zilele noastre”, volumul 1 (A-B); volumul 2 (B) „George Enescu – un muzician român singular – An Outstanding Romanian Musician”; „George Enescu – Concertul de adio”.

A editat cronici: „Ion Vidu”, „Ciprian Porumbescu”, „Figuri de lăutari”, „Teodor Burada”, „Nicolae Filimon”, „Muzicieni români”, „Interpreți din România”, „George Enescu: cronică unei vieți zbuciumate” (1991), „Dinu Lipatti: cronică unei vieți tragice” (1992), „Dirijorul Marin Constantin, portret eseistic” (2011), „100 portrete sentimentale”, volumul 1 (2011); „De la Cantemir și Enescu până la Lipatti și Ursuleasa: copiii-minune ai muzicii românești (1673-2013)” (2013); „125 – Ateneul Român în oglinda istoriei...” (2015); „Florilegiu enescian” (2016).

A fost membru al unor prestigioase societăți din țară și de peste hotare, între care „Georg Friedrich Händel Gesellschaft” din Halle/Saale (1965), The International Musicological Society din Basel (1966), „Gesellschaft für Musikforschung” din

Kassel, Société Française de Musicologie din Paris (1967), Société „Fryderyk Chopin” din Varșovia (1972), Philharmonia „Pomorska I. Paderevski” din Bydgoszcz (1983) și membru corespondent al Pontificia Accademia Tiberina din Roma (2004). A fost Cetățean de Onoare al municipiului Timișoara.

Doctor honoris causa al Institutului de Arte din Chișinău (1998).

Pentru meritele sale deosebite și activitate prodigioasă, i-au fost acordate distincțiile: Ordinul „Steaua R.P.R.”, clasa V (1955); premiile Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1972, 1978, 1979, 1982, 1984, 1992, 1995, 1998, în 1999 – Premiul de Excelență și în 2004 – Marele Premiu); Ordinul „Meritul Cultural al Poloniei” (1972); Premiul Academiei Române (1974); Premiul Internațional al Criticii Muzicale „Artisjus” din Budapesta (1984); „Om Internațional al Anului” (1991-1992). A mai fost decorat cu ordinele naționale „Coroana României”, „Steaua României” și „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (2006).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 74-75.

Bibliografie selectivă:

Cosma, Viorel. Ateneul Român în oglinda istoriei... 125 [de ani] : Album iconografic / Viorel Cosma. – Onești : Magic Print, 2015. – 168 p.

Cosma, Viorel. Dirijorul Marin Constantin : Portret eseistic / Viorel Cosma. – Onești : Magic Print, 2011. – 324 p.

Cosma, Viorel. Eminescu în

universalmuzicii/Viorel Cosma. – București : Libra, 2000. – 293 p.

Cosma, Viorel. George Enescu: Cronică unei vieți zbuciumate / versiunea engl.: Constantin I. D. Stihl-Boos ; în fran.: Dan Reus. – București : Octopodium, 1991. – 156 p.

Cosma, Viorel. Marte și Euterpe. Muzică și armată : Eseuri, studii, cronici muzicale : 1946-1996 / Viorel Cosma. – București : Universalia, 1996. – 352 p.

Cosma, Viorel. Muzicieni din România : Lexicon bio-bibliografic : Compozitori, muzicologi, folcloriști, bizantinologi, critici muzicali, profesori, editori. Vol. 2 : C-E / Viorel Cosma. – București : Editura Muzicală, 1999. – 318 p.

Sava, Iosif. Cosma Viorel // Sava, Iosif. Mică enciclopedie muzicală / Iosif Sava, Luminița Vartolomei. – Craiova : Aius, 1997. – P. 88.

Vasiliu, Teodor. Viorel Cosma : [muzicolog, critic muzical] // Vasiliu, Teodor. Istoria Crizantemei de Aur / Teodor Vasiliu. – Târgoviște : [S. n.], 2007. – P. 321.

Lucia Bacaliuc

Nichita STĂNESCU 1933-1983

Poet, scriitor și eseist român.

S-a născut la 31 martie 1933, la Ploiești (numele la naștere: Nichita Hristea Stănescu). A decedat la 13 decembrie 1983, la București.

A făcut studii primare în anii 1940-1944, primele două clase – la Ploiești, iar celelalte, din cauza războiului – la Bușteni și la Vălenii de Munte. În perioada 1944-1952, a urmat Liceul „Sfinții Petru și Pavel” (actualmente, Liceul „I. L. Caragiale”) din orașul natal, iar în anii 1952-1957, a studiat la Facultatea de Filologie a Universității din București.

A fost pentru scurt timp corector și redactor la secția de poezie a „Gazetei literare” (1954-1958). În 1969 a fost numit redactor-șef adjunct al revistei „Lucașul”, alături de Adrian Păunescu, iar în anii 1970-1973, a activat în calitate de redactor-șef adjunct la „România literară” și publicist comentator la aceeași revistă în 1975.

A debutat în ultimul an de facultate, la „Tribuna” (Cluj-Napoca, 1957), cu poeziile „Au fost oameni mulți...”, „La lemne, Pământ!”, sub

titlul generic „1907”, iar în 1959 a debutat editorial în volumul colectiv „Sub semnul revoluției: 30 de tineri poeți”. O parte dintre poemele publicate în „Gazeta literară”, „Tribuna” și „Steaua” au fost incluse în volumul său de debut „Sensul iubirii” (1960).

S-a bucurat de mare succes cu următoarele creații literare: „O viziune a sentimentelor” (1964), „Dreptul la timp” (1965), „11 elegii” (1966). Elegiile au apărut integral în prima sa antologie „Alfa”. În 1967, a publicat trei volume: „Roșu vertical”, antologia „Alfa” și volumul de poezii „Oul și sfera”. A editat „Necuvintele”, „Un pământ numit România” (1969). În anul 1970, a publicat volumul „În dulcele stil clasic” și a doua antologie din opera sa cu un titlu neutru „Poezii”. A susținut o rubrică lunară în revista „Argeș”. În 1971, în Iugoslavia, i-au apărut două cărți traduse: „Belgradul în cinci prieteni”, ediție bilingvă de poezii inedite, și „Nereci” („Necuvintele”).

De asemenea, a publicat două volume de poezii – „Belgradul în cinci prieteni” și „Măreția frigului”, urmând publicarea eseurilor în „Cartea de recitare” (1972), poeziilor de dragoste în „Clar de inimă” (1973), „Starea poeziei” (1975), din colecția „Biblioteca pentru toți” și „Epica Magna” (1978-1979). A lansat volumul de poezii „Opere imperfecte”, versuri și proză poetică pentru copii în „Carte de citire, carte de iubire” (1980).

În anul 1982, a publicat „Respirări”, volum de eseuri și proze poematice, ilustrat cu desenele sale, precum și „Noduri și semne”, „Oase plângând”, „Strigarea numelui” (1983). În 1985 a apărut volumul inedit „Antimetafizica. Nichita Stănescu însoțit de Aurelian Titu Dumitrescu” și cartea de versuri „Ordinea cuvintelor”.

Proza eseist-poematică a lui Nichita Stănescu a fost editată postum în volumul „Fiziologia poeziei” (1990). A mai scris „Argotice – cântece la drumul mare”, subintitulată „Poezii”, ediție alcătuită, îngrijită și prefată de Doina Ciurea (1992). În 1999 a fost publicată „Antimetafizica”, „Nichita Stănescu – Opere” (2002). Postum i-a apărut volumul „Ordinea cuvintelor – 300 poeme” (2013).

În 1969 a apărut prima traducere în străinătate în limba cehă – volumul „11 elegii”, după care și alte traduceri peste hotare. Opera sa este tradusă în limbile engleză, franceză, germană, spaniolă, maghiară, polonă, bulgară, suedeză, rusă, letonă, ebraică ș.a.

Membru post-mortem al Academiei Române (1990).

A fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1964, 1969, 1972, 1975), Premiul Internațional „Johann Gottfried von Herder” (1975), Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române (1978), Premiul „Cununa de Aur” al Festivalului Internațional „Serile de Poezie de la Struga” (Macedonia

iugoslavă, 1982).

La recomandarea scriitorului suedez Arthur Lundkvist, Nichita Stănescu a fost inclus pe lista candidaților la Premiul Nobel. I-a fost acordat Premiul Internațional „Gottfried von Herder” (1975), devenind și Laureat al Premiului „Herder” (1982).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 123-124.

Bibliografie selectivă:

Stănescu, Nichita. Belgradul în cinci prieteni / Nichita Stănescu. – București : Tracus Arte, 2014. – 78 p.

Stănescu, Nichita. Colindă de țară / Nichita Stănescu. – Ploiești : Libertas, 2011. – 119 p.

Stănescu, Nichita. Cuvintele, necuvintele / Nichita Stănescu ; poeme alese de Matei Vișniec. – [Ed. a 3-a]. – Chișinău : Cartier, 2019. – 254 p.

Stănescu, Nichita. Dulce lemn de tei / Nichita Stănescu ; selecție din opera poetului de Claudia Chelțuitoru. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Labirint, 2016. – 80 p.

Stănescu, Nichita. Integrala poeziei / Nichita Stănescu. – Iași : Vasiliana '98, 2013. – 808 p.

Stănescu, Nichita. Necuvintele / Nichita Stănescu ; pref. de Daniel Cristea-Enache. – București : Jurnalul Național, 2009. – 432 p.

Stănescu, Nichita. Noduri și semne / Nichita Stănescu. – București : Curtea Veche Publishing, 2010. – 430 p.

Stănescu, Nichita. 111 cele mai frumoase poezii / Nichita Stănescu. – București : Nemira, 2013. – 206 p.

Stănescu, Nichita. 11 elegii / Nichita Stănescu ; il.: Mircea

Dumitrescu. – București : Tracus Arte, 2013. – 70 p.

Bardan, Vasile. Nichita Stănescu poet transmodern / Vitalie Bardan. – Târgoviște : Bibliothec, 2019. – 259 p.

Duță, Ilona. Questa elegiacă a lui Nichita Stănescu / Ilona Duță. – [S. l.] : [S. n.], 2017. – 287 p.

Morar, Ilie. Metafora și sentimentul firescului în opera lui Nichita Stănescu / Ilie Morar. – Sibiu : Editura Universității „Lucian Blaga”, 2012. – 229 p.

Nichita Stănescu în amintirile contemporanilor / sel. de texte și prefată de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Edit, 2008. – 344 p.

Bârsilă, Mircea. Elegiile lui Nichita Stănescu / Mircea Bârsilă. – Târgu-Jiu. – [S. n.], 2012. – P. 148-156.

Cimpoi, Mihai. Stănescu Nichita // Cimpoi, Mihai. Mihai Eminescu : Dicționar enciclopedic / Mihai Cimpoi. – Chișinău : 2013. – P. 441.

Fonari, Victoria. Ancore mitice în lirica lui Nichita Stănescu / Victoria Fonari // Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare : Științe umanistice. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 320-322.

Nedelea, Gabriel. Introducere în neomodernismul românesc. Nichita Stănescu și Marin Sorescu : Note de curs / Gabriel Nedelea. – Craiova : Universitaria, 2016. – P. 25-73.

Nichita Stănescu // Scriitori români notorii : Viața. Activitatea. Opera / alcăt.: Angela Lungu, Cristina Duca. – Chișinău : Epigraf, 2010. – P. 172-173.

Rusu, Dorina N. Stănescu Nichita // Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită – București :

Martie

Editura Academiei Române, 2003. – P. 787.

Stănescu Nichita // Dicționarul literaturii române. Vol. 2 : M-Z / coord. gen: Eugen Simion. – București : 2012. – P. 545-555.

Trandafir, C. Nichita Stănescu și critica literară // C. Trandafir. România literară. – 2008. – Nr 14. – P. 5.

Țărălungă, Ecaterina. Stănescu Nichita // Țărălungă, Ecaterina.

Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 728.

Lucia Bacaliuc

Aprilie

2023

Griji de primăvară.

1975, ulei pe pânză, 120 x 117 cm.

Galeria de Artă din Tighina

Luni		3	10	17	24
Martți		4	11	18	25
Miercuri		5	12	19	26
Joi		6	13	20	27
Vineri		7	14	21	28
Sâmbătă	1	8	15	22	29
Duminică	2	9	16	23	30

130 de ani de la nașterea lui **Vlad Bogos**, medic, publicist, om politic, deputat în Sfatul Țării (1 apr. 1893 – 25 mai 1950). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 111.*

150 de ani de la nașterea lui **Ion Paulat**, pilot român. A proiectat primul hidroavion cu patru flotoare și este întemeietorul aeromodelismului în România (1 apr. 1873 – 20 iul. 1954).

120 de ani de la nașterea **Silviei Granet**, arhitect român (1 apr. 1903 – 4 mar. 1977).

70 de ani de la nașterea lui **Mihai Pamfil**, artist plastic român, profesor universitar, doctor în estetică, autor de cărți de fenomenologie (1 apr. 1953).

150 de ani de la nașterea lui **Emmanuel de Martonne**, geograf francez, profesor, doctor în geografie, cunoscut în România interbelică pentru contribuția sa importantă în trasarea granițelor României Mari, precum și la studierea, pentru prima dată în istoria științei, a geografiei României și a Munților Făgăraș (1 apr. 1873 – 24 iul. 1955).

80 de ani de la nașterea lui **Alexandru Dascaluic**, specialist în domeniul biochimiei plantelor, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, cercetător științific principal, inventator (2 apr. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 111-112.*

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ursulescu**, istoric, arheolog și profesor universitar român (2 apr. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 112.*

170 de ani de la nașterea lui **Alfons Oscar Saligny**, chimist, doctor în științe chimice, profesor și cercetător științific român, membru corespondent al Academiei Române. (3 apr. 1853 – 4 mai 1903).

130 de ani de la nașterea lui **Damian Stănoiu**, prozator român (3 apr. 1893 – 8 iulie 1956).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Reniță**, poet și traducător (4 apr. 1953 – 11 oct. 2005). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 101-102.*

90 de ani de la nașterea lui **Ștefan Tapalagă**, actor român

de teatru și film (4 apr. 1933 – 21 mai 1994). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 82-83.*

90 de ani de la nașterea lui **Romulus Vulpescu**, poet, prozator, traducător, editor, publicist și om politic român (5 apr. 1933 – 18 sept. 2012). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 83-84.*

70 de ani de la nașterea lui **Vlad Pohilă**, publicist, lingvist, scriitor, traducător, redactor, bibliofil. Luptător consecvent pentru supremația limbii române în Republica Moldova, pentru corectitudinea gramaticală și ortografică a limbii române vorbite și scrise în spațiul public (6 apr. 1953 – 14 mai 2020). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 113-114; CN 2018, p. 102-103.*

540 de ani de la nașterea lui **Rafael**, pictor și arhitect de seamă al Renașterii italiene, unul dintre cei mai mari artiști ai tuturor timpurilor (6 apr. 1483 – 6 apr. 1520). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 136.*

110 ani de la apariția la Chișinău a ziarului „**Glasul Basarabiei**” (7 apr. 1913 – 16 aug. 1914). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 87.*

60 de ani de la nașterea lui **Mark Verlan**, pictor, grafician (7 apr. 1963 – 1 ian. 2021).

50 de ani de la nașterea **Vale-riei Vrabie**, biologă, pedagogă, doctor în științe biologice, cercetătoare științifică (7 apr. 1973).

130 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Andronache**, militar, comandant al Detașamentului de Cavalerie al Sfatului Țării, scriitor (8 apr. 1893 – 1970).

90 de ani de la nașterea lui **Florin Constantiniu**, istoric, profesor universitar, doctor în științe istorice, cercetător științific român, membru titular al Academiei Române (8 apr. 1933 – 14 apr. 2012). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 116.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Spătaru**, etnolog, doctor în etnografie, profesor universitar (9 apr. 1933 – 5 apr. 1977). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 117-118.*

90 de ani de la fondarea **Facultății de Științe Agricole (Agronomie) din Chișinău, filiala Universității „Al. I. Cuza”**

din capitala Moldovei, reprezentă cea de-a doua instituție de învățământ superior din Basarabia (9 apr. 1933-1940).

130 de ani de la nașterea lui **George Voevidcă**, poet, publicist și epigramist, originar din Bucovina, membru corespondent al Academiei Române (9 apr. 1893 – 1 febr. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 295-296.*

90 de ani de la nașterea lui **Jean-Paul Belmondo**, actor francez de teatru și film (9 apr. 1933 – 6 sept. 2021). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 89.*

130 de ani de la nașterea lui **Constantin Leancă**, om politic, deputat în Parlamentul României, fruntaș al vieții politice și culturale din Basarabia (10 apr. 1893 – 18 apr. 1942). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 243-244.*

120 de ani de la nașterea lui **Aurel Alexandru**, solist vocal, tenor și profesor (11 apr. 1903 – 13 dec. 1982).

80 de ani de la nașterea lui **Ion Buzași**, publicist, prozator, doctor în filologie, profesor universitar (11 apr. 1943).

60 de ani de la nașterea lui **Ion Guțu**, sculptor (12 apr. 1963 – 26 mar. 1999). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 121.*

90 de ani de la nașterea lui **Miodrag Miloș**, poet, prozator și dramaturg român din Banatul Sârbesc (12 apr. 1933 – 1998). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 121-122.*

200 de ani de la nașterea lui **Alexandr Nicolaevici Ostrovski**, dramaturg rus, considerat cel mai de seamă reprezentant al teatrului realist rus (12 apr. 1823 – 14 iun. 1886).

100 de ani de la nașterea **Barbarei Jelavich**, istoric și profesor american de origine poloneză, membru de onoare din străinătate al Academiei Române (12 apr. 1923 – 19 ian. 1995). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 90.*

120 de ani de la nașterea lui **Matei G. Marinescu**, inginer electromecanic român, doctor în tehnică, inventator, membru corespondent al Academiei Române (13 apr. 1903 – 26 aug. 1983).

80 de ani de la nașterea lui **Va-**

Ientin Topalo, chirurg-stomatolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (14 apr. 1943). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 106-107.*

130 de ani de la nașterea lui **Eugen Coca**, violonist și compozitor din Basarabia (15 apr. 1893 – 9 ian. 1954). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 122-123.*

110 ani de la nașterea **Rodicăi Șuțu**, compozitoare, pianistă și profesoară din România (15 apr. 1913 – 8 mai 1979).

180 de ani de la nașterea lui **Henry James**, prozator, dramaturg și eseist american (15 apr. 1843 – 28 febr. 1916). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 77-78.*

100 de ani de la nașterea lui **Petrea Darienco**, poet, publicist, om de stat (16 apr. 1923 – 9 iul. 1976). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 124.*

120 de ani de la nașterea lui **Filaret Barbu**, compozitor, dirijor și muzicolog român (16 apr. 1903 – 31 mai 1984).

90 de ani de la nașterea lui **Stelian Gruia**, prozator și poet român (16 apr. 1933 – 16 oct. 1996).

55 de ani de la nașterea lui **Constantin Ungureanu**, doctor habilitat în istorie, conferențiar cercetător, cercetător științific principal (17 apr. 1968).

50 de ani de la nașterea **Inei Gliznuța**, sportivă, maestru în sport de categorie internațională la sărituri în înălțime, campioană mondială și europeană (18 apr. 1973).

120 de ani de la nașterea lui **Antoine Irisse**, pictor francez originar din Basarabia (18 apr. 1903 – 10 ian. 1957).

50 de ani de la nașterea **Ecaterinei Tuhari**, specialistă în domeniul economiei și marketingului, asistentă universitară, fondatoare și gestionară a mai multor afaceri în sectorul agro-alimentar și serviciilor de agrement (19 apr. 1973).

110 ani de la nașterea lui **Nicolae Tipei**, inginer de aviație, fondatorul școlii românești de lubrificație, tribologie, membru corespondent al Academiei Române (19 apr. 1913 – 16 mar. 1999). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 124-125.*

100 de ani de la nașterea lui **Ilie Bogdesco**, pictor, grafician, membru titular al Academiei de Arte din Rusia (20 apr. 1923 – 29 mar. 2010). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 125-126.*

170 de ani de la nașterea lui **Elie Radu**, inginer, constructor român de poduri și șosele, pedagog, membru de onoare al Academiei Române (20 apr. 1853 – 10 oct. 1931). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 126-127.*

80 de ani de la nașterea lui **Dan Horia Mazilu**, filolog, doctor în științe filologice, profesor universitar, director general al Bibliotecii Academiei Române, membru corespondent al Academiei Române (20 apr. 1943 – 16 sept. 2008).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Ețcu**, lingvist, profesor universitar, doctor habilitat în filologie (21 apr. 1933 – 31 mai 2018). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 127-128.*

90 de ani de la nașterea **Alexandrei Marinciuc**, matematician, profesor (22 apr. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 150-151; CN 2018, p. 111.*

60 de ani de la nașterea **Nataliei Rotaru**, radiolog, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale (22 apr. 1963).

70 de ani de la nașterea lui **Irinel Popescu**, medic chirurg, profesor universitar, doctor în științe medicale, membru corespondent al Academiei Române. A realizat primul transplant hepatic în România (22 apr. 1953).

60 de ani de la nașterea lui **Tudor Ungureanu**, interpret de muzică folclorică, instrumentist, conducător al Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”, Artist al Poporului. (24 apr. 1963).

100 de ani de la nașterea lui **Barbu Câmpina**, istoric medieval, conferențiar universitar, director adjunct al Institutului de Istorie al Academiei Române (25 apr. 1923 – 18 sept. 1959).

110 ani de la nașterea lui **Dinu Adameșteanu**, istoric, arheolog, cercetător și profesor italian de origine română, membru de onoare din străinătate al Academiei Române (25 apr. 1913 – 21 ian. 2004). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 91-93.*

120 de ani de la nașterea lui **Victor Pop**, zoolog, cercetător științific, profesor universitar român (26 apr. 1903 – 1 mai 1976).

120 de ani de la stingerea din viață a lui **Herbert Spencer**, filosof, sociolog, psiholog și gânditor britanic, unul dintre întemeietorii pozitivismului, personalitate marcantă a vieții intelectuale din epoca victoriană (27 apr. 1820 – 8 dec. 1903). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 281-282.*

70 de ani de la nașterea lui **Ioan Mânăscuță**, jurnalist, prozator, eseist, publicist, traducător, scriitor pentru copii, editor de carte (28 apr. 1953 – 27 mar. 2021). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 93-94; CN 2013, p. 132-133; CN 2018, p. 113-114.*

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Niculescu**, medic chirurg, doctor habilitat în medicină și farmacie, cercetător științific, inventator, rector al Institutului Medico-Militar din România, membru de onoare al Academiei Române (28 apr. 1923 – 21 mai 1995).

90 de ani de la nașterea **Eugeniei Pavel-Orgodniuc**, pedagogă, doctor în filologie (limba franceză), conferențiară universitară (29 apr. 1933 – 13 iun. 2012).

70 de ani de la nașterea **Călinei Trifan**, poetă, eseistă, bibliotecară, muzeografă, bibliografă, membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova și din România (30 apr. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 94-95; CN 2018, p. 116-117.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Popescu-Gopo**, realizator de filme de animație, scenarist și ilustrator de carte român (30 apr. 1923 – 29 noiembrie 1989). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 103-104.*

90 de ani de la apariția la Chișinău a revistei „Școala Basarabeană” (apr. 1933 – 1940). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 96-97.*

500 de ani de la stingerea din viață a lui **Luca Arbore**, pârca-lab și portar de Suceava, diplomat, sfetnic domnesc, nepotul de frate al lui Ștefan cel Mare (? – apr. 1523).

Vlad BOGOS
1893-1950

Medic, publicist, om politic, deputat în Sfatul Țării.

S-a născut la 1 aprilie 1893, în satul Boldurești, județul Lăpușna. A decedat la 25 mai 1950, în București și a fost înmormântat la Cimitirul Mănăstirii „Cernica”.

Face parte din cunoscuta generație Bogos, contemporană cu evenimentele din anii 1917-1918. Este vorba despre descendenții unei vechi familii moldovenești, menționată în cronică încă din veacul al XVII-lea (ne referim la „Letopisețul Țării Moldovei” de Ion Neculce), precum și de marii istorici Nicolae Iorga, Radu Rosetti, Aurel Sava și Gheorghe Bezdovici în lucrările lor. Provine dintr-o familie de preot cu cinci copii ai lui Dimitrie și Vera Bogos, născută Vartic. Tatăl său a slujit în bisericile din comunele Grozești și Boldurești și și-a educat copiii în spiritul credinței în Dumnezeu și al dragostei de Patrie.

Astfel se explică faptul că și alți frați ai lui Vlad Bogos au fost personalități remarcabile. Fratele său mai mare, Dumitru Bogos, a fost ministru în Guvernul Take Ionescu, apoi și primar de Chișinău (1931-1932). Sora lui, Nina,

în perioada studenției, împreună cu trei colege, au purtat tricolorul la intrarea Armatei Române în Chișinău. Sergiu Bogos, un alt frate al său, a fost unul dintre economiștii care a participat la elaborarea documentelor de bază promovate în Sfatul Țării.

A făcut școala primară în satul de baștină. A continuat studiile la Seminarul Teologic din Chișinău. Ulterior, s-a înscris la Facultatea de Medicină din Kiev (1912-1917), unde a devenit lider al studenților. Totodată, a devenit membru al Societății Studenților Moldoveni „Deșteptarea” din Kiev și Odesa, fondată în 1909. În 1917 a fost ales secretar al Congresului Studențesc și a reprezentat aripa tânără în „Sfatul Țării”, primul parlament al Basarabiei, unde a aderat la fracțiunea „Blocul Moldovenesc”.

A participat în calitate de secretar la Congresul Studenților Moldoveni și, în mai 1917, împreună cu colegul Vladimir Cazacliu, au lansat următoarele revendicări: „La 1 septembrie 1917, să se deschidă în Basarabia gimnaziile moldovenești pentru băieți și pentru fete. Să se introducă limba română și în seminarele de preoți și de învățători, precum și în școlile de specialitate. Să se facă pregătirea necesară pentru a deschide o universitate la Chișinău, iar până atunci, să fie înființate catedre de limba, literatura și istoria românilor, la Odesa și la Kiev”.

În calitate de deputat în Sfatul Țării, la 27 martie 1918, a votat Unirea Basarabiei cu România. Ulterior, a fost ales

deputat în trei legislaturi în Parlamentul României.

După Unire, și-a continuat studiile în domeniul medicinei la Cluj, după care a lucrat medic în județul Hotin. În 1940 s-a refugiat în România, iar în 1941 a revenit în Basarabia, unde a practicat medicina. După al doilea refugiu în România, și-a reluat activitatea de medic în regiunea petroliferă Ochiuri din județul Prahova.

S-a manifestat și ca un publicist înzestrat la gazeta „România nouă”, precum și la alte publicații periodice. În anii 1917-1918, a colaborat la zierele „România nouă” și „Cuvânt moldovenesc”, iar în perioada interbelică, a continuat să publice articole în reviste și ziare.

În ultimii ani de viață, a activat în calitate de medic și a luat parte la campania de combatere a tifosului exantematic, motiv din care s-a îmbolnăvit de această boală, care i-a afectat inima. În 1950, starea sănătății i s-a agravat și i-a grăbit decesul.

În 1936, biografia sa și a fratelui său, Dumitru Bogos, au fost incluse în lucrarea „Politics and Political Parties in Roumania”, publicată de International Reference Library Publishing Co. din Londra.

Întru înveșnicirea memoriei sale, Consiliul Orășenesc Nisporeni a aprobat o decizie prin care strada Ion Soltăs a fost redenumită în Vladimir Bogos, înaintaș al Marii Uniri (2018).

Pentru contribuția sa la prosperarea Patriei, a fost decorat cu Ordinul „Steaua României”, Ordinul „Coroana

României” și Ordinul „Ferdinand I”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 111.

Bibliografie selectivă:

Bogos Vlad // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească (sec. al XIX-lea – prima jum. a sec. al XX-lea) : Dicționar. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 62.

Bogos Vladimir // Chiriac, Alexandru. Membrii Sfatului Țării : 1917-1918 : Dicționar / Alexandru Chiriac. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2001. – P. 54.

Bogos Vladimir // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 95.

Colesnic, Iurie. Bogos Vlad // Colesnic, Iurie. Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2004. – P. 124-125.

Tașcă, Mihai. Sfatul Țării și actualele autorități locale : [cu referire la Vlad Bogos, membrul Sfatului Țării] / Mihai Tașcă // Timpul de dimineață. – 2008. – 27 iun. – P. 16.

Vlad Bogos // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 2. – Chișinău, 2000. – P. 154-155.

Maria S. Ciobanu

**Emmanuel
de MARTONNE
1873-1955**

Geograf francez, climatolog, doctor în geografie, profesor, membru de onoare al Academiei Române.

Martonne a fost unul dintre cei mai importanți geografi fizici ai secolului al XX-lea. Este cunoscut în România interbelică pentru contribuțiile sale în trăsarea granițelor României Mari, precum și în studierea, pentru prima dată în istoria științei, a geografiei României și a Munților Făgăraș.

S-a născut la 1 aprilie 1873, la Chabris, Franța. A decedat la 24 iulie 1955, la Sceaux, Île-de-France.

Și-a făcut studiile la Liceul „Ambroise-Paré” din Laval, unde i-a avut profesori pe Carle Bahun, personalitate politică a timpului respectiv, și Francis Delaisi, nume important în jurnalism și economie între cele două războaie mondiale. În anii 1892-1895, a urmat École Normale Supérieure de Paris (Școala Normală Superioară din Paris), Secția de istorie și geografie, unde a fost coleg și prieten cu criticul literar Pompiliu Eliade (1869-1914). Studentul Martonne i-a urmat sfatul și și-a înce-

put cariera științifică, prin cercetarea Carpaților Meridionali, pe care i-a redenumit (sau a preluat un nume folosit pe hărțile locale și l-a pus în circulație) în Alpii Transilvaniei.

După absolvire, a lucrat cu Richthofen din Berlin și Penck din Viena, savanți de marcă ai acelor timpuri. Din 1899, a activat la Departamentul de geografie de la Universitatea din Rennes, unde a fondat un laborator de geografie în 1902. Pasionat de climatologie, el a devenit celebru pentru descoperirea bazelor evapotranspirației potențiale, utilizată în prezent de botaniști și agronomi. Laboratorul său funcționează până în zilele noastre, intitulat COSTEL (Climat et Occupation des Sols par Télédétection = Climatul și Ocuparea Solurilor prin Teledetectie).

Ulterior, și-a început activitatea în România, la invitația Universității din Cluj (1899). După o perioadă de cercetare, a susținut teza de doctorat, cu tema „La Valachie: essai de monographie géographique” („Valahia: eseu de monografie geografică”), dedicată mentorului său, Vidal de la Blache, teză care a fost urmată de „Recherches sur la distribution géographique de la population en Valachie” („Cercetări privind distribuția geografică a populației în Valahia”, 1902). A mai publicat și „L’ évolution morphologique des Alpes de Transylvanie” (1907). În urma editării ambelor cărți, tânărul savant francez a devenit cel mai bun specialist în studierea geografiei carpat-

dunărene. A fost unul dintre fondatorii bibliotecii clujene de geografie, căreia i-a donat peste 500 de volume – opere științifice și documente.

În 1904, împreună cu William M. Davis, un cunoscut geograf american, a plecat într-o expediție, în vestul SUA și în Mexic. Peste un an, a activat la Facultatea de Arte de la Universitatea din Lyon (1905), iar în 1909 a fost numit șef al Departamentului de geografie la Facultatea de Litere de la Sorbona. Din 1916, a lucrat în calitate de profesor invitat la Universitatea „Columbia”.

În 1918 a fost desemnat expert al Comitetului de Studii de pe lângă Conferința de Pace de la Paris (1919-1920) în cadrul tratatelor de încheiere a păcii, după Primul Război Mondial, fiind principalul autor al recomandărilor elaborate pentru guvernul francez, privind teritoriile de la frontierele României și ale Poloniei, recunoscute prin tratate de pace.

În chestiunea Basarabiei, geograful invoca destinul natural al acesteia de a face parte din unitatea română. El a călătorit pe teren și, conform „principiului viabilității” frontierei, a obținut extinderea frontierei Poloniei spre est și a României spre vest, cu câțiva kilometri, pentru ca importante căi ferate (de exemplu, Timișoara-Arad-Oradea-Satu Mare) să nu se întretaie de mai multe ori cu granița. Oponându-se astfel delegaților americani și britanici, el a contribuit la de-

senarea granițelor din 1918-1921 (dintre care cele trasate între România, Serbia și Ungaria mai sunt valabile și în prezent).

În anii 1920-1926, a continuat cercetările asupra unor regiuni geografice ale Franței, a studiat regiunea Alpilor și, în consecință, a publicat studii regionale despre Alpi și Franța.

În perioada 1927-1944, a ocupat funcția de director al Institutului de Geografie din Paris. Ulterior, a fost ales secretar general al Uniunii Internaționale de Geografie (International Geographical Union) (1931-1938), după care și președinte al aceleiași uniuni.

Din 1944, s-a retras din activitatea de la Sorbona și, în 1949, a fost ales pe viață președinte al Uniunii Geografice Internaționale.

Ca geograf regional, a avut contribuții importante în domeniu, prin numeroasele sale studii: despre districtele din Franța, cercetări privind România, referitoare la Alpi, Europa Centrală ș.a. Dar cea mai importantă lucrare a fost proiectul său de viață – „Traité de Géographie Physique” („Tratat de geografie fizică”) – editat prima dată în două volume în 1909. A lăsat drept moștenire o bogată colecție de publicații științifice, între care: „Recherches sur l'évolution morphologique des Alpes de Transylvanie” („Cercetări privind evoluția morfologică a Alpilor Transilvaniei”, 1906); „Choses vues en Bessarabie” („Lucruri văzute în

Basarabia”, 1919); „Les régions géographiques de France” („Regiunile geografice ale Franței”, 1921); „Principes de géographie humaine” („Principiile geografiei umane”, 1922); „Les Alpes, géographie générale” („Alpii, geografie generală”, 1931); „Géographie universale” (1931); „Géographie Physique de la France” („Geografia fizică a Franței”) (1942); „Géographie aérienne” („Geografia aeriană”, 1948) ș.a. El a condus publicația „Atlasul Franței”.

Membru al Academiei de Științe Franceze (1942).

În memoria lui Emmanuel de Martonne, un colegiu din Laval și un amfiteatru al Universității „Haute-Bretagne” din Rennes îi poartă numele. În orașele Timișoara și Cluj-Napoca, există două străzi ce-i poartă numele. Doctor honoris causa al Universității din Cluj, Membru de Onoare al Societății Române de Geografie, Cetățean de Onoare al municipiului Cluj-Napoca.

La 13 mai 2019, Banca Națională a României a pus în circulație o monedă aniversară cu tema „Desăvârșirea Marii Uniri – Emmanuel de Martonne”, cu un tiraj de 300 de exemplare, care are putere de circulație pe teritoriul României.

Drept recunoștință pentru meritele sale, a fost decorat cu Medalia „Cullum” a Societății Americane de Geografie (1939) și cu Medalia „Victoria” a Societății Regale de Geografie din Londra (1950).

Bibliografie selectivă:

Martonne, Emm. de. Lucrări geografice despre România. Vol. 2 / Emm. de Martonne ; trad. și notele-coment.: Gh. Niculescu, Ș. Dragomirescu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1985. – 254 p.

Martonne, Emm. de. Traité de géographie physique . Vol. 2. Partie 4 / Emm. de Martonne // La Relief du Sol. – [S. l.] : [S. n.], [S. a.]. – P. 499-864.

Enciu, Nicolae. Basarabia în preocupările științifice ale marelui geograf francez Emmanuel de Martonne / Nicolae Enciu, George V. Ursu // Revista de istorie a Moldovei. – 2018. – Nr 1. – P. 78-96.

Martonne Emmanuel // Bulletin de la Société Géologique de France. – 1956. – Vol. 6 (6). – P. 623-642.

Martonne Emmanuel // Clujeni ai secolului 20 : dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 195.

Martonne Emmanuel // Geographical Review. – 1956. – Vol. 46 (2). – P. 277-279.

Martonne Emmanuel // Revista geografică. – 1955. – Vol. 121 (4). – P. 547-549.

Pînzaru, Mihai. Considerații asupra recomandărilor făcute guvernului Franței cu privire la teritoriile ce urmau a fi recunoscute României în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920) de către un savant francez – geograful Emmanuel de Martonne / Mihai Pînzaru // Cugetul. – 1991. – Nr 4. – P. 41-44.

Ursu, Vasile-George. De pe malul Senei pe crestele Carpaților : geograful francez Emmanuel de Martonne și recunoașterea academică românească / Vasile-George Ursu // Akademos. – 2019. – Nr 2 (53). – P. 83-91.

Ursu, Vasile-George. Geograful francez Emmanuel de

Martonne în Chișinăul anului 1919 / Vasile-George Ursu // Identitățile Chișinăului. Orașul interbelic / coord.: Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 52-64.

Maria S. Ciobanu

**Alexandru DASCALIUC
1943**

Specialist în domeniul biochimiei plantelor, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, cercetător științific principal, inventator.

S-a născut la 2 aprilie 1943, în satul Rachitna, raionul Noua Suliță, azi, în regiunea Cernăuți, Ucraina.

A urmat școala de șapte ani din satul natal, apoi școala medie din Colincăuți, raionul Hotin, regiunea Cernăuți (1959). În anii 1962-1969, a studiat la Facultatea de Biologie din cadrul Universității de Stat din Cernăuți (actualmente, Universitatea Națională din Cernăuți „Iurii Fedkovič”), obținând diploma de absolvire cu mențiune, la specialitatea Biochimie. În 1969, devine doctorand al Institutului de Fiziologie și Biochimie a Plantelor al Academiei de Științe a RSSM. Ulterior, a fost ghidat pentru doctorantura specială la Institutul de Fiziologie a Plan-

telor al Academiei de Științe a RSSU din Kiev, la specialitatea Radiobiologie. Și-a susținut teza de doctor (candidat) în științe biologice, cu titlul „Proprietățile de radiomodificare ale substanțelor native din alga verde-albăstră *Plectonema boryanum*” (1973).

În 1988, a susținut-o și pe cea de doctor habilitat, la specialitățile Biochimia plantelor și Fiziologia plantelor, intitulată „Organizarea ADN-ului și expresia genelor structurale ale grâului pe parcursul vernalizării”. În anul 2000, a obținut titlul de profesor universitar la specialitatea Biochimie.

Începe activitatea profesională la Kiev, în calitate de cercetător științific inferior, în cadrul Secției de biochimie a Institutului de Fiziologie a Plantelor al Academiei de Științe a RSSU (1972). În cursul anilor, tot acolo, activează ca cercetător științific, cercetător științific superior, cercetător științific coordonator. În anul 1986, organizează Laboratorul de Inginerie Genetică, fiind șef al acestuia, până în anul 1991.

În 1991 se stabilește la Chișinău, fiind angajat în cadrul Academiei de Științe a Moldovei – mai întâi, ca șef al Laboratorului de Biochimie a Ontogenezei la Institutul de Fiziologie a Plantelor (1991-2006), apoi, ca șef al Laboratorului de Biochimie a Plantelor de la Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor (2006-2020). Din 2021, este cercetător științific principal al aceleiași instituții (azi, în subordinea Universității de

Stat din Moldova – USM).

A elaborat și a predat cursuri speciale pentru studenții de la Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea Academiei de Științe a Moldovei: „Sistematică moleculară și filogenie” (1995-2001), „Evoluția sistemelor metabolice la plante” (1999-2001), „Enzimologie” (2010-2019), „Introducere în specialitate” (2010-2014), „Reglajul metabolismului” (2019).

Sub îndrumarea sa, în calitate de conducător științific, au fost elaborate opt teze de doctorat.

Pe parcursul activității științifice de cercetare, a activat în diverse proiecte, precum: „Elaborarea, determinarea proprietăților fizico-chimice și biologice ale reglatorilor naturali de creștere și implementare a lor în tehnologiile agricole contemporane” (2011-2014), „Influența proceselor de inițiere și reglare a transformărilor speciilor reactive de oxigen (SRO) asupra dezvoltării plantelor și rezistenței lor față de factorii de stres abiotic” (2015-2019), „Determinarea parametrilor ce caracterizează rezistența plantelor cu nivel diferit de organizare la acțiunea temperaturilor extreme, în scopul diminuării efectelor schimbărilor climatice” (2020-2023) ș.a.

A fost, de asemenea, cercetător coordonator la o serie de proiecte în domeniu, pentru care a obținut granturi internaționale.

În 1999-2000, a câștigat grantul Programului SUA „Fulbright” de mobilitate pentru personalul științifico-didactic, activând ca „Fulbright

Scholar”, la Departamentul de Biologie Celulară și Moleculară din cadrul Universității din Arizona (Tucson, SUA).

Preocupări științifice și tehnologice: metode de cercetare în domeniul biochimiei ontogenezei, răspunsul plantelor la factorii de stres abiotici, testarea și elaborarea biostimulatorilor, aplicarea biotehnologiei în agricultura organică, teoria sistemelor în biologie și agricultură, elaborarea preparatelor cu proprietăți de biostimulator.

Este autorul biostimulatorului „Reglalg”, certificat pentru utilizare în agricultura Moldovei (autorizație AA Nr. 0448 pentru aplicarea preparatului „Reglalg” la tratarea semințelor înainte de semănat, obținută la 12 februarie 2003).

Coautor la 22 de brevete de invenție, între care: „Procedeu de cultivare a tomatelor” (2012), „Procedeu de obținere a biomasei calusului de *Rhodiola rosea* L. *in vitro*” (2015), „Metodă de determinare a temperaturii de inhibiție a sistemului radicular la castravete *Cucumis sativus* L.” (2017), „Procedeu de determinare a sexului la plantele de *Actinidia arguta in vitro*” (2017), „Procedeu de micropropagare a plantelor de *Mentha gattefossei* Maire *in vitro*” (2017), „Procedeu de tratare a semințelor de castravete *Cucumis sativus* L.” (2019) ș.a.

Rezultatele inovaționale ale savantului au fost apreciate, în perioada 2016-2022 cu 14 medalii de aur, șapte de argint și patru de bronz, la saloane naționale și internaționale de invenție („Euroinvent”, Iași,

România; „Inventica”, Iași; „Traian Vuia”, Timișoara; „Pro Invent”, Cluj-Napoca; „Infoinvent”, Chișinău).

Realizează o imensă activitate editorială, fiind membru al comitetelor editoriale ale publicațiilor „Buletinul AȘM. Științele vieții” (1993-prezent); „Plant Varieties Studying and Protection” a Institutului Ucrainean de Expertiză a Soiurilor de Plante (Ucraina, 2015-prezent); „Harba Polonice” a Institutului de Fibre Naturale și Plante Medicinale (Polonia, 2015-prezent); „Acta Scientific Agriculture” (India, 2015-prezent).

Membru al Consiliului științific specializat al Institutului de Fiziologie și Genetică a Plantelor al Academiei de Științe a Ucrainei (1986-1991); membru al Consiliului științific specializat al Institutului de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor al USM (1991-prezent); președintele Comisiei de Experți a Comisiei Superioare de Atestare din Moldova în domeniul biologiei și geografiei (1994-2008); președintele Societății de Biochimie și Biologie Moleculară din Moldova (1998-2016).

A fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2016), Medalia „Meritul Civic” (2013), medaliile AȘM: „Dimitrie Cantemir” (2013) și „Nicolae Milescu Spătarul” (2017).

Bibliografie selectivă:

Cuza, Petru. Instalarea și menținerea speciilor de stejar : (Aspecte teoretice și practice) / Petru Cuza ; red. șt.: Alexandru

Dascaliuc. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 256 p.

Apprecierea accelerată a termotoleranței genotipurilor de grâu în baza specificului influenței șocului termic asupra germinării semințelor / Alexandru Dascaliuc, Natalia Jelev, Nina Zdioruk [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2015. – Nr 3 (327). – P. 60-66.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Compoziția chimică a extractelor și uleiului volatil din rizomii de *Rhodiola rosea* L. de origine Carpatină / Tatiana Călugăru-Spătaru, Alexandru Ciocârlan, Alexandru Dascaliuc // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2017. – Nr 3 (333). – P. 76-83.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Influența reglatorului natural de creștere RegIlg asupra potențialului oxidoreducător al celulelor calusului de *Rhodiola rosea* L. / Maria Cauș, Tatiana Călugăru-Spătaru, Alexandru Dascaliuc // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2016. – Nr 2 (329). – P. 40-48.

Conținutul pigmentilor fotosintetici din frunzele plantulelor de porumb sub influența luminii led de compoziție spectrală diferită / Maria Cauș, Nicolai Platovschii, Pantelimon Borozan [et al.] // Conferința științifică națională cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective. Ediția a 6-a, 20-21 mai 2022, Bălți : [S. n.], 2022. – P. 43-47.

Dascaliuc, Alexandru. Senescența și scurgerea electroliților din frunzele stejarului pediculat (*Quercus robur* L.) cu diferite termene de înfrunzire / Alexandru Dascaliuc, Petru Cuza // Mediul ambiant. – 2015. –Nr 2 (80). – P. 20-25.

Efectul utilizării elementelor nutritive pentru germinare și creștere asupra indicilor fotosintetici ai frunzelor de porumb *Zea mays* L / Maria Cauș, Alexandru Dascaliuc, Pantelimon Borozan [et al.] // Ma-

terialele conferinței științifice internaționale „Genetica, fiziologia și ameliorarea plantelor”. Ediția a 7-a, 4-5 octombrie 2021, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 34-37.

Golden Root as a Species for Elaboration the Strategies of Plant Protection / Tatiana Călugăru-Spătaru, Alexandru Dascaliuc, Yaroslav Parii [et al.] // Simpozionul „Biotehnologii avansate – realizări și perspective”. Ediția a 6-a, 3-4 octombrie 2022, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2022. – P. 136-138.

Modificarea eficienței metabolice a semințelor de porumb cu utilizarea genistifoliozidelor / Raisa Ivanova, Alexandru Dascaliuc, Alla Mașenco [et al.] // Conferința „Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective”. Ediția a 6-a, 20-21 mai 2022, Bălți. – Bălți : [S. n.], 2022. – P. 68-72.

Particularitățile germinării semințelor de *Triticum aestivum* L., expuse șocului / Alexandru Dascaliuc, Natalia Jelev, Nina Zdioruk [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2015. – Nr 3 (327). – P. 50-60.

Сравнительная оценка первичной устойчивости генотипов пшеницы (*Triticum aestivum* L.) к положительным и отрицательным температурам / Н. Желев, А. Даскалюк, Т. Раля [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2018. – Nr 1 (334). – P. 61-70.

Dascaliuc Alexandru // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (prezentare succintă). Partea I. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 56-57.

Dascaliuc Alexandru // De la Cernăuți la vale... : Fișiere bibliografice / alcăt.: Sergiu Cataranciu, Mihai Patraș, Olga Patraș. – Chișinău : USM, 2014. – P. 99-103.

Laboratorul Biochimia Plantelor [al Institutului de Geneti-

că, Fiziologie și Protecție a Plantelor] [Resursă electronică] : [cu referire la Alexandru Dascaliuc, doctor habilitat în biochimie și fiziologie a plantelor, cercetător științific principal] // <https://igfpp.md/lab-biochim-plant> (accesat: 20.11.2022).

Elena Barbos-Balinschi

Romulus VULPESCU 1933-2012

Poet, prozator, traducător, editor, publicist și om politic român.

S-a născut la 5 aprilie 1933, în Oradea, fiind fiul Elenei (născută Botez) și al lui Constantin Vulpescu, maestru militar armurier. A fost căsătorit cu prozatoarea Ileana Vulpescu. S-a stins din viață la 18 septembrie 2012, în București.

A făcut studii la liceele „Sfântul Andrei” (1939-1948) și „Gheorghe Șincai” (1948-1951) din București. A fost licențiat în litere (limba și literatura română) la Universitatea din București, pe care a absolvit-o în 1955.

După terminarea facultății, a lucrat în calitate de redactor la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (1955-1960), la Editura pentru Literatură Universală (1961-1964), la revista „Lucefărul” (1964-1965), ca secretar literar și director adjunct la Teatrul „Barbu Delavrancea”

(1967-1969), muzeolog la Muzeul Literaturii Române și în redacția „Manuscriptum” (1970-1973), secretar la Uniunea Scriitorilor din România (1973-1989), director al Teatrului Mic (1990-1991).

A fost senator în legislatura 1990-1992, membru în grupurile de prietenie cu Statul Israel, Franța și Ungaria, apoi – membru în Consiliul Național al Audiovizualului (1994-1998).

A debutat în presă în 1953, în revista „Tânărul scriitor”, cu un grupaj de poezii, iar editorial – în 1956, cu volumul lui Torquato Tasso, „Aminta”, traducere din limba italiană. A publicat volumele de versuri: „Poezii” (1965), „Romulus Vulpescu și alte poezii” (1970), „Arte&meserie” (1979) ș.a.

Din scrierile sale epice, amintim volumele: „Proză. Exerciții de stil” (București, 1967); „Hoinărind prin București” (București, 1968); „Procesul Caragiale-Caion. Dosarul revizuirii” (în colaborare) (București, 1972); „Hîncu – ba!” (vol. I – „Zodia Cacealmalei” și vol. II – „Praznicul pușlamalelor”, cuprinzând publicistica 1962-2001; Ploiești, 2002) ș.a.

A coordonat editarea unor antologii de poezie străină și a tradus poezie, teatru, cu precădere francez, de la Molière până la Alfred Jarry și Sartre. O mare parte din viață și-a dedicat-o traducerilor, afirmându-se în acest domeniu ca neîntrecut traducător al lui Villon și al lui Rabelais.

A activat o perioadă și ca angajat al Muzeului Național

al Literaturii Române, unde a fost nu doar muzeograf, ci și un prețios colaborator al revistei „Manuscriptum”. Tot acolo, în 1972, a conceput textul și a regizat o reconstituire a faimosului „Proces Caragiale-Caion”, la care au participat ca actori: poetul Dan Deșliu, Șerban Cioculescu și Alexandru Oprea.

Dragostea pentru teatru l-a îndemnat nu doar să traducă piese, ci și să se implice activ ca regizor, secretar literar al Teatrului „Delavrancea” de cândva și director general al Teatrului Mic, fiind primul director de după revoluție.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1959 până în 1995, când a părăsit rândurile acesteia. De asemenea, din 1969, a fost membru al Colegiului de Pațafizică din Paris.

În 1970, i s-a conferit distincția franceză „Laurii academici” (Ordre des Palmes académiques) în grad de ofițer, distincție ce i-a fost înmănată abia în 1996. A fost laureat al Premiilor Fundației „România Mare” pentru anul 1990.

Bibliografie selectivă:

Poeți ai pleiadei : Jean Dorat, Pontus De Tyard, Joachim Du Bellay, Rémy Belleau, Étienne Jodelle, Jean-Antoine De Baif / trad. și note de Romulus Vulpescu ; cuv. înainte de N. N. Condeescu. – București : Editura Tineretului, 1965. – 318 p.

Rabelais, François. Gargantua & Pantagruel / François Rabelais ; povestită pentru copii de Iliana și Romulus Vulpescu ; il. de Val Munteanu. – Ed. a 2-a. – București : Editura Ion Creangă, 1989. – 338 p.

Rabelais, François. Viața nemaipomenită a marelui Gargantua, tatăl lui Pantagruel / François Rabelais ; povestită pentru copii de Romulus Vulpescu ; il. de Eugen Taru. – București : Editura Tineretului, 1963. – 128 p.

Shakespeare, William. Viața și moartea regelui Richard al III-lea / William Shakespeare ; echivalențe rom. de Ion Barbu și Romulus Vulpescu ; pref. și tabel cronol. de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. – Ed. a 2-a. – București : Paralela 45, 2008. – 276 p.

Villon, François. Opurile Magistrului François Villon adică Diata mare și Lăsata, Adaosul, Jergul și Baladele / François Villon ; în rom. de Romulus Vulpescu. – București : Editura Tineretului, 1958. – 245 p.

Vulpescu, Romulus. Arte & Meserie : Versuri vechi și noi / Romulus Vulpescu. – București : Cartea Românească, 1979. – 232 p.

Vulpescu, Romulus. Poezii / Romulus Vulpescu. – București : Editura pentru literatură, 1965. – 158 p.

Vulpescu, Romulus. Versuri : 1948-1993 / Romulus Vulpescu. – București : Editura Eminescu, 1995. – 388 p.

Micu, Dumitru. Vulpescu Romulus / Dumitru Micu // Dicționarul literaturii române / coord. gen.: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2012. – P. 810-812.

Ana Struță

Vlad POHILĂ
1953-2020

Publicist, lingvist-practician, scriitor, traducător, critic de artă, redactor de carte, bibliograf. Spirit enciclopedic, cu vaste cunoștințe în aproape toate domeniile, poliglot (cunoștea opt limbi: române, slave, baltice), personalitate complexă, continuator vrednic al tradiției și crezului ilustrațiilor cărțurari ai întregului neam românesc: Petru Movilă, Nicolae Milescu Spătarul, Dimitrie și Antioh Cantemir, Gheorghe Asachi, Bogdan Petriceicu-Hasdeu, Mihai Eminescu, Gala Galaction, Mircea Eliade, Eugeniu Coșeriu. De numele lui Vlad Pohilă sunt legate: aducerea în Basarabia postbelică a revistei GLASUL, prima publicație cu alfabet latin; elaborarea legislației lingvistice din anul 1989; tipărirea primului ghid practic de revenire a populației Moldovei sovietizate la scrierea cu litere latine; editarea primelor dicționare ortografice, explicative, enciclopedice în limba română, care au asigurat tranziția de la alfabetul chirilic la cel latin, precum și multe alte fapte mărețe, unice în istoria recentă a românimii, cuprinse în prezentul articol biobibliografic, unele detalii fiind publicate în pre-

mieră absolută.

Născut la 6 aprilie 1953, în satul Putinești, raionul Florești, fostul județ Soroca, fiind al șaptelea din cei nouă copii ai familiei de țărani Ion și Ileana Pohilă (născută Prîsăcaru, înrudită cu familia omului politic Pantelimon Halippa de la Cubolta). Trece la cele veșnice în data de 14 mai 2020, la Chișinău. Este înmormântat la Cimitirul Central din capitala Republicii Moldova.

Studii

Absolvent al școlii medii de cultură generală din satul natal (1970). Licențiat al Facultății de Filologie, Secția de jurnalistică, a Universității de Stat din Moldova (1971-1975). În 1976 încheie cu diplomă de merit Cursurile superioare de muzeistică și studiul artelor de pe lângă Oficiul de turism pentru străini „Intourist” din Moscova, după care, până în 1981, lucrează ca ghid și translator de română și de bulgară, dar și de rusă, polonă, sârbocroată, franceză, în cadrul Agenției Sovietice de Turism pentru Tineret „Sputnik”, fiind specializat pentru obiectivele culturale emblematiche din orașele Moscova, Leningrad (Sankt Petersburg), Kiev și Chișinău.

Între anii 1984 și 1987, face studii de doctorat în lingvistică la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (în prezent, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”), specialitatea „Istoria scrisului și a ortografiei în limba română”, după care a activat în această instituție în calitate de cerce-

tător științific inferior până în anul 1990, când a abandonat studiile și s-a implicat plenar în activitățile Mișcării de Eliberare Națională din Basarabia postbelică, lupta căreia s-a încununat, la 27 August 1991, cu proclamarea Independenței Republicii Moldova față de URSS.

Activitate publicistică

Scrie articole pe teme culturale din anul revoltei antisovietice de la Praga (Cehoslovacia), fiind încă elev la școala din satul natal. Debutează și publică mai mulți ani în ziarul raional „Drapelul roșu” din orașul Florești (1968-1971). Începând cu anul 1973, colaborează cu aproape toată presa de la Chișinău. Primele redacții care-i prețuiesc talentul și-i găzduiesc materialele sunt: „Viața satului”, „Tinerimea Moldovei”, „Literatura și Arta”, „Învățământul public”, revistele „Orizontul”, „Moldova”, „Femeia Moldovei”, „Nistru”.

Activitatea de ziarist angajat într-o redacție și-o începe la gazeta „Noutăți editoriale”, tribună a Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți al RSSM, în calitate de redactor, stilizator și traducător (1981-1984). După studiile de doctorat (neîncheiate) la Academia de Științe a Moldovei, între anii 1990 și 1995, activează în calitate de redactor, stilizator, secretar de redacție la GLASUL, prima publicație cu alfabet latin din Basarabia post-1944, la fondarea și tipărirea în străinătate a căreia a contribuit, redenumită ulterior în „Glasul Națiunii”, revista reîntregirii neamu-

lui”. Concomitent, participă la apariția în RSS Moldova a primului ziar de publicitate, afaceri și divertisment în limba română – „Oferte & Business” (1990-1991), fondat de femeia de afaceri Eugenia Duca. Redactează revista oamenilor de afaceri „Observator economic” (1998), dar și pe cea cu profil științific, juridic – „Revista de drept privat” (2001-2003).

Din anul 1996 și până în 2001, când forțele democratice din Republica Moldova au pierdut alegerile parlamentare în fața Partidului Comuniștilor (PCRM), Vlad Pohilă a muncit la publicația periodică „Mesagerul”, mai întâi ca redactor și secretar de redacție, apoi de redactor-șef, transformând în scurt timp acest organ de partid (PFD) într-un săptămânal de cultură, artă, atitudine și patriotism românesc de mare tiraj în condițiile Republicii Moldova. Și-a continuat activitatea la revista de știință și cultură „Limba română”, în calitate de autor și redactor-șef adjunct (2002-2003). Din 2006 este redactor al anuarului „Tyragetia”, editat de Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, apoi și al revistei de istorie „Tyragetia”, serie nouă, a Muzeului Național de Istorie a Moldovei (2007-2020).

Cele mai prolifiche în plan publicistic, eseistic, literar-artistic, cu mii de articole scrise și redactate, sunt considerate, pe bună dreptate, cele două perioade în care Vlad Pohilă a colaborat la prezentul „Calendar Național” (inițial, „Calendarul bibliotecarului”, 1993-1999), că-

ruia i-a consacrat 20 de ani din viața sa, fiind redactor, lector, coautor (1997-2017), și în care a condus revista de biblioteconomie și științe ale informării „BiblioPolis”, editată de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău, al cărei redactor-șef a fost până la sfârșitul său pământesc (2003-2020).

După 1989 publică în „România liberă”, „România literară”, „Flacăra”, „Neamul românesc” (București), „24 de ore”, „Cronica”, „Convorbiri literare” (Iași), „Zorile Bucovinei”, „Concordia”, „Septentrion literar” (Cernăuți).

Diverse declarații, interviuri, articole traduse sau reproduse i-au apărut în publicații naționale din Lituania, Letonia, Estonia, Bulgaria, Iugoslavia (Serbia în special), Polonia, Cehia, Slovacia, Israel, în reviste ale diasporei românești din Germania, Franța, Canada, SUA, Australia.

În presa periodică de la Chișinău a semnat mai multe articole de actualitate cu pseudonimele: Vlad Prisăcaru (după numele de domnișoară al mamei), P. Vlad, V. și Val. Ionescu, Vl. P., Vlad Putineșteanu, Barbudelacubolta ș.a.

Activitate științifică

Debutază editorial în 1988, la Editura „Știința”, cu studiul „Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc. Considerații asupra transcrierii și pronunțării”, urmat de istorica lucrare „Să citim, să scriem cu litere latine. Mic îndrumar practic” (Ed. „Lumina”, august 1989), în colaborare cu colega Vitalia Vangheli-Pavlicenco, primul îndreptar de revenire a

populației Basarabiei la grafia latină, apărut într-un tiraj total record – de un milion de exemplare, reeditat în câteva tranșe și de firme private, retipărit de mai multe publicații periodice de mare tiraj. În anul următor, iese de sub tipar un nou studiu al lui Vlad Pohilă privind cunoașterea limbii române literare: „Grafia latină pentru toți. Norme, reguli și exerciții, legitați și dificultăți ortografice” (Ed. „Știința”, 1990). Coautor, alături de iluștrii lingviști Anatol Ciobanu, Ion Dumeniuk, Nicolae Mătaș ș.a., al îndreptarului Academiei de Științe de la Chișinău „Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române” (Ed. „Lumina”, 1990). De altfel, marele savant Ion Dumeniuk, care l-a invitat pe tânărul Vlad Pohilă la această frumoasă colaborare, i-a fost îndrumător la facultate în scrierea a două teze de an la disciplina „Teoria și practica traducerii”.

Nobila sa operă de semănare în mase a luminii cunoștințelor continuă la Editura „ARC” din Chișinău prin apariția unor titluri de maximă necesitate pentru românii basarabeni: „Mic dicționar de nume proprii străine” (1998 și 2004) și „Dicționar al greșelilor de limbă” (coautor, 1998 și 2004), apoi, prin tipărirea la Editura „Prometeu”, în 2008, a volumului antologic prefațat de poetul Grigore Vieru „Și totuși, limba română” (articole, eseuri, prefețe, recenzii), un cadou de colegilor de la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, cu prilejul aniversării a 50-a de la nașterea autorului, echipă

care, în anul 2010, i-a dedicat marelui cărturar Vlad Pohilă și un volum bibliografic admirabil, de aproape 300 de pagini (Ed. „Grafema Libris”).

De Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău sunt legate și alte trei apariții editoriale: **1)** „Arta de a pasiiona cititorii”, care cuprinde editorialele lui Vlad Pohilă din revista „BiblioPolis”, publicate în perioada 2002-2012 (Ed. „Notograf Prim”, 2012); **2)** „Elogiu lecturii”, editorialele complete „BiblioPolis” dintre anii 2003 și 2015 (Ed. „Foxtrot”, 2015); **3)** „Disecarea cărților”, recenzii, consemnări, prefețe, postfețe ale distinsului publicist, lingvist, scriitor (Ed. „Notograf Prim”, 2018).

Vlad Pohilă a scris, tradus și adaptat circa 500 de articole pentru „Dicționarul enciclopedic moldovenesc” – DEM (Chișinău, 1989). A redactat, recenzat, prefațat zeci de alte lucrări magistrale, între care: „Dicționarul ortografic cu elemente de ortoepie și morfologie” (Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, Chișinău, 1990); „Dicționarul universal al limbii române” de Lazăr Șăineanu (Ed. „Litera”, Chișinău, 1998, ediție revăzută și completată); „Ortografie pentru toți” (ediția a doua) de Mioara Avram, studiu pentru care scrie și prefața (Ed. „Litera”, 1997); enciclopediile Editurii „Museum” – „Chișinău” (1997) și „Femei din Moldova” (2000); „Dicționar rus-român” (2000), „Dicționar explicativ ilustrat al limbii române” – DEXI (Ed. „ARC”, 2007); mono-

grafia AȘM „Eugen Doga. Compozitor, Academician” (Ed. „Știința”, 2007); „Almanah universal. Evenimente și cifre” (2008); „Literatura universală, manual pentru licee (clasele X-XII cu profil umanistic)” de Sergiu Pavlenco (Ed. „Litera”, 2008); „Enciclopedia muzeologiei” de Elena Ploșnița și Mihai Ursu (2011); „Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic” de acad. Mihai Cimpoi (Ed. „Gunivas”, 2013 și 2018); „Cartea de Aur a Basarabiei și a Republicii Moldova” de Denis Roșca (2016); „Enciclopedia Moldovei” (Vol. I, AȘM, 2017) ș.a.

Redactor pentru circa 30 de bibliografii și biobibliografii editate sub egida Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” de la Chișinău, al mai multor monografii dedicate localităților din Republica Moldova și România.

Activitate literară, proză și traduceri

Vlad Pohilă scria proză scurtă din fragedă tinerețe, este autorul mai multor nuvele deosebit de captivante, dar puține dintre acestea au văzut lumina tiparului, circulând prin Chișinău mai mult în xerocopii A4, ca folclor... De-a lungul anilor a publicat doar aceste câteva nuvele și povestiri: „Așot, ce-ai făcut, tu, Așot?” în „Tinerimea Moldovei” (1995) și „Viața Basarabiei” (2002); „Pe bulevardul fără oameni” (1975), „Doctor Fabius” (1976), „Nu, el nu vroia să moară” (1992), toate trei în revista „Basarabia” de la Chișinău (1997); povestirea „Un cumnat, doi cumnați” fiind publicată în „Viața Basarabiei” (2003).

Iată cum explică însuși Vlad Pohilă numărul mic al nuvelor și povestirilor sale publicate în reviste, precum și lipsa debutului său editorial cu proze scurte: „Câteva bucăți de proză le-am rătăcit pe la diverse gazde, altele, iată, au dispărut recent, odată cu calculatorul ce mi-a fost furat...” (2003).

A tradus peste 20 de cărți de artă și turism, dar și cu tematică social-politică, proză scurtă, eseuri, poezii, din cele opt limbi pe care le cunoaștea, precum și patru romane: din polonă – „Torrentul negru” de Leopold Buczkowski (Chișinău, 1986), din bulgară – „Domnul Ține-mi Umbrela” de Iordan Milev (Chișinău, 1987), din rusă – „Viața lui Omar Khayyam” de frații Șamil și Kamil Sultanov (Chișinău, 1989), din estonă – „Cine răspândește anecdote” de Lilli Promet, o veche prietenă a traducătorului (Ed. „Prometeu”, Chișinău, 2008).

Vlad Pohilă a fost un poliglot prin excelență, a cunoscut și vorbit fluent opt limbi străine: rusa, franceza, bulgara, sârbocroata, polona, ceha, slovacă, lituaniana, „dibuind” alte trei limbi, așa cum îi plăcea să se exprime: italiana, spaniola, letona. Cu excepția limbilor rusă și franceză, studiate la școală și la facultate, toate limbile le-a învățat în mod individual. Se considera „un mic slavist”, întrucât cel mai bine cunoștea limbile, literaturile și culturile slave.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor de la Chișinău, începând cu anul istoric 1989, fiind recomandat de faimosul scriitor Aureliu

Busuioc pentru traducerile literare strălucite ale lui Vlad Pohilă din mai multe limbi, dar și pentru impactul fenomenal asupra maselor pe care l-a avut cărțuia sa „Să citim, să scriem cu litere latine. Mic îndrumar practic” (august, 1989).

Laureat al săptămânalului „Literatura și Arta” – pentru publicistică (2003) și pentru știință (2007). Prezent în topurile „Cei mai buni ziariști din Republica Moldova” pentru anii 2000 și 2003. Laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova, compartimentul „Eseu”, pentru volumul publicistic „Și totuși, limba română” (2009), carte antologică distinsă și cu Diploma Salonului Internațional de Carte din Chișinău, inclusă în topul celor mai citite cărți ale anului 2008 în Republica Moldova (2009). Diploma „Ordinul Ziariștilor”, clasa I (aur), „pentru competență în activitatea jurnalistică”, acordată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (2009).

În ultima parte a vieții, a fost apreciat cu înalte distincții de stat ale Republicii Moldova și României: Cavaler al Ordinului Republicii (Chișinău, 2010) și Ordinul Național „Meritul Cultural” al României în grad de Ofițer, categoria „Literatură”, (2014).

Cetățean de onoare al satului Șoimărești, comuna Drăgănești, județul Neamț, România.

Întru veșnica cinstire a *Omului Cărții* și patriotului întregului neam românesc, Vlad Pohilă, biblioteca publică din satul natal, Putinești, îi poartă numele.

S-a stins din viață fulgător, la numai 67 de ani, în urma unui accident vascular cerebral, fără să-și vadă editate patru dintre cele mai dorite cărți ale sale: 1) un nou dicționar de nume proprii; 2) o miniciclopedie pe înțelesul tuturor despre laureații Premiului Nobel pentru Literatură; 3) un nou dicționar de cultivare a limbii române; 4) un volum de memorii dedicat personalităților pe care le-a întâlnit în calea vieții sub genericul „Am avut norocul să-i cunosc...”.

Lupta pentru Libertatea Basarabiei – fapte deosebite ale patriotului Vlad Pohilă

În lunile februarie-martie și iunie-iulie 1989, împreună cu ziaristii Virgiliu Zagaevski și Iurie Zavadschi (ultimul fiind și autorul concepției grafice), participă la tipărirea în mod clandestin – la Riga, Letonia (nr. 1 - 60 000 ex.), și la Vilnius, Lituania (nr. 2 - 100 000 ex.), – a primelor numere ale revistei GLASUL, prima publicație cu alfabet latin în Basarabia ocupată de URSS. Acest eveniment cu adevărat istoric în Moldova sovietizată a avut loc la inițiativa temerară a scriitorilor Ion Druță și Leonida Lari, înfăptuită cu sprijinul: Eugeniei Duca, profesoară de limba engleză și prima femeie de afaceri din Basarabia postbelică (1987), a familiei de scriitori Leons Briedis și Maria Briede-Macovei de la Riga, a familiei de cinești Vytautas Žalakevičius și Lica Melnic-Žalakevičiene de la Vilnius, care au reușit imposibilul – editarea GLASUL-ui Basarabiei la tipografia Partidului Comu-

nist al Lituaniei sovietice...

În contextul edificării în Basarabia a presei libere, în limba română cu litere latine, precizăm că, în vara anului 1989, ziaristul și lingvistul Vlad Pohilă a contribuit substanțial și la apariția, tot în Țările Baltice, a primelor numere ale publicației „Deșteptarea” (redenumită apoi „Țara”), buletin informativ al Frontului Popular din Moldova, singura mișcare politică anticomunistă (de opoziție) din RSSM, precum și a primelor numere ale săptămânalului de mare tiraj „Literatura și Arta”, care a fost tipărit deja în Basarabia, prima ediție în „veșmântul firesc al limbii noastre” fiind lansată la 15 iunie 1989, în ziua comemorării poetului național Mihai Eminescu și în anul declarat de către UNESCO Anul Internațional EMINESCU.

În aceeași perioadă istorică, prima parte a anului 1989, publicistul Vlad Pohilă obține de la prietenii săi din Vilnius și traduce în premieră absolută în tot spațiul românesc, din lituaniană în limba română, textul complet al Protocolului adițional secret al Pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, prin care Germania și URSS împărțeau în mod criminal teritoriul Europei de Est: Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța sunt smulse din trupul Regatului România Mare și ocupate în următorul an de către URSS, la fel ca și cele trei Țări Baltice, Polonia dezmembrată, ca și România, fiind mânăta în sfera de influență sovietică. Anume această traducere

în română a documentului secretizat timp de 50 de ani, făcută de Vlad Pohilă în zorii anului 1989, a fost publicată în presa de limba română din RSS Moldovenească (GLA-SUL, „Deșteptarea”, „Literatura și Arta” ș.a.), ulterior și din România postcomunistă, contribuind la cunoașterea adevărului istoric, consolidarea și amplificarea luptei antisovietice. La 24 decembrie 1989, deputații din RSSM în Sovietul Suprem al URSS, între care poeta Leonida Lari și compozitorul Eugen Doga, reușesc să condamne oficial, alături de delegațiile Țărilor Baltice și reprezentanții altor republici, Pactul de neagresiune dintre Germania și Uniunea Sovietică (Ribbentrop-Molotov) împreună cu Protocolul adițional secret.

În septembrie 1989, Vlad Pohilă ține, în câteva serii, cursuri de ortografie, terminologie, onomastică a limbii române pentru învățători, profesori, polițiști, judecători din localitățile Republicii Moldova, iar în noiembrie, același an, – pentru cadrele didactice din nordul Bucovinei (actuala regiune Cernăuți). De asemenea, în 1996 și 1997, predă lecții sub genericul „Ora de română” la Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău și cursuri de cunoaștere a limbii române pentru etnicii bulgari, studenți ai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”. Ulterior, ține prelegeri de stilistică și cultivare a limbii la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2004-2005).

În slujba limbii române a fost după 1989 și de la tribuna

Radioteleviziunii Naționale din Chișinău (în prezent, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”), fără a cere vreun onorariu, prin diverse emisiuni de cultură și educație la Moldova 1 TV (ca autor, redactor sau interlocutor), mult mai numeroase, de ordinul sutelor, fiind însă cele de la Radio Moldova, în cadrul rubricii matinale de largă audiență „În lumea cuvintelor – ghid radiofonic”, îngrijită de redactorul Raisa Belicov. Grație tabletelor sale de cultivare a limbii române literare, transmise pe calea undelor, în care aducea exemple simple și clare din viața cotidiană, ușor asimilate de toată populația Republicii Moldova, Vlad Pohilă a fost supranumit de ascultători „învățătorul de la radio”. În ultimii doi-trei ani ai vieții sale (2018-2020), Vlad Pohilă a susținut o emisiune similară și la microfonul Radio România Chișinău, având genericul sugestiv „Să vorbim corect, să vorbim românește!”.

Ca orice om cu minte luminată, dăruit cu Har divin, Vlad Pohilă a fost un mare vizionar. El a anticipat multe dintre evenimentele istorice ale anului 1989 și 1991, fiind neclintit în convingerile sale că Basarabia va reveni la alfabetul latin, iar URSS va dispărea de pe hartă, precum au dispărut toate imperiile. El considera că revenirea noastră la scrierea latină era vitală, chiar mai importantă decât declararea „limbii moldovenești” drept singura limbă oficială în RSSM, pentru care luptam noi în 1989.

În viziunea sa, recăpătarea alfabetului firesc însemna prăbușirea automată a minciunii staliniste privind originea slavă a moldovenilor și vorbirea în Basarabia a unei alte limbi decât româna.

Astfel, lupta deschisă a lui Vlad Pohilă pentru alfabetul latin începe cu un an mai devreme de 31 August 1989. El este primul ziarist care publică în presa periodică de la Chișinău două articole polemice curajoase, focusate exclusiv pe argumente istorice și științifice privind necesitatea revenirii scrisului nostru la alfabetul latin: „Atâtea controverse ortografice sau Note marginale de la o ședință ținută recent la Academie” („Tinerimea Moldovei”, 10 iulie 1988, p. 4), redactor-șef Vasile Botnaru, și „Ce și cum scriem despre scrisul din Moldova” (revista „Orizontul”, ulterior „Columna”, 1988, nr. 11, p. 37-42), redactor-șef Victor Dumbrăveanu.

În paralel cu scrierea primului articol polemic, în vara anului 1988, Vlad Pohilă, împreună cu matematicianul Viorel Cibotaru și cu lingvistul Emil Mândăcanu (fiecare a scris și argumentat câte un compartiment), elaborează un document de importanță covârșitoare în lupta basarabenilor pentru revenirea la grafia latină, intrat în istorie ca „Scrisoarea celor 66...” (după numărul semnatariilor), publicat, cu mari riscuri pentru viața sa, de Anton Grăjdieru, redactor-șef al publicației „Învățământul public”, în ediția din 17 septembrie 1988. Acest apel-manifest, adresat formal Comi-

siei pentru problemele limbii materne de pe lângă Sovietul Suprem al RSSM, întru oficializarea limbii române cu alfabet latin, a fost conceput anume pentru masele largi, cu dovezi pe înțelesul întregii populații privind necesitatea revenirii la adevăratul nostru alfabet, indiferent de costuri. Reacția cititorilor a fost pe măsura jertfei autorilor și semnatarilor „Scrisorii”, care nu știuseră unii de alții (fiecare semnase pe cont propriu) decât în ziua apariției pe paginile gazetei pedagogilor: la redacție au fost trimise sute de mii de semnături ale țărănilor, intelectualilor, colectivelor de muncă din toate domeniile, lupta pentru limba română cu alfabet latin devenise asemenea unei avalanșe, imposibil de stăvilite de autoritățile comuniste ale RSSM.

Vlad Pohilă a fost unul dintre consultanții deputaților din Sovietul Suprem al RSSM (așa se numea atunci Parlamentul de la Chișinău) în procesul de elaborare și votare a legislației lingvistice în data istorică de 31 August 1989 (devenită în 1990 Ziua Limbii Române), când Mișcarea de Eliberare Națională din Basarabia a obținut prima și cea mai importantă victorie – adoptarea limbii române cu grafie latină în calitate de limbă oficială unică pe teritoriul RSSM. Dincolo de faptul că Vlad Pohilă a studiat, tradus, adaptat pentru Republica Moldova legislația lingvistică din cele trei Țări Baltice, care erau cu un pas înaintea noastră în lupta pentru Libertate Națională, anume

lui îi aparține introducerea în documentele de stat a cuvântului-cheie „revenirea” la grafia latină, nu „trecerea”, așa cum propuneau unii, neînțelegând că deosebirea este uriașă, întrucât noi, basarabienii, am avut alfabetul latin și ne-a fost furat de ocupanții sovietici.

O altă faptă temerară a lui Vlad Pohilă este ieșirea cu tricolorul românesc în mâini pe o scenă publică de la Chișinău. Se întâmpla în anul 1988, pe scena Palatului de Cultură al Sindicatelor, la concertul celebrei formații „Compact” din România, trupă invitată în Basarabia de compatriota Eugenia Duca, care a fost intimidată multă vreme după asta de agenții temutului KGB, la fel ca și după apariția în Țările Baltice a primelor numere ale revistei GLASUL, tiraj adus noaptea cu camionul și ascuns în sediul companiei ei. Evenimentele istorice s-au derulat însă în favoarea lor și a noastră, Dumnezeu a făcut dreptate Basarabiei, s-au împlinit astfel vorbele spuse de Vlad Pohilă securiștilor, care l-au terorizat luni în șir, la începutul anilor '80, prin subsoluri și apartamente conspirative: „Tot pe-a noastră va ieși!”.

Luminița Dumbrăveanu

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 84-87; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 133-135; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 113-114; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 102-103.

Bibliografie selectivă:

Guțu Valentin. Dicționar al greșelilor de limbă / Valentin Guțu ; [completări și precizări: Vlad Pohilă]. – Chișinău : ARC, 1998. – 284 p.

Pohilă, Vlad. Arta de a pasiona cititorii : (Editoriale din revista BiblioPolis 2002-2012) / Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2012 (Tipogr. „Notograf Prim”). – 160 p.

Pohilă, Vlad. Disecarea cărților : (Recenzii, consemnări, prefețe, postfețe) / Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Mariana Harjevschi ; coord.: Lidia Kulikovski ; fot.: Vasile Șoimaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 382 p. : fot., il.

Pohilă, Vlad. Elogiu lecturii : Editoriale din revista BiblioPolis (2003-2015) / Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Mariana Harjevschi ; coord.: Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2017 (Tipogr. „Foxtrot”). – 276 p.

Pohilă, Vlad. Grafia latină pentru toți : norme, reguli și exerciții, legități și dificultăți ortografice: [îndrumar ortografic] / Vlad Pohilă. – Chișinău : Știința, 1990. – 160 p.

Pohilă, Vlad. Mic dicționar de nume proprii străine / Vlad Pohilă. – Chișinău : ARC, 1998. – 264 p.

***Pohilă, Vlad.** Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc : (Considerații asupra transcrierii și pronunțării) / Vlad Pohilă ; sub red. lui A. I. Eremia. – Chișinău : Știința, 1988. – 224 p.

Pohilă, Vlad. Să citim, să scriem cu litere latine : Mic în-

drumar practic / Vlad Pohilă, Vitalia Vangheli-Pavlicenco. – Chișinău : Lumina, 1989. – 40 p.

Pohilă, Vlad. Și totuși, limba română : (articole, eseuri, prefete, recenzii) / Vlad Pohilă ; coord.: Lidia Kulikovski, Geneveva Scobioală, Vasile Șoimaru. – Chișinău : Prometeu, 2008. – 496 p.

***Buczowski, Leopold.** Torantul negru : Roman / Leopold Buczowski ; trad. din pol.: Vlad Pohilă ; prezentare grafică: A. Popov. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 252 p. : il.

***Milev, Iordan.** Domnul Ține-mi Umbrela / Iordan Milev ; trad. din bulg.: Vlad Pohilă ; prezentare grafică: A. Guțu. – Chișinău : Literatura artistică, 1987. – 252 p. : il.

Promet, Lilli. Cine răspândește anecdote / Lilli Promet ; trad. din estonă, pref., note și coment.: Vlad Pohilă. – Chișinău : Prometeu, 2008. – 152 p.

***Sultanov, Șamil.** Omar Khayyam / Șamil Sultanov, Kamil Sultanov ; trad. din rusă: Vlad Pohilă. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1989. – 362 p. – (Oameni de seamă).

Eugen Doga : compozitor, academician : [monografie] / Academia de Științe a Moldovei / resp. de ed.: Mariana Șlapac ; colegiu de red.: Ana-Maria Plămădeală, Vladimir Axionov, Violina Galaicu [et al.] ; red. stilizator: Vlad Pohilă. – Chișinău : Știința, 2007. – 414 p. : n. muz., fot. + CD. – (Colecția Academica)

Jalbă, Ghenadie. Versuri / Ghenadie Jalbă ; selecție: Vlad Pohilă ; il. de Alexandru Macovei. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 76 p. : il.

Groza, Andrei. Limba română – fundament al nașterii societății umane / Andrei Groza ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 181 p. : fig., tab.

Heraldica Moldaviae : [în vol.] ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2018 –

Vol. 1. – 2018. – 132 p. : il., tab.

Vol. 2. – 2019. – 172 p. : il., tab.
Vol. 3. – 2021. – 224 p. : fig., fot., tab.

O istorie a Basarabiei / Anatol Petrencu, Ion Niculiță, Ion Eremia [et al.] ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : Cartdidact, 2018. – 424 p.

Reconstituiri istorice : Civilizație, valori, paradigme, personalități : In onoare academician Valeriu Pasat / ed.: Constantin Manolache ; coord.: Gheorghe Cojocaru ; red.: Vlad Pohilă, Vasile Bahnaru. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018. – 628 p. : portr., tab.

Rotaru, Noie. Telenuș și pasărea măiastră : Basm = Теленуш и Райская Птица : Сказка = Telenush and The Majestic Bird : A fairy tale / Noie Rotaru, Lilia Rotaru ; red.: Vlad Pohilă, Elena Varzari. – Bălți : [S. n.], 2018. – 153 p. : il., fot.

Șărănuță, Silvia. Cultura materială și spirituală a românilor din Basarabia sec. XIX-XX : Schițe și studii etnografice / Silvia Șărănuță ; red.: Vlad Pohilă ; fot.: Alecu Reniță [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 354 p. : il., fot.

Tonu-Coșcodan, Ala. Spirit liber / Ala Tonu-Coșcodan ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 191 p. : il.

Георги Барбаров („Имам какво да губя – живея!”) : Биобиблиография = Gheorghe Barbarov („Am ce pierde – trăiesc”) : Biobibliografie = Георги Барбаров („Мне есть что терять – живу!”) : Биобиблиография / alcăt.: Larisa Barabaș [et al.] ; ed. îngrij. de Mariana Harjevschi [et al.] ; red. bibliogr.: Taisia Foiu ; lectura text. în lb. bulgară și rom.: Vlad Pohilă, Valeriu Rață. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 100 p. : il., fot. – (Calea ta spre cunoaștere).

Pohilă, Vlad. Așot, ce-ai făcut, tu, Așot? (1994) : [nuvelă] / Vlad Pohilă // Viața Basarabiei. – 2002. – Nr 3. – P. 213-220.

***Pohilă, Vlad.** Atâtea controverse ortografice sau Note marginale de la o ședință ținută recent la Academie : [despre necesitatea revenirii la alfabetul latin] / Vlad Pohilă // Tinerimea Moldovei. – 1988. – 10 iul. – P. 4 ; Situația sociolingvistică din R.S.S.M. reflectată în presa periodică : (1987-1989). – Vol. 1, Partea 1. – Chișinău, 1999. – P. 359-364.

Pohilă, Vlad. Biblioteca și necesitatea culturii generale / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 73, Nr 2. – P. 5-9.

***Pohilă, Vlad.** Ce și cum scriem despre scrisul din Moldova : [note polemice] : [argumente în favoarea revenirii la grafia latină] / Vlad Pohilă // Orizontul. – 1988. – Nr 11. – P. 37-42. ; Povară sau tezaur sfânt? / alcăt.: Ilie Lupan. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1989. – P. 233-251.

Pohilă, Vlad. Debut editorial tardiv, dar extrem de semnificativ : [și care, cu regret, a fost și ultima carte a autoarei nonagenare Antoaneta Ralian] / Vlad Pohilă // Viața Basarabiei : ser. nouă. – 2017. – Anul 18, Nr 2 (42). – P. 102-107.

Pohilă, Vlad. Educația pentru carte și lectură în revista noastră / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 72, Nr 1. – P. 5-8.

Pohilă, Vlad. Irina Condrea – o prezență meritorie în lingvistica noastră / Vlad Pohilă // Lumina verbului matern. Profesorul și savantul Irina Condrea – prezență remarcabilă în mediul academic și cultural din Republica Moldova : Materiale ale conferinței științifice, 25 octombrie 2019. – Chișinău : CEP USM, 2019. – P. 62.

Pohilă, Vlad. Nu pot exista cărți interzise : [eseu] / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 70, Nr 3. – P. 5-9.

Pohilă, Vlad. „Oriunde ai fi, ne ești la fel de dragă...” : [articol omagial dedicat femeii de afaceri Eugenia Duca] / Vlad Pohilă // Literatura și Arta. – 30 oct. 2008. – P. 4 ; [Resursă

electronică]. – URL: // <http://flacaratv.md/vlad-pohila-despre-prietena-sa-eugenia-duca-femeia-de-afaceri-care-a-sprinjinit-renasterea-basarabiei-in-anii-1987-1991.html> (accesat: 25.10.2022).

Pohilă, Vlad. Pe bulevardul fără oameni (1975); Doctor Fabius (1976); Nu, el nu vroia să moară [1992]: [nuvele] / Vlad Pohilă // Basarabia. – 1997. – Nr 9/10. – P. 86-95.

Pohilă, Vlad. Primele biblioteci, primii bibliotecari...: [eseu] / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 69, Nr 2. – P. 5-14.

***Pohilă, Vlad.** Să deschidem larg ferestrele: [pentru transparență la discutarea problemelor limbii oficiale a Rep. Moldova și a revenirii la grafia latină] / Vlad Pohilă // Învățământul public. – 1988. – 10 sept. – P. 2.

Pohilă, Vlad. Spune-mi ce citești: [eseu] / Vlad Pohilă // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 71, Nr 4. – P. 5-8.

****Pohilă, Vlad.** Un cumnat, doi cumnați: (povestire) / Vlad Pohilă // Viața Basarabiei – 2003. – Nr 1. – P. 185-200.

***Pohilă, Vlad.** Un drept constituțional, nu o mană cerească: [pentru decretarea limbii oficiale a Rep. Moldova și revenirea la grafia latină] / Vlad Pohilă // Povară sau tezur sfânt? / alcăt.: Ilie Lupan. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1989. – P. 381-396; Tinerimea Moldovei. – 1988. – 23 noiem. – P. 4.

Pohilă, Vlad. Vlad Pohilă: „Nici mama, nici tata nu i-au avut la inimă pe ocupanți, nu le-au acceptat nici limba, nici apucăturile, – cu atât mai puțin regimul adus de aceștia pe tancuri...” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Vlad Pohilă în cadrul emisiunii „Focul din Vatră” realizată la Radio Moldova (6 februarie 1999, completat și finalizat la 6 aprilie 2003)] / Vlad Pohilă, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” :

(Mărturii DOCUMENT pentru Istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău: ARC, 2022. – P. 183-205.

Vlad Pohilă: Biobibliografie / alcăt.: Claudia Tricolici; ed. îngr. de Lidia Kulikovski. – Chișinău: Grafema Libris, 2010. – 288 p.

Bantoș, Ana. Vlad Pohilă: „N-am lăsat niciodată jurnalismul” / Ana Bantoș. – // Limba Română. – 2020. – Nr 2/3. – P. 370-374.

Ciocanu, Anatol. Pohilă Vlad / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010. – ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău: Prut Internațional, 2010. – P. 416-417.

Cornețchi, Aurelia. Un maestru al cuvintelor. În amintirea lingvistului Vlad Pohilă: In memoriam [1953-2020] / Aurelia Cornețchi // Tyrageția: Arheologie. Istorie Antică: ser. nouă. – 2020. – Vol. 14 [29], Nr 2. – P. 413-414.

Dialoguri la „Focul din Vatră” : Luminița Dumbrăveanu – Vlad Pohilă, publicist, lingvist, scriitor [Resursă electronică] // <http://flacaratv.md/dialoguri-la-focul-din-vatra-luminita-dumbraveanu-vlad-pohila-publicist-lingvist-scriitor-invatatorul-de-la-radio.html> (accesat: 21.11.2022).

Harjevschi, Mariana. Vlad Pohilă – coloana vertebrală a revistei BiblioPolis: [ediție specială In memoriam Vlad Pohilă – scriitor, publicist și traducător român basarabean] / Mariana Harjevschi // BiblioPolis. – 2020. – Vol. 77, Nr 2. – P. 7-8.

In memoriam. Vlad Pohilă: Eu trăiesc cu Patria părinților mei, care este România. E ceva fenomenal să nu ai Patrie și să o iubești atât de mult. Unirea nu este un mit, Unirea este o necesitate [Resursă electronică audio] // <https://radiochisinau.md/oamenii-cetatii-in-memori-iam-vlad-pohila-eu-traiesc->

cu-patria-parintilor-mei-care-este-romania-e-ceva-fenomenal-sa-nu-ai-patrie-si-sa-oiu-besti-atat-de-mult-unirea-nu-este-un-mit-unirea-este-o-necesitateAudio---109163.html (accesat: 28.12.2022).

Iuncu, Rodica. Vlad Pohilă a fost unic / Rodica Iuncu // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 22 mai. – P. 9.

Nechit, Irina. In memoriam Vlad Pohilă: „Cred în izbânda limbii române” / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 22 mai. – P. 12.

Palii, Sergiu Petru. Demnitate și speranță. În amintirea lui Vlad Pohilă / Sergiu Petru Palii // Limba Română. – 2020. – Nr 2/3. – P. 375-378.

Pohilă Vlad // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români: Dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște: Bibliotheca, 2011. – P. 194.

Reniță, Alecu. Cărturarul luptător: [Vlad Pohilă (1953-2020)] / Alecu Reniță // Literatură și Arta. – 2020. – 23 iul. – P.6; Natura. – 2020. – Mai (Nr5). – P. 13.

Roșca, Denis. Pohilă Vlad // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău: Pontos, 2016 (Tipogr. „Europres”). – P. 456.

Șoimaru, **Vasile.** Cu Vlad Pohilă de la Marea Neagră până la cea Baltică și Adriatică... / Vasile Șoimaru // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 32-34.

Turea, Larisa. Vlad Pohilă, cărturar deplin / Larisa Turea // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 26-31.

Țărălungă, Ecaterina. Pohilă Vlad // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București: Litera Internațional, 2011. – P. 621.

Mark VERLAN
1963-2021

Pictor basarabean de etnie rusă, unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai undergroundului moldovenesc. Cunoscut sub multe pseudonime: Marioca, fiul ploii – în română, Мариока, сын Дождя – în rusă, Marioca, Son of Rain – în engleză, ori pur și simplu Mark, Marc, Maric sau Marik.

S-a născut la 7 aprilie 1963, în satul Cocieri, raionul Dubăsari. A decedat la 1 ianuarie 2021, la Chișinău.

A studiat la Școala de Arte Plastice „Alexei Șciusev” din Chișinău (1974-1978) și la Școala Republicană de Arte Plastice „I. E. Repin” (1983-1986, actualmente, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) din capitală. A luat parte la înființarea Asociației Tinerilor Pictori în 1987.

A fost indisociabil legat de noțiunea de underground, a preferat să refuze ori să evite orice încadrare „instituțională”, pentru a-și putea păstra libertatea de creație și, respectiv, propria sa libertate. A făcut parte din categoria artiștilor care nu se supun definițiilor și catalogărilor. Debutul său artistic a coincis cu momentul des-

trămării sistemului politic sovietic. De aceea, creația sa ilustrează, fie și de o manieră (post)modernă, anume acea epocă, fiind alimentată din miturile politice și artistice ale URSS, însă „trecută” prin filtrul postmodern al ironiei, ludicului, dus la extrem. Buratino, interpretarea rusească a lui Pinocchio, inventată de scriitorul rus Alexei Tolstoi (poveste după care s-a turnat și un film de mare succes pentru copii în URSS), a fost și unul dintre personajele frecvente în creația lui Verlan. Efectul punerii acestuia în contextul unor figuri politice de primă importanță ale acelor vremuri (Lenin, Stalin) este unul șocant.

S-a manifestat sub toate formele, în aproape toate genurile artelor vizuale: performance, sculptură, colaj, grafică, pictură, instalație, făcând artă din obiecte găsite, cărora le dădea sensuri neașteptate. Astfel că celebrul curator, Harald Szeemann, l-a inclus pe Verlan în expoziția „Blut & Honig” (Viena, 2003), cu 20 de lucrări de pictură, grafică, ceramică, sculptură, într-un proiect amplu, cu artiști din întreaga Europă de Est. O parte dintre creațiile aduse din fostul său atelier a fost expusă la Bienala de la Veneția în anul 2011.

Expoziții personale: „Iluzii” (Chișinău, 1994); „Exodul” (Chișinău, 1995); „If I a workshop” (Chișinău, 1994); „Exodul” (Chișinău, 1999); „Marioka, fiul ploii” (Cluj-Napoca, 1999); „Eny” (Chișinău, 2009); „Cercetări în sfera publică”, Centrul pentru Artă Contemporană (Chișinău, KSA:K, 2009).

Expoziții de grup: „Multiple homes” (USA/Moldova, 1997); „Surâsul Giocondei” (Chișinău, 1998); Festivalul de Performance „Periferic 2” (Iași, Chișinău, 1998); „Tranzit Napoc” (Cluj-Napoca, 1999); „After the Wall” (Stockholm, 1999); „Unfortunarely last Sunday afternoon somebody left the door open...” (Sittard, Olanda, 2000). În 2019 și 2020, a expus la București, la Galeria Posibilă și la Galeria „Artep” din Iași.

A devenit membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova în 1999. Distincții guvernamentale n-a avut.

Bibliografie:

Verlan, Mark. Marioca, fiul ploii – MFP [Carte multigrafia-tă] / Mark Verlan ; red.: Octavian Eșanu ; coord.: Dan Spătaru, Olga Rusu ; fot.: Valeriu Corcimari, Oleg Kaneev ; trad.: Mihai Cepoi, Olga Rusu. – Chișinău : Centrul Soros pentru Artă Contemporană, 1998. – 20 p.

Condruș, Anastasia. Cine a fost Mark Verlan sau „Marioca, fiul ploii” [Resursă electronică] / Anastasia Condruș // <https://www.moldova.org/cine-a-fost-mark-verlan-sau-marioca-fiul-ploii/> (accesat: 20.06.2022).

Eșanu, Octavian. Mark Verlan (1963-2020) : An Absolute Totality [Resursă electronică] / Octavian Eșanu // <https://art-margins.com/mark-verlan-1963-2020-an-absolute-totality/> (accesat: 20.06.2022).

Prut, Constantin. Verlan Mark // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă și contemporană / Constantin Prut. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită. – Iași : Polirom, 2016. – P. 498-499.

Ana Struță

FACULTATEA DE ȘTIINȚE AGRICOLE (AGRONOMIE) 1933-1940

Facultatea de Științe Agricole din Chișinău, filială a Universității din Iași, reprezenta cea de-a doua instituție de învățământ superior din Basarabia, după ce, în anul 1926, a fost fondată Facultatea de Teologie.

Considerentele politice și naționale ale noului stat românesc întregit, dar și viața economică din provincia profund marcată de reforma agrară și specificul activității populației majoritare, locuitorii în zona rurală, au generat necesitatea instituirii aici a învățământului superior în domeniul agricol.

Încă din anii 1911-1913, a existat o tendință de organizare a unei facultăți agronomice la Chișinău. În 1912 a fost înființată Secțiunea agricolă a Facultății de Științe, pe lângă Universitatea din Iași. La 24 octombrie 1919, se solicita crearea unei secții agricole sub egida aceleiași instituții de învățământ superior, ținându-se seama însă de condițiile esențiale, impuse de nevoile agriculturii.

Alegerea Universității din Iași, ca fondatoare a două facultăți (de Teologie și Agronomie) la Chișinău, nu a fost una aleatorie. Or, conform raportului din 6 august

1918, elaborat de profesorul ieșean Petru Bogdan și adresat ministrului instrucțiunii publice de atunci, se recomandă următoarele: „Elementele care se vor trimite în Basarabia, de acord cu administrația ei autonomă, profesori, funcționari etc., să fie moldoveni”.

Totodată, conform actelor vremii, era vizat grupul țintă – țărani, ca populație majoritară, dar și contribuția universității din capitala Moldovei: „În special, trebuie avută în vedere populația țărănească, căreia să i se trimită învățători și preoți moldoveni. Dar ca măsură mai benefică este de notat organizarea unui învățământ universitar pentru basarabeni. În acest scop, Universitatea din Iași, în special, va trebui să ia măsurile trebuitoare”.

La fel, Societatea Studenților Agronomi de la Universitatea din Iași solicita transferul în Chișinău. La mijlocul anilor 1920, problema înființării sistemului universitar în capitala Basarabiei a revenit în vizor. S-a decis înființarea a două facultăți „cu-n picior la Iași”: una de Teologie și alta, de Științe Agricole.

În 1933, în contextul aniversării a 15 ani de la Unirea Basarabiei cu România, s-a considerat oportună ideea instituirii la Chișinău a Facultății de Științe Agricole.

La 14 martie 1933, o delegație a Comitetului Școlar al Liceului de Băieți Nr. 3 „Alexandru Donici” (amplasată în fostul Palat al Sfatului Țării, din strada Ion Inculeț, nr. 85) solicita resurse financiare de la Direcția Casei

Școalelor și Culturii Poporului, „pentru a clarifica situația școlii, creată pentru proiectata transferare a Secției Agricole a Universității din Iași și instalarea în localul școlii”.

Instituția de învățământ superior a fost creată la 9 aprilie 1933, în baza Secției de Științe Agricole a Facultății de Științe Agricole a Universității din Iași. Iașul a apreciat această extensie universitară, ca fiind una „din considerente superioare atât de natură obiectivă, cât și de ordin național”. La doi ani după crearea acelei instituții de învățământ superior, conform datelor istorice, mai erau „printre orașeni persoane care puneau în discuție necesitatea acestei Facultăți”.

Din perspectivă financiară, Facultății de Științe Agricole i-au fost alocate 9 mil. de lei, din partea Ministerului Agriculturii, provenite din titlurile de rentă, în urma expropriării mănăstirilor străine, și 21 mil. de lei de la Ministerul de Finanțe. La 22 iunie 1933, Consiliul Facultății (A. Cardaș, N. Florov, C. Motăș, H. Vasiliu) constata faptul că până la acea dată, suma de 30 mil. de lei nu a fost alocată instituției. Ulterior, bugetul structurii universitare era constituit din veniturile încasărilor de la Ograda Armenească – 1,4 mil. de lei, venit anual, în afara celor 400 mii lei minimum, având destinația pentru reparația imobilelor din cadrul ogrăzii; cupoanele rentei de expropriere a mănăstirilor din Basarabia – 1,34 mil. de lei anual; nu se miza pe veniturile fermelor, deoarece multe dintre acestea se aflau în

ruine. În plus, erau necesari 900 mii lei pentru salariile angajaților.

În profilul unor tradiții de sorginte germană, inclusă în spațiul românesc încă de Mihail Kogălniceanu în cadrul Academiei Mihăilene (1843) și perpetuată de Alexandru Xenopol la Iași, în 1883, s-a vizat inaugurarea lecțiilor de deschidere în cadrul instituțiilor de învățământ superior. Astfel, profesorul Nicolae Florov a susținut lecția de deschidere a Facultății, cu prilejul începutului anului școlar 1936-1937. Dascălul a expus în fața învățăceilor un credo cu valențe pedagogice și morale actuale: „Dragi studenți, nu uitați că școala noastră nu este numai partea didactică, nu numai conducătorii acestei părți, ci și Dumneavoastră, ca parte indispensabilă a instituției noastre; și oricât de bine ar fi organizată prima parte, dacă cealaltă parte nu e îndeajuns de organizată, acel bun mers al școlii, pe care îl dorim, nu va fi asigurat”.

La Chișinău, au fost transferate catedrele de agrogeologie, chimie agricolă, zootehnie, zoologie aplicată. Catedra de zoologie aplicată a fost redenumită – Catedra de zoologie aplicată, entomologie și piscicultură. Ulterior, numărul structurilor universitare în cauză a fost majorat, astfel încât, în toamna anului 1939, deja funcționau 11.

Facultatea de Științe Agricole dispunea alături de mari suprafețe de terenuri, ferme instituite în proximitate, stațiuni etc. și de următoarele imobile în Chișinău: edificiul Liceului de Băieți Nr. 3 „Ale-

xandru Donici”, fosta clădire a Sfatului Țării; Muzeul Național de Istorie Naturală din Chișinău, cu toate clădirile învecinate, situate pe străzile Leovei, Unirii, Cuza-Vodă; imobilul din Ograda Arme-nească. În posesia sa era și imobilul de pe strada General Berthelot, Nr. 79, în care s-a aflat, până la 4 octombrie 1918, clădirea Zemstvei Guberniale a Basarabiei, apoi Inspectoratul Școlar, iar din 1933 – și Facultatea de Științe Agricole. În acea clădire au fost plasate laboratoarele de zootehnie, medicină veterinară, anatomie și fiziologie animală și administrația bunurilor. Localul avea un amfiteatru cu 150 de locuri, o sală comună de lucrări practice, cabinetele cadrelor didactice, o sală de muzeu, un atelier de muzeologie, o lăptărie și un laborator pentru analiza laptelui. În curte erau mici grajduri demonstrative de vaci, ovine, porcine, o mică crescătorie de păsări, iepuri de casă și animale de blană.

În perioada 8 aprilie 1933 – 13 noiembrie 1937, Muzeul Național (redenumit ulterior Muzeul Regional al Basarabiei din Chișinău) s-a aflat, cum afirma I. Lepși, directorul instituției de atunci, sub „păgubitoarea tutelă a Facultății de Agronomie”.

La fel și Comisiunea Regională a Monumentelor Naturii din Basarabia, fiind lipsită de fonduri, își exprima nemulțumirea în legătură cu faptul că lotul de la Manzâr, județul Tighina, cu o suprafață de 50 de hectare, cu destinație agricolă, era dat în arendă fermei din localitatea cu denumire omonimă

a Facultății de Agronomie și aceasta nu plătea pentru folosire. În vederea soluționării litigiului creat, a fost efectuată o inspecție de către I. Dumitrescu-Brăilă. În 1938, Ministerul Educației Naționale dispunea reținerea din salariul inginerului agricol Vladimir Evstifev, fost administrator la ferma din Manzâr, funcționar la Facultatea de Agronomie, a sumei de 12 mii lei, ce o datora Comisiunii Regionale a Monumentelor Naturii, drept arendă cuvenită pentru anul 1936.

Odată cu transferarea Facultății de la Iași la Chișinău, se constata o ameliorare a infrastructurii acesteia. De exemplu, profesorul Haralambie Vasiliu nota că spațiul Laboratorului de chimie agricolă se mărise, la fel și numărul personalului auxiliar.

Studiile erau cu plată și se realizau pe parcursul a cinci ani (numărul maxim al anilor de studii era de șapte) și vizau următoare discipline fundamentale și aplicative: anul I – „Matematici generale aplicate la necesitățile agronomice”, „Fizică aplicată și meteorologie agricolă”, „Geologie și mineralogie agricolă”, „Anatomie și fiziologie vegetală”, „Anatomie comparată” și „Fiziologie a animalelor”, „Zoologie aplicată și entomologie agricolă”, „Bacteriologie agricolă”; anul II – „Topografia și geodezia aplicată în agricultură”, „Economie politică” în legătura cu agricultura, „Drept agrar”, „Chimie agricolă”, „Botanica agricolă”, „Patologie vegetală”, „Ameliorarea plantelor”, „Agrogeologie I”, „Zootehnie

generală”, „Cooperatie agricolă” și „Politica agrară”; anul III – „Geniu rural”, „Chimie agricolă I”, „Fitotehnie I”, „Zootehnie specială I”, „Agrogeologie II”, „Industrii agricole I” (originea vegetală), „Economie rurală I”, „Comerț și contabilitate”, „Medicină veterinară”, „Ameliorarea plantelor (aplicații)”; anul IV – „Geniu rural II”, „Irigațiuni”, „Drenaj”, „Chimie agricolă II” (nutriția), „Fitotehnie II” (pășuni și fânețe), „Industrii agricole II” (originea animală), „Zootehnie specială II”, „Economie rurală II”, „Horticultură”, „Viticultură și oenologie”, „Silvicultură”, „Piscicultură”.

În anul V, se organiza practica studenților, în scopul conducerii unor despărțituri agricole de stat sau particulare, în funcție de specializări. Viitorii absolvenți elaborau teze privind tematica specializărilor. Se pregăteau și dări de seamă cu privire la activitățile din gospodăriile conduse (memoriu). Se stabilea durata cursurilor, inclusiv pentru teorie și laboratoare, de maximum 40 de ore pe săptămână. O lecție nu putea depăși 1,5 ore. A fost instituită bursa „General Badoglio”, în scopul trimerii celor mai bine pregătiți absolvenți basarabeni în Italia.

În primăvara anului 1935, un grup de studenți ai facultății puneau bazele Cooperativei Studențești „Ion Ionescu de la Brad”. Misiunea acesteia consta în aprovizionarea cu produse alimentare a cantinei universitare, organizarea comercializării produselor și crearea spiritului de solidaritate în rândurile

tineretului.

Decani ai facultății au fost: Haralamb Vasiliu (6 mai 1933 – 15 mai 1936), cu doctorat în chimie agricolă obținut, la Universitatea din Breslau, Polonia (1906), urmat de Agricola Cardaș (15 mai 1936 – 15 decembrie 1938, cu doctorat susținut la Academia de Agricultură din Bonn, Germania (1910), apoi, în mod repetat – Haralamb Vasiliu (15 decembrie 1938 – iunie 1940).

Dacă în primul an de studii, 1933-1934, la facultate s-au înscris 477 de studenți, în anul de învățământ 1936-1937, erau înregistrați 338 de studenți. Statistica pentru anul de studii 1935-1936 includea 427 de studenți (373 de băieți și 54 de fete). După componența confesională, constatăm următoarele rezultate: 386 de ortodocși, doi greco-catolici, patru romano-catolici, doi luterani, 34 de mozaici; după naționalitate: 358 de români, 34 de evrei, 16 ruși, 13 bulgari, trei germani, doi ucraineni și un polonez.

La sfârșitul anilor 1930, în cadrul respectivei instituții de învățământ superior, se predau 24 de obiecte de studiu. În 1937, cinci conferințe ale Facultății au fost transformate în catedre.

Alături de componenta didactică, se punea accentul și pe cea a cercetării științifice. Astfel, în „Buletinul Facultății de Agronomie din Chișinău”, au fost inserate comunicările Laboratorului de chimie agricolă (elaborate de H. Vasiliu, Z. Huber, I. Bucatariu, C. Pântea, A. Timoșencu, F. Rotaru).

Profesorul G. Stoicescu publica materiale în domeniul parazitologiei, dr. Agricola Cardaș – privind zootehnia, cercetătorul Nicolae Florov – din sfera agrogeologiei ș.a.

Constatăm și dimensiunea practică a facultății din perioada postbelică în domeniul vieții socioeconomice din Basarabia. De exemplu, în România, controlul laptelui se realiza sporadic până la Marele Război, însă doar începând cu anul 1927, observăm un control sistematic al producției laptelui la oi, inițiat de Institutul Național de Zootehnie la o serie de crescătorii de stat și particulare. Începând cu 1934, acest control a fost extins simultan la fermele Facultății de Științe Agricole și la crescătoriile fostei Administrații a Exploatarii Agricole ale Statului. Verificarea calității producției de lapte se realiza o dată pe zi, de regulă, la mulsoarea de dimineață, la intervale de 10 și 15 zile. Inspecția se efectua de o persoană la una sau mai multe turme.

Biblioteca facultății avea în dotare 6 000 de volume, constituite din colecții de enciclopedii, cărți, reviste etc. Sala bibliotecii includea șase dulapuri duble, opt mese, cu 70 de locuri pentru cititori.

În anul 1938, Facultatea de Științe Agricole a fost redenumită – Facultatea de Agronomie și, împreună cu alte două facultăți, au format Politehnica „Gheorghe Asachi” din Iași.

În iunie 1940, din cadrul Decanatului Facultății de Agronomie făceau parte: A. Cardaș (decan), H. Vlimov

(secretar), N. Secară (casier-administrator), M. Teodorescu (contabil), C. Dimeea (om de serviciu). Reprezentanții personalului fermelor: V. Evstifev (inginer agricol), A. Ailioanei (inginer agricol), T. Camuțu (inginer agricol), A. Stegărescu (secretar), I. Calbură (inginer agricol), I. Sârbu (șef culturi), C. Covalciuc (șef culturi), I. Covrig (secretar), F. Rotaru (inginer experimentator).

Personalul didactic din acea perioadă: St. Popescu, V. Zăhărescu, H. Vasiliu („Chimia”), A. Zamfirescu, Șt. Popescu („Ameliorarea plantelor”), A. Cardaș („Zootehnia”), G. Bontea („Economia rurală”), A. Cherdivarganu („Malini agricole”), N. Florov („Agrogeologie”), G. Stocescu („Medicina veterinară”), Costețchi („Horticultura”), A. Crihan, Stihî („Topografia”), Pavelescu, Ruber („Chimia solului”), G. Bujoreanu, Patrașcanu („Chimie agronomică”), Cherdivareanu, Oprea („Anatomia animalelor”), Ruscinski, Jelescov, Lopusanschi, Varzarie, Gr. Nica („Oenologie”), V. Homutov („Economie rurală”), Cheleş, V. Arventiev.

Șef al Laboratorului de chimie generală și chimia solului era C. Pântea, asistenți: N. Calcatin, I. Bucataru, A. Zimoșenco; preparatori: V. Pașmaru, C. Zaimov, V. Cotelev; V. Pavel (custode); F. Delin (laborant). În Laboratorul de zootehnie, activau șefii de lucrări N. Perpiliuc și Th. Nica, asistentul A. Nichifor, preparatorul F. Canțer și laborantul St. Sânghiei. În Laboratorul de agrogeologie, munceau asistenții A. Guștiuc și I. Juracovschi,

preparatora A. Gafenco, laborantul A. Celic.

În ajunul evacuării Basarabiei de către autoritățile române, sumele plăților (includeau salariile, chiria, ajutoarele familiale) destinate personalului de la decanat erau de 18 599 de lei; celui didactic – 296 093 de lei; Laboratorului de chimie generală și chimia solului – 42 984 de lei; Laboratorului de zootehnie – 27 820 de lei; Laboratorului de agrogeologie – 16 684 de lei; angajaților de la ferme – 37 909 lei.

Referindu-se la impactul pe care facultatea o avea în societatea românească, academicianul basarabean Ștefan Ciobanu nota că aceasta tindea „să devină una dintre cele mai importante instituții de cultură agricolă din România”.

În urma anexării Basarabiei de către Uniunea Sovietică în iunie 1940, Facultatea de Științe Agricole din Chișinău a fost evacuată la București.

Bibliografie selectivă:

****Anuarul Facultății de Științe Agricole Chișinău** : 1936-1937. – Iași : Tipografia concesiionară „Alexandru Terec”, 1937.

Buletinul Facultății de Agronomie din Chișinău. Comunicările Laboratorului de Chimie Agricolă. – Chișinău : Tiparul Moldovenesc, 1936 (1937). – Vol. 1, Nr 3. – 130 p.

Timuș, Asea. Cadre didactice din domeniul entomologiei agricole. Istorie și contemporaneitate / Asea Timuș, Nichita Croitoru, Irina Mihailov ; resp. de ed.: Ion V. Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2017. – 380 p. : fot., tab.

****Cinci conferințe ale Facultății de Agronomie transformate în catedre** // Raza. – 1937. – Nr 340. – P. 4.

Dodu, Emil. Facultatea de Științe Agricole din Chișinău / Emil Dodu // Gândul Neamului (Chișinău). – 1935. – Anul 1, Nr 1 (mar.). – P. 13.

Florov, Nicolae. Unele premise în chestia organizării învățământului superior în țară : (lecție de deschidere făcută cu prilejul începerii anului școlar 1936/1937 la Facultatea de Științe Agricole din Chișinău) / Nicolae Florov // Viața Basarabiei : [Revistă cultural-literară lunară editată de Asociația culturală „Cuvânt Moldovenesc”]. – Chișinău : Tipografia „Tiparul Moldovenesc”, 1937. – Anul 6, Nr 1/2. – P. 112.

Legea pentru transferarea Secției de Științe Agricole a Universității din Iași // Monitorul Oficial. – 1933. – Nr 84.

****Xenofontov, Ion Valer**. Învățământul superior în Basarabia interbelică : constituire, instituționalizare și evoluție : [cu referire la Facultatea de Științe Agricole (Agronomie) (1933-1940)] // În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan : În onorem profesor Valentin Tomuleț / Universitatea de Stat din Moldova ; Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; editor: Constantin Manolache ; coord.: Liliana Rotaru ; resp. de ediție: Cristina Gherasim. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022. – P. 639-653.

Ion Valer Xenofontov

Petrea DARIENCO
1923-1976

Poet și publicist, om de stat. S-a născut la 16 aprilie 1923, în satul Valea Hoțului, actualmente, Dolinskoe, regiunea Odesa (Ucraina). A decedat pe 9 iulie 1976, la Moscova.

A făcut școala de șapte ani din localitatea natală, după care s-a înscris la Facultatea Muncitorească de la Balta, absolvind-o în 1939. Ulterior, a urmat studiile la Institutul Pedagogic Moldovenesc „Taras Șevcenko” din Tiraspol (actualmente, Universitatea de Stat din Tiraspol). În timpul studenției, a început să publice primele versuri. A mai absolvit și Școala Superioară de Partid de pe lângă CC al PCUS (1952).

A deținut mai multe funcții de răspundere: șef al Secției de literatură și artă a CC al PCM, redactor-șef al ziarului „Moldova socialistă” (1953-1963), ministru al culturii al RSSM (1963-1967), redactor-șef, apoi prim redactor-șef adjunct al ziarului unional „Sovetskaia kul'tura” (1968-1976).

A scris primele versuri, la hotarul anilor '30- '40. Unele au fost incluse în prima sa carte „Cântări primăverii sovietice” (1948). A abor-

dat mai multe genuri literare (reportaj versificat, odă, poem, miniatură lirică ș.a.). A editat volumele „Drumuri luminoase” (1951), „Cuvântul inimii” (1953), „Povestește-mi, Nistrule!” (1955), „La izvor” (1956), „Balada nucului” (1957), „Floarea de salcâm” (1958), „Cu fața spre stele” (1960), „Orele visării” (1966), „Culoarea pământului” (1969), „Țara izvoarelor” (1973) ș.a. A scris și piese dramatice („Când se coace poama” ș.a.).

Publicistica sa oferă date inedite din perioada respectivă („Poezia pământului meu”, 1961 ș.a.), reproduce impresii de călătorie („În jurul Europei”, 1957; „Pe drumurile Bulgariei”, 1958) și amintiri despre reprezentanți ai culturii din perioada URSS („Oamenii biografiei mele”, 1979, post-mortem).

A fost deputat al Sovietului Suprem al RSSM de legislațiile IV-VII, Cavaler al Ordinului „Lenin”, decorat cu trei ordine „Drapelul Roșu de Muncă”, două ordine „Insigna de Onoare”, Maestru Emerit al Artei din RSFSR (1970).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1993”. – Chișinău, 1993. – P. 44; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 124.

Bibliografie selectivă:

***Darienco, Petrea.** Balada nucului / Petrea Darienco. – Chișinău : Editura de Stat a Moldovei, 1957. – 88 p.

***Darienco, Petrea.** Floare de salcâm / Petrea Darienco. – Chișinău : Editura de Stat a Moldovei, 1958. – 80 p.

***Darienco, Petrea.** Versuri /

Petrea Darienco. – Chișinău : Lumina, 1971. – 76 p.

***Darienco, Petrea.** Viața dragostei : Versuri / Petrea Darienco. – Chișinău : Literatura artistică, 1977. – 92 p.

Cibotaru, Mihail Gheorghe. Ne-a fost ca un tată : [despre scriitorul Petrea Darienco (1923-1976)] / Mihail Gheorghe Cibotaru // Moldova suverană. – 2003. – 16 apr. – P. 2.

Stici, Ion. Omul care a făcut epocă în ziaristică : [scriitorul Petrea Darienco] / Ion Stici // Moldova suverană. – 2001. – 10 iulie. – P. 3.

Țopa, Tudor. Condeieri din Valea-Hoțului : (Petrea Darienco și Alexei Marinat) / Tudor Țopa // Voievozii inspirației. – P. 221-236.

Țopa, Tudor. Un rar fenomen în ziaristică și cultură : [despre publicistul și redactorul Petrea Darienco] / Tudor Țopa // Moldova și lumea = Молдова и мир. – 2003. – Nr 3. – P. 18-19.

Ana Struță

Antoine IRISSE
1903-1957

Pictor francez, originar din Basarabia.

S-a născut la 18 aprilie 1903, în Chișinău. A decedat la 10 ianuarie 1957, la Paris. Numele său real a fost Avram Iris.

Și-a făcut studiile la Școala de Belle Arte din Chișinău, în atelierul lui Auguste Baillayre (1920-1923). Formarea profesională și-a continuat-o

la Academia Regală de Arte Frumoase din Bruxelles și la Academia „Grande Chaumière” din Paris (1927-1929). A obținut cetățenia franceză în 1940.

Criticii menționează influența fovismului în picturile sale. În ultimii ani de viață, s-a remarcat prin abordarea abstracționismului.

A activat în serviciul auxiliar al Armatei Belgiene în 1924, iar în 1926 s-a stabilit definitiv la Paris, lucrând în atelierul lui Robert Wlérick și Henry Arnold. Și-a deschis propriul atelier la Montparnasse în 1936, iar în 1940 a început să studieze ceramica. Este prezent anual cu opere, alături de artiști celebri, la Salon d'Automne, Salon des Tuileries și la Salon de Mai (1945-1957), mari evenimente culturale din Paris.

Debutază cu prezentare publică de opere de artă personală la Galeria „Jeune Parque” din capitala franceză în 1929.

Lucrări reprezentative ale pictorului: „Croitorul” (1924), „Les poires”, „Corbeille et bouteille de vin” (1930), „Omul care gândește” (1932), „The Harmonica Player” (1934), „Portretul soției sale” (1938).

A luat parte la prezentarea publică de opere de artă la Galeria „Katya Granoff” (1931), la Galeria „L' Archipel”, împreună cu Raoul Dufy, Manet-Katz, Othon Friesz, Pablo Picasso, Jean Pagni, Maurice Utrillo, Maurice de Vlaminck (1932).

A participat la o expoziție de pe barja „Buccaneer”, apoi – la „Galerie des Quatre Chemins” (1933), la Galeria „Armand Drouant” (1934).

A avut o expoziție re-

marcabilă, „Henri Héraut. L' Amateur d'art”, ianuarie 1952, la Galeria „André Veil” din Paris. Tot acolo, în decembrie 1956, a fost organizată ultima sa expoziție din viață, pe care nu a mai putut-o vizita.

Opere: portretul unui „Bărbat îngândurat” (1932), „Geantă de cumpărături și cireșe” (1946), „Compoziție roz cu ceainic” (1947), „Portretul fiicei sale” (1948), „Natura moartă cu portocale și ananas”, „Vaza albastră”, „Tânără fată cu mandolină” I, II (1949), „Perele”, „Olimpia” I, II (1950), „Soldatul de plumb” (1951), „Micul soldat de tînchea” (1951), „Calvarul”, „The Orange Pitcher”, „Atelierul pictorului” I, II (1952), „Sărbătoarea păgână” I, II (1953), „Nature Morte a la Soupiere”, „Peisaj de toamnă” (1955).

De asemenea, și-a expus lucrările și la Salon des Indépendants.

Bibliografie:

Bulat, Vladimir. Lecția modernismului învățată în singurătate / Vladimir Bulat // Contrafort. – 2016. – Sept./Oct. (Nr 9/10). – P. 21.

Roșca, Denis. Irisse Antoine // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 320-321.

Stavilă, Tudor. Antoine Irisse – fovistul basarabeian din Paris / Tudor Stavilă // Panoramic ART 2016. – Chișinău : [S.n.], 2018 (Tipogr. „Bonus Offices”). – P. 189-190 : il.

Stavilă, Tudor. Un fovist basarabeian la Paris : [despre pictorul francez Antoine Irisse, originar din Basarabia (1903-1957)] / Tudor Stavilă // Moldova. – 2021. – Sept./Oct. – P. 86-96.

Lucia Bacaliuc

Ilie BOGDESCO
1923-2010

Pictor, grafician, caligraf. Artist al Poporului din URSS, Cavaler al Ordinului Republicii. Unicul artist plastic moldovean membru titular al Academiei de Arte din URSS.

S-a născut la 20 aprilie 1923, în satul Butuceni, stânga Nistrului (actualmente, raionul Râbnîța, regiunea transnistreană). A decedat la 29 martie 2010, în Rusia, la Sankt Petersburg.

În anul 1933, pe când avea zece ani, familia sa a fost deportată în regiunea Viatka (Kirov) din Siberia. În perioada 1938-1941, a studiat la școala medie din Nikolaevo, raionul Nagorsk, regiunea Kirov. Apoi, a fost înrolat în Armata Sovietică, în unitățile armate auxiliare din apropierea liniei frontului (1942-1945).

După război, a studiat la Facultatea de Grafică a Institutului de Pictură, Sculptură și Arhitectură „Ilia Repin” (1946-1951) din Sankt Petersburg (pe atunci, Leningrad). După absolvire, a fost admis în rândurile Uniunii Artiștilor Plastici Sovietici din Leningrad, ca membru titular. Timp de un an, a predat disciplinele de specialitate la Școala de Arte Plastice din orașul Saratov (1952-1953).

În 1953 s-a stabilit la Chișinău, unde a avut o activitate creatoare importantă, manifestându-se activ în diferite genuri de artă și deținând importante funcții administrative. În perioada 1961-1963, a fost redactor artistic principal la Editura „Cartea Moldovenească”. În anul 1972, a fost ales președinte al Comitetului de conducere al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din RSSM, iar în anii 1976-1979, reales în aceeași funcție, pentru încă două mandate, devenind și membru al Secretariatului UAP din fosta URSS. A fost ales deputat în Sovietul Suprem al RSSM, de legislaturile IX-XI.

În RSSM, a activat timp de 47 de ani (până în 1990, când a emigrat la Sankt Petersburg). În activitatea sa creatoare îndelungată la Chișinău, s-a manifestat în următoarele genuri de artă plastică: grafică de șevalet, compoziție de gen, portret, peisaj, desen de reportaj, grafică umoristică și satirică (caricatură), afiș, pictură de șevalet, artă monumentală, însă cele mai numeroase lucrări au fost realizate în domeniul graficii de carte.

A ilustrat peste 100 de cărți. De asemenea, a ilustrat balade populare („Miorița”, „Codreanu”, „Meșterul Manole”), dar și mari opere ale literaturii universale („Călătoriile lui Gulliver” de Jonathan Swift și „Don Quijote” de Miguel de Cervantes).

Prima expoziție personală la Chișinău a organizat-o în anul 1955, cu genericul „30 de zile în China”, fiind inspirat de călătoria prilejuită de un festival de carte din Țara Marelui Zid. În anul 1974, a

desfășurat o expoziție personală itinerantă, care a inclus orașele Novosibirsk, Lvov, Zaporojie, Kiev, Tallinn, Odesa. În anul 1976, a avut, de asemenea, o expoziție personală la Moscova. Expoziții personale peste hotare ale pictorului au fost organizate la Belgrad, Iugoslavia – în 1975, și la Plovdiv, Bulgaria, de două ori – în 1978 și 1985.

În perioada 1984-1990, a predat la Institutul de Stat al Artelor (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău), în 1986, titularizându-se ca profesor. Anii '90 ai secolului trecut au fost dificili pentru artist, cu unele neînțelegeri în mediul de creație, motiv pentru care, în anul 1992, a emigrat în Rusia. În 1993-2000 a lucrat în calitate de cadru didactic la Academia de Arte din Sankt Petersburg, în paralel cu activitatea de creație. În 2002, a condus Atelierul de Grafică al Institutului de Pictură, Sculptură și Arhitectură „I. E. Repin” din orașul de pe Neva.

Este autorul unui manual de caligrafie. Artistul a proiectat și creat propriul tip de literă tipografică, care se numește „Alfabetul Bogdesco” (o garnitură de majuscule chirilice și latine), inclus în registrul tuturor alfabetelor, utilizate în prezent.

Cele mai importante titluri și distincții acordate pictorului: Maestru în Artă al RSSM (1960); Marea Medalie de Aur a Academiei de Arte a URSS pentru pictura monumentală, expusă în incinta Casei de Cultură din Chițcani, Tiraspol (1968); Premiul de Stat al RSSM, pentru ilustrarea cărții „Punguța cu doi bani”

de Ion Creangă (1966); Medalia de Aur de la Expoziția Internațională „Cartea”, organizată la Moscova; Medalia de Aur de la Expoziția Internațională de Artă a Cărții de la Leipzig (1970) – pentru ilustrații la romanul „Crimă și pedeapsă”, de Fiodor Dostoievski.

A fost ales membru corespondent al Academiei de Arte Plastice din URSS și decorat cu medalia de bronz pentru prezentarea grafică a baladei „Codreanu” în cadrul Expoziției „Cartea-75”, organizată la Moscova (1975). A fost distins cu Diploma „Ivan Fiodorov”, la Concursul Unional „Arta Cărții”, pentru ilustrații la romanul „Călătoriile lui Gulliver”, de Jonathan Swift (1980).

În 1998, la împlinirea vârstei de 75 de ani, în semn de înaltă prețuire a meritelor deosebite în dezvoltarea și propagarea artelor plastice și pentru contribuție substanțială la formarea tinerilor plasticieni, i s-a conferit Ordinul Republicii.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 125-126.

Bibliografie selectivă:

Ilie Bogdesco: Biobibliografie / director gen.: Alexe Rău ; alcăt.: Victoria Stanchevici. – Chișinău : BNRM, 2013. – 176 p.

Argint, Alexandru. Ilie Bogdesco : Biografie din arhivă / Alexandru Argint // Literatura și arta. – 2015. – 10 dec. – P. 6.

Cazac, Viorica. Elemente caligrafice în creația lui Ilia Bogdesco / Viorica Cazac // Arta 2015. – Chișinău, 2015. –

P. 130-133.

Vrabie, Gheorghe. Ilie Bogdesco la un prag temporal / Gheorghe Vrabie // Moldova. – 2008. – Nr 5. – P. 42-43.

Ana Struță

**Dan Horia MAZILU
1943-2008**

Filolog, critic și istoric literar, medievist, slavist, estetician, doctor în filologie, profesor universitar, director general al Bibliotecii Academiei Române, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 20 aprilie 1943, la Pitești, România. A decedat la 16 septembrie 2008, la București.

În anii 1957-1961, și-a făcut studiile la Liceul „Nicolae Bălcescu” din Pitești, după care a urmat Facultatea de Limbi Slave a Universității din București (1961-1966).

În 1972, a susținut teza de doctor în filologie, cu tema „Opera umanistului Udriște Năsturel în contextul relațiilor româno-slave”.

După absolvire, a activat la Catedra de filologie slavă a Facultății de Limbi Străine în funcție de asistent (1967-1975), lector (1975-1982) și conferențiar universitar (din 1982).

A fost profesor la Catedra de literatură română, obținând, pe parcurs, toate gradele di-

dactice: de la conferențiar la profesor universitar la Catedra de istoria literaturii române din cadrul Facultății de Litere a Universității din București. Ulterior, a fost și decan la aceeași facultate (1994-2004).

Ca decan și membru al structurilor organizatorice de coordonare a învățământului superior, a contribuit esențial la relansarea și organizarea studiilor literare în universitatea românească și la formarea generațiilor de profesori și cercetători.

A fost invitat să țină cursuri de limba și literatura română la Universitatea din Sofia, Bulgaria (1972-1974), și la Institutul de Romanistică a Universității din Viena, Austria (1993).

Din 2006, a ocupat funcția de director general al Bibliotecii Academiei Române.

S-a dedicat și cercetărilor în domeniul literaturii române vechi. Debutul său literar a avut loc în 1969, la revista „Argeș”, după care a publicat monografia „Udriște Năsturel” (1974). Ulterior, a scris și editat un șir de volume de referință, precum: „Barocul în literatura română din secolul al XVII-lea” (1976), „Cronicari munteni” (1978), „Varlaam și Ioasaf. Istoria unei cărți” (1981), „Literatura română în epoca Renașterii” (1984), „Proza oratorică în literatura română veche” (2 vol., 1986-1987), „Recitind literatura română veche” (3 vol., 1994-2001), „Noi despre ceilalți. Fals tratat de imagologie” (1999), „O istorie a blestemului” (2001), „Voievodul dincolo de sala tronului” (2003), „Lege și fărădelege în lumea românească veche”

(2006), „Văduvele sau despre istorie la feminin” (2008) ș.a.

A semnat și volumele de traduceri: „Canalul” de Ivan Hrihurko (1979), „Stolul de lebede” de Vasil Zemljak (1985).

A colaborat la publicațiile periodice: „Revista de istorie și teorie literară”, „Limba română”, „Studii și cercetări lingvistice”, „Romanoslavica”, „Fonetică și dialectologie”, „Limbă și literatură”, „Analele Universității din București”, „România literară”, „Luceafărul”, „Argeș” ș.a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

În 2001, a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

Distins cu: Premiul Special al revistei „Argeș” (1982), Premiul „Titu Maiorescu” al Academiei Române (1994), Premiul „Nicolae Iorga” al Centrului Național Ecumenic pentru Dialog Spiritual (1996), Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru istorie literară (2001).

Decorat cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Ofițer (1 decembrie 2000).

Bibliografie selectivă:

Costin, Miron. Viața lumii : (Cu 13 reproduceri după manuscris) / Miron Costin ; pref.: Dan Horia Mazilu. – Galați : Porto-Franco, 1991. – 45 p.

Mazilu, Dan Horia. Barocul în literatura română din sec. al XVII-lea / Dan Horia Mazilu. – București : Minerva, 1976. – 346 p.

Mazilu, Dan Horia. Cronicarii munteni : Cîteva modele de retorică a povestirii / Dan Horia Mazilu. – București : Minerva, 1978. – 350 p.

Mazilu, Dan Horia. Introducere în opera lui Dosoftei / Dan

Horia Mazilu. – București : Minerva, 1997. – 230 p.

Mazilu, Dan Horia. Lege și fărădelege în lumea românească veche / Dan Horia Mazilu. – Iași : Polirom, 2006. – 557 p.

Mazilu, Dan Horia. Noi despre ceilalți : Fals tratat de imagologie / Dan Horia Mazilu. – Iași : Polirom, 1999. – 260 p.

Mazilu, Dan Horia. Varlaam și Ioasaf : Istoria unei cărți / Dan Horia Mazilu. – București : Minerva, 1981. – 255 p.

Mazilu, Dan Horia. Văduvele sau despre istorie la feminin / Dan Horia Mazilu. – Iași : Polirom, 2008. – 552 p.

Mazilu, Dan Horia. Vocația europeană a literaturii române vechi / Dan Horia Mazilu. – București : Minerva, 1991. – 322 p.

Mazilu, Dan Horia. Voievodul dincolo de sala tronului : Scene din viața privată / Dan Horia Mazilu. – Iași : Polirom, 2003. – 623 p.

Mazilu, Dan. Critica fenomenologiei lui Husserl dinspre Ortega y Casser. Obiecția fundamentală / Dan Mazilu // Revista de filosofie. – 2006. – Nr 1/2. – P. 101-107.

Mazilu, Dan Horia. D. Cantemir. „Divanul”. Introducere în imaginar / Dan Horia Mazilu // Limbă și literatură. – 1998. – Nr 3/4. – P. 33-39.

Mazilu, Dan Horia. Dosoftei înnoitorul. Accesibilitate / Dan Horia Mazilu // Eligibilitate. – 1998. – Nr 3/4. – P. 5.

Mazilu, Dan Horia. Miron Costin și istoria neamului său / Dan Horia Mazilu // Scara. – 2000. – Martie. – P. 144-149.

Mazilu, Dan Horia. Un manuscris al lui Dosoftei pus în valoare de Ioan Bianu / Dan Horia Mazilu // Academia. – 2006. – Nr 52/53. – P. 55-56.

Dan Horia Mazilu 70 / coord.: Silviu Angelescu. – București : Tracus Arte, 2014. – 254 p.

Mazilu Dan Horia // Dicționarul literaturii române. Vol. 2 : M-Z. – București : Univers Enci-

clopedic Gold, 2012. – P. 49-51.

Rusu, Dorina N. Mazilu Dan Horia // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 520.

Țărălungă, Ecaterina. Mazilu Dan Horia // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 485-486.

Vârgolici, Teodor. Mazilu Dan Horia / Teodor Vârgolici // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 152.

Maria S. Ciobanu

**Ion ETCU
1933-2018**

Lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, traducător, redactor.

S-a născut la 21 aprilie 1933, în satul Horodiște, județul Lăpușna (azi, raionul Călărași). S-a stins din viață la 31 mai 2018, la Chișinău.

După absolvirea Școlii Medii Generale din Călărași, și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1951-1956; azi, Universitatea de Sat din Moldova).

În 1967 a susținut teza de doctor în filologie la Institutul de Limbă și Literatură al

Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), iar în 1997 – pe cea de doctor habilitat, cu titlul „Studiu epistemologic asupra propoziției în limba română”, la Institutul de Lingvistică al AȘM (în prezent, Institutul de Filologie Română „B. P. Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova). În 2006, a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar.

Și-a început activitatea profesională în 1956, la AȘM, în cadrul Institutului de Istorie, Limbă și Literatură, în calitate de laborant. În 1958, după reorganizarea institutului în două instituții separate – Institutul de Istorie și Institutul de Limbă și Literatură, a deținut funcțiile de cercetător științific superior și de șef al Secției de cultura vorbirii, stilistică și traduceri (1987-1991). Din 1991, institutul se redenumesc în Institutul de Lingvistică, unde a fost, în anii 1991-1993, colaborator științific coordonator, iar din 1993, numit în bază de concurs director adjunct.

Din 2000, a desfășurat activitate didactică la Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, unde a predat cursurile „Limba română”, „Stilistica”, „Cultura vorbirii”, „Arta comunicării”, „Retorica”, „Corespondența de afaceri” ș.a. Din 2006, a fost profesor universitar. Totodată, a fost și redactor la publicațiile științifice ale acestei instituții. Concomitent, pe parcursul mai multor ani, a predat un curs de sintaxologie la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. A ținut mai multe lecții la cursurile de perfecționare a pedagogilor la Institutul de Perfecționare

re a Cadrelor Didactice din republică. A participat la nenumărate emisiuni radiofonice și televizate, la rubricile speciale de cultivarea vorbirii etc. În 2013 a renunțat la activitate în legătură cu pensionarea.

Și-a consacrat întreaga activitate cercetărilor în domeniul gramaticii, în special al sintaxei. A fost preocupat de stilistică, sociolingvistică, traductologie, lexicografie, cultura vorbirii ș.a. Rezultatele acestor cercetări se regăsesc în mai multe studii și monografii: „Propoziția nominativă. Caracteristici gramaticale” (1966), „Cultură, limbă, cultura vorbirii în context basarabean” (1993), „Sintaxa elementară. Introducere în syntaxologie” (2000) ș.a. Și-a adus aportul la elaborarea unor manuale de gramatică pentru școlile medii de cultură generală. A fost coautor al primului manual destinat studenților de la facultățile de filologie – „Curs de limbă moldovenească contemporană. Partea a 2-a. Sintaxa” (1959) și a manualului pentru școlile superioare „Limba moldovenească literară contemporană. Sintaxa” (1981, 1987). Autor și coautor al unui șir de ediții de referință, între care: primul „Ghid de conversație rus-român” (1967, 1971, 2001, 2004); „Dicționarul juridic rus-român” (1987, 2001); „Dicționar ortografic cu elemente de ortoepie și morfologie” (1991) ș.a. În colaborare a editat și volumul „Situația sociolingvistică din RSSM reflectată în presa periodică: 1987-1989” (1999). Cu îngrijirea sa, au fost editate toate fasciculele „Cultiva-

rea limbii” (1961-1986).

A fost conducător pentru 20 de teze de doctor în filologie și două teze de doctor habilitat.

Membru al colegiului de redacție al publicației „Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova (2006-2011)”, redactor-șef adjunct al revistei „Limba și literatura moldovenească” (din 1990, redenumită „Revistă de lingvistică și știință literară”, iar din 2009 – „Philologia”).

Începând cu anul 1988, s-a încadrat în lupta pentru alfabetul latin, limba de stat (oficială), recunoașterea identității lingvistice și a denumirii corecte a limbii literare din Republica Moldova – limba română. A fost unul dintre semnatarii „Scrisorii celor 66” (1988); coautor al proiectului de lege privind funcționarea limbilor în republică, elaborat de Institutul de Lingvistică.

I s-a decernat Diploma de Onoare a Prezidiului AȘM (1996), Medalia „Meritul Civic” (1999), Ordinul „Gloria Muncii” (2003).

În semn de recunoștință pentru realizările obținute în cercetare în domeniul filologiei și pregătirea cadrelor de înaltă calificare, AȘM l-a decorat cu Medalia „Dimitrie Cantemir” (2013).

A se vedea și articolul din Calendar Național 2013. – Chișinău, 2013. – P. 127-128.

Bibliografie selectivă:

Celac, Tatiana. Dicționar școlar român-rus / Tatiana Celac, Ion Ețcu. – București : Litera Internațional, 2005. – 614 p.

Ețcu, Ion. Sintaxa elementară

a limbii române : Introducere în syntaxologie / Ion Ețcu. – Chișinău : Concernul „Presa”, 2000. – 184 p.

Hanganu, Aurelia. Construcții actanțiale în limba română / Aurelia Hanganu ; red. șt.: Ion Ețcu ; Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. – 280 p.

Botnariuc, Vasile. Comunicarea didactică în spațiul universitar/academic / Vasile Botnariuc, Ion Ețcu // Colocviul Național cu participare internațională „Filologia modernă : realizări și perspective în context european” / coord.: Inna Negrescu, Ludmila Șimanschi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 55-63.

Botnariuc, Vasile. Silviu Berejan – promotor al principiilor filosofice în cercetarea faptelor de limbă / Vasile Botnariuc, Ion Ețcu // Filologia modernă : realizări și perspective în context european, abordări interdisciplinare în cercetarea lingvistică și literară : (In memoriam acad. Silviu Berejan). Ediția a 4-a, 10-12 noiembrie 2010, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 71-76.

Cotelnic, Tudor. Probleme de lingvistică teoretică în viziunea academicianului Silviu Berejan / Tudor Cotelnic, Ion Ețcu // Colocviul științific național : Lecturi în memoriam acad. Silviu Berejan / coord.: Eugenia Mincu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 102-112.

Ețcu, Ion. Lupul basarabean – Valeriu Matei / Ion Ețcu // Literatura și arta. – 2013. – 28 mar. – P. 5

Ețcu, Ion. Saturația empirică și abordare rațională în cercetarea limbii / Ion Ețcu // Simpozion Interuniversitar „Probleme de lingvistică, literatură română și glotodidactică” / coord.: Vasile Botnariuc. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 23-31.

Ețcu, Ion. Vorba lui a învins tăcerea : [Anatol Ciobanu (1934–2016)] / Ion Ețcu, Teodor Cotelnic // Literatura și arta. – 2016. – 16 iun. – P. 7

Sajin, Angela. Avantajele utilizării principiilor filozofice în cercetarea faptelor de limbă /

Angela Sajin, Vasile Botnariuc, Ion Ețcu // *Limbaj și Context = Speech and Context*. – 2011. – Vol. 2. – P. 27-33.

Sajin, Angela. Competența lingvistică : competență de comunicare / Angela Sajin, Ion Ețcu, Vasile Botnariuc // *Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugeniu Coșeriu”*. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 104-113.

Doctor Habilitat Ion Ețcu : *Biobibliografie / coord., red. șt.: Vasile Botnariuc, Aurelia Hanganu ; resp. de ed.: Constantin Manolache ; bibliogr.: Diana Cazacu*. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2014. – 240 p.

Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova : [volum omagial, 75 de ani de la nașterea profesorului universitar Ion Ețcu] / *Moldcoop ; Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova / red.-șef: Tudor Maleca, red. resp.: Vasile Botnariuc, Sergiu Petrovici*. – Chișinău : UCCM, 2010. – 241 p.

Beli, Liviu. Ion Ețcu / Liviu Beli, Tudor Țopa // *Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat*. – Chișinău : Draghiștea, 2010. – P. 321-321.

Botnariuc, Vasile. Apărătorul ființei limbii române : [lingvistul Ion Ețcu, 85 de ani de la naștere] / Vasile Botnariuc, Ludmila Botnariuc // *Literatura și arta*. – 2018. – 26 apr. – P. 6.

Cotelnic, Teodor. Ion Ețcu octogenar / Teodor Cotelnic // *Philologia*. – 2013. – Nr 1/2. – P. 128-134.

Cotelnic, Teodor. Lingvistul de valoare – Ion Ețcu, un neogit căutător al adevărului / Teodor Cotelnic // *Philologia*. – 2018. – Nr 5/6. – P. 135-145.

Țopa, Tudor. O viață între oameni înțelepți // Țopa, Tudor. *Horodiștea codrenilor / Tudor Țopa ; red. coord.: Constantin Ețcu*. – P. 252-258.

Ungureanu, Elena. Un om care simțea românește : [In me-

moriam Ion Ețcu, doctor habilitat în filologie, profesor universitar] / Elena Ungureanu, Maria Cosniceanu // *Literatura și arta*. – 2018. – 7 iun. – P. 4.

Elena Barbos-Balinschi

Tudor UNGUREANU 1963

Interpret de muzică folclorică, instrumentist, conducător al Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”, Artist al Poporului.

S-a născut la 24 aprilie 1963, la Căpriana, raionul Strășeni.

A studiat la școala medie din satul natal (1970-1980). Ulterior, și-a continuat studiile la Facultatea de Iluminare Culturală din cadrul Institutului de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (1980-1984; azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

Din copilărie, a îndrăgit cântecul popular și muzica. A cântat mai întâi la armonică. Din clasa a II-a, a acompaniat la baian corul școlii.

Concomitent cu studiile de la facultate, a desfășurat activitate artistică în cadrul Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța”, condus de maestrul Andrei Tamazlăcaru, sub îndrumarea căruia, împreună cu Ileana Osoianu și Victor Dubenco, a stat la baza lansării acestuia (1981). Activitatea în cauză a menținut-o timp de

peste patru decenii.

Pentru întâia oară, și-a făcut apariția pe scena mare în 1980, însoțind-o pe Ileana Osoianu cu clinchete de clopoței la interpretarea baladei „Miorița”, în cadrul unui festival internațional din Bratislava, Republica Slovacia (atunci, Republica Socialistă Cehoslovacia). În 1983 a debutat în calitate de solist cu piesa folclorică „Bordeiașul” la un alt festival internațional din Vilnius, Lituania.

Este solul folclorului autentic pe scenele întregului spațiu românesc și pe cele internaționale (Olanda, Polonia, Cehia, Italia, Germania, Finlanda, Spania, Coreea de Sud, Lituania, Ucraina etc.).

Își începe activitatea profesională la Secția de cultură Strășeni, deținând funcția de metodist (1984-1985). În 1985 a înființat Ansamblul Etnofolcloric „Ștefan Vodă” din Căpriana, debutul căruia a avut loc pe scena Uniunii Scriitorilor din Moldova, cu colindul „La poartă, la Ștefan Vodă”. Pe parcursul anilor, ansamblul respectiv și-a câștigat reputația de „legendă”, avându-l „staroste și cobzar” pe maestrul Tudor Ungureanu.

A fost colaborator al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală (2006-2017).

A lansat în 2004 antologia „La poartă, la Ștefan Vodă” în format tradițional și pe CD, DVD-ul „Muguri de înviere”; în 2015, la cea de-a 30-a aniversare de la înființarea Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă” – CD-ul „Lin pelin”; în 2018 – CD-ul „Dor de acasă” ș.a.

În 2013 a organizat un spectacol cu genericul „Măr-

turisiră unuia dac”, cu ocazia jubileului său de 50 de ani de la naștere, în incinta Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, inaugurând și o expoziție de instrumente muzicale populare, între care și cobza cu care a cântat mai bine de un sfert de secol.

Este un împătimit colecționar de prosoape și covoare moldovenești. Deține și o colecție variată de automobile. Sumanul pe care îl poartă are circa 200 de ani, reprezentându-l ca păstrător al valorilor naționale, moștenite din străbuni, semnificând un îndemn de a ne menține ca neam și entitate.

În prezent, intenționează să înființeze un muzeu al instrumentelor muzicale populare tradiționale – „Vatra cobzarului”, unde să expună instrumente cu corzi: cobza, cetera, mandolina, chitara ș.a.; de suflat: tilinca, naiul, clarinetul ș.a. și cu clape: acordeonul, pianul ș.a. Muzeul lui Tudor Ungureanu va conține și instrumente reprezentative ale altor popoare. Dintre viitoarele sale expozate fac parte deja piese rare: o orgă din 1805 și o ceteră din 1700.

Artistul s-a aflat în primele rânduri ale mișcării de eliberare și renaștere națională. A fost și este și un mare ocrotitor al tradițiilor noastre milenare. Împreună cu Ansamblul Etnofolcloric „Ștefan Vodă”, evoluează la toate manifestările naționale, începând de la primele adunări naționale.

Este înzestrat cu o voce bărbătească inedită și cântă la toate instrumentele muzicale tradiționale. Interpretează piese populare, deve-

nite șlagăre: „La poartă, la Ștefan Vodă”, „Duna, duna”, „Bordeiașul”, „Câte doi”, „Dor de acasă”, „Cântec haiducesc”, „Păstoreasca”, „Tristă-i Mănăstirea Putna”, baladele „Ilinca” și „Arnăutul” ș.a.

A realizat piese în duet: cu Maria Iliuț – „Măriucă, unde te duci?”, cu Veta Ghimpu-Munteanu – „Foaie verde de negară”, cu Maria Stoianov – „Prutule, pe malul tău” ș.a.

În 1992, a întemeiat Fundația Culturală „Căpriană”, fiindu-i și președinte. Sub auspiciile acesteia, a organizat Festivalul Obiceiurilor de Iarnă „Ziua Sfântului Vasile” (14 ianuarie 1993), Festivalul Poeziei și Cântecului Patriotic „In memoriam Ion Vatamanu: «Să mă chemați să vă cânt»” (1 mai 2000), Festivalul Cântecului Coral „La poartă, la Ștefan Vodă” (2 iulie 1992), Festivalul Folcloric „Căpriană” (28 august 1994, Hramul Mănăstirii Căpriană).

Totodată, împreună cu Ion Vatamanu, ex-deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, președinte al Comisiei de cultură și culte, a creat Centrul Cultural Monastic „Căpriană”.

În prezent, lucrează asupra proiectelor: Amfiteatrul „Căpriană”, „Crucea marilor voievozi: Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș”, Complexul Muzeal „Moașra lui Chiprian” din Căpriană, Studioul de Etnografie „Ștefan Vodă” din Strășeni.

Fondator și președinte al Uniunii Folcloriștilor din Republica Moldova (din 2015). Membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova.

Pentru activitatea reprezentativă pe tarâm folcloric și

pentru fidelitatea remarcată în preferințele ascultătorilor Radio „Noroc”, în 2015, Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”, condus de Tudor Ungureanu, i-a fost acordat trofeul „Potcoava de Aur”, la categoria „Muzică populară”.

A fost distins cu titlul onorific „Artist al Poporului” (2010) și decorat cu Medalia „Mihai Eminescu” (2013).

În 2021, în semn de apreciere a măiestriei sale interpretative în vederea păstrării identității naționale și a răspândirii valorilor culturale românești, președintele României Klaus-Werner Iohannis l-a decorat cu Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri”.

Bibliografie selectivă:

Ungureanu, Tudor. Centrul Chișinăului ar putea fi la Căpriană / Tudor Ungureanu // Flux. – 1999. – 10 mar. – P. 1.

Ungureanu, Tudor. Tudor Ungureanu: Jelui-m-aș și n-am cui, jelui-m-aș „Fluxului”... : [discuție cu Tudor Ungureanu, conducătorul Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”, invitatul rubricii „La o... mămăliguță” / moderator: Gheorghe Budeanu // Flux : ediția de vineri. – 1998. – 24 apr. – P. 6.

Ungureanu, Tudor. Tudor Ungureanu: „N-am adunat averi, dar cea mai mare bogăție a mea este CD-ul Formației „Ștefan Vodă” de la Căpriană” [Resursă electronică audio] : [interviu realizat cu Tudor Ungureanu, invitatul emisiunii „Dor de izvor” la Postul de Radio Chișinău (20 februarie 2021)] / consemnare: Tatiana Slivca // <https://radiochisinau.md/dor-de-izvor-tudor-ungureanu-nam-adunat-averi-dar-cea-mai-mare-bogatie-a-mea-este-cdul-formatiei-stefan-voda-de-la-capriana---127755>.

html (accesat: 06.11.2022).

[Ungureanu, Tudor]. Tudor Ungureanu – dacul din Căpriana: Din culise... [Resursă electronică video] : [protagonistul emisiunii „Tradiții”, postul de televiziune TVR Moldova, realizată la Căpriana (9 octombrie 2021)] / autor proiect, realizator: Tatiana Slivca ; redactor: Tatiana Goraș ; editor imagine: Ruslan Sașco // <https://www.youtube.com/watch?v=SPc7XUVGS6g> (accesat: 24.11.2022).

[Ungureanu, Tudor]. Tudor Ungureanu la neREDactat cu Rodica Ciorănică [Resursă electronică video] : [interviu cu Tudor Ungureanu, invitatul emisiunii „NeREDactat” la postul de televiziune TV 8] / show host: Rodica Ciorănică ; producător, regizor: Alla Donțu // <https://www.youtube.com/watch?v=4HsYQu3w-qk> (accesat: 06.11.2022).

Ciobanu, Eugenia. „Hoțul de frumos” : [maestrul Tudor Ungureanu, 50 de ani de la naștere] / Eugenia Ciobanu // *Literatura și arta*. – 2013. – 2 mai. – P. 8.

Ghimpu-Munteanu, Veta. La Căpriana, vraja de baladă... : [Tudor Ungureanu, conducătorul Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”] / Veta Ghimpu-Munteanu // *Moldova*. – 1996. – P. 4.

Personalități din Moldova și-au ridicat Medalia „Centenarul Marii Uniri” [Resursă electronică] : [cu referire la Tudor Ungureanu, conducătorul Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”] // https://www.ipn.md/ro/personalitati-din-moldova-si-au-ridicat-medalia-centenarul-marii-7967_1084080.html (accesat: 24.11.2022).

Proca, Ion. Cu dor de Ungureanu / Ion Proca // *Glasul națiunii*. – 2005. – 29 dec. – P. 24.

Roibu, Nicolae. Tudor Ungureanu: „Am făcut cea mai mare academie de folclor – Academia „Tălăncuța” : [despre rapsodul Tudor Ungureanu] / Nicolae Roibu // *Timpul*. – 2013. – 25 mai. – P. 7; Roibu, Nicolae. Dreptul la numele tău : (proză și publicistică) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 19-20.

Tohaneanu, Tomi. Dacul care

străjuiește la hotar – luptă, prin cântecul său, pentru românism și pentru tradiție. Iar cântecul îi este armă de nădejde! [Resursă electronică] : [despre Tudor Ungureanu, Artist al Poporului] / Tomi Tohaneanu // <http://www.cunoastelumea.ro/tudor-ungureanu-dacul-care-strajuieste-la-hotar-lupta-prin-cantecul-sau-pentru-romanism-si-pentru-traditie-iar-cantecul-ii-este-arma-de-nadejde/> (accesat: 06.11.2022).

Tudor Ungureanu // Ansamblul Etnofolcloric „Tălăncuța” în cronici și în imagini / concepție, sel. și red.: Veta Ghimpu-Munteanu. – Chișinău: [S. n.], 2012. – P. 251-260, 273-274.

Tudor Ungureanu : [cobzar, colaborator la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Artist al Poporului, conducătorul Ansamblului Etnofolcloric „Ștefan Vodă”: date biografice] // *Realități culturale*. – 2014. – Nr 4. – P. 7.

Elena Barbos-Balinschi

Ioan MÂNĂSCURTĂ 1953-2021

Prozator, eseist, publicist, traducător, editor.

S-a născut la 28 aprilie 1953, în Popeștii de Jos, Drochia, într-o familie de intelectuali. S-a stins din viață la 27 martie 2021.

A învățat la Școala Medie din Popeștii de Sus (1960-1970), după care și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Filologie, Secția de jurnalism (1970-1975).

Și-a început activitatea în presă încă din anii de studenție, colaborând în calitate de corespondent ne titular la ziarul „Tinerimea Moldovei” (1973-1975), ca, după absolvire, să devină redactor la acea publicație (1976-1979). Apoi a activat ca redactor la revista „Femeia Moldovei” (1975-1976) și la Editura „Literatura Artistică” (1979-1981). Pe parcursul anilor, începând cu 1986, a susținut rubrici permanente la revistele „Moldova”, „Femeia Moldovei”, „Orizont” („Columna”), „Literatura și arta”, „Țara”, „Patria tânără”, „Accente libere”, „Noi”.

În perioada anilor 1988-1989, a condus Cenaclul Uniunii Scriitorilor din Moldova „Dialog”.

Din 1989 până în 1992, a fost redactor-șef și președinte al Colegiului pentru Traduceri și Relații Literare al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar în perioada 1992-1998, a dirigit Editura Uniunii Scriitorilor. În 1998 a constituit Asociația Obștească „Prințep”, instituție cu atribuții editoriale, în cadrul căreia a realizat proiecte editoriale de succes.

În 2002 a fondat și a condus (pentru o scurtă perioadă) publicația periodică „Gazeta românească”. În anii 2002-2013, a activat în calitate de expert al Comisiei Naționale a Republicii Moldova (CNRM) pentru UNESCO, iar în perioada 2013-2015, a activat în calitate de consilier la Agenția Informațională de Stat „Moldpres”.

Debutul literar absolut al scriitorului a avut loc în adolescență, în anul 1967, la ziarul raional din Drochia

„Munca comunistă”, beneficiind de o prezentare generoasă din partea redacției. În perioada 1967-1979, a publicat povestiri, portrete, recenzii și cronici literare, de film și teatru, numeroase interviuri cu oameni de cultură și știință, în presa republicană și unională. A avut publicații în volume colective, apărute la Chișinău și la Moscova, în română și rusă. În 1978 a semnat scenariul filmului „Surorile”, regizat de Iacob Burghiu.

A debutat editorial în 1979 cu volumul de interviuri și eseuri „Noi și gândurile noastre”, urmat de „Bărbații Universului: nuvele și balade fantastice” (1980), „Lecția de suflet” (1985), „Artefact” (1989), „Măine când ne vom întâlni pe pământ” (1989), „Tăierea capului” (1996), „Marea vânătoare” (2005), „Înnodarea lui ceva cu altceva”, (2006), „Deslușirea semnelor” (2016), „Despre fiare și oameni” (2019), „Citirea a doua, nu ultima” (2020) ș.a.

Proza lui Ioan Mănescu a fost tradusă în limbile rusă și ucraineană, franceză, engleză, japoneză, slovacă, letonă, lituaniană, bulgară, ungară, tadjică, kazahă, armeană, tătară ș.a., introdusă în antologii și culegeri colective, iar romanul pentru adolescenți „Artefact” a apărut în franceză, cehă, japoneză și bulgară. De asemenea, a editat, împreună cu pictorul Sergiu Puică, dicționarele ilustrate bilingve: „Primul meu dicționar” (în variantele român-francez, român-rus, român-englez, român-ucrainean, român-găgăuz și român-bulgar).

La rândul său, a fost și el un traducător apreciat, traducând în română circa 20 de cărți, între care: „Pământ al oamenilor” (Antoine de Saint-Exupéry), „Solaris și alte povestiri” (Stanislaw Lem), „Despre veșnice pribegiri și despre Pământ” (Ray Bradbury) ș.a.

În calitate de editor, a gestionat elaborarea, traducerea, antologarea și apariția a circa 800 de volume: proză, poezie clasică și contemporană, carte de învățatură, ediții originale cu caracter enciclopedic, dicționare, albume, cărți pentru copii, calendare tematice, materiale didactice, în funcție de necesitățile generale și de moment. A colaborat cu edituri importante de la București, Cluj-Napoca, Iași, cu Biblioteca Națională a României, Academia Română, AȘM și alte instituții.

Secția Națională IBBY (International Board on Books for Young People) a apreciat în repetate rânduri succesele auctoriale și cele editoriale ale lui Ioan Mănescu, răsplătindu-l cu diplome și premii la mai multe ediții ale Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (2006, 2010, 2019).

Laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova (1996, 2006); Premiului CNRM pentru UNESCO (2006); Premiului „Mihail Sadoveanu” pentru proză; Salonului Internațional de Carte Românească, Iași (2006); Marelui Premiu „Coresi” pentru albumul „Republica Moldova, patrimonial” (2012). În 2012, i-a fost acordat Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova, iar în 2013 – Diploma de gradul I a Guvernului Repu-

blicii Moldova.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1981), al Uniunii Scriitorilor din România (1996) și al Organizației Mondiale a Scriitorilor (PEN-Club). Este Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2015). În 2016, Consiliul local al comunei Popeștii de Sus, Drochia, a decis ca biblioteca publică din localitate să poarte numele scriitorului Ioan Mănescu.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 241-252.

Bibliografie selectivă:

Mănescu, Ioan. Artefact : Roman fantastic / Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2004. – 192 p.

Mănescu, Ioan. Citirea a doua (nu ultima) / Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2017. – 168 p.

Mănescu, Ioan. Deslușirea semnelor / Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2016. – 288 p.

Mănescu, Ioan. Despre fiare și oameni / Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2019. – 312 p.

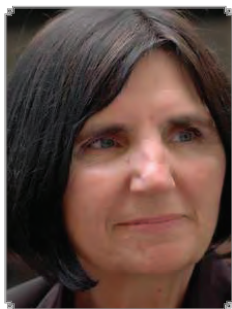
Mănescu, Ioan. Înnodarea lui ceva cu altceva / Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2006. – 184 p.

Mănescu, Ioan. Marea vânătoare / Ioan Mănescu. – Chișinău : Princeps, 2005. – 592 p.

Mănescu, Ioan. Întoarcea formei în conținut / Ioan Mănescu // Moldova. – 2013. – Nr 1. – P. 72-77.

Matei, Valeriu. Un scriitor reprezentativ pentru literatura română contemporană – Ioan Mănescu / Valeriu Matei // Moldova. – 2021. – Mar./Apr. – P. 36-39.

Ana Struță

Călina TRIFAN
1953

Poetă, eseistă și cercetătoare literară.

S-a născut la 30 aprilie 1953, în satul Slobozia Mare, Vulcănești (actualmente, raionul Cahul). În 1970 a absolvit școala medie din satul de baștină. A studiat la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova (1972-1976).

A lucrat în calitate de bibliograf, apoi, de bibliotecar-șef la Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova (1976-1988); bibliograf la Colegiul de Traduceri al Uniunii Scriitorilor din Moldova și redactor la ziarul „Glasul națiunii” (1989-1991). În perioada 1991-2014, a fost secretar științific la Centrul Național de Studii Literare și Muzeografie „Mihail Kogălniceanu” (în prezent, Muzeul Național al Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”).

Debutul absolut cu versuri s-a produs în ziarul raional „Calea spre comunism”, în 1971, iar editorial – în anul 1984, în volumul colectiv „Dintre sute de catarge”. Cărțile de poezie semnate de Călina Trifan sunt următoarele: „Adagio” (Chișinău,

1989); „Soliloc” (Chișinău, 1992); „Descărcare în egretă” (Timișoara, 1999); „Canonul tăcerii” (Timișoara, 2000); „Pe banchizele din cer” (Chișinău, 2004); „Femeile iubesc cum respiră” (Chișinău, 2011); „Semne particulare: Haute couture. Poeme alese (1984-2014)” (Iași, 2014); „Femeile iubesc cum respiră” (București, 2016); „Arta războiului sau pauză de respirație” (Chișinău, 2018); „Zona de respirație” (Chișinău, 2020).

Este autoarea volumelor de eseuri și interviuri: „Femeia în zonele de conflict” (autor și coordonator, Chișinău, 2006); „Aleea Clasicilor” (Chișinău, 2009); „Memorări necesare: o viață în dialog. Istории orale” (Chișinău, 2015) ș.a.

În calitate de cercetător literar la Muzeul Literaturii Române din Chișinău, a luat parte la elaborarea „Dicționarul[ui] scriitorilor români din Basarabia 1812-2006” (ed. 1-a, 2007) și a „Dicționarul[ui] scriitorilor români din Basarabia 1812-2010” – și ca autor și secretar științific (ed. a 2-a, 2010).

Este membră reprezentativă a generației '80 basarabene în literatură. Pentru cărțile sale, s-a ales cu premii ale Uniunii Scriitorilor din Moldova (2004, 2015, 2017, 2018). Alte mențiuni și distincții: Diplomă de Onoare a Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2015), Medalia de stat „Mihai Eminescu” (2015), premii ale saloanelor internaționale de carte de la Chișinău și Iași (1999).

Este prezentă în multe antologii din țară și străinătate.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. –

Chișinău, 2003. – P. 94-95; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 116-117.

Bibliografie selectivă:

Cartea poeziei 2017 / antologatoră : Călina Trifan. – Chișinău : Arc, 2017. – 147 p.

Trifan, Călina. Aleea clasicilor / Călina Trifan. – Chișinău : Arc, 2009. – 86 p.

Trifan, Călina. Arta războiului sau pauză de respirație / Călina Trifan. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 98 p.

Trifan, Călina. Canonul tăcerii / Călina Trifan. – Timișoara : Augusta, 2000. – 151 p.

Trifan, Călina. Descărcare în egretă / Călina Trifan. – Timișoara : Augusta, 1999. – 84 p.

Trifan, Călina. Femeile iubesc cum respiră / Călina Trifan. – Chișinău : ARC, 2011. – 80 p.

Trifan, Călina. Memorări necesare : O viață în dialog : (Memorialistică și istorii orale) / Călina Trifan. – Chișinău : Lumina, 2015. – 144 p.

Trifan, Călina. Pe banchizele din cer / Călina Trifan. – Chișinău : Cartier, 2004. – 60 p.

Trifan, Călina. Soliloc / Călina Trifan. – Chișinău : Hyperion, 1992. – 69 p.

Trifan, Călina. Zona de respirație / Călina Trifan. – Chișinău : Pontos, 2020. – 80 p.

Trifan, Călina. Povestea ca terapie : [prefață] / Călina Trifan // Căpățână, Olga. Mireasa din Kabul / Olga Căpățână. – Chișinău : Arc, 2019. – P. 5-6.

Trifan, Călina. Prefață / Călina Trifan // Căpățână, Olga. Agent dublu / Olga Căpățână. – București : Detectiv literar, 2018. – P. 3-4.

Trifan, Călina. Un oraș promis // Quadrant. – 2020. – Nr 3. – P. 120-121.

Chiper, Grigore. Minimalismul formei și conținutul esențializat // Contrafort. – 2021. – Nr 4. – P. 5.

Gherman, Marcel. Călina Trifan. Zona de respirație // Sud-est cultural. – 2021. – Nr 2. – P. 48.

Nechit, Irina. Să descoperim „pedeapsa albastră” a Călinei Trifan : [despre volumul de versuri „Femeile iubesc cum respiră” de C. Trifan] / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2011. – 19 iul. – P. 10.

Pilchin, Maria. Cartea de poezie : zece poezi la (r)apel : [cu referire la Călina Trifan] / Maria Pilchin // Revista literară. – 2021. – Nr 8 (61). – P. 21.

Rachieru, Adrian Dinu. Basarabencele : [creația Irinei Nechit și cea a Călinei Trifan] / Adrian Dinu Rachieru // Convorbiri literare. – 2019. – Nr 4. – P. 82-85.

Șimanschi, Ludmila. Modul de existență al poeziei Călinei Trifan într-o lume postmodernă // Dialogica. – 2019. – Nr 2. – P. 26-31.

Țarălungă, Ecaterina. Călina Trifan. Arta războiului sau Pauză de respirație // Viața românească. – 2019. – Nr 11/12. – P. 8.

Voncu, Răzvan. Poezia de înaltă ținută : Călina Trifan // Voncu, Răzvan. Poeți români de azi : În vol. Vol. 1 / Răzvan Voncu. – București : Muzeul Literaturii Române, 2015. – P. 133-135.

Ana Struță

Ion POPESCU-GOPO 1923-1989

Realizator de filme de animație, scenarist, desenator, caricaturist, ilustrator de carte român.

S-a născut la București, la 30 aprilie 1923. S-a stins din viață la 29 noiembrie 1989, în capitala României.

A moștenit vocația pentru artă de la tatăl său, Constantin Popescu, plastician, sculptor și caricaturist, pictând din fragedă copilărie. Pseudonimul Gopo provine din primele litere ale numelor părinților săi: mama – Gorenko, tatăl – Popescu.

În anul 1939, a fost admis la Academia de Belle-Arte din București (actualmente, Universitatea Națională de Arte), abandonând însă ulterior cursurile. La sfârșitul anilor '40 ai secolului trecut, a urmat un curs intensiv de animație la Studioul „Soiuzmultfilm” din Moscova.

În 1942, a făcut demersuri pentru crearea unei secțiuni de animație în cadrul Oficiului Național al Cinematografiei. Odată cu dotarea acestuia cu tehnica necesară, a început o colaborare la realizarea graficii și hărților animate pentru documentarele de propagandă ale Ofi-

ciului (1941-1944). Ulterior, în cadrul serviciului militar, mobilizat la batalioanele de propagandă, a continuat realizarea de grafică satirică.

În anul 1949, a consemnat debutul oficial în animație, alături de tatăl său și Matty Aslan, cu scurtmetrajul „Pungața cu doi bani”.

Din anul 1950, după absolvirea studiilor de la Moscova, a fost angajat ca regizor-șef la Studioul Cinematografic „București”, care, după 1964, a devenit „Animafilm”.

În anul 1951, a produs desenul animat „Rățoiul neascultător”, iar în perioada următoare, a regizat filmele de desene animate „Albina și porumbelul” (1951), „Doi iepurași” (1952), „Marinică” (1953), „O muscă cu bani” (1954), „Șurubul lui Marinică și Ariciul răutăcios” (1955).

Ca scenarist și regizor de filme de ficțiune cu actori a debutat cu producția „Fetița mincinoasă” (1956), premiată la Festivalul Internațional de Film de la Damasc.

Filmele de desene animate au fost însă producțiile care i-au adus faima națională și recunoașterea internațională, fiind remarcabilă meditația autorului asupra condiției umane, exprimată prin „împletirea” unor idei originale, lirism și umor.

Toate acestea au fost prezentate prin intermediul „Omulețului lui Gopo”, personajul definitoriu al creației artistului, un umanoid cu o geometrie extrem de simplă, însă care interpreta problemele lumii contemporane.

A fost prezent în pro-

ducțiile cinematografice: „Scurtă istorie” (1957), ce concentra povestea devenirii umanității, de la nașterea sistemului nostru solar la zborul în cosmos, „S-a furat o bombă” (1961), „Pași spre lună” (1963), „De-aș fi... Harap-Alb” (1965), „Povestea dragostei” (1976) etc.

În anul 1981, a fost turnat filmul „Maria Mirabela”, o coproducție româno-sovietică a studiourilor „România-Film”, „Soiuz multfilm” și „Moldova-Film”, cu Gopo în dubla calitate de scenarist și regizor, muzica fiind semnată de Eugen Doga, iar versurile de Grigore Vieru. Ne referim, de asemenea, la „Maria și Mirabela în Tranzistoria” (1988). În ultimele două filme, a apărut și ca interpret al personajului Moș Timp.

Pe lângă activitatea sa de scenarist și regizor, a interpretat roluri în filmele proprii: „Faust XX” (1966), „Rămășagul” (1985), „Galax, omul păpușă” (1986), „O zi la București” (1987), dar și în filme ale altor regizori, precum „O noapte de pomină” (1939), în regia lui Ion Șahighian, sau „Dimitrie Cantemir” (1973), în regia lui Gheorghe Vitanidis, unde l-a interpretat pe țarul Petru cel Mare.

În perioada 1968-1989, a fost președinte al Asociației Cineaștilor din România (ACIN), iar în anii 1969-1972 – vicepreședinte al Asociației Internaționale a Filmului de Animație și director al Secției de film și televiziune din cadrul Organizației Mondiale a

Sănătății.

A obținut pentru animațiile sale peste 50 de premii la diferite festivaluri și manifestări de profil din străinătate: Premiul „Palme d'Or” la Cannes (1957), la Oberhausen și Moscova pentru „Scurtă istorie” (1958), la San Francisco și Karlovy Vary, pentru „Homo Sapiens” (1960), „Premiul de onoare” la Mamaia (1966) și Leipzig (1969) pentru „Sărutări”. Nenumărate premii ale ACIN: în 1978 pentru „Ecce Homo”; în 1979, 1981, 1982 pentru „Quo vadis?”; în 1983, 1986 pentru „Homo Faber”, iar în 1987 pentru „Amprentă”. De asemenea, în anul 1985, ACIN i-a acordat Premiul pentru întreaga activitate. A fost ales membru de onoare al Uniunii Autorilor și Realizatorilor de Film.

În anul 2007, în cinstea sa și la împlinirea a 50 de ani de când a obținut Premiul „Palme d'Or” la Festivalul Internațional de Film de la Cannes, Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc a înființat Premiile „Gopo”, ce răsplătesc cele mai bune performanțe în industria filmului din România, iar trofeul are forma omulețului lui Gopo, o sculptură ingenioasă, realizată de Adrian Ilfoveanu. De atunci, Premiile „Gopo” se acordă an de an pentru 20 de categorii, între care: „Cel mai bun film de lungmetraj”, „Cel mai bun regizor (film de lungmetraj)”, „Cel mai bun scenariu (film de lungmetraj, ficțiune)”, „Cel mai bun actor și, respectiv”,

„Cea mai bună actriță (film de lungmetraj ficțiune)”, „Cea mai bună imagine”, „Cel mai bun montaj”, „Cel mai bun film de debut”, „Tânăra speranță”, „Cel mai bun film european” (dintre cele distribuite în România în anul precedent).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 103-104.

Popescu-Gopo, Ion. Filme, filme, filme... / Ion Popescu-Gopo. – București : Meridiane, 1963. – 74 p.

Rîpeanu, Bujor T. Popescu-Gopo, Ion // Rîpeanu Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Mironia, 2013. – P. 461-463.

Tipa, Violeta. Cu cineastul Ion Popescu-Gopo în lumea basmului modern : Maria, Mirabela // Tipa, Violeta. Magia filmului de animație / Violeta Tipa. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 185-192 : il., fot.

Ana Struță

Luca ARBORE
? – 1523

Pârcălab și portar de Suceava, diplomat, sfetnic domnesc, nepotul de frate al lui Ștefan cel Mare.

Luca Arbore, fiul lui Ioachim Arbore cel Bătrân, pârcălab de Neamț (frate cu Ștefan cel Mare) și al Anastasiei, nepoata lui Cârstea cel Mare, vornic – de unde ar reieși că Luca era nepot de frate al marelui voievod. A fost căsătorit de trei ori consecutiv: cu Maria (care, probabil, s-a „prăpădit”, în timpul invaziei polone, din 1497, împreună cu trei copii), cu Dragna, fata lui Șandru pârcălab și, în cele din urmă, cu Iuliana (înmormântată în Biserica din satul Arbore), fiica lui Petre Țura, comis.

Dregător cu o bogată carieră politică, diplomatică și militară, de 37 de ani, în timpul voievozilor Ștefan cel Mare, Bogdan al III-lea și Ștefăniță Vodă. Luca Arbore a deținut dregătoria de pârcălab și portar de Suceava (1486, 1498-1523). A participat la semnarea Tratatului de Pace Moldo-Polon, din 12 iulie 1499, de la Hârlău, și de alianță între Ștefan cel Mare și Alexandru, Marele Duce al Lituaniei, din 14 septembrie 1499. În paralel, a îndeplinit importante misiuni

diplomatice, fiind trimis de Ștefan cel Mare ca sol în Țara Leșească (1496, 1503), Marele Cnezat al Moscovei (1496) și Hanatul Crimeii (1497).

În timpul invaziei din 1497 a lui Ioan Albert al Poloniei, o garnizoană, în frunte cu Luca Arbore, a apărut cu succes, timp de trei săptămâni, Cetatea de Scaun a Sucevei. El este ctitorul bisericii din satul Arbore (ținutul Neamț), înălțată în anii 1499-1502 și înfrumusețată cu monumentale fresce interioare și exterioare, unde i s-au păstrat și două tablouri, unul votiv și altul funerar, precum și cel din satul Șipote (ținutul Iași), unde avea și curți de reședință.

Ștefan cel Mare i-a „întărit” satul Solca, parte din localitatea Țăpești, moștenit de la părinții săi, deținând, totodată, un domeniu imens de circa 25 de sate. Venind cu bogate ofrande la ctitoriile ștefanieni, el a fost înscris cu părinții și familia sa în pomelnicele mănăstirilor Moldovița și Voroneț.

Luca Arbore era considerat de poloni drept pretendent la scaunul domnesc, pe când murea Ștefan cel Mare (1504). A activat ca prim-sfetnic în domniile lui Bogdan al III-lea (1504-1517) și Ștefăniță Vodă (1517-1527). Acuzat de „hiclenie” de acesta din urmă, a fost decapitat la Hârlău, în aprilie 1523, împreună cu fiii săi, Theodor și Nichita. Tragicul eveniment „când au perit Arbore hatmanul cu ficiorii lui”, cu 500 de ani în urmă, a fost descris în Letopisețul Țării Moldovei de Grigore Ureche, care a găsit frumoase cuvinte de laudă despre înaintașul nostru: „...

un om ca acel, ce au crescut în tinerețile lui Ștefan Vodă (nepotul lui Ștefan cel Mare – n.n.), toată țara otocârmuia ...și drept plată au luat de la dânsul (Ștefăniță Vodă – n.n.), în loc de dulceță ..., pentru nevoința lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au perit...” Această faptă nedreaptă din partea domniei a stârnit nedumerire și teamă în rândul boierimii, care „știau ce bine au avut Ștefan Vodă de la dânsii (Luca Arbore și fiii săi – n.n.) și mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toții s-au întristat de vrăjmășia lui vodă ...”. Locul înhumării lui Luca Arbore rămâne necunoscut.

Dintre alți copii ai demnitarului sunt cunoscuți: Solomia (†1497), Constantin (†1497), Maxim (†1488-1497), Gliga postelnic, fugit în Polonia, Ioan, Filip, Gheorghe (ultimii trei, decedați de mici), Stanca, Tudosia, Odochia, Mariica și Nastașia. Neamul arbureștilor a fost continuat prin ficele sale Sofica, căsătorită cu Gavriil Trotușan, mare vistiernic, și Ana, căsătorită cu Pintelei Plaxa, comis.

Bibliografie selectivă:

****Arbore** : Istorie, artă, restaurare / Corina Popa, Ovidiu Boldura, Maria-Magdalena Dobrota [et al.]. – București : ACS, 2016. – 272 p.

Caproșu, I. Biserica Arbure / I. Caproșu. – București : Meridiane, 1967. – P. 7.

Eșanu, Andrei. Obârșia și familia lui Luca Arbore în lumina unor izvoare inedite / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Revista de istorie a Moldovei. – 2009. – Nr 1. – P. 3-21.

Eșanu, Andrei. Pomelnicul Mănăstirii Voroneț. Studiu și text / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // *Analele Putnei / Centrul de cercetare și documentare „Ștefan cel Mare”, Mănăstirea Putna.* – 2008. – Anul 4, Nr 2. – P. 127.

Eșanu, Valentina. Luca Arbore în misiuni diplomatice ale lui Ștefan cel Mare / Valentina Eșanu // *Akademos.* – 2013. – Nr 4 (31). – P. 136-141.

Eșanu, Valentina. Marii demnitari ai Țării Moldovei în domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) / Valentina Eșanu. – Chișinău : Cartier, 2018. – P. 239-252, 347-348.

Gorovei, Ștefan S. Găneștii și Arbureștii / Ștefan S. Gorovei // *Familii boierești din Moldova și Țara Românească : Enciclopedie istorică, genealogică și bibliografică.* Vol. 1 / coord.: Mihail D. Sturza. – Iași, 2004. – P. 94.

Lefter, Lucian-Valeriu. „Boierii noștri credincioși”. Conexiuni genealogice în sfatul domnesc al lui Ștefan cel Mare / Lucian-Valeriu Lefter // *Analele Putnei / Centrul de cercetare și documentare „Ștefan cel Mare”, Mănăstirea Putna.* – 2010. – Anul 6, Nr 1. – P. 265-270.

Moldova în contextul relațiilor politice internaționale : 1387-1858 : Tratatate / ed. de Ion

Jeremia. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 107-114 (doc. 66), P. 114-116 (doc. 67).

****Pușcașu, Voica Maria.** Necropole medievale din Moldova până la sf. sec. XVII-lea / Voica Maria Pușcașu. – București, 2021. – P. 185-186.

Szekeley, M. M. Obârșia lui Luca Arbure. O ipoteză / M. M. Szekeley // *În onorem Paul Cernovodeanu / ed. de Violeta Barbu.* – București : Kriterion, 1998. – P. 419-429.

Ureche, Grigore. Letopisețul Țării Moldovei / Grigore Ureche ; ed. de P. P. Panaitescu. – București, 1955. – P. 135.

Andrei Eșanu

Mai

2023

Pace, mai 1945.

1975, ulei pe pânză, 120 x 117 cm.

Galeria de Artă din Tighina

Luni	1	8	15	22	29
Marți	2	9	16	23	30
Miercuri	3	10	17	24	31
Joi	4	11	18	25	
Vineri	5	12	19	26	
Sâmbătă	6	13	20	27	
Duminică	7	14	21	28	

90 de ani de la nașterea lui **Miron Scorobete**, poet, prozator, membru al Uniunii Scriitorilor din România, publicist, redactor la TVR Cluj (1 mai 1933).

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Postolache**, geobotanist, biolog, profesor universitar, doctor habilitat în biologie (2 mai 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 138-139.*

100 de ani de la nașterea lui **Veniamin Slobozinski**, pictor, pedagog (3 mai 1923 – 14 febr. 1997).

70 de ani de la nașterea **Lidiei Bejenaru-Botgros**, interpretează de muzică populară, Artistă a Poporului (3 mai 1953 – 26 iul. 2021). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 104-105.*

90 de ani de la nașterea lui **George Constantin**, actor român de teatru și cinema (3 mai 1933 – 28 apr. 1994).

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Mărzencu (Mărzenco)**, jurnalist, publicist, scriitor, cineast, cercetător-istoric, activist civic (4 mai 1953).

60 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Nichiforeac**, interpret de muzică populară, Maestru în Artă (6 mai 1963).

80 de ani de la nașterea lui **Laurențiu Ulici**, critic și istoric literar, poet, publicist și președinte al Uniunii Scriitorilor din România (6 mai 1943 – 16 noiem. 2000).

70 de ani de la nașterea lui **Igor Liberman**, pictor și grafician din Republica Moldova (7 mai 1953).

190 de ani de la nașterea lui **Johannes Brahms**, compozitor, pianist și dirijor german (7 mai 1833 – 3 apr. 1897). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 107-108.*

60 de ani de la nașterea lui **Petru Hadârcă**, actor, regizor de teatru și cinema, director al Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, Artist al Poporului. (8 mai 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 142.*

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Tintiuc**, specialist în management și sănătate publică, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale (9 mai 1943). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 123-124.*

70 de ani de la nașterea lui **Iurie Usatâi**, pictor și pedagog (12 mai 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 143.*

1910 ani de la inaugurarea, la Roma, a **Columnei lui Traian**, monument al etnogenezei românilor (12 mai 113). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 108-110.*

220 de ani de la nașterea lui **Justus von Liebig**, chimist german, profesor universitar, cercetător și inventator, unul dintre fondatorii chimiei organice (12 mai 1803 – 18 apr. 1873).

50 de ani de la nașterea lui **Serghei Portărescu**, economist, doctor în științe economice, conferențier universitar (14 mai 1973).

160 de ani de la nașterea lui **John Charles Fields**, matematician și profesor canadian, fondator al premiului internațional pentru realizări excepționale în matematică – Medalia „Fields” (14 mai 1863 – 9 aug. 1932). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 143.*

130 de ani de la nașterea lui **Afanasie Gherghelegiu**, biotehnolog, doctor în științe tehnice, cercetător științific, docent, inventator, savant (18 mai 1893 – 21 mai 1977).

140 de la nașterea lui **Walter Gropius**, arhitect și pedagog german, cetățean naturalizat american, fondator și director al Școlii „Bauhaus”, unul dintre marii arhitecți ai secolului XX, care a trăit și a creat în Germania, până în 1934 și apoi în Statele Unite ale Americii, din 1937 până la moartea sa (18 mai 1883 – 5 iul. 1969).

80 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Peicev**, pictor. (19 mai 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 146.*

130 de ani de la nașterea lui **George D. Florescu**, istoric și genealogist, arheolog, cercetător științific român (19 mai 1893 – 25 oct. 1976).

130 de ani de la nașterea lui **Efrem Enăchescu** (nume de botez: Ioan), arhiepiscop al Chișinăului și mitropolit al Basarabiei, profesor și director la Seminarul Teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (21 mai 1893 – 5 dec. 1968). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 113.*

70 de ani de la nașterea lui **Artur Buzdugan**, fizician, doctor habilitat în științe fizice, cercetător științific și inventator (21 mai 1953). *A se vedea și CN 2013, p. 147-148.*

90 de ani de la nașterea lui **Octav Grigorescu**, pictor și grafician român, ilustrator de carte, profesor universitar și poet (22 mai 1933 – 7 febr. 1987)

130 de ani de la nașterea lui **Armand Călinescu**, om politic și economist român, colaborator al lui Carol II și adversar al Gărzii de Fier, ministru, președinte al Consiliului de Coroană (22 mai 1893 – 21 sept. 1939).

110 ani de la nașterea lui **Tudor Radu Popescu**, diplomat, jurist de notorietate europeană, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (22 mai 1913 – 2 sept. 2004). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 148-150.*

80 de ani de la nașterea lui **Alexandru Rusu**, inginer, om de afaceri, economist, editor, mecenat (23 mai 1943). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 174-175.*

140 de ani de la nașterea lui **Dimitrie I. Leonida**, inginer electrician, profesor universitar, om de știință român, membru titular al Academiei Române (23 mai 1883 – 14 mar. 1965).

110 ani de la nașterea **Olgăi Caba**, scriitoare, pedagogă, profesoară universitară română, originară din Basarabia (23 mai 1913 – 20 iulie 1995). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 150-151.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Caraion**, poet și traducător român. S-a afirmat ca o voce lirică, sarcastică, tragică, revoltată, aflată într-o permanentă criză existențială (24 mai 1923 – 21 iul. 1986). *A se vedea și art. din CB 1998, p. 53.*

100 de ani de la nașterea lui **Victor Felea**, poet, critic literar și traducător român (24 mai 1923 – 28 mar. 1993).

100 de ani de la nașterea lui **Radu Voinea**, inginer constructor, profesor universitar, membru și fost președinte al Academiei Române, membru titular al Academiei Europene de Arte, Științe și Litere (24 mai 1923 – 12 mai 2010).

110 ani de la nașterea lui **Anghel Rugină**, economist american de origine română, membru de onoare din străinătate al Academiei Române (24 mai 1913 – 15 dec. 2008). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 151.*

90 de ani de la nașterea lui **Eugen Simion**, critic și istoric literar, editor, eseist, doctor în științe filologice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române și ex-președinte al Academiei Române (25 mai 1933 – 18 oct. 2022). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 115-116; CN 2018, p. 127-128.*

70 de ani de la înființarea **Ministerului Culturii al Republi-**

cii Moldova (27 mai 1953). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 182.*

90 de ani de la nașterea lui **Dumitru Kara-Cioban**, scriitor găgăuz, muzeograf, fondatorul Muzeului Culturii Găgăuze (27 mai 1933 – 1986). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 152.*

120 de ani de la nașterea lui **Victor Bunea**, inginer de concepție și cercetător în industria mașinilor electrice, profesor universitar, doctor în științe tehnice, membru de onoare al Academiei Române (27 mai 1903 – 3 apr. 1995).

100 de ani de la nașterea **Silviei Păun**, arhitectă, arheologă, etnologă, etnografă, culegătoare de folclor și cercetătoare română, originară din Basarabia (27 mai 1923 – 2003). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 117.*

90 de ani de la nașterea lui **Radu Negru**, eseist, publicist, bibliotecar, critic de artă, profesor, membru al Academiei din Bologna (27 mai 1933 – 27 mai 1997). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 152-153.*

80 de ani de la nașterea **Vioricăi S. Constantinescu**, teoreticiană literară și traducătoare română comparatistă, doctor în filologie, profesoară universitară (27 mai 1943).

220 de ani de la fondarea la Chișinău a **Școlii Domnești** (28 mai 1803). *A se vedea și art.*

din CN 2003, p. 118-119; CN 2021, p. 510-512.

570 de ani de la **Căderea Constantinopolului** sub stăpânirea turcească (29 mai 1453). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 176-178.*

70 de ani de la cucerirea, pentru prima dată, a **vârfului Everest** (Chomolungma), cel mai înalt vârf montan de pe Pământ. Andrei Carpenco a fost primul alpinist din Republica Moldova care a arborat, în 2009, Drapelul de Stat. Republica Moldova este a 42-a țară care a realizat această performanță (29 mai 1953).

140 de ani de la nașterea lui **Onisifor Ghibu**, pedagog, publicist, teolog și militant politic, membru corespondent al Academiei Române (31 mai 1883 – 31 oct. 1972). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 179-180.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Voicu**, profesor universitar, doctor inginer în automatică, membru al Academiei Române și membru titular al Academiei de Științe Tehnice din România (31 mai 1943).

120 de ani de la nașterea lui **Mircea Grossu-Viziru**, inginer de aviație, cercetător și inventator român, deținător al unor invenții brevetate în România, Franța și SUA (mai 1903 – 15 noiem. 1980).

**Lidia BEJENARU-
BOTGROS
1953-2021**

Interpretă de muzică populară, Artistă a Poporului.

S-a născut într-o familie numeroasă din satul Țiplești, raionul Sângerei, la 3 mai 1953. A decedat la 26 iulie 2021, la Chișinău, fiind înmormântată la Cimitirul Central (Armenesc) din capitală.

A făcut studii muzicale la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sârbu” din Soroca (actualmente, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”), în anii 1968-1971, fiind colegă cu Nicolae Botgros, devenit ulterior partenerul său de scenă și de viață.

În 1971 este angajată în calitate de metodistă la Casa de Cultură Edineț, unde a condus o formație de dansatori. În perioada când a locuit la Edineț, cuplul Botgros a lansat cântecele „Face-m-aș privighetoare”, „Vino, bade-n, șezători!”, precum și piese bulgărești. Ulterior, a devenit solistă a Orchestrei „Ciocârliă”, dirijată de Nicolae Botgros. În 1973-1974 a activat în Orchestra de Muzică Populară „Mugurel” a Filarmonicii din Chișinău. A debutat pe scena profesionistă cu cântecele: „Sărută-mă,

măi Vasile!”, „Cântecul mamei”, „Frunzuliță de-o răchită”. Din bogatul repertoriu al solistei mai fac parte piesele: „Măi dorule, dorule!”, „Țara mea e ca o floare”, „Așa-i hora mândră-n sat”, „Te duci, bade, la armată”, „Deschide, bade, fereastra!”, „Balada șarpelui” ș.a.

Cântăreața a optat pentru varietatea și diversitatea propriului repertoriu, în care a inclus doine, romanețe, cântece lirice, de joc, de voie bună etc.

A colaborat cu colegii interpreți: Nicolae Glib, Nicolae Cibotaru, Nicolae Sulac. În 1978 începe activitatea cu Orchestra Națională de Muzică Populară „Lăutarii” în cadrul Filarmonicii de Stat din Moldova, susținând concerte în fostele republici unionale, în Cehoslovacia, Polonia, Germania, Grecia, Norvegia, Turcia, Italia etc. Iar în ultimele trei decenii de viață, a concertat foarte mult în România, alături de aceeași orchestră condusă de Nicolae Botgros.

A fost distinsă cu Medalia „Meritul Civic” (1993) și cu titlul onorific „Artist al Poporului” din Republica Moldova (2010). Post-mortem, a devenit Cetățean de Onoare al municipiului Sângerei.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 104-105.

Bibliografie selectivă:

Bejenaru Lidia // Femei din Moldova : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 41.

Buzilă, Serafim. Bejenaru Lidia // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpretilor din Moldova /

Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1999. – P. 20.

Ghimpu-Munteanu, Veta. Plânsul viorii : [Veta Ghimpu-Munteanu în dialog cu Nicolae Botgros : discuție în memoriam Lidia Bejenaru] / Veta Ghimpu-Munteanu, Nicolae Botgros // Realități culturale. – 2021. – Nr 10. – P. 12-17.

Unde a-nvățat Botgros, Nistrul curge mai frumos : [cu referire la interpreta Lidia Bejenaru] / pagină realizată de Silvia Strătilă // Natura. – 2021. – Febr. (Nr 2). – P. 7.

Ana Struță

**George CONSTANTIN
1933-1994**

Actor român de teatru și cinema.

S-a născut la 3 mai 1933, la București. A decedat la 30 aprilie 1994, în capitala României.

La vârsta de 15 ani, s-a înscris la o școală profesională de pe lângă Întreprinderea de Construcții de Avioane din România, specializarea Ajustaj. Din 1951, a studiat la Institutul de Artă Cinematografică din București (actualmente, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”). În anul următor, a fost admis la Institutul de Teatru „I. L. Caragiale”, în clasa maestrului Nicolae Bălțățeanu, asistenți fiind Ion Cojar și Vlad Mugur (azi, Univer-

sitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”). Spectacolul de absolvire a fost „Tragedia optimistă”, de V. Vișnevski (1956), unde a jucat rolul unui ofițer.

Ulterior, a ajuns conform repartiției la Teatrul Armatei, viitorul Teatru „Nottara”, unde a jucat primul său rol – Serghei, din „Mama și copiii ei”, de A. N. Afinoghenov, în regia lui Gh. Jora.

Alături de Florin Piersic și Vasilica Tastaman, s-a realizat în filmul „Aproape de soare” (1960), producția lui S. Știopul. Un rol memorabil a avut în „Reconstituirea” (regizat de L. Pintilie, 1968), filmul de debut al actorului George Mihăiță și al regretatului Vladimir Găitan. Au urmat și alte roluri interpretate cu dăruire: secretarul din „Împlicinații”, de J. Racine; Tranio în „Femeia îndărătnică”, de W. Shakespeare (regia: G. Rafael); soldatul în „Invazia”, de L. Savin (regia: I. Șahighian); Sava în „Din noapte spre zori”, de M. Mohor (regia: I. Șahighian); Andrieș – în „Stânca miresei”, de I. Dragomir (regia: I. Șahighian) etc.

De asemenea, poate fi urmărit în următoarele producții cinematografice: „Un surâs în plină vară” (1963) și „La porțile pământului” (regizate de G. Saizescu, 1965); „Diminețile unui băiat cuminte” (regia: A. Blaier, 1967); „Răpirea fecioarelor” (regia: D. Cocea, 1968); „Cu mâinile curate” (regia: S. Nicolaescu, 1972); „Dincolo de nisipuri” (regia: R. Gabrea, 1973); Muntele ascuns” (regia: A. C. Băleanu, 1974); „Cantemir” (regia: Gh. Vitanidis, 1975); „Singurătatea

florilor” (regia: M. Constantinescu, 1976), „Între oglinzi paralele” (regia: M. Verou, 1978); „Iancu Jianu, haiducul” (regia: D. Cocea, 1981); „Vlad Țepeș” (regia: D. Năstase, 1979); „Bietul Ioanide” – dublaj de voce pentru Burebista (regia: D. Pița, 1980); „Ștefan Luchian” (regia: N. Mărgineanu, 1981) ș.a.

A colaborat cu regizoarea Sanda Manu pentru rolul profesorului Henry Higgins în „Pygmalion”, de G. B. Shaw (1959), fiind distins cu Premiul I pentru tineri actori; pentru El în piesa „Acest animal ciudat”, de G. Arout, după A. P. Cehov; Anchetatorul Porfiri în „Crimă și pedeapsă”, de G. Arout, după F. M. Dostoievski, în 1970, sau rolul Meșterul în „Pentru lacrimi”, de V. Rozov.

A fost prezent și în seriale TV: „Războiul independenței” (regia: D. Năstase ș.a., 1977); „Totul se plătește” (regia: M. Moldovan, 1987); „Figuranții” (regia: M. Urșianu); „François Villon – Poetul vagabond” (regia: S. Nicolaescu, 1987); „Trandafirul și coroana” (regia: D. Munteanu, 1991); „Templul tăcerii” (regia: G. Bușecan, 1992); „Domnișoara Christina” (regia: V. Sergovici, 1992/6); „Cel mai iubit dintre pământeni” (regia: Ș. Marinescu, 1993); „Începutul adevărului (Oglinda)” (regia: S. Nicolaescu, 1994), „O vară de neuitat” (regia: L. Pintilie, 1994) etc.

Ultimul rol în teatru a fost Harpagon, din „Avarul de Molière”, în regia lui M. Cornișteanu, a cărui premieră a avut loc în 1994.

În memoria sa, a primit numele George Constantin Studioul de Teatru T2 al Ra-

diodifuziunii (2004) și Sala Studio a Teatrului „Nottara”. De asemenea, se organizează Festivalul Internațional de Teatru pentru Elevi „George Constantin”.

De Ziua Mondială a Teatrului, în 2016, a primit postum o stea pe Aleea Celebrităților din Piața Timpuului (Cocor) și Placheta Orașului București, în semn de recunoaștere și prețuire pentru întreaga sa activitate în domeniul teatrului și filmului. A fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural”, clasa a III-a (1967), pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice, și clasa a II-a (1971), la 50 de ani de la constituirea Partidului Comunist Român.

A fost distins și cu Premiul pentru cel mai bun rol într-o piesă românească.

Iancu, Napoleon Toma. Constantin George // Dicționarul actorilor de film / Napoleon Toma Iancu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 90-91.

Rîpeanu, Bujor T. Constantin George // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 137-138.

Țărălungă, Ecaterina. Constantin George // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 209.

Lucia Bacaliuc

Gheorghe MĂRZENCU
(Mărzenco)
1953

Jurnalist, publicist, scriitor, cineast, cercetător-istoric, activist civic.

S-a născut la 4 mai 1953 în satul Tătărești, raionul Strășeni.

După absolvirea școlii de opt ani din satul natal (1960-1968), și-a continuat studiile la Școala Medie Nr. 1 din Strășeni (1968-1970). Ulterior, a făcut serviciul militar, după care a studiat la Facultatea de Filologie din cadrul Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), specialitatea Limba și literatura moldovenească (1972-1976). Concomitent, a făcut studii de jurnalism la aceeași instituție (1974-1976). În 1985 a urmat cursuri de jurisprudență la Școala Medie Specială pentru Pregătirea Personalului de Comandă a Ministerului Afacerilor Interne al URSS din orașul Lvov, Ucraina, susținând calificarea de jurist în organele Ministerului Afacerilor Interne din URSS.

A urmat cursuri de perfecționare în managementul administrării publice, în cadrul Academiei de Administrare Publică de pe

lângă Președintele Republicii Moldova (2000).

În anii 2014-2015, a studiat limba germană și istoria Germaniei la Volkshochschule (Școala Populară Superioară) din orașul Brilon, Germania.

După absolvirea facultății de bază, și-a desfășurat activitatea pedagogică în calitate de profesor de limba și literatura română la Școala Medie nr. 19 din Chișinău (1978-1979).

În perioada ianuarie 1980 - mai 1986, a fost angajat în cadrul Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova ca ofițer de sector și de investigații, în Secția Afacerilor Interne a raionului Frunze (astăzi, sectorul Buiucani) din orașul Chișinău.

Din mai 1986, se transferă la muncă în cadrul Comitetului de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune (actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleraudio-Moldova”), în calitate de redactor-prezentator de știri sportive. În 1989 devine comentator politic al redacției Actualități TV, autor și prezentator al emisiunilor tematice și informative „Viața internațională”, „Ultima oră”, „Teleexpres”, inclusiv prezentator al programului informativ „Mesager TV”, în limbile rusă și română.

În 1990 a fost ales deputat (consilier) al Consiliului Municipal Chișinău. Din 1992, deține funcția de șef al Direcției Tineret și Sport a Primăriei Chișinău. Iar din 1993, este șef al Serviciului de Presă și Sociologie din cadrul aceleiași instituții (în perioada mandatului primarului Nicolae Costin). Concomi-

tent, a activat în calitate de corespondent în Republica Moldova și Ucraina al cotidianului „Ora” din București (1992-1993).

În anii 1995-2002, a fost consilier, purtător de cuvânt și șef al Serviciului de comunicare la Ministerul Economiei și Reformelor. A deținut și funcția de consilier al Vicepreședintelui Parlamentului Republicii Moldova pentru relații cu mass-media (1996).

Din 2003, este manager redactor-șef al ziarului de profil economic „Capital Market”. După un an, a revenit la Compania „Teleraudio-Moldova” în funcția de șef al Departamentului relații externe și sociologie. Iar din 2006, este producător-șef al studioului de producere a filmelor „TeleFilm-Chișinău”. În 2008 a fost licențiat al Federației Române de Fotbal, agent de jucători și manager de turnee, iar doi ani mai târziu – editorialist al publicației săptămânale „Europeanul” din Chișinău.

În 2010 a lucrat ca specialist în comunicare la Ministerul Culturii, apoi a fost consultant principal în Serviciul de presă al Președinției Republicii Moldova (2010-2012). Din 2010, colaborează intens cu ziarele „Jurnal de Chișinău”, „Timpul” și revista „Destin românesc”, la care este și membru al Colegiului de redacție. Lucrările sale din aceste publicații sunt republicate în revistele electronice „Art-Emis Academy”, „Cer și pământ românesc”, „Podul” etc. din România și „Cercle Moldavie” din Franța.

În anii de deșteptare și eliberare națională (1988-1991)

și în timpul Războiului de la Nistru (1992), s-a aflat în prima linie de luptă pentru democratizarea societății, emanciparea națională și libertatea de expresie. A înfruntat cenzura totalitară, organizând și desfășurând proteste, mitinguri, greve, lăuri de atitudine în cadrul emisiunilor live, în vederea unor schimbări radicale în activitatea Televiziunii Naționale.

A fost primul reporter TV, care a filmat cu camera ascunsă violențele gărzilor paramilitare ale separatismului de peste Nistru și din zona găgăuză, imagini difuzate cu operativitate pe postul național TV. La 19 august, 1991, a fost primul prezentator de știri TV care, în emisie directă, a anunțat lovitura de stat de la Moscova și a chemat populația la apărarea Televiziunii Naționale.

În martie 1992, s-a ocupat de organizarea Marșului Unirii „Drumul Crucii”, pe distanța Chișinău-București, cu prilejul aniversării Unirii Basarabiei cu România din 27 martie 1918.

A realizat mai multe volume de publicistică, în nume propriu sau în calitate de redactor, precum: „Ești cât dăruiești” (2005), „Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori” (2020), „Zbor de cocor peste cetate” (2021) ș.a. A semnat lucrările și ca *George Mârzenicu*.

În peste patru decenii de activitate jurnalistică, a semnat peste 400 de articole și eseuri în tematica ocupației Basarabiei de către regimul sovietic și consecințele acesteia pentru populație, foamea organizată, deportările în masă,

rezistența armată antisovietică ș.a. A colaborat cu publicațiile: „Literatura și arta”, „Gazeta de Chișinău”, „Glasul națiunii”, „Moldova suverană”, „Sfatul Țării”, „Flux”, „Mesagerul”, „Tineretul Moldovei”, „Săptămâna” ș.a.

În anii 1997-2015, a elaborat și publicat buletinul informativ economic „Economie și reforme”. A reprezentat în spațiul românesc revista „Ost-West Contact” din Germania, pe paginile cărei a promovat imaginea agenților economici din Republica Moldova și România.

A activat ca jurnalist în România, Germania, Franța, Marea Britanie, Luxemburg, Ucraina, Rusia, Belarus ș.a. A realizat un interviu exclusiv cu ex-președintele Federației Ruse, Boris Elțin (Moscova, septembrie 1990), apoi și o serie de relatări reportericești de la Campionatul Mondial de fotbal (Germania, 2006), filme.

S-a manifestat și în calitate de scenarist și producător, realizator al mai multor filme documentare pe tematici culturale, sociale și economice, printre care: „Zile de cumpănă” (documentar publicistic, 1991), „O viață în scenă” (antologie despre și cu M. Bieșu, 2005), „La vatra hoarelor” (V. Curbet și Ansamblul „Joc”, 2006), „Eterna” (E. Doga, 2007), „Sub un soare, sub un cer” (conviețuirea reprezentanților diverselor etnii în Republica Moldova, 2007) – toate aflate în arhiva video a Companiei „Teleraudio-Moldova”, serialul documentar „Tătărești, Centrul Basarabiei” (2013), „Mileștii Mici, ieri, azi, mâine” (2005), „Moldtelecom, oameni și

succese” (2006) ș.a.

Este autorul expoziției de imagini pe panouri „Au luptat și au învins teroarea roșie” (2011), vernisată la Chișinău, Cahul, Strășeni și alte localități din Republica Moldova și din România (Vălenii de Munte, Prahova).

Din 2013, locuiește și activează în Germania și Franța, unde a produs filme documentare în limbile germană și franceză, cu elemente românești, în colaborare cu Asociația Kulturgesellschaft „Brilon-Rumänien”, VHS-VolksHochSchule și Studio-ul „Tutoveni”, din Chișinău: „Fest am Wochenende” („Sărbătoare la sfârșit de săptămână”), „Rumänien-Brilon und meine Freunde” („România-Brilon și prietenii mei”), „Belles personnes à Paris”, „Vacances aux grands parents” etc.

În baza monografiei sale publicistice de istorie și etică socială „Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori”, a realizat la București filmul documentar „A mai căzut un mit cu eroi sovietici, mitul de la Răscăieți” (2020), scenariul și lectura aparținând lui Cristian Alexandrescu, actor și scenarist.

În calitate de istoric-cercetător, a participat cu prelegeri și comunicări la mai multe conferințe naționale și internaționale de specialitate.

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova și al Asociației Naționale a Istoricilor „Alexandru Moșanu” din Republica Moldova.

La 27 august 1991, a fost distins cu Diploma de Onoare a Republicii Moldova „pentru mobilizarea opiniei publice,

curajul civic și moral, înaltul profesionalism”, pe care însă a refuzat-o printr-o declarație publică, în care sublinia că decorarea jurnaliștilor constituie o încercare a clasei politice de a-și supune oamenii de creație, de a stăpâni libertatea de expresie a jurnaliștilor.

Bibliografie selectivă:

Ești cât dăruiești... : Mănăstirea Căpriană, pilon și simbol al credinței noastre ortodoxe. Cronica unui radio-maraton, cu ilustrații : Monografie a generozității umane / autor de proiect: Ilie Teleșcu, Gheorghe Mărzencu. – Chișinău : Compania Publică Națională Teleradio Moldova, 2005. – 300 p.

Josu, Constantin. Strigăt de cocor peste cetate sau vitraliu din amintiri / Constantin Josu ; red.-coord.: Gheorghe Mărzencu. – [Chișinău] : [S. n.], 2020. – 220 p.

Mărzencu, Gheorghe. Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori : Monografie publicistică de istorie și etică socială / Gheorghe Mărzencu. – Chișinău : Pontos, 2020. – 272 p.

Rec.: Petrencu, Anatol. Gheorghe Mărzencu – „Minciuna mai mare decât războiul sau cum eroul Lomakin a murit de trei ori. Monografie publicistică de istorie și etică socială” [Resursă electronică] // <https://www.art-emis.ro/cronica-de-carte/gheorghe-marzencu-minciuna-mai-mare-decat-razboiul-sau-cum-eroul-lomakin-a-murit-de-trei-ori-monografie-publicistica-de-istorie-si-etica-sociala?fbclid=IwAR0cK0SkaZIHdq5rJObd-hf-SybTqHZhwzdqCgPkiqdhO-PtjN8gETwLWw0> (accesat: 27.09.2022).

Mărzencu, George. Tătărești : file de istorie : Scurtă culegere de materiale publicistice documentare / George Mărzencu. – [S. l.] : [S. n.], 2010. – 19 p.

Mărzencu, Gheorghe. Con-

damnat la moarte. Partea 1 / Gheorghe Mărzencu // Timpul. – 2017. – 6 oct. – P. 22.

Mărzencu, Gheorghe. Condamnat la moarte. Partea 2 / Gheorghe Mărzencu // Timpul. – 2017. – 13 oct. – P. 22.

Mărzencu, Gheorghe. Școala sovietică factor de deznaționalizare / Gheorghe Mărzencu // Timpul. – 2017. – 8 dec. – P. 22.

Mărzencu, George. Au rezistat și au învins teroarea roșie : [Familia Vasile și Ioana Mărzenco din Tătărești, Strășeni] / George Mărzencu // Jurnal de Chișinău. – 2011. – 29 mar. – P. 9.

Mărzencu, Gheorghe. Deportată de două ori : [Maria Cucereanu din Tătărești, Strășeni] / Gheorghe Mărzencu // Jurnal de Chișinău. – 2011. – 29 noiembrie. – P. 9.

Mărzencu, Gheorghe. Destin fără mormânt : [despre poetul George Mărzencu] / Gheorghe Mărzencu. – Chișinău // Literatura și arta. – 2016. – 5 mai. – P. 3.

Mărzencu, Gheorghe. Eroismul aviatorului Karamanov, o fraudă a propagandei sovietice (1941) / Gheorghe Mărzencu // Destin românesc = Romanian Destiny. – 2020. – Nr 3/4 (113-114). – P. 136-147.

Mărzencu, Gheorghe. Istoria ar fi trecut pe lângă Tătărești : [r-nul Strășeni. Un film despre un sat basarabean, produs la Paris și Germania] / Gheorghe Mărzencu // Literatura și arta. – 2013. – 24 oct. – P. 3.

Mărzencu, Gheorghe. În primăvara-vara anului 1944, la Nistrul, moldovenii își apărau țara la străvechiul hotar al lui Ștefan cel Mare / Gheorghe Mărzencu // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 21 aug. – P. 3.

Mărzencu, Gheorghe. Teroare și omoruri în noaptea deportărilor / Gheorghe Mărzencu // Jurnal de Chișinău. – 2012. – 12 iun. – P. 6.

Vîrsta de aur și aurul vîrstei : Omagiu [Gheorghe Mărzencu la 50 de ani de la naștere, 1953] // Moldova suverană. – 2003. – 1 mai. – P. 4.

Maria S. Ciobanu

Petru HADÂRCĂ
1963

Actor, regizor, manager de teatru și producător, doctor în studiul artelor, Artist al Poporului.

Este născut la 8 mai 1963, în Sângerei.

După absolvirea Institutului de Teatru „Boris Șciukin” de pe lângă Teatrul Academic de Stat „Evgheni Vah-tangov” din Moscova (1980-1985), a debutat în calitate de actor la Teatrul „Luceafărul” (1985-1991). În regie s-a lansat în 1991 cu un spectacol după I. L. Caragiale la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, unde a fost angajat ca actor (1991-1994). Parcursul profesional al lui Petru Hadârcă se remarcă cu peste 100 de roluri în teatre, filme, spectacole de radio și televiziune. În 22 de reprezentații a semnat scenariile și regia, montate la naționalele „Mihai Eminescu” din Chișinău, „Mărin Sorescu” din Craiova și „Vasile Alecsandri” din Iași, Teatrul „Ginta Latină” și Teatrul Republican „Luceafărul” din capitala basarabeană, Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani, teatrele „Ion Creangă” și „Nottara” din București, Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov.

Ca autor și regizor, a reali-

zat cinci filme, a montat peste 50 de spectacole la Teatrul Național Radiofonic de la Radio România. Producător, realizator, autor de emisiuni, la posturile de radio „Moldova”, „Vocea Basarabiei”, TV Moldova 1 și TVR. A inițiat și a condus proiectul independent Studioul de Creație „Apropont” la Chișinău (1997-2001). A fost director artistic al Teatrului Muzical „Ginta Latină” (2001-2003). Consilier parlamentar la Camera Deputaților, Parlamentul României (2009-2010). Din 2013, este director general al Teatrului Național „Mihai Eminescu”, în aceeași funcție a activat și în perioada 2003-2004.

De la debut, s-a implicat, alături de colegii săi de generație, în procesul de renaștere și de recuperare a valorilor identitare și culturale, de promovare a principiilor democrației, pe care le-a cultivat de-a lungul timpului: a luptat pentru interzicerea cenzurii la singurul post de televiziune de stat din Republica Moldova (din 1985), prezentând audiențelor texte de I. L. Caragiale și de alți autori români. A fost printre primii care a adus și a interpretat la instituția de radio și televiziunea din Chișinău pamflete și creații satirice virulente la adresa autorităților (1988-2000).

S-a aflat în opoziție față de ideologia guvernării comuniste (2002-2009), refuzând să execute politica de promovare a falselor narrative sovietice despre „moldovenism” și „fondarea teatrului și culturii poporului moldovenesc de către sovietici la Tiraspol, în anii '30”.

După ce a fost demis în 2004 de autoritățile comuniste din funcția de director artistic al Naționalului din Chișinău, s-a dedicat activității de cercetare și colectare a documentelor ce confirmă faptul că primul teatru de repertoriu de limbă română din capitala basarabeană, ca instituție de cultură, susținută din bani publici, a fost fondat în 1921 de Guvernul României. În 2014, susținut de Ion Caramitru, managerul Teatrului Național „I. L. Caragiale” din București a inițiat turneele teatrale bilaterale „Teatrul românesc București-Chișinău”. În anul următor, în cadrul acestora, a fost inclus și Naționalul din Iași. În toamna anului 2015, inițiativa culturală respectivă a fost transformată într-un festival – Reuniunea Teatrelor Naționale Românești, concepută anume ca flux masiv de spectacole și de cultură dinspre România, în Republica Moldova, pentru a oferi modele alternative mesajelor și narațiunilor de propagandă rusă, care dominau spațiul public și mediatic, ca o platformă de catalizare a creațiilor libere, de afirmare a modelelor de dezvoltare culturală în sistemul democrațiilor europene.

Proiectul în cauză a evoluat, devenind unul dintre cele mai importante evenimente culturale din statul nostru. Edițiile 2021 și 2022 s-au bucurat de onoarea Înaltului Patronaj Prezidențial, acordat de președinții Maia Sandu și Klaus Iohannis. Ediția a VII-a din 2022 a fost dedicată păcii și solidarizării cu poporul ucrainean, la care au participat 17 teatre de pe am-

bele maluri ale Prutului, iar în calitate de invitat de onoare, a evoluat Teatrul Național Dramatic Academic „Ivan Franko” din Kiev.

A coordonat publicarea volumelor de documente despre istoria Teatrului Național „Mihai Eminescu” și referitoare la personalitățile sale marcante: „O cronică a Teatrului Național din Chișinău. 1918-1930” (Cartier, 2016); „Eugeniu Ureche. Teatrul nu se termină niciodată” (Cartier, 2018); „Teatrul care ne unește: Reuniunea Teatrelor Naționale Românești” (Tipografia Centrală, 2019); „100 de spectacole în 100 de ani pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” de la Chișinău” (Cartier, 2022).

Soarta românilor basarabeni persecutați, masacrați și exterminați de regimul comunist prin foamete organizată, deportări în masă și încarcerare în gulagul sovietic este o temă constantă a creațiilor sale. Din anul 2009, a realizat o serie de spectacole-document la Teatrul Național Radiofonic de la Radio România. A semnat scenariul și regia la spectacolul „Seceta roșie”, după „Cartea foametei”, de Larisa Turea, la Naționalul din Iași (2017). A produs și regizat primul spectacol pe o scenă profesionistă despre deportări și deținuți politici din gulag: „Dosarele Siberiei”, conform memoriilor Ecaterinei Chele, Margaretei Cemârtan-Spănu și ale lui Ion Moraru (Teatrul Național „Mihai Eminescu”, 2019).

Din 1987, este membru al Uniunii Teatrale din Moldova (UNITEM), din 2007 – al Uniunii Autorilor și Reali-

zatorilor de Film din România, iar din 2020 – al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova.

I-au fost conferite distincțiile onorifice: Maestru în Artă (2012), Artist al Poporului (2015), Laureat al Premiului Național din Republica Moldova (2016). Ministerul Culturii din Varșovia i-a acordat titlul „Emerit pentru cultura poloneză” (2017). Decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor, de Președintele României (2018). Deține Premiul Președintelui Uniunii Teatrale din România (UNITER) Ion Caramitru (2021), Premiul revistei „Rinocelul”, pentru regia și scenariul spectacolului „Dosarele Siberiei”, montat la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău (2021); Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin, Froggy, în „Hamlet în sos picant”, de Aldo Nicolaj, în regia lui Alexandru Cozub (2021); Premiul UNITER pentru teatru radiofonic (2022).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 142.

Bibliografie selectivă:

Eugeniu Ureche : teatrul nu se termină niciodată : Catalog / ed. îngr. de Petru Hadârcă. – Chișinău : Cartier, 2018. – 80 p. : fot.

Hadârcă Petru. Istoria teatrului național românesc din Chișinău (memoriile teatrului românesc – locuri, reprezentări, actori) : Teză de doctorat / Petru Hadârcă ; Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu ; coord.: prof. univ., dr. Constantin Chiriatic. – Sibiu, 2020. – 332 p.

O cronică a Teatrului

Național Mihai Eminescu din Chișinău, 1918-1930 / ed. îngr. de Petru Hadârcă. – Chișinău : Cartier, 2016. – 512 p. : il., fot., facs.

100 de spectacole în 100 de ani la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău / ed. îngr., [coord., aut. conceptului] de Petru Hadârcă. – Chișinău : Cartier, 2022. – 384 p. : fot.

Teatrul care ne unește / ed. îngrijită de Petru Hadârcă. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 124 p. : fot.

Grati, Aliona. 100 de ani de la înființarea Teatrului Național din Chișinău / Aliona Grati, Petru Hadârcă // Dialogica. – 2021. – Nr 3. – P. 6-19.

Hadârcă, Petru. „Cele mai frumoase premii sunt aplauzele spectatorilor” : [interviu cu Petru Hadârcă, actor, regizor, directorul Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Natura. – 2015. – Nr 9. – P. 8, 9.

Hadârcă, Petru. Edificiul Teatrului Național din Chișinău în perioada interbelică – loc al memoriilor multiple (I) / Petru Hadârcă // Destin Românesc = Romanian Destiny. – 2021. – Nr 1/2. – P. 76-94.

Hadârcă, Petru. Notițe subiective pe marginea unei relicve obiective : albumul unui teatru modern european la Chișinău, patrimoniu al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova / Petru Hadârcă // Magazin bibliologic. – 2019. – Nr 3/4. – P. 52-60.

Hadârcă, Petru. Petru Hadârcă: „Avem o responsabilitate față de spectatorii care au parcurs toate vremile împreună cu noi” : (dialog subiectiv: Larisa Turea și Petru Hadârcă) / Petru Hadârcă, Larisa Turea // Moldova. – 2021. – Ian./Febr. – P. 6-15.

Hadârcă, Petru. Petru Hadârcă, Artist al Poporului: Este o onoare și o mare responsabilitate să conduc cea de-a 95 stagiune a Teatrului Național „Mihai

Eminescu” : [Interviu] / consemnare: Nicolae Roibu // Roibu, Nicolae. Dreptul la numele tău / Nicolae Roibu. – P. 32-40.

Hadârcă, Petru. Petru Hadârcă: „Pregătesc o nouă carte despre istoria Teatrului Național „Mihai Eminescu”, la 100 de ani de la naștere” : [Interviu] / consemnare: Nicolae Roibu // Roibu, Nicolae. Cronici din perioada pandemiei : (interviuri, cronici, portrete literare cu și despre oameni de cultură) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 66-68.

Hadârcă, Petru. „Schimbul de turnee între teatrele naționale din București și Chișinău înseamnă un arc peste timp” : [interviu cu Petru Hadârcă, regizor și director la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău] / interviu de Irina Nechit // Sud-Est Cultural. – 2014. – Nr 3/4. – P. 122-124.

Hadârcă, Petru. „Teatrul românesc a rezistat la Chișinău datorită unor oameni cu spirit liber” : Interviu cu Petru Hadârcă, directorul Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău / interviu de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 3 sept. – P. 12.

Baciu, Gheorghe. Petru Hadârcă // Baciu, Gheorghe. Personalități notorii ale neamului / Gheorghe Baciu ; consultant istoric: Ion Valer Xenofontov ; red.: Ana Manole. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 284-286.

Coroliov, Elfrida. Petru Hadârcă // Coroliov, Elfrida. Regizor. Actor. Spectacol : Anii 1930-2010 : Creația scenică a Teatrului Național „Mihai Eminescu”, Teatrului Național Satiricus „Ion Luca Caragiale”, Teatrului „Eugène Ionesco”, Teatrului de Revistă „Ginta Latină” / Elfrida Coroliov ; trad.: Pavel Pelin. – Chișinău : Unitem, 2016. – P. 11.

Dănilă, Aurelian. Felicitări, domnule doctor Petru Hadârcă : [Petru Hadârcă, director gen. al

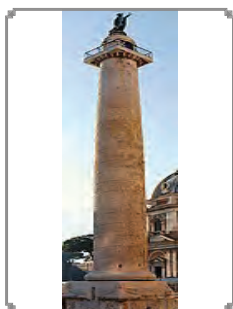
Teatrului Național „Mihai Eminescu”, a susținut teza de doctorat la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu) / Aurelian Dănilă // Literatură și arta. – 2021. – 18 febr. – P. 8.

Hadârcă Petru // Sângerei : Oameni, istorie, spiritualitate / Anatol Eremia, Vitalie Ciobanu, Alexandru Furtună [et al.] ; coord. și red. șt.: Gheorghe Duca, Ion Hadârcă. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2012. – P. 93.

Petru Hadârcă : [actor, regizor, dir. de teatru // Timpul. – 2016. – 6 mai. – P. 4. – (Omul săptămânii)].

Stănilă, Moni. În pregătire la Teatrul Național : [activitatea regizorală a lui Petru Hadârcă, director al Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău] / Moni Stănilă // Timpul. – 2014. – 24 ian. – P. 14.

Maxim Melinti

Columna lui Traian, monument al etnogenezei românilor (12 mai 113)

În primele secole ale erei creștine, Imperiul Roman atinge apogeul puterii sale politice, economice și militare, înglobând în granițele sale întinse teritorii din Europa, Asia și Africa. Marea Mediterană și Marea Neagră deveniseră un fel de lacuri interne ale puterii romane. După ce au ajuns la Dună-

re, împărații romani erau tot mai atrași de bogățiile Regatului Daciei, interesele căruia se ciocneau tot mai frecvent de cele ale Romei. Punctul culminant al acelor confruntări a fost în timpul domniei împăratului roman Traian (Marcus Ulpius Nervus Traianus, 98-117), pe de o parte, și a regelui dac Decebal (87-106), pe de alta. În urma a două războaie (101-102 și 105-106), în care unitățile de armată romană au fost conduse personal de împăratul Traian, Dacia a fost învinsă și transformată în provincie romană (106).

Dorind să-și înveșnicească victoriile asupra dacilor, împăratul cuceritor a poruncit să fie înălțat un monument în Forul lui Traian, devenit centrul civic al Romei și intrat în istorie cu denumirea „Columna lui Traian”. Lucrările arhicunoscutului monument în marmură, devenit un simbol al puterii imperiale romane și finisat în anul 113, au fost conduse de Apolodor din Damasc (aceiași arhitect care construise ceva mai înainte Podul de la Drobeta). Această construcție reprezintă o coloană cilindrică înaltă de 29,78 m., iar împreună cu baza (unde au fost depuse mai târziu urnele cu cenușa împăratului Traian și a soției sale, Plotina) și capitulul (la început era instalat un vultur de bronz, înlocuit, ulterior cu statuia din bronz aurit a lui Traian, iar în 1587, aceasta este înlocuită cu statuia Sf. Petru) ajunge la înălțimea de circa 40 de metri. Fusul Columnei este alcătuit din 18 tamburi monolitici, cilindrici (diametrul de 3,5 m.), străbătuți în interior de

o scară cu 185 de trepte, luminată de ferestruici ce perforază pereții.

Această formidabilă relicvă antică reprezintă o adevărată istorie gravată în piatră, o valoroasă sursă pentru cunoașterea celor două războaie daco-romane, fiind considerată actul de naștere al poporului român. Întrucât Columna lui Traian s-a păstrat până astăzi, fiind unul dintre cele mai reprezentative monumente ale Romei Antice, a fost cercetată de mai multe generații de istorici, cu începere din epoca Renașterii. Coloana a fost decorată pe exterior cu un relief sculptat, în forma unei benzi ascendente, înfășurate în spirală, pe o lungime de 200 m., compusă din 23 de inele pe spirală, întrunind 124 de episoade, cu 2 500 de figuri umane, inițial colorate, de circa 60-75 cm. înălțime.

Dintre cele mai importante reprezentări de pe Columnă menționăm următoarele: Armata Romană trece Dunărea; Prizonier dac; Împăratul Traian primește o solie dacă; Lupta de la Tapae; Nobili daci, închinându-se împăratului Traian; Podul peste Dunăre al lui Apolodor din Damasc; Moartea lui Decebal ș.a., în care cuceritorul victorios este prezent de 60 de ori. Se consideră că aceste scene reprezintă conținuturile comentariilor împăratului Traian „Dacica” (pierdute) despre campaniile sale din Carpați și de la Dunărea de Jos. În epocă, aceste imagini erau admirate din balustradele celor două biblioteci identice – latină și greacă (ce conțineau manuscrise celebre, memorii ale împăraților și documente de stat), în mij-

locul cărora era amplasată Columna.

Reproduceri ale scenelor sculptate pe monument, de la a cărui inaugurare se împlinesc 1910 ani, se păstrează în mai multe muzee din lume: în Roma, München, Mainz, Londra, Saint-Germain-en-Laye ș.a., iar o copie completă a reprezentărilor în cauză, dar și a altor părți ale Columnei lui Traian, poate fi contemplată de aproape la Muzeul Național de Istorie a României din București.

A se vedea și articolul din *Calendar Național 2003*. – *Chișinău, 2003*. – P. 108-110.

Bibliografie selectivă:

****Coarelli, Filippo.** La Colonna Traiana / Filippo Coarelli. – Roma: Editore Colombo, 1999. – 273 p.

Coțescu, Ion. Columna lui Traian / Ion Coțescu. – Chișinău: Hyperion, 1990. – 28 p.: 40 il.

Daicoviciu, Constantin. Columna lui Traian / Constantin Daicoviciu, Hadrian Daicoviciu. – București: Meridiane, 1966. – 77 p.: il.

****Galiniér, Martin.** La Colonne Trajane et les Forums impériaux / Martin Galiniér. – Rome: École française de Rome, 2007. – 303 p.

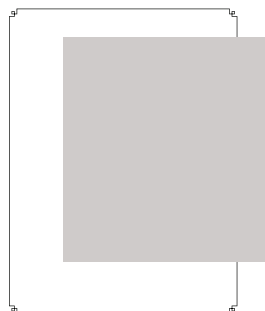
****Poenaru, Emil.** La Colonna di Traiano e Decebalo / Emil Poenaru. – Roma: Nagard, 1983. – 187 p.

Vulpe, Radu. Columna lui Traian: monument al etnogenezei românești / Radu Vulpe. – București: Sport-Turism, 1988. – 254 p.

****Crișan, Ion Horațiu.** Despre valoarea documentară a Columnei lui Traian / Ion Horațiu Crișan // *Studia antiqva et archaeologica*. – Iași, 1983. – P. 152-157.

****Turcan-Deleani, Marie.** Les monuments représentés sur la Colonne Trajane: schématisation et réalisme / Marie Turcan-Deleani // *Mélanges d'archéologie et d'histoire*. – 1958. – LXX. – P. 149-176: 4 pl.

Andrei Eșanu

**Afanasie
GHERGHELEGIU
1893-1977**

Biotehnolog, doctor în științe tehnice, cercetător științific, docent, inventator.

S-a născut la 18 mai 1893, în satul Dubăsarii Vechi, județul Bender (azi, raionul Criuleni). A decedat la 21 mai 1977.

A lucrat argat, apoi, cioban (1902-1915). A făcut parte din Armata Țaristă (1915), luptând contra austro-germanilor. A fost grav rănit și trimis la Moscova pentru a se trata (1915-1918).

Fiind invalid, ca participant la Primul Război Mondial, a fost instruit în cadrul Secției de asigurare socială, pentru a obține profesia necesară (1918-1921). A urmat Facultatea Muncitorească a Universității de Stat din Moscova (1921-1924), după care Facultatea de Pomicultură și Legumicultură a Academiei Agricole de Stat „K. A. Timireazev” din capitala rusă. În perioada 1930-1932, a făcut

studii de aspirantură la Catedra de biochimie a aceleiași instituții.

A susținut teza de candidat în științe tehnice, cu tema „Influența prelucrării fructelor și legumelor la păstrarea vitaminei „C” în cadrul ședinței Consiliului științific al Institutului de Stat de Economie „G. V. Plehanov” din Moscova (1939).

A realizat cercetări științifice la invitația profesorului biotehnolog V. N. Buchin, în 1930. Ulterior, a activat în calitate de colaborator științific superior la Institutul Industriei Alimentare din Moscova. A exercitat funcția de docent, totodată, a predat cursul de lecții la chimia fructelor și legumelor pentru studenții Institutului Agricol „Gh. I. Kotovski” din Tiraspol (1933-1939; actualmente, Institutul Transnistrean de Cercetări în Agricultură). A fost profesor universitar, șef al Catedrei de tehnologie a vinului, păstrării și prelucrării produselor agricole în cadrul Facultății de Horticultură (1946-1947). A activat în calitate de șef al Laboratorului de biochimie în cadrul Secției de fiziologie și biochimie a plantelor a Filialei RSSM a Academiei de Științe a URSS (1956).

A publicat șapte lucrări privind biotehnologia și nouă manuscrise, între care – „Vitaminizarea vinurilor și musturilor”, „Nuca greacă verde, ca sursă bogată de vitamina C și influența prelucrării la păstrarea vitaminei în fruct” (1939) ș.a.

A desfășurat o intensă activitate științifică (1940-1943), pentru a organiza produce-

rea vitaminei C din nucile verzi la fabricile de conserve din Anapa, Alma-Ata și Krasnodar.

S-a ocupat de studierea particularităților metabolismului substanțelor în culturile legumicole și cucurbitacee, în diferite condiții ale mediului, cu scopul de a mări importanța lor alimentară (1956-1960).

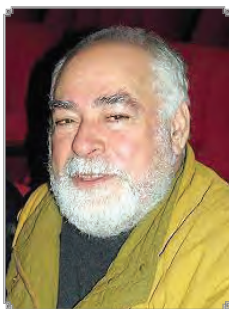
I-a fost acordat brevetul de invenție „N 59990” pentru metodele de obținere a alimentelor bogate în vitamina C (1939).

Nicolaescu, Gheorghe. Facultatea de Horticultură, la 75 de ani [Resursă electronică] : [cu referire la Afanasie Gherghelegiu, șef al Catedrei de tehnologie a vinului, păstrării și prelucrării produselor agricole] / Gheorghe Nicolaescu // <https://www.uasm.md/images/stories/d/horticultura/75ani/raport.pdf> (accesat: 26.05.2022).

Nirca, Eugen. Gherghelegiu Afanasie – distins biotehnolog // Nirca, Eugen. Compatrioți – înfrățiți cu știința / Eugen Nirca. – Chișinău : Tehnica-Info, 2001. – P. 95-97.

Lucia Bacaliuc

Dimitrie PEICEV
1943

Pictor din Republica Moldova, de origine bulgară.

S-a născut la 19 mai 1943, în satul Burgugi (azi, Vinogradovka), comuna Arciz, județul Cetatea Albă (în prezent, regiunea Odesa, Ucraina).

A absolvit școala rusoucraineană pentru copii bulgari în anul 1960, iar în 1961, la sugestia directorului instituției respective, Vasile Terzi, a venit la Chișinău pentru formare profesională. Aici a absolvit Școala Republicană de Arte Plastice „Iliia Repin” (1964-1970; actualmente, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) după care și Institutul de Poligrafie din Moscova (1970-1975).

Practică pictura de șevalet. Este discipolul măștrilor Mihai Grecu și Ada Zevin.

A fost redactor artistic la Editura „Cartea Moldovenească” (1971-1973), profesor la cursurile de pregătire a pictorilor decoratori în cadrul Ministerului Culturii al RSSM (1973-1975).

A debutat ca artist plastic în 1971, iar prima expoziție personală a fost inaugurată la Uniunea Scriitorilor din Moldova (1977).

Este autorul lucrărilor: „Zi-

ua de naștere” (1977), „Tamara cu ulciorul” (1983), „În Bugeacul Vechi” (1987), „Satul Hârtopul Mic” (1997), „La Butuceni” (2003), „Curtea lui Victor Hristov” (2004), „Peisaj din Cimișlia” (2004), „Mărar” (2008), „Svetlana cu crini” (2008), „Olga în grădina” (2012) ș.a.

A realizat și portrete: „Portretul Rinei Cricova” (1984), „Portretul Irinei Cara” (2011), „Pictorul Nicolaev”, „Scriitorul A. Strâmbeanu”, „Sculptorul L. Dubinovschi”, „Dirijorul Șt. Andronic”, „Glebus Sainciuc”, „Scriitorul A. Burac”, „Portretul L. Toma”, „Portretul unei ziariste”, „Portretul lui T. Braga” ș.a.

A participat la expoziții colective reprezentative din Republica Moldova, România, Rusia, Bulgaria, Belgia, Olanda etc.

A organizat numeroase expoziții personale în țară și străinătate: Plovdiv, Sofia, Blagoevgrad, Veliko-Târnovo (Bulgaria, 1977, 1978, 1991, 1994, 1995); Botoșani, Buzău, Bacău, București (România, 1994); Galeria de Artă a orașului Varna (1996); Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău (1998); Palatul Prezidențial din Sofia (1998); Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (2000, 2004, 2008, 2013, 2018); sediile ONU și OSCE din Chișinău (2000, 2004); Burgas (Bulgaria, 2002); Muzeul Național de Artă al Moldovei din Chișinău (2010); Ambasada Bulgariei în Republica Moldova (2010, 2011, 2019); Budapesta (2014); Ambasada Ungariei la Chișinău

(2016); Centrul „Atrium” din Chișinău (2016) ș.a.

În 2010, Muzeul Național de Artă al Moldovei a organizat expoziția personală a artistului plastic, formată din 26 de opere de pictură, realizate în perioada anilor 1975-2000. Expoziția-Concurs de Artă Plastică Contemporană „Saloanele Moldovei”, a XXX-a ediție, din cadrul Centrului Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău a găzduit o serie de lucrări valoroase ale lui Dimitrie Peicev (2020). În 2021, la Muzeul Național de Artă al Moldovei, a avut loc o expoziție personală a plasticianului, intitulată „Dimitrie Peicev”.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Republica Moldova (1975), membru al Senatului UAP în perioadele 1996-2000 și 2009-2012.

Pentru activitatea sa de creație, i-au fost acordate următoarele premii și distincții: Medalia de Aur la expoziția pictorilor sovietici, desfășurată în Japonia, pentru portretul dirijorului Șt. Andronic (1986); Premiul UAP Bacău „Saloanele Moldovei” (1992); Medalia „Meritul Civic” (1996); Premiul anului al UAP din Moldova pentru pictură (2003); Premiul de Excelență al UAP Moldova (2006); Premiul II la Expoziția-Concurs „Salonul de primăvară” (2007); Premiul „Mihail Grecu”, acordat de Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2015); Medalia-sigiliu „Țarul Simion cel Mare”, acordată de Ministerul Cul-

turii din Bulgaria.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 146.

Bibliografie selectivă:

Peicev, Dimitrie. Inima Saharnei. Pictură / Dimitrie Peicev. – Chișinău : [S. n.], 2001. – P. 32.

Peicev, Dimitrie. Odălisca [Grafică bidimensională] : Pictură // Artă contemporană din Moldova. = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство / Dimitrie Peicev. – Moscova : [S. n.], 2013. – P. 105.

Peicev, Dimitrie. Peisaj Pictură / Dimitrie Peicev. – Chișinău : [S. n.], 2001. – P. 33.

Peicev, Dimitrie. Rugă. Pictură / Dimitrie Peicev. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 132.

Bulat, Vladimir. Dimitrie Peicev // An Anthology of Moldavian painting = O antologie a picturii moldovenești : 1939-2015 / autor: Vladimir Bulat ; trad.: Dana Altman ; editor: Marius Marin. – Chișinău : Nova Imprim, 2015. – P. 107-116.

Colesnic, Iurie. Peicev Dimitrie // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 180.

David, Eugenia. Fascinația naturii și a omului în pictura maestrului Dimitrie Peicev / Eugenia David // Panoramic ART 2017-2018 / aut. proiect, concepție grafică: Simion Zamșa ; aut. concepție și select. imaginilor: Mihai Potârniche ; red. coord.: Tudor Stavilă ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 110-113.

Dumitru Peicev // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) : Catalog-bibliografie / ed. îngrij. de Lidia Kulikovski ; alcăt.: Tai-

sia Foiu, Ludmila Toma ; trad.: Ludmila Pinzari, Vlad Pohilă ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 85-87.

Munteanu, Angela. Dimitrie Peicev (1943) // Munteanu, Angela. Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova / Angela Munteanu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 290-291.

Грабован, Ирина. Вопреки : [о творчестве художника Дмитрия Пейчева и его ученицы Татьяны Фрунзе] / Ирина Грабован // Панорама. – 2014. – 13 июня. – P. 32.

Lucia Bacaliuc

**EFREM
(Ioan ENĂCHESCU)
1893-1968**

Arhiepiscop al Chișinăului și mitropolit al Basarabiei, profesor și director al Seminarului Teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea.

Născut la 21 mai 1893, în satul Zăvoienii Vâlcei, comuna Măciuca, județul Vâlcea. La 5 decembrie 1968 s-a stins din viață la Mănăstirea Cernica și a fost înhumat în cimitirul de acolo.

De tânăr, a intrat în obștea monahală de la Mănăstirea Frăsinei (1908). La 16 ani, a ajuns la Muntele Athos cu un grup de seminariști și a rămas acolo până la sfârșitul lui 1909. A revenit în țară total schimbat și, la 17 ani, a fost tuns în monahism la Mănăs-

tirea Stânișoara, de sub poalele Coziei, primind numele de Efrem (1910).

A învățat la Seminarul Central din București (1912-1920). Și-a continuat studiile la Facultatea de Teologie din capitala României (1923-1928), iar după absolvire, a urmat specializarea la Paris și Montpellier (1928-1930).

A funcționat ca spiritual la Seminarul Teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (oct. 1921 – mai 1923). La Mănăstirea Cozia, a fost hirotonisit ierodiacon și ieromonah, devenind starețul mănăstirii (aug. 1922 – ian. 1928), iar din 1923 – și arhimandrit. A devenit apoi director al Școlii de Cântăreți de la Cozia (1925-1928), director al Seminarului „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (1930-1933), exarh al mănăstirilor din Eparhia Râmnicului (1930-1936), slujitor la Catedrala Patriarhală și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor (1936-1938).

A fost remarcat de patriarhul Miron Cristea, care l-a ridicat în treapta de arhieru vicar, în contextul suspendării mitropolitului Gurie Grosu al Basarabiei. În februarie 1938, a fost ales arhieru vicar cu titlul „Tighineanul” și numit locțiitor (locotenent) de arhiepiscop al Chișinăului (1938-1943). La 12 ianuarie 1944, a devenit arhiepiscop al Chișinăului și mitropolit al Basarabiei.

Primele dispoziții emise de arhiepiscopul-locotenent Efrem Enăchescu au vizat cele mai stringente probleme din acea perioadă: clericii refugiați sau repatriați din Basarabia, din cauza ocupației

bolșevice au fost chemați fără întârziere să se întoarcă la locurile lor avute la data de 28 iunie 1940 și să-și continue serviciul cu tot zelul cerut de împrejurări. Preoții rămași în teritoriul ocupat au fost anunțați că toate actele de administrație bisericească, precum și cazurile de sfințire și numire de clerici în timpul ocupației bolșevice nu se iau în considerare. Clericii care slujiseră în alte parohii erau obligați să revină la parohiile vechi, iar ieromonahii – la mănăstirile lor. Preoții, diaconii, cântăreții sau călugării veniți din altă parte în cuprinsul Arhiepiscopiei Chișinăului în timpul ocupației bolșevice, erau obligați să părăsească imediat eparhia.

Conform actelor vremii, slujbele bisericești de atunci erau trecute înapoi, după calendarul îndreptat și trebuiau să fie oficiate numai în limba română. La slujbe trebuiau pomeniți membrii familiei regale, autoritățile bisericești și de stat, potrivit dispozițiilor în vigoare ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Bisericele și obiectele sacre profanate de bolșevici trebuiau sfințite din nou, după rânduiala Bisericii.

Preoții care în timpul ocupației bolșevice se lepădaseră de Biserică și de credință sau ocupaseră slujbe la sovietici incompatibile cu misiunea lor se îndepărtau definitiv din slujba avută în Biserică, iar dacă vreun monah sau mirean îndrăznise să săvârșească cele sfinte (Sfânta Liturghie sau altă taină bisericească), fără a fi avut hirotonie, se excludeau din sânul Bisericii. Clericii care

din varii cauze rămăseseră în teritoriul ocupat, păstrându-și demnitatea lor de clerici și români, erau menținuți în mod provizoriu în serviciu (fără salariu de la stat), până o comisie disciplinară cercețea, de la caz la caz, purtarea fiecăruia în timpul ocupației sovietice.

Ei trebuiau, împreună cu cei care s-au repatriat ulterior datei de 28 iunie 1940, să înainteze imediat arhiepiscopiei câte un memoriu în această privință, certificat de membrii consiliilor parohiale din parohiile respective. Toți preoții parohi erau obligați să întocmească și să înainteze de urgență direct autorității bisericești locale rapoarte detaliate asupra situației din parohiile lor și din cele suplinite de ei. Trebuiau să menționeze atât lipsurile constatate, cât și mijloacele de îndreptare privind viața duhovnicească și avutul bisericesc.

În vederea stabilirii unei legături mai strânse între preoți și păstoriți, se interzicea să se pretindă taxe de la enoriași pentru slujbele bisericești. Acestea erau lăsate cu totul la buna voință și la posibilitățile fiecăruia. Recompensa era benevolă: fie în bani, fie în natură (cereale). Pentru cei săraci, precum și pentru familiile mobilizaților, slujbele religioase, botezurile, cununile și înmormântările erau oficiate în mod gratuit.

După prima circulară ce conținea sus-numitele măsuri, au urmat altele, prin care se dădeau dispoziții în vederea reorganizării și dezvoltării normale a vieții bisericești și culturale din cuprinsul Arhiepiscopiei Chișinăului. Decizii similare

au fost luate și în celelalte două episcopii basarabene.

La numai un an după eliberare, se putea vorbi de unele rezultate privind refacerea vieții bisericești din provincia românească. Prin străduința arhiepiscopului-locotenent Efrem Enăchescu, a fost înființată la Chișinău o tipografie eparhială, instalată în curtea mitropoliei, în care se începea imprimarea publicațiilor necesare refacerii sufletului credincioșilor.

În cadrul zilelor de serbare a dezrobirii Basarabiei, la 30 octombrie 1942, a fost inaugurat Turnul Dezrobirii Basarabiei din Ghidighici, iar la 31 octombrie a aceluiași an, a fost sfințită Catedrala Mitropolitană din Chișinău, de un sobor preoți în frunte cu Efrem Enăchescu, arhiepiscop-locotenent al Chișinăului, Policarp Morușca, episcop al Americii, locotenent al Ismailului, și Partenie Ciopron, episcop al Armatei, locotenent al Bălților.

La 1 noiembrie 1942, în același context, a fost inaugurat și Muzeul Bisericesc din Chișinău, care a fost instalat în fosta casă-reședință a mitropolitului Gavriil Bănuțescu-Bodoni, în apropierea Bisericii „Soborul Vechi”. Inițiatorul înființării muzeului în cauză a fost parohul bisericii, preotul Paul Mihail.

Efrem Enăchescu a desfășurat misiunea pastorală mai ales prin patronarea publicațiilor periodice eparhiale, precum „Luminătorul”, „Misionarul” și „Buletinul Arhiepiscopiei Chișinăului”. Tot în acea perioadă, Episcopia Ismailului a tipărit „Buletinul Episcopiei Cetății Albe-Is-

mail”. În Episcopia Hotinului, a fost publicat inițial buletinul oficial „Episcopia Hotinului” care, din 1 aprilie 1942, a fost transformat în revista „Biserica basarabeană”.

În toiu evacuării, când frontul se afla la numai 40 km de Chișinău, mitropolitul Efrem Enăchescu slujea în fiecare duminică și sărbătoare, spre mângăierea duhovnicească și îmbărbătarea credincioșilor. Numai în cursul lunii mai 1944, chiriarhul a efectuat 42 de vizite în biserici și parohii.

La 3 decembrie 1943, Efrem Enăchescu emitea Ordinul circular Nr. 16649 către toți clericii din parohii, prin care dispunea alcătuirea unui Martirolog (Registru de martiri) al celor care au suferit prigoana, tortura și moartea în perioada ocupației sovietice (1940-1941).

Dupa restabilirea puterii sovietice în august 1944, mitropolitul Efrem Enăchescu a fost silit să se refugieze peste Prut, iar Biserica din Basarabia – încorporată în cadrul Patriarhiei Moscovei, care îl trimise aici pe Ieronim (Zaharov) ca episcop al Chișinăului și Moldovei.

Patriarhul Nicodim Munteanu a încercat să-l reabiliteze în fața noilor autorități politice, numindu-l spiritual al Internatului Teologic din București. Regimul comunist însă l-a condamnat la pensionare. Până la sfârșitul vieții, mitropolitul Efrem a viețuit la Mănăstirea Cernica.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 113.

Bibliografie selectivă:

Enăchescu, Efrem. Pe urmele strămoșilor : În folosul operelor de binefacere mănăstirești / Efrem Enăchescu ; cu binecuvântarea I.P.S. Patriarh Miron I al României. – București : [S. n.], 1938 (Tipografia cărților bisericești). – 176 p.

Arhiepiscopul Efrem Tighineanu : Lt. de arhiepiscop al Chișinăului. – Chișinău : [S. n.], 1942. – 48 p. : il.

Buzilă, Boris. Personalitatea noului ierarh Efrem Enăchescu // Buzilă Boris. Din istoria vieții bisericești din Basarabia / Boris Buzilă. – București - Chișinău, 1996. – P. 327-343.

Păcurariu, Mircea. Efrem Enăchescu // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ediția a 2-a rev. și întregită. – București : Editura Enciclopedică. – București. – 2002. – P. 172.

Maxim Melinti

Alexandru RUSU 1943

Inginer, economist, om de afaceri, editor, mecenat.

S-a născut la 23 mai 1943, în localitatea Limbenii Vechi, raionul Glodeni.

În 1950, s-a mutat cu familia la Bălți, unde a studiat la Școala Profesională Nr. 1, iar după absolvire, a muncit inițial ca ucenic și apoi – ca

lăcătuș, sudor, electrician, macaragiu, la direcțiile orășenească și interraională de construcții.

După satisfacerea stagiului militar, în 1969 a susținut cu succes examenele de admitere la Facultatea de Economie din cadrul Institutului Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău (actualmente, Universitatea Tehnică a Moldovei), pe care a absolvit-o în 1974.

În 1971 a fost angajat în funcție de redactor superior, la Editura CC al PCM, iar în 1974 – transferat în structurile Comitetului de Stat al RSSM pentru Edituri, Poliografie și Comerțul cu Cărți, în calitate de director al Bazei Republicane de Difuzare a Cărții. În 1979 a devenit consilier „privind munca sovietelor” în structurile fostului Prezidiu al Sovietului Suprem al RSSM, totodată, activa ca vicedirector, apoi, ca director în cadrul Filialei Chișinău a Uzinei de Automobile „VAZ” din orașul Togliatti, Rusia.

În 1985 s-a retras din activitatea publică și profesională, iar în 1990 a fondat Întreprinderea Editorial-Poliografică „Baștina-RADOG” SRL. Afacerea i-a prosperat, astfel că, în scurt timp, fiind influențat de soția sa, Alexandrina, a început o prodigioasă activitate de mecenat, sprijinind instituțiile de cultură, artiștii și copiii. A participat activ la reabilitarea mai multor locașuri de cult, ctitorind el însuși o biserică.

În anii 1990-1994, a contribuit la reabilitarea Mănăstirii „Noul Neamț” din Chițcani, dar și a altor lăcașuri de cult din Republica Moldo-

va. În 1993, a fondat magazinul ilustrat pentru copii și adolescenți „a”MIC” (editat până în 2019). În perioada 1994-1998, a construit Biserica „Sf. Dumitru” din localitatea Dănceni, raionul Ialoveni. Din 1996, pe parcursul multor ani, Alexandru Rusu a fost cel care a editat materialele promoționale și cărțile-surprize ale Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret. În anii 1997-1998, a sponsorizat montarea în scena Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” a spectacolului de balet „Spărgătorul de nuci” de P. Ceaikovski.

În anii 1997-1999, a oferit premii pentru bursierii Fundației „Brândușele Speranței”. În perioada 2000-2014, a sprijinit acordarea anuală a premiilor Uniunii Scriitorilor din Moldova. În 2002 a contribuit financiar la înălțarea monumentului Ștefan cel Mare din Bălți. În 2005 a finanțat montarea spectacolului „Oltea”, de Andrei Strâmbeanu, pe scena Teatrului Național „M. Eminescu” din Chișinău. Din 2007 până în prezent, acordă premii învingătorilor Concursului Național al Tinerilor Instrumentiști „Antonina Lucinschi”.

În fiecare an, acordă burse elevilor de la gimnaziile din localitățile Dănceni, raionul Ialoveni, și Bulăiești, raionul Orhei.

În anul 2012, a fost decorat cu Ordinul Republicii. A mai fost distins cu ordinele „Ștefan cel Mare”, decorație militară supremă a Republicii Moldova, și „Gloria Muncii”, ordin oficial conferit pentru rezultate excepționale în muncă, activitate de vază și

contribuții substanțiale în domeniul culturii, științei, vieții publice sau social-economice.

Pentru editarea cărților cu caracter religios și sprijinul important la reparația lăcașurilor de cult, Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove i-a acordat Ordinul „Sf. Vladimir”. Iar pentru contribuția substanțială la edificarea, amenajarea și întreținerea Bisericii „Sf. Dumitru” din satul Dănceni, raionul Ialoveni, aceeași instituție ortodoxă i-a conferit Ordinul „Cuviosul Paisie Velicikovski”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 174-175.

Bibliografie:

Rusu, Alexandru. Baștina-RADOG garantează calitatea / Alexandru Rusu, Valentina Osadci // ProBusiness. – Nr 3. – 2003. – P. 15-16.

Rusu, Alexandru. Un om virtuos are sufletul luminat de însuși Dumnezeu / Alexandru Rusu, Virgil Mândăcanu // Educație. Credință. Umanism. – Chișinău : Baștina-Radog, 2007. – P. 316-320.

Cioci, Gheorghe. Altarul sufletului : [despre activitatea lui Al. Rusu] / Gheorghe Cioci // Dialog. – 1998. – 17 dec. – P. 5.

Dabija, Nicolae. Urme pe pământ : [Alexandru Rusu, mecenat în cultură, 65 de ani de la naștere] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2008. – 22 mai. – P. 7.

Moțpan, Chiril. Alexandru Rusu – un businessman pentru ordine și lege / Chiril Moțpan // Ordine și lege. – 2002. – Nr 6. – P. 3.

Ana Struță

Ion CARAION
1923-1986

Poet, eseist și traducător român. Numele său real este Stelian Diaconescu.

S-a născut la 24 mai 1923, în comuna Rușavăț (actualmente, Viperești), satul Pălici, județul Buzău, într-o familie de țărani. A decedat la 21 iulie 1986, la Lausanne, Elveția.

Școala primară a făcut-o la Râmnicu Sărat (1930-1934), iar în perioada 1935-1942, și-a continuat studiile la Liceul „B. P. Hasdeu” din Buzău. Apoi, a urmat Facultatea de Litere și Filosofie din București, pe care a absolvit-o în 1948.

A debutat în 1939 în „Universul literar” și în „Curentul literar”, cu versuri și recenzii. Volumul de versuri „Panopticum” (Editura „Prometeu”) i-a fost confiscat de cenzură. Din 1945, a fost secretar general de redacție la revista „Lumea” (condusă de George Călinescu). În 1947 a fost numit șef de presă la Editura Fundațiilor Regale, al cărei director era Al. Rosetti. A editat, împreună cu Virgil Ierunca, revista de poezie în cinci limbi „Agora”, în care a publicat creațiile unor poeți și esești prestigioși din țară și

străinătate. Publicația a fost interzisă după primul număr.

„Jurnalul de dimineață” i-a găzduit două articole virulente: „Criza culturii” și „Criza omului”, care i-au adus mari neazuri. În anii 1950-1955, a făcut închisoare la Canalul „Dunăre-Marea Neagră” și la minele de plumb din Căvnic și Baia Sprie, în urma unei condamnări politice.

După eliberare, până în martie 1958, a activat ca redactor al publicației „Limbă și literatură”, după care a fost arestat din nou în 1958, fiind condamnat la moarte pentru „trădare”, apoi, prin comutare, la muncă silnică pe viață. A fost eliberat în 1964, împreună cu alți deținuți politici. Și-a reînceput activitatea literară în 1966, cu volumul de versuri „Eseu”. A scris și publicat într-un ritm extrem de rapid, pentru a recupera anii pierduți în pușcării.

În 1981 i-a fost acordat azil politic în Elveția și s-a stabilit la Lausanne, unde a editat revistele internaționale „Don Quijote” și „Correspondances”. Prin intermediul volumului „Insectele tovarășului Hitler”, a atacat vehement „comunismul cu față fascistă”, demascând un regim detestat, pe conducătorii și torționarii săi. În ultimii ani de activitate, a fost ajutat de prieteni credincioși, între care Christian W. Schenk, Emil Manu și, mai ales, Ion Solacolu, care i-au oferit șansa publicării la revista „Dialog” din Germania Federală și la suplimentul ei literar. În iunie 1986, Solacolu a început publicarea primului din cele șase „Caiete Caraion”, în care acesta figura

cu poemele sale inedite „Apa de apoi” și „Prima carte a exilului”.

Înstrăinat de țară și de rădăcinile poeziei sale, a exprimat anxietatea expatrierii într-un eseu elocvent – „Cuvintele în exil”. El a găsit totuși mijlocul de comunicare nemijlocit cu țara, grație redacției române a postului de radio BBC, care-i difuza eseurile și profilurile literare. Concomitent, era în plină desfășurare o campanie împotriva lui, evident organizată de organele de dezinformare ale publicațiilor comuniste din România.

În 2006, Institutul Național pentru Memoria Exilului Românesc a editat volumul „Cazul «Artur» și exilul românesc. Ion Caraion în documente din Arhiva CNSAS”, ce cuprindea dosarul de informator al scriitorului. În volum se menționa că, după 11 ani de închisoare, în 1964, a fost recrutat de Securitate și i s-a oferit eliberarea din detenție în schimbul statutului de informator. A primit numele de cod „Nicolae Anatol”, apoi, pe cel de „Artur” și a făcut periodic rapoarte, până în 1981, anul stabilirii sale în Elveția.

A se vedea și articolul din „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – Chișinău, 1997. – P. 91-93.

Bibliografie selectivă:

Caraion, Ion. Cărțița și aproapele : Poeme / Ion Caraion. – București : Editura Eminescu, 1970. – 158 p.

Caraion, Ion. Cimitirul din stele : Versuri / Ion Caraion. – București : Cartea Românească,

1971. – 194 p.

Caraion, Ion. Cîntecul singurei / Ion Caraion ; Cuvînt introductiv de Ovid S. Crohmălniceanu. – București : Editura Eminescu, 1979. – 147 p.

Caraion, Ion. Dimineața nimănui : Poeme / Ion Caraion. – București : Editura Tineretului, 1967. – 213 p.

Caraion, Ion. Dragostea e pseudonimul morții / Ion Caraion. – Chișinău : Litera, 1997. – 312 p.

Caraion, Ion. Duelul cu crinii / Ion Caraion. – București : Cartea Românească, 1972. – 572 p.

Caraion, Ion. Enigmatică noblețe / Ion Caraion. – București : Editura Eminescu, 1974. – 263 p.

Caraion, Ion. Frunzele în Galaad : Versuri / Ion Caraion. – Cluj : Dacia, 1973. – 213 p.

Caraion, Ion. Insectele tovarășului Hitler / Ion Caraion. – München : Ion Dumitru Verlag, 1982. – 197 p.

Caraion, Ion. Interogarea magilor : Versuri / Ion Caraion. – București : Cartea Românească, 1978. – 181 p.

Ciobanu, Cristina. Poezia generației albatrosiste : Constant Tonegaru, Geo Dumitrescu, Dimitrie Stelaru, Ion Caraion / Cristina Ciobanu. – Iași : Institutul European, 2016. – 278 p.

Ivan, Sorin. Opera poetică a lui Ion Caraion / Sorin Ivan. – București : Editura Universitară, 2014. – 496 p.

Manu, Emil. Ion Caraion / Emil Manu. – București : Universal Dalsi, 1999. – 246 p.

Zisu, Aurelian. Ion Caraion. Sfârșitul continuu / Aurelian Zisu. – Craiova : Aius, 2011. – 396 p.

Ana Struță

Victor FELEA
1923-1993

Poet, eseist și critic literar român.

S-a născut în localitatea Muntele Băișorii, județul Cluj, la 24 mai 1923, în familia preotului greco-catolic Toader Felea și a Mariei (născută Deac). A decedat la 28 martie 1993, în orașul Cluj-Napoca.

Licențiat al Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Cluj (1948). A fost și cursant la Școala de Literatură „Mihai Eminescu” din București (1950-1951), echivalentul românesc al Institutului de Literatură „Maxim Gorki” de la Moscova, aflată în subordinea Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România.

A colaborat publicistic încă din anii studenției, ani în care a redactat și primele poeme. A lucrat în calitate de reporter la ziarul „Tribuna nouă” (1946-1947); referent literar la Teatrul Național din Cluj (1949-1950); redactor la „Almanahul literar”, la „Steaua” (1949-1970); redactorșef adjunct la „Tribuna” (din 1970-1985). De altfel, a colaborat la majoritatea revistelor literare din țară.

Poetul și-a legat activitatea îndeosebi de revista „Steaua”, în cadrul căreia, împreună cu Petre Stoica, Aurel Gurghi-

anu, A. E. Baconsky, reprezenta o primă încercare de resurrecție a lirismului românesc, dar nu singura în acele timpuri.

A debutat editorial cu volumul de versuri „Murmurul străzii”, la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA) în 1955. Au urmat volumele „Soarele și liniștea” (ESPLA, București, 1958); „Voci puternice” (Editura Tineretului, București, 1962); „Revers citadin” (ESPLA, București, 1966); „Omul modern” (Editura Tineretului, București, 1967); „Ritual solitar” (ESPLA, București, 1969); „Sentiment de vârstă” (Editura „Cartea Românească”, București, 1972); „Cântecul materiei” (ediție selectivă, Editura „Dacia”, Cluj, 1973); „Reminiscente naive” (Editura „Eminescu”, București, 1977); „Gulliver” (Editura „Cartea Românească”, București, 1979); „Istorie personală” (Editura „Eminescu”, București, 1983); „De toamnă” (Editura „Cartea Românească”, București, 1986); „Decorul speranței” (Editura „Cartea Românească”, București, 1988).

A mai publicat traduceri din Robert Frost, Marcel Brion, Roy Mac Gregor-Hastie etc.

Critica sa de receptare și comentarii a poezilor s-a remarcat prin extrema generozitate a recenziilor și cronicilor, grupate în volumele „Dialoguri despre poezie”, „Reflexii critice” (1968), „Poezie și critică” (1971), „Aspecte ale poeziei de azi”, în trei volume apărute consecutiv, din 1977 până în 1984.

În 2000 a apărut postum o selecție din jurnalul său, vo-

lum intitulat „Jurnalul unui poet leneș”, care a fost întâmpinat elogios de critică.

A fost distins cu următoarele premii: Premiul revistei „Steaua” (1968); Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1971, 1983); Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca (1975, 1979).

Din 1949, a fost membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Bibliografie selectivă:

Felea, Victor. Aspecte ale poeziei de azi / Victor Felea. – Cluj-Napoca : Dacia, 1977. – 259 p.

Felea, Victor. De toamnă : versuri / Victor Felea. – București : Cartea Românească, 1986. – 108 p.

Felea, Victor. Decorul speranței : versuri / Victor Felea. – București : Cartea Românească, 1988. – 131 p.

Felea, Victor. Dialoguri despre poezie / Victor Felea. – București : Editura pentru Literatură, 1965. – 271 p.

Felea, Victor. Poezie și critică / Victor Felea. – Cluj : Dacia, 1971. – 249 p.

Felea, Victor. Prezența criticii / Victor Felea. – București : Cartea Românească, 1982. – 231 p.

Felea, Victor. Reflexii critice / Victor Felea. – București : Editura pentru Literatură, 1968. – 309 p.

Felea, Victor. Ritual solitar : Versuri alese / Victor Felea. – Cluj-Napoca : Dacia, 2001. – 212 p.

Simion, Eugen. Felea Victor // Dicționarul literaturii române. Vol. 1 / Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2012. – P. 584-586.

Uricariu, Doina. Felea Victor / Doina Uricariu // Dicționarul scriitorilor români : D-L. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1998. – P. 261-263.

Ana Struță

**Ioan Eugen SIMION
1933-2022**

Critic și istoric literar, editor, eseist, doctor în științe filologice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române și ex-președinte al Academiei Române.

S-a născut la 25 mai 1933, în localitatea Chiojdeanca, județul Prahova. A decedat la 18 octombrie 2022, la București.

A studiat la Liceul „I. L. Caragiale” (fostul Liceu „Sf. Petru și Pavel”) din Ploiești și la Facultatea de Filologie din cadrul Universității din București (1952-1957), unde i-a avut ca dascăli pe renumiții profesori și membri titulari ai Academiei Române – Tudor Vianu, Alexandru Rosetti și Iorgu Iordan. În 1969 a susținut teza de doctor în filologie, cu o temă originală: „Eugen Lovinescu – scepticul mântuit”, avându-l drept conducător științific pe un alt mare savant român al vremii, Șerban Cioculescu.

În calitate de cercetător științific și profesor universitar, a cunoscut o carieră ascendentă, activând în grupul „Eminescu” (1957-1963), condus de celebrul eminescolog Dumitru Panaitescu-Perpessiciu; apoi, din

1964, ca asistent la Catedra de istoria literaturii române; conferențiar din 1971 și profesor din 1990 la Facultatea de Litere a Universității din București. În paralel, în anii 1970-1973, a predat cursuri de cultură și civilizație românească la Universitatea Paris IV (Sorbonne), experiență reflectată în mai multe ediții „Timpul trăirii, timpul mărturisirii. Jurnal parizian” (cea din urmă, apărută integral în 2013). Această activitate a continuat din 1992 în calitate de profesor invitat la École Normale Supérieure de Paris (Fontenay-aux-Roses). A pregătit peste 20 de doctori în filologie.

În plan științific a pășit toate treptele activității academice, fiind ales în 1991 membru corespondent, iar peste un an, membru titular al Academiei Române. În continuare s-a aflat mai mulți ani în importante posturi de conducere ale înaltului for academic românesc: vicepreședinte (1994-1998), președinte interimar (1997-1998) și președinte al Academiei Române (1998-2006). Din 2001 până la deces, a fost președinte al Secției de filologie și literatură. A mai deținut funcția de director al Institutului de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu” (din 2006).

În cadrul acestor instituții academice, Eugen Simion a inițiat și a coordonat mai multe proiecte fundamentale, între care „Dicționarul general la literaturii române” (7 volume, 1995-2009); a reluat vechiul proiect al lui Constantin Noica de facsimilare

a „Manuscriselor lui Mihai Eminescu” (38 volume, 2004-2009). Cu peste două decenii în urmă, a devenit președinte al Fundației Naționale pentru Știință și Artă, aflată sub auspiciile Academiei Române, și coordonator al altei valoroase serii de „Opere fundamentale”, în cadrul căreia au fost editate peste 250 de volume, incluzând cele mai reprezentative lucrări ale istoriei, culturii și literaturii române („Literatura română medievală”, „Mari cronici ai Moldovei”, operele lui Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Costache Negruzzi, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Constantin Stere, Emil Cioran ș.a.) și ale unor autori străini, cu scopul de a sprijini cercetarea românească și a încuraja colaborarea intelectuală în cadrul comunității europene. În aceeași perioadă, a coordonat „Enciclopedia literaturii române vechi” (București, 2018), precum și ediția „Cronologia vieții literare românești” (1945-2000). Până în prezent, au apărut 28 de volume, alte 20 sunt pregătite pentru tipar.

De timpuriu, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România, obținând de mai multe ori premiile anuale ale acesteia. Meritele sale în domeniul literaturii au fost remarcate și în cadrul forurilor științifice din străinătate, fiind ales membru al Academiei Regale de Științe și Litere din Danemarca (2003), al Academiei de Științe Morale și Politice din Franța (2004), al Academiei din Atena (2009), al Academiei Regale

a Doctorilor din Barcelona, al Academiei Europaea (Londra), al Academiei de Științe și Arte din Serbia (2018). A primit înaltul titlu de doctor honoris causa al Universității din Belgrad și din partea a peste zece universități din România, între care Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș.

A debutat în critica și istoria literară în 1960, în paginile „Gazetei literare”, colaborând ulterior la principalele reviste de specialitate: „Contemporanul”, „Luceafărul”, „România literară”, „Literatorul”. Din 1983, a coordonat revista de critică și informație literară „Caiete critice”, al cărui director a fost din 1990, iar din 2006 – director al „Revistei de istorie și teorie literară”.

De-a lungul carierei sale științifice, a publicat circa 4000 de articole și este autorul a peste 30 de cărți originale, prima fiind „Proza lui Eminescu” (1964). Mai multe dintre aceste volume au apărut în limbi străine: „Mircea Eliade: A Spirit of Amplitude, East European Monographs, Boulder” (distributed by Columbia University Press, New York, 2001); „Mircea Eliade, romancier” („Oxus”, Paris, 2004); „Umorane demon teorii” („Apostrof-Rading”, Belgrad, 2004); „Le June Eujène Ionesco” („L'Harmattan”, Paris, 2013); „Cioran, une mythologie de l'inachevé” („Le Soupirail”, Paris, 2016); „Rumunski Egzistencijalizam” („Filip Višnjić”, Belgrad,

2016); „Mladi Eugen Ionesko” (Novi Sad, Serbia, 2018); „Cioran”, (Novi Sad, Serbia, 2019). A îngrijit și a elaborat studii introductive la o serie de antologii, între care edițiile de opere ale lui E. Lovinescu, M. Eliade, L. Blaga, T. Arghezi, G. Călinescu ș.a.

După 1990, a vizitat în mai multe rânduri Chișinăul, unde a prezentat rapoarte și comunicări la simpozioane, conferințe și mai ales la congresele eminescologilor, inițiate de academicianul Mihai Cimpoi și la adunările festive ale Academiei de Științe a Moldovei, cu ocazia Sărbătorii Naționale „Limba Noastră cea Română”. O serie dintre monografiile sale au fost reeditate și la Chișinău, între care „Scriitorii români de azi”, în 4 volume (1998). În 1999 a fost ales membru de onoare al AȘM, acordându-i-se și titlul de doctor honoris causa al Universității de Stat din Moldova, apoi, Premiul „Omnia” al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Pentru aportul său substanțial în știință, literatură și cultură Eugen Simion a primit înalte distincții naționale și străine: Premiul Academiei Române (1977), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce (2000), Ordinul Național „Crucea Sudului” al Guvernului Braziliei (2000), Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Premiul Național pentru activitatea de coordonator al colecției „Opere fundamentale” a Academiei Române” (2006), Ordinul și Diploma daneză „Comandor de gradul I al „Ordinului Dannebrog”, Ca-

valer al Ordinului Legiunii de Onoare a Franței (2008), Ordinul Republicii Moldova (2008), Ofițer al Ordinului Legiunii de Onoare a Franței (2011), Medalia Jubiliară „Centenar Mircea Eliade”, conferită de președintele României în semn de apreciere pentru activitatea meritorie și contribuția semnificativă în domeniul istoriei religiilor, cu prilejul Congresului European de Istorie a Religiilor de la București (2006); Medalia de Aur pentru Merite oferită de președintele Republicii Serbia (2013) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 115-116; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 127-128.

Bibliografie selectivă:

Simion, Eugen. Cioran – o mitologie a nedesăvârșirilor / Eugen Simion. – București : Tracus Arte, 2014. – 514 p.

****Simion, Eugen.** Convorbirile mele...Vol. I și II / Eugen Simion. – București : Tracus Arte, 2021.

****Simion, Eugen.** Dimineața poezilor / Eugen Simion. – București : Cartea Românească Educațional, 2021. – 558 p.

****Simion, Eugen.** Fănuș Neagu în patru prieteni – Eugen Simion, Lucian Chișu, Petre Ispirescu, Nicolae Breban / Eugen Simion. – București : Semne, 2012. – 87 p.

Simion, Eugen. Ion Creangă : Cruzimile unui moralist jovial / Eugen Simion. – București : Tracus Arte, 2017. – 459 p.

**** Simion, Eugen.** Maladia lui Mihai Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor / Eugen Simion. – [S.l.] : Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2015. – 153 p.

****Simion, Eugen.** Portretul

scriitorului îndrăgostit – Marin Preda / Eugen Simion. – București : Semne, 2010. – 560 p.

Simion, Eugen. Posteritatea critică a lui E. Lovinescu / Eugen Simion. – București : Tracus Arte, 2017. – 556 p.

****Simion, Eugen.** Secolul al XIX-lea în doi mesianici chibzuiți și un vizionar mistic Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica / Eugen Simion. – București : Cartea Românească Educațional, 2020.

****Diaconu, Marin.** Eugen Simion : Profil spiritual / Marin Diaconu. – București : Tracus Arte, 2015. – 897 p.

Eugen Simion 80 / volum îngrijit de Lucian Chișu, Gheorghe Chivu, Andrei Grigor. – București : Tracus Arte, 2013. – 492 p.

****Grigor, Andrei.** Eugen Simion : monografie, antologie comentată, receptare critică / Andrei Grigor. – Brașov : Aula, 2001. – 96 p.

Vertical într-o lume agitată : Eugen Simion și Basarabia : Eseuri, cronici, interviuri / coord.: Mihai Cimpoi ; alcăt.: Elena Tamazlăcaru. – Chișinău : CEP USM, 2005. – 256 p.

Nedelcea, Tudor. Un savant cu nume și renume Eugen Simion, 85 / Tudor Nedelcea // Viața Basarabiei. – 2018. – Nr 2. – P. 16-19.

****Rusu, Dorina N.** Simion Eugen Ioan / Rusu, Dorina N. // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 5: (S-Z) / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2021. – P. 79-80.

Rusu, Dorina N. Simion Eugen Ioan // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2016. – Ed. a 5-a rev. și adăugită / Dorina N. Rusu – București, 2016. – P. 586-587.

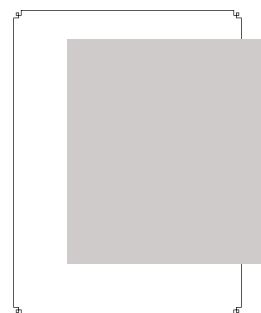
Simion Eugen // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. –

Chișinău : Știința, 2006. – P. 357-358

****Simion Eugen Ioan** // Dicționarul personalităților din România. Biografii contemporane. – București, 2014. – P. 423-424.

Zaciu, Mircea. Simion Eugen / Mircea Zaciu // Dicționarul scriitorilor români : R-Z. – București, 2002. – P. 237-242.

Andrei Eșanu

**MINISTERUL
CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
1953**

Ministerul Culturii a fost înființat la 27 mai 1953 prin Hotărârea Nr. 460, din 27 mai 1953, a Sovietului Miniștrilor al RSSM „Cu privire la confirmarea structurii și statelor de personal ale aparatului Ministerului Culturii al RSSM”, în corespundere cu Hotărârea Sovietului Miniștrilor al URSS, Nr. 1011, din 11 aprilie 1953.

În componența noului minister au fost transmise toate întreprinderile, organizațiile, așezămintele, instituțiile de învățământ, organizațiile de cercetare științifică și proiectări, gospodăriile auxiliare, imobilele de locuit, garajele, depozitele și alte edificii, aflate în gestiunea fostelor organizații de stat: Direcția Edituri și Industrie Poligrafică de pe lângă Sovietul Miniștrilor al RSSM, Direcția

pentru Instituțiile de Iluminare Culturală de pe lângă Sovietul Miniștrilor al RSSM, Comitetul pentru Radio-Informație de pe lângă Sovietul Miniștrilor al RSSM, Direcția Republicană Moldovenească pentru Rezervele de Muncă.

Ministerul avea în subordine toate instituțiile de profil din țară, gestiona pregătirea specialiștilor din domeniu. În perioada anilor 1953-1964, patrona arta cinematografică, audiovizualul, comerțul cu carte, arta fotografică.

După dezmembrarea URSS, ministerul a activat sub diferite denumiri, atribuindu-i-se și noi competențe: 1990-1994 – Ministerul Culturii și Culetelor al Republicii Moldova, 2005-2009 – Ministerul Culturii și Turismului, 2009-2017 – Ministerul Culturii. Din anul 2017 până în 2021, cultura a fost componentă a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. În 2021, conform Hotărârii Nr. 147, din 25.08.2021, Ministerul Culturii devine iarăși entitate separată. Actualmente, Ministerul Culturii își realizează funcțiile în domeniul artei și industriei creative, patrimoniului cultural și turismului.

Ministerul Culturii are în subordine instituții publice concertistice și teatrale, biblioteci, muzee, alte instituții publice, între care: Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, Camera Națională a Cărții, Consiliul Biblioteconomic Național, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Agenția Națională Arheologică, Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO, Centrul Național

al Cinematografiei, Centrul Național de Educație prin Artă; revistele „Alunelul”, „Florile dalbe” și „Noi”. Din iunie 2022, în subordinea ministerului revine Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice și Institutul Patrimoniului Cultural.

Ministerul Culturii are calitatea de fondator în cazul Întreprinderii de Stat Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” și al Întreprinderii de Stat Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă”.

Până în anul 1963, Ministerul Culturii a activat în edificiul actual al Curții Supreme de Justiție, situat la intersecția străzilor Mihail Kogălniceanu și Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni. Din anul 1963, Ministerul Culturii se află în clădirea guvernului, în Piața Marii Adunări Naționale. Din luna august 2022, are sediul pe strada Nicolae Iorga 24 din Chișinău.

De la întemeierea sa, ministerul a fost condus de următorii miniștri: Artiom Lazarev (1953-1963), Petrea Darienco (1963-1967), Leonid Culiuc (1967-1973), Anton Constantinov (1973-1987), Grigore Gușnir (1987-1988), Eugen Sobor (1988-1989), Ion Ungureanu (1990-1994), Mihail Gheorghe Cibotaru (1994-1997), Ghenadie Ciobanu (1997-2001), Ion Păcuraru (2001-2003), Veaceslav Madan (2003-2005), Artur Cozma (2005-2008), Mihai Barbulat (2008-2009), Boris Focșa (2009-2013), Monica Babuc (2013-2017), Sergiu Prodan (din 2021).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 182.

Căderea Constantinopolului 6 aprilie – 29 mai 1453

Orașul Constantinopol a fost fondat pe locul vechii colonii grecești Byzantion, de pe țărmul strâmtoarei Bosfor, unde, în anul 330 d.H., împăratul Constantin cel Mare (306-337) a strămutat capitala Imperiului Roman. De atunci, noua capitală a cunoscut o perioadă de ascensiune și înflorire, mai ales după recunoașterea ca religie oficială a creștinismului. După divizarea în 395 a Imperiului în cel de Apus (cu vechea capitală Roma) și cel de Răsărit, Constantinopolul a devenit capitala Imperiului Bizantin. Spre deosebire de Imperiul Roman de Apus, căzut sub loviturile barbarilor în 495, cel de Răsărit a dăinuit peste o 1100 de ani. Capitala acestuia a ajuns să fie unul dintre cele mai mari orașe ale Evului Mediu, exercitând o puternică influență politică, economică, cultural-spiritu-ală asupra întregii Europe.

De-a lungul secolelor, Imperiul Bizantin, numit și „al grecilor”, a rezistat în fața mai multor invadatori, reușind, de cele mai multe ori, să-și refacă forțele, economia și cultura. După scindarea Bisericii Creștine în anul 1054, Patriarhia din Constantinopol a devenit cel mai important centru al creștinismului răsăritean ortodox.

Odată cu pătrunderea turcilor în Asia Mică, stăpânită de Imperiul Bizantin, Constantinopolul pierdea tot mai multe teritorii, astfel încât, după apariția Imperiului Otoman (circa 1299), pericolul cuceririlor otomane în sud-estul Europei se întetise. După ce au căzut rând pe rând regatele și țările creștine și au fost „rupte” de Imperiul Bizantin, sultanii otomani s-au apropiat de Constantinopol. Luptele hotărâtoare s-au desfășurat în mai 1453, când orașul, după un asediu de 53 de zile cu aplicarea artileriei grele dinspre uscat și mare, a fost cucerit de oastea tânărului sultan turc Mehmed al II-lea, supranumit „Cuceritorul”. Aceste evenimente au fost descrise detaliat de mai mulți cronicari greci și turci, iar mai târziu și de istorici europeni. Imagini din asediul Constantinopolului se află și în frescele din pictura murală exterioară medievală de la mănăstirile Humor și Moldovița. Interesante pagini despre cucerirea Constantinopolului le aflăm și în celebra lucrare a lui Dimitrie Cantemir „Istoria creșterilor

și a descreșterilor Curții Othmanice”.

Din 1453, Constantinopolul a fost capitala Imperiului Otoman, cu numele de Istanbul, până în 1923, când capitală a Republicii Turcia a devenit Ankara.

După cucerirea Constantinopolului de către turci, a încetat să existe Imperiul Bizantin. Din vechile structuri bizantine turcii au păstrat doar Patriarhia Ortodoxă, prin intermediul căreia sperau că vor putea supune și administra mai ușor popoarele creștine subjugate. Căderea Constantinopolului a produs o puternică impresie asupra întregii Europe, a oripilat țările române, în special. Or, era evident faptul că sultanii otomani nu se opreau acolo, ci își desfășurau campaniile de cucerire la nord de Dunăre și în interiorul Europei.

A se vedea și articolul din Calendar Național 2008. – Chișinău, 2008. – P. 176-178.

Bibliografie selectivă:

** **Nicolle, David.** The Fall of Constantinople : The Ottoman Conquest of Byzantium / Nicolle David. – New York : Osprey Pu-

blishing, 2007.

****Hight, Jack.** Costantinopoli 1453. L'Assedio / Jack Hight. – [Milano] : Rizzoli HD, 2010. – 396 p.

** **Crowley, Roger.** 1453. La caduta di Costantinopoli / Roger Crowley. – Milano : Bruno Mondadori, 2008.

****Runciman, Steven.** Capitala pierdută a Bizanțului / Steven Runciman ; prefață de John Freely. – Harvard : University Press, 2009.

Runciman, Steven. Căderea Constantinopolului 1453 / Steven Runciman. – Ed. a 2-a – București : Editura Enciclopedică, 1991. – 302 p.

** **Ciobanu, Constantin Ion.** Asediul Constantinopolului din pictura murală moldavă // Stihia Profeticului : sursele literare ale imaginii „Asediului Constantinopolului” și ale „Profețiilor” înțelepților anticității din pictura murală medievală moldavă / Constantin Ion Ciobanu. – Chișinău, 2007. – P. 27-123.

Dimitrie Cantemir. Opere : Istoria creșterilor și a descreșterilor Curții othmanice sau aliothmanice / Dimitrie Cantemir; trad. din lb. latină și indici de Dan Slușanschi. – Chișinău : Știința, 2019. – P. 153-157, 539-543.

Andrei Eșanu

Junie

2023

Grâul de-a pururea.

1981, ulei pe pânză, 128 x 117 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni		5	12	19	26
Martți		6	13	20	27
Miercuri		7	14	21	28
Joi	1	8	15	22	29
Vineri	2	9	16	23	30
Sâmbătă	3	10	17	24	
Duminică	4	11	18	25	

80 de ani de la nașterea lui **Alexei Sofroni**, medic gastroenterolog, doctor habilitat în științe medicale, conferențiar universitar, interpret de romanțe (1 iun. 1943 – 20 sept. 2020).

150 de ani de la nașterea **Elenei Alistar-Romanescu**, om politic român, pedagog și medic, originară din Basarabia (1 iun. 1873 – 9 ian. 1956). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 402; CN 2013, p. 23.*

130 de ani de la nașterea lui **Teodor M. Popescu**, teolog, profesor universitar, traducător, scriitor și ziarist român (1 iun. 1893 – 4 apr. 1973).

90 de ani de la nașterea lui **Victor Gațac**, folclorist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Rusiei, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2 iun. 1933 – 20 febr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 123.*

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Zagaievski**, lingvist, poet, publicist și profesor universitar (3 iun. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 188-189.*

150 de ani de la nașterea lui **Ion Ciorbă**, savant de renume mondial, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, fratele medicului basarabean Toma Ciorbă (6 iun. 1873 – 27 iul. 1942). *A se vedea și art. din CN 2022, p. 315-316.*

140 de ani de la nașterea lui **Liviu Marian**, scriitor și pedagog (6 iun. 1883 – 25 noiem. 1942). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 190.*

110 de ani de la nașterea lui **Constantin Lodzeiski**, unul dintre cei mai reprezentativi scenografi de teatru, operă, balet și pictori de costume din Republica Moldova (6 iun. 1913 – 13 mar. 1978). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 157.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Bolduma**, poet și traducător

basarabean (6 iun. 1933 – 9 apr. 1993). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 191.*

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Friptuleac**, medic igienist, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific (6 iun. 1943).

100 de ani de la nașterea lui **Ilia Klistorin**, specialist în domeniul automatizării sistemelor de măsurare, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (7 iun. 1923 – 7 iun. 2016).

130 de ani de la nașterea lui **Ludovic Feldman**, violonist și compozitor român (7 iun. 1893 – 11 sept. 1987).

170 de ani de la nașterea lui **Ion Pop-Reteganel**, prozator, publicist, folclorist și pedagog român (10 iun. 1857 – 3 apr. 1905). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 123-125.*

90 de ani de la nașterea lui **Iordan Datcu**, folclorist, istoric literar, publicist și editor român (10 iun. 1933). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 125-126.*

90 de ani de la nașterea lui **Teodor Șișianu**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (11 iun. 1933 – 2 apr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 193-195.*

140 de ani de la nașterea lui **Tudor Panfilie**, etnolog, istoriograf, publicist și folclorist român (11 iun. 1883 – 17 oct. 1921). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 126-128.*

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Arbore**, poet, publicist, critic și istoric de artă, doctor în istoria artei și științe filologice, cadru didactic român (11 iun. 1943).

60 de ani de la nașterea lui **Tiberiu Holban**, medic infecționist, doctor habilitat în științe medicale, profesor

universitar, cercetător științific (12 iun. 1963).

190 de ani de la nașterea lui **Ioan Micu Moldovan**, istoric român, teolog de confesiune greco-catolică, folclorist, filolog și pedagog, membru titular al Academiei Române (13 iun. 1833 – 20 sept. 1915).

60 de ani de la nașterea lui **Iurie Florea**, dirijor de orchestră și profesor, director artistic al Operei Naționale din București (13 iun. 1963).

90 de ani de la nașterea **Iuliei Țibulschi**, compozitoare, muzicologă, profesoară universitară, redactoare muzicală (15 iun. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 198.*

130 de ani de la nașterea lui **Ion Marin Sadoveanu**, prozator, dramaturg și traducător român (15 iun. 1893 – 2 febr. 1964).

120 de ani de la nașterea lui **Victor Brauner**, pictor, grafician și sculptor român, reprezentant remarcabil al suprarealismului românesc (15 iun. 1903 – 12 mar. 1966).

120 de ani de la nașterea lui **Petre Șerban**, compozitor, dirijor de cor și profesor (15 iun. 1903 – 26 mai 1980).

80 de ani de la nașterea lui **Ioan Godea**, muzeograf, etnolog, istoric de artă și folclorist român (16 iun. 1943 – 26 dec. 2014).

120 de ani de la nașterea lui **Aurel Avramescu**, om de știință, inginer electromecanic, doctor în inginerie, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (17 iun. 1903 – 29 oct. 1985).

120 de ani de la nașterea lui **Carlo Tagliavini**, lingvist și filolog italian, unul dintre cei mai renumiți romaniști și româniști contemporani, membru corespondent străin al Academiei Române (18 iun. 1903 – 31 mai 1982).

400 de ani de la nașterea lui **Blaise Pascal**, matematician, fi-

zician, scriitor și filosof francez, personalitate enciclopedică de tip renascentist (19 iun. 1623 – 19 aug. 1662). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 201-202.*

70 de ani de la nașterea lui **Petru Fazli**, pictor, fondator al Școlii de Arte Plastice pentru Copii din Vulcănești, deținător al unor distincții internaționale pentru creativitate, autor de lucrări păstrate în colecții publice și private din SUA, Germania, Federația Rusă, Turcia, Ucraina, Ungaria și Republica Moldova (20 iun. 1953).

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ionescu-Sadi**, istoric și bibliograf român (21 iun. 1873 – 20 sept. 1926). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 285-286.*

80 de ani de la nașterea lui **Andrei Șerban**, actor român-american, regizor de teatru și operă, profesor de artă teatrală la prestigioase universități americane (21 iun. 1943). *A se vedea*

și art. din CN 2013, p. 163-164.

110 ani de la nașterea lui **David Vetrov**, poet, prozator, publicist (22 iun. 1913 – 22 sept. 1952). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 202.*

90 de ani de la nașterea lui **Anatol Mirocinik**, violonist, membru în formații muzicale (22 iun. 1933 – 18 iul. 1994).

80 de ani de la nașterea lui **George Banu**, scriitor, teatrolog și profesor universitar român, membru de onoare al Academiei Române (22 iun. 1943).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Bas**, interpret de muzică populară și ușoară (25 iun. 1933 – 5 mar. 2005). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 204.*

70 de ani de la nașterea **Alexandrei Iunko**, scriitoare de limbă rusă, traducătoare (26 iun. 1953 – 23 iul. 2018).

120 de ani de la nașterea lui **Vasile Gh. Radu**, zoolog, cercetător științific, profesor uni-

versitar, membru corespondent al Academiei Române (26 iun. 1903 – 8 mar. 1982)

150 de ani de la stingerea din viață a lui **Andrei Șaguna**, prelat și om politic de origine aromână, mitropolit al Transilvaniei, teolog (1 ian. 1808 – 28 iun. 1873). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 138-140; CN 2008, p. 14-15.*

150 de ani de la nașterea lui **Alexis Carrel**, fiziolog, sociolog, chirurg, profesor universitar, cercetător, doctor în științe medicale, inventator francez, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie și medicină (28 iun. 1873 – 5 noiem. 1944).

150 de ani de la nașterea lui **Petre Antonescu**, arhitect român, pedagog, planificator urban, personalitate de frunte a școlii de arhitectură românească, membru titular al Academiei Române (29 iun. 1873 – 22 apr. 1965).

Alexei SOFRONI
1943-2020

Medic gastroenterolog, doctor habilitat în științe medicale, conferențiar universitar, interpret de romanețe.

S-a născut la 1 iunie 1943, în satul Bădragii Vechi, județul Hotin, România (actualmente, raionul Edineț). A decedat la 20 septembrie 2020, la Chișinău.

După absolvirea școlii primare din satul natal (1950-1954), și-a continuat studiile la Școala Generală din orașul Edineț (1954-1960).

În anii 1960-1963, a urmat cursurile Facultății de Limbi Străine (specialitatea Limba franceză) în cadrul Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (Universitatea de Stat „Alec Russo” din prezent). Ulterior, și-a continuat studiile la Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1963-1969; USMF).

În 1982, a susținut teza de doctor în științe medicale, cu tema „Însemnătatea diagnostică și pronostică a metabolismului serotoninomic în diferite forme ale diabetului zaharat”. Ulterior, și pe cea de doctor habilitat în științe medicale, disciplina

Gastroenterologie, în cadrul Departamentului de medicină internă a USMF.

Activitatea profesională și-a început-o în 1972, la Catedra de medicină internă Nr. 4, Departamentul gastroenterologie al Spitalului Clinic Republican (actualmente, Spitalul Clinic Republican „Timofei Moșneaga”), în calitate de medic internist.

A desfășurat o bogată activitate de medic și pedagog, căreia și-a consacrat peste 43 de ani din viață, contribuind la formarea a zeci de generații de specialiști și la îmbunătățirea sănătății pacienților. Pe parcursul a 21 de ani, a activat ca șef al Laboratorului de gastroenterologie al Spitalului Clinic Republican.

A fost conferențiar universitar, disciplina Gastroenterologie, la Departamentul de medicină internă al USMF. A contribuit la formarea a zeci de generații de medici și cercetători științifici în domeniu.

În calitate de cercetător, s-a implicat în mai multe proiecte de importanță națională, studiind factorii de risc în apariția și progresarea bolilor cronice ale ficatului și ale intestinului în Republica Moldova. Împreună cu echipele sale, a elaborat metode optime de diagnostic, tratament, profilaxie primară și secundară, în scopul reducerii prevalenței și mortalității prin bolile de ficat.

Rezultatele muncii sale de cadru didactic și de cercetător au fost introduse în peste 100 de lucrări științifice publicate.

S-a dedicat și activității

obștești în cadrul USMF, în calitate de președinte al Comitetului sindical al angajaților, în anii 1999-2005, contribuind la asigurarea condițiilor optime de muncă, odihnă și de trai pentru membrii comunității universitare, promovând activ modul sănătos de viață.

Marea sa pasiune au fost romanțele, pe care le interpretează chiar și pe scenele mari. Dovadă sunt cele 15 ediții ale Festivalului-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Romanței „Crizantema de Argint”, la care a participat și a devenit câștigător: a obținut în 2009 – locul II, pentru creație; în 2012 – locul III, pentru interpretare. A evoluat în calitate de interpret vocal, alături de marii artiști și dirijori N. Sulac, M. Munteanu, Z. Julea, M. Codreanu, P. Neamțu, V. Iovu, I. Dascăl ș.a. În 2007, a lansat compact-discul de romanețe și cântece de petrecere „Femeia sufletului meu”, prefațat de Grigore Vieru și înregistrat cu Orchestra de Muzică Populară „Folclor”.

A fost decorat cu Medalia de stat „Nicolae Testemițanu”, pentru merite deosebite în dezvoltarea ocrotirii sănătății (2017).

Bibliografie selectivă:

Bolile cronice difuze ale ficatului și sindromul de citoliză : o investigație profilactică a populației RM / Iuliana Lupașco, Svetlana Țurcan, Alexei Sofroni [et al.] // Curierul medical. – 2012. – Nr 3 (327). – P. 230-233.

Casexia severă cu distrofie poliorganică cauzată de anorexia nervoasă, caz clinic / Raisa Tănase, Alexei Sofroni,

V. Dreglea [et al.] // *Arta medica*. – 2008. – Nr 3. – P. 94-97.

Cepoi, Teodor. Sindromul Stevens-Johnson / Teodor Cepoi, Alexei Sofroni, Stela Oprea // *The Second International Congress of Complementary Therapies, Entomotherapy and Ionoplasmotherapy*, 24-26 mai 2007, Chișinău. – Chișinău, 2007. – P. 346-347.

Eficacitatea clinică a lansoprazolului în dispepsiile funcționale / Raisa Tănase, Stela Țurcan, Alexei Sofroni [et al.] // *Arta medica*. – 2008. – Nr 3. – P. 28-30.

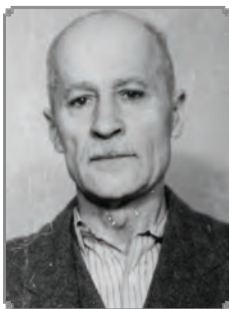
Factorii de risc ai evoluției frecvent recidivante în colita ulcerativă / Svetlana Țurcan, Alexei Sofroni, Silvia Bărcă [et al.] // *Sănătate publică, economie și management în medicină*. – 2015. – Nr 4 (61). – P. 14-17.

Gastrita cronică produsă de Helicobacter Pylori (type B) : particularități clinice, de diagnostic și tratament / Alexei Sofroni, Elena Salinschi, Raisa Tănase [et al.] // *Sănătate publică, economie și management în medicină*. – 2014. – Nr 5. – P. 20-25.

Particularitățile epidemiologice și clinice ale colitei ulceroase nespecifice în Republica Moldova / Svetlana Țurcan, Alexei Sofroni, Silvia Bărcă [et al.] // *Congresul II de Medicină Internă, cu participare internațională*, 24-26 octombrie 2007, Chișinău. – Chișinău, 2007. – P. 51-53

Jitaru, Valentin. Sofroni Alexei // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 311.

Maria S. Ciobanu

Teodor M. POPESCU
1893-1973

Teolog, profesor universitar, traducător, scriitor și ziarist român.

S-a născut la 1 iunie 1893, în localitatea Boteni, județul Dâmbovița. A trecut la cele veșnice la 4 aprilie 1973, în București.

A urmat cursurile Seminarului Central din București (1905-1913; actualmente, Seminarul Teologic Ortodox București), apoi, ale Facultății de Teologie din capitală (1913-1919), cu o întrerupere în timpul Primului Război Mondial, la care a participat ca sublocotenent.

Studii de specializare: Facultatea de Teologie din Atena (1919-1922), la care a obținut doctoratul; Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Leipzig (1922-1923), Facultatea de Teologie Protestantă din cadrul Institutului Catolic din Paris și École Pratique des Hautes Études de la Universitatea Sorbona (1923-1925).

Profesor pentru disciplinele religioase la Seminarul Central (1925-1926), profesor de istorie bisericească universală la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926-1927), cadru didactic la Facultatea de Teologie

din București (1927-1948), apoi, la Institutul Teologic Universitar din București (1948-1959); suplinitor al Catedrei de patologie și istoria dogmelor (1928-1939) și Catedrei de istoria Bisericii Române (1947-1948). În perioada 1942-1944, a deținut funcția de decan al Facultății de Teologie din București (1942-1944).

Ca profesor, era considerat drept unul dintre cei mai severi dascăli. Înalt Preasfințitul Bartolomeu Anania mărturisea în această privință că primirea notei 8 era un adevărat „triumf”. Totuși, se bucura de respectul studenților, care îl admirau pentru stilul sobru și puterea enormă de lucru.

Împreună cu arhiepiscopul Irineu Mihălcescu, a tradus din limba greacă „Noul Testament”, apărut ca ediție sinodală în 1937 și 1942. Teolog de mare erudiție, a desfășurat o strălucită activitate la catedră, precum și o bogată activitate științifică. Opera profesorului este impresionantă, fiind estimată la 19 mii de pagini de manuscris. A publicat multe lucrări originale, fiind apreciat, grație puterii sale de abordare a unor varii teme, reflectate în studii, articole, recenzii, cronici, note și predici.

Închis de autoritățile comuniste în anii 1959 și 1964. Teodor M. Popescu avea 66 de ani, când a fost condamnat de un tribunal comunist. A trebuit să petreacă cinci ani în teribilele temnițe de exterminare. În tot timpul anchetei, profesorul universitar Teodor M. Popescu a fost bătut, torturat, amenințat cu

moartea și tratat cu bestialitate. Cel mai lung timp l-a petrecut la Aiud. A fost eliberat la vârsta de 71 de ani (1963), slăbit și îmbolnăvit de condițiile inumane în care fusese silit să trăiască.

De la 1 aprilie 1965, fără recunoașterea Departamentului Cultelor, prin sprijinul patriarhului Justinian Marina, a fost angajat ca inspector în Administrația Patriarhală, la Biroul Relații Externe, pentru întocmirea unor studii și traduceri, apoi, din 1966, la Tipografia Cărților Bisericești, unde a diortosit cărți de cult alături de Ion V. Georgescu. De altfel, în 1968, a făcut parte din comisia condusă de preotul Ion Gagi, pentru pregătirea noii ediții a Bibliei.

Patriarhul Teocist Arăpașu l-a numit un „mare sacerdot nehirotionit al Bisericii noastre”. Pentru meritele sale, profesorul Teodor M. Popescu a fost decorat, în 1938, cu ordinele „Coroana României” în grad de Cavaler și „Meritul Cultural”, clasa a II-a.

Bibliografie selectivă:

Popescu, Teodor M. Biserica și cultura / Teodor M. Popescu. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996. – 233 p.

Popescu, Teodor M. Divin și uman : La vechii istorici bisericești / Teodor M. Popescu ; studiu introductiv de Eugen Maftai ; postfață de Ionuț-Daniel Barbu. – București : Basilica, 2019. – 291 p.

Popescu, Teodor M. Istoria creștinismului ca istorie a culturii / Teodor M. Popescu. – Chișinău, 1926. – 48 p.

Popescu, Teodor M. Rolul

istoriei în înțelegerea creștinismului / Teodor M. Popescu. – București, 1927. – 29 p.

****Drăgălin, Gh. I.** Profesorul Teodor M. Popescu : Omul, savantul ortodox și apologeul creștin / Gh. I. Drăgălin // Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă Patriarhul Justinian. – București : Editura Universității din București. – 2009. – P. 425-432.

Gabor, A. Un marturisitor al Bisericii Ortodoxe Române : prof. dr. Teodor M. Popescu // Glasul Bisericii. – 2002. – Nr 1/3. – P. 185-224.

Păcurariu, Mircea. Popescu M. Teodor // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a, rev. și întregită. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 383-384.

Maxim Melinti

Victor GATAC 1933-2014

Folclorist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Rusiei, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 2 iunie 1933, în Lipcani, raionul Briceni. A decedat la 20 februarie 2014, în Moscova, Rusia.

A făcut școala primară și cea medie (1940-1950) în localitatea de baștină. Și-a con-

tinuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova), absolvind-o în 1955 cu diplomă de eminență.

Și-a început activitatea în funcție de cercetător științific, la Sectorul de folclor al Institutului de Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a Uniunii Sovietice (1958; azi, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”). A susținut teza de doctor în filologie (specialitatea Folcloristică), cu tema „Cântecele epice din Moldova și România despre haiduci și unele aspecte ale relației lor cu slavii de sud” (1960). S-a stabilit la Moscova în 1962, unde a activat la Institutul de Literatură Universală „M. Gorki”. A obținut titlul de doctor habilitat în filologie, cu teza „Eposul erotic (voinicesc) est-romanic” (1976).

A fost profesor universitar (1989), președinte al Consiliului Științific pentru Folclor al Academiei de Științe a Federației Ruse (1996), vicepreședinte al Comitetului Național al Slaviștilor din Federația Rusă, șef al Sectorului de studiere a creației populare din aceeași structură, funcție pe care a deținut-o până în anul 2012. Din 2000, a fost redactor al revistei „Известия Российской Академии Наук. Серия литературы и языка”.

A debutat la ziarul „Tinerimea Moldovei”, cu articolul „Cazania lui Varlaam” (1953), scris cu ocazia consemnării a 310 ani de la editarea istoricea cărți de

învățătură cu denumire omonimă. În 1954, a publicat în gazeta „Moldova sovietică” și în ziarul Universității de Stat „Stalineț” materiale despre scriitorii Vasile Alecsandri, Mihailo Koțiubinski, Andrei Lupan ș.a.

A prelucrat sub aspect literar și a publicat la Moscova prima culegere de povești populare din Basarabia, alcătuită de Gr. Botezatu (1959).

Este autorul a peste 300 de publicații, dintre care monografii despre folclorul diferitor popoare romanice, slave și al minorităților naționale din Siberia și Extremul Orient și anume: „Eposul eroic est-romanic: studii și texte” (1967), „Studiul textologic al eposului” (1971), „Folclorul și relațiile istorice moldo-ruso-ucrainene” (1975), „Folclorul: sistemul poetic” (1977), „Eposul eroic” (1983), „Moștenirea folclorică a popoarelor URSS și contemporaneitatea” (1984), „Tradiția orală epică în timp: studiu istoric al poeziei” (1989), „Textologia experimentală a folclorului: în baza materialului slav și non-slav” (1998).

Este autorul ideii fondării corpusului de publicații „Monumente ale folclorului popoarelor din Siberia și Orientul Îndepărtat”, editat în peste 30 de volume, cu intenția de a scoate, în cele din urmă, 60 de volume. A fost adjunct al redactorului-șef al corpusului academic.

A contribuit și la studierea folclorului basarabean, participând la elaborarea și editarea a numeroase lucrări de sinteză privind istoria folcloristicii, teoria și metodele de cercetare ale creației

populare imateriale: „Izvor veșnic viu” (Chișinău, 1961); „Schite de folclor moldovenesc” (Chișinău, 1965); „Folclor moldovenesc” (Chișinău, 1966); „Folclor moldovenesc: studii și materiale” (Chișinău, 1968); „Studii și materiale de folclor” (Chișinău, 1971); „Poezia populară moldovenească a obiceiurilor de Anul Nou de Nicolae Băieșu” (Chișinău, 1972); „Estetica folclorului moldovenesc” (Chișinău, 1974); „Poetica liricii populare moldovenești” (Chișinău, 1978); „Relații moldo-ruso-ucrainene” (Studii, materiale, bibliografie) (Chișinău, 1981); „Creația populară” (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina, Chișinău, 1991).

În colaborare cu alți folcloriști basarabeni, între care Gr. Botezatu și V. Cirișpea, a pus bazele editării corpusului de folclor în 16 volume – „Creația populară moldovenească” (1975-1983) – lucrare câștigătoare a Premiului „Dacia” al Ministerului Culturii al Republicii Moldova (1991).

Membru al colegiului de redacție al „Buletinului Academiei de Științe”, Seria „Literatură și Limbă” (1988), și al revistei „Demos” din Berlin.

Membru al Comisiei pentru Folclor a Instituțiilor de Învățământ Superior din Federația Rusă (1991), al Asociației „Folklore Fellows International” din Helsinki (1993), membru corespondent al Academiei de Științe din Federația Rusă (2000), membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2000).

A fost distins cu Premiul de

Stat al Federației Ruse în domeniul științei și tehnologiilor (2001) și cu titlul onorific „Om Emerit în Știință” al Republicii Kalmâkia (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 123.

Bibliografie selectivă:

Băieșu, Nicolae. Victor Gațac – savant folclorist de talie mondială / Nicolae Băieșu // Metaliteratură. – 2008. – Nr 5/6 (19). – P. 20-23.

Botezatu, Grigore. Etnologul Victor Gațac / Grigore Botezatu // Philologia. – 2013. – Nr 3/4. – P. 146-148.

Buruiană, Ion. O mândrie a folcloristicii moldovenești și a celei ruse – academicianul Victor Gațac / Ion Buruiană // Philologia. – 2018. – Nr 3/4. – P. 126-132.

Cocieru, Mariana. Gațac Victor / Mariana Cocieru // Limbă, literatură, folclor. – 2021. – Nr 1. – P. 123-130.

Filip, Iulian. Distinctă distincție reprezentanță : [folcloristul Victor Gațac] / Iulian Filip // Literatura și arta. – 2013. – 30 mai. – P. 8.

Josu, Nina. Un savant de talie mondială : [80 de ani de la nașterea folcloristului Victor Gațac] / Nina Josu // Literatura și arta. – 2013. – P. 7.

Roșca, Denis. Gațac Victor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 249.

Victor Gațac : [folclorist : date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 6. – P. 4.

Lucia Bacaliuc

Grigore FRIPTULEAC
1943

Medic igienist, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 6 iunie 1943, în satul Scumpia, raionul Fălești, într-o familie de țărani gospodari.

La doar șase ani, a fost înscris la școala medie de cultură generală din satul de baștină (1949-1959). Inițial, a rămas să muncească în colhozul din Scumpia, apoi, a devenit muncitor în capitală. După doi ani, a susținut examenele de înmatriculare la Școala de Bază de Medicină din Chișinău, secția Felceri sanitari (1961-1964). Grație absolvirii cu mențiune a respectivei instituții, a fost admis fără examene la Facultatea de Igienă și Sanitarie (redenumită Facultatea de Sănătate Publică) a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu”) în perioada 1964-1970.

În 1979, a absolvit studiile doctorale la Institutul de Medicină a Muncii și de Prevenție a Bolilor Profesionale din Kiev (Институт медицины труда и профзаболеваний, Укра-

na), cu susținerea tezei „Caracteristici fiziologo-igienice a lucrărilor din legumicultură în câmp deschis”.

În 2001, a susținut și teza de doctor habilitat, cu tema „Evaluarea igienică a factorilor exogeni determinanți în geneza litiazei urinare și elaborarea măsurilor de prevenție a ei”.

A participat la cursuri de perfecționare la Institutul de Medicină Nr.1 din Moscova și la Institutul de Igienă și Sanitarie din Sankt Petersburg. În 2000, a urmat cursuri de formare profesională continuă la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași și la Centrul Educațional „Prodidactica” din Chișinău.

Totodată, a lucrat în calitate de asistent medical în Secția de chirurgie infantilă de urgență (alături de academicianul Natalia Gheorghiu, chirurgii: Eva Gudumac, Boris Curajos, Nicolae Șavga, Petru Moroz etc.), la Spitalul Republican pentru Copii (1966-1970).

După absolvirea facultății, a fost angajat ca asistent universitar la Catedra de igienă generală a aceleiași instituții.

În anii 1973-1977, a activat prin cumul în calitate de medic-șef sanitar al staffului republican al detașamentelor studentești din Republica Moldova.

În perioada 1977-1981, a fost redactor științific ne titular al Editurii „Cartea Moldovenească”, unde a îngrijit circa 25 de cărți din seria „Medicina pentru toți”. În următorii patru ani, a avut aceeași funcție, la redacția „Enciclopediei Moldovei”, unde a contribuit la editarea „Enci-

clopediei medicale populare”.

În anii 1981-1988, a fost șef de studii la Catedra de igienă generală, activitatea sa esențială fiind axată pe modernizarea programelor de studii. A făcut parte din echipa distinsului profesor universitar, doctor habilitat Nicolae Testemițanu. În 1988, a fost transferat la Catedra de igienă a Facultății de Medicină Preventivă, unde a obținut gradul de conferențiar universitar și, prin concurs, i s-a încredințat funcția de șef de studii (1989-2004).

În anii 1993-2016, a activat în calitate de șef al Laboratorului științific „Igiena mediului” din cadrul Institutului Moldovenesc de Cercetări Științifice în Igienă și Epidemiologie (azi, Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP). Ulterior, a fost cercetător științific principal al respectivei instituții modernizate.

În perioada 1995-1999, a deținut funcția de decan al Facultății de Medicină Preventivă, unde a contribuit la redeschiderea Facultății de Sănătate Publică (2003). Din 1999, a fost ales în funcție de șef al Catedrei de igienă. Din 2004, a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar.

În 1999, a fost ales șef al Catedrei de igienă, pe care a condus-o timp de 17 ani. În ultimii ani, a activat în funcția de profesor universitar în aceeași structură universitară. A susținut prelegeri la disciplinele „Igiena mediului” și „Igiena muncii”. În 1994, a elaborat cursul universitar „Ecologia umană”, iar în 2007, autorul a mai deschis alte cursuri noi – „Promo-

varea sănătății” și „Educația pentru sănătate”, fiind responsabil de rezidențiatul în igienă. A elaborat opt manuale, patru compendii pentru lucrări practice și peste 30 de îndrumări metodice. A contribuit la traducerea din limba rusă a manualului „Igienă comunală” (1992). A pregătit zece doctori în medicină, fiind coordonator științific la doctorat și postdoctorat.

S-a dedicat activ și cercetării științifice. Este fondatorul unei direcții științifice noi – Igiena mediului, pe care o dezvoltă în permanență, cu suportul Ministerului Sănătății și al Guvernului Republicii Moldova. A participat la elaborarea Legii privind supravegherea de stat a sănătății publice, precum și a multiplelor regulamente igienice, recomandări metodice ș.a. A colaborat cu savanți din țară și de peste hotare (România, SUA, Germania, Finlanda, Franța, Rusia, Ucraina), inclusiv cu organizații internaționale (OMS, ONU, OIM ș.a.), obținând rezultate științifice și didactice remarcabile.

A fost implicat în importante proiecte naționale (instituționale, inclusiv din cadrul programului de stat) și internaționale, cu referire la: evaluarea igienică a condițiilor de instruire și de trai ale elevilor cu maladii respiratorii cronice (cooperare cu specialiști din SUA), promovarea sănătății și profilaxia maladiilor (cu experți din Germania și Finlanda), adaptarea sănătății publice la schimbările climei (proiecte ONU), evaluarea calității apei potabile în sectorul rural și în unitățile de învățământ

preuniversitar (proiecte UE) ș. a.

Rezultatele cercetărilor sale științifice au fost publicate în prestigioase reviste, în materialele congreselor și conferințelor din țară și străinătate. A elaborat și publicat circa 450 de lucrări, inclusiv opt monografii și șase invenții, pentru care a fost decorat la expozițiile internaționale cu patru medalii de aur, una de argint și una de bronz. Pentru monografia „Igienă muncii în agricultură”, apărută la Editura „Medicina” (Moscova), al cărei coautor este, i-a fost acordat titlul de Laureat al Premiului „F. F. Erisman” al Academiei de Științe Medicale din Federația Rusă.

Pe parcursul mai multor ani, a fost membru al Senatului și Consiliului Științific al USMF „Nicolae Testemițanu”, al Consiliului Științific al Facultății de Medicină și al Centrului Național pentru Sănătate Publică (CNSP), președinte al Consiliului Științific Specializat „Igienă”, vicepreședinte al Comisiei Ministerului Sănătății de atestare a medicilor-igieniști și a medicilor-laboranți din CNSP ș.a.

Este membru de onoare al Societății Științifice de Igienă și Sănătate Publică din România, al colegiilor de redacție ale revistelor din Republica Moldova – „Anale științifice ale USMF «Nicolae Testemițanu»”, „Sănătate publică”, „Economie și management în medicină”, „Cronica sănătății publice”. De asemenea, face parte din colegiile de redacție ale publicațiilor științifice „Igienă și sănătate publică” din România, „Здоровье общества” și

„Вода: гигиена и экология” din Ucraina. Este membru titular al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova.

A devenit Laureat al Galei Premiilor în Sănătate 2013, eveniment organizat anual de Ministerul Sănătății. I-a fost acordată distincția de stat „Om Emerit”, precum și Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2013).

Bibliografie selectivă:

Friptuleac, Grigore. Aerul atmosferic și sănătatea populației / Grigore Friptuleac. – Chișinău : Medicina, 2015. – 78 p.

Friptuleac, Grigore. Am pornit din Scumpia! / Grigore Friptuleac. – Chișinău : Pontos, 2018. – 64 p.

Friptuleac, Grigore. Aspecte igienice ale morbidității prin litiază urinară / Grigore Friptuleac. – Chișinău : Medicina, 2001. – 118 p.

Friptuleac, Grigore. Au trecut ani : (50 de ani de la absolvirea facultății) / Grigore Friptuleac. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 70 p.

Friptuleac, Grigore. Ecologie umană / Grigore Friptuleac. – Chișinău : Medicina, 2008. – 320 p.

Friptuleac, Grigore. Igiena instituțiilor medico-sanitare : (Curs) / Grigore Friptuleac. – Chișinău : Medicina, 2017. – 65 p.

Friptuleac, Grigore. Igiena locuinței și problemele de sănătate : (Curs) / Grigore Friptuleac. – Chișinău : Medicina, 2016. – 62 p.

Friptuleac, Grigore. Început de medicină / Grigore Friptuleac. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 40 p.

Friptuleac, Grigore. Profesor universitar Grigore Friptuleac – 70 : Medicina omului sănătos – direcție prioritară a asistenței medicale / Grigore Friptuleac ;

red.: Stela Chimacovschi ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : Medicina, 2013. – 77 p.

Factorii de risc din mediu și sănătatea populației / Grigore Friptuleac, Nicolae Opopol, Ion Bahnarel [et al.] // Factorii de risc din mediu și sănătatea. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 5-10.

Friptuleac, Grigore. Evaluarea rolului factorilor fizici profesionali în etiologia accidentelor vasculare cerebrale / Grigore Friptuleac, Vladimir Bernic // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 1. – P. 67-71.

Friptuleac, Grigore. Evaluarea stării de sănătate a persoanelor obeze din diverse grupuri profesionale / Grigore Friptuleac, Vadim Beț // Analele Științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 107-110.

Friptuleac, Grigore. Particularitățile igienice ale mediului ambiant și ale sănătății copiilor / Grigore Friptuleac, Vladimir Bernic // Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. – [S. l.] : [S. n.], 2011. – P. 200-204.

Friptuleac, Grigore. Problema obezității și patologiilor asociate în unele profesii / Grigore Friptuleac, Vadim Beț // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2014. – Nr 6. – P. 116-119.

Friptuleac, Grigore. Probleme ecologo-igienice ale calității mediului urban / Grigore Friptuleac // Bioetica, filosofia, economia și medicina în strategia de asigurare a securității umane: Materialele Conferinței a 11-a Științifice Internaționale, 6-7 martie 2006. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 183-186.

Lupu, Marina. Particularități ale calității aerului atmosferic în spațiul urban / Marina Lupu, Grigore Friptuleac // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2014. –

Nr 6. – P. 131-133.

Grigore Friptuleac : Biobibliografie / Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” ; Asociația Igieniştilor din Republica Moldova. – Chișinău : Pontos, 2018. – 84 p.

Baciu, Gheorghe. Friptuleac Grigore // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 173-174.

Prisacari, Viorel. Igiena ca domeniu de cercetare și de realizări importante : Doctorul habilitat în medicină Grigore Friptuleac la 75 de ani / Viorel Prisacari // Akademos. – 2018. – Nr 2 (49). – P. 182-183.

Maria S. Ciobanu

Ion POP-RETEGANUL 1857-1905

Prozator, publicist, folclorist și pedagog român.

S-a născut la 10 iunie 1857 în satul Reteag, județul Bistrița-Năsăud. A decedat la 3 aprilie 1905, în localitatea sa de baștină.

Este considerat drept cel mai mare folclorist al Ardealului.

Și-a luat numele de Reteganul, derivat de la cel al satului natal, unde și-a făcut și primele studii, urmate de cursurile Gimnaziului Grăniceresc din Năsăud (1864-1867). Ulterior, a învățat la Prepara-

dia (Școala Normală Confesională Greco-Catolică) din Gherla și Deva (1870-1871).

S-a consacrat activității didactice timp de 20 de ani, în calitate de învățător în localități din mai multe județe (1873-1892). Din 1873, a fost numit învățător în satul natal și la Orlat, lângă Sibiu. Din 1875, a fost învățător la Vâlcelele-Rele din Hunedoara, iar un an mai târziu, a activat la Barumare, din aceeași regiune. În anul 1878, s-a transferat la Lisa din Făgăraș, iar în 1879, a activat la Porțile de Fier ale Transilvaniei, anume la Școala Primară Confesională din Băuțar. În anii 1881-1884, a fost angajat la Școala Confesională din Bucium-Șasa, județul Alba, unde a profesat până la transferul în comuna Sâncel, din apropierea Blajului. În 1886, s-a mutat la Rodna, județul Bistrița-Năsăud, unde a rămas până în anul 1892, când s-a pensionat din cauză de boală.

În anii 1894-1895, a fost secretar al Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) din Sibiu.

S-a dedicat educării și instruirii țăranilor. Concomitent, s-a ocupat de culegerea folclorului. A citit studii de etnografie și folcloristică. A colaborat cu numeroși folcloriști, între care Teodor T. Burada, Artur Gorovei, Elena Niculiță-Voronca, Atanasie M. Marienescu ș.a.

În 1878, a debutat cu „Fata mulțumitoare”, o încercare de versificare a poveștii „Toarceți, fete, c-a murit Baba Cloanța!”, pe care a publicat-o în revista „Șezatoarea” lui Iosif Vulcan, cu subtitlul „Foaia poporului

român”.

Creația sa literară însușește peste 5000 de poezii populare și peste 100 de texte în proză. S-a impus în istoria folcloristicii românești prin culegerile sale de povești, datorită faptului că a publicat prima cea mai amplă carte de basme transilvănene „Povești ardelenesti” (1888), urmată de „Povești din popor” (1895), „De la moară” și „De la moară în sus” (1903).

A mai editat următoarele culegeri de folclor: „Inimioara – adecă Floarea poeziei naționale din cei mai buni scriitori români pentru uzul tinerimii române” (1885), „Trandafiri și vioarele” (1884), „Chiuituri de care strigă flăcăii la joc, opșaguri, cât pilită, cât cioplite și la lume împărțite” (1887), „Starostele sau datinile de la nunțile românilor ardeleni” (1891), „Povești din popor” (1895), „Bocete” (1897), „Românul în sat și la oaste, apreciat din cântecele lui populare” și „Pântea Viteazul: tradițiuni, legende și schițe istorice” (1898), „Zidirea lumii. Adam și Eva. Originea Sfintei Cruci și cele 12 Vineri: după tradiții populare și manuscrise vechi” (1901), „De la moară: povești și snoave” (1903) ș.a.; volumele de proză: „Nuvele și schițe” (2 vol. 1898-1899), „Pilde și sfaturi pentru popor” (1900), „Nuvele” (1901), „Carte de cetire pentru anii din urmă ai școalelor normale, școalele de repetițiune, cursurile de adulți și pentru poporul nostru” (1892), un curs practic despre pomicul-tură (1889, 1904).

A fost redactor la publicațiile „Cărțile sateanului român” (Blaj, 1886); „Revista ilus-

trată” (Reteag, Șoimuș, 1898-1899); „Foișoara”; „Gazeta de duminică” (Șimleu, 1904-1905). A colaborat la mai multe publicații ale timpului, unde a tipărit o parte dintre textele sale folclorice, între care: „Gazeta Transilvaniei”; „Telegraful român, „Familia”, „Transilvania”, „Amicul familiei”, „Luminătorul”, „Tribuna”, „Gazeta poporului”, „Fântâna Blanduziei”, „Biblioteca familiei”, „Noua revistă română”, „Lucafărul” ș.a.

A desfășurat și o intensă activitate în domeniul teoretic al culegerii și cercetării folclorului în paginile revistei ieșene „Contemporanul”, „Gazeta Transilvaniei” (Brașov), „Gutinel” (Rodna) ș.a. A scris și articole legate de istoria învățământului. La Sâncel, împreună cu publicistul Petre Stoica, a editat revista „Convorbiri pedagogice” (1886-1887). A semnat și Anibal Detunătescu, Doctor Zeno, Feciorul tatii de la noi din sat, I. P. Reteganul, Someșanul, Stan Pățitul.

În satul de baștină Retegan, a fost inaugurată Casa Memorială „Ion Pop-Reteganul” (2012).

A fost apreciat de cei mai prestigioși cărturari ai timpului – Vasile Alecsandri, B. P. Hasdeu, Ioan C. Bianu, Jan Urban Jarnik, Gustav Weigand, Nicolae Iorga.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 123-125.

Bibliografie selectivă:

Pop-Reteganul, Ion. Legende, povestiri și obiceiuri românești / Ion Pop-Reteganul. – București : Casa Școalelor, 1943. – 185 p.

Pop-Reteganul, Ion. Crîncu, vînătorul codrului / Ion Pop-Reteganul. – București : Editura Tineretului, 1963. – 59 p.

Pop-Reteganul, Ion. Povești Ardelenesti : Antologie pentru copii / Ion Pop-Reteganul. – București : Editura Ion Creangă, 1981. – 218 p.

Pop-Reteganul, Ion. Povești Ardelenesti : Basme, legende, snoave, tradiții și povești / Ion Pop-Reteganul. – București : Editura Militară, 1986. – 669 p.

Pop-Reteganul, Ion. Povești Ardelenesti : culese din gura poporului / Ioan Pop-Reteganul. – București : Editura Tineretului, 1954. – 168 p.

Pop-Reteganul, Ion. Povești populare / Ion Pop-Reteganul ; tabel cronologic și glosar: Doina David. – Timișoara : Facla, 1989. – 440 p.

Popescu, Ion Apostol. Ion Pop Reteganul : Viața și activitatea / Ion Apostol Popescu. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1965. – 248 p.

Cireș, Lucia. Pop-Reteganul Ion / Lucia Cireș // Dicționarul literaturii române. Vol. 2: M-Z. – București : Univers enciclopedic gold, 2012. – P. 294-295.

Pop-Reteganul Ion // Datcu, Iordan. Dicționarul folcloriștilor / Iordan Datcu, S. C. Stroescu. – București, 1979. – P. 354-357.

Țărălungă, Ecaterina // Pop-Reteganul Ion. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 626.

Raliade, Rodica. Manuscrisele etnologice ale lui Ion Pop-Reteganul / Rodica Raliade // Revistă de etnografie și folclor. – 1995. – Nr 5/6. – P. 565-573.

Maria S. Ciobanu

Teodor ȘIȘIANU
1933-2014

Fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Savantul pedagog Teodor Șișianu a contribuit în mod esențial la dezvoltarea cercetărilor științifice și a studiilor universitare, precum și la pregătirea cadrelor ingineresti pentru economia Republicii Moldova.

S-a născut la 11 iunie 1933, în satul Țiganca, județul Cahul (pe atunci, Regatul României, azi, raionul Căntemir). A decedat la 2 aprilie 2014.

A început școala în perioada foametei (1946-1949). Din 1949, a rămas fără grija părinților, care au fost deportați în Siberia de către regimul sovietic, instaurat după cucerirea Basarabiei în urma Pactului Molotov-Ribbentrop.

În anii 1948-1952, și-a făcut studiile la Școala Pedagogică din Cahul. După absolvire, a lucrat timp de trei ani în calitate de profesor de fizică și matematică în localitatea Gotești, raionul Cahul. Ulterior, și-a continuat studiile la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat din Tiras-

pol (1954-1958; azi, Universitatea de Stat din Tiraspol).

A beneficiat de un stagiu la Universitatea din Colchester, Anglia (1970-1971). A fost colaborator științific în perioada finalizării tezei de doctor habilitat la Institutul Fizico-Tehnic „A. F. Ioffe” din Leningrad (Sankt Petersburg, 1975-1977). A activat ca stagiar științific la Universitatea Tehnică din Budapesta, Ungaria (1983). De asemenea, a urmat cursuri de formare continuă în cadrul Proiectului „TEMPUS” pentru studii de masterat în Anglia, Franța, Germania (1996-2001) ș.a.

După absolvire, fiind unul dintre cei mai buni tineri specialiști și cu experiență de cadru didactic, a fost repartizat la Catedra de fizică a Institutului Pedagogic de Stat din Tiraspol, unde, timp de trei ani, a predat cursurile de fizică și radiotehnică. În instituția de peste Nistru, și-a început cercetările științifice în Laboratorul de cristalografie, condus de profesorul M. I. Kozlovski, și în Laboratorul de semiconductori, sub îndrumarea profesorului I. I. Bordian.

În 1961, a susținut cu succes probele la concursul unional pentru admiterea la studii doctorale în cadrul Institutului de Semiconductori al Academiei de Științe a URSS din Sankt Petersburg. Astfel, a fost acceptat ca doctorand la prestigioasa instituție, în laboratorul științific al savantului și profesorului B. I. Boltaks.

În 1964, a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice, după care a fost invitat în calitate de laborant

superior la Institutul de Semiconductori al Academiei de Științe a URSS din Sankt Petersburg (1964-1965).

În 1965, a fost invitat în funcția de specialist în fizică și tehnică a semiconductoarelor la Institutul Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM), unde a lucrat toată viața. Și-a început activitatea didactică în calitate de lector superior (1965-1967), apoi, de conferențiar (1968-1978), profesor universitar (1978-1980), șef al Catedrei de microelectronică și dispozitive cu semiconductori (1980-2004), fondator și conducător științific al Laboratorului „Fizica și tehnologia dispozitivelor cu semiconductori (A3B5 - GaAs, InP, InAs, GaP)”, reorganizat în Centrul științific internațional „Tehnologii Moderne pentru Studii și Cercetări” al UTM (1966 – până la deces). Din 2001, a fost profesor universitar și director științific al respectivului centru.

Este recunoscut drept unul dintre primii fondatori ai Institutului Politehnic din Republica Moldova, dar și inițiator al deschiderii Uzinei de Microelectronică „Mezon”. A deschis noua direcție în știință și învățământ în domeniul microelectronicii și a dispozitivelor semiconductoare în statul nostru. Este întemeietor și organizator al studiilor universitare conform specialităților de microelectronică în UTM (1965-2003), fondator al Catedrei de microelectronică și dispozitive semiconductoare (1981-2003), deschizător al noii specializări Electronica medicală, cu 12 promoții (1994-2006), în

baza căreia a fost creată specialitatea Ingineria sistemelor biomedicale (din 2007).

A susținut următoarele cursuri: „Fizica dispozitivelor semiconductoare și microelectronice”, „Traductoare și senzori inteligenți”, „Electronica actuală, dispozitive micro-optoelectronice pentru comunicații prin fibre optice” ș.a. Este și autorul unor cursuri pentru studii universitare și postuniversitare, pe care le-a predat în cursul anilor: „Electronica industrială” (1965), „Electronica cu dispozitive semiconductoare” (1966), „Teoria și calculul dispozitivelor microelectronice” (1967-2004), „Dispozitive micronanoelectronice (din 2004), „Bazele microelectronicii” (1968-1970), „Probleme actuale în microelectronică și nanotehnologii” (din 1982), „Traductoare și senzori” (din 1996), „Senzori inteligenți și micro sisteme” (din 2010).

Este fondator și organizator al primelor studii de masterat european în Republica Moldova, la UTM, în baza proiectului „TEMPUS” (Pr-JEP-1995-2007, JEP-1997-2001), unde 40 de profesori au beneficiat de formare continuă la universități din Anglia, Franța și Germania. A elaborat 32 de cursuri noi pentru studii de masterat în cele mai actuale domenii – „Tehnologii informaționale”, „Rețele de calculator”, „Comunicații prin fibra optică”, „Microelectronica și sisteme biomedicale”, „Proiectări asistate de calculator” ș.a., care au fost și continuă să fie bază de studii la UTM, precum și la alte universități din Republica Moldova. A fondat și orga-

nizat primele clase computerizate cu 85 de calculatoare – clasa specializată pentru studii de masterat cu calculatoare, internet și învățământ la distanță (1999-2008, UTM-Anglia-Franța-Germania).

De asemenea, a desfășurat o vastă activitate de cercetare științifică. A contribuit la dezvoltarea fizicii dispozitivelor semiconductoare și microelectronice, traductoare și senzori inteligenți, dispozitive micro-optoelectronice pentru comunicații prin fibre optice. A efectuat cercetări privind bazele fizice ale fiabilității materialelor și dispozitivelor semiconductoare, procese de difuzie și degradare în materiale și dispozitive semiconductoare, tehnologii noi la temperaturi joase în macroelectronică ș.a.

A cercetat, elaborat și recomandat pentru implementare mai multe tehnologii: microtehnologii de depunere chimică și tratament rapid (TFTR) pentru dispozitive microelectronice, senzori și traductoare, efectele fizice și fiabilitatea lor, tehnologii cu difuzie stimulată și TFTR pentru celule fotovoltaice, obținerea și cercetarea diodelor „Schottky”, tranzistoarelor de frecvență înaltă (MESFET – Ga As, InP), tehnologii cu difuzie, implantare ionică și TFTR ș.a.

În baza colaborărilor internaționale, a realizat cercetări științifice împreună cu savanți din prestigioase instituții academice, precum savantul britanic B. K. Ridley de la Universitatea din Essex, Colchester (1970-1971), reprezentanți ai Institutului Fizico-Tehnic „A. F. Ioffe”

din Sankt Petersburg (1975-1977), ai Universității Tehnice din Budapesta (Ungaria, 1982) ș.a. A fost coordonator de proiecte internaționale: „INTAS” (Fundatia „Soros”), „Copernicus” (TEMPUS – Marea Britanie, Franța, Germania, 1995-2002), „CRDF/MRDA” (SUA, 2005-2006). A fost coordonator al direcției științifice „Fiabilitatea dispozitivelor semiconductoare și microelectronice” (în URSS, apoi, în CSI).

A fondat și condus școala științifică în domeniul microelectronicii, în care a format 15 doctori în științe fizico-matematice și tehnice. În general, a contribuit la pregătirea a peste 70 de doctori în științe, doctori habilitați, conferențieri și profesori universitari. A fost conducător științific la 47 de masteranzi, în elaborarea a peste 130 de teze de licență. A contribuit la pregătirea a peste 2000 de ingineri licențiați în microelectronică, 190 de ingineri licențiați în microelectronică și electronica medicală.

În perioada 1970-2013, a fost profesor invitat la instituții de învățământ superior din străinătate: Universitatea din Essex, Anglia (1970-1971); Universitatea Tehnică din Budapesta, Ungaria (1983); Universitatea „Sheffield Hallam”, Anglia (1993); Universitatea din Hertfordshire, Anglia (1997); Institutul ENIC din Lille, Franța (1998, 1999); Institutul Național de Telecomunicații din Paris, Franța (1999, 2000); Universitatea Tehnică din Darmstadt, Germania (1998, 2000); Institutul de Cercetări din Napoli, Ita-

lia (2011); Universitatea din Linköping, Suedia (2013).

A prezentat peste 120 de referate la numeroase simpozioane și conferințe științifice internaționale din Franța, Iugoslavia, Marea Britanie, Germania, România, India, Italia, Grecia, Ucraina, Polonia ș.a. A organizat opt conferințe unionale și internaționale în anii 1982-2005.

Este autor a peste 280 de lucrări științifice și rapoarte, publicate în reviste naționale și internaționale („Physica Status Solidi”, „Physics and Technics of Semiconductors”, „Thin Solid Films Sensors and Actuators”, „Journal of Electronics” ș.a.). A publicat monografii și manuale, între care „Диффузия и явления деградации в полупроводниковых материалах и приборах” (1978), „Comunicații prin fibre optice” (2003, în colab.) ș.a. A fost deținătorul a cinci brevete de invenție prezentate la expoziții naționale și internaționale.

În anii 1966-2013, a coordonat și realizat proiecte științifice internaționale (opt proiecte), proiecte unionale, în fosta URSS (28 de proiecte), proiecte naționale și instituționale (cinci), care au contribuit enorm la dezvoltarea științei și învățământului din Republica Moldova, inclusiv a UTM, cu tehnici și tehnologii moderne (cu circa 100 de calculatoare și alte echipamente pentru studii și cercetări).

În perioada 1980-1994, a deținut funcția de președinte al Consiliului de Coordonare din URSS, apoi și din CSI, în chestiunea fiabilității proceselor de degradare ale dispozitivelor și sistemelor micro-

electronice.

A fost vicepreședinte al Asociației Inginerilor din Republica Moldova (1994), președinte al Comisiei de experți în științele tehnice a Comisiei Superioare de Atestare din Republica Moldova (1992-1995), vicepreședinte al Asociației Fizicienilor din Republica Moldova (1985-1996), Inginer de Elită și membru al Institutului Inginerilor Electricieni și Electroniști (IEEE Fellow, Marea Britanie, 1995), membru al Asambleii AȘM (1995-până la sfârșitul vieții).

Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1995).

Pentru realizări deosebite, a fost decorat cu medaliile de stat „Meritul Civic” (1994) și „Nicolae Testemițanu” (2003), Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2003), Diploma de Onoare a AȘM (2008) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 193-195.

Bibliografie selectivă:

Șișianu, Teodor. Comunicații prin fibre optice / Teodor Șișianu, Sergiu Șișianu, Oleg Lupan. – Chișinău : Tehnica-Info, 2003. – 546 p.

Șișianu, Teodor. Nanotechnology with Rapid Photothermal Processing for Thin Film Solar Cells / Teodor Șișianu // Meridian ingineresc. – 2006. – Nr 2. – P. 25-29.

Șișianu, Teodor. Novel NO₂ Gas Sensor Based on Cuprous Oxid Thin Films / Teodor Șișianu, Sergiu Șișianu, Oleg Lupan // Sensores and Actuators B. Chemical. – 2006. – Vol. 113. – P. 468-476.

Șișianu, Teodor. Tehnology

Nanotechnology with Rapid Photothermal Processing for TiO₂/SiO₂/Si thin film solar cells / Teodor Șișianu // Meridian ingineresc. – 2006. – Nr 4. – P. 13-17.

Teodor Șișianu – profesor universitar, doctor habilitat, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei : Biobibliografie. Memorii / Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : Tehnica-Info, 2009. – 338 p.

Bostan, Ion. Membru corespondent al AȘM Teodor Șișianu la 80 de ani / Ion Bostan, Ion Tighineanu, Vasile Tronciu // Akademos. – 2013. – Nr 2 (29). – P. 174-175.

Dragnev, Demir. Șișianu Teodor // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități : 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coord.: Liliana Condricova ; red.: Elena Varzari [et al.] ; trad. texte în lb. engl. și rusă: Lucia Nastasiuc, Lidia Virțan. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2021. – P. 138.

Roșca, Denis. Șișianu Teodor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 543-544.

Șișianu Teodor // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006 / col. red.: Haralambie Corbu (coord.), Vasile Cocieru, Svetlana Albu [et al.] – Chișinău : Știința, 2006. – P. 263-265.

Șontea, Victor. Profesorul universitar Teodor Șișianu : 70 de ani de la naștere și 50 de ani de activitate didactică și științifică / Victor Șontea // Fizica și tehnologiile moderne. – 2003. – Vol. 1, Nr 1. – P. 62-64.

Țărălună, Ecaterina. Șișianu Teodor // Țărălună, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălună. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 748-749.

Maria S. Ciobanu

Tiberiu HOLBAN
1963

Medic infecționist, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar.

S-a născut la 12 iunie 1963, în Chișinău.

A absolvit, în 1980, Școala Medie Nr. 1 (actualmente, Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi”) din Chișinău cu medalie de aur, iar în 1986 – Facultatea de Medicină a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (USMF)) din Republica Moldova cu mențiune.

După absolvirea internaturii (specialitatea Medicină internă), a activat, în perioada 1987-1989, în calitate de medic-internist la Spitalul Raional din Cimișlia.

În anii 1989-1992, a fost doctorand (specialitatea Boli infecțioase) în cadrul Institutului de Virusologie „Dmitri Ivanovski” al Academiei de Științe Medicale din Moscova, Federația Rusă.

Din 1992, activează la USMF, la Catedra de boli infecțioase, tropicale și parazitologie medicală, unde a parcurs toate etapele unei cariere universitare, de la asistent – până la profesor uni-

versitar, din 2007, fiind șef de catedră.

În 1993 obține gradul științific de doctor în științe, iar în 2009 de doctor habilitat în științe medicale (specialitatea Boli infecțioase, tropicale și parazitologie medicală).

Deține titlurile științifice de conferențiar universitar (din 1998) și de profesor universitar (din 2014).

Este autorul și coautorul a 290 de lucrări științifice și metodicodidactice, între care cinci monografii, 12 ghiduri clinice, articole științifice, brevete de invenție, protocoale clinice naționale.

Aria intereselor sale științifice este reprezentată de hepatitele virale (B, C, D, E), infecția HIV/SIDA, infecțiile respiratorii, sepsisul, infecțiile nosocomiale, COVID-19 și alte infecții emergente.

A efectuat stagii la clinici universitare din Franța, Austria, România, Rusia.

A fost președinte al Comisiei de specialitate „Boli infecțioase” a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS), membru al Comisiei de experți a MSMPS (2012-2020), președinte al Comitetul Național Consultativ de Experți în domeniul imunizărilor (2013-2017).

În 2015, pentru merite deosebite în domeniul ocrotirii sănătății, a fost decorat cu Medalia „Nicolae Testemițanu”.

În 2020, i-a fost decernat Premiul Național al Republicii Moldova pentru ciclul de lucrări intitulate „Contribuții la diagnosticul, tratamentul și managementul clinic eficient al bolilor infecțioase

emergente”. În 2020, i-au fost acordate Diploma de Onoare a Președintelui Republicii Moldova și Diploma Parlamentului Republicii Moldova, gradul I.

Bibliografie selectivă:

Andriuță, Constantin. Patogenia, tabloul clinic, diagnosticul și tratamentul helmintiazelor. Ghid practic pentru studenți și rezidenți / Andriuță, Constantin, V. Pantea, Tiberiu Holban. – Chișinău : Medicina, 2001. – 72 p.

Hepatite virale și HIV : (aspecte etiologice, epidemiologice, clinice, diagnostic de laborator, tratament și profilaxie) / Constantin Spînu, Tiberiu Holban, Vladimir Guriev [et. al.]. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 296 p.

Holban, Tiberiu. Hepatitele virale B, C acute, cronice și mixte (particularități clinice, evolutive, imunologice și de tratament) : Teză de doctor habilitat în medicină : 14.00.10 Boli infecțioase / Tiberiu Holban. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 212 p.

Principii și proceduri în testarea microbiologică a hemoculturilor : Ghid / Tiberiu Holban, Olga Burduniuc, Greta Balan [et. al.]. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 56 p.

Russu, Irina. Infecția cu virusul hepatitei C : etiologie, patogenie, epidemiologie, tablou clinic, diagnostic și tratament : (Compendiu pentru studenți și rezidenți) / Irina Russu, Ina Bîstrițchi, Tiberiu Holban. – Chișinău : Medicina, 2019. – 57 p.

Tratamentul antiretroviral în infecția HIV/SIDA : Compendiu pentru studenți și rezidenți / I. Bîstrițchi, T. Holban, S. Cojocar [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2019. – 35 p.

Bîstrițchi, Ina. Depistarea tardivă a infecției HIV/SIDA în Republica Moldova / Ina Bîstrițchi, Tiberiu Holban, An-

gela Nagiț // Curierul medical. – 2012. – Nr 3. – P. 47-48.

Manifestări clinice și particularități evolutive în infecția COVID-19 (review) = Clinical manifestations and evolutionary peculiarities in COVID-19 infection (review) / Tiberiu Holban, Stela Cojocaru, Liviu Iarovoii [et al.] // Revista de științe ale sănătății din Moldova = Moldovan journal of health sciences. – 2020. – Vol. 24, Nr 2. – P. 70-83

Rusu, Irina. Eficacitatea preparatelor antivirale cu acțiune directă în tratamentul pacienților cu hepatită virală C cronică: studiu prospectiv, randomizat / Irina Rusu, Tiberiu Holban // Revista de științe ale sănătății din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences (MJHS). – 2018. – Vol. 17 (4). – P. 51-59.

Rusu, Irina. Eficacitatea tratamentului antiviral cu sofosbuvir și ledipasvir în hepatita virală C cronică / Irina Rusu, Mariana Avricenco, Tiberiu Holban // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2018. – Nr 1/2 (75/76). – P. 79-82.

Baciu, Gheorghe. Holban Tiberiu // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 272-273.

Ana Struță

**Ion Marin
SADOVEANU
1893-1964**

Prozator român, dramaturg, eseist, cronicar dramatic și literar, traducător.

Pseudonimul literar al lui Iancu-Leonte Marinescu.

S-a născut la 15 iunie 1893, la București, în familia medicului Nicolae Marinescu. Și-a luat numele de scriitor Sadoveanu, oficializându-l în 1949. A decedat la 2 februarie 1964, la București.

Școala primară a făcut-o la Constanța, unde tatăl său era medic primar. A urmat Gimnaziul „Mircea cel Bătrân”, pe care l-a absolvit în 1908, apoi Liceul „Sfântul Sava” din București (1908-1912). Din 1912, a studiat la Facultatea de Drept și, în paralel, la Facultatea de Litere a Universității din București, absolvind în 1916 doar cursurile celei dintâi. În timpul războiului, a urmat, la Botoșani Școala Militară de Subofițeri. A făcut studii de drept și germanistică la Paris (1919-1921). De asemenea, a frecventat lecțiile teatrale ale lui Jacques Copeau și Lugné-Poe.

Întors în țară, a fondat, împreună cu Tudor Vianu și Ion Sân-Giorgiu, cercul „Poesis” din dorința de a face cunoscu-

tă mișcarea de idei contemporane din Europa. A apărut cu regularitate în presa vremii, iar după 1952, în majoritatea ziarelor centrale și în revistele Uniunii Scriitorilor.

Activitatea sa de cronicar teatral l-a propulsat la conducerea vieții teatrale și dramatice din România, ocupând funcții importante, cum ar fi: director al propagandei culturale prin teatru (1923-1926), inspector al teatrelor, inspector general (1926-1929). Până în 1933, a fost director general al teatrelor și operelor.

Destituit, a devenit redactor la „Timpul” (1941-1942), dramaturg al Teatrului Național până în 1944. În 1950, a fost redactor la „Universul”, iar din 1956 – director al Teatrului Național și membru al Comisiei Naționale UNESCO, din 1958.

A debutat ca poet în ultimul an de școală, într-o publicație pe care o făcea împreună cu alți colegi – „Revista celor șase” (1912). Debutul în volum s-a produs în 1926, cu „Dramă și teatru”. După câteva încercări în genul dramatic – „Metamorfoze” (dramă în versuri, 1927), „Anno Domini” (1927) și „Molima” (1930), considerate de autor drept experiențe de debutant, scriitorul a abordat romanul.

A profesat cu competență cronică dramatică și a publicat studii despre teatru. Spre exemplu, „De la Mimus la Baroc” (1933), apoi, „Dramă și teatrul religios în Evul Mediu” (1942) urma să facă parte dintr-o „Istorie a dramei și teatrului” pe care n-a terminat-o ș.a. A tradus din Heinrich von

Kleist, Stendhal, Shakespeare, Ibsen, Goethe, Heine ș.a. A publicat volumul „Cântece de rob” (1930), cu o poezie metafizică și religioasă în maniera lui Paul Claudel. A mai publicat povestiri, eseuri, memorialistică, note de călătorie, povestiri science-fiction: „Sistemul celor 24 de sori” și „Akho și Tao: o poveste din vremea ghețarilor înalți” (1963). S-a distins și ca un excelent conferențiar.

În anul 1963, a fost decorat cu Ordinul Muncii, clasa a-II-a, acordat în timpul regimului comunist unor personalități cu realizări considerate deosebite în diferite domenii de activitate.

Bibliografie selectivă:

Sadoveanu, Ion Marin. Drama și teatrul religios în Evul Mediu / Ion Marin Sadoveanu. – București : Editura Enciclopedică, 1972. – 141 p.

Sadoveanu, Ion Marin. Ion Sîntuț / Ion Marin Sadoveanu. – București : Minerva, 1989. – 576 p.

Sadoveanu, Ion Marin. Sfârșit de veac în București / Ion Marin Sadoveanu. – București : Editura pentru Literatură, 1962. – 429 p.

Sadoveanu, Ion Marin. Taurul mării : Roman / Ion Marin Sadoveanu. – București : Editura Tineretului, 1962. – 181 p.

Nicolau, Madălina. Pe urmele lui Ion Marin Sadoveanu / Madălina Nicolau. – București : Sport-Turism, 1988. – 208 p.

Ion Marin Sadoveanu // Chindriș, Ioan. Frumoșii oameni de demult / Ioan Chindriș. – Târgu-Lăpuș : [S. n.], 2010. – P. 403-406.

Țărălungă, Ecaterina. Sadoveanu Ion Marin // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității

românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 690.

Ana Struță

Petre ȘERBAN 1903-1980

Compozitor, dirijor de cor și profesor.

S-a născut la 15 iunie 1903, în satul Păpușoi, Cetatea Albă (actualmente, regiunea Odesa, Ucraina). A decedat la 26 mai 1980, la Tiraspol.

Și-a făcut studiile la Academia de Muzică și Artă Dramatică din Iași (1929-1934; azi, Universitatea de Arte „George Enescu”).

A activat în funcție de dirijor al Fanfarei Liceului Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău (1935-1940), profesor la Institutul Pedagogic Moldovenesc de Stat (1940-1941), profesor de canto la Școala Medie din Ianga-Iul, Uzbekistan (1941-1943), dirijor al Ansamblului de Cântec și Dansuri „Doina” al Filarmonicii din Chișinău (1943-1944), dirijor al Capelei Corale „Moldova” a Radiodifuziunii din Chișinău (1944-1948), dirijor de cor la Școala Pedagogică din Călărași (1948-1951), dirijor al corurilor de copii din Tighina și Tiraspol (1951-1955), director al Școlii Serale de Muzică din Chișinău (1957-1963).

A publicat o serie de lucrări corale: „Melodii sătești” – suită coral-coreografică (1943), „Visul luptătorului”, „Mulți ani trăiască”, „Cerulea Patriei”, „Cântec de primăvară”, „Cântec de seară”, „Izvoarăș cu fluieraș”, „Lacul comsomolist”, „Semănatul” (1965), „La țară”, suită corală în 3 părți (1967), „Balada soldatului” (1967), „Codrule, codruțule” și „Cântece pentru cor” (1970), culegeri de cântece.

A prelucrat cântece populare moldovenești: „Ciobănaș”, „Colo-n vale”, „Ce stai, bade?”, „Nu mă da, mamă!”, „Zis-a badea” ș.a.

Membru al Uniunii Compozitorilor din URSS (1946).

În 1960, a fost distins cu titlul onorific „Om Emerit” al culturii din RSSM.

Bibliografie selectivă:

Șerban, Petre. Codrule-codruțule / Petre Șerban. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1970. – 83 p.

Șerban, Petre. O, Patrie iubită! : „Țară mândră, înflorită...” : Pentru cor de femei și pian / Petre Șerban. – Chișinău : [S. n.]. – 6 p.

Șerban, Petre. Piese corale / Petre Șerban. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1970. – 20 p.

Buzilă, Serafim. Șerban Petre // Interpreți din Moldova : Lexicon enciclopedic : (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 412-413.

Petre Șerban // Compozitori și muzicologi din Moldova = Композиторы и музыковеды Молдовы : Lexicon biobibliografic / alcăt.: G. Ceaicovschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 245-247.

Lucia Bacaliuc

Andrei ȘERBAN
1943

Actor român-american, regizor de teatru și operă, profesor de artă teatrală la mai multe universități americane.

Este unul dintre cei mai prolifici regizori români contemporani de teatru și operă.

S-a născut la 21 iunie 1943, la București, în familia fotografului Gheorghe Șerban și a profesoarei Elpis Șerban. Tatăl său provenea dintr-o veche familie nobiliară a Țării Chioarului din Maramureș. A studiat dreptul la Leipzig, a condus o bancă și a fost prieten apropiat cu Iuliu Maniu, cel care a participat la botezul viitorului actor și regizor. După instaurarea regimului comunist, Gheorghe Șerban a fost concediat și obligat să lucreze ca fotograf. Mama lui Andrei Șerban provenea dintr-o familie de negustori greci, stabiliți la Tulcea, originari din Cefalonia. A lucrat ca profesoară de limba și literatura română.

În copilărie, prezenta spectacole de păpuși acasă și punea în scenă bătălii simulate cu prietenii săi în Grădina Icoanei din București.

În anii 1961-1968, a studiat la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București (azi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și

Cinematografică „Ion Luca Caragiale”), secția Regie, în clasa lui Radu Penciulescu, unul dintre cei mai importanți regizori și profesori de teatru din România și din lume.

În anii studenției, a regizat o serie de drame, inclusiv tragedia shakespeariană „Iulius Cezar”, la Teatrul „Bulandra” din București, după care s-a confruntat cu dificultăți de angajare în România. În perioada studiilor, a participat la Festivalul Teatrului Studențesc de la Zagreb, cu piesa „Șeful sectorului Suflete”, de A. Mirodan. Ulterior, la o altă ediție a aceleiași manifestări teatrale, a prezentat spectacolul „Nu sunt Turnul „Eiffel”, de E. Oproiu, pentru care a luat Marele Premiu pentru montare.

A debutat la Teatrul „Notara”, în spectacolul „Omul care s-a transformat în câine”, după O. Dragun, în 1964. În același an, a montat spectacolul „Oedip”, de G. Enescu, la Teatrul de Operă din București.

După absolvirea facultății, putea fi urmărit pe scena Teatrului Tineretului din Piatra-Neamț, unde a jucat în spectacolele „Arden of Faversham”, după un autor englez anonim din secolul al XVI-lea, și în „Omul cel bun din Siciuan”, de B. Brecht (1968).

Din 1969, a emigrat în Statele Unite ale Americii, invitat de Ellen Stewart, directoarea Teatrului experimental „La MaMa”, din orașul New York, pentru montarea unui spectacol. Acolo, a beneficiat de o bursă din partea Fundației „Ford”, după care s-a lansat într-o carieră de succes în

regia de teatru și operă din SUA.

În 1970, a plecat la Paris, pentru a studia la Centrul Internațional de Cercetare Teatrală al lui Peter Brook.

În 1971, a montat „Medeea”, la „La MaMa” (1971). Trei ani mai târziu, a regizat „Fragmente dintr-o trilogie grecească” („Medeea”, „Femeile troiene” și „Electra”), în aceeași instituție teatrală americană.

De asemenea, a activat în calitate de regizor și a pus în scenă spectacole de teatru și operă la marile teatre internaționale din 39 de țări, întâi de toate, la Londra, Marea Britanie; San Francisco, Chicago, SUA; Viena, Austria; Geneva, Elveția; Veneția, Italia; Barcelona, Spania ș.a. Dintre spectacolele de teatru de mare succes în regia lui Andrei Șerban menționăm următoarele: „Hamlet”, „Neguțătorul din Veneția”, „Trei surori”, „Unchiul Vanea”, „A douăsprezecea noapte”.

La operă, este apreciat pentru punerea în scenă a următoarelor producții teatrale: „Turandot”, de Puccini, „Norma”, de Bellini, „Paiate” de Verdi, Nunta lui Figaro”, de Mozart, „Oedip”, de Enescu, „Boris Godunov”, de Musorgski ș.a.

Pe parcursul a trei decenii, a instruit viitori actori și regizori, în calitate de profesor de artă teatrală, la mai multe instituții americane de învățământ superior, între care: Harvard University, Columbia University, University of California, University of San Diego, Carnegie Mellon University, American Repertory Theatre. A mai predat la Conservatoire National Supérieur d'Art Dramatique,

Theatre School of Tokyo ș.a. A regizat o serie de producții scenice în capitala Franței, dintre care menționăm „L'Avare” („Avarul”) și „Le Marchand de Venise” („Negustorul de la Veneția”), la Comédie-Française.

Mai bine de două decenii, a colaborat cu American Repertory Theater din Cambridge. Ca regizor, a mai lucrat la Circle in the Square Theatre, Yale Repertory Theatre, American Conservatory Theater, Metropolitan Opera din New York, Seattle și Los Angeles Opera, Welsh National Opera, Théâtre de la Ville din Paris, „Lilla” Teatern din Helsinki, „Shiki” Company din Tokyo.

A revenit în România după evenimentele din decembrie 1989, ca director general al Teatrului Național „I. L. Caragiale” din București (1990-1993).

La finele anului 2019, a demisionat de la Columbia University, invocând existența unor presiuni exercitate asupra personalului, obligat să accepte profesori și studenți care nu au standardele academice cerute, în numele corectitudinii politice.

În 2021, s-a întors în România, pentru a repune în scenă, la Teatrul „Bulandra” din București, două piese ale „Marelui Will” – „Zadarnicele chinuri ale dragostei” și „Richard al III-lea”. Iar în decembrie a aceluiași an, a montat la Opera Națională București „Lucia di Lammermoor”, de G. Donizetti și „Don Giovanni”, de W. A. Mozart. În 2022, publicul a urmărit în premieră la Opera Națională Română din Cluj-

Napoca spectacolul „Oedip”, după Sofocle, în regia lui Andrei Șerban.

Din 2006, a fost fondată Academia Itinerantă „Andrei Șerban”, care este un program-cadru al Institutului Cultural Român (ICR), inițiat și coordonat de ICR New York, în colaborare cu Centrul de Cercetare și Creație Teatrală „Ion Sava” al Teatrului Național din București (2011). Academia reunește peste 300 de artiști de teatru (actori, regizori, scenariști ș.a.), care lucrează cu tinerii actori în cadrul atelierelor de creație.

A participat la festivalurile internaționale de teatru de la Milano, Paris, São Paulo, Salzburg și Edinburgh ș.a.

Și-a regăsit inspirația și încrederea, scriind despre cei care i-au marcat cariera și viața. A semnat și editat numeroase publicații: „O biografie” (2006), „Călătoriile mele. Teatru” / „My Journeys. Theatre” (2008), „Călătoriile mele. Opera” / „My Journeys. Opera” (2008), „Cartea atelierelor” (2013), „Ce-am gândit eu. Un fel de jurnal” (2016), „Niciodată singur” (2021) ș.a.

Pentru activitatea sa de succes a fost apreciat cu premii și mențiuni atât în țară, cât și în străinătate. Ne referim, întâi de toate, la Premiul „George Abbott”, SUA (1999). Boston Theatre Critics Association i-a înmănat Premiul „Elliot Norton” pentru Excelență susținută (1999). Society of Stage Directors & Coreographers i-a oferit Premiul „George Abbott Award” (1999). Fundația Națională pentru Arte și Științe Ro-

mâne, împreună cu Academia Română, i-au acordat Premiul pentru Excelență în Cultura Română (1999). Producții ale lui Andrei Șerban au fost nominalizate pe „Broadway” (nume generalizat pentru teatrele din New York).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 163-164.

Bibliografie selectivă:

****Șerban, Andrei.** Cartea atelierelor / Andrei Șerban ; Academia Itinerantă Andrei Șerban. – București : Nemira, 2013. – 408 p.

****Șerban, Andrei.** Călătoriile mele = My Journeys. Vol. 1 / Andrei Șerban. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2008. – 216 p.

****Șerban, Andrei.** Călătoriile mele. Opera / Andrei Șerban. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2008. – 160 p.

****Șerban, Andrei.** Ce-am gândit eu. Un fel de jurnal / Andrei Șerban. – București : Dio. – 25 p.

Șerban, Andrei. Chekhov, Shakespeare, Bergman văzuți de Andrei Șerban : [Album] / ed. și fot.: Mihaela Marin ; introd.: Andrei Șerban. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2012. – 250 p.

Șerban, Andrei. Mereu spre un nou început : Atelier teatral ținut la Teatrul Național din Cluj / Andrei Șerban. – București : Tracus Arte, 2013. – 424 p.

****Șerban, Andrei.** Niciodată singur : fragmente dintr-o galerie de portrete / Andrei Șerban. – Iași : Polirom, 2021. – 248 p.

Șerban, Andrei. O biografie / Andrei Șerban. – Iași : Polirom, 2006. – 392 p.

****Șerban, Andrei.** Regia de operă : gânduri și imagini = Opera directing : thoughts and images / Andrei Șerban. – București : Nemira Publishing House, 2015. – 256 p.

Zeami. Șapte tratate secrete de teatru Nō / Zeami ; traducere din limba japoneză : Irina Holca ; pref.: Andrei Șerban. – București : Nemira, 2011. – 192 p.

Ionesco, Eugène. Le travail d'Andrei Șerban: Medea-Elektra / Eugène Ionesco. – Paris : Gallimard, 1973. – 80 p.

Menta, Ed. Andrei Șerban: Lumea magică din spatele cortinei / Ed. Menta. – București : Unitext, 1999. – 261 p.

Catereva, Irina. Teatrul transcendent al lui Andrei Șerban / Irina Catereva // Studiul artelor și culturologie. – 2018. – Nr 1 (32). – P. 110-116.

Cîntec, Oltița. Elemente de interculturalitate în montările recente din România ale lui Andrei Șerban / Oltița Cîntec // Colocvii Teatrale (Iași). – 2007. – Nr 6. – P. 46-54.

Șerban Andrei // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 16 : Top 300 : Personalități enciclopedice din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului : J-Z. – București. – [S. n.], 2010. – P. 336-341.

Țărălungă, Ecaterina. Șerban Andrei // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 746.

Maria S. Ciobanu

Andrei ȘAGUNA 1809-1873

Prelat și om politic de origine aromână, mitropolit al Transilvaniei, teolog.

S-a născut la 20 decembrie 1808 / 1 ianuarie 1809, în Mișcolț (Miskolc), Ungaria. A decedat la 28 iunie 1873, la Sibiu, fiind înmormântat în satul Rășinari, județul Sibiu.

Andrei Șaguna (numele de botez: Anastasie) a fost un ierarh și om politic de origine aromână, militant pentru drepturile ortodocșilor români din Transilvania. Fondatorul și primul președinte al ASTREI (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român).

Mitropolitul Andrei Șaguna s-a născut într-o familie de refugiați, originară din Grabova (localitate de aromâni din Albania), care a trecut în 1814 la catolicism.

A urmat Școala Greco-Valahă și Gimnaziul Inferior din Mișcolț.

La 29 decembrie 1826, a trecut la ortodoxie printr-o declarație scrisă în limba latină, din convingere și pentru că aceasta a fost religia strămoșilor săi. În anii 1826-1829, a urmat studii superioare de filosofie și drept la Universitatea din

Pesta și de teologie – la Seminarul Teologic Ortodox din Vârșeț (1829-1831; azi, Serbia). După terminarea studiilor teologice, a intrat în Mănăstirea sârbească Hopovo, unde a fost tuns în monahism sub numele Andrei (24 octombrie 1833).

La 2 februarie 1834, a fost hirotonit ierodiacon. Atunci a spus el celebrele cuvinte: „Pe românii transilvăneni, din adâncul lor somn vreau să-i trezesc și cu voia către tot ce e adevărat, plăcut și drept să-i îndrumez”. A fost profesor la Seminarul Teologic din Carloviț (Karlowitz, din Voivodina, Serbia) și secretar al Consistoriului Arhidiecezan de acolo (din 1834).

A devenit ieromonah (29 iunie 1837), protosinghel, asesor (consilier) mitropolitan și administrator (loctiitor) de egumen la mănăstirile sârbești Iazac (din 1838) și Beșenovo (din 1841). Arhimandrit și egumen la mănăstirile Hopovo (1842) și Covil (1845). După anul 1842, a activat ca profesor în Secția română a Seminarului Teologic din Vârșeț și asesor al consistoriului de acolo.

La 15 / 27 iunie 1846, a fost numit vicar general al Episcopiei Ardealului cu sediul la Sibiu, iar la 2 decembrie 1847, ales episcop (recunoscut, la 5 februarie 1848 și hirotonit, la 18 / 30 aprilie 1848).

La 12 / 24 decembrie 1864, Andrei Șaguna a devenit arhiepiscop și mitropolit al reînființatei Mitropolii a Transilvaniei, cu reședința la Sibiu.

Ca episcop, a militat pentru restaurarea vechii Mitro-

polii a Transilvaniei, prin numeroase memorii înaintate Curtii din Viena, patriarhului ortodox sârb și Congresului Național-Bisericesc sârb din Carloviț, prin sinoadele eparhiale, formate din clerici și mireni, convocate la Sibiu în 1850, 1860 și 1864.

După reînființarea mitropoliei (1864), cu două eparhii sufragane (la Arad și Caransebeș), a organizat Congresul Național Bisericesc al Românilor Ortodocși, în același oraș (septembrie-octombrie 1868), unde a fost aprobat Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania (sanționat de autoritatea de stat, la 28 mai 1869), după care s-a condus Biserica transilvăneană până în 1925. Principiile fundamentale ale acestui statut stipulau autonomia față de stat, sinodalitatea, adică participarea laicilor (2/3) alături de clerici (1/3) la conducerea treburilor bisericești – elemente primordiale ce au stat la baza Statutului de organizare a întregii Biserici Ortodoxe Române din 1925 și ale celui din 1948.

Școala teologică sibiană a cunoscut o nouă etapă de dezvoltare și înflorire odată cu venirea la Sibiu, pe scaunul arhieresc a Sfântului Ierarh Andrei Șaguna. Din toamna anului 1846, acesta a dispus ridicarea Cursului clerical de la șase luni, la un an, introducând noile materii de învățământ: „Teologia pastorală”, „Metodul învățătoresc”, „Exegeza”, „Gramatica românească”. Scopul inițiativei în cauză a fost ca tuturor „candidaților la preoție să le fie dată posibilitatea să fie și

învățători, ca astfel să corespundă și mai bine misiunii lor culturale de luminători ai poporului”.

Pe tărâm cultural, a organizat învățământul elementar și mediul ortodox românesc din Transilvania, punându-l sub îndrumarea Bisericii. Preoții-parohi erau directori ai școlilor „poporale” din parohiile lor, protopopii – inspectori ai școlilor din „tractul” lor, iar episcopul (sau arhiepiscopul) – inspector suprem al școlilor din întreaga eparhie, principii înscrise și în Statutul Organic.

La sfârșitul păstoririi sale, în Arhiepiscopia Sibiului existau aproape 800 de școli „poporale”, un liceu cu opt clase la Brașov (înființat, în 1850), o școală reală-comercială (deschisă, în 1869) și un gimnaziu cu patru clase, la Brad (fondat, în 1868).

Documentele din arhiva județului Alba dovedesc sprijinul bănesc dat de moșii din Bazinul Arieșului pentru edificarea noii instituții din Brad. Contribuția cea mai importantă a avut-o Andrei Șaguna, cu 2000 de florini. La inaugurarea Gimnaziului de la Brad a participat și Avram Iancu, care a rostit un discurs istoric despre folosul culturii naționale „ce va fi chemat să o răspândească și acest gimnaziu între moșii din Zărand”.

La îndemnul lui, autori precum Sava Popovici Barcianu, Ioan Popescu, Zaharia Boiu au elaborat peste 25 de manuale școlare.

La Sibiu, conform noilor măsuri impuse, cursurile de teologie nu se mai predau, timp de șase luni, ci câte un

an (1846), iar în 1953, a fost înființat Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu, care-i va purta numele de Seminar Andreian sau, mai târziu – Academia Andreiană (1922-1948), cu două secții teologice (doi, apoi, trei ani de studii) și pedagogică (doi, apoi, trei ani de studii). A cumpărat case destinate nevoilor școlii și internatului pentru studenții teologi și preoți; a tipărit o serie de manuale didactice, lucrate de el însuși sau de profesorii institutului amintit. A trimis numeroși tineri la studii de specializare la universități din Austria și Germania, cu burse oferite din fondurile și fundațiile create de el.

La 25 august 1850, la Sibiu, a urmat deschiderea Tipografiei Eparhiale, întemeiată pe banii mitropolitului Andrei Șaguna, unde se tipăreau abecedare, catehisme, bucoavne, cărți de muzică, de aritmetică, de gramatică, de istorie și geografie, pentru școlile satești-parohiale, pentru gimnaziile și, mai ales, pentru Seminarul Teologic din Sibiu.

Apreciat pentru activitatea desfășurată, în 1850 primește titlul de baron.

La 1 ianuarie 1853, a înființat „Telegraful român”, singurul ziar din România cu apariție neîntreruptă până astăzi, care a găzduit în paginile sale texte referitoare la problemele teologice și ale învățământului.

În anul 1857, a început strângerea fondurilor pentru o nouă catedrală în Sibiu. Împăratul a contribuit cu 1000 de galbeni, iar mitropolitul Andrei Șaguna cu 24 000 de

florini.

În 1858, a publicat Biblia, ediția a cincea, după cea de la București (1688), a lui Ioan Bob (1795), a lui Gavriil Bănulescu Bodoni de la Petersburg (1819) și cea de la Buzău (1854) a lui Filotei Pârșoi. Înaltul ierarh făcea îndreptări de limbă și scria prefața. Se declara de acord cu teoria circulației cuvintelor, în sensul că „acea limbă este bună care e înțeleasă de toți românii de pretutindeni”.

În 1870, a dispus ca în fiecare parohie să se țină cursuri serale pentru „neștiutorii de carte”.

Ca om politic, a avut un rol de seamă în anii 1848-1849: a fost președinte al Marii Adunări Naționale de pe Câmpia Libertății de la Blaj, din 3 / 15 mai 1848, fiind delegat să prezinte revendicările românilor împăratului la Innsbruck, Olmutz și Viena, apoi, Guvernului din Pesta, în anii următori. Fie singur, fie cu alți delegați ai românilor a prezentat în mai multe rânduri memorii către împărat, cu doleanțele națiunii române. După 1860, a fost membru în Senatul Imperial din Viena; în 1863-1865 – deputat în Dieta Transilvaniei, copreședinte al Conferinței Naționale-Politice a Românilor de la Sibiu (1861) și al Congresului Național al Românilor de la Alba Iulia (1863).

După crearea statului dualist Austro-Ungaria (1867), a fost mentorul „activismului” în viața politică a românilor transilvăneni. Îndrumător și sprijinitor al preoțimii și credincioșilor, ctitor al bisericii din Gușterița, lângă Sibiu.

În 1870, a fost ales membru

de onoare al Academiei Române.

Președinte de onoare al Societății „Transilvania” din București.

Prin testamentul său, din 1 august 1871, a lăsat 4000 de florini pentru cripta sa de la Rășinari, care urma să fie așezată lângă Biserica „Sfânta Treime”, un lăcaș de cult îndrăgit de ierarh, unde slujea adesea în calitate de mitropolit al Ardealului, în lipsa unei catedrale în Sibiu. Mausoleul aflat deasupra mormântului a fost ridicat în anul 1877. E din piatră cioplită, înfrumusețat cu doi lei și cu un bust al mitropolitului Andrei Șaguna. Bustul sculptat în marmură, opera sculptorului Frederic Storck, a fost dezvelit la 4 octombrie 1909.

Prin testament, înaltul ierarh și-a lăsat toată averea Mitropoliei Transilvaniei, „spre scopuri bisericesti, școlare și filantropice”.

În 1973, la Sibiu, în Parcul „ASTRA”, a fost inaugurat bustul de bronz al mitropolitului Andrei Șaguna, realizat de sculptorul Imre Gyenge.

În ședința din 21 iulie 2011, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a decis canonizarea mitropolitului Andrei Șaguna. Astfel, la 29 octombrie 2011, în cadrul Sfintei Liturghii, la Catedrala de la Sibiu, a avut loc proclamarea canonizării mitropolitului, care de atunci figurează în calendarul bisericesc ca Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Ardealului, având ca zi de pomenire 30 noiembrie.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 138-140;

„Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 14-15.

Bibliografie selectivă:

****Șaguna Andrei.** Adaus la „Promemoria despre dreptul istoric al autonomiei bisericesti-naționale...” / Andrei Șaguna. – Sibiu, 1850. – 23 p.

****Șaguna Andrei.** Compendiu de Dreptul canonic al unei sântei, sobornicești și apostolești Biserici / Andrei Șaguna. – Ed. a 3-a. – Sibiu, 1913. – XLVI-II + 440 p.

****Șaguna Andrei.** Elementele Dreptului canonic al Bisericii drept credincioase răsăritene... / Andrei Șaguna. – Sibiu, 1854. – XXIV + 183 p.

****Șaguna Andrei.** Enhiridion, adecă carte manual de canoane ale unei, sântei, sobornicești și apostolești Biserici cu comentarii / Andrei Șaguna. – Sibiu, 1871. – LII + 548 p.

****Șaguna Andrei.** Istoria Bisericii Ortodoxe răsăritene universale de la întemeierea până în zilele noastre : în 2 vol. / Andrei Șaguna. – Sibiu, 1860, X + 422 p. Vol. 1. – X + 422 p.

Vol. 2. – I + IV + 316 p.

****Șaguna Andrei.** Manual de studiu pastoral / Andrei Șaguna. – Sibiu, 1972. – 8 + X + 302 p.

****Șaguna Andrei.** Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericesti-naționale a românilor de religie răsăriteană / Andrei Șaguna. – Sibiu, 1849. – 15 p.

Bițu, Voichița. Andrei Șaguna (1808-1873) : Biobibliografie / Voichița Bițu, Bogdan Andriescu ; apare cu binecuv. Î. Laurențiu Streza Mitrop. Ardealului. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită. – Sibiu : Armanis, 2012. – 451 : il. – (Șaguniana).

Iorga, Nicolae. Andrei Șaguna // Iorga Nicolae. Oameni cari au fost / ed. îngr., pref. și coment. de Iu. Colesnic. – Chișinău, 1990. – P. 44-52.

Mausoleul mitropolitului Andrei Șaguna [Resursă electronică] // https://ro.wikipedia.org/wiki/Mausoleul_mitropolitului_Andrei_%C8%98aguna (accesat: 06.12.2022).

Păcurariu, Mircea. Șaguna Andrei // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a, rev. și întregită. – Editura Enciclopedică : București, 2002. – P. 468-471.

Plămădeală, A. Momentul Șaguna în istoria Bisericii Transilvane / A. Plămădeală // Magazin istoric. – 1997. – Nr 6. – P. 3-6.

Maxim Melinti

Petre ANTONESCU
1873-1965

Arhitect român, pedagog, planificator urban, personalitate de frunte a școlii de arhitectură românească, membru titular al Academiei Române.

S-a impus printre personalitățile de frunte ale arhitecturii românești moderne ca principal promotor al stilului neoromânesc.

S-a născut la 29 iunie 1873, la Râmnicu-Sărat, județul Buzău. A decedat la 22 aprilie 1965, la București.

Școala primară a urmat-o în orașul natal, după care a făcut cursuri liceale în capitală. După absolvire, a intrat la Facultatea de Drept a Universității din București. Până în 1893,

noua sa pasiune pentru arta de a construi l-a determinat să abandoneze dreptul și a plecat la Paris, la École des Beaux-Arts (Școala de Arte Frumoase din Paris), pentru a studia arhitectura (1893-1899), unde i-au fost profesori renumiții arhitecți francezi Julien Guadet și Edmond Paulin.

În anii de studii, a elaborat proiectul pentru construcția Pavilionului Regiei Monopolurilor Statului Român, la Expoziția Internațională de la Paris din 1900. A fost o lucrare în stil românesc, pentru care i s-a conferit distincția „Officier de l'Académie”. În perioada pariziană, a participat la diferite concursuri, obținând șase medalii.

După absolvire, s-a stabilit la București. Și-a început activitatea didactică în calitate de profesor onorific la Școala Superioară de Arhitectură, ce și-a schimbat denumirea și a devenit Academia de Arhitectură din București (1900-1938). Acolo a predat istoria arhitecturii, un ciclu de lecții ce cuprindeau noi capitole de studiu privind orientarea către o concepție modernă, caracteristic românească.

În anii 1931-1938, a devenit rectorul sus-numitei instituții.

Și-a început o activitate fructuoasă atât în învățământ, cât și în domeniul conservării și restaurării monumentelor de arhitectură, în calitate de membru în Comisia a monumentelor istorice și a planificării urbane a Bucureștiului, contribuind la crearea unui model științific pentru restaurări. Totodată, a reali-

zat proiecte de arhitectură – după planurile sale au fost înălțate importante edificii în capitala României. A proiectat peste 40 de imobile, majoritatea fiind astăzi monumente istorice, clădiri publice și mai multe reședințe private.

A fost activ în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, fiind implicat în numeroase proiecte din perioada interbelică. Este autor al unor clădiri publice monumentale (palate administrative, bănci, ministere), precum și al unor locuințe, la a căror arhitectură a elaborat, aplicat forme plastice originale, dând o interpretare inedită elementelor arhitecturii românești vechi. Printre lucrările sale cele mai valoroase se numără clădirea Primăriei Municipiului București, ridicată în anii 1906-1910 și completată în anii de după 1945. Ne referim, de asemenea, la Cazinoul din Constanța (împreună cu Daniel Renard, 1904-1910), fosta clădire a Palatului Administrativ din Craiova (1912-1913) și cea a Băncii de Investiții din București (1915-1923), Casa „Oprea Soare” (1914), Casa de Cultură a Studenților, Palatul „Crețulescu” (1912-1915), Palatul Societății Politehnice (azi, sediul Asociației Generale a Inginerilor din România) (1927), Palatul Școlii Române (Academia di Romania din Roma) (1931), Palatul Facultății de Drept a Universității din București (1933-1935), Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” (1939) și Arcul de Triumf din București (1936), Catedrala Ar-

hiepiscopală din Galați (împreună cu Ștefan Burcuș), Cazinoul și Palatul Hotelului „Sinaia”, Palatele de Justiție din Botoșani și Buzău ș.a.

În toate aceste clădiri monumentale, se întâlnesc interpretări originale și interesante ale pridvoarelor, logiilor, ancadramentelor de ferestre și uși, brâielor și altor elemente ale arhitecturii tradiționale românești. În același spirit au fost concepute și numeroase locuințe particulare din București – din sectorul 1, zona Cișmigiu, din străzile „Apolodor”, „Dumbrava Roșie”, „Ion Brezoianu”, „Victor Eftimiu” sau clădirile ce adăposteau Muzeul „Simu”, edificiul cu apartamente de pe Șoseaua „Kiseleff” nr. 12, construită între cele două războaie mondiale ș.a.

Este autorul unui șir de lucrări despre istoria arhitecturii românești, bisericești și a fundamentelor stilului bizantin: „Clădiri din 1913”, „Stilul Regele Carol al II-lea în arhitectura românească” (1938), „Renașterea arhitecturii Românești” (1939), „Biserici nouă după cutremur:

proiecte și schițe” (1942, reeditată în 1943), „Clădiri, construcții, proiecte și studii” (1963) ș.a.

Membru al Comisiei Monumentelor Istorice (1904-1938), al Societății Arhitecților Români (1912, 1919-1921) și al Societății Arhitecților Diplomați (1926-1932). Din 1927, a fost numit membru corespondent al Secției de arhitectură din cadrul Academiei „San Luca” din Roma, Italia.

În 1936, a devenit membru de onoare și din 1945 – membru titular al Academiei Române.

În 1952, i s-a acordat Premiul de Stat pentru reconstrucția și extinderea Primăriei Municipiului București, iar în 1958 a fost decorat cu Ordinul „Steaua Republicii Socialiste Române”, clasa I.

Bibliografie selectivă:

Antonescu, Petre. Clădiri construcții, proiecte și studii / Petre Antonescu. – București : Editura Tehnică, 1963. – 92 p.

Antonescu, Petre. Meșteri și arhitecți români în trecut / Pe-

tre Antonescu. Discursuri de recepție. – [S. l.] : [S. n.], 2005. – P. 547-571.

Antonescu Petru // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 29-31.

Constantin, Paul. Antonescu Petru // Constantin, Paul. Dicționar universal al arhitecților / Paul Constantin. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1986. – P. 22.

Prut, Constantin. Antonescu Petru // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă / Constantin Prut. – București : Albatros, 1982. – P. 25.

Rusu, Dorina N. Antonescu Petru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 48-49.

Teodorescu, Sidonia. „Arhitectul Petre Antonescu (1873-1965)” / Sidonia Teodorescu // Studii și comunicări. – 2015. – Vol. 8. – P. 381-396.

Țărălungă, Ecaterina. Antonescu Petru // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 30-31.

Maria S. Ciobanu

Julie

2023

Anotimpurile tinereții. Drăgaica.

1983, triptic, partea I, ulei pe pânză, 130 x 110 cm.

Colecție particulară, Ucraina

Luni		3	10	17	24	31
Marți		4	11	18	25	
Miercuri		5	12	19	26	
Joi		6	13	20	27	
Vineri		7	14	21	28	
Sâmbătă	1	8	15	22	29	
Duminică	2	9	16	23	30	

90 de ani de la nașterea lui **Leon Dănilă**, medic neurochirurg, doctor în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, inventator, membru titular al Academiei Române (1 iul. 1933). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 169-170.*

80 de ani de la nașterea **Șerbanei Drăgoescu**, artistă decoratoare română, membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România (1 iul. 1943 – 11 iun. 2013).

130 de ani de la nașterea lui **Demostene Botez**, poet, prozator, publicist și traducător român, membru corespondent al Academiei Române (2 iul. 1893 – 17 mar. 1973). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 213-214.*

130 de ani de la nașterea lui **Luca Ion Caragiale**, poet și traducător român, cel de-al doilea fiu al dramaturgului Ion Luca Caragiale (2 iul. 1893 – 7 iun. 1921). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 213.*

100 de ani de la nașterea scriitoarei **Wisława Szymborska**, poetă poloneză, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură (2 iul. 1923 – 1 febr. 2012). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 145.*

140 de ani de la nașterea lui **Franz Kafka**, scriitor de limbă germană, evreu originar din Praga (Cehia), reprezentant remarcabil al prozei moderne, a exercitat o influență covârșitoare asupra literaturii postbelice (3 iul. 1883 – 3 iun. 1924). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 145.*

120 de ani de la nașterea lui **Anatol Albin**, trompetist, compozitor și dirijor (5 iul. 1903 – 20 sept. 1974).

60 de ani de la nașterea **Tatianei Vieru**, specialistă în domeniul micro-optoelectronicii, doctor în științe tehnice, cercetător științific, inventator, conferențiar universitar (5 iul. 1963).

190 de ani de la nașterea lui **Visarion Roman**, publicist și om politic român, membru corespondent al Academiei Române (5 iul. 1833 – 11 mai 1885).

70 de ani de la nașterea **Anastasiiei Lazariuc**, interpretă de

muzică ușoară (6 iul. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 150-151.*

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Bălăceanu-Stolnici**, medic neurolog, cibernetician, profesor universitar, doctor în medicină și chirurgie, cercetător științific român, membru de onoare al Academiei Române (6 iul. 1923). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 170.*

90 de ani de la nașterea lui **Aurel Cornea**, matematician, doctor în științe matematice, profesor universitar român (6 iul. 1933 – 3 sept. 2005).

120 de ani de la nașterea lui **Aram Haciaturian**, compozitor și dirijor armean (6 iul. 1903 – 1 mai 1978). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 151-153.*

80 de ani de la nașterea lui **Ilie Banari**, medic otorinolaringolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (7 iul. 1943).

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Lucaci**, sculptor, profesor de sculptură român, laureat al Premiului „Herder”, în 1984 (7 iul. 1923 – 20 iul. 2014).

180 de ani de la nașterea lui **Camillo Golgi**, medic și om de știință italian, profesor, patolog, biolog, politician, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină (7 iul. 1843 – 21 ian. 1926).

130 de ani de la nașterea lui **Miroslav Krleža**, dramaturg, prozator și poet croat, personalitate marcantă a literaturii croate din sec. XX (7 iul. 1893 – 29 dec. 1981). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 171.*

120 de ani de la nașterea lui **Petre Stati**, poet, eseist și traducător (8 iul. 1903 – 29 noiem. 1978).

80 de ani de la nașterea lui **Victor Isac**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător științific (8 iul. 1943 – 3 oct. 1995). *A se vedea și art. din CN 2003, p.153-154; CN 2013, p. 171.*

70 de ani de la nașterea **Lorei Rucan (Larisa Capița)**, poetă, publicistă stabilită în Franța (8 iul. 1953). *A se vedea și art.*

din CN 2003, p. 154-155; CN 2013, p. 172.

100 de ani de la nașterea **Tatianei Niculescu**, istoric literar român, traducătoare, originară din Basarabia (9 iul. 1923).

80 de ani de la nașterea **Margaretei Pâslaru**, compozitoare, textieră, cântăreață de muzică ușoară, o mare vedetă a scenei românești (9 iul. 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 155-156; CN 2008, p. 222.*

55 de ani de la nașterea **Elenei Pintilei**, specialistă în bibliologie, patrimoniu istoric și turism cultural, jurisprudență, directoare generală a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (10 iul. 1968).

150 de ani de la nașterea lui **Ion Th. Simionescu**, geolog și paleontolog român, doctor în geologie, profesor universitar (10 iul. 1873 – 7 ian. 1944).

130 de ani de la nașterea lui **Anton Crihan**, avocat, economist, politician, profesor și publicist român basarabean, membru al Sfatului Țării (10 iul. 1893 – 9 ian. 1993). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 156-158; CN 2018, p. 146-147.*

130 de ani de la nașterea lui **George Bujorean**, botanist, doctor în științe, profesor universitar, inventator, geobotanist, ecolog (11 iul. 1893 – 22 iun. 1971).

110 ani de la nașterea lui **Teofil T. Vescan**, fizician, doctor în științe fizico-chimice, profesor universitar român (11 iul. 1913 – 9 dec. 1963).

90 de ani de la nașterea lui **Pavel Ciobanu**, medic ortoped-traumatolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, inventator de elită (12 iul. 1933 – 29 mai 2020). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 224-225.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ivăsiuc**, prozator, romancier și eseist român (12 iul. 1933 – 4 mar. 1977). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 173-174.*

80 de ani de la nașterea lui **Radu F. Alexandru**, dramaturg, prozator, publicist român (12 iul. 1943).

65 de ani de la nașterea lui **Valeriu Pasat**, istoric, doctor habilitat în istorie, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, politician, diplomat (13 iul. 1958). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 225-226; CN 2013, p. 174-175.*

80 de ani de la nașterea lui **Pompei Belciug**, arhivist, cercetător științific și traducător român (13 iul. 1943 – 1986).

90 de ani de la nașterea lui **Pavel Boțu**, poet, eseist și publicist român basarabean, Om Emerit al Artei (14 iul. 1933 – 17 febr. 1987). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 158-159.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Comanici**, biolog, doctor habilitat în biologie, cercetător științific, profesor universitar (14 iul. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 227.*

60 de ani de la nașterea lui **Iurie Platon**, pictor, ceramist, sculptor, profesor universitar (14 iul. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 176.*

75 de ani de la nașterea lui **Nicolae Dabija**, scriitor, istoric literar, publicist și om politic, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (15 iul. 1948 – 12 mar. 2021). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 228-233; CN 2013, p. 176-177; CN 2018, p. 147-148.*

450 de ani de la nașterea lui **Inigo Jones**, arhitect englez, unul dintre primii clasiști, considerat un „Shakespeare al arhitecturii britanice” (15 iul. 1573 – 21 iun. 1652).

75 de ani de la nașterea lui **Andrei Eșanu**, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor cercetător, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române (16 iul. 1948). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 159-162; CN 2008, p. 234-236; CN 2013, p. 177-180; CN 2018, p. 148-152.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cozorici**, actor român de teatru și film (16 iul. 1933 – 18 dec. 1993).

80 de ani de la nașterea lui **Ion**

Daniliuc, specialist în domeniul științelor fizico-matematice, cercetător științific, inventator (18 iul. 1943).

60 de ani de la nașterea **Mariinei Coban**, specialistă în domeniul micro și macroeconomiei, doctor în științe tehnice, prodecană a Facultății Business și Administrarea Afacerilor a ASEM (18 iul. 1963).

170 de ani de la nașterea lui **Hendrik Lorentz**, fizician, matematician, profesor universitar olandez, unul dintre fondatorii fizicii cuantice, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (18 iul. 1853 – 4 febr. 1928).

60 de ani de la nașterea lui **Nicolae Leahu**, poet, eseist, critic literar, doctor în filologie, profesor universitar (20 iul. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 181.*

140 de ani de la nașterea lui **Toma T. Socolescu**, arhitect român (20 iul. 1883 – 16 oct. 1960).

110 ani de la nașterea lui **Crișan Mircioiu**, medic român, doctor în medicină, profesor universitar, membru emerit al Academiei de Științe Medicale (20 iul. 1913 – 17 mai 2009).

80 de ani de la nașterea lui **Adrian Păunescu**, poet, prozator, publicist, animator al vieții culturale românești, originar din Basarabia (20 iul. 1943 – 5 noiem. 2010). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 162-164; CN 2013, p. 182.*

90 de ani de la nașterea lui **Ciprian Foiaș**, matematician american de origine română, analist, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (20 iul. 1933 – 22 mar. 2020). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 183-184.*

70 de ani de la decesul lui **Teofil Ioncu**, economist, pedagog, fondator al revistei cu profil economic, organizator al Băncii Basarabiei, deputat în Sfatul Țării (22 iul. 1885 – 16 ian. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 47-48.*

170 de ani de la nașterea lui **Alfred Messel**, arhitect german

(22 iul. 1853 – 24 mar. 1909).

90 de ani de la nașterea lui **Radu Popa**, istoric medievist, doctor în științe istorice, muzeograf, cercetător științific, arheolog român (23 iul. 1933 – 12 febr. 1993).

160 de ani de la nașterea lui **Ion (Iancu) Bacalbașa**, ziarist, cronicar dramatic și dramaturg român (24 iul. 1863 – 10 iun. 1918). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 187.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Țurcanu**, filosof, doctor în filosofie, profesor universitar (25 iul. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 247-248.*

80 de ani de la nașterea **Olgăi Schițco**, medic pediatru, doctor în științe medicale, conferențiar universitar, cercetător științific (25 iul. 1943).

70 de ani de la nașterea **Ludmilei Bilaș**, economistă, doctor în economie, conferențiară universitară (25 iul. 1953).

70 de ani de la nașterea **Dorinei Cojocaru-Vrabie**, pictoriță, graficiană (26 iul. 1953 – 29 apr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 187.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Palistrant**, specialist în fizică și matematică, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar (29 iul. 1933 – 26 febr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 249.*

80 de ani de la nașterea **Eca-terinei Jitaru**, filologă, doctor în științe filologice, conferențiară universitară (30 iul. 1943 – 21 ian. 2014).

60 de ani de la nașterea lui **Nicolae Curoșu**, pictor, artist decorator (30 iul. 1963).

110 ani de la nașterea lui **Vasile Cazar**, grafician român, reprezentant al expresionismului (30 iul. 1913 – 21 mar. 1998).

90 de ani de la nașterea lui **Miron Ionescu**, psiholog, profesor universitar, doctor în pedagogie, fost decan al Facultății de Psihologie și Științele Educației a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (30 iul. 1933 – 5 mai 2021).

Anastasia LAZARIUC 1953

Interpretă de muzică ușoară, Artistă a Poporului.

Anastasia Lazariuc s-a născut în data de 6 iulie 1953, în satul Băcioi, o suburbie a Chișinăului, în familia numeroasă a Ilenei și a lui Vasile Lazariuc, țărani.

Studii incomplete la Școala de Coregrafie și Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (actualmente, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), Secția dirijat coral (1977-1980). În 1985, a absolvit Facultatea de Regie din cadrul Institutului de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

În anul 1972, a devenit solista formației „Sonor” a Filarmonicii din Cernăuți, în locul Sofiei Rotaru. A făcut înregistrări la televiziunile din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev și Minsk. Timp de 16 ani, din 1977, a fost solistă a Orchestrei Radioteleviziunii de la Chișinău.

S-a lansat în scena mare cu șlagărul „Seară albastră”, muzica fiind semnată de compozitorii Ion și Petre Aldea-Teodorovici, versurile de Anatol Ciocanu (1977).

În fonoteca Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-

Moldova”, se păstrează peste 100 de cântece interpretate de Anastasia Lazariuc. A imprimat discuri la cele mai mari firme de înregistrări de la Moscova și București – „Melodia” și „Electrecord”.

În anul 1989 a inițiat o serie de turnee comune cu o echipă artistică din România din care făceau parte Alexandru Arșinel și Mihai Constantinescu. În anul 1990 a susținut un recital la Festivalul Național de Muzică Ușoară de la Mamaia. În anul 1992, Anastasia Lazariuc s-a stabilit în România, devenind cunoscută mai ales pentru duetele sale cu Mihai Constantinescu.

A colaborat cu compozitorii de muzică ușoară: Ion Aldea-Teodorovici, Petre Teodorovici, Eugen Doga, Constantin Rusnac, Anatol Chiriac, Nicolae Caragea, Daria Radu, Mihai Constantinescu, Marius Țicu ș.a., precum și cu poeții Dumitru Matcovschi, Simion Ghimpu, Ion Vatamanu.

Albume lansate: „Primăvara” (1983); „Cred în dragoste” (1985); „Ochii mei” (1987); „La est și la vest de Prut” (împreună cu Mihai Constantinescu, 1991); „Adio, tristețe” (împreună cu Mihai Constantinescu, 1993); „Maria” (împreună cu Mihai Constantinescu, 1994); „Anastasia”, disc single (1995); „Cine poate ști” (1997); „Cu tine” (2000); „Destin” (2003); „Sinceritate” (2007); „Dor de mama”; (2010); „Nostalgie” (2011).

A susținut turnee în SUA, Canada, India, Nepal, Siria, Israel, Cambodgia, Belgia, Germania ș. a.

Din 1972, interpreta a participat la concursuri naționa-

le și internaționale, încununate cu următoarele premii: Premiul al II-lea la Festivalul Cântecului de la Liepāja, Lituania (1973), Premiul Concursului Internațional „Garoafa roșie” din Soci (1979), Diploma Concursului televizat „Cu cântecul prin viață” din Moscova (1979).

În 1982, i-a fost conferit titlul de Artistă Emerită a Republicii Moldova, în 2010 – cel de Artistă a Poporului, iar în 2014, a fost decorată cu Ordinul Republicii. Din 2010, deține titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 150-151.

Bibliografie selectivă:

Lazariuc, Anastasia. Orice spectacol este un examen : [dialog cu interpreta Anastasia Lazariuc] / a dialogat Andrei Viziru // Literatura și arta. – 2014. – 19 iun. – P. 6.

Răileanu, Elena. Privighetoarea din vis : Roman biografic / Elena Răileanu. – Chișinău : Pontos, 2021. – 215 p.

Negru, Lena. Anastasia Lazariuc: „Când sunt la pământ, îmi amintesc de mama” : [despre Anastasia Lazariuc, Artistă a Poporului] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2013. – 22 oct. – P. 7.

Popescu, Mariana. Anastasia Lazariuc // Popescu, Mariana. Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : [S. n.], 2014. – P. 317-319.

Roibu, Nicolae. Artistă a Poporului de pe ambele maluri ale Prutului : [Anastasia Lazariuc] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2010. – 18 mai. – P. 8

Roșca, Denis. Lazariuc Anastasia // Roșca, Denis. Cartea

de Aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 352-353.

Buzilă, Serafim. Lazariuc Anastasia / Serafim Buzilă // Femei din Moldova / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 171-172.

Buzilă, Serafim. Lazariuc Anastasia // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : ARC, 1999. – P. 262-263.

Ana Struță

Constantin LUCACI 1923-2014

Sculptor român, profesor de sculptură.

S-a remarcat ca unic artist contemporan prin sculpturile monumentale în inox, oțel, granit, piatră și pentru fântânile sale cinetice expuse în țară și străinătate.

S-a născut la 7 iulie 1923, la Bocșa, județul Caraș-Severin, România. A decedat la 19 iulie 2014, la București.

Din copilărie și adolescență, a avut trei mari pasiuni: studierea universului, pentru care a luat lecții de matematică și fizică, muzica și bucuria de a modela. A studiat desenul și arta modelajului cu pictorul Tiberiu Bottlik, format în mediul artistic parizian, de la început de secol XX.

În anii 1945-1948, a studiat la Academia Liberă de Artă „Guguianu” din București,

avându-i ca profesori pe Camil Ressu, Alexandru Ciucurencu și Corneliu Medrea. După absolvire, și-a continuat formarea profesională la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (1948-1953; actualmente – Universitatea Națională de Arte București).

Debutul său în artă a avut loc în anii studenției, cu lucrarea „Înotătorul”, expusă la Salonul Oficial din București, remarcată de academicianul George Oprescu. Acea sculptură i-a adus apelativul „Il genio”, incluzându-l în istoria artelor și propunându-l la Premiul de Stat. În 1963, a obținut bursa de merit pentru a studia la Academia de Belle Arti „Pietro Vannucci” din Perugia, Italia. În 1966, a beneficiat de o bursă de merit a statului francez.

Din 1993, a activat în calitate de profesor la Academia de Arte Monumentale din Cluj-Napoca (azi, Universitatea de Arte și Design), în cadrul Departamentului de sculptură.

În 1957, a inventat un pantograf spațial, care a fost brevetat mai întâi în Italia și Franța, apoi, în România. Oficiul de Stat pentru Invenții l-a premiat, considerându-l cea mai interesantă invenție a anului.

În activitatea sa de creație, a abordat mai multe genuri de artă, precum crearea de sculpturi în granit șlefuit, în oțel inoxidabil, proiectând opere mari și medii, sculptură monumentală și joc de ape, muzică și spectacol.

Format în mediul artistic parizian, a reușit să creeze opere unice ca formă, în care sunt materializate trăirile și defnirea armoniei cosmice. În perioada călătoriilor de studiu în Italia și Franța, a avut

primele încercări de sculptură în oțel inoxidabil, inițiind ciclul de lucrări „Spațiu și lumină”, la Constanța (1971), expuse ulterior la Sala „Dalles” din București în 1974.

În atelierul său au prins contur real unele dintre lucrările monumentale care au uimit lumea întreagă: „Dialogul undelor”, din inox modelat, care tronează din 1971, în fața Televiziunii Române din București; „Fântâna cinetică” din Constanța, unul dintre cele mai importante monumente cinetice din lume (1971); urmate de o serie de fântâni cinetice diferite ca mărime, dar din inox aflat în mișcare, în orașele Turnu-Severin (1979), Vaslui (1981), Reșița (1984), Brăila (1988-1992), Giurgiu (2000), Alba Iulia (2007) ș.a. Impresionante sunt și lucrările de atelier în inox modelat-șlefuit, care ornează Galeriele „Lucaci” din Sanctuarul „Sfântului Francisc de Paola” din Italia (din 2009).

Operele sale monumentale au fost expuse în cadrul mai multor expoziții personale atât în țară, cât și peste hotare: Bienala de la Veneția, Italia (1976); Galeria „Rzeźby” din Varșovia, Polonia (1980); Palazzo dei Diamanti, Sala „Benvenuto Tissi” din Ferrara, Italia (1982); Institutul Italian de Cultură din București (1984); Galeria Muzeului Palatului „Pálffy” din Bratislava, Slovacia (1986); Galeria „Kara” din Geneva, Elveția (1992-1993); Galeria Teatrului Național din București (1993); Galeria de Artă „Calderon” din București (1995); Muzeul Național de Artă din București (1999) ș.a.

Participări la expoziții internaționale de grup: Bienala Internațională de Artă

de la Veneția, Italia (1954); Expoziția Internațională de la Budapesta, Ungaria (1959); Expoziția de desene ale sculptorilor din Moscova, RSFSR (1961); Parcul de sculptură al Muzeului în Aer Liber „Middelheim” din Anvers, Belgia (1967); „Plastik und Blumen”, Berlin, Germania (1975); Expoziția de sculptură de mici dimensiuni „Arta românească contemporană” din Damasc, Siria (1979).

Sculpturi de mari dimensiuni și lucrări monumentale: lucrarea monumentală „Omăgiu lui Brâncuși”, granit șlefuit (1957); fântâna și monumentul „Știința” din orașul Victoria, județul Brașov (1965); monumentul dedicat lui Ștefan Luchian din Parcul „Herăstrău” din București (1968); sculptura „Zborul”, din bronz șlefuit, situată în Casa Sănătății din Copenhaga (1970); monumentul „Partizanilor” din Drobeta Turnu-Severin (1977); fântâna cinetică (oțel inoxidabil) din Turnu-Severin (1979) ș.a. Alte sculpturi pot fi admirate la Galeria „Palazzo Cini” din Veneția, alături de opere ale lui Pablo Picasso, Mark Tobey sau Marc Chagall.

Lucrările artistului se regăsesc în colecții particulare sau publice din orașele Anvers, Copenhaga, Ferrara, Milano, Roma, Veneția, New York, Londra, Sankt Petersburg, Madrid, Melbourne ș.a.

În semn de apreciere a activității sale, a fost inaugurat primul muzeu din lume „Racolta Constantin Lucaci”, la 14 aprilie 2007, sub egida Vaticanului și se află în Sanctuarul „Sfântul Francisc de Paola” cu o colecție de 37 de sculpturi în oțel inoxidabil. Cel de-al doilea muzeu în numele lui Constantin

Lucaci se află la Bocșa, inaugurat la 5 iunie 2012, cu 17 sculpturi din oțel inoxidabil.

Filmul documentar despre puterea creatoare a sculptorului, intitulat „Constantin Lucaci”, a fost realizat la Studioul Cinematografic „Alexandru Sahia”, în regia lui Jean Petrovici (1985) și a obținut Premiul Special al Juriului la Festivalul Filmului de Artă din Padova, Italia (1986).

A fost desemnat Cetățean de Onoare al municipiului Reșița (2000), Cetățean de Onoare al orașului Bocșa (2008), Cetățean de Onoare al județului Caraș-Severin (2008).

Membru în Juriul Internațional al Bienalei Internaționale de Sculptură „Dantesca” din Ravenna, Italia (1968); președinte al Fondului Plastic din RPR (1968); secretar al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici (1973); membru al Fondului Plastic; membru UNESCO.

Pentru activitatea sa prodigioasă a fost apreciat atât în țară, cât și peste hotare, prin acordarea numeroaselor premii: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din România pentru artă monumentală (1974), Premiul revistei „Flacăra” pentru seria sa națională de „Fântâni cinetice” (1984), Laureat al Premiului „Herder” (Premiul Nobel al Estului), decernat de Universitatea din Viena, pentru întreaga operă (1984), Premiul Academiei Române (1990), Premiul Fundației Culturale Române (2001) ș.a.

Ordine și medalii: Ordinul Muncii, (1953), Ordinul „Meritul Cultural”, (1968), Ordinul Național de Merit „Cavaler al Republicii Italiene” (1982), Medalia de aur a Bienalei Internaționale de

Artă, dedicată lui Dante Alighieri din Ravenna, Italia (1999), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor, pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României (2000), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (2009).

Bibliografie:

Constantin Lucaci : Spațiu și lumină : Expoziție de sculptură. – București : Arta grafică, 1983. – 32 p.

Grigorescu, Dan Er. Roma / Dan Er. Grigorescu ; pref. și coment.: Constantin Lucaci. – București : Sport-Turism, 1976. – 6 p.

Constantin Lucaci / text de Romulus Balaban. – București : Meridiane, 1977. – 42 p.

Constantin Lucaci / text de Vasile Drăguț. – București : Meridiane, 1968. – 34 p.

Segato, Giorgio. Constantin Lucaci : Metafore di luce / Giorgio Segato ; trad. din lb. ital.: Rodica Locusteanu. – București : Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2001. – 175 p.

Barbosa, Octavian. Lucaci Constantin // Barbosa, Octavian. Dicționarul artiștilor români contemporani / Octavian Barbosa. – București : Meridiane, 1976. – P. 288-289.

Lucaci Constantin //Arta românească : modernă și contemporană. Vol. 2 / alcăt.: V. Florea. – București : Meridiane, 1982. – P. 403, 404, 406.

Prut, Constantin. Lucaci Constantin // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă / Constantin Prut. – București : Albatros, 1982. – P. 255-256.

Prut, Constantin. Lucaci Constantin // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă și contemporană / Constantin Prut. – București : Univers Enciclopedic, 2002. – P. 298-299.

Maria S. Ciobanu

Elena PINTILEI
1968

Specialistă în bibliologie, patrimoniu istoric și turism cultural, jurisprudență, directoare generală a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

S-a născut la 10 iulie 1968 în satul Erdek-Burnu/Utkonosovka, raionul Ismail, regiunea Odesa, Ucraina (Sudul Basarabiei).

A studiat la școala medie cu predare în limba română în localitatea natală (1974-1985). Între anii 1985-1989, a făcut Facultatea de Bibliografie și Biblioteconomie a Universității de Stat din Moldova (USM). Și-a continuat studiile la Facultatea de Drept a aceleiași instituții (1999-2003). A urmat studiile superioare de master în domeniul patrimoniului istoric și turismului cultural la Facultatea de Istorie și Etnografie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (UPSC; 2014-2016) cu susținerea tezei de master intitulată „Cartea ca obiect de patrimoniu în colecții publice și private în Basarabia din sec. al XIX-lea – înc. sec. al XX-lea”. Ulterior, în 2016, a fost admisă la studii de doctorat în cadrul programului „Științe umaniste” la Universitatea Academiei de Științe a

Moldovei, pe care le-a continuat din 2018 la Școala Doctorală „Științe umaniste” din cadrul Consorțiului Național administrat de USM.

Și-a început activitatea profesională în 1989 în calitate de metodistă a Secției metodice la Biblioteca de Stat „N. K. Krupskaiia” (actualmente, Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM). Din anul 1991, a fost transferată în Secția lectură publică ca specialistă principală, apoi numită șefă a acesteia. În 1997-1998, a activat în cadrul Departamentului Informațional Biblioteconomic al Universității Libere Internaționale din Moldova. În perioada 1999-2008, a fost angajată la Uniunea Notarilor din Republica Moldova și Camera Notarială din Republica Moldova, fiind responsabilă de evidența și arhivarea bazei de date „Moșteniri și testamente” perfectate în cadrul birourilor notariale din municipiul Chișinău.

În 2008 revine la BNRM în funcție de directoare adjuncată a Direcției Informaționale (2008-2011). În perioada 2011-2015, a fost directoare adjuncată a Bibliotecii Științifice UPSC, unde a desfășurat și activitate didactică fiind lector universitar la Facultatea de Informatică, a predat modulul Bazele culturii informației a disciplinei Tehnologii informaționale.

În 2015 a fost numită în funcție de directoare generală a BNRM. În calitate de manageră, s-a implicat activ și a contribuit la inițierea și implementarea proiectelor și programelor în derulare, care sunt în concordanță cu misi-

unea principală a instituției, ce se preocupă de teaurizarea și conservarea moștenirii intelectuale, prin organizarea, prelucrarea, valorificarea și disponibilizarea, dar și prezervarea patrimoniului documentar național.

În calitate de coordonator și participant, a realizat un șir de proiecte: proiectul național Novateca (2016-2018); proiectul „Biblioteca Națională Digitală Moldavica” (2016-2023); proiectul de îmbunătățire a echipamentelor de digitizare ale Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și crearea Centrului Național de Digitizare, susținut de Guvernul Japoniei prin intermediul Agenției Japoneze pentru Cooperare Internațională (2019-2022); proiectul „Educația Mediatică”, susținut de IREX Europa (manageră de proiect, 2020-2021) ș.a.

La fel, coordonează și reprezintă instituția în cadrul proiectului EUROPEANA și participă anual la Conferința Bibliotecilor Naționale Europene.

Este preocupată de consolidarea sistemului național de bibliotecă, fiind responsabilă de organizarea și desfășurarea Forumului Managerilor din Sistemul Național de Bibliotecă, Forumului Cercetătorilor, Simpozionului Științific „Anul Bibliologic”, Simpozionului Științific Internațional „Valori Bibliofile”, precum și diverselor conferințe zonale în teritoriu ș.a.

A contribuit la crearea și implementarea Programului Național Lectura Centrală, Repozitoriului Național Tematic în Biblioteconomie

și Științe ale Informării din Republica Moldova (NTR Mold-LIS); Centrului Național de Statistică, Centrului de formare continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Programului Național „Memoria Moldovei”, Catalogului Național Partajat SIBIMOL ș.a.

S-a implicat în mod activ în organizarea și desfășurarea manifestărilor culturale în calitate de manageră și moderatoare: Clubul pentru cetățenie activă; Clubul Național al Coregrafilor din Republica Moldova; Clubul Literar „Homo Aestheticus”, Salonul de Artă, Salonul Muzical ș.a. Susține diverse activități în scopul consolidării rolului cărții și lecturii în dezvoltarea culturii și civilizației, a valorilor naționale și locale.

A participat cu comunicări la multiple întruniri profesionale atât în țară, cât și în străinătate, printre care: „Perspective de dezvoltare a bibliotecilor din Republica Moldova”, Conferința Națională a Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (Iași, 2016); „Инновационный подход к применению методов и технологий сохранности редких и старых изданий в Национальной библиотеке Республики Молдова” („Abordare inovativă privind implementarea metodelor și tehnologiilor de conservare a publicațiilor vechi și rare în BNRM”), seminar internațional, Erevan, Armenia (2019); „Managementul dezastrelor și al situațiilor de criză”, Forumul Managerilor din cadrul Sistemului

Național de Biblioteci, ediția a XXV-a (2020); „Lectura ca mod de viață/formă de a fi a omului contemporan”, Conferința „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, Programul Național Lectura Central (2020); „Repere manageriale pentru gestionarea riscurilor și preîntâmpinarea dezastrelor în instituții infodocumentare” (BiblioSammit, Odesa, Ucraina, 2021); „Катастрофы как величайшая опасность разрушения документального наследия” (Calamitățile ca cel mai mare pericol de distrugere a patrimoniului documentar), seminar internațional, Erevan, Armenia (2021); „Activitatea Bibliotecii Naționale ca instituție de memorie culturală”, Conferința Directorilor Bibliotecilor Naționale Europene, Bruxelles, Belgia (2021) ș.a.

Activitate redacțional-editorială: președintă a Consiliului redacțional al BNRM (2016-2019); directoare și redactoare-șefă a revistei științifice și bibliopraxiologice „Magazin bibliologic” (2015, 2016), din 2017 – directoare a publicației date; responsabilă de ediție a Proiectului național „Arhiva de voci”: Interviuuri cu personalități din domeniul culturii (din 2016); membră a Colegiului de redacție al Calendarului Național (din 2021) ș.a.

Sub patronajul său au fost editate un șir de publicații ale BNRM, între care: „Biblioteca publică între percepția tradițională și utilizatorul modern” (autor: Vera Osoianu-Filip, 2015), „Tribuna avocatului bibliotecii: În-

drumar pentru bibliotecari” (autor: Vera Osoianu-Filip, 2016), „Biblioteconomie și Științe ale Informării în Republica Moldova: Documente în sprijinul activității bibliotecilor” (vol. 1, 2017; vol. 2: 2018-2020, 2020), „Centrul Biblioteconomic Național: conținut de calitate și schimbări de perspectivă: Monografie aniversară a 70 de ani de la fondarea Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării” (2019), „Omagiu «Străjerilor» patrimoniului documentar al BNRM” (alcătuitor: Veronica Cosovan, 2017), „Biblioteca – contribuții la dezvoltarea comunității armonioase, de ordine și respect: Metodologii, algoritmi, tehnologii” (2020), „Lectura și scările: Culegere de articole” (vol. 1, 2020; vol. 2, 2021), „Educația informală a personalului de specialitate din biblioteci: Suport educațional” (autor: Lilia Povestca, 2021), „Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de bibliotecă națională” (2022), „Consolidarea relațiilor între bibliotecă și comunitate: Ghid metodologic” (2022) ș.a.

Contribuie la stabilizarea raporturilor Bibliotecii Naționale cu sistemul național de biblioteci, cu organizațiile internaționale de profil, în special cu Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare (IFLA) prin prezența pe site-ul Harta Bibliotecilor Lumii (<https://librarymap.ifla.org/>). Reprezintă Biblioteca Națională în

cadrul Fundației Conferința Directorilor Bibliotecilor Naționale Europene (CENL), fapt care duce la stimularea relațiilor cu bibliotecile naționale ale lumii, în special cu bibliotecile naționale europene.

În vederea realizării eficiente a misiunii și obligațiilor bibliotecii, a inițiat și a încheiat acorduri bilaterale de colaborare cu bibliotecile naționale și de stat din lume: Biblioteca Națională a României (2015), Biblioteca Națională a Poloniei (2016), Biblioteca de Stat a Rusiei (2016), Biblioteca Națională a Rusiei (2016), Biblioteca Națională a Republicii Cehe (2017), Biblioteca Națională a Ucrainei „V. I. Vernadski” (2017), Biblioteca Națională a Lituaniei „Martynas Mažvydas” (2017), Biblioteca Națională a Letoniei (2018); dar și memorandumuri: Biblioteca Academică Națională a Republicii Kazahstan (2018), Biblioteca Națională Științifică din Odesa (2019), Biblioteca Națională a Armeniei (2022).

Asigură și dezvoltă relații de colaborare cu corpul diplomatic, acreditat la Chișinău, care au impulsionat un șir de proiecte de mare importanță atât pentru instituție, cât și pentru parteneri.

Este membră fondatoare a Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” (2010), membră a Colegiului Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2015-2017), membră a Consiliului Biblioteconomic Național (2015-prezent), vicepreședintă a Consiliului științific al BNRM (din 2015), mem-

bră a Comisiei Republicane de Atestare a Personalului de Specialitate din Bibliotecă (2015-2016). Președintă (din 2019) și membră de onoare (2021) a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM).

Mențiuni și distincții: Diplomă de onoare a Ministerului Culturii și Sportului al Republicii Kazahstan (2016), Diploma Ministerului Culturii al Republicii Azerbaidjan (2017); Diploma Parlamentului Republicii Moldova, gradul I (2018); Premiul „Personalitatea anului 2018”, „Personalitatea anului 2019” la categoria Cultură, Diploma și Medalie de Aur a Asociației Internaționale „Personalitate” (2019); Diploma „Omul anului 2020” oferită de Academia Națiunii Române (Chișinău, 2020); Diploma Academiei de Științe a Moldovei cu prilejul Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare (2021), Diploma de merit a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (2021), Diploma Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2021), Premiul Național GALEX pentru cel mai bun proiect biblioteconomic (2022) ș.a.

În 2021, în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării identității naționale și a promovării valorilor culturale românești, președintele României Klaus-Werner Iohannis i-a acordat Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri”.

Bibliografie selectivă:

Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.] ; coord.: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : Epigraf, 2021. – 252 p. : tab.

Biblioteconomie și științe ale informării [Resursă electronică] : Manual practic / Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Renata Cozonac [et al.] ; coord.: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu ; director gen.: Elena Pintilei ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2020

2 discuri optice electronice (CD-ROM ; maxell ; 52x ; 700 Mb ; 80 min ; Total Size : 702Mb) : sd., col.; în container.

Date și programe electronice (date biblioteconomice).

Aut. sunt indicați pe verso f. de tit.

Titlu preluat de pe coperta discului.

Bibliogr. : p. 208-229 (137 tit.) și la sfârșitul anexelor.

Cerințe de sistem: PDF Reader. DVD RW Drive (D:) File System : CDFS ; Free Space : 676 Mb.

Proiectul național „Arhiva de voci” : Interviu cu personalități din domeniul culturii / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” ; coordonare și realizare ediție: Mariana Cocieru, Iulian Filip ; contribuții: Elena Pintilei, Victoria Vasilica ; înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Iulian Filip. – Chișinău : BNRM, 2022 (Artpoligraf)

1 disc optic electronic (DVD-ROM ; 4,7 Gb ; 4x speed) : sd., col. ; în container, 15x15x cm.

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Cerințe de sistem: MP4 Player.

Volum omagial : Biblioteca Națională a Republicii Moldova – 190 de ani de la fondare. – 2022.

Strategia de dezvoltare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, 2019-2021 / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; componența echipei de autori: Elena Pintilei, Aliona Tostogan, Vera Osoianu [et al.]. – Chișinău, [2019]. – 28 p. : fig., tab.

Expedițiile etnografice și importanța lor în dezvoltarea artizanatului din RSS Moldovenească / Elena Pintilei, Liliana Condraticova, Tatiana Bujorean [et al.] // Akademos. – 2020. – Nr 2 (57). – P. 144-154.

Pintilei, Elena. Anul bibliologic 2017 : interferențe internaționale, naționale și locale / Elena Pintilei, Vera Osoianu // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 4-11.

Pintilei, Elena. Biblioteca Națională: între axiome și realizări : Iulian Filip în dialog cu Elena Pintilei / Elena Pintilei, Iulian Filip // Literatura și arta. – 2020. – 23 ian. – P. 6 ; Magazin bibliologic. – 2020. – Nr 1/2. – P. 4-6.

Pintilei, Elena. Biblioteca și decidenții. Conexiuni și responsabilități / Elena Pintilei // Magazin bibliologic. – 2022. – Nr 1/2. – P. 40-41.

Pintilei, Elena. Datele statistice ca dovadă a impactului bibliotecii asupra comunității / Elena Pintilei, Vera Osoianu // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 22-27.

Pintilei, Elena. Elena Pintilei: Biblioteca Națională și-a reorientat activitatea și s-a adaptat cerințelor moderne : [interviu cu Elena Pintilei, directoarea generală a BNRM] / consemnare: Liliana Popușoi // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 20-25.

Pintilei, Elena. Lectura – o prioritate pentru toată viața /

Elena Pintilei, Victoria Vasilica // Funcționarul public. – 2020. – Nr 18 (583). – P. 12.

Pintilei, Elena. Pâinea – aliment nelipsit în obiceiurile românești din Basarabia / Elena Pintilei // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine = Yeastarday's Cultural Heritage – Contribution to the Development of a Sustainable Tomorrow's Society ; ed.: Liliana Condraticova ; Academia de Științe a Moldovei ; Centrul Metropolitan de Cercetări TABOR, Iași ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Universitatea de Stat din Moldova. – Iași : [S. n.], 2020. – P. 267-272.

Pintilei, Elena. Preocupări strategice în lumina politicilor promovate de Conferința Bibliotecilor Naționale Europene / Elena Pintilei // Magazin bibliologic. – 2019. – Nr 3/4. – P. 32-34.

Pintilei, Elena. Provocările compromisiurilor calme : Nina Soroceanu, scriitoare, publicistă, în dialog cu Elena Pintilei, director general, Biblioteca Națională a Republicii Moldova / Elena Pintilei, Nina Soroceanu // Literatura și arta. – 2016. – 21 apr. – P. 8.

Atitudinea determină altitudinea... și viceversa... : [Elena Pintilei, directoarea generală a BNRM, 50 de ani de la naștere] / [semnat: Echipa Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării] // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 115.

Balaban, Claudia. Felicitare la o aniversare : [dedicație pentru Elena Pintilei, directoarea generală a BNRM] / Claudia Balaban // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 114.

Chitoroagă, Valentina. Dragoste pentru bibliotecă, ce nu poate fi cuprinsă într-un elogiu: Elena Pintilei / Valentina Chitoroagă // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 113.

Ecoul din inimile noastre : [dedicație Elenei Pintilei, direc-

toare generală a BNRM, cu prilejul a 50 de ani de la naștere]. – Ediție jubiliară. – [Chișinău] : [BNRM], [2018]. – 40 p.

Elena Pintilei [Resursă electronică] : [președinta ABRM] // <https://www.abrm.md/despre-abrm/structura/presedintele/> (accesat: 23.08.2022).

Elena Pintilei [Resursă electronică] // https://ro.everybodywiki.com/Elena_Pintilei (accesat: 23.08.2022).

Elena Pintilei (1968) : specialist în bibliologie și jurisprudență, manager [Resursă electronică] // <http://bibliologibasarabeni.blogspot.com/2017/01/elena-pintilei-1968.html> (accesat: 23.08.2022).

Instituția Publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2021 : Raport analitic anual : [cu referire la directoarea generală a BNRM – Elena Pintilei] / Ministerul Culturii, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; coord.: Svetlana Barbei ; alcăt.: Lilia Povestca, Svetlana Barbei ; contribuții: Veronica Borș, Aliona Muntean, Vera Osoianu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 128 p.

Plăieșu, Raisa. Activitate brăzdată în timp : [despre Elena Pintilei, directoarea generală a BNRM] / Raisa Plăieșu // Literatura și arta. – 2018. – 12 iul. – P. 7.

Roibu, Nicolae. Managerul bibliotecar ancorat în puritate de cuget : [Elena Pintilei, directoarea generală a BNRM] / Nicolae Roibu // Literatura și arta. – 2018. – 5 iul. – P. 6.

Ziua Independenței – un prilej de a învăța să iubim patria și glia, Elena Pintilei [Resursă electronică] // <https://unghiul.com/ziua-independentei-un-prilej-de-a-invata-sa-iubim-patria-si-glia-elena-pintilei/> (accesat: 23.08.2022).

Elena Barbos-Balinschi

Pavel CIOBANU
1933-2020

Medic ortoped traumatolog, doctor habilitat, profesor universitar, inventator.

Talentat savant, ilustru pedagog și promotor al medicinei autohtone, cu o activitate de peste 50 de ani în învățământul superior și în medicina practică.

S-a născut la 12 iulie 1933, în comuna Speia, plasa Bulboaca, județul Tighina, într-o familie de agricultori. A decedat la 29 mai 2020, la Chișinău.

A copilărit în satul natal și a învățat la școala primară din Speia, ulterior, a studiat la Colegiul de Medicină din Tighina, absolvindu-l cu mențiune în 1954.

În anii 1954-1960, a urmat Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” USMF).

În 1963, prin concurs, a fost admis la studii de doctorat la Institutul de Ortopedie și Traumatologie din Kiev, Ucraina, sub îndrumarea renumitului academician Fiodor Bogdanov (1963-1967). În 1967, a susținut teza de doctor în medicină, cu tema „Reamputarea osteoplastică a gambei cu formarea si-

nostozei intertibiale”, la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. Ulterior, a susținut și teza de doctor habilitat în medicină, intitulată „Activizarea osteogenezei reparatorii prin celulele de osteomedulare” (1994), la aceeași instituție.

Activitatea profesională și-a început-o la Spitalul Rațional Anenii Noi, conform repartizării, în 1960, în calitate de medic chirurg și medic-șef adjunct, pentru activitate curativă. Doi ani mai târziu, a fost selectat de către Nicolae Testemițanu, pe atunci ministru al sănătății, în calitate de șef al Direcției generale curativ-profilactice la Ministerul Sănătății din RSSM (1963-1968). A fost parte a evenimentelor anti-naționale, declanșate în anul 1968, când întreaga echipă de promotori notorii ai intereselor poporului autohton din cadrul Ministerului Sănătății, condusă de renumitul savant Nicolae Testemițanu, a fost eliberată din funcție în corpore.

Ulterior și-a continuat activitatea la Institutul Oncologic din Moldova, unde a activat în funcție de specialist oncolog-osteolog până în 1971. În același an, a fost angajat în funcția de șef al Catedrei de protecție civilă la Universitatea de Stat din Moldova (USM) (1971-1976, 1984-2003).

În perioada 1978-1986, a revenit la cursul de perfecționare a medicilor în ortopedie și traumatologie, de la Institutul de Medicină, în calitate de asistent, ulterior, de conferențiar universitar. În acea perioadă, a desfășurat o

valoroasă activitate clinică în diagnosticarea și tratamentul patologiilor osteoarticulare, inclusiv în optimizarea consolidării fracturilor cu celule embrionare prin metoda proprie, elaborată și implementată încă din perioada 1970-1971. În anii 1989-2007, a fost profesor consultant la Catedra protecție, biologie umană a USM și apoi profesor universitar (1998). În ultimii ani de viață, a activat în calitate de cercetător științific principal în cadrul Laboratorului de inginerie tisulară și culturi celulare al USMF (2011).

A desfășurat în permanență activitate didactică și medicală, concomitent cu studiul științific, o prioritate deosebită acordând utilizării grefelor celulare în ortopedie și traumatologie. Din 1982, pentru prima dată în lume, a demonstrat activitatea osteogenetică a culturii de organ cu proprietăți de a produce țesut cartilajinos și osos, în lucrarea sa „Биологическая активность аллогенных эмбриональных костно-мозговых клеток”, publicată în „Бюллетень экспериментальной биологии и медицины”. Cercetările respective au fost printre primele care au dovedit proprietățile excepționale ale celulelor stem embrionare.

A efectuat cercetări teoretice și practice cu contribuția consultativă a unor specialiști morfologi, imunologi, embriologi și cliniciști din fosta URSS: I. Lavrișcelea, G. I. Govallo, A. S. Fridinștein (Moscova), F. I. Bogdanov (Kiev), A. S. Cozliuc, N. N. Cereș, I. G. Șroit (Chi-

șinău). Multe dintre studiile științifice ale profesorului Pavel Ciobanu au fost de pionierat, fiind consacrate utilizării celulelor fetale umane în tratamentul deficiențelor de consolidare a fracturilor aparatului locomotor.

A contribuit în mod esențial la formarea multor generații de medici specialiști pentru sistemul de sănătate din Republica Moldova, cadre științifico-didactice de înaltă competență pentru alma mater, instruiți în cadrul USMF și la dezvoltarea științei medicale în domeniul celulelor stem – domeniu prioritar de cercetare la nivel mondial.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 160 de lucrări științifice, inclusiv în cinci monografii, două articole în publicații internaționale și șapte instrucțiuni metodologice în domeniul protecției civile și chirurgiei reconstructive. Este autor de 24 de brevete de invenție în domeniul medicinei, inclusiv în traumatologie, ortopedie și chirurgie reconstructivă. Este Laureat al Premiului Național, ediția 2013, pentru lucrarea „Transplantul de țesuturi și celule”.

A participat la numeroase expoziții internaționale de inovații din țară și de peste hotare: Chișinău, Iași, Geneva și Hanovra, fiind decorat cu zece medalii de aur, șapte de argint și patru de bronz. Pentru activitatea multidirecțională și prodigioasă, i-au mai fost acordate medaliile de stat „Nicolae Testemițanu” (2004), „Pentru deștelenire”. A fost declarat „Eminent al Ocrotirii Sănă-

tății din URSS”, „Eminent al Crucii Roșii din URSS” și „Eminent al Protecției Civile din URSS”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 224-225.

Bibliografie selectivă:

Ciobanu, Pavel. Primul ajutor în situații terminale : Material didactic / Pavel Ciobanu, Petru Ostrovari. – Chișinău : USM, 2001. – 32 p.

Optimizarea regenerării reparatorii a țesuturilor și imunogenezei locale în contextul funcționării nanosistemelor naturale / Pavel Ciobanu, Ion Ababii, Gheorghe Ghidirim [et al.] ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”. – Chișinău : CEP Medicina, 2011. – 336 p.

Celule Stem în procesul de regenerare a țesuturilor scheletice / Pavel Ciobanu, Ion Ababii, Viorel Nacu [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2008. – Nr 5 (19). – P. 19-23.

Ababii, Ion. Pavel Ciobanu : 80 de ani / Ion Ababii // Curier medical. – 2013. – Vol. 56, Nr 3. – P. 82.

Baciu, Gheorghe. Ciobanu Pavel // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 110-111.

Ciobanu Pavel // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 2. – Chișinău : AGEPI, 2003. – P. 37-38.

Crivoi, Aurelia. Rostul anilor trăiți cu demnitate : Pavel Ciobanu la 80 de ani de la naștere / Aurelia Crivoi // Universitatea de Stat din Moldova. – 2018. – 28 sept. – Nr 2 (202). – P. 5.

Rusnac, Gheorghe. Ciobanu Pavel // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din

Moldova : (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 52.

Securitatea oncogenă în cultivarea celulelor stem mesenchimale / Pavel Ciobanu, Elena Mocanu, Olga Tagadiuc [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2008. – Nr 4 (9). – P. 174-179.

Transplantarea celulară : actualități și perspective / Pavel Ciobanu, Ion Ababii, Viorel Nacu [et al.] // Akademos. – 2013. – Nr 3 (30). – P. 72-76.

Maria S. Ciobanu

Pavel BOȚU
1933-1987

Poet, eseist și publicist român basarabean, Om Emerit al Artei din RSSM.

S-a născut la 14 iulie 1933, în comuna Ceamașir, județul Ismail, plasa Fântâna Zânelor (azi, Prioziornoie, raionul Ismail, Ucraina), fiind al cincilea copil, mezinul, în familia lui Petre Boțu și a Anei Munteanu. S-a stins din viață subit la 17 februarie 1987, în apropiere de localitatea Dubăsarii Vechi, raionul Criuleni. Moartea sa a fost calificată drept o sinucidere, ale cărei motive nu au fost elucidate.

După absolvirea școlii medii din sat, în 1948, a fost admis la Școala Pedagogică Nr. 15 din orașul Ismail. Cu

un an înainte de absolvire, școala a fost transferată din Ismail la Cetatea Albă (actualmente, Belgorod-Dnestrovsk). În anul 1952, a finalizat-o cu eminență, după care a fost repartizat la practica pedagogică în satul Cojușna, raionul Strășeni.

În toamna aceluiași an, a fost înmatriculat la Facultatea de Istorie și Filologie din cadrul Institutului Pedagogic Moldovenesc de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”), absolvită, de asemenea, cu eminență, de scriitor (1956). Ulterior, a fost numit șef de studii la Școala Medie din Cojușna. În 1958, s-a angajat la ziarul „Tânărul leninist”.

A debutat în literatură în 1956, cu volumul de versuri „Baștina”, în același an fiind numit lucrător literar la ziarul „Moldova socialistă”, la Secția literatură, cultură, artă și școli. În 1962, Petrea Darienco, fiind redactor-șef al publicației, l-a avansat în funcția de redactor-șef adjunct.

La 16 octombrie 1965, la Congresul III al Scriitorilor din RSSM, a fost ales președinte al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor. În 1974, i-a fost decernat Premiul de Stat, pentru cartea „Casă în Bugeac”.

În 1978, i-a apărut volumul de versuri „Ornic”, un titlu de referință al creației sale. A deținut funcția de deputat în Sovietul Suprem al RSSM (legislaturile a VIII-a, a IX-a, a X-a) și al URSS (legislaturile a VII-a, a X-a), iar în 1984, a fost ales președinte al Sovietului Suprem al RSSM.

La un deceniu după moartea poetului, în 1996, la baștina sa din Ismail, a fost inaugurat Festivalul de Poezie „Pavel Boțu”, organizat de ziaristii de la săptămânalul „Concordia”, editat la Cernăuți, organul central de presă al românilor din Ucraina.

Prima ediție a cărții de poezii a lui Pavel Boțu în grafie latină – „Lemn ceresc” – a apărut la Editura „Cartea Moldovei” în 2002, fiind îngrijită și prefațată de criticul literar Ion Ciocanu. Concomitent, la București, a fost editat volumul de poezii „Cădere și zbor”, alcătuită de Gheorghe Voda și prefațată de Mihai Cimpoiu.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 158-159.

Bibliografie selectivă:

***Boțu, Pavel.** Casă în Bugeac : (Versuri) / Pavel Boțu. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1973. – 120 p.

Boțu, Pavel. Corăbier în furtună / Pavel Boțu ; il.: Eudochia Zavtur. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006. – 216 p.

Boțu, Pavel. Ornic / Pavel Boțu. – București : Litera Internațional, 2003. – 296 p.

***Boțu, Pavel.** Popasuri : Versuri / Pavel Boțu. – Chișinău : Lumina, 1976. – 128 p.

***Boțu, Pavel.** Răboj : Povestiri / Pavel Boțu. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1965. – 146 p.

***Boțu, Pavel.** Verbla netrecut : Versuri / Pavel Boțu. – Chișinău : Literatura artistică, 1985. – 92 p.

***Du-mă, drumule, mă du ... /** alcăt.: Pavel Boțu. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1961. – 72 p.

***Botezatu, Eliza.** Lumina darnică a poezii : Creația lui Pavel Boțu : Studiu monografic /

Eliza Botezatu. – Chișinău : Literatura artistică, 1987. – 396 p.

Burlacu, Alexandru. Poezia lui Pavel Boțu : întoarcerea către sine a geometriului / Alexandru Burlacu // Akademos. – 2019. – Nr 1. – P. 109-114.

Cibotaru, Mihail Ion. Pleoară : [în memoria poetului Pavel Boțu (1933-1987)] / Mihail Ion Cibotaru // Săptămîna. – 1998. – 10 iul. – P. 14-15.

Corbu, Haralambie. Pavel Boțu : „Eu port risipită în mine o lume...” : [despre poetul, prozatorul și publicistul Pavel Boțu] / Haralambie Corbu // Săptămîna. – 1998. – 25 sept. – P. 16-17.

Rachieru, Adrian Dinu. Pavel Boțu – un poet luminos? / Adrian Dinu Rachieru // Poeți din Basarabia. – București, 2010. – P. 207-211.

Ana Struță

Ion COMANICI
1933

Biolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, cercetător științific.

Profesorul Ion Comanici este un savant cunoscut în Republica Moldova și peste hotare, în domeniul biologiei, culturii și selecției nuciferelor, în special, a nucului comun (*Juglans regia L.*). Are rol principal în crearea unei ramuri noi în agricultura statului – nucicultura bazată pe soi.

S-a născut la 14 iulie 1933, într-o familie de țărani

înstăriți și cu harul muncii, din comuna Colibași, județul Cahul.

Anii de școală au fost în timpul războiului, foamei și colectivizării (1941-1947). După susținerea cu succes a examenelor de absolvire a școlii medii incomplete din satul natal, a fost admis, fără examene de intrare, la Școala Pedagogică din Cahul (1948-1952; azi: Colegiul de Pedagogie și Arte „Iulia Hasdeu”). După absolvire, și-a început activitatea de învățător la școala medie incompletă din comuna Vadul lui Isac, raionul Vulcănești (1952-1954; azi: raionul Cahul).

În 1953, s-a înscris la Facultatea de Biologie, Secția fără frecvență, a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”). După un an de studii, s-a transferat la Facultatea de Biologie și Chimie din cadrul Institutului Pedagogic din Tiraspol (1953-1957; actualmente: Universitatea de Stat din Tiraspol). După absolvire, a activat în calitate de profesor de biologie, la școala medie de zece ani din Colibași (1957-1958).

În perioada 1958-1961, și-a continuat studiile de doctorat cu profesorul V. A. Rîbin, la Grădina Botanică, în cadrul Academiei de Științe a Moldovei, cu tema de disertație: „Înmulțirea vegetativă a nucului în condițiile Moldovei”. În 1965, și-a susținut teza de doctor în științe biologice. În 1983, a susținut teza de doctor habilitat în biologie la Grădina Botanică Principală din Moscova, RSFSR, intitulată

„Genofondul și hibridarea distantă a nucului (*Juglans regia* L.)”.

În anii 1961-1965, a deținut funcția de colaborator științific inferior la Grădina Botanică a AȘM, iar în anii 1965-1968 – de cercetător științific superior. Odată cu formarea Laboratorului de hibridare distantă, a început încrucișarea speciilor *Juglans L.*, obținând numeroși hibrizi interspecifici și evidențiind anumite legități ale hibridării speciilor de nuc.

În perioada 1968-1981, a condus Laboratorul de hibridare distantă. Ulterior, a fost numit în funcție de director adjunct pentru probleme științifice, participând la construcția verde a Grădinii Botanice din capitală. Pentru crearea colecției de fond a nucului, a studiat variabilitatea nucului local, a întreprins mai multe expediții, în localitățile rurale.

În anii 1988-1992, a activat la Universitatea Agrară de Stat din Moldova (UASM), în funcție de șef al Catedrei de botanică, după care a revenit la Grădina Botanică, în funcția de cercetător științific principal până în anul 1996, continuând predarea botanicii studenților. În 1994, a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar la Catedra de botanică a UASM. Alte funcții: director adjunct pentru știință al Grădinii Botanice (1996-1999), șef al Laboratorului dendrologie (1996-2000), cercetător științific principal (2000-2006), șef al Laboratorului dendrologic (2006-2008), cercetător științific principal (din 2008).

Timp de peste cinci decenii, profesorul Ion Comanici a realizat cercetări ce țin de biologia, cultura și selecția nucului comun, citologia și hibridarea speciilor *Juglans L.* A contribuit la elaborarea, pentru prima dată în RSSM și în tot spațiul ex-sovietic, a unor metode noi de altoire a nucului. A mobilizat genofondul local și a obținut soiuri valoroase, în mare, contribuind decisiv la crearea unei noi ramuri în agricultura republicii – nucicultura bazată pe soi, care a luat amploare și se dezvoltă vertiginos. Este autor a șase soiuri de nuci omologate: *Codrene*, *Lunguiete* (2006), *Doina*, *De Vălcineț*, *Micleușene*, *Surprize* (2016).

A luat parte la elaborarea Legii nucului și a Programului Național privind dezvoltarea culturilor nucifere, până în anul 2020. Este inițiatorul principal în crearea noii ramuri în agricultura Republicii Moldova – nucicultura bazată pe soi.

A pregătit cinci doctori în științe. Totodată, în calitate de conducător al candidaților la titlul de doctor habilitat, a creat o școală științifică, pe care a dezvoltat-o.

Rezultatele cercetărilor sale științifice se regăsesc în peste 130 de lucrări științifice, inclusiv în opt monografii și șase broșuri și culegeri. Lucrările profesorului sunt apreciate în țară și peste hotare, fiind diseminate la congrese și simpozioane naționale și internaționale.

Alte funcții: membru al Consiliului coordonator al Uniunii Asociațiilor Producătorilor de Culturi Nuci-

ferențe din Republica Moldova, membru al Consiliului științific al Grădinii Botanice a AȘM, președinte al Seminarului specializat pentru conferirea titlului științific de doctor și doctor habilitat de pe lângă Grădina Botanică a AȘM, membru al Colegiului de redacție al publicației periodice „Revista botanică”.

Pentru activitatea sa fructuoasă, i-au fost acordate titluri onorifice și distincții de stat: „Om Emerit” (1996), Diploma de Onoare a Prezidiului AȘM (1998), Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2008), Ordinul „Gloria Muncii” (2016) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 227.

Bibliografie selectivă:

Borozaan, Emilian. Altoirea nucului / Emilian Borozaan, Ion Țurcanu, Ion Comanici. – Chișinău : [S. n.], 2005 (Tipografia Centrală). – 48 p.

Ciubotaru, Alexandru. Grădina Botanică (Institut) : Scurt istoric, fondare, activitate = Ботанический сад / Alexandru Ciubotaru, Ion Comanici. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2003. – 48 p.

Comanici, I. Gh. Recomandări cuprivirelaaltoireanucului / I. Gh. Comanici. – Chișinău : Cartea Moldovenească. – 1963. – 32 p.

Comanici, I. Gh. Speciile de nuc / I. Gh. Comanici. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1975. – 75 p.

Palancean, Alexei. Dendrologie : Asortimentul de arbori, arbuști și liane pentru împădurit și spații verzi / Alexei Palancean, Ion Comanici ; Academia de Științe a Moldovei, Grădina Botanică (Institut). – Chișinău : [S. n.], 2009. – 520 p.

Țurcanu, Ion. Nucul : [mo-

nografie] / Ion Țurcanu, Ion Comanici. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 194 p.

Comanici, I. G. Биология, культура, селекция грецкого ореха / И. Г. Команич. – Кишинев : Штиинца, 1980. – 144 с.

Comanici, I. G. Виды ореха / И. Г. Команич. – Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1975. – 75 p.

Comanici, I. G. Отдаленная гибридизация видов ореха (*Juglans L.*) / И. Г. Команич. – Кишинев : Штиинца, 1989. – 152 с.

Comanici, I. G. Перспективы сортовой культуры грецкого ореха в Молдавии / И. Г. Команич. – Кишинев : Изд. АН МССР, 1968. – 84 с.

Comanici, Ion. Altoirea copacilor maturi / Ion Comanici // Agricultura Moldovei. – 1990. – Nr 3. – P. 27-28.

Comanici, Ion. Altoirea de iarnă a nucului / Ion Comanici // Pomicultura, viticultura și vinificația Moldovei. – 1959. – Nr 6. – P. 52-54.

Comanici, Ion. Distant hybridization of fruit and nut plants / Ion Comanici // Journal of Botany. – 2016. – Vol. 8, Nr 1. – P. 8-11.

Comanici, Ion. Introducerea plantelor lemnoase / Ion Comanici // Grădina Botanică la 50 de ani. – Chișinău, 2004. – P. 54-59.

Comanici, Ion. Introducția plantelor lemnoase în Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru” / Ion Comanici, Vasile Bucățel, Alexei Palancean // Revista botanică. – 2020. – Nr 2 (21). – P. 53-63.

Comanici, Ion. Microclonarea și micropropagarea arbuștilor de hibridi mur X zmeur *Rubus Loganobaccus L.* H. Bailey Hybridberry / Ion Comanici, Alexandru Mîrza, Nina Ciorchină // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe reale și ale naturii. – 2017. – Nr 1 (101). – P. 69-73.

Comanici, Ion. Realizări și perspective în studiul nucului (*Juglans regia L.*) / Ion Comanici //

Revista botanică. – 2008. – Vol. 1, Nr 1. – P. 173-179.

Comanici, Ion. Secretele nucului obișnuit / Ion Comanici // Agricultura Moldovei. – 1989. – Nr 11. – P. 36-37.

Realizări și perspective în mobilizarea și implementare a fito genofondului în agricultură / A. Ciubotaru, I. Comanici, V. Sava [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe biologice, chimice și agricole. – 2002. – Nr 3. – P. 37-42.

Rudenco, Ion. Contribuție la susținerea teoriei privind proveniența hibridogenă a prunului comun (*Prunus domestica L.*) // Ion Rudenco, Ion Comanici // Revista botanică. – 2011. – Nr 1 (3). – P. 74-79.

Comanici, I. G. Будет сортовой орех (об окулировке ореха) / И. Г. Команич // Садоводство. – 1964. – Nr 10. – С. 38-40.

Comanici, I. G. Зимне-весенняя прививка грецкого ореха / И. Г. Команич // Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии. – 1963. – Nr 3. – С. 39-42.

Comanici, I. G. Зимняя прививка грецкого ореха в Молдавии / И. Г. Команич // Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии. – 1959. – Nr 6. – С. 52-54.

Comanici, I. G. О генофонде грецкого ореха / И. Г. Команич // Охрана природы Молдавии. – 1973. – Nr 11. – С. 113-117.

Comanici, I. G. О причине искривления сеянцев грецкого ореха / И. Г. Команич // Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии. – 1977. – Nr 3. – С. 20-23.

Comanici, I. G. Основные закономерности отдаленной гибридизации ореха (*Juglans L.*) / И. Г. Команич // Отдаленная гибридизация плодово-ягодных и других многолетних растений. – Кишинев, 1994. – С. 23-25.

Comanici, I. G. Отдаленная гибридизация и измен-

чивость грецкого ореха в Молдавии / И. Г. Команич // Исследования Ботанического Сада АН Молдавской ССР (1947-1977) : сборник статей. – Кишинев : Штиинца, 1978. – С. 61-71.

Команич, И. Г. Секреты грецкого ореха / И. Г. Команич // Сельское хозяйство Молдавии. – 1989. – Nr 9. – P. 32-33.

Команич, И. Г. Скрещиваемость грецкого ореха с видами р. Juglans / И. Г. Команич // Отдаленная гибридизация косточковых и ореха. – Кишинев : Штиинца, 1973. – С. 36-43.

Команич, И. Г. Сравнительная изменчивость грецкого ореха в первичном и вторичном генцентрах / И. Г. Команич // Известия АН МССР. Серия биологических и химических наук. – 1978. – Nr 2. – С. 8-15.

Команич, И. Г. Урожайность грецкого ореха в семенных насаждениях / И. Г. Команич // Известия АН МССР. Серия биологических и химических наук. – 1979. – Nr 6. – С. 71-74.

Doctor habilitat Ion Comanici : Biobibliografie / Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; ed. și red. șt.: Constantin Manolache ; coord.: Ion Roșca ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov ; bibliogr.: Elena Nigrețchi. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018. – 272 p.

Ion Comanici // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 5. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 623.

Teleuță, A. Profesorul Ion Comanici la 80 de ani / A. Teleuță // Revista botanică. – 2013. – Vol. 5, Nr 1. – P. 114-115.

Maria S. Ciobanu

Iurie PLATON
1963

Pictor, ceramist, sculptor, profesor universitar.

Unul dintre cei mai apreciați plasticieni moldoveni, organizator al numeroaselor proiecte internaționale de schimburi interculturale, plastician cu operă în colecții publice și private din întreaga lume, deținător al unor prestigioase premii și distincții la concursuri de artă contemporană.

S-a născut la 14 iulie 1963, în comuna Meșeni, raionul Orhei (azi, Rezina).

Și-a făcut studiile la Școala de Arte Plastice pentru Copii din orașul Rezina, în clasa profesorului Savelii Cobzac (1973-1974). În anii 1974-1981, a învățat la Școala Medie Republicană de Arte Plastice din Chișinău (actualmente, Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”), în clasa profesorului Victor Marinescu. Ulterior, și-a continuat studiile la Academia de Arte Plastice din Tallinn, Republica Estonia, specializat în arte plastice și aplicate, în clasa profesorilor Eve Mardna și Leo Rohlin (1982-1987).

Debutul său artistic a avut loc la Chișinău, în 1982. În

pictură, a debutat la Teatrul Tineretului din Tallinn, în 1985.

În 1987, a participat la Expoziția Republicană de Artă Decorativă, la Tallinn, cu lucrarea „Amintiri” (din ceramică), achiziționată de Muzeul de Artă Decorativă din capitala estonă. În perioada 1987-1990, și-a etalat lucrările la expoziții din Moscova, RSFSR.

Desfășoară o amplă activitate de creație, participând la peste 60 de expoziții personale și de grup în Argentina, Austria, Bulgaria, Cehia, Franța, Germania, Italia, Japonia, Lituania, Macedonia, Republica Moldova, România, Rusia, Spania, Suedia, Ungaria.

În perioada 1987-1997, a activat în calitate de cadru didactic, la Facultatea de Arte Plastice a Institutului de Stat al Artelor (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). A instruit prima promoție de absolvenți la Catedra de ceramică (1996). Din 1996 până în prezent, este artist plastic liber profesionist în Germania și Republica Moldova.

În anii 2000, 2003, 2008, a activat ca profesor de sculptură în piatră la Academia de Vară de pe lângă Centrul de Creație „An der Copelschleuse” din orașul Meppen, Germania. În 2005, a fost profesor de pictură în aer liber la cursurile organizate de Galeria „Imbert”, din orașul Aix-en-Provence, Franța.

A vernisat zeci de expoziții la galerii de artă din Germania, Olanda, România,

Franța ș.a., iar în Republica Moldova, este protagonist al evenimentelor artistice, în permanență.

Începând cu anul 1987, participă la toate expozițiile organizate în cadrul Centru-ului Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău.

Una dintre lucrările sale cele mai cunoscute în sculptură este monumentul în memoria victimelor deportărilor regimului comunist (denumit și „Trenul durerii”). Opera a fost amplasată în scuarul Gării Feroviare din Chișinău (2013).

A organizat numeroase expoziții personale în următoarele locații: Teatrul „Eugène Ionesco” din capitală (1993); „Sandiogo de Compostela” (reședință de pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO), Spania (1992); Galerile Municipale din București, România (1993); redacția publicației „Leipziger Amtsblatt” (1996); Compania de asigurări „Generali-Versicherungs AG” din Germania, Galeria „Süd”, Germania (1998); Galeria „Kunstzentrum Koppelschleuse” din Meppen (2000); Ambasada SUA în Republica Moldova (2002); Parlamentul European din Strasbourg, Franța (2006); Galeria „Art-Dialog” din Bonn, Germania (2006); Cité Internationale des Arts (reședința artiștilor) din Paris, Franța (2006); Mișunea OSCE în Republica Moldova (2007, 2011); Galeria „Ost-Art” din Berlin, Germania (2009); „Commerzbank”, Leipzig, Germania (2009, 2011); Galeria Gimna-

ziului de Comerț din Leipzig (2012) ș.a.

Participant în cadrul expozițiilor de grup: Sicilia (1991), Grupul „ZECE”, Chișinău (1992), Grupul „ZECE”, București (1993), Expoziție-Licitație „Konstkaufhaus” din Leipzig (1997, 1998), Galeria „Friluft Leipzig” (1996-2000) ș.a.

Inițiator și organizator al primului și celui de-al doilea Simpozion Internațional de Sculptură a Formelor Mici în Bronz la Chișinău (1997, 1998).

Lucrările sale întregesc colecțiile publice din Argentina, Germania, Republica Cehă, Republica Moldova, România, Turcia, Federația Rusă, Italia, Republica Estonia. Se regăesc și în colecții private din: Argentina, Germania, Republica Cehă, Republica Moldova, România, Turcia, Federația Rusă, Italia, Republica Estonia, Austria, Bulgaria, Canada, Franța, Mexic, Olanda, Serbia, Spania, SUA, Ungaria.

A beneficiat de burse acordate de Centrul de Creație „An der Copelschleuse” din Meppen, Germania (2000, 2003, 2008); Confederația Internațională a Uniunilor Artiștilor Plastici din Moscova, Rusia; Cité Internationale des Arts din Paris, Franța ș.a.

Membre titular al Asociației Tinerilor Artiști Plastici și Critici de Artă de pe lângă Uniunea Artiștilor Plastici din URSS (1987); Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (UAP, din 1990); Senatului UAP (1991-1993); Grupului de Creație „Zece”

din Chișinău (din 1992). Președinte al Secției de arte decorative a UAP (1992-1994), membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO (1994), organizator al primei Tabere Internaționale de Sculptură Mică în Bronz din Chișinău (1998).

Premii și diplome: Premiul Tineretului pentru arta plastică, acordat de Ministerul Tineretului și Sportului al Republicii Moldova (1991); Premiul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău, România (1994); Premiul Firmei „Lotus” din România, acordat la Expoziția-Concurs de Artă Contemporană „Saloanele Moldovei: România-Republica Moldova” (1996); Premiul I al Simpozionului Internațional al Sculptorilor, acordat de Radio Europa Liberă în Republica Cehă (1997); Premiul UAP din Republica Moldova (2009); Premiul I la Concursul pentru edificarea monumentului „În memoria victimelor represaliilor staliniste” din Chișinău; Diploma Ministerului Culturii al Republicii Moldova la Bienniala Internațională de Pictură de la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău (2011); Premiul pentru pictură acordat de UAP pentru lucrarea „Motiv” (2021) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 176.

Bibliografie selectivă:

Platon, Iurie. Există pur și simplu, artă : Interviu cu artistul plastic Iurie Platon / interviu de Liliana Popușoi // Flux. – 2005. – 14 sept. – P. 4.

Platon, Iurie. Revedere / Iurie Platon // Saloanele Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 13.

Platon, Iurie. „Sunt propriu-mi șofer, hamal și manager” : [interviu cu pictorul Iurie Platon] / consemnare: Rodica Mahu // Jurnal de Chișinău. – 2005. – 6 ian. – P. 11.

Platon, Iurie. Templu = Temple [Sculptură] // Timp fără timp / aut. concepție și coord.: Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 76.

Platon, Iurie. „Trenul durerii” reprezintă experimentele asupra omenirii : [interviu cu autorul și realizatorul sculpturii „Trenul durerii” care va fi instalată în scuarul Gării] / interviu realizat de Aurelia Borzin // Ziarul național. – 2013. – 2 aug. – P. 18.

Braga, Tudor. Grupul Zece : Andrei Sârbu, Andrei Mudrea, Vasile Moșanu, Ilie Cojocaru, Victor Hristov, Tudor Zbârnea, Anatol Rurac, Iurie Platon / Tudor Braga // Atelier : Arte plastice, arhitectură, design. – 2002. – Nr 1/2. – 52 p.

Braga, Tudor. Prolificul Iurie Platon : [pictor, ceramist, sculptor] / Tudor Braga // Akademos. – 2013. – Nr 3 (30). – P. 143-149.

Iucal, Vasile. Platon Iurie / Vasile Iucal // Ungheni – oraș al sculpturilor. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 48.

Iurie Platon // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 373.

Iurie Platon, 1963 // Timp fără timp : Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” – 50 de ani de activitate : [Pictură. Gra-

fică. Sculptură. Arta decorativă : Catalogul expoziției jubiliare] / aut. concepție și coord.: Florina Breazu ; trad.: Natalia Stîncă. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 76.

Popa, Nicolae. „Nocturna” lui Iurie Platon / Nicolae Popa // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 31 ian. – P. 18.

Țarălungă, Ecaterina. Platon Iurie // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 619.

Maria S. Ciobanu

Nicolae DABIJA 1948-2021

Scriitor, publicist și om politic, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 15 iulie 1948, în localitatea Bișcotari (astăzi, Codreni), raionul Cimișlia. S-a stins din viață la 12 martie 2021, în Chișinău.

Tatăl, Trofim Ciobanu, era un țăran cu bibliotecă. Mama poetului, Cristina Dabija, descindea dintr-un neam de preoți.

A urmat școala primară în satul natal (1955-1959), iar școala medie în comuna Sagaidac (1959-1963) și, în Cimișlia (1963-1966). În

anul 1966, a fost înmatriculat la Facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Moldova, iar în anul III, a fost exmatriculat „pentru activitate proromânească și antisovietică”, fiind restabilit peste un an, în 1970, la Facultatea de Filologie, pe care a absolvit-o în 1972.

A fost angajat în redacția de tineret a Televiziunii RSSM (1972-1975; actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”). Șef al Secției de poezie și critică, la revista Uniunii Scriitorilor din Moldova „Nistru”, ulterior, devenită „Basarabia” (1975-1984). A inițiat, pe lângă această publicație, cenaclul „Dialog”, care, de-a lungul unui deceniu, a adunat în jurul său intelectualitatea basarabeană, patrioții. A fost printre fondatorii revistei tineretului de creație „Orizontul”, redenumită „Columna” (1984-1986), devenind și primul ei redactor-șef.

În 1986, la Congresul al VII-lea al Uniunii Scriitorilor din RSSM, a fost desemnat la conducerea săptămânalului „Literatura și arta”, publicație a Uniunii Scriitorilor din Moldova, la cârma căreia a fost până la sfârșitul vieții. În anii de renaștere națională, aceasta a devenit o tribună a intelectualității de creație și a patrioților care militau pentru reabilitarea idealurilor naționale. Potrivit cotidianului francez „Le Figaro”, în 1990, în apogeul gloriei sale, „Literatura și arta” a ajuns publicația cu cel mai mare tiraj din Europa – 260 000 de

exemplare.

Debutul absolut în poezie s-a produs în anul 1965, pe când era elev, fiind remarcat și prezentat în paginile ziarului „Tinerimea Moldovei” de criticul literar Mihai Cimpoi. A debutat editorial cu volumul de versuri „Ochiul al treilea” („Cartea Moldovenească”, 1971), titlu ce a devenit un generic pentru generația scriitorilor șaizeciști basarabeni – „generația ochiului al treilea”. Cele mai importante dintre cărțile sale de poeme sunt considerate: „Aripă sub cămașă” („Juniimea”, Iași, 1989); „Zugravul anonim” („Literatura Artistică”, Chișinău, 1985); „Dreptul la eroare” („Hyperion”, Chișinău, 1993); „Fotograf de fulgere” („Minerva”, Chișinău, 1998); „Așchii de stele” („Prut Internațional”, Chișinău, 2002); „Reparatorul de vise” („Cartier”, Chișinău, 2016).

A fost și un eseist de forță, prolific, polemic și dezinvolt, dintre cărțile sale de eseuri cele mai apreciate fiind: „Pe urmele lui Orfeu” („Literatura Artistică”, Chișinău, 1983, ediția a II-a – în 1990, ediția a III-a – în 2016); „Icoană spartă, Basarabia” („Fundatia Scrisul Românesc”, Craiova, 1998); „Harta noastră care sângeră” („Fundatia Scrisul Românesc”, Craiova, 1999); „La est de vest” („Fundatia Scrisul Românesc”, Craiova, 2001); „Basarabia, țara de la răspântii” („Fundatia Scrisul Românesc”, Craiova, 2004); „Paznic pe înălțimi” („Fundatia Scrisul Românesc”, Craiova, 2007); „Deșărați”, eseuri („Fundatia Scrisul Ro-

mânesc”, Craiova, 2008); „Mesaje pentru supraviețuitori” („Fundatia Scrisul Românesc”, Craiova, 2009) ș.a.

În ultimii 10-12 ani de viață, s-a manifestat și ca un prozator remarcabil. Romanul său „Tema pentru acasă”, apărut în 2009 la Editura „Princept Edit” din Iași, reeditat de șapte ori, a avut un mare succes la cititori. Cartea de proză scurtă „Nu vă îndrăgostiți primăvara”, apărută, la Chișinău în 2013 și reeditată în 2017 la aceeași editură, precum și romanul „Te blestem să te îndrăgostești de mine” (2018), a văzut lumina tiparului la Editura „Literatură și Artă” din Chișinău, în 2017. Cărțile sale au fost traduse în circa 30 de limbi străine.

A avut o carieră literară, dar și publică încă de pe timpul Uniunii Sovietice. În perioada 1975-1982, a fost secretar al organizației comsomoliste a Uniunii Scriitorilor din Moldova, în 1978 devenind membru al Partidului Comunist. A fost deputat în Sovietul orașenesc de partid Chișinău, membru al Prezidiului Comitetului moldovenesc al Fondului Sovietic al Culturii. În 1989, a devenit deputat al poporului în ultimul for legislativ din URSS (până în 1991), condus de reformatorul Mihail Gorbaciov.

De la începutul procesului de eliberare națională în fostele republici sovietice socialiste, alături de alți colegi scriitori (Leonida Lari, Ion Druță, Ion Vatamanu, Ion Hadârcă), a ajuns în

epicentrul evenimentelor, participând la toate deciziile importate ale acelei perioade. A făcut parte din grupul de inițiativă pentru crearea Frontului Popular din Moldova, a fost membru al Sfatului Frontului Popular (1988). Iar în perioada 1989-1991, și deputat în Sovietul Suprem al RSSM.

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova, în anii 1990-1994 și 1998-2001. A fost copreședinte al Congresului Intelectualității din Republica Moldova, iar în 1998-2001, a reprezentat Parlamentul Republicii Moldova în Adunarea Parlamentară a Țărilor din Bazinul Mării Negre. În 1994, a devenit vicepreședinte al Partidului Forțelor Democratice, iar în 2002, al Partidului Social-Liberal. În 2005, a fost ales președinte al Forumului Democrat al Românilor din Republica Moldova, organizație neguvernamentală de cultură și drept, la care au aderat peste 150 de organizații culturale, uniuni de creație, asociații neguvernamentale.

Din 2016, a activat ca președinte al Mișcării „Sfatul Țării-2”, asociație nonguvernamentală care și-a propus unificarea națiunii române.

În anii '80 ai secolului trecut, a avut o serie de colaborări cu Studioul „Moldova-Film”, ca scenarist, dar și traducător al scenariilor la dublarea filmelor. A semnat scenariile pentru documentarele „Îți dăruiesc inima” (regie: A. Iurieva, 1979) și „Sovhozul-tehnicum „V. Lenin” (regie: B. Vieru, 1981), precum și pentru fil-

mul de animație „Ruxandra” (1987). De asemenea, s-a manifestat ca traducător pentru producțiile cinematografice „Probleme matrimoniale” (1978), „Fiul matur” (1979), „Cine va răsplăti succesul?” (1981), „Sub cerul comun” (1982).

În 2020, Editura „Tipo Moldova” de la Iași a editat opera sa publicistică, în 27 de volume, care reunesc peste 5 000 de articole scrise în perioada 1986-2019, acestea fiind editorialele din săptămânalul „Literatura și artă”. Volumele de publicistică au apărut în Colecția „Biblioteca Marii Uniri” și sunt prefațate de cunoscutul istoric român Ioan Scurtu.

Premii și diplome: Premiul „Boris Glavan” al Comsomolului din Moldova și Premiul pentru Poezie al Conferinței Tinerilor Scriitori din URSS, de la Moscova (1977); Premiul de Stat al RSSM în domeniul literaturii și artei pentru cărțile „Antologia poeziei vechi moldovenești”, „Pe urmele lui Orfeu” și „Alte povești de când Păsărea era mic” (1988); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1989, 1993, 2002); Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu” (1992, România); Marele Premiu „Lucian Blaga” (1993, România); Premiul Academiei Române „Mihai Eminescu” (1995); Marele Premiu pentru poezie „Sfântul Gheorghe” al Festivalului Internațional de Poezie de la Uzdin, Serbia (2005); Premiul „Opera Omnia” al Uniunii Scriito-

rilor din Moldova, pentru întreaga creație (2008); Premiul „Constantin Stere” a Ministerului Culturii din Republica Moldova pentru romanul „Tema pentru acasă” (2011); Laureat al Premiului Național, pentru întreaga operă literară (2011); Premiul „Cartea Anului”, acordat la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, pentru volumul „Nu vă îndrăgostiți primăvara”; Premiul „Italia-2013” (pentru cultură) ș.a.

Membru de onoare al Academiei Române (din 2003) și membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (din 2012). Doctor honoris causa al Universității din Oradea; doctor honoris causa al Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” din Chișinău; doctor honoris causa al Universității Tehnice din Moldova.

Cavaler al Ordinului Republicii (1996); Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor, „pentru remarcabila sa operă poetică și pentru implicarea sa în redeschiderea spiritualității românești” (2000); Ordinul de Onoare al Republicii Moldova, „în semn de recunoștință pentru contribuția adusă în procesul de renaștere națională” (2009); Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, „în semn de înaltă prețuire pentru promovarea culturii, limbii și spiritualității românești” (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2008”. –

Chișinău, 2008. – P. 228-233; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 116-117; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 147-148.

Bibliografie selectivă:

Dabija, Nicolae. Mulțumesc pentru că te iubesc : Versuri și aforisme / Nicolae Dabija ; cu ilustrațiile autorului ; poeme alese de Nicolae Dabija și Ion Bargan. – Chișinău : Bestseller, 2020. – 294 p.

Dabija, Nicolae. Nu vă îndrăgostiți primăvara! : (Nuvele) / Nicolae Dabija. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2013. – 210 p.

Dabija, Nicolae. Prima dragoste e totdeauna ultima : (Nuvele) / Nicolae Dabija. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2020. – 384 p.

Dabija, Nicolae. Reparatorul de vise : Antologie de versuri / Nicolae Dabija. – Chișinău : Cartier, 2016. – 256 p.

Dabija, Nicolae. Te blestem să te îndrăgostești de mine! : Cartea iubirilor imposibile / Nicolae Dabija. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2018. – 432 p.

Rec.: Crăciun, Denisa. Apologia iubirii la Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2019. – 25 apr. – P. 4.

Dabija, Nicolae. Literatura și arta – un spărgător de gheață : (Lectio Magistralis, rostit la conferirea titlului de doctor honoris causa al Universității din Oradea) / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2016. – 24 noiembrie. – P. 1, 7.

Dabija, Nicolae. Mihai Eminescu : Carte despre Basarabia / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2020. – 29 oct. – P. 1, 4.

Kulikovski, Lidia. Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre : Monografie biobibliografică /

Lidia Kulikovski, Claudia Tricoli. – Chișinău. – 2019. – 593 p.

Burlacu, Alexandru. Poetica lui Nicolae Dabija / Alexandru Burlacu : Philologia. – 2013. – Nr 3/4. – P. 3-12.

Cimpoi, Mihai. Nicolae Dabija: aforismul structural / acad. Mihai Cimpoi // Literatura și arta. – 2022. – 19 mai. – P. 4

Cimpoi, Mihai. Nicolae Dabija : aforismul structural (III) / acad. Mihai Cimpoi // Literatura și arta. – 2022. – 19 mai. – P. 4.

Snegur, Mircea. Drumul lui Nicolae Dabija spre Dumnezeu / Mircea Snegur // Literatura și arta. – 2022. – 3 febr. – P. 4.

Șchiopu, Constantin. Nicolae Dabija – un poet al rădăcinilor : [In memoriam Nicolae Dabija (1948-2021)] / Constantin Șchiopu // Univers pedagogic pro. – 2021. – 18 mar. – P. 4.

Ana Struță

Andrei EȘANU
1948

Istoric medievist român, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române.

Academicianul Andrei Eșanu este o notorietate indiscutabilă a științei istorice românești de pe ambele maluri ale Prutului, care s-a afirmat și a obținut o recunoaștere unanimă în lumea științei prin următoarele direcții de cercetare: istoria învățământului,

literatura didactică și răspândirea științei de carte în Moldova în secolele XV-XVIII, istoria cărții tipărite și manuscrise, istoriografia medievală a gândirii social-politice în țările române, istoria bisericilor și a mănăstirilor din Moldova istorică, operele și activitățile cărțurărești ale unor importante personalități din cultura medievală moldovenească: Grigore Ureche, Nicolae Milescu Spătarul, Dimitrie Cantemir ș.a.

De-a lungul întregii sale activități științifice, cercetătorul Andrei Eșanu și-a aprofundat și perfecționat în permanență pregătirea de specialitate în mari centre de documentare științifică, în biblioteci și arhive istorice din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Lvov, Odesa, iar, după 1989, arealul lor geografic s-a extins la cele de la București, Iași, Cluj-Napoca, Suceava, Neamț, Rădăuți etc. O deosebită atenție a acordat vieții și activității marelui savant Dimitrie Cantemir. Odată cu acumularea unei solide baze documentare și cunoștințe despre enciclopedistul Țării Moldovei și epoca sa, clădite pe muncă, inteligență și talent, Andrei Eșanu a devenit, în prezent, cel mai bun cunoscător al perioadei în cauză și creației lui Cantemir, lucrările sale intrând în circuitul științific internațional, iar autorul, pe bună dreptate, afirmându-se ca întemeietor al școlii de cantemirologie de la Chișinău.

Întreg ansamblul realizărilor științifice ale academicianului Andrei Eșanu a modificat optica și metodologia

prin care este văzut și cercetat trecutul nostru, în special, aspectele ce caracterizează evoluția culturii și civilizației medievale, formele ei de viață și de manifestare, care sunt temelia culturii și civilizației românești.

În preocuparea-i constantă de a pune pe baze documentare solide studiul istoriei culturii medievale românești, istoricul Andrei Eșanu a consacrat o bună parte din timp editării izvoarelor, valorificării monumentelor culturii scrise, moștenirii culturale a Țării Moldovei, includerii acestora în tezaurul cultural și spiritual românesc. Cu o pasiune neobișnuită a cules din multe biblioteci și arhive românești și străine cronicile medievale din secolele XV-XVIII (în original, în limba slavonă), repunându-le în circuitul actual de valori și însoțindu-le cu studii introductive, traduceri, note și comentarii.

Universalismul formației științifice, tenacitatea și disciplina de cercetare l-au ajutat să facă asociații și paralelisme istorice, să emită în cercetările sale idei menite să lumineze probleme, fenomene sau chiar întregi perioade istorice, învăluite în umbră. Astfel, în ultimii ani, eforturile autorului se concentrează asupra fenomenului pătrunderii din spațiul est-slav și prezenței în spațiul istoric al Moldovei și al altor țări românești a unor scrieri originale din secolele XI-XV și tipărituri din secolele XVI-XVII. Strădaniile istoricului sunt răsplătite prin reușita demonstrării evoluției cărții de instruire în școala din Țara Moldovei în secolele

XV-XVII și evoluția cărții în spațiul istoric al Moldovei în epoca modernă. În felul acesta, demersul savantului semnalează importanța cercetării problemei răspândirii cărții vechi manuscrise și tipărite, a vechilor fonduri de carte din bibliotecile laice și mănăstirești ce oferă unica în felul ei posibilitate de a afla atât nivelul general de informare al societății, gradul de răspândire a științei de carte, cât și cerințele spirituale ale diferitor pături sociale într-o epocă sau alta, fenomene care, de rând cu altele, reflectă nivelul de dezvoltare culturală a unei țări, a unui popor.

Deși problemele de istorie a culturii și spiritualității românești din epoca medievală reprezintă prezențe statornice în aria de cercetare a istoricului Andrei Eșanu, un șir de concluzii, desprinse la diferite etape ale investigațiilor sale științifice referitoare la istoria unor structuri administrative, militare și eclesiastice, întregesc cunoașterea genezei și evoluției civilizației medievale românești. În acest context, se impun cercetările referitoare la istoria unui șir de instituții din spațiul dintre Prut și Nistru al Țării Moldovei, cum ar fi cea a ținuturilor, cetăților și orașelor Hotin, Soroca, Orhei, Lăpușna, Chișinău, a mănăstirilor Căpriană, Condița, Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil din Chișinău ș.a. Capitalei Republicii Moldova îi dedică un întreg studiu monografic, „Chișinău. File de istorie” (Chișinău, 1998), extins apoi în volumul „Chișinăul de altădata. 1436-1812”

(Chișinău, 2021), la care anexează un bogat material documentar.

În opera sa istorică, ce cuprinde mai mult de 500 de publicații științifice, inclusiv 47 de studii monografice editate în Republica Moldova, România, Rusia și Franța, academicianul Andrei Eșanu abordează un spectru larg de probleme de istoria culturii și civilizației românești. În ultimii ani, Domnia Sa a editat în colaborare cu Valentina Eșanu o serie de volume, bibliografii și albume istorice tematice, precum: „Ștefan cel Mare și Sfânt. Album” (Chișinău, 2004); „Mănăstirea Căpriană. Bibliografie” (Chișinău, 2004); „Ștefan cel Mare și Sfânt (1457-1504). Bibliografie” (Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2004); „Neamul Cantemireștilor. Bibliografie” (Chișinău, 2010), precum și monografiile: „Moștenirea culturală a cantemireștilor” (Chișinău, 2010); „Mănăstirea Voroneț. Istorie. Cultură. Spiritualitate” (Chișinău, 2010); „Univers cultural în Moldova. Secolele XV-XIX” (Chișinău, 2013); „Cartea Moldovei. Sec. XVII – încep. sec. XX. vol. 3. Cartea modernă, sec. XIX – înc. sec. XX. Catalog general” (Chișinău, 2013); „Mănăstiri și schituri din Republica Moldova” (Chișinău, 2013); „Dimitrie Cantemir. Cuvânt Panegiricesc de laudă Marelui Mucenic Dimitrie din Tesalonic (1719)” (Iași, 2017); „Viața și faptele Mitropolitului Grigorie Roșca (1478-1570)” (Iași, 2017) ș.a.

În ultimii 15 ani, a contribuit la publicarea și punerea în circuitul actual a

moștenirii științifice a repuatii medieviste Valentina Pelin (1950-2006).

A participat și participă în continuare cu rapoarte în plen și comunicări științifice la peste 200 de conferințe și alte reuniuni academice din Republica Moldova, România, Rusia, Ucraina, Polonia, Turcia, Belgia etc. Tematica prezentărilor în cadrul manifestărilor în cauză reflectă vasta sa arie de cercetări și interese științifice, istoricul oferind de fiecare dată informații, interpretări și concluzii noi privind fenomenele, evenimentele și personalitățile istorice studiate.

Recunoașterea valorii operei științifice și didactice a istoricului Andrei Eșanu își găsește expresia, nu doar în recenziile elogioase în țară și în străinătate a lucrărilor sale, ci și în alegerea sa ca membru corespondent al AȘM (1992), apoi membru titular (2007). Prestigiul de care se bucură academicianul în context internațional este probat și de alegerea sa ca membru de onoare al mai multor institute de cercetare din România. Ca o încununare a recunoașterii sale academice, în 2011 a fost ales în unanimitate membru de onoare al Academiei Române.

Activitatea sa multilaterală, inclusiv cea extracurriculară, continuă până în prezent, cu aceeași intensitate, ca și la intersecția anilor '80-'90 ai secolului trecut, devenind tot mai diversificată și mai consistentă. În centrul atenției sale se află ca întotdeauna instruirea cadrelor științifice. Experiența acumulată o transmite discipolilor din

postura sa de conducător de doctorat, atât masteranzilor și doctoranzilor, cât și competitorilor la titlul de doctor habilitat. Sub conducerea academicianului Andrei Eșanu, au fost susținute mai multe teze de doctor în istorie și de doctor habilitat în istorie.

În activitatea de conducător de doctorat, șef de secție, conducător de proiect, de program de stat sau de director al Institutului de Istorie, Domnia Sa a avut întotdeauna un rol important în crearea climatului de responsabilitate și seriozitate științifică. Înzestrat cu o excepțională capacitate de muncă, și-a impus și a impus colaboratorilor săi rigoarea, cultul muncii, le-a oferit exemplul moral al perfecte onestități. Programul disciplinat de muncă, optimismul, înțelepciunea, dar și generozitatea, îl fac să fie atent mereu la cei din jurul său.

O mare parte din volumele editate de dl Andrei Eșanu sunt realizate în comun cu dna Valentina Eșanu, doctor în istorie, care-i este sprijin și ajutor devotat. Cu toate că Domnia Sa are, de asemenea, o binemeritată contribuție și recunoaștere științifică distinctă în domeniul studierii Evului Mediu românesc, colaborarea cuplului familial în cercetarea trecutului istoric se dovedește a fi extrem de rodnică, drept dovadă servind publicarea în comun a multor și importante studii științifice.

De-a lungul anilor, a obținut mai multe distincții de stat ale Republicii Moldova, Academiei de Științe a Moldovei și Academiei Române, între care menționăm:

Premiul Prezidiului AȘM (1991, 1996, 1998, 2004, 2014, 2018); Premiul de Stat al Republicii Moldova (1994, 2001); titlul onorific „Om Emerit” (2001); Ordinul „Gloria Muncii” (1996); Premiul Academiei Române (1998, 2010); Ordinul Republicii (2010).

Laureat al Premiului AȘM, ediția anului 2022, în domeniul istoriei și filosofiei – Premiul „Alexandru Boldur”, pentru ciclul de lucrări „Contribuții la valorificarea moștenirii culturale și politice naționale (sec. XIV–XIX)”.

Străini oricăror schematizări rigide, partizani ai studierii fenomenelor istorice în toată complexitatea de factori ce le determină, adepți ai istoriei văzute, în sensul ei global, Andrei Eșanu împreună cu Valentina Eșanu s-au manifestat cu autoritate în cele mai variate domenii de istorie medievală, aducând contribuții substanțiale la valorificarea moștenirii politice, militare, culturale și eclesiastice a unor mari personalități ale istoriei neamului românesc.

Gheorghe Cojocaru,
dr. hab. în istorie

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 159-162; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 234-236; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 177-180; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 148-152.

Bibliografie selectivă:

Cantemir, Dimitrie. Opere : Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei / Dimitrie

Cantemir ; studiu introductiv, note și iconografie de Andrei și Valentina Eșanu ; trad. din limba latină și indici de Dan Slușanschi. – Chișinău : Știința, 2019. – 392 p.

****Cantemir, Dimitrie.** Despre numele Moldaviei: în vechime și azi ; Istoria moldo-vlachică ; Viața lui Constantin Cantemir ; Descrierea stării Moldaviei: în vechime și azi / Dimitrie Cantemir ; editarea textului latinesc, aparatul critic și indicii: Florentina Nicolae ; traducere din limba latină: Ioana Costa ; studiu introductiv: Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – București : Editura Academiei Române ; Fundația Națională Pentru Știință și Artă ; Muzeul Național al Literaturii Române, 2017. – 1738 p.

Eșanu, Andrei. Cantemiriana : Noi contribuții / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – 268 p.

Eșanu, Andrei. Chișinăul de altădată : 1436-1812 : Studiu monografic, corpus de documente și alte materiale / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu ; coord.: Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 616 p. : fig., tab. – (Chișinăul istoric ; 1).

Eșanu, Andrei. Lumina cărții la români : (secolele XIV-XIX) : Studii, surse și materiale / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – București : Editura Academiei Române, 2018. – 657 p. – (Basarabica ; 8).

Eșanu, Andrei. Pomelnicul Mănăstirii Voroneț : Monument de istorie și cultură / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022. – 195 p.

Eșanu, Andrei. Retrospecții istorice româno-ruse : Studii / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – 180 p.

Mănăstirea Căpriana cu Schitul Condrîța (secolul al XV-lea - începutul secolului al XXI-lea) : Studii, documente și materiale / Andrei Eșanu, Gheorghe Postică, Valentina Eșanu

[et al.] ; coord.: Andrei Eșanu, Gheorghe Postică. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – 636 p.

Pelin Valentina. Bibliotecile Mănăstirilor Neamț și Noul Neamț în contextul culturii românești : Studii și texte (secolele XV-XIX) / volum îngrijit, studiu introductiv, notă asupra ediției, bibliografie și album de Andrei și Valentina Eșanu. – Iași : Doxologia, 2022. – 404 p.

Pelin Valentina. Obștea pașiană din Vatra Nemțeană, până în 1859 : Documente și materiale / ediție îngrijită de Andrei și Valentina Eșanu. – Iași : Doxologia, 2022. – 1050 p.

Eșanu, Andrei. Biblia din 1819 în spațiul etnic și cultural românesc / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Spiritualitate și cultură în spațiul Pruto-Nistorean în secolele XIX-XX (200 de ani de la editarea în limba română a Bibliiei de la Sankt-Petersburg) : Materialele Simpozionului Științific Internațional. Ediția a 4-a, 25-26 octombrie 2019, Chișinău / ed. de O. Moșin. – Chișinău, 2020. – P. 7-46.

Eșanu, Andrei. Biblia în spațiul est-slav și în cel de interferență cu lumea românească (sec. XV – înc. sec. XIX) / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Receptarea Sfintei Scripturi între filologie, hermeneutică și traductologie : Lucrările Simpozionului Național „Exploatarea în tradiția Biblică românească și europeană”. Ediția a 8-a, 24-25 mai 2018, Iași / coord.: Eugen Munteanu. – Iași, 2019. – P. 21-72.

Eșanu, Andrei. Cartea est-slavă în țările române sec. XV-XVI / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Basarabia în istoria românilor : Volum al Congresului Național al Istoricilor Români, 29 august – 1 septembrie 2018, Iași / coord.: Gheorghe Cojocaru, Gheorghe Iacob, Ionuț Nistor. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2020. – P. 15-23.

Eșanu, Andrei. Câte biserici a avut vechea Lăpușnă? / Andrei

Eșanu, Valentina Eșanu // Destin românesc : Revistă de istorie și cultură. – 2018. – Anul XIII (XXIV), Nr 1/2 (103/104). – P. 214-219.

Eșanu, Andrei. Dosoftei, mitropolitul Ardealului, un precursor al lui Varlaam al Moldovei : (Receptarea Evangheliei învățătoare (Rohmanov, 1619) de Kirill Trankvillion Stavrovetsky în țările române) / Andrei Eșanu // Revista de istorie a Moldovei. – 2018. – Nr 2. – P. 5-18.

Eșanu, Andrei. Mihail Kogălniceanu colecționar și editor de cronici românești / Andrei Eșanu // Revista de istorie a Moldovei. – 2017. – Nr 2. – P. 5-20.

Eșanu, Andrei. Structuri centrale de stat și ecleziastice ale Țării Moldovei în aria de interese imperiale ruse (sec. XVIII – mijl. sec. XIX) // Revista de istorie a Moldovei. – 2018. – Nr 1 (113). – P. 26-34.

Eșanu, Andrei. Tipărituri din estul Moldovei în spațiul românesc din dreapta Prutului (1792-1870) / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Destin românesc : Revistă de istorie și cultură. – 2017. – Anul XII (XXIII), Nr 1/2 (99/100). – P. 150-166.

Eșanu, Andrei. Tipăriturile lui Macarie (1508-1512) în colecții românești și europene / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Almanah bisericesc 2018. Teologie, cultură, istorie, misiune creștină. – Târgoviște : Editura Arhiepiscopiei Târgoviștei, 2017. – P. 115-160.

****Ешану Андрей.** Дмитрий Кантемир в Персидском походе Петра I (1722-1723) / Андрей Ешану, Валентина Ешану // Studia medievalia Europaea et Orientalia : Miscellanea In Honorem professoris emeriti Victor Spinei. Oblata / ediderunt: George Bilavski, Dan Aparaschivei. – București : Editura Academiei Române, 2018. – P. 617-649.

Istorie și cultură : In honorem academician Andrei Eșanu /

ed.: Constantin Manolache ; coord.: Gheorghe Cojocaru, Igor Cereteu ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 780 p.

Corlăteanu-Granciuc, Silvia. Clarvăzătorul istoric al culturii românești. Academicianul Andrei Eșanu la 70 de ani / Silvia Corlăteanu-Granciuc, Gheorghe Cojocaru // Akademos. – 2018. – Nr 3 (50). – P. 166-169.

Postică, Gheorghe. Eșanu Andrei // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 2 : D-K / coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava, 2021. – P. 186-188.

Rusu, Dorina N. Eșanu Andrei // Rusu Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2016 : A-L. – Ed. a 5-a, rev. și adăugită. – București, 2016. – P. 589-590.

Ion DANILIUC
1943-2022

Specialist în domeniul științelor fizico-matematice, cercetător științific superior, inventator.

S-a născut la 18 iulie 1943, în localitatea Grimăncăuți, raionul Briceni. A decedat la 14 septembrie 2022, la Chișinău.

În anul 1966, a absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova). În anii 1970-1974, a urmat studiile

de doctorat la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei.

Activitatea profesională și-a început-o după absolvirea facultății, la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Construcției de Aparat Electrice, unde a lucrat până în anul 1992. Inițial, a muncit în calitate de laborant, după care a deținut funcțiile de cercetător științific inferior, cercetător științific superior, șef adjunct de laborator, șef de sector, șef de direcție, metrolog principal.

În anii 1992-2010, a exercitat funcția de vicedirector general al Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), fiind unul dintre fondatorii și promotorii sistemului național de protecție a proprietății industriale. În perioada 1995-1999, a fost implicat în elaborarea legislației Republicii Moldova în domeniul proprietății industriale, inclusiv a primelor legi privind brevetele de invenție, protecția mărcilor și denumirilor de origine a produselor, desenelor și modelelor industriale, soiurilor de plante, topografiilor circuitelor integrate, precum și actelor normative de aplicare a acestora.

În activitatea sa de cercetător și inventator s-a ocupat de construcția aparatelor electrice și a instalațiilor metrologice. Printre acestea: un original procedeu și un set de dispozitive pentru controlul divizorilor de precizie de tensiune înaltă. A participat la elaborarea a 36 de tipuri noi de aparate de măsurat, în baza invențiilor sale implementate pe larg în diferite ramuri ale economiei naționale, în 30 de țări.

Rezultatele activității de cercetare a savantului în domeniul tehnico-științific se regăsesc în 32 de invenții brevete în Republica Moldova, SUA, Germania, Franța și în alte state. Este autorul a circa 85 de articole, publicate în varii domenii ale științei și tehnicii, precum și referitoare la proprietățile intelectuale.

A urmat numeroase cursuri de instruire și perfecționare. A reprezentat Republica Moldova la reuniuni internaționale, axate pe problemele din sfera protecției proprietății intelectuale. A efectuat stagii la instituții de cercetare și dezvoltare din Ucraina, Rusia, Germania, Marea Britanie. A participat cu rapoarte și comunicări la simpozioane și conferințe științifice naționale și internaționale.

S-a implicat activ în viața social-politică a republicii, în calitate de reprezentant plenipotențiar adjunct al Republicii Moldova în Consiliul Interstatal pe problemele protecției proprietății industriale și în Consiliul Administrativ al Organizației Brevetului Eurasiatic. Membru al Comitetului de Asocierie Republica Moldova – Uniunea Europeană, Senatului Asociației Oamenilor de Știință, Cultură și Artă din Moldova, Consiliului privind Decernarea Premiilor de Stat pentru realizări în domeniul calității, productivității și competitivității, Comisiei Interdepartamentale pentru realizarea angajamentelor Republicii Moldova față de Organizația Mondială a Comerțului. Președinte al Consiliului Interdepartamental pentru proprietatea industrială, vicepreședinte al Co-

mitetului executiv al Uniunii de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale.

A activat în comitetele de lucru ale Organizației Mondiale a Protecției Intelectuale (OMPI) pentru drepturile de brevet, drepturile mărcilor, desenelor/modelelor industriale, indicațiilor geografice.

Activitatea sa profesional-științifică a fost răsplătită prin acordarea unor prestigioase distincții: „Cel mai dotat tânăr inventator din Moldova”, „Constructor Emerit în domeniul construcției de aparate electrice”, Laureat al Expoziției Realizărilor Economiei Naționale și deținător al medaliilor de aur, argint și bronz pentru invenții, Laureat al Organizației Unionale a Inventatorilor și Raționalizatorilor, multiplu laureat al concursurilor unionale de creație tehnico-științifică.

Pentru rezultate excepționale i-au fost oferite diplome și medalii la saloanele internaționale de invenție din Belgia („Eureka”, Bruxelles), Elveția (Geneva), Coreea (Seul), România („INVENTIKA”, București; „ECOINVENT”, Iași), Rusia („ARHIMEDE”, Moscova), Ucraina („Novoe vremea”, Sevastopol), Republica Moldova („INFOINVENT”, Chișinău). A fost deținătorul Medaliei de Aur „V. I. Blinnikov”, Cavaler al Ordinului Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci” (Concursul Național Tehnico-Științific, Iași). Cavaler al Ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l'Invention” pentru succese deosebite în invenție și promovarea invențiilor. În anul 2005, pentru merite în dezvoltarea sistemului național de protecție a proprietății inte-

lectuale, i-a fost conferit titlul onorific „Om Emerit” al Republicii Moldova. De asemenea, i-au mai fost acordate Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil” (2005) și Ordinul „Gloria Muncii” (2018).

Bibliografie:

Aspecte ale protecției invențiilor : Biblioteca de proprietate intelectuală : Ediție tematică / alcăt.: Ion Daniliuc ; red.: Victoria Andriuță. – Chișinău : AGEPI, 2003. – 164 p.

Catalog oficial : Expoziția Internațională Specializată INFOINVENT-2000, 18-22 octombrie / consiliul ed.: Eugen Stașcov, Ion Daniliuc, Valentin Negură. – Chișinău : AGEPI, 2000. – 190 p.

Catalog oficial : Expoziția Internațională Specializată INFOINVENT-2001, 3-7 octombrie 2000 / consiliul ed.: Eugen Stașcov, Ion Daniliuc, Maria Rojnevski ; red.: Ana Zavalistăi. – Chișinău : AGEPI, 2001. – 176 p.

Daniliuc, Ion. Regulament de aplicare a Legii nr. 461/1995 privind brevetele de invenție (în redacție nouă) / Ion Daniliuc, Ecaterina Marandici ; consiliul ed.: I. Daniliuc, V. Crețetov, T. Jovmir. – Chișinău : AGEPI, 2002. – 364 p.

Lecturi AGEPI : Comunicări prezentate la simpozionul anual, consacrat aspectelor protecției proprietății industriale în Republica Moldova. Ediția a 3-a, 11-12 mai 2000, Chișinău / ed.: Eugen Stașcov, Ion Daniliuc, Valentin Negură. – Chișinău : Editura AGEPI, 2000. – 113 p.

Lecturi AGEPI : Comunicări prezentate la Simpozionul Anual Internațional Științifico-Practic privind Protecția Proprietății Industriale. Ediția a 4-a, 26-27 aprilie 2001 / consiliul ed.: E. Stașcov, I. Daniliuc, V. Rusanovschi. – Chișinău : AGEPI, 2001. – 174 p.

Seminar bilateral AGEPI – OSIM, 5-9 august 2000, AGEPI, Albota, vila „Albasadorf” : comunicări / consiliul ed.: Eugen Stașcov, Ion Daniliuc, Valentin Negură. – Chișinău : AGEPI, 2001. – 107 p.

Seminar regional OMPI „Evaluarea proprietății industriale”, 13-14 mai, 1997 / col. red.: E. Stașcov, I. Daniliuc, B. Schițco. – Chișinău : AGEPI, 1997. – 186 p.

Daniliuc, Ion. Proprietatea intelectuală – instrument de valorificare a potențialului inovațional : 15 ani de experiență / Ion Daniliuc, Svetlana Munteanu // Probleme teoretice și practice ale economiei proprietății intelectuale : Comunicări prezentate la ediția a 6-a a Conferinței internaționale științifico-practice, 22-23 noiembrie 2007. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 10-22.

Daniliuc Ion // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : Prezentare succintă. Partea 3. – [S. l.] : [S. n.], 2004. – P. 47-51.

Daniliuc Ion // Laureați ai Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale / actualizare: Rodica Crijanovschi, Margareta Petrache ; Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova. – Chișinău : AGEPI, 2017. – P. 62-64.

Maria S. Ciobanu

Nicolae LEAHU
1963

Poet, eseist, critic literar, doctor în filologie și profesor universitar.

Născut la 20 iulie 1963, în Bădicu Moldovenesc, Cahul.

A absolvit Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (azi, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, USARB) (1985). A deținut următoarele funcții: asistent universitar (1985-1986), redactor-șef adjunct al ziarului „Glia drochiană” (1986-1993), lector universitar prin cumul (1988-1993) și profesor de liceu prin cumul (1991-1995).

Din 1993, este titular la Catedra de limba și literatura română a USARB. A devenit doctor în filologie al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, cu susținerea tezei despre poezia generației '80, coordonată de conducătorul științific profesorul universitar, doctor Liviu Leonte (2000).

Redactor-șef al revistei literare „Semn” (1995-2012). Șef al Catedrei de literatură română și universală (2000-2010). Decan al Facultății de Filologie/Litere a USARB (2010-2014). Actualmente, este șef al Catedrei de literatură română și universală, precum și director al Școlii

Doctorale de Filologie a aceleiași instituții universitare.

A semnat următoarele volume de versuri: „Mișcare browniană”, 1993; „Personajul din poezie”, 1997; „Nenumitul”, 2008; „Alungarea muzelor din cetate”, 2011; „Poetul, personajul și eroinele”, 2013; „Cronograful de la Bălți” (2019). Autor de volume de critică literară: „Poezia generației '80”, apărut în 2000 și reeditat în 2015; „Oul didactic. Schițe pentru un curs de poezie”, 2021; eseuri: „Erotokritikon”, 2001; „Comedia cumană și vodevilul peceneg”, 2008; de dramaturgie: „Cvartet pentru o voce și toate cuvintele”, în colaborare cu poeta Maria Șleahțișchi, 2001, montat în stagiunea 1999-2000 la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți; antologii: „Gheorghe Vodă. La capătul vederii”, 2014; „Alexandru Macedonski. Spre Meka...”, 2016; „Antologia poeziei erotice românești”, 2017; „Antologia poeziei românești din Basarabia (1770-2020)”, 2021; cărți în colaborare cu alți autori: „Literatura universală. Ghid”, 2007 și „Antologia poeziei românești cu formă fixă”, 2015 – în colaborare cu Raisa Leahu.

A scris peste 100 de articole de critică, istorie, teorie literară și peste 300 de materiale publicistice în reviste și ziare; a mai semnat circa 110 studii, articole, cronici, recenzii (inclusiv 45 în volume), în marginea lucrărilor publicate.

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1990), al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1994), al Uniunii

Scriitorilor din România (2003), al PEN-Clubului din Republica Moldova (2004).

Activitatea sa a fost răsplătită cu o serie de premii literare importante: Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul de versuri „Mișcare browniană” (1993); Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din Moldova, pentru cartea de poezie „Personajul din poezie” (1997); Premiul pentru critică al Salonului Național de Carte pentru studiul critic „Poezia generației '80” (2000); Premiul III al Concursului de dramaturgie al Ministerului Culturii „Cvartet pentru o voce și toate cuvintele” (eseu dramatic, în colaborare cu Maria Șleahțișchi), montat în stagiunea 1999-2000, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți; Premiul Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul de versuri „Nenumitul” (2008); Premiul Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul de eseuri „Comedia cumană și vodevilul peceneg”, 2008; Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea de versuri „Alungarea muzelor din cetate” (2011); Premiul „Vasile Coroban” al Salonului Internațional de Carte de la Chișinău pentru antologia de poeme „Poetul, personajul și eroinele” (2014).

În 2010, a fost decorat cu Medalia „Mihai Eminescu” a Academiei de Științe a Moldovei. Este Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2012).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 181.

Bibliografie selectivă:

Leahu, Nicolae. Aia : Poeme / Nicolae Leahu. – Chișinău : Cartier, 2010. – 144 p.

Leahu, Nicolae. Alungarea muzelor din cetate : Poeme / Nicolae Leahu. – Chișinău : Cartier, 2011. – 39 p.

Leahu, Nicolae. Autorul, personajul și eroinele / Nicolae Leahu. – Chișinău : ARC, 2013. – 142 p.

Leahu, Nicolae. Mișcare browniană / Nicolae Leahu. – Chișinău : Hyperion, 1993. – 104 p.

Leahu, Nicolae. Personajul din poezie / Nicolae Leahu. – Chișinău : Cartier, 1997. – 64 p.

Leahu, Nicolae. Eugeniu Coșeriu. Dincoace și dincolo de teorie / Nicolae Leahu // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 30 iul. – P. 8.

Leahu, Nicolae. Mihai Eminescu: „Cărțile” / Nicolae Leahu // Revista literară. – 2021. – Nr 6 (57). – P. 6.

Leahu, Nicolae. „... Sunt scama care leagă antierul rostirii de coviltirul norilor” : Interviu cu scriitorul Nicolae Leahu, câștigătorul Premiului pentru Poezie pe anul 2011 / interviu de Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2012. – 22 iun. – P. 18.

Leahu, Nicolae. Un caz de mepriză poetică : [creația lui Paul Celan] / Nicolae Leahu // Vatra. – 2011. – Nr 1. – P. 80-81.

Nicolae Leahu : Biobibliografie / alcăt.: Raisa Leahu, Ana Nagherneac ; red. resp.: Elena Harconița [et al.] ; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 284 p. : fot.

Bantoș, Ana. Regăsirea de sine în literatura basarabeiană: flux și reflux (VI). Nicolae Leahu. Tentațiile discursului subversiv / Ana Bantoș // Limba

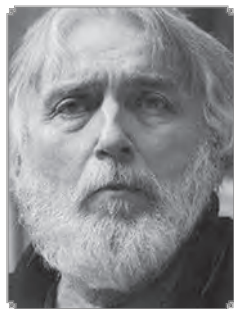
română. – 2021. – Nr 4 (264). – P. 202-208.

Ciobanu, Mircea V. Cronica-
rul din burgul-bălților-de-nord
(II) : [creația lui Nicolae Leahu] /
Mircea V. Ciobanu. // Revista
literară. – 2020. – Nr 7. – P. 8-9.

Corcinschi, Nina. Literatura
ultimelor decenii din Basarabia.
Poezia și Proza : [Nicolae Lea-
hu et al.] / Nina Corcinschi //
Moldova. – 2016. – Nr 7/8. –
P. 48-56.

Gherman, Oxana. Nicolae
Leahu : o cronografie poeti-
că / Oxana Gherman // Limbă,
literatură, folclor. – 2020. –
Nr 1/2. – P. 106-109.

Ana Struță

Adrian PĂUNESCU 1943-2010

Poet, prozator, eseist, pu-
blicist, om politic român ori-
ginar din Basarabia.

S-a născut la 20 iulie 1943
în comuna Copăceni, județul
Bălți, România, într-o familie
de învățători. A decedat la 5
noiembrie 2010 la București.

A făcut studii primare și
gimnaziale la Bârca și Cârna,
două sate vecine din județul
Dolj (unde au ajuns părinții
săi în urma refugiului din Ba-
sarabia), precum și la Craio-
va, iar pe cele liceale – la Co-
legiul Național „Carol I” din
Craiova și, în 1960, la Școala
Centrală din același oraș (nu-
mită în acea perioadă „Zoia
Kosmodemianskaia”). A ab-
solvit Facultatea de Filologie

la București. A debutat pu-
blicistic în 1960, fiind licean,
în revista „Luceafărul”, cu un
sonet care îi evidenția pre-
dispoziția pentru poezia cu
tentă politică, iar editorial
– în 1965 cu volumul de ver-
suri „Ultrasentimente”. Face
parte din generația literară
a șaizeciștilor, împreună cu
Ioan Alexandru, Ion Gheor-
ghe, Constanța Buzea, Gabri-
ela Melinescu, Sânziana Pop,
Marin Sorescu. A fost unul
dintre cei mai prolifici poeți
români contemporani. Cărți-
le sale au fost editate într-un
tiraj record de peste un mili-
on de exemplare. A publicat
peste 20 de volume de ver-
suri. A scris cărți de proză,
memoralistică și cărți pentru
copii („Aventurile extraordi-
nare ale lui Hap și Pap”).

A fost redactor la revistele
„Amfiteatru”, „România lite-
rară”, „Luceafărul” și redac-
tor-șef al revistei „Flacăra”
(1973-1985). În 1973 a înfiin-
țat cenaclul cultural „Flacă-
ra”, supranumit „Woodstock-
ul românesc”, cu care, din
1973 până în 1985, a colindat
întreaga Românie, dând 1615
spectacole de muzică, poezie
și dialog. A antrenat în aceste
spectacole, care adunau
stadioane arhipline de tineri
români, o întreagă pleiadă de
artiști: Mircea Vintilă, Doru
Stănculescu, Dan Andrei
Aldea, Adrian Ivanițchi, Dan
Chebac, Valeriu Sterian,
Evandro Rosetti, Florian
Pittiș, Anda Călugăreanu, Zoia
Alec, Tatiana Stepa, Vasile
Șeicaru, Marcela Saftiuc,
Alexandru Zărnescu, Ștefan
Hrușcă și alții. Cenaclul a
fost interzis de regimul co-
munist în 1985, însă în 1990
și-a reluat activitatea.

În 1990 a înființat Editura
„Adrian Păunescu”, cotidia-
nul „Vreamea”, revista „Totuși

iubirea”, iar în 1995 – Funda-
ția culturală „Totuși Iubirea”
și „Așezământul Adrian Pău-
nescu”. După 1992, a elaborat
și a prezentat emisiuni cultu-
rale la posturi de televiziune
cu audiență maximă.

A desfășurat și activitate
politică, fiind în mai multe
rânduri deputat în Parla-
mentul României, senator
de Dolj, membru al delega-
ției parlamentare române
la Strasbourg, președinte al
Grupului Politic al Stângii
Europene Unite din Consi-
liul European.

Pentru activitatea sa rodni-
că, în anul 2003 a fost decorat
cu Ordinul național „Steaua
României” în grad de Cava-
ler, iar în 2010 a primit din
partea Academiei Române
Diploma „Meritul Acade-
mic” pentru creația literară și
pentru susținerea proiectelor
Academiei Române. A fost
membru de onoare al Aca-
demiei de Științe a Moldovei
(2010).

Pentru înveșnicirea nume-
lui poetului au fost dezvelite
busturi din bronz în 2010 la
Alba Iulia, pe Aleea Scriitorilor,
iar în 2011 – la Chișinău,
pe Aleea Clasicilor. O școală
din Chișinău îi poartă nume-
le din 2011.

*A se vedea și articolele din
„Calendar Național 2003”. –
Chișinău, 2003. – P. 162-164;
„Calendar Național 2013”. –
Chișinău 2013. – P. 182.*

Bibliografie selectivă:

Păunescu, Adrian. Liber să
sufăr : Poezii de dragoste / Adri-
an Păunescu. – București : Edi-
tura Păunescu, 2003. – 144 p.

Păunescu, Adrian. Maluri
de Prut / Adrian Păunescu. –
Chișinău : Știința, 2013. – 192 p.

Păunescu, Adrian. Nemuri-

tor la zidul morții / Adrian Păunescu. – [București] : Păunescu, 2001. – 253 p.

Păunescu, Adrian. Noaptea marii beții : Trilogia căruntă 2 ; Poezii noi / Adrian Păunescu. – București : Editura Păunescu, 1993-1994. – 204 p.

Păunescu, Adrian. Până la capăt / Adrian Păunescu. – Ed. a 2-a. – București : Editura Păunescu, 2002. – 288 p.

Păunescu, Adrian. România-da : Trilogia căruntă 1 : Poezii noi / Adrian Păunescu. – București : Editura Păunescu, 1993-1994. – 267 p.

Păunescu, Adrian. Totuși, iubirea : Antologie din volumele : Manifest pentru sănătatea pământului ; Iubiți-vă pe tunuri ; Rezervație de zimbri / Adrian Păunescu. – București : Albatros, 1983. – 783 p.

Păunescu, Adrian. Totuși toamna / Adrian Păunescu. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 2019. – 152 p. : il.

Păunescu, Adrian. Totuși toamna [Înregistrare audio] : Cântece pe versuri de Adrian Păunescu / versuri: Adrian Păunescu ; orchestrații și înregistrări instrumentale: Andrei Păunescu ; cantaut.: Emeric Set [et al.] ; coord.: Andrei Păunescu. – București : Editura Didactică Publishing House, 2019

1 disc optic electronic (CD-ROM ; Total Size : 0 bytes):sd., col.; în container.

Titlu preluat de pe fața discului.

Date și programe electronice (date literare).

Conține: 1. Totuși toamna – Tatiana Stepa, 3:01 ; 2. Cosaș în fân – Andrei Păunescu și Maria Măgirescu, 3:40 ; 3. Destin când vine toamna – Cristian Buică, 3:22 [et al.].

Bibliogr. Cerințe de sistem : DVD RW Drive (D:) File System: CDFS ; Free Space : 0 bytes.

Păunescu, Adrian. Vinovat de iubire : Roman / Adrian Păunescu. – București : Jurnalul, 2010. – 190 p.

Păunescu, Adrian. Clopotul

reîntregirii : [versuri] / Adrian Păunescu // Literatura și arta. – 2020. – 3 dec. – P. 1.

Adrian Păunescu // Cimpoi, Mihai. Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Trăian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 783-785.

Codreanu, Theodor. Trecearea marelui incomod : [Adrian Păunescu] / Theodor Codreanu // Literatura și arta. – 2010 – 11 noiem. – P. 4.

Dabija, Nicolae. Adrian Păunescu și Basarabia / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2010 – 15 iul. – P. 5.

Dabija, Nicolae. În satul lui Păunescu : [In memoriam : poetul Adrian Păunescu (1943-2010)] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2011. – 3 noiem. – P. 44.

Păunescu Adrian // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 4. – București : Univers Enciclopedic, 2006. – P. 135-139.

Păunescu Adrian // Enciclopedia marilor personalități. Vol. 15. – București : Geneze, 2010. – P. 188-190.

Tamazlăcaru, Elena. „... și totuși iubirea” sau „Doamne, nu-mi lua durerea!”... : [In memoriam Adrian Păunescu (născut în Basarabia, la Copăceni, 20 iul. 1943 – 5 noiem. 2010)] / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2020. – 5 noiem. – P. 5.

Țărălungă, Ecaterina. Păunescu Adrian // Țărălungă Ecaterina. Dicționar ilustrat al scriitorilor români. – București-Chișinău : Litera Internațional, 2007. – P. 348.

Vicol, Mihai Sultana. Adrian Păunescu și generația Beatles / Mihai Sultana Vicol // Literatura și arta. – 2014. – 17 iul. – P. 4.

Vicol, Mihai Sultana. Despovăratul de umbră : [poetul Adrian Păunescu (1943-2010)] / Mihai Sultana Vicol // Literatura și arta. – 2021. – 11 noiem. – P. 7.

Ana Struță

**Dorina (Eudochia)
COJOCARU-VRABIE
1953-2014**

Pictoriță, graficiană.

Născută la 26 iulie 1953, în Satul Nou, raionul Sărata, regiunea Odesa (Ucraina). A decedat la 29 aprilie 2014, la Chișinău.

A absolvit școala medie din localitatea de baștină, apoi, în 1973, Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” (actualmente, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Pământădeală”).

Activitatea profesională a început-o în calitate de redactor artistic la Agenția de Publicitate „Moldreclama” (1973-1977). Ulterior, a predat copiilor pictura la atelierul de grafică al Studio-ului „Spectru” de la Palatul de Creație al Copiilor (din 1989). A fost profesoară la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu” (din 1999).

A ilustrat peste 30 de cărți ale autorilor: Gheorghe Blănaru („Plicul cu spice”), Bogdan Istru („Poeme”), Alexandru Cosmescu („Povestire”), Titus Știrbu („Casă din cuvinte”), Grigore Botezatu („Povești nuvelistice”), Vasile Vasilache („Mama-mare, profesoară de istorie”) ș.a.

A făcut tapiserie, cele mai cunoscute lucrări fiind:

„Irișii și fluturii”, „Scaiul”, „Autoportret”, „Portretul fiului”, „Coșul cu fructe”.

S-a manifestat și în pictură cu seriile de lucrări: „Vatra-Dornei”, „Orașul meu”, „Tescani”; cu pânzele în ulei: „Drumuri de munte”, „Case luminate de soare”, „Sălcii și brazi”, realizate la Vatra-Dornei, România, în 1992.

A participat la realizarea operelor de artă monumentală: pictura murală „Pace, muncă, prietenie” din holul Primăriei Ungheni, mozaicurile din ceramică glazurată „Meridian olimpic”, „Perfecțiune spirituală”, „Perfecțiune fizică” din holul Școlii Sportive-Internat din orașul Tiraspol, mozaicul din smalt, de la izvorul „Fântâna Doamnei”, din satul Călinești, raionul Fălești.

A fost prezentă, ani la rând, la expoziții de grup cu lucrări de grafică, pictură și tapiserie în Republica Moldova și România – la Vatra-Dornei (1992) și la Moinești, Bacău (1996).

Împreună cu soțul său, pictorul Gheorghe Vrabie, au creat drapelul municipiului Chișinău (1998), precum și drapelul Liceului Teoretic „Gheorghe Asachi” din Chișinău.

Membră a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (din 1999).

Lucrările sale se află în colecții de stat din Republica Moldova, precum și în cele particulare din țară și străinătate.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 187.

Bibliografie selectivă:

Cojocaru-Vrabie, Dorina. Nădăjduind într-o lume mai bună : [interviu acordat de Dorina Cojocaru-Vrabie] / consemnare: Mariana Tacu // Moldova. – 2012. – Nr 1. – P. 28-31.

Cojocaru-Vrabie, Dorina. „Succesul artistului plastic iconar este condiționat de credința în puterea lui Dumnezeu” : [interviu cu Dorina Cojocaru-Vrabie, artist plastic] / pentru conformitate: Gheorghe Pleșca // Literatura și arta. – 2009. – 6 aug. – P. 6.

Colesnic, Iurie. Cojocaru Dorina // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău: Museum, 2008. – P. 66.

Postolache, Gheorghe. Talent polivalent : [pictorița Dorina Cojocaru-Vrabie] / Gheorghe Postolache // „a” Mic. – 2013. – Nr 7/8. – P. 19.

Vrabie, Gheorghe. Grafica de carte în activitatea artistei plastice Dorina Cojocaru // Literatura și arta. – 2004. – 6 mai. – P. 6.

Ana Struță

**Alexandru
PALISTRANT
1933-2014**

Specialist în fizică și matematică, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar.

S-a născut la 29 iulie 1933, în satul Rașcov, raionul Camenca. A decedat în data de 26 februarie 2014, la Chișinău.

În anul 1957, a absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova (USM), specialitatea Matematică. A susținut teza de licență sub îndrumarea doctorului habilitat în științe fizico-matematice, profesorul Alexandru Zamorzaev. Din 1963, și-a început studiile doctorale în domeniul geometriei și topologiei cu același conducător. Pe parcursul perioadei 1963-1966, a extins teoria despre simetria de colorație până la teoria simetriei și antisimetriei de colorație. A definitivat schema grupurilor cristalografice de antisimetrie multiplă, de antisimetrie de colorație, de antisimetrie simplă și multiplă de colorație cu un plan invariant.

În 1967, a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice cu tema: „Grupuri bidimensionale și tridimen-

sionale de simetrie și antisimetrie generalizată și aplicații ale lor”. În 1982, a susținut-o și pe cea de doctor habilitat în același domeniu, intitulată „Grupuri ale simetriei de colorație, generalizări și aplicații ale lor”. În 1984, i s-a conferit titlul de profesor universitar.

După absolvire, a fost angajat profesor de fizică și matematică la Școala Medie din Dubăsari (1957-1958). Din 1958, și-a început activitatea didactică în calitate de lector la Catedra de algebră și geometrie a USM, unde a activat până la sfârșitul vieții. A predat disciplinele: „Geometria analitică și proiectivă”, „Algebra liniară”, „Geometria analitică” ș.a.

Totodată, se ocupa și de cercetare științifică în domeniu. În 1960, împreună cu alți colegi susținuți de savanții fizicienii teoreticieni V. Moscalenco, S. Moscalenco și E. Pocatilov, s-a implicat în organizarea, la USM, a unui seminar științific pe probleme matematice de cristalografie.

Din 1973, după divizarea structurii universitare unde activa, și-a continuat activitatea la Catedra de geometrie superioară sub conducerea profesorului universitar A. Zamorzaev. Rezultatele sale științifice din sfera geometrizării grupurilor de antisimetrie simplă și multiplă au constituit baza pentru cercetarea ulterioară a structurii grupurilor de simetrie multidimensionale în diferite geometrii, recunoscute la nivel mondial. În anii 2000-2001, și-a concentrat atenția asupra deducerii și descrierii grupurilor de diferite tipuri ale

P-simetriilor cristalografice concrete în clasificare geometrică din diverse categorii de grupuri generatoare.

Rezultatele principale din ultimii 20-25 de ani s-au axat pe studiul unor P-simetrii concrete și aspecte ale clasificării P-simetriilor cu scopul de a le aplica ulterior în descrierea grupurilor cristalografice multidimensionale.

Participări: Congresul Cristalografilor din Varșovia, Polonia (1978), Seminarul Internațional „Metode teoretice de grup în fizică” din Zvenigorod, RSFSR (1979 și 1982). A prezentat comunicări științifice în Budapesta, Ungaria (1983 și 1987), Belgrad, Iugoslavia (1986 și 1987), unde a susținut și un ciclu de prelegeri, după care a publicat mai multe articole științifice, împreună cu profesorul S. Jablan. A publicat, de asemenea, materiale de sinteză în reviste internaționale, scrise la invitația cristalografilor elvețieni.

În anii 1992-2014, a participat activ la evenimente academice naționale și internaționale din Republica Moldova, la congresele matematicienilor, conferințele de geometrie, topologie, tehnologiile informaționale din România și Ucraina.

Rezultatele cercetărilor sale au fost publicate în 175 de lucrări științifice și metodice, inclusiv în două monografii, trei manuale și mai multe articole de sinteză din varii reviste de specialitate. Cele mai semnificative lucrări de după anul 1991: „Frieze groups of two-sided rosette P-symmetries and their geometric applications” (1992),

„Simple and multiple color antisymmetry space groups” (1993), „Limiting groups of multidimensional plane-point groups” (1994), „Planar point groups of tablets and hypertablets P-symmetries and their application to the study of multidimensional symmetry groups” (1994), „Three-dimensional point groups of simple and double p- and (p)-antisymmetry and their geometric applications” (1995), „Трёхмерные точечные группы гиперкристаллографических P-симметрий и некоторые их применения” (1999), „О группах розеточных, табличных и гипертабличных P-симметрий и их связях с группами многомерных симметрий” (2000), „Probleme actuale și realizări științifice în domeniul geometriei discrete și algebrei” (2006), „Complete derivation of space groups of magnetic symmetry of crystals by numerical construction” (2007), „Полная схема четырехмерных кристаллографических групп симметрии” (2012), „Investigation of 5D point symmetry groups with an invariant 3D plane and immobile point on it. Crystallography Reports” (2013) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 249.

Bibliografie selectivă:

Palistrant, Alexandru. Algebră vectorială și sisteme de coordonate : material didactic la cursul „Geometrie analitică” / Alexandru Palistrant, Alexandru Lungu, Florin Damian. –

Chişinău : USM, 2001. – 187 p.

Palistrant, Alexandru. Upper critical field in MgB₂ system on base of two – band model / Alexandru Palistrant, Maria Palistrant, Vasile Ursu // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2005. – Nr 1 (4). – P. 40-44.

Палистрант, Александр. Бирозеточные p-симметрии, их свойства и геометрические приложения / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2009. – Nr 7 (27). – P. 12-24.

Палистрант, Александр. Исследование пятимерных групп симметрии с инвариантными двумерной плоскостью, прямой в ней и точкой на ней / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2014. – Nr 2 (72). – P. 48-59.

Палистрант, Александр. Исследование пятимерных точечных групп симметрии с инвариантной двумерной плоскостью и неподвижной точкой на ней / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2012. – Nr 2 (52). – P. 17-30.

Палистрант, Александр. Исследование четырёхмерных групп симметрии категории G₄₁ и их точечных подгрупп G₄₁₀ / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2011. – Nr 7 (47). – P. 16-25.

Палистрант, Александр. Исследование четырёхмерных групп симметрии с инвариантной двумерной плоскостью и их точечных подгрупп / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2011. – Nr 7 (47). – P. 5-15.

Палистрант, Александр. Младшие асимморфные пространственные группы трёх независимых родов преобразований антисимметрии, (221)-симметрии и (221/-симметрии / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2008. – Nr 8 (18). – P. 90-99.

Палистрант, Александр. Одномерные линейные группы бирозеточных p-симметрий и их применение к исследованию пятимерных групп симметрии категории G₅₃₁ / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. –

2011. – Nr 2 (42). – P. 12-27.

Палистрант, Александр. Средние группы бирозеточных p-симметрий / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2010. – Nr 2 (32). – P. 15-26.

Палистрант, Александр. Трёхмерные асимморфные кристаллографическилинейные группы розеточных p-симметрий и их применение к завершению полного обзора пятимерных групп симметрии с инвариантными трехмерной плоскостью и прямой в ней / Александр Палистрант // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe exacte şi economice. – 2009. – Nr 2 (22). – P. 17-29.

Lungu, Alexandru. Şcoala de geometrie discretă şi cristalografie matematică din Chişinău şi profesorul universitar A. Palistrant / Alexandru Lungu // Akademos. – 2015. – Nr 2 (37). – P. 164-168.

Rusnac, Gheorghe. Palistrant Alexandru // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universităţii de Stat din Moldova : (1946-2001) : Dicţionar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chişinău : USM, 2001. – P. 151-152.

Maria S. Ciobanu

August

2023

Moară de vânt la Cernoleuca.

1967, ulei pe pânză, 77 x 94 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni		7	14	21	28
Marți	1	8	15	22	29
Miercuri	2	9	16	23	30
Joi	3	10	17	24	31
Vineri	4	11	18	25	
Sâmbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

140 de ani de la nașterea lui **Pantelimon (Pan) Halippa**, publicist, om politic basarabean, membru corespondent al Academiei Române, militant al mișcării naționale (1 aug. 1883 – 30 apr. 1979). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 171-172; CN 2008, p. 256.*

130 de ani de la nașterea lui **Alfred Alessandrescu**, compozitor român, dirijor și pianist, director muzical la Radiodifuziunea Română, dirijorul Orchestrei Operei Române din București (2 aug. 1893 – 18 febr. 1959).

80 de ani de la nașterea lui **Stere Gulea**, regizor și scenarist român (2 aug. 1943).

55 de ani de la nașterea lui **Igor Cereteu**, istoric, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific principal (3 aug. 1968).

110 ani de la nașterea lui **Marin Gh. Voiculescu**, medic român, doctor în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (3 aug. 1913 – 4 iul. 1991).

80 de ani de la nașterea lui **Cornel Ungureanu**, critic și istoric literar, eseist român (3 aug. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Victor Savca**, pictor, artist decorator (5 aug. 1943 – 31 oct. 2004).

140 de ani de la nașterea lui **Constantin G. Bedreag**, fizician român, doctor în științe fizice, profesor universitar (5 aug. 1883 – 23 ian. 1963).

70 de ani de la nașterea lui **Victor Moraru**, politolog, publicist, traducător, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent și vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei (7 aug. 1953). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 172-173; CN 2013, p. 195-196.*

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cront**, istoric, doc-

tor în drept, cercetător și profesor român (7 aug. 1903 – 31 aug. 1976).

180 de ani de la nașterea lui **Nicolae D. Popescu**, folclorist și romancier român (9 aug. 1843 – 8 iun. 1921).

70 de ani de la nașterea lui **Silviu Fusu**, actor, regizor și scenarist, Maestru în Artă (11 aug. 1953 – 26 apr. 2022).

70 de ani de la nașterea lui **Valentin Sava**, pictor român, doctor în filosofie, conferențiar universitar (11 aug. 1953).

130 de ani de la nașterea lui **Constantin Brăiloiu**, compozitor român, muzicolog, pedagog, folclorist, etnomuzicolog, critic muzical, membru corespondent al Academiei Române (13 aug. 1893 – 20 dec. 1958). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 174-175; CN 2013, p. 199.*

130 de ani de la stingerea din viață a lui **Andronic Popovici**, arhimandrit, egumenul Mănăstirii Noul Neamț, istoric, tipograf, copist (4 iul. 1820 – 13 aug. 1893).

110 ani de la nașterea lui **Ion Barnea**, arheolog, doctor în arheologia paleocreștină și bizantină, istoric de artă bisericească, membru de onoare al Academiei Române (13 aug. 1913 – 31 ian. 2004). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 199-200.*

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Nicolaev**, pictor (14 aug. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Mihai Curagău**, actor de teatru și cinema, cavaler al Ordinului Republicii (15 aug. 1943 – 24 dec. 2016). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 176-177; CN 2013, p. 201; CN 2018, p. 161-162.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Muntean**, cântăreț de operă (tenor lirico-dramatic), de lied, profesor universitar, Artist al Poporului (15 aug. 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 177-179; CN 2008, p. 268-269; CN 2018, p. 162.*

80 de ani de la nașterea lui

Mihail Tihonciuc, pictor și grafician (15 aug. 1943).

85 de ani de la nasterea lui **Veniamin Apostol** (15 aug. 1938 – 14 dec. 2000) actor și regizor, rector al Institutului de Stat al Artelor. *A se vedea și art. din CB 1998, p. 125-127; CN 2008, p. 266-268; CN 2013, p. 200-201.*

140 de ani de la nașterea lui **Corneliu Moldovanu**, scriitor român (15 aug. 1883 – 2 sept. 1952)

120 de ani de la nașterea lui **Ștefan-Marius Milcu**, medic român, biolog și antropolog, doctor în științe medicale, fondatorul școlii românești de endocrinologie, politician, membru titular al Academiei Române (15 aug. 1903 – 1 dec. 1997).

100 de ani de la nașterea lui **Eugen Enea Caraghiaur**, scriitor, jurnalist, inginer-geolog, om de afaceri, politician român de origine basarabeană (15 aug. 1923). *A se vedea și art. din CN 2003, p.179-180; CN 2013, p. 202.*

50 de ani de la nașterea lui **Carolinei Tcaci**, economistă, doctor în economie, conferențiară universitară (17 aug. 1973).

70 de ani de la nașterea lui **Hertei Müller**, scriitoare germană de limbă germană și română, originară din România, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură (17 aug. 1953).

90 de ani de la nașterea lui **Petru Mudrac**, pictor și grafician (18 aug. 1933 – iun. 2005).

70 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Leontie Perju**, specialist în domeniul automaticii și telemecanicii, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, membru al Academiei Internaționale de Informatizare a ONU (18 aug. 1953).

70 de ani de la nașterea lui **Eugeniu Plohotniuc**, specialist în domeniul automaticii și telecomunicațiilor, doctor habilitat în fizică și matematică, profesor universitar (18 aug. 1953).

140 de ani de la nașterea lui **Mihai I. Ciucă**, medic microbiolog și epidemiolog român, imunolog, doctor în medicină, profesor universitar, membru al Academiei Române (18 aug. 1882 – 20 febr. 1969).

190 de ani de la nașterea lui **Vasile Pogor**, scriitor și traducător român (20 aug. 1833 – 20 mar. 1906). *A se vedea și art. din CN 2003, p.180.*

110 ani de la nașterea lui **Israel Gelfand**, matematician, doctor în matematică, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe din URSS, originar din Basarabia (20 aug. 1913 – 5 oct. 2009).

160 de ani de la nașterea lui **Alexandru Antonovschi**, cântăreț de operă, bas profund și pedagog (22 aug. 1863 – 13 mar. 1939). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 206.*

80 de ani de la nașterea lui **Victor Pobedinschi**, inginer mecanic, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar (22 aug. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 206-207.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Paladi**, economist, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar (22 aug. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013,*

p. 207-208.

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Iorgulescu**, critic și istoric literar român (23 aug. 1943 – 7 iun. 2011). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 209.*

75 de ani de la nașterea lui **Andrei Gabriel Pleșu**, scriitor și eseist român, filosof, estetician, istoric al artei, stilist al limbii române, doctor în științe istorice (23 aug. 1948). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 277-278.*

90 de ani de la nașterea lui **Efim Badinter**, electronist, doctor în științe tehnice, cercetător științific, inventator (24 aug. 1933 – 27 apr. 2013). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 209-210.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Șoltoianu**, istoric, orientalist, jurnalist, autor de samizdat, deținut politic, disident politic basarabean, membru al Frontului Național Patriotic din Moldova (24 aug. 1933 – 13 apr. 2022).

60 de ani de la nașterea lui **Vasile Iucal**, istoric, muzeograf (25 aug. 1963).

150 de ani de la nașterea **Luciei Sturza Bulandra**, actriță română de teatru și film, descendentă a unei familii princiere de renume (25 aug. 1873 – 19 sept. 1961). *A se vedea și art. din CN*

2013, p. 182-183.

70 de ani de la nașterea lui **Ion Simuț**, critic și istoric literar român, editor (26 aug. 1953).

120 de ani de la nașterea lui **Miron I. Nicolescu**, matematician român, doctor în științe matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (27 aug. 1903 – 30 iun. 1975).

120 de ani de la nașterea lui **Cornel Bodea**, chimist român, doctor în științe chimice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (28 aug. 1903 – 8 dec. 1985).

80 de ani de la nașterea lui **Petru Eșanu**, solist vocal, bariton liric, Artist Emerit (29 aug. 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 183-184.*

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Iațimirschi**, filolog, bibliograf, etnograf, arheolog, istoric literar și de artă, pedagog, ziarist, traducător (30 aug. 1873 – 12 febr. 1925). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 184-186.*

110 ani de la nașterea lui **Vlad Voiculescu**, medic neurolog român, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (30 aug. 1913 – 22 febr. 2001).

Victor MORARU
1953

Politolog, publicist, traducător, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent și vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 7 august 1953, în orașul Hâncești.

A absolvit Secția de Jurnalistică a Facultății de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1971-1976). A urmat studiile doctorale la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei (1976-1980), susținând teza de doctor cu tema „Publicistica artistică moldovenească contemporană” (1982). În 2001, a susținut teza de doctor habilitat, „Mass-media și politica în societatea contemporană (studiu teoretico-analitic)”.

Și-a început activitatea profesională la Institutul de Filologie al AȘM (actualmente, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”), ocupând, consecutiv, funcțiile de cercetător științific (1980-1984) și secretar științific (1984-1986). Din 1986, a activat în cadrul Universității de Stat din Moldova: lector superior (1986-1987), conferențiar (1988-1992), șef de Catedră (1987-1988), profesor uni-

versitar (din 2001). Între anii 1992-2004, a fost decan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării.

Ulterior a fost vicerector al Universității Libere Internaționale din Moldova (2004-2005), profesor la Facultatea de Jurnalism și Comunicare Publică a ULIM, director al Institutului Mass-Media (2004-2010).

Din anul 2010, activează în cadrul Academiei de Științe a Moldovei: director al Institutului de Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM (2010-2013), academician-coordonator al Secției Științe sociale și economice (2013-2018), coordonând activitatea institutelor academice și a structurilor universitare de cercetare în domeniul vast al științelor sociale, cuprinzând astfel de direcții științifice ca: sociologia, științele politice, dreptul, jurnalismul și științele comunicării, economia, relațiile internaționale, științele militare, pedagogia, psihologia. În anul 2019, a fost ales vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei, conducător al Secției Științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM.

Fiind unul dintre primii doctori habilitați în științe politice din Republica Moldova, a contribuit la constituirea și dezvoltarea, în contextul științelor sociale, a domeniului științei politice, căreia îi revine un rol deosebit în fundamentarea teoretică și practică a transformărilor democratice desfășurate în Republica Moldova. Astfel, aria intereselor sale științifice a inclus: provocările democrației mediatice,

resursele politicii simbolice, funcționalitatea sistemelor politice contemporane, fațetele migrației, procesele de integrare europeană și relațiile internaționale ale Republicii Moldova ș.a.

A publicat peste 500 de lucrări științifice (monografii, studii, articole, recenzii, traduceri), apărute la Chișinău, București, Iași, Sibiu, Roma, Madrid, Bruxelles, Moscova, Sankt Petersburg, Lvov, Kiev, Minsk ș.a. Printre publicațiile care i-au adus aprecierea comunității științifice de notat: „Mass-media vs politica” (2001), „La République de Moldova: les enjeux du passé, du présent et de l’avenir” (2022); „Republica Moldova și Uniunea Europeană: dimensiunile cooperării” (2016); „Mass-media între incertitudini și aspirații” (2002); „Repere italiene” (1998) ș.a. A publicat, în calitate de coautor, lucrările: „Politica y comunicacion: conciencia civica, espacio publico y nacionalismo” (Madrid, 1999); „Identità nazionali e leadership in Europa” (Roma, 2001); „Fațetele unui proces. Migrația forței de muncă din Republica Moldova în Italia” (2011); „Pendulul migrației” (2012); „Dialogul social: implicații mediatice” (2021), „Resursele acțiunii civice” (2022); „Mass-media din Republica Moldova – 2004” (2005), ca editor și coordonator: „Europenizarea: fațetele procesului” (2013), „Republica Moldova: provocările migrației” (2010); „Brain Drain” (2011); „Societatea și comunicarea în tranziție” (2006); traducător: Domenico Fisichella. „Știința politică. Probleme, concepte, teorii”

(Iași, Polirom, 2007); Jill Carroll. „Dialogul civilizațiilor” ș.a.

Este redactor științific și recenzent a peste 60 de cărți.

A avut numeroase stagii la universități și instituții academice de prestigiu din Italia, Spania, Franța, România, SUA. A ținut conferințe la universitățile „Computense” din Madrid, „La Sapienza” din Roma ș.a. A inițiat multiple colaborări cu centre academice și universitare din Italia, Franța, Spania, Portugalia, SUA, Turcia, România, Rusia, Belarus, Ucraina. A avut pe parcursul anilor numeroase participări cu rapoarte și comunicări la simpozioane științifice la Roma, București, Moscova, Iași, Brașov, Constanța, Sibiu, Cluj, Maastricht, Quebec, Rhodos, Alicante, Kiev, Lvov, Odesa, Baku ș.a. A desfășurat o amplă activitate de colaborare cu Academia Română, Academia Oamenilor de Știință din România, Fundația Națională pentru Știință și Artă, precum și cu Institutul Național de Cercetări Economice al Academiei Române, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea București, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu ș.a.

A participat la peste 400 de manifestări științifice: congrese, simpozioane, conferințe. Are la activ peste 60 de participări în calitate de organizator și membru al comitetelor științifice ale conferințelor științifice naționale și internaționale

A coordonat 15 proiecte naționale și internaționale. În calitate de expert, a parti-

cipat la implementarea altor peste 50 de proiecte de cercetare, sociale și științifico-didactice.

Este redactor-șef al revistei „Moldoscopie. Probleme de analiză politică”. Din 2010 până în 2019, a exercitat funcția de redactor-șef al revistei academice „Revista de filozofie, sociologie și științe politice”, făcând parte din colegiile de redacție a mai multor ediții academice de peste hotare și din țară. Conducător științific pentru 14 doctoranzi, care și-au susținut tezele de doctor.

Este Cavaler al Ordinului „Steaua Italiei”; Om Emerit al Republicii Moldova; deținător al Premiului „Italia 2012”, al Premiului „Union Latina 2002”, al Premiului „Constantin Stere” al AȘM ș.a. A fost ales membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 172-173; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 195-196.

Bibliografie selectivă:

Fațetele unui proces: migrația forței de muncă din Republica Moldova în Italia / Valeriu Moșneaga, Victor Moraru, Gheorghe Rusnac [et al.] ; Universitatea de Stat din Moldova ; Institutul de Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Moldovei. – Chișinău : Prim, 2011. – 264 p.

Migrație, diaspora, dezvoltare: noi provocări și perspective / coord.: Victor Moraru ; Institutul de Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 306 p.

Moraru, Victor. Dialogul social: implicații mediatice / Victor Moraru, Georgeta Stepanov, Mădălina Manolescu. – Chișinău : CEP USM, 2021. – 229 p.

Moraru, Victor. La République de Moldova: les enjeux du passé, du présent et de l'avenir / Victor Moraru. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită – Chișinău : ICJPS, 2022. – 200 p.

Moraru, Victor. Mass-media vs politica / Victor Moraru. – Chișinău : CEP USM, 2001. – 206 p.

Moraru, Victor. Resursele simbolice ale puterii / Victor Moraru // Valorificarea experienței României în contextul integrării europene a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 55-79.

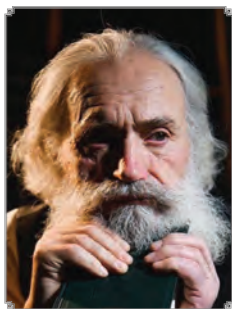
Moraru, Victor. Timpul spiritului participativ / Victor Moraru // Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european. – Chișinău : Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2018. – P. 13-20.

Realitățile politice și realitățile mediatice în contextul integrării europene / coord.: Victor Moraru ; Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 208 p.

Lescu, Mihai. 65 de ani : vicitoriile lui Victor Moraru / Mihai Lescu // Moldoscopie. – 2018. – Nr 3 (LXXXII). – P. 11-15.

Moraru, Victor // Dragnev, Demir, Cojocaru Svetlana // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946-1961-2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolachi, Ion Valer Xenofontov ; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 137.

Ana Struță

Silviu FUSU
1953-2022

Actor, regizor și scenarist, Maestru în Artă.

S-a născut la 11 august 1953, în satul Parcova, raionul Edineț. A decedat în data de 27 aprilie 2022, la Chișinău.

După absolvirea școlii medii generale, a fost admis la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1970-1975). Din 1983, și-a făcut studiile la Institutul de Artă Teatrală din Moscova, specialitatea Regie.

Activitatea artistică a început-o în calitate de director artistic al Teatrului Epic pentru Tineret din Chișinău (1984-1985). Ulterior, a exercitat funcția de director artistic al Teatrului Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă” din Chișinău (1987-1990, 1996-2003). A fost director general al Companiei Teatrale Române „Spațiul mioritic” din Ploiești (1991), ulterior, director general al Centrului Teatral „Mesagerii lui Zamolxis” din București (1993-2003).

A montat spectacole în teatre din Republica Moldova, România, Belarus, Canada, Rusia și Ucraina. În calitate de scenarist, regizor și scenograf, a realizat peste 200 de proiecte, cele de referință

fiind: „Cercul”, după W. Shakespeare, Sofocle și Euripide; „Și dragostea coboară seninul în om”, după M. Eminescu și V. Micle; „Frunza de la urmă”, de A. Ciubotaru; „Despot Vodă”, de V. Alexandri; „Micile tragedii”, de A. S. Pușkin; „Osia dorului”, de I. Vatamanu; „Casa Mare”, de I. Druță; „D’ale carnavalului” și „O noapte furtunoasă”, de I. L. Caragiale ș.a.

Membriu al Uniunii Teatrale din Moldova (1986) și al Uniunii Teatrale din România (1992).

I-a fost acordat titlul onorific „Maestru în Artă”.

Bibliografie:

Fusu, Silviu Silvian. Creația este un liber consimțământ : [interviu cu regizorul Silviu Silvian Fusu, director artistic al Teatrului „Ginta Latină”, invitatul rubricii „Începe ziua cu Flux”] / intervii de Liliana Popușoi // Flux: cotidian național. – 2005. – 14 dec. – P. 4.

Porcesco, Cristina. „Clopotul întregirii” – egumenism artistico-cultural : [spectacolul muzical-dramatic „Clopotul întregirii”, tragedie simfonică pentru cor, instrument și actor-declamator ; regizor: Silviu Silvian Fusu] / Cristina Porcesco // Moldova suverană. – 2005. – 28 apr. – P. 4.

Aristin-Cupcea, Sandu. Eclipsa unei vedete : [Silviu Fusu, regizor și scenarist (1953-2022)] / Sandu Aristin-Cupcea // Literatura și arta. – 2022. – 5 mai. – P. 7.

Proca, Pavel. Privește înainte cu mânie : [despre regizorul și actorul de teatru Silviu Fusu, portret de creație] / Pavel Proca // Săptămîna. – 2004. – 9 apr. – P. 12.

Proca, Pavel. Silviu Fusu / Pavel Proca // Notițe pe noițe. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 283.

Silviu Fusu : [regizor, Maestru în Artă, 60 de ani de la naștere] // Teatru. – 2013. – Nr 11. – P. 114.

Ursu, Anatol. „Oltea” pe scena Naționalului din Bălți : [regie, scenografie, costumele și selecția muzicii aparțin regizorului Silviu Silvian Fusu / Anatol Ursu // Literatura și arta. – 2005. – 28 iul. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Andronic POPOVICI
(Andrei Nicolaevici
Nanu-Badenschi)
1820-1893

Arhimandrit, egumenul Mănăstirii Noul Neamț, istoric, tipograf, copist.

Născut la 4 iulie 1820, în satul Lungani, județul Iași, în familia preotului Nicolae Nanu și a soției sale Maria (născută Badenschi).

După multă muncă și o boală îndelungată la sfârșitul vieții, arhimandritul Andronic a trecut la Domnul, la 13 august 1893. A fost înhumat, în cimitirul Mănăstirii Noul Neamț, însă mormântul său nu s-a păstrat, deoarece în perioada sovietică, respectivul cimitir a fost distrus.

A intrat frate în Mănăstirea Neamț (1831), apoi, s-a călugărit (1839). La 5 aprilie 1842, episcopul Meletie de Stavropolis l-a hirotonit ierodiacon la Biserica „Buna Vestire”, din Iași. În 1847, ie-

rodiacul Andronic a fost numit tipicar la Mănăstirea Secul, unde se ocupa și de păstrarea cărților. Pentru că biblioteca de acolo nu avea o încăpere aparte, a amenajat o clădire separată în acest scop, având grijă să procure pentru așezământul monahal volume în limbile română, slavonă și greacă.

La 4 iunie 1850, a fost hirotonit ieromonah de către Mar-darie Apamias, locțiitor de mitropolit al Moldovei. La 15 mai 1853, cu binecuvântarea mitropolitului Sofronie, episcopul Nectarie Hermeziu, locțiitor de episcop de Roman, l-a hirotesit duhovnic pe ieromonahul Andronic. Arhimandrit (1890), egumen, la mănăstirile Sihăstria (1861), ulterior, la Secu.

După reforma secularizării averilor mănăstirești din 1863, părintele Andronic, împreună cu ieromonahul Teofan Cristea, se refugiază în Basarabia, la metocul Lavrei, numit Chițcani, unde pun bazele Mănăstirii Noul Neamț. În timpul aflării pe aceste locuri, arhimandritul Andronic a scris lucrarea „Sinaxar”, în baza mineiilor grecești, românești și slavone (mineie fiind cartea bisericească ortodoxă în care sunt indicate, pe luni și pe zile, slujbele religioase). Particularitatea calendarului creștin menționat constă în folosirea de către autor a spuselor sfinților părinți, preluate din „Filocalie” (culegere din scrierile pustnicilor, monahilor și clericilor ortodocși). Astfel, în „Sinaxarul” amintit, părintele Andronic a citat pasaje din creația stareșului Paisie Velicivski, legen-

de despre minunile făcute la Icoana Maicii Domnului de la Mănăstirea Neamț și multe altele. A elaborat cele 12 volume ale „Sinaxarului” în doar trei luni: septembrie, octombrie, noiembrie și șase zile din decembrie.

Pentru ușurarea muncii de legare a cărților (manuscriselor), la 19 iunie 1886, a solicitat arhiepiscopului Serghie Lapidevski de Chișinău și Hotin să-i permită utilizarea inventarului tipografiei, ce zăcea în lăzile sigilate din incinta mănăstirii. Prin urmare, a fost reînființată tipografia arhidiecezană, la Noul Neamț, fapt ce explică mărirea rapidă a fondului de carte al așezământului ortodox. Părintele Andronic a alcătuit pentru volumele adunate în bibliotecă „Catalogul cărților mănăstirii Noul Neamț”. În anul 1884, în fondul de carte al noului așezământ monastic, existau deja 2272 de cărți tipărite în limbile slavonă, română, rusă și greacă, precum și 146 de manuscrise în slavonă și română.

Activitatea administrativă după alegerea sa ca egumen al Mănăstirii Noul Neamț, din 10 aprilie 1885, a fost una deosebit de prolifică. A preluat ocârmuirea așezământului de la egumenul Teofan Cristea și, în scurt timp, acesta devenise unul dintre cele mai mari și mai prospere în context românesc.

Noul egumen a realizat, în primul rând, edificarea și sfințirea Bisericii „Înălțarea Sfintei Cruci”, precum și construirea unui bloc de chilii în două etaje (sfințite, la 11 septembrie 1886).

Concomitent, a încheiat și construcția spitalului mănăstiresc. În 1886, a reușit ridicarea unei bucătării de piatră, cu două chilii pentru bucătari. În 1891 a dispus înălțarea unui zid de piatră în jurul mănăstirii, iar în 1892, la Noul Neamț, a avut loc deschiderea unei prăvălii de cărți și a unei de icoane. Pentru lucrările în cauză, i-au fost acordate o serie de distincții, între care „Crucea Sinodală”. La 15 aprilie 1890, la Catedrala din Chișinău, a fost hirotesit în treapta de arhimandrit de către Preasfințitul Arkadie Filonov, episcop de Akerman, vicar al Eparhiei Chișinăului și a Hotinului.

A fost bibliotecar, copist, traducător și istoric valoros.

A copiat lucrări istorice și a scris el însuși „Istoria Sfințelor Monastiri Neamțul și Secul”, adunată în scurt timp („Neamț”, 1857) și „Scurta istorie pentru începutul creștinătății și a ierarhiei Moldaviei” (Neamț, 1864).

Bibliografie selectivă:

***Andronic, Stareșul Mănăstirii Noul Neamț.** Istoria mănăstirilor, 1889. Istorie cuprinzătoare de multe felii de sfinți, lămurite, cu adevărate mărturii, de prin sfințele scripturi : pentru începutul viețuirii, a rînduialii monahicești și a începerii viețuitorilor și a nevoitorilor în pustie și a întemeierii vieților de obște și ale tuturor monastirelor și schiturilor de prin toată lumea. Veacul monahicesc I : Partea a 1-a : Cartea a 12-a / Andronic, Stareșul Mănăstirii Noul Neamț. – Mănăstirea Noul Neamț : [S. n.], 1889. – 73 f.

***Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț.** Istoria mănăstirilor, 1889. Istorie cuprinzătoare de multe feliuri de sfinți, lămurite, cu adevărate mărturii, de prin sfintele cărți : pentru toate monastirile și schiturile, și viețile de obște, și sihăstriile monahicești de prin toată lumea. Veacul monahicesc II : Partea a 1-a : Cartea a 13-a / Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț. – Mănăstirea Noul Neamț : [S. n.], 1889. – 9 f.

***Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț.** Istoria mănăstirilor, [1890-1893]. Istorie cuprinzătoare, de multe feliuri de sfinți, lămurite, cu adevărate mărturii, de prin sfintele cărți : pentru toate monastirile și schiturile, și viețile de obște, și sihăstriile monahicești : de prin toată lumea. Veacul monahicesc VI : Partea a 6-a : Cartea a 17-a / Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț. – Mănăstirea Noul Neamț : [S. n.], Sec. XIX [1890-1893]. – 11 f.

***Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț.** Istoria mănăstirilor, [1890-1893]. Istorie cuprinzătoare, de multe feliuri de sfinți, lămurite, cu adevărate mărturii, de prin sfintele cărți : pentru toate monastirile și schiturile, și viețile de obște, și sihăstriile monahicești : de prin toată lumea. Veacul monahicesc XIV : Partea a 14-a : Cartea 25-a / Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț. – Mănăstirea Noul Neamț : [S. n.], Sec. XIX [1890-1893]. – 13 f.

***Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț.** Istoria mănăstirilor, [1890-1893]. Istorie cuprinzătoare, de multe feliuri de sfinți, lămurite, cu adevărate mărturii, de prin sfintele cărți : pentru toate monastirile și schiturile, și viețile de obște, și Sihăstriile monahicești : de prin toată lumea. Veacul monahicesc al VII : Partea a 7-a. Cartea a 18 / Andronic, Starețul Mănăstirii Noul Neamț. – Mănăstirea Noul Neamț, Sec. XIX [1890-1893]. – 13 f.

Bălan, Ioanichie. Arhimandritul **Andronic Popovici de la Mănăstirea Noul Neamț (1820-1893)** // Pateric românesc : (Ce cuprinde viața și cuvintele unor sfinți și cuvioși părinți ce s-au nevoit în mănăstirile românești) : (Sec.IV-XX) / Ioanichie Bălan. – Ed. a 2-a. – Galați : Editura arhiep. Tomisului și Dunării de Jos, 1990. – P. 460-461.

Cecan, Paisie. Cronicar luminos la unor vremi întunecare // Andronic (Popovici), Schiarhimandrit. Aduceri aminte (1820-1892). – București : Cathisma, 2007. – P. 5-9.

Cereteu Igor. Constituirea și completarea cu tipărituri românești a bibliotecii mănăstirii Noul Neamț în timpul lui Andronic Popovici (1861-1893) / Igor Cereteu // Istorie și cultură : In honorem academician Andrei Eșanu / Inst. de Istorie, Bibl. Șt. (Inst.) „Andrei Lupan” ; ed.: Constantin Manolache ; coord.: Gheorghe Cojocaru, Igor Cereteu ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov, Silvia Corlăteanu-Granciuc. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 5-9.

Cervoneac-Ciorici, M. Ultimul cronicar al vieții monahale, arhimandritul Andronic : [de la Mănăstirea Noul Neamț din Chițcani] / M. Cervoneac-Ciorici // Literatura și arta. – 1999. – 29 apr. – P. 6.

Constantinescu-Iași, Petre. Manuscrisele de la Mănăstirea Noul Neamț / Petre Constantinescu-Iași // Viața Basarabiei. – 1933. – Nr 2. – P. 43-47.

Danilov, Maria. Repere în istoriografia Bibliotecii Mănăstirii Noul Neamț. Probleme și interpretări / Maria, Danilov // Tyragetia. – 2014. – Vol. VIII (XXIII), Nr 2. – P. 173-182.

Melinti, Maxim. 200 de ani de la nașterea Arhimandritului / Maxim Melinti // Magazin bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 109-115.

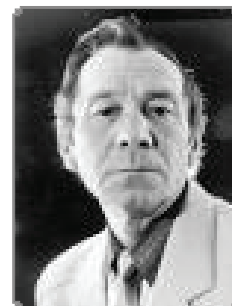
Mihail, Paul. Legături cărturărești dintre Mitropolia Moldovei și Mănăstirea Noul Neamț // Mihail, Paul. Mărturii de spiritualitate românească în Basarabia / Paul Mihail. – Chișinău, 1993. – P. 23-36.

Negru, Nina. De la Neamț la Noul Neamț: secularizarea ca prilej pentru înstrăinarea de valori patrimoniale românești // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 41-50.

Onicov, E. Viața și activitatea literară a Arhimandritului Andronic (Popovici) / E. Onicov // Revista de istorie a Moldovei. – 2009. – Nr 2/3. – P. 179-190.

Стадницкий, А. Архимандрит Андроник, игумен Ново-Нямецкого Свято-Вознесенского монастыря в Бессарабии / А. Стадницкий // Кишиневские Епархиальные Ведомости. – 1894. – №17. – P. 503-512; 1894. – №18. – P. 547-557; 1895. – № 5. – P. 7-143.

Maxim Melinti

Mihai CURAGĂU
1943-2016

Actor de teatru și cinema, Cavaler al Ordinului Republicii.

S-a născut la 15 august 1943, în satul Bălănești, raionul Nisporeni. A decedat la 24 decembrie 2016, la Chișinău.

În anii 1960-1964, și-a făcut studiile la Facultatea de Actorie a Institutului de

Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). După absolvire, și-a început activitatea profesională în calitate de actor în trupa Teatrului Academic Muzical-Dramatic „A. S. Pușkin” din Chișinău, azi, Teatrul Național „Mihai Eminescu” (1964-1990). În perioada 1990-1993, a lucrat la Teatrul „Ginta Latină”, iar din 1993, s-a transferat la Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale”, unde a activat până la deces.

A debutat în 1964 în rolul lui Petica din spectacolul „În numele revoluției, amintește-ți!”, de M. Șatrov. De-a lungul unei jumătăți de secol, a adus roluri pe scena Teatrului Național, preponderent, de comedie. S-a remarcat, în special, în rolurile: Moș Bodrângă din „Amintiri”, de V. Cupcea, după I. Creangă; Toader din „Președintele”, de D. Matcovschi; Verde Împărat din „Buzduganul fermecat”, de L. Deleanu; Balzaminov din „Cine caută găsește”, de A. Ostrovski; Kalosin și Homutov din „Anecdote provinciale”, de A. Vampilov; Bobcinski din „Revizorul”, de N. Gogol; Conu din „Fumuarul”, de N. Esinencu; Coarnă din „Mult zgomot pentru nimic”, de W. Shakespeare; Jupân Dumitrache din „O noapte furtunoasă”, de I. L. Caragiale ș.a.

Roluri interpretate pe scena Teatrului „Satiricus”: Precupețul din „Ce e viața omului?”, de A. Arkanov; Polibiu din „Hercule”, de Friedrich Dürrenmatt; Despot, Boierul Vulpe, Sfetnicul Veveriță din „Moțoc ” (co-

laj după operele lui Gr. Ureche, B. P. Hasdeu, C. Negruzzi și V. Alecsandri); Slabul din „Beethoven cânta din pistol”, de M. M. Ionesco; Sălbaticul I din „Care-s sălbaticii?”, de I. Filip; Berlioz din „Maestrul și Margarita”, de M. Bulgakov; Mache Răzăchescu în „D’ale carnavalului”, de I. L. Caragiale ș.a.

A debutat ca actor de film, în anul 1967 la Studioul Cinematografic „Moldova-Film”, în producția „Se caută un paznic”, de Gheorghe Vodă, în rolul lui Michiduță. A colaborat și cu alți regizori de prestigiu din Republica Moldova: Emil Loteanu, Vasile Pascaru, Igor Cobăleanski și Tudor Tătaru. S-a realizat în peste 40 de roluri, în filme de producție autohtonă și străină.

Unul dintre rolurile sale cele mai cunoscute este Ion, din filmul „Polobocul”, în regia lui T. Tătaru (1991). A mai jucat în rolurile: Anafură din „Lăutarii”, în regia lui E. Loteanu (1971); Costăchel din „Nuntă la palat” (1979), în regia lui V. Ioviță; Vasile „Un autobuz în ploaie” (1986), în regia lui V. Brescanu; Meșterul din „Meșterul Manole” („Telefilm-Chișinău”, 1990); Agentul din „Strada felinarelor stinse”, în regia lui V. Găgiu (1990); Contabilul din „Codrii”, în regia lui V. Pascaru (serial, 1991); Membru al comisiei din „Văleu, văleu, nu turna!” („Telefilm-Chișinău”, 1991); Michiduță din „Dănilă Prepeleac”, în regia lui T. Tătaru (1996) ș.a.

A fost unul dintre inițiatorii emisiunii televizate „Teatrul de miniaturi” din anii ’80, de la Comitetul de Stat pentru

Televiziune și Radiodifuziune (actualmente, Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania „Televiziune-Radio-Moldova”), unde s-a produs în peste 100 de scheciuri și scenete. A jucat, de asemenea, în zeci de spectacole televizate și radiofonice, a dublat peste 40 de roluri în filme.

În 2003, a fost tipărită cartea „Argint viu pe scândura scenei”, de Ion Diviza, dedicată actorului Mihail Curagău.

Pentru meritele sale de excepție, i-au fost acordate: Premiul pentru cel mai bun rol masculin de planul II, în cadrul Galei Premiilor Uniunii Teatrale din Moldova (2004), titlul onorific „Artist al Poporului” (1992), distincția supremă de stat de „Ordinul Republicii” (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 176; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 201-202; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 161-162.

Bibliografie selectivă:

Curagău, Mihai. „Actoria nu este o profesie bănoasă. Este o plăcere sufletească” : [interviu cu Mihai Curagău, actor de teatru și film] / consemnare: Roxana Teodorcic // Ziarul de gardă. – 2014. – 23 ian. – P. 15.

Curagău, Mihai. Le doresc colegilor mei roluri bune și un pic de fericire : [interviu cu Mihai Curagău, actorul Teatrului „Satiricus”] / consemnare: Nicolae Roibu // Flux continuu. – 2000. – 27 dec. – P. 4.

15 august – 75 de ani de la nașterea actorului Mihai Curagău (1943-2016) // Aniver-

sări culturale 2018 / alcăt.: Tamara Croitoru, Maria Harea [et al.] ; resp. de ed.: Claudia Balaban. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 108-111.

Cuzuioc, Ion. Universul actorului universal : [creația actorului Teatrului „Satiricus Ion Luca Caragiale” Mihai Curagău] / Ion Cuzuioc // Literatura și arta. – 2013. – 2 mai. – P. 6.

Greco, Sandu. Curagău este actorul la care visează orice regizor / Sandu Greco // Flux : ediția de vineri. – 2008. – Chișinău. – 31 oct. – P. 10.

Greco, Sandu. O repetiție cu maestrul Mihai Curagău / Sandu Greco // Timpul. – 2008. – 30 oct. – P. 5.

Guțu, Alina. Mihai Curagău, la 60 de ani / Alina Guțu // Jurnal de Chișinău. – 2003. – 4 noiembrie. – P. 6.

Mihail Curagău // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 4. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 647.

Mihai Curagău : [actor : date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 8. – P. 7.

Nechit, Irina. Mihai Curagău și bucuria de a trăi / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2008. – 4 noiembrie. – P. 10.

Proca, Pavel. Meteorul Teatrului „Satiricus I. L. Caragiale” : [despre actorul Mihai Curagău : portret de creație] / Pavel Proca // Teatru. – 2013. – Nr 11. – P. 58-60 ; Săptămîna. – 2003. – 15 aug. – P. 9.

Maria S. Ciobanu

Mihail MUNTEAN 1943

Cântăreț de operă (tenor lirico-dramatic), de lied, profesor universitar, Artist al Poporului.

S-a născut la 15 august 1943, în satul Criva, plasa Lipcani, județul Hotin (actualmente, raionul Briceni), în familia lui Ioan și a Elizavetei Muntean (născută Chircu), care i-au inoculat, de mic, dragostea pentru artă, ambii având aptitudini muzicale. Primele lecții de muzică le-a luat de la tatăl său, învățând cunoscutele romanțe „De ce m-ați dus de lângă voi”, „La umbra nucului bătrân”, „Car frumos cu patru boi”, „A ruginit frunza din vii”, „Doi ochi albaștri” ș.a.

A absolvit școala medie din sat (1960) cu note foarte bune. Tot atunci, face primii pași în arta vocală, cântând la școală, în activitatea artistică de amatori, la clubul din sat, la varii olimpiade și festivaluri pentru copii. În 1960, devine student la Institutul de Arte „G. Musicescu”, clasa profesorului și compozitorului Alexei Stârcea (canto), Nicolae Diducencu, Alexandr Abramovici și Boris Kotlearov (istoria muzicii). A absolvit Institutul de Artă „Gavriil Musicescu” (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) ca specialist în canto abia în

1971, din cauza întreruperii studiilor pentru patru ani de serviciu militar. Este discipolul Lidiei Lipkovskaia, cântăreață basarabeană de operă și profesoară de canto. Din 1971, este solist al Teatrului Academic de Stat de Operă și Balet „A. S. Pușkin” din Chișinău (actualmente, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”). Din 1983, desfășoară activitate pedagogică, timp de 40 de ani. A fost șef al Catedrei de canto academic, responsabil al Programului de studiu „Canto academic” pentru licență și master în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. În perioada 1977-1978, activează ca stagiar la Teatrul „La Scala” din Milano, ghidat și format de Gina Cigna. În perioada 1996-1997, a activat ca director general al Teatrului Național de Operă și Balet din Chișinău. Din 1998, președinte al Centrului de Susținere și Dezvoltare a Culturii din Moldova „Mihai Muntean”.

În anii 1989-1991, a fost deputat în Sovietul Suprem al URSS de legislatura a XI-a.

A interpretat roluri precum: Cavaradossi din Opera „Tosca”, de Puccini (1972); Lenski din „Evgheni Oneghin”, de P. Ceaikovski (1973); Alfredo din „Traviata”, de G. Verdi (1974); Polione din „Norma”, de V. Bellini, spectacol de mare succes al trupei din Chișinău în turneul său la Teatrul „Bolșoi” din Moscova, tenorul Muntean fiind sufletul reprezentației. Unul dintre rolurile sale preferate a fost și rămâne Manrico din „Trubadurul”, de G. Verdi.

Timp de jumătate de secol,

interpretează roluri de primă importanță din repertoriul solistic al tenorilor, între care amintim: Riccardo din opera „Bal mascat”; bătrânul Faust din opera „Faust”, de Ch. Gounod; țiganul tânăr din opera „Aleco” de S. Rahmaninov; Otello din opera „Otello”, de G. Verdi; Samson din opera „Samson și Dalila”, de C. Saint-Saëns; P. Rareș din opera „Petru Rareș”, de E. Caudella; Canio din opera „Paiate”, de R. Leoncavallo; Don Carlos din opera „Don Carlos”, de G. Verdi; Maurizio din opera „Adrienne Lecouvreur”, de F. Cilea; Gherman din opera „Dama de pică”, de P. Ceaikovski și multe, multe altele. A interpretat roluri în spectacolele montate pe scenele teatrelor de peste Prut, precum și turneele acestora la care este invitat, începând cu anul 1988.

A întreprins numeroase turnee în capitalele republicilor fostei URSS, alături de: Elena Obrazțova, Evgheni Nesterenko, Irina Mișura, Irina Arhipova, Irina Bogaciova, Tatiana Anisimova, Makvala Kastrășvili, Iury Mazurok. În anii '90, a început a evolua în România (Iași, București, Brașov, Cluj-Napoca, Timișoara, Constanța). A cântat pe numeroase scene muzicale în turneele din: SUA, Elveția, Franța, Cehia, Bulgaria, Filipine, Ungaria, Polonia, Japonia, China, Marea Britanie, Italia, Austria, Danemarca, Germania, Israel, statele postsovietice etc.

Dintre cei mai valoroși discipoli ai maestrului fac parte Irina Losi, fostă solistă a Teatrului din Viena, care evoluează pe scene lirice prestigioase; Tatiana Costiuc, recunoscută pe mari scene ale

lumii; Mefodie Bujor, fost solist al teatrelor „Opera Nova” din Moscova, Opera Leipzig și Teatrului „Mariinski” din Sankt Petersburg, laureat al concursurilor internaționale de canto; Marcel Furnică, artist pe scenele din Italia; Ala Cheptene, fostă solistă a teatrelor din București și Craiova, evoluează cu succes pe numeroase scene europene; Iurie Gâscă și Iurie Macarenco, soliști ai Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” ș.a.

Din 1996, este președinte al juriului Festivalului-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Românei „Crizantema de Argint”. Membru al mai multor jurii internaționale, inclusiv președinte al Festivalului-Concurs Internațional de Muzică Ușoară „Două inimi gemene. In memoriam Doina și Ion Aldea-Teodorovici”. Invitat de onoare în juriile unor evenimente artistice din Kazahstan. Oferă masterclassuri tinerilor soliști de operă din Japonia, România, Kazahstan etc. Participă la concerte de romanțe.

Este reprezentantul elitei de operă din ultimul sfert de veac al secolului XX, promotor al artei lirice românești în întreaga lume.

Fenomenul „Mihail Munteanu” a suscitat mereu interesul presei internaționale. Dintre publicațiile care l-au elogiat menționăm: „Times” (Marea Britanie), „Minnesota Daily News” și „Kenosha News” din SUA, „Daily Express” (Filipine), „Le Monde” (Franța), „Il Piccolo” (Italia), „Reinhals” (Germania) ș.a.

Distincții și titluri pentru cariera de artist recunoscut pe plan european și mondi-

al: Artist Emerit din RSSM (1974), Ordinul URSS „Insigna de Onoare” (1980), Artist al Poporului din RSSM (1980), Artist al Poporului din URSS (1986), Premiului de Stat al RSSM (1988), „Cel mai bun Canto al Europei”, declarat de prestigioasa publicație „Times” din Marea Britanie (anii 1990), Ordinul Republicii (1993), doctor honoris causa al Universității de Arte „G. Enescu” din Iași (2007), doctor honoris causa al Universității „Ovidius” din Constanța (2008), doctor honoris causa al Institutului Umanitar și Medalia „George Enescu” (2010), doctor honoris causa al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2013), Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, categoria D „Arta Spectacolului” (2016, România) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 177-179; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 268-269; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 162.

Bibliografie selectivă:

Muntean, Mihail. Măiestrie de operă : programă analitică pentru ciclul I de studii universitare : domeniul de formare profesională 212 Muzică și arte interpretative : specialitatea 212.2 Canto academic / Mihail Muntean, Eleonora Constantinov ; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – 2010. – 11 p. – Nonpubl.

Muntean, Mihail. Montarea spectacolelor (clasa de operă) : programă analitică pentru ciclul II, masterat, studii universitare : domeniul de formare profesională 212 Muzică și arte interpretative : specialitatea 212.2 Canto academic / Mihail Muntean, Eleonora Constantinov ;

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – 2009. – 9 p. – Nonpubl.

Мунтян, Галина. Арии и романсы из репертуара Михаила Мунтяна : Исполнительский анализ : Научно-методическая работа / Галина Мунтян. – Кишинев : [S. n.], 2014. – 40 с.

Muntean, Mihail. Autograf pentru cititorii „U.M.” / Mihail Muntean // Univers muzical. – 2004. – Nr 5. – P. 38.

Muntean, Mihail. [Despre Eugen Doga] / Mihail Muntean // Eugen Doga : compozitor, academician / Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău, 2007. – P. 209-210.

Muntean, Mihail. [Despre Maria Bieșu] / Mihail Muntean // Bieșu, Maria. Viața mea e un turneu... / Maria Bieșu. – Chișinău, 2009. – P. 193.

Muntean, Mihail. Generațiile care vin vor transforma plaiul mioritic într-o țară de vis ... : De vorbă cu Mihail Muntean : [interviu cu interpretul de operă Mihail Muntean] / consemnare: Aurelian Dănilă // Dănilă, Aurelian. Scrieri despre operă : Articole, interviuri, lexicon / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 223-226.

Muntean, Mihail. Marele artist și prieten : [In memoriam Nicolae Sulac la 70 de ani de la naștere] / Mihail Muntean // Literatura și arta. – 2006. – 6 apr. – P. 7.

Muntean, Mihail. Miracolul prin care ne-am regăsit : Dialog cu Mihail Muntean, Artist al Poporului, laureat al Premiului de Stat // Colac, Tudor. Aureola Romanței : (Festivalul „Crizanțema de Argint” la 20 de ani) / Tudor Colac, consemnare: Mihai Morăraș. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – P. 34-35.

Muntean, Mihail. Noi facem istoria Teatrului : [Ninela Caranfil la 60 de ani] / Mihail Muntean // Glasul națiunii. – 2007. – 28 iun. – P. 3.

Muntean, Mihail. Orașul s-a maturizat odată cu mine : [gânduri bune pentru Chișinău de

Hramul orașului] / Mihail Muntean // Capitala. – 2005. – 13 oct. – P. 8.

Muntean, Mihail. Piese din repertoriu = Произведения из репертуара [Muzică] : [Pentru tenorșipian] / Mihail Muntean. – Chișinău : Reclama, 2006. – 196 p. : il.

Muntean, Mihail. Poezia și muzica : discursul Artistului Poporului Mihail Muntean în plenul Academiei de Științe a Republicii Moldova la acordarea titlului de doctor honoris causa, la 31 august 2013 / Mihail Muntean // Literatura și arta. – 2013. – 12 sept. – P. 7.

Muntean, Mihail. Școala noastră națională de operă / Mihail Muntean // Maria Bieșu – vocație și destin artistic / Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău, 2010. – P. 303.

Мунтян, Михаил. Рецензия на научно-методическую работу „В ожидании чуда” Константиновой Э. / Михаил Мунтян // В ожидании чуда : метод. рек. / Элеонора Константинова. – Кишинев, 2006. – P. 7. – Рец. на книгу: В ожидании чуда / Элеонора Константинова – Кишинев : АМТАР, 2006. – 141 с.

Mihail Muntean : Biobibliografie / alcăt.: Vasilisa Nechiforeac [et al.] ; coord.: Rodica Avasiloiu ; red. bibliogr.: Svetlana Teodor. – Chișinău : АМТАР, 2013. – 176 p.

Dănilă, Aurelian. Mihail Muntean : O viață dedicată operei = Жизнь посвященная опере / Aurelian Dănilă, Galina Socearova. – Chișinău : Prut Internațional, 2014. – 268 p.

Dănilă, Aurelian. Mihail Muntean : o viață în lumea muzicii / Aurelian Dănilă ; Academia de Stat a Moldovei. – Chișinău : Știința, 2013. – 216 p.

Nistoreanu, Elena. Contribuția tenorului Mihail Muntean la dezvoltarea artei vocale de operă în Republica Moldova : Teză de doctor în studiul artelor și culturologie : 653.01 Muzicologie / Elena Nistoreanu ; Academia de

Muzică, Teatru și Arte Plastice ; cond. șt.: dr. hab. Vladimir Axionov, dr. Svetlana Țircunova. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 212 p.

Nistoreanu, Elena. Mihail Muntean în arta vocală din Republica Moldova : Monografie / Elena Nistoreanu. – Chișinău : Pontos, 2020. – 296 p.

Dănilă, Aurelian. Opera națională în ultimul deceniu al secolului al XX-lea / Aurelian Dănilă // Artă și educație artistică. – 2007. – Nr 3 (6). – P. 7-17. – Se conțin date despre Mihail Muntean.

Nistoreanu, Elena. Ecourile ziaristice despre activitatea artistică a tenorului Mihail Muntean / Elena Nistoreanu // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2016. – Nr 2 (29). – P. 93-100.

Angelina Olaru

Herta MÜLLER
1953

Scriitoare germană de limbă germană și română, originară din România, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură.

S-a născut la 17 august 1953, în localitatea bănățeană Nițchidorf, un sat de șvabi din județul Timiș. Limba sa maternă e germana, a învățat româna abia la liceu. Mama sa a fost una dintre miile de șvabi, etnici germani din România, deportați, în 1945, în lagărele de muncă din URSS, temă care va fi dezvoltată mai târziu de către Herta Müller

în scrierile sale.

A absolvit Liceului Teoretic „Nikolaus Lenau” și Facultatea de Limbi Germanice la Universitatea de Vest din Timișoara. A făcut parte din grupul anticomunist studențesc – Grupul de acțiune „Banat” („Aktionsgruppe Banat”), alcătuit din nouă tineri scriitori care militau pentru libertatea de exprimare, pronunțându-se împotriva cenzurii.

Debutază ca scriitor în România în 1982, mai întâi, cu o contribuție într-un volum colectiv de versuri, și apoi, în același an, cu volumul de proză „Depresiuni” (în germană „Niederungen”), o versiune cenzurată. După apariția cărții în Germania, în 1984 în varianta sa necenzurată și a volumului „Omul este un mare fazan pe această lume” (1986), autoritățile din România i-au interzis să mai publice. Face demersuri pentru a emigra în Germania, în februarie 1987 emigrează în Republica Federală Germania împreună cu soțul ei de atunci, scriitorul Richard Wagner.

În Germania a publicat circa 30 de cărți, cele mai multe fiind de proză, dar și de eseistică, și de poezie. Din 1995, este membră a Academiei Germane pentru Limbă și Poezie (Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung). Fiind o scriitoare iubită și apreciată de către conașionalii săi, cu zeci de premii literare ale orașelor și landurilor germane, a fost nominalizată de către guvernul Germaniei de trei ori, în 1999, 2008 și 2009, pentru cel mai important premiu literar din lume, Premiul No-

bel. După apariția romanului „Leagănul respirației” (2009), în care a scris despre deportarea în Uniunea Sovietică a etnicilor germani din România, Academia Regală Suedeză i-a conferit Premiul Nobel pentru „densitatea poeziei și sinceritatea prozei cu care a descris plastic universul dezrădăcinașilor”, ea fiind a douăsprezecea femeie laureată a Premiului Nobel. Odată cu primirea prestigioasei distincții, Müller intră în rândul celor mai mari scriitori de limbă germană, alături de Thomas Mann, Herman Hesse, Heinrich Böll, Günter Grass sau Elfriede Jelinek, toți laureați ai Premiului Nobel pentru Literatură.

În 1993, regizorul român Stere Gulea a realizat, după romanul Hertei Müller „Încă de pe atunci Vulpea era Vânătorul” (în germană: „Der Fuchs war damals schon der Jäger”), filmul „Vulpe – vânător”, cu actorii Oana Pellea, Vasile Iusan, Dan Condurache, George Alexandru, Mara Grigore, Dorel Vișan și Claudiu Istdor în distribuție. Evenimentele prezentate în film sunt premergătoare revoltei timișorenilor din decembrie 1989.

Printre distincțiile neliterare ale scriitoarei, cele acordate mai mult pentru activitatea sa civică, se numără: Premiul „Franz Werfel” pentru Drepăturile Omului (2009), Marea Cruce de Merit cu stea a Ordinului de Merit al Republicii Federale Germania (2015), precum și Ordinul „Pour le Mérite” (2022).

Bibliografie selectivă:

Müller, Herta. Animalul inimii / Herta Müller ; trad. de Nora Iuga. – București : Univers, 1997. – 184 p.

Müller, Herta. Călătorie într-un picior / Herta Müller ; trad. din germană de Corina Bernic. – București : Humanitas Fiction, 2010. – 193 p.

Müller, Herta. Încă de pe atunci vulpea era vânătorul : Roman / Herta Müller ; trad. din germ. de Nora Iuga. – București : Humanitas Fiction, 2010. – 222 p.

Müller, Herta. Leagănul respirației / Herta Müller ; trad. din germană și note de Alexandru Al. Șahighian. – București : Humanitas Fiction, 2010. – 290 p.

Müller, Herta. Omul este un mare fazan pe lume / Herta Müller ; trad. din germană de Corina Bernic. – București : Humanitas Fiction, 2011. – 159 p.

Cenac, Oana Magdalena. Herta Müller „Regele se-nclină și ucide” / Oana Magdalena Cenac // Communication Interculturelle et Littérature. – 2012. – Vol. 2, Nr 2. – P. 254-256.

Müller Herta // Laureatii Premiului Nobel pentru literatură / red.: Dumitru Radu Popescu. – București : [S. n.], 1983. – P. 114-117.

Predoiu, Graziela. Dictatura și experiența totalitarismului în textele Hertei Müller / Graziela Predoiu // Vatra. – 2012. – Nr 1. – P. 31-38.

Prus, Elena. Herta Müller : Hermeneutica dictaturii / Elena Prus // Literatura în totalitarism și post-totalitarism : Teorii, practici și politici de reprezentare. – Chișinău, 2012. – P. 19-28.

Ana Struță

Eugeniu PLOHOTNIUC **1953**

Specialist în domeniul automatizării și telecomunicațiilor, doctor habilitat în fizică și matematică, profesor universitar.

S-a născut la 18 august 1953, în satul Băgrinești, raionul Florești.

După absolvirea școlii medii, și-a continuat studiile, la Facultatea de Fizică a Universității de Stat din Chișinău (1970-1975, USC; actualmente, Universitatea de Stat din Moldova). În anii 1981-1982, și-a făcut stagiul de cercetare la Institutul de Radiotehnică și Electronică al Academiei de Științe a URSS, din Moscova. Ulterior, a urmat studii de doctorat în cadrul aceleiași instituții (1982-1986).

Formare continuă: în arhitectura calculatoarelor – la Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași (1996); administrarea procesului de studiu în universitate – la Universitatea de Stat din Illinois (SUA, 2002); la Centrul de Inovații și Transfer Tehnologic în cadrul proiectului „Transferul experienței cehe de reforme economice: suport pentru dezvoltarea capacităților inovatoare și antreprenoriale în Moldova”

(Praga, 2010) ș.a.

În anii 1974-1975, și-a început activitatea în calitate de laborant al Catedrei de optică și spectroscopie al USC, ulterior, fiind laborant superior în aceeași structură universitară (1975-1978). În perioada 1978-1981, a fost asistent, la Catedra de discipline tehnice generale, în cadrul Institutului Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți (1978-1981; azi, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți – USARB).

După cinci ani de studii doctorale în Moscova, a revenit la Institutul din Bălți, unde a activat pe parcursul întregii sale cariere, parcurgând toate etapele ierarhice de activitate didactică: de lector, lector superior, conferențiar universitar al Catedrei de discipline tehnice generale (1986-1999), prodecan al Facultății de Discipline Tehnice Generale (1990-1994), decan al Facultății de Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică (1994-2003). În perioada 2000-2005, a fost expert al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Guvernului Republicii Moldova (2000-2005).

În 2003-2013, a lucrat în calitate de conferențiar universitar la Catedra de informatică aplicată și tehnologii informaționale, precum și de șef al aceleiași structuri. În anii 2005-2007, a fost secretar științific al Senatului USARB, rector interimar și rector al USARB (2007-2010).

Din 2013, a fost șef al Catedrei de informatică aplicată și tehnologii informaționale, conferențiar universitar în

instituția bălțeană.

Cursuri predate: „Arhitectura și organizarea calculatorului”, „Arhitectura și principiile de lucru ale dispozitivelor periferice”, „Optimizarea sunetului și imaginilor”, „Radioelectronica”, „Radiofizica”, „Informatica generală” ș.a.

A desfășurat cercetări științifice în radiofizică, radioelectronica, propagarea undelor electromagnetice, proiectarea aparatului radioelectronice. Despre rezultatele cercetărilor sale a scris în circa 40 de lucrări, prezentate la conferințe naționale și internaționale: Simpozionul Internațional „Electromagnetic Theory” (Budapesta, 1986); Conferința Unională „Распространение радиоволн” (Alma-Ata, 1987); General Assembly of the International Union of Radio Science (Kyoto, 1993); Congresul XVIII al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte „Moldova: deschideri științifice și culturale spre Vest” (Chișinău, 1993); a II-a Conferință Internațională de Invenții (Iași, 1994); Simpozion Internațional „Sisteme de legătură cu spectrul împrăștiat” (București, 1994); al III-lea Salon Internațional al Invențiilor, Cercetării și Transferului Tehnologic (Iași, 1996); Conferința Internațională „Reforma învățământului: teorie și practică” (Bălți, 2002) ș.a.

Conducător științific și responsabil în cadrul proiectelor de cercetare din domeniul radiofizicii (propagarea undelor radio prin ionosferă).

Rezultatele studiilor savan-

tului se regăsesc în peste 100 de lucrări publicate, inclusiv în două monografii, într-un manual, patru programe analitice, 38 de teze, peste 35 de articole științifice: „Informatica generală” (2001), „Procese dinamice în ionosferă – metode de cercetare” (2006), „Ionosphere and applied aspects of radio communication and radar (2008)” ș.a.

Activitatea fructuoasă i-a fost gratificată cu multiple distincții și diplome: Medalia de Aur la al II-lea Salon Internațional al Invențiilor, Cercetării și Transferului Tehnologic (Iași, 1994); Medalia de Aur la al III-lea Salon Internațional al Invențiilor, Cercetării și Transferului Tehnologic (Iași, 1996); Medalia de Bronz, la al III-lea Salon Internațional al Invențiilor, Cercetării și Transferului Tehnologic (Iași, 1996); Diploma de gradul III la Salonul Internațional pentru Tineret „Invenție-Creativitate” (Chișinău, 1996); Medalia „Henri Coandă”, clasa I, a Societății Inventatorilor Români și a Institutului de Invenție a României, pentru merite deosebite în creația tehnică (Iași, 1998); Diploma de gradul III la Expoziția Internațională specializată „INFOINVENT-99” (Chișinău, 1999); Diploma de gradul I la Expoziția-Târg Regională specializată (Bălți, 2001); Cavaler al Ordinului Național „Gloria Muncii” (Chișinău, 2006); Diploma și Medalia de Aur la cel de-al XV-lea Salon Internațional al Invențiilor, Cercetării și Transferului Tehnologic (Iași, 2011) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Cultura tehnică – component important al culturii generale : Conferință științifică republicană consacrată jubileului de 50 de ani al Facultății Tehnică, Fizică și Matematică / colegiul red.: Eugen Plohotniuc [et al.]. – Bălți : Universitatea de Stat „Alec Russo”, 1997. – 86 p.

Plohotniuc, Eugeniu. Informatica generală / Eugeniu Plohotniuc ; Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „A. Russo”, 2001. – 304 p.

Plohotniuc, Eugeniu. Ionosphere and applied aspects of radio communication and radar / E. Plohotniuc, N. Blaunstein. – New York: CRC Press, Taylor&Francis Group, 2008. – 577 p.

Plohotniuc, Eugeniu. Procese dinamice în ionosferă – metode de cercetare / E. Plohotniuc, V. Ureadov, V. Ivanov. – Iași : Tehnopress, 2006. – 284 p.

Plohotniuc, Eugeniu. Constituirea și evoluția studiilor la masterat în țările Uniunii Europene / Eugeniu Plohotniuc, Viorica Efremov // Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele colloquia professorum. Ediția a 3-a, 12 octombrie 2012, Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2014. – P. 17-22.

Plohotniuc, Eugeniu. Dinamica neomogenităților ionosferice inițiate de procese seismice / Eugeniu Plohotniuc, Irina Borisova // Fizică și tehnică : procese, modele, experimente. – 2012. – Nr 2. – P. 48-52.

Plohotniuc, Eugeniu. Operating principles of LFM ionosondes / Eugeniu Plohotniuc // Fizică și tehnică : procese, modele, experimente. – 2008. – Nr 1. – P. 70-84.

Plohotniuc, Eugeniu. Proiectarea digitală a sistemelor radio/telecomunicații / Eugeniu Plohotniuc // Fizică și tehnică :

procese, modele, experimente. – 2008. – Nr 2. – P. 80-81.

Plohotniuc, Eugeniu. Savantul Nicolae Filip – 90 de ani de la naștere / Eugeniu Plohotniuc // Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele colloquia professorum. Ediția a 6-a, 29 septembrie 2016, Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „Alec Russo”. – 2017. – Vol. 1. – P. 5-10.

Plohotniuc, Eugeniu. Sistemul de sondare oblică a ionosferii / Eugeniu Plohotniuc, Serghei Botnariuc, Ion Țigănaș // Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele conferinței științifice cu participare internațională. Ediția a 10-a, 8 octombrie 2021, Bălți. – Bălți : Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2021. – Vol. 1. – P. 132-137.

Plohotniuc, Eugeniu. Un model parametric de propagare a undelor radio în mediul urban / Eugeniu Plohotniuc // Fizică și tehnică : procese, modele, experimente. – 2006. – Nr 1. – P. 52-63.

Диагностика искусственно-возмущенной ионосферы с помощью современной техники зондирования / Е. Ф. Плохотнюк, В. П. Урядов, В. Г. Вертоградов [и др.] // Электромагнитные волны и электронные системы. – 2010. – Т. 15, № 5. – С. 22-29.

Eugeniu Plohotniuc // Universitari bălțeni : Dicționar biobibliografic / alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotescu. – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 124-127.

Maria S. Ciobanu

Andrei Gabriel PLEȘU 1948

Scriitor și eseist român, filosof, estetician, istoric al artei, stilist al limbii române, doctor în științe istorice.

S-a născut la 23 august 1948, la București, în familia chirurgului Radu Pleșu. A început școala primară la Sinaia (1955), continuând-o la Pârscov, județul Buzău (1956-1957), și încheind-o la București (1959).

După Liceul „Spiru Haret” din București (actualmente, Colegiul Național „Spiru Haret”), absolvit în 1966, a urmat cursurile Facultății de Arte Plastice, Secția de istoria și teoria artei din cadrul Universității din București, până în 1971. În 1980, a obținut titlul de doctor în istoria artei, cu teza „Sentimentul naturii în cultura europeană”. A fost bursier „Humboldt”, la Universitatea din Bonn (1975-1977) și la Universitatea din Heidelberg (1983-1984). Este unul dintre cei mai străluciți exponenți ai Școlii de la Păltiniș (un grup de tineri intelectuali români constituit în jurul filosofului Constantin Noica).

A devenit membru al Partidului Comunist Român, în 1968, la 20 de ani. A fost exclus din partid în 1982, fiind acuzat de implicare în „afa-

ceră Meditației Transcendentale”, un dosar fabricat de autoritățile comuniste pentru a compromite o serie de intelectuali incozi. A fost „exilat” la Tescani și i s-a luat dreptul de semnătură.

După Revoluția din Decembrie 1989, a fost ministru al culturii (1989-1991) în guvernul condus de Petre Roman. Două dintre realizările majore din timpul mandatului său sunt: transformarea fostei Edituri politice, în Editura „Humanitas” și a Muzeului de Istorie a PCR, în Muzeul Țăranului Român. Din 1997 până în 1999, a condus Ministerul de Externe al României, iar în perioada 2004-2005, a fost consilier prezidențial pentru relații internaționale.

Din 1990, a susținut cursuri de filosofia religiei la Facultatea de Filosofie a Universității din București. Este fondator și director al săptămânalului „Dilema”, mai târziu „Dilema veche” (1993), în care publică ani la rând, săptămânal, câte un editorial. În 1994, a înființat Fundația „Noua Europă” și Colegiul „Noua Europă” din București (New Europe College), un institut de studii avansate, fiind și primul rector al acestuia.

A publicat peste 20 de volume, titluri de referință în cultura română: „Călătorie în lumea formelor” (1974), „Pitoresc și melancolie: o analiză a sentimentului naturii în cultura europeană” (1980), „Minima morală (elemente pentru o etică a intervalului)” (1988), „Jurnalul de la Teșcani” (1993), „Limba păsărilor” (1994), „Despre îngeri” (2003), „Obscenitatea

publică” (2004), „Comedii la porțile Orientului” (2005), „Despre frumusețea uitată a vieții” (2011), „Parabolele lui Iisus: adevărul ca poveste” (2012), „Din vorbă-n vorbă” (2013), „Neliniști vechi și noi” (2016), „Despre inimă și alte eseuri” (2017), „Pe mâna cui suntem?” (2018) ș.a.

Majoritatea cărților sale au fost reeditate, unele chiar și de cinci-șase ori, fiind traduse în limbi de circulație europeană și nu doar.

Premii și distincții: Premiul pentru critică de artă al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1980), Premiul pentru eseu al Asociației Scriitorilor din București (1980), Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din România (1994), Premiul pentru critică și eseu al Asociației Scriitorilor din București pentru volumul „Chipuri și măști ale tranziției” (1996), Premiul Asociației Scriitorilor Profesioniști din România pentru cea mai bună carte a anului („Chipuri și măști ale tranziției”, 1996), Premiul Grupului pentru Dialog Social (1999), Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1995), Premiul Asociației Editorilor din România, categoria „Succesul Anului”, pentru cartea „Despre îngeri” (2003) ș.a.

Activitatea sa a fost apreciată și la nivel internațional de către cele mai importante foruri academice și de artă europene cu următoarele distincții: Commandeur de l'Ordre des Arts et des Lettres, Paris (1990); New Europe Prize for Higher Education and Research, acordat la Ber-

lin de Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences, Stanford; Institute for Advanced Study, Princeton, National Humanities Center, Research Triangle Park, North Carolina; Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences; Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences; Uppsala și Wissenschaftskolleg zu Berlin (1993); Premiul Academiei Brandenburgice de Științe din Berlin (1996); Medalia „Goethe”, Institutul „Goethe” din Germania (1999); Ordre National de la Légion d’Honneur al Franței (în martie, în gradul de „Commandeur” și în decembrie, în gradul de „Grand Officier”, 1999); Premiul „Mitteleuropa”, acordat de Institut für den Donaauraum und Mitteleuropa, Viena (2002); Premiul „Joseph-Bech”, acordat de Fundația „Alfred Toepfer” F.V.S., Hamburg (2002) ș.a.

Este doctor honoris causa al Universității „Albert Ludwig” din Freiburg (2000) și al Universității „Humboldt” din Berlin (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 277-278.

Bibliografie selectivă:

Pleșu, Andrei. Despre bucurie în Est și în Vest și alte eseuri / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2009. – 134 p.

Pleșu, Andrei. Despre inimă și alte eseuri / Andrei Pleșu ; red.: Lidia Bodea. – București : Humanitas, 2017. – 159 p.

Pleșu, Andrei. Despre îngeri / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2008. – 287 p.

Pleșu, Andrei. Din vorbă-n vorbă : 23 de ani de întrebări și răspunsuri / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2013. – 470 p.

Pleșu, Andrei. Față către față : Întâlniri și portrete / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2011. – 304 p.

Pleșu, Andrei. Jurnalul de la Teșcani / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 1993. – 129 p.

Pleșu, Andrei. Limba păsărilor / Andrei Pleșu. – Ed. a 2-a. – București : Humanitas, 1997. – 248 p.

Pleșu, Andrei. Minima morală : Elemente pentru o etică a intervalului / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2008. – 151 p.

Pleșu, Andrei. Note, stări, zile : 1968-2009 / Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2010. – 261 p.

Pleșu, Andrei. Parabolele lui Iisus : Adevărul ca poveste / Andrei Pleșu ; red.: Lidia Bodea, Anca Lăcătuș. – București : Humanitas, 2012. – 314 p.

Felecan, Nicolae. Limbajul religios-filozofic în scrierile lui Andrei Pleșu / Nicolae Felecan // Filologia modernă : realizări și perspective în context european. Semiotica și hermeneutica textului / coord.: Aliona Grati, Inga Ciobanu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 114-121.

Pleșu Andrei // Dicționarul general al limbii române : P-R. – București : Univers Enciclopedic, 2006. – P. 277-279.

Ana Struță

Efm BADINTER
1933-2013

Specialist în tehnică electronică, doctor în științe tehnice, cercetător științific, inventator.

S-a născut la 24 august 1933, la Chișinău și a decedat în același oraș, la 27 aprilie 2013.

După absolvirea cu medalie de argint a școlii medii din localitatea Buiucani în 1951, și-a continuat studiile la Institutul de Oțel și Aliaje din Moscova (1951-1956). În 1975, și-a susținut teza de doctor în științe tehnice și, ulterior, cea de doctor habilitat.

A activat în calitate de inginer la Uzina „Elektrostal”, în regiunea Moscova (1956-1958). Din 1958 a revenit la Chișinău, unde a lucrat ca asistent principal de laborator în cadrul Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS.

În 1959, a fost unul dintre fondatorii Institutului de Cercetări Științifice pentru Aparatură Electrică din Chișinău (redenumit, în 1996 – Institutul de Cercetări Științifice „ELIRI”), unde a activat în următoarele funcții: colaborator științific inferior (1959-1961), colaborator științific superior (1961-1964), șef de laborator (1964-1979), director adjunct

pentru știință (1979-1985). Din 1986, a exercitat funcția de director al respectivei instituții, unde a activat până în 2013.

Tânărul cercetător și-a creat o carieră științifică și administrativă solidă, principalele sale domenii de interese de cercetare fiind microfirele turnate în izolarea sticlei, electronica, microelectronica, radioelectronica și, mai recent, nanotehnologiile.

Una dintre primele sale lucrări se referă la investigarea interdependențelor dintre parametrii de ieșire ai microsârmei turnate în izolația din sticlă și parametrii tehnologici de intrare ai procesului de turnare. Metoda „sârmei orizontale” a fost utilizată în dezvoltarea instalațiilor „УИМП” tip, pentru investigarea și controlul producției de microsârmă turnată, microsârmă de desen și proprietățile micro-panglici.

Acestea și-au găsit aplicații practice în controlul producției la Uzina „Micron” din Chișinău (fosta „Mikroprovod”), specializată în producerea de instalații de turnare a microfibre, etaloane pentru metrologie și aparate pentru detectarea hârtiilor de valoare falsificate, și „Tbil-Pribor” (Tbilisi), precum și în laboratoarele de cercetare ale Institutului de Inginerie al Academiei Ruse de Științe (Moscova), Institutul de Aliaje de Precizie (Moscova), Institutul Central de Proiectare și Inginerie de Cercetare „I. Polzunov” (Sankt Petersburg), Departamentul de proiectare al Fabricii „Vibrator” (Sankt Petersburg) și alte instituții de cercetare.

Instalațiile de tip „УИМП” au fost furnizate în baza acordurilor de licență către Republica Federală Germania, Rusia, Georgia, România și alte țări. Peste 50 de instalații au fost fabricate de Institutul „ELIRI” și Uzina Experimentală a AȘM.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 150 de publicații științifice și în monografia „Microconductor turnat și proprietățile lui”. În baza celor peste 120 de brevete de invenții ale savantului, au fost produse zeci de tipuri de produse ale tehnicii electronice și aparatajului.

A exercitat și funcția de membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Republicii Moldova.

Pentru activitate merituoașă, a primit Premiul de Stat al RSSM în domeniul științei și tehnologiei (1974), titlul Inventator Emerit al Moldovei, Premiul „S. Vavilov” al Societății Științifice Tehnologice a Uniunii Sovietice în domeniul ingineriei științifice.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 209-210.

Bibliografie selectivă:

***Badinter, Efim.** Microfir turnat și aplicarea acestuia în știință și tehnologie / Efim Badinter. – Chișinău : Știința, 1988.

***Badinter, Efim Ya.** Microfir în instrumentare / E. Ya. Badinter, Yu. I. Avvakumov, I. F. Drabenko. – Chișinău : Știința, 1974.

***Badinter, Efim Ya.** Microfir turnat și proprietățile sale / E. Ya. Badinter, N. R. Berman, I. F. Drabenko. – Chișinău : Știința, 1973.

Бадинтер, Е. Я. Литой микропровод и его применение в науке и технике / Е. Я. Бадинтер. – Кишинёв : ШТИИНЦА, 1988. – 423 с.

Бадинтер, Е. Я. Литой микропровод и его свойства / Е. Я. Бадинтер, Н. Р. Берман, И. Ф. Драбенко. – Кишинёв : ШТИИНЦА, 1973. – 318 с.

Бадинтер, Е. Я. Микропровод в приборостроении / Е. Я. Бадинтер, Ю. И. Аввакумов, И. Ф. Драбенко. – Кишинёв : ШТИИНЦА, 1974.

Badinter, Efim. Business – incubatorul inovațional / Efim Badinter, Simion Sîrcu // Valorificarea rezultatelor științifice – baza dezvoltării durabile a economiei naționale : Conferința Științifică Republicană, 16 iunie 2004. – Chișinău, 2004. – P. 144-146.

Badinter, Efim. Centrul regional de cercetări și de elaborare a tehnicii electronice și de aparataj de destinație civilă pe baza materialelor și tehnologiilor noi / Efim Badinter // Valorificarea rezultatelor științifice – baza dezvoltării durabile a economiei naționale : Conferința Științifică Republicană, 16 iunie 2004. – Chișinău, 2004. – P. 146-147.

Badinter, Efim. Infrastructura inovațională ca interfață a parteneriatului științei cu alte comunități / Efim Badinter, Alexandru Buzdugan, Valeriu Canțer // Valorificarea rezultatelor științifice – baza dezvoltării durabile a economiei naționale : Conferința științifică republicană, 16 iunie 2004. – Chișinău, 2004. – P. 40-44.

****Exceptional integration of metal or semimetal nanowires in human-hair-laik glass fiber** / E. Badinter, A. Ioisher, I. Tighineanu [et al.] // Materials Letters. – 2010. – Nr 64. – P. 1902-1904.

****Бадинтер, Ефим.** Гальваномагнитные микродатчики положения на базе германиевого микропровода / Ефим Ба-

динтер, Александр Иойшер // Технология и конструирование в электронной аппаратуре. – 2006. – № 1. – С. 31.

****Бадинтер, Ефим.** Литой микропровод в стеклянной изоляции / Ефим Бадинтер // Приборы. – 2005. – № 5. – С. 35.

Badinter Efim // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 1. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 13-14.

Ioișer, Anatolii. În memoria lui Efim Badinter / Anatolii Ioișer // Revista moldovenească de științe fizice. – 2013. – Nr 1/2 (12). – P. 129-135.

Maria S. Ciobanu

Alexandru ȘOLTOIANU 1933-2022

Istoric, orientalist, jurnalist, autor de samizdat, deținut politic, disident politic basarabean, membru al Frontului Național Patriotic din Moldova.

S-a născut la 24 august 1933, în satul Inești, județul Orhei, România (actualmente, raionul Telenești), într-o familie de țărani. A decedat la 13 aprilie 2022, în localitatea Grădinari, județul Olt.

În prima jumătate a anilor '50 ai secolului XX, a studiat la Școala de Vinificație din Chișinău. Pentru că nu recunoștea marxism-leninismul ca știință și nu se putea împăca cu fărădelegile,

teroarea, dezmațul tiraniei comuniste și al regimului de ocupație, el a decis că, pentru a organiza o rezistentă anticomunistă eficientă, trebuie să studieze la Institutul de Relații Internaționale din Moscova. În 1959, Alexandru Șoltoianu a fost înmatriculat la Facultatea de Orientalistică, pe care a absolvit-o în 1965.

Revine în Basarabia și se angajează în calitate de conferențiar (a predat cursul de Istorie a Orientului) la Universitatea de Stat din Chișinău. Timp de doi ani, a scris comentarii de politică externă pentru radioul și televiziunea din RSSM. În 1967, s-a mutat înapoi, la Moscova, pentru a face aspirantura. Lucrează ca redactor la radioul sovietic, Departamentul de programe pentru țările din Orientul Apropiat și Mijlociu (1969).

La Chișinău, a fondat și a condus formațiunea clandestină Partidul Renașterii Naționale din Moldova, care făcea parte din Frontul Patriotic Național din Moldova, ambele organizații conspirative de renaștere națională a basarabenilor. Camarazii săi de luptă și conducători ai acestor organizații erau: Gheorghe Ghimpu, Valeriu Graur, Mircea Druc, Tudor Basarabeanu, Alexandru Usatiuc-Bulgăre, Mihai Moroșanu și alți temerari, care și-au propus readucerea Basarabiei în granițele istorice ale României.

În 1972, pe când era aspirant al Institutului de Relații Internaționale din Moscova, a fost arestat de Serviciul sovietic de securitate (KGB),

pentru că a semnat o scrisoare colectivă a luptătorilor basarabeni către Nicolae Ceaușescu, în care solicita punerea problemei de readucere a Basarabiei la sânul Patriei. Tinerii unioniști Alexandru Șoltoianu, Gheorghe Ghimpu, Alexandru Usatiuc și Valeriu Graur au fost acuzați de „activitate antisovietică” și condamnați la ani grei de gulag. Șoltoianu a petrecut 14 ani în închisorile sovietice (1972-1986). A fost încarcerat mai întâi în Lagărul Nr. 19 din Mordovia, unde se afla și Gheorghe Ghimpu, iar mai devreme, tot acolo, și-au executat condamnările Pantelimon Halippa, Spiridon Magari și alți luptători remarcabili pentru libertate și românism. Apoi, a fost transferat într-un lagăr din orașul Perm, în ultima parte a surghiunului aflându-se în Kâzâlorda, Kazahstan.

După eliberarea sa din detenție, s-a stabilit cu traiul la Tiraspol, însă, în 1988, s-a mutat din nou la Moscova. În 1990 a încercat să candideze la funcția de deputat în Sovietul Suprem al URSS, dar i-a fost refuzată înregistrarea în campania electorală. În același an, a revenit în Republica Moldova. Odată cu reformarea (naționalizarea) Securității Republicii Moldova la începutul anilor '90, a fost angajat consilier al ministrului securității naționale din Republicii Moldova, iar în 1994, odată cu accederea la putere a forțelor de stânga, a fost demis din funcție.

În perioada 1998-2000, a fost vicepreședinte al Comitetului executiv al Asociației Victimelor Regimului Co-

munist de Ocupație și a Veteranilor de Război ai Armatei Române.

În 2010, președintele interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, l-a decorat cu Ordinul Republicii.

În cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în 2010, a fost înființată Colecția „Alexandru Șoltoianu”, care se află în grija Secției Carte veche și rară, cuprinzând 400 de volume și

sute de articole despre istoria Basarabiei și a Țării Românești donate personal de către Alexandru Șoltoianu. Donatorului i-a fost înmânat un Testimoniu de noblețe și grațitudine din partea instituției.

Șoltoianu, Alexandru. Gheorghe Chimpu – patriot al neamului / Alexandru Șoltoianu //

Literatura și arta. – 2001. – 8 noiem. – P. 7.

Șoltoianu, Alexandru. Prizonieri români în URSS / Alexandru Șoltoianu // Cohorta. – 2010. – Nr 1/2. – P. 74-81.

Roșca, Denis. Șoltoianu Alexandru // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2018. – P. 546.

Ana Struță

Septembrie

2023

Amândoi.

1968, ulei pe pânză, 160 x 110 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni		4	11	18	25
Marți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Sâmbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	

100 de ani de la nașterea lui **Virgil Preda**, pictor român, personalitate de prim rang a artei plastice românești (2 sept. 1923 – 23 oct. 2011).

170 de ani de la nașterea lui **Wilhelm Friedrich Ostwald**, chimist german, fizician, filosof și profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru Chimie (2 sept. 1853 – 4 apr. 1932). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 219-220.*

95 de ani de la nașterea lui **Ion Druță**, prozator, dramaturg, publicist, membru de onoare al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (3 sept. 1928). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 189-192; CN 2008, p. 296-300; CN 2018, p. 176-177.*

120 de ani de la nașterea lui **Dumitru Balaur**, preot, cărturar, folclorist, profesor de religie, traducător, publicist, originar din Basarabia (4 sept. 1903 – 19 apr. 1996).

70 de ani de la nașterea **Valeriei Dascăl**, jurnalistă și scriitoare (5 sept. 1953).

160 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Miculescu**, fizician român, doctor în fizică, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (6 sept. 1863 – 29 dec. 1937).

80 de ani de la nașterea **Victoriei Bucov**, doctor habilitat în științe medicale, profesoară cercetătoare (9 sept. 1943).

80 de ani de la nașterea **Leonorei Sâdnic**, critic de artă, jurnalistă, pedagogă (9 sept. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 221-222.*

80 de ani de la nașterea **Danei Dumitru**, prozatoare română, critic și istoric literar (9 sept. 1943 – 10 oct. 1987).

60 de ani de la nașterea lui **Mihail Gălățeanu**, poet român, membru al Uniunii Scriitorilor din România (11 sept. 1963).

190 de ani de la inaugurarea, la Chișinău a **Gimnaziului de Băieți Nr. 1**, devenit, după 1918,

Liceul „B. P. Hasdeu” (12 sept. 1833). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 307-308.*

140 de ani de la nașterea lui **Constantin Ionescu-Mihăiești**, medic microbiolog și imunolog, doctor în medicină, profesor universitar, unul dintre fondatorii școlii românești ai patologiei experimentale, membru titular al Academiei Române (12 sept. 1883 – 14 apr. 1962). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 223.*

80 de ani de la nașterea lui **Visarion Gamurari**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, cercetător științific (13 sept. 1943 – 13 dec. 2011).

80 de ani de la nașterea **Nataliei Tarasenco**, pictoriță, graficiană (13 sept. 1943 – 1 febr. 1995).

50 de ani de la nașterea lui **Roman Iagupov**, cântăreț de rock alternativ, fondator și solist vocal al formației „Zdob și Zdub”, Artist al Poporului (13 sept. 1973).

150 de ani de la nașterea lui **Constantin Carathéodory**, matematician grec, cercetător științific, specialist în domeniul termodinamicii, profesor universitar (13 sept. 1873 – 2 febr. 1950).

170 de ani de la nașterea lui **Radu Rosetti**, scriitor, istoric, genealog, om politic și de stat român (14 sept. 1853 – 12 febr. 1926). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 195-196.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexei Botoșanu**, cimpoier și clarinetist (15 sept. 1923 – 19 apr. 1984). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 310.*

90 de ani de la nașterea lui **Valentin Koreakin**, grafician (15 sept. 1933).

80 de ani de la nașterea lui **Victor Nevoie**, dirijor de cor, pedagog, compozitor, Maestru în Artă (15 sept. 1943).

70 de ani de la nașterea lui **Anatolie Sidorenko**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-

matematice, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (15 sept. 1953).

110 ani de la nașterea lui **Teodor Nencev**, poet și redactor de origine basarabeană, publicist (16 sept. 1913 – 3 noiem. 1944). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 97.*

60 de ani de la nașterea **Larisei Zubcu**, muziciană, filologă, jurnalistă, manager în domeniul artei muzicale, Maestru în Artă (16 sept. 1963).

200 de ani de la stingerea din viață a lui **Gheorghe Lazăr**, cărturar iluminist, fondatorul învățământului în limba română în Țara Românească, inginer, pedagog, teolog, traducător (5 iun. 1779/9 ian. 1782 – 17 sept. 1823). *A se vedea și art. din CB 1993, p. 93-95; CB 1998, p. 147; CN 2013, p. 225.*

70 de ani de la nașterea lui **Valentin Teodosiu**, actor român de teatru și cinema (17 sept. 1953).

50 de ani de la prima ședință a **Cenaclului „Flacăra”**, manifestare cultural-artistică inițiată de poetul Adrian Păunescu (17 sept. 1973).

60 de ani de la nașterea lui **Tudor Casapu**, halterofil, maestru emerit al sportului, antrenor emerit, lucrător emerit în domeniul culturii fizice și sportului, singurul campion olimpic moldovean într-o probă individuală (18 sept. 1963).

110 ani de la nașterea lui **Mihail Arnăutu**, bariton dramatic, profesor de canto (19 sept. 1913 – 22 mar. 1995).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Corneiciuc**, inginer, doctor în științe tehnice, conferențiar universitar (21 sept. 1943).

170 de ani de la nașterea lui **Heike Kamerlingh-Onnes**, fizician olandez, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (21 sept. 1853 – 21 febr. 1926). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 228; CN 2016, p. 70.*

120 de ani de la nașterea lui

Ion Diaconu, folclorist și etnograf român, dialectolog, publicist, profesor (24 sept. 1903 – 9 dec. 1984).

80 de ani de la nașterea lui **Ionel Valentin Vlad**, inginer electronist, fizician, doctor în științe fizice, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române (22 sept. 1943 – 24 dec. 2017). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 229.*

110 ani de la nașterea **Mariiei Tănase**, cântăreață română de muzică populară, figură legendară a cântecului popular și a teatrului de revistă (25 sept. 1913 – 22 ian. 1963). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 199-201; CN 2008, p. 319-320; CN 2013, p. 230-232.*

150 de ani de la nașterea lui **Alexei Șciusev**, arhitect, istoric și teoretician al artei, academician al Academiei de Arte a Imperiului Rus, membru al Academiei de Științe a URSS (26 sept. 1873 – 24 mai 1949). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 236.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Bradu**, critic și istoric li-

terar, cercetător (26 sept. 1933 – 29 mai 1994). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 202-203; CN 2013, p. 234.*

90 de ani de la nașterea lui **Corneliu Dumbrăveanu**, compozitor și dirijor (26 sept. 1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 321.*

100 de ani de la nașterea **Ariadnei Șalari**, prozatoare, scriitoare pentru copii, publicistă (27 sept. 1923 – 3 aug. 2016). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 322.*

120 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ciucurencu**, plastician și profesor român, lipovean românizat, membru corespondent al Academiei Române (27 sept. 1903 – 27 dec. 1977). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 205-206.*

90 de ani de la nașterea lui **Grigore Hagi**, poet român (27 sept. 1933 – 13 febr. 1985).

70 de ani de la nașterea lui **Nicolai Trusevici**, economist, doctor în economie, conferențiar universitar (28 sept. 1953).

220 de ani de la nașterea lui **Prosper Mérimée**, scriitor, istoric, arheolog francez, considerat creatorul nuvelei realiste franceze (28 sept. 1803 – 23 sept. 1870). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 206-208.*

100 de ani de la nașterea lui **Marcello Mastroianni**, actor italian de teatru și film (28 sept. 1923 – 19 dec. 1996). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 323.*

100 de ani de la inaugurarea monumentului „**Apostolii Basarabeni, Martiri**”, care îi înfățișează pe Alexei Mateevici, Simeon Murafa, Andrei Hodorogea, în Grădina Catedralei din Chișinău (29 sept. 1923 – 28 iun. 1940, reconstituit, în 2016). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 238.*

80 de ani nașterea lui **Lech Wałęsa**, om politic polonez, lider sindical și lider pentru drepturile omului din Polonia. Laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 1983 (29 sept. 1943).

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Serbușca**, violonist, dirijor de orchestră, Maestru în Artă (30 sept. 1953).

Ion DRUȚĂ
1928

Prozator, dramaturg, eseist, membru de onoare al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, stabilit la Moscova.

S-a născut la 3 septembrie 1928, în satul Horodiște, județul Soroca, Regatul României (în prezent, raionul Dondușeni), în familia lui Pantelei, zugrav de biserici, și a Soficăi, țărancă de origine ucraineană. În 1939, familia s-a mutat în satul Ghica Vodă, raionul Drochia. A făcut șapte clase de școală românească, pe când Basarabia făcea parte din Regat. Imediat după război, a urmat cursurile de tractoriști (1945) și pe cele ale unei școli de silvicultură (1946). A absolvit cursurile de literatură la Institutul de Literatură „Maxim Gorki” al Uniunii Scriitorilor din URSS (1957).

Primul său loc de muncă a fost acela de secretar al Sovietului sătesc din Ghica Vodă. În perioada 1947-1950, și-a satisfăcut serviciul militar în rândurile Armatei Sovietice. După demobilizare, s-a stabilit la Chișinău și a activat în calitate de reporter la redacția ziarului republican „Țăranul sovietic” și apoi, la revista „Femeia Moldovei”

(1950-1953).

A debutat în 1951 cu povestirea „Problema vieții”, publicată în revista „Octombrie”. După câteva cărți de proză scurtă – „La noi în sat” (Editura de Stat a Moldovei, 1953); „Poveste de dragoste” (Editura de Stat a Moldovei, 1954) – s-a bucurat de primul său mare succes public cu nuvela „Frunze de dor” (Editura de Stat a Moldovei, 1957), o tulburătoare poveste de dragoste, având ca fundal viața țăranului basarabean în ultimele luni ale celui de-Al Doilea Război Mondial și cele imediat de după.

Au urmat o serie de titluri care i-au adus consacrarea: „Dor de oameni” („Cartea Moldovenească”, 1959); „Piept la piept” („Cartea Moldovenească”, 1964); „De la verde pân-la verde” („Literatură Artistică”, 1982); „Biserica Albă” („Literatură Artistică”, 1988) ș.a.

Un caz aparte în activitatea sa de creație îl constituie romanul-dilogie „Povara bunătații noastre”. Temându-se de cenzura din RSSM, scriitorul a trimis o traducere a acestuia în limba rusă pentru redacția revistei „Drujba narodov” de la Moscova. Prima parte a dilogiei, „Balade din câmpie”, a fost publicată în 1968, tot la Moscova, în limba rusă, într-un supliment al revistei „Drujba narodov”, editat de Casa Editorială „Izvestia” din capitala RSFSR, cu ilustrații ale renumitului pictor Igor Ogurțov.

Prima ediție în limba română (cu caractere chirilice) a dilogiei a fost publicată în 1970 la Editura „Cartea Moldovenească”, iar ediția defi-

nitivă a apărut în 2012, după mai multe ediții revizuite și completate.

Problematica din proza lui Ion Druță se regăsește și în piesele sale de teatru: „Casa Mare” (editată, în 1959), „Doina” (1968), „Păsările tinereții noastre” (1971), „Frumos și sfânt” (1974) ș.a. Majoritatea spectacolelor au fost jucate cu succes pe teritoriul întregii URSS, precum și în multe dintre țările din fostul lagăr socialist. Piesa „Casa Mare” a fost montată în premieră în anul 1961, la Teatrul Central al Armatei Sovietice din Moscova, iar în 1962 – la Teatrul Moldovenească Academic Muzical Dramatic de Stat „A. S. Pușkin” din Chișinău (actualmente, Teatrul Național „Mihai Eminescu”), cu actrița Domnica Darienco în rolul principal, regia fiind semnată de Victor Gherlac.

În anii '90, la Teatrul-Studio „Mihai Eminescu”, a avut loc montarea acestei drame, de regizoarea Nicoleta Toia, cu Viorica Chirca și Petru Hădărcă în rolurile principale. A mai editat piesa „Apostolul Pavel”, epopee creștină în două acte (1999) și două volume ale epopeii teatrale „Harul Domnului” (2001).

Caracteristic pentru creația lui Druță e faptul că unele scrieri dramatice, cum ar fi „Horia”, au devenit pe parcurs proze (romanul „Clopotnița”), iar unele nuvele sau romane („Povara bunătații noastre”, „Biserica Albă”) au fost transpuse în piese de teatru.

A publicat concomitent și literatură pentru copii: „Cenușica” (1962), „Bobocel

cu ale lui” (1972), „Povestea furnicii” și „Balada celor cinci motănași” (1973), „Dauri” (1983).

Eseistica lui Ion Druță inserează piese de răsunset, care au marcat momente istorice importante: „Eminescu, poet național” (1970), „Mozart la sfârșitul verii” (1970), „Lumea lui Cehov” (1985), „Pământul, apa și virgulele” (1988), „Cine a stins lumina în România” (1989). Multe dintre ele s-au regăsit în volumul bilingv rus-român „Ora jertfirii” (1998).

Problematika abordată în lucrările sus-menționate este cea deja cunoscută din scrierile anterioare: limba, istoria, problemele de sorginte etică și estetică, de ecologie, agricultură. A fost primul scriitor basarabean care a ridicat problema revenirii la alfabetul latin în mod public încă din 1965, la Congresul al III-lea al Uniunii Scriitorilor a RSSM, desfășurat în perioada 14-15 octombrie 1965 la Chișinău. În 1969, scriitorul părăsește republica și se stabilește la Moscova.

În 1987-1990, Ion Druță a fost președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, ales unanim în acest post de colegii de breaslă. Deputat al poporului din fosta URSS (1989), la Congresul I al deputaților poporului, a fost ales membru în parlamentul de la Moscova, fiind și consilier al președintelui Mihail Gorbaciov.

În anul 1989, la Chișinău, s-a desfășurat Festivalul Internațional de Teatru „Ion Druță și teatrul contemporan”, la care au participat

critici și trupe de teatru din Rusia, Franța, Estonia, Lituania, Letonia și România. Scriitorul se angaja activ în procesul de resuscitare națională, militând pentru drepturile băștinașilor, pentru limba română și alfabetul latin, pentru drapelul de stat tricolor. A fondat și animat prima publicație în grafia latină din Moldova postbelică – „Glasul” (ulterior, „Glasul națiunii”), primele două numere fiind editate la Riga și Vilnius, în țările baltice, apariție care a contribuit și ea la procesele de emancipare națională.

Devenit o figură emblematică a acestei mișcări, era considerat o mare autoritate spirituală, un lider național. Emisiunile de Revelion de la Televiziunea Națională, în care Ion Druță „stătea la sfat cu poporul”, au fost sugestive în acest sens.

În 2004, la Soroca, a fost inaugurat monumentul numit „Lumânarea Recunoștinței” (cu variantele „Badea Mior” și „Monumentul Poetului Anonim”), la propunerea lui Ion Druță

Operele lui Ion Druță au fost traduse în limbile rusă, franceză, germană, spaniolă, engleză, japoneză, polonă, ucraineană, bulgară kazahă, letonă, maghiară, lituaniană, georgiană, cehă, slovacă, armeană, uzbekă, azeră etc.

Deține Premiul de Stat al RSSM (1967) pentru romanul „Balade din câmpie” și nuvela „Ultima lună de toamnă” (după care Studioul Cinematografic „Moldova-Film” a turnat filmul cu același nume, distins cu Premiul „Crucea Sudului”

la Festivalul Internațional de Filme de la Mar del Plata și cu Premiul Mare la Festivalul Internațional de Film pentru Tineret din Cannes); Premiul „Mihai Eminescu” al Societății Bibliofililor din Republica Moldova; Premiul „Vasile Alecsandri” al Uniunii Oamenilor de Teatru din Moldova (1988).

În 1988 a devenit deținător al titlului onorific de „Scriitor al poporului din RSSM”.

Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul literaturii pentru anul 2008, declarat de Guvernul Republicii Moldova „Anul Ion Druță”. A fost decorat cu Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1960), Ordinul „Lenin” (1988), Ordinul Republicii (1993).

În anul 2009, scriitorul Ion Druță a devenit primul Cavaler al Ordinului „Bogdan Înțemeietorul”, acordat de fostul președinte al Republicii Moldova Vladimir Voronin, în semn de profundă grațitudine pentru contribuția sa deosebită la renașterea națională, pentru merite în dezvoltarea relațiilor culturale cu țările străine și activitate prodigioasă în vederea sporirii prestigiului statului pe plan internațional.

Este membru de Onoare al Academiei Române (1990), membru activ al Academiei de Științe a Moldovei (1992), doctor honoris causa al Universității de Stat din Moldova (1999).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 189-192; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 296-300; „Calendar Nați-

onal2018". – Chișinău, 2018. – P. 176-177.

Bibliografie selectivă:

Druță, Ion. Biserica Albă : Roman / Ion Druță. – Ed. a 6-a. – Chișinău : Cartier, 2015. – 543 p.

Druță, Ion. Căsuța de la Răscruce : Proză memorialistică / Ion Druță. – Chișinău : Cartier, 2018. – 313 p.

Druță, Ion. Clopotnița : Roman / Ion Druță. – Chișinău : Cartier, 2014. – 277 p.

Druță, Ion. Daruri : Povestiri / Ion Druță ; editor: Gheorghe Erizanu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2017. – 66 p.

Druță, Ion. Despărțirea apelor : Almanah epistolar / Ion Druță. – Chișinău : Cartier, 2020. – 426 p.

Rec.: Ciobanu, Mircea V. Scurt epistolar literar : Vasile Coroban către Ion Druță // Revista literară. – 2021. – Nr 3 (56). – P. 10-11.

Druță, Ion. Frunze de dor : Roman / Ion Druță. – Ed. a 13-a. – Chișinău : Cartier, 2014. – 260 p.

Druță, Ion. Grădina Domnului : Eseuri, balade, amintiri : 1951-2017 / Ion Druță. – Chișinău : Cartier, 2017 – 363 p.

Druță, Ion. Horodiște : Proză memorialistică / Ion Druță ; editor: Gheorghe Erizanu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2017. – 136 p.

Druță, Ion. Cvadruga / Ion Druță // Revistaliterară. – 2021. – Nr 9 (62). – P. 24.

Ion Druță : Biobibliografie / alcăt.: Liuba Danuța, Liuba Gorin ; red.: Tamara Mariniuc ; resp. de ed.: Liuba Danuța. – Ed. a 2-a revăz. și compl. – Dondușeni : [S. n.], 2008. – 129 p.

Bărlădeanu, Lucreția. Ion Druță – o emblemă a moldovenismului / Lucreția Bărlădeanu. Secolul nomazilor : itinerar lite-

rar român-francez. – Chișinău : Epigraf SRL, 2006. – P. 94-100.

Bilețchi, Nicolae. Romanul „Povara bunătății noastre” de Ion Druță la o nouă lectură / Nicolae Bilețchi // Philologia. – 2018. – Nr 1/2. – P. 61-73.

Botnariuc, Ludmila. Ion Druță – păstor al cuvintelor spirituale și omul cu cele mai multe doruri : [Cafenea Literară cu genericul „Ion Druță – păstor al cuvintelor frumoase” organizată la Biblioteca Publică Raională „A. Donici” din Orhei] / Ludmila Botnariuc // Opinia liberă. – 2020. – 18 sept. – P. 5.

Ciocanu, Ion. Asumarea bucuriilor și deznădejdlor... : [creația lui Ion Druță] / Ion Ciocanu // Făclia. – 2020. – 9 oct. – P. 11.

Ciocanu, Ion. Nuvelistica satirico-umoristică din anii 1960-1970 : [cu referire la Ion Druță, Vasile Vasilache, Alexei Marinat, Petru Cărare et al.] / Ion Ciocanu // Destin românesc. – 2019. – Nr 3/4 (109-110). – P. 87-96.

Ciocanu, Ion. Povara bunătății noastre. Ion Druță la 90 de ani / Ion Ciocanu // Revista literară. – 2018. – Nr 9. – P. 23.

Corcinschi, Nina. Ion Druță și restabilirea convenției romanului doric în Basarabia / Nina Corcinschi // Moldova. – 2018. – Sept./Oct. – P. 50-54.

Corcinschi, Nina. Ion Druță, problematici actuale vs strategii de manipulare / Nina Corcinschi // Destin românesc = Romanian Destiny. – 2015. – Nr 4. – P. 112-118.

Crețu, Bogdan. Ion Druță. Ambiguitatea ideologică a literaturii / Bogdan Crețu. – Contrafort. – 2021. – Nr 3 (302). – P. 18-20.

Ghilaș, Ana. Teatrul lui Ion Druță în cercetările actuale / Ana Ghilaș // Studii culturale. – 2020. – P. 42-47.

Rusu, Nicolae. Ion Druță : povara și osânda orgoliului / Nicolae Rusu // Destin românesc = Romanian Destiny. – 2016. – Nr 3. – P. 104-114.

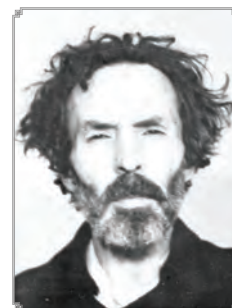
Suceveanu, Arcadie. Ion

Druță – doi în unu / Arcadie Suceveanu // Revista literară. – 2018. – Nr 9. – P. 8, 93.

Șleahtițchi, Maria. Publicistica lui Ion Druță sub semnul manipulării / Maria Șleahtițchi // Contrafort : Revistă a tinerilor scriitori din Republica Moldova. – Chișinău, 2002. – Nr 9/10. – P. 14-15.

Trifan, Călina. Druță Ion / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 232-234.

Ana Struță

Dimitrie (Dumitru) BALAUR
1903-1996

Preot, cărturar, folclorist, profesor de religie, traducător, publicist, originar din Basarabia. S-a născut la 4 septembrie 1903, în familia dascălului Isidor Balaur din comuna Răzeni, județul Lăpușna (azi, în raionul Ialoveni). S-a stins din viață la 19 aprilie 1996.

După terminarea școlii primare, în 1910, Dimitrie Balaur s-a înscris la Seminarul Teologic din Chișinău, apoi, a urmat cursurile Facultății de Teologie a Universității din București, pe care le-a absolvit cu mențiunea „Magna cum laude” (1928).

Pe parcursul unui an de studii (1928-1929), a fost profesor de religie la un liceu

din Rezina.

A absolvit și Facultatea de Litere și Filosofie, specializându-se în geografie și slava veche, de asemenea, cu înalta distincție sus-menționată (1932). În perioada studiilor universitare, a frecventat cursurile profesorilor Nicolae Iorga, Constantin Giurescu, Simion Mehedinți. Atunci tânărul Dimitrie începea să manifeste aptitudini de cercetător. În timpul vacanțelor, culegea creații folclorice în satul natal. Pentru această activitate, era apreciat în mod special de profesorul universitar și academicianul Nicolae Popescu. Creațiile populare culese din Răzeni vedeau lumina tiparului la publicația „Șezătoarea” din Fălticeni. Gheorghe T. Kirileanu, redactor al revistei în cauză și secretar general al Fundației „Regele Ferdinand I”, înștiința culegătorul de folclor, printr-o scrisoare, din 2 ianuarie 1929, că președintele respectivului fond „a rămas deplin mulțumit de rezultatul cercetărilor” sale în satul basarabean.

Într-o altă scrisoare, din 31 martie a aceluiași an, i se comunica faptul că manuscrisul lui va fi publicat „în cel mai apropiat număr” al revistei. Tot acolo, G. T. Kirileanu îl sfătuia: „Ar fi bine să urmezi povețele părintelui Nicolae Popescu privitoare la lucrarea pentru licență, de prezentat acum, în iunie. Ți-ai lua grija despre asta și ai putea să-ți rânduești o viață mai potrivită, care să-ți îngăduie a-ți desfășura toate darurile d-tale, pe care noi le prețuim din toată inima”. La

sugestia profesorului Nicolae Popescu, viitorul preot a realizat teza de licență, intitulată „Bisericele din Moldova de răsărit”, pe care a susținut-o cu succes și apoi a publicat-o (1934).

După cum promisese G. T. Kirileanu, culegerea lui Dimitrie Balaur „Din literatura populară a Basarabiei (din satul Rezeni-Lăpușna)” a fost tipărită în revista de folclor „Șezătoarea” (1929, nr. 1-2, ianuarie-februarie, p. 49-75). Folcloristul și etnograful bucureștean Iordan Datcu menționa: „În afară de cei doi folcloriști consacrați, Gh. V. Madan și P. Ștefănuță, județul Lăpușna a dat, în perioada interbelică, încă un folclorist, D. Balaur, cu o contribuție mai restrânsă și, de aceea, mai puțin cunoscut. Totuși, el trebuie menționat pentru că în folcloristica interbelică a fost singurul basarabean care a tipărit, în prima noastră revistă de folclor, o colecție remarcabilă, «Din literatura populară a Basarabiei (din satul Rezeni-Lăpușna)»”.

Colecția este însoțită de o notă biografică la subsol, semnată de G. T. Kirileanu și conține iertăciuni, cunoscute, o colindă la Crăciun, un hăit la Anul Nou, bocete și cântece lirice.

Începând cu anul 1930, a activat ca funcționar la Sfântul Sinod din București, apoi, în calitate de consilier cultural la Episcopia Bălți, fiind și secretar de redacție la revistele „Biserica Ortodoxă Română” și „Biserica basarabeană”. În acel timp, a efectuat studii referitoare la preocupările bisericilor și școlilor din cen-

trul Basarabiei. La București, a participat la înființarea bibliotecii „Viața nouă”, împreună cu preoții Paraschiv Angelescu, Olimp Căciulă și cu viitorul preot Dumitru Fecioru.

În anul 1937, a fost hirotonit preot la Catedrala Episcopală din Bălți. La 28 iunie 1940, Dimitrie Balaur, împreună cu familia sa, asemenea multor intelectuali din Basarabia, s-a refugiat în România, la București. În capitală, a obținut postul de preot la Biserica „Oborul Nou”. În toamna lui 1941, a revenit la Episcopia din Bălți.

În perioada deținerii funcției de consilier al Eparhiei Bălți-Hotin, s-a implicat în viața culturală și, mai ales, religioasă, a județelor nordice ale Basarabiei. Când nu se afla „pe teren”, prin parohiile sătești, era de dimineață până seara la episcopie, astfel încât familia sa abia reușea să-l vadă seara târziu, iar duminica, participa la slujba arhierescă de la catedrala din Bălți. Corespondența bogată din perioada 1937-1944, cu întreruperea din anii 1940-1941, dovedește relații multiple cu preoții din satele și târgurile din județe, schimburi de cărți și reviste, colaborări cu publicațiile periodice, în special, cu cele de la Chișinău.

Despre activitatea de organizare a consilierului cultural eparhial, preotul Dimitrie Balaur, aflăm, dintr-un raport din 20 ianuarie 1942, adresat Guvernământului Basarabiei, că în toate reședințele de parohii, funcționau cercuri culturale pastorale, unde se distribuiau cărțile de rugăciuni

editate la Tipografia Eparhială, se organizau adunări duminicale pentru credincioși. În eparhie, se mai desfășura activitate misionară și operă de binefacere sub conducerea părintelui Dimitrie.

Însă, la 21 martie 1944, a fost nevoit să se refugieze din nou, de data aceasta pentru totdeauna, la Caransebeș, unde au fost transportate bunurile Episcopiei din Bălți. În 1945, Dimitrie Balaur, cu familia, s-a mutat la București, unde a lucrat ca profesor la Seminarul Teologic Ortodox „Nifon Mitropolitul”, până la desființarea acestuia în 1948. La 1 septembrie a aceluiași an, a fost numit preot la biserica din cartierul Parcul Domeniilor, Mănăstirea Cașin. Și acolo s-a remarcat ca slujitor iubit de enoriași. În situația în care România era stăpânită de comuniști după război, organele de presiune îl urmăreau, mai ales când se întâlnea cu alți preoți din Basarabia. Planau acuzațiile că la acele întâlniri se uneltea împotriva regimului comunist.

În luna martie 1959, Mănăstirea Cașin a fost închisă, iar slujitorii principali ai așezământului monahal, inclusiv Dimitrie Balaur, arestați. Dimitrie Balaur a fost judecat la Tribunalul Militar din București.

La 4 aprilie 1959, D. Balaur a fost ridicat de securitate din biserica la care slujea. Procesul așa-numitului „lot Mănăstirea Cașin” a avut loc la 4 septembrie, când părințele Dimitrie împlinea 56 de ani. El a fost condamnat pentru „activitate contra primului stat socialist din lume”

și pentru „activitate contra orânduirii de stat”.

Astfel, preotul Dimitrie Balaur a suportat o condamnare de 12 ani de temniță grea, pentru lupta contra primului stat socialist din lume, Uniunea Sovietică, și 15 ani de muncă silnică, 8 ani degradare civică și confiscarea averii, pentru crima de uneltire contra ordinii sociale. A fost închis la închisorile Jilava, Gherla, în Delta Dunării, în Balta Brăilei și Periprava și eliberat la 30 iulie 1964, pe când avea 61 de ani.

A mai slujit apoi la bisericile „Puișor”, „Drumul Tabelei”, „Sfânta Vineri Nouă” și la alte lăcașuri sfinte până în 1996.

A colaborat la revistele „Misionarul”, „Apostolul”, „Însemnări creștine”. A făcut corectură, tehnoredactare, a publicat articolele preoților din eparhia sa, a scris recenzii la „Biserica basarabeană”. A înlesnit schimburile cu revista „Arma cuvântului”, răspundea la solicitările pentru volume editate în orașele Basarabiei.

În data de 6 aprilie 1996, de Sâmbăta lui Lazăr, după ce a făcut un parastas la cimitirul „Sf. Vineri”, a suferit o hemoragie cerebrală și s-a stins din viață în ziua de 19 aprilie 1996, la vârsta de 91 de ani, de Izvorul Tămăduirii, după 59 de ani de preoție.

A fost îngropat la Mănăstirea Cernica de Paștele Blajinilor, prima zi de pomenire a morților, după Paște, în Basarabia, sărbătoare pe care a iubit-o și despre care a scris în revista „Biserica Ortodoxă Română” cu 60 de ani în urmă.

Bibliografie selectivă:

Balaur, Dimitrie. Biserici din Moldova de răsărit : Cărți românești de slujbă bisericească care au trecut Prutul (veac. XVIII-XIX) : Județul Lapușna / Dimitrie Balaur. – București : [S. n.], 1934 (Tipogr. Cărților Bisericești). – 48 p.

Balaur, Dimitrie. Anthologhi-oanele din anul 1766 : Studiu de bibliografie / Dimitrie Balaur // Biserica ortodoxă română. – 1935. – Anul 3, Nr 9/10.

Balaur, Dimitrie. Destinul unui preot transnistrean : (Petru Vasilcovschi) / Dimitrie Balaur // Biserica basarabeană. – 1943. – Anul 2, Nr 5. – P. 217-231.

Balaur, Dimitrie. Din literatura populară a Basarabiei / Dimitrie Balaur // Șezătoarea. – 1929. – Nr 1/2. – P. 49-75.

Balaur, Dimitrie. Profesorul Gheorghe Vâlsan : Un savant religios / Dimitrie Balaur // Biserica ortodoxă română. – 1935. – Anul 3, Nr 9/10.

Băieșu, Nicolae. Preotul și omul de știință Dimitrie Balaur : (110 ani de la naștere) / Nicolae Băieșu // Akademos. – 2013. – Nr 3 (30). – P. 99-101.

Datcu, Iordan. G. T. Kirileanu și Dimitrie Balaur / Iordan Datcu // Philologia. – 2011. – Nr 5/6. – P. 95-99.

Nicolescu, Costion. Părințele Dimitrie – un Balaur cu inima de aur / Costion Nicolescu // Nicolescu, Costion. Sarea pământului – încrucișări, întâlniri, însoțiri. – Iași : Doxologia, 2011. – P. 145-149.

Petcu, Adrian Petru. Părințele Dimitrie Balaur în temnița comunistă [Resursă electronică] // <https://ziarullumina.ro/societate/historica/parintele-dimitrie-balaur-in-temnita-comunista-76757.html> (accesat la 06.12.2022).

Teodoreanu, Elena. Părințele Dimitrie cel necunoscut. Destinul unui preot basarabean / Ele-

na Teodoreanu // Akademos. – 2013. – Nr 3 (30). – P. 101-106.

Teodoreanu, Elena. Preotul Dimitrie Balaur și ai săi / Elena Teodoreanu // Memoria : Revista gândirii arestate. – 1993. – Nr 9. – P. 27-37.

Maxim Melinti

Victoria BUCOV
1943

Doctor habilitat în științe medicale, profesoară cercetătoare.

S-a născut la 9 septembrie 1943, în orașul Buguruslan, regiunea Orenburg, Rusia, în condiții de evacuare, în timpul războiului. Este fiica scriitorului Emilian Bucov și a Suramei Aronovna. În anul 1944, familia Bucov s-a stabilit la Chișinău.

În 1960, a absolvit cu medalie de aur Școala Medie Nr. 5 din Chișinău. Timp de doi ani, a fost angajată la Institutul de Igienă și Epidemiologie. Din 1962, a urmat Facultatea de Pediatrie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”), absolvită, în 1968, cu mențiune.

În 1977, și-a susținut teza de doctor în medicină, cu tema „Materialele studiului reacțiilor cutanate cu alergenul tetanic la om”, iar în 1993, și teza de doctor habilitat, in-

titulată – „Particularitățile procesului epidemic al rujeolei și principiile vaccinoprofilaxiei”. I-au fost conferite titlurile de conferențiar cercetător (1986), apoi, de profesor cercetător (2009).

În anii 1968-1969, a avut funcția de medic pediatru de sector la Spitalul Clinic Nr. 1 din Chișinău. Din 1969 și până în prezent, activitatea ei se axează, în special, pe desfășurarea cercetărilor științifice în domeniul profilaxiei bolilor infecțioase: inițial, în cadrul Institutului Moldovenesc de Cercetări în domeniul Igienei și Epidemiologiei, în calitate de cercetător științific stagiar (1969-1976), apoi, de cercetător științific superior (1976-1987), de șefă a Laboratorului de profilaxie specifică (din 1987).

Își desfășoară munca în aceeași funcție și instituție, redenumită, în mod repetat, în cursul anilor, în prezent fiind Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP), în calitate de șefă a Laboratorului științific „Supravegherea rezistenței antimicrobiene”.

Este autoare și coautoare a peste 250 de lucrări științifice, publicate în Republica Moldova, România, SUA, Germania, Rusia ș.a. A realizat trei monografii, șapte manuale și ghiduri cu privire la problemele imunoprofilaxiei rujeolei, rubeolei, pertusei, infecțiilor rotavirale și pneumococice, precum și COVID-19. Deține două brevete de invenție.

Este conducător și consultant științific responsabil de elaborarea tezelor de doctorat (din 2009). Participantă activă timp de decenii la conferințe și reuni-

uni științifice naționale și internaționale din Republica Moldova, România, Germania, Franța, Macedonia ș.a., implicată în proiecte europene de profil (cercetări demografice privind nivelul de protecție la infecțiile prevenibile prin vaccinări, derulate sub egida OMS și UNICEF (2014); Studiu demografic privind seroprevalența la COVID-19 (OMS, ANSP, 2020-2021); Studiu privind nivelul de protecție a populației la hepatitele virale (Institutul „Robert Koch” din Berlin; OMS, 2020-2021) etc.

Face parte din colective de autori de ghiduri și alte lucrări, având o contribuție importantă în derularea seminarelor de instruire destinate specialiștilor din sănătate (epidemiologie, boli infecțioase ș.a.), pentru a oferi practici utile în realizarea programelor naționale de imunizări.

Este membră a grupurilor de lucru ale Ministerului Sănătății, asistate de Organizația Mondială a Sănătății în varii proiecte, inclusiv în promovarea vaccinărilor împotriva infecției provocate de virusul SARS-CoV-2 (COVID-19). Membră a Comitetului Național Tehnic în chestiunea imunizărilor (din 2015), coautoare a programelor naționale de imunizări (Programul Național de Imunizări 2016-2020, Planul național de imunizare anti-COVID-19, Programul Național de Imunizări (rujeola, rubeola, oreion, tusea convulsivă, în anii 2010-2016 etc.).

Contribuie în mod esențial la formarea cadrelor științifice din Republica Moldova în calitate de membru al

Consiliului științific al ANSP. Pentru realizări excelente în domeniu, a fost distinsă cu diplome de onoare ale Ministerului Sănătății și Guvernului Republicii Moldova. A fost înscrisă în Cartea de Onoare a Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (2013). Este Laureată a Galei Premiilor (de stat) în Sănătate, ediția 2018.

În 2019, pentru rezultate științifice remarcabile și pregătirea cadrelor de înaltă calificare, Academia de Științe a Moldovei a decorat-o cu Medalia „Nicolae Milescu Spătarul”.

Bibliografie selectivă:

Bucov, Victoria. Contra-indicații la vaccinare și reacții postvaccinale / Victoria Bucov. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 128 p.

Bucov, Victoria. Ghid privind supravegherea evenimentelor adverse post-imunizare / Victoria Bucov. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 116 p.

Bucov, Victoria. Studiu demografic și de sănătate din Republica Moldova 2005 / Victoria Bucov. – Chișinău : Gunivas, 2006. – 370 p.

Contraindicații la vaccinare și reacții postvaccinale / Victoria Bucov, Anatolie Melnic, Laura Țurcan [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 128 p.

Ghidul practic : Imunizările în activitatea medicului de familie / Victoria Bucov, Anatolie Melnic, Oleg Beneș [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 144 p.

Supravegherea și controlul tusei convulsive : Ghid practic / Victoria Bucov, Alexei Ceban, Anatolie Melnic [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 40 p.

Буков, Виктория. Корь : эпидемиология и вакцинопрофилактика / Виктория Буков. – Кишинев : Штиинца, 1984. – 144 с.

Буков, Виктория. Особенности эпидемического процесса коревой инфекции и принципы вакцинопрофилактики : Диссертация доктора хабилитат медицинских наук : 14.00.30 Эпидемиология / Виктория Буков ; Министерство здравоохранения Республики Молдова ; науч. консульт.: д-р. хаб. Виорел Присакарь. – Кишинэу, 1993. – 226 с.

Буков, Виктория. Руководство по эпиднадзору за побочными проявлениями после иммунизации / Виктория Буков. – Кишинэу : [Б. и.], 2019. – 124 с.

Буков, Виктория. Столбняк : эпидемиология, вакцинопрофилактика, контроль иммунитета / Виктория Буков, Семён Шварц, Сергей Стовбун. – Кишинев : Штиинца, 1986. – 200 с.

Коклюш : эпиднадзор и контроль / Виктория Буков, Алексей Чебан, Анатолие Мелник [et al.]. – Кишинэу, 2020. – 40 с.

Мероприятия по иммунизации в медицинской практике / Виктория Буков, Анатолие Мелник, Лаура Цуркан [et al.]. – Кишинэу : Национальный Центр Общественного Здоровья, 2016. – 68 с.

Bucov, Victoria. Activitatea medicului de familie în vederea realizării programelor de imunizare / Victoria Bucov // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2008. – Nr 1 (23). – P. 8-10.

Bucov, Victoria. Analiza datelor privind confirmarea de laborator a cazurilor de rujeolă /

Victoria Bucov, Laura Țurcan, Irina Malanco // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 2. – P. 39-42.

Bucov, Victoria. Definierea intervalului optim între revaccinări cu vaccinul diftero-tetic / Victoria Bucov // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2006. – Nr 3 (7). – P. 175-178.

Bucov, Victoria. Ezitarea privind vaccinarea – o amenințare potențială pentru realizarea programelor de imunizare / Victoria Bucov, L. Țurcan, V. Pantea // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 1. – P. 6-12.

Bucov, Victoria. Principiile medicinei bazate pe dovezi în realizarea programelor de imunizare / Victoria Bucov // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr 5 (28). – P. 26-30.

Bucov, Victoria. Problemele colaborării intersectoriale în managementul sănătății publice / Victoria Bucov // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2016. – Nr 3. – P. 109-115.

Bucov, Victoria. Problemele tusei convulsive pe plan mondial / Victoria Bucov // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2015. – Nr 1 (58). – P. 29-31.

Bucov, Victoria. Rezultatele serosupravegherii la tetanos, difterie și rujeolă în Republica Moldova / Victoria Bucov, G. Hodirova, N. Furtună // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2005. – Nr 5 (28). – P. 21-26.

Caracteristica corectitudinii realizării primului ciclu de vaccinare la copiii de 15-26 de luni în Republica Moldova / Victoria Bucov, N. Furtună,

L. Țurcan [et al.] // Curierul medical. – 2013. – Nr 5 (56). – P. 124-126.

Datele studiului în clustere privind realizarea Programului Național de Imunizări / Victoria Bucov, Laura Țurcan, G. Hodîrova [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2005. – Nr 4 (4). – P. 94-97.

Estimarea eficienței imunizărilor împotriva infecției HIV și varicelei / Victoria Bucov, Anatolie Melnic, Oleg Beneș [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2005. – Nr 4 (4). – P. 20-23.

Baciu, Gheorghe. Bucov Victoria / Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 161-162.

Spănu, Constantin. Victoria Bucov la 70 de ani / Constantin Spănu // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2013. – Nr 5 (41). – P. 248.

Angelina Olaru

Roman IAGUPOV 1973

Cântăreț de rock alternativ, fondator și solist vocal al formației „Zdob și Zdub”, Artist al Poporului.

S-a născut la 13 septembrie 1973, în orașul Volgograd, Rusia. Când avea vârsta de un an, familia sa se stabilise în în localitatea Strășeni.

În perioada 1980-1990, a învățat la Școala Nr. 2 din Strășeni. După absolvire, a urmat cursurile Institutului Național de Educație Fizică și Sport (1991-1995; actualmente, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport). În perioada studenției, se ocupa intens și de muzică.

În anii 1995-1996, a activat ca pedagog la Școala Nr. 33 din Chișinău.

În anii `80, devine liderul unui grup de adolescenți melomani, dominați de spiritul libertății muzicale, care au creat trupa „Santa Maria”, devenită „Noise”, folosind pentru repetiții subsolul din fosta Școală Nr. 59 din sectorul Buiucani, Chișinău. Cultura rusă din perioada sovietică și folclorul moldovenesc au avut un rol important în formarea sa ca artist.

În 1994, împreună cu Anatol Pugaci, un fost coleg de clasă, cu Mihai Gîncu și producătorul Igor Dânga, a

înființat formația „Zdob și Zdub”. În același an, trupa a apărut pe scenă, alături de una dintre cele mai populare formații rock din acea perioadă „Cuibul”. A participă în cadrul Festivalului „Учитель плавать”, Moscova (1994), iar în 1996, la o alta ediție a evenimentului, a concertat împreună cu renumita formație americană „Rage Against the Machine”.

După Strășeni, Chișinău, București și Kiev, a evoluat în cele mai importante orașe ale lumii, alături de trupe rock de renume mondial: „Red Hot Chili Peppers” și „Soulfly” din Los-Angeles, „The Garbage” din Madison, „Fun Lovin’ Criminals” din New York, „Linkin Park” din Agoura Hills, „Emir Kusturica & No Smoking Orchestra” din Belgrad, „Biohazard” din Brooklyn, New York, „Rollins Band” din Van Nuys ș.a.

La finele anului 1996, împreună cu trupa „Zdob și Zdub”, a înregistrat albumul de debut „Hardcore moldovenesc”, ce conținea 12 piese, la casa de discuri „Free Lee Records” din Rusia. Anii 1997-1998 au fost marcați de activități concertistice intense atât în republică, cât și în străinătate, având colaborări cu formații rock din România și Rusia. În 1998, a înregistrat albumul de debut „Hardcore moldovenesc”, în limba română.

În același an, împreună cu trupa, a întreprins un turneu de două săptămâni în Germania, în urma căruia s-a produs transformarea artiștilor: renunțarea la duritatea hardcorului american, în favoarea interpretării pieselor într-un stil lirico-me-

lodos, cu trecere spre folk rock.

În cursul anilor, a înregistrat mai multe albume cu „Zdob și Zdub”, ce conțin piese în română, rusă și engleză: „Tabăra noastră” (1999), „Agroromantica” (2001), „От хардкора до романтики” (2002), „450 de oi” (2003), „Ethnomecanica” (2006), „Избранное” (2006), „Basta Mafia!” (2012), „20 de veri” (2015) etc.

Alături de trupă, a întreprins turnee în Belgia, Cehia, Danemarca, Eleveția, Franța, Olanda, Polonia, Serbia, Ungaria, Ucraina. Piese interpretate, devenite hituri: „Bateți tare”, „M-ai lăsat”, „Видели ночь”, „Hăitura”, „Tiganul și OZN”, „Hora cosmică”, „Bună dimineța”, „Tractorul”, „Dragă Otee”, „Doina haiducului”, „Dj Vasile”, „Nunta extremală”, „Cucușor”, „Miorița”, „Everybody în Casa Mare”, „Moldovenii s-au născut”, „Om cu inimă de lemn”, „Lângă codrii de aramă”, „La o margine de munte”, „La cârciuma de la drum” (cu Loredana și Skizzo Skillz), „Sânziene” (cu Irina Rimes și surorile Osoianu) ș.a.

În 2022, trupa „Zdob și Zdub” a intrat în Cartea Recordurilor „Eurovision”, fiind singura din întreaga istorie a concursului care a ajuns de trei ori în finală, în trei decenii diferite: în 2005 – la Kiev, cu piesa „Boonika bate toba”, în 2011 – la Düsseldorf, cu piesa „So Lucky” și în 2022 – la Torino, cu piesa „Trenulețul”, împreună cu muzicienii Vitalie și Vasile Advahov.

Pe parcursul carierei muzicale, abordează genurile muzicale hardcore, rock, rapcore, ethno rock, punk rock,

folk rock etc.

I-au fost acordate titlurile onorifice „Artist al Popoului” (2020), „Maestru în Artă” (2005) și Medalia „Meritul Civic” (2002). Pentru talent artistic, originalitate și activitate de creație prodigioasă, pentru prestația la Concursul Internațional „Eurovision Song Contest-2022” și contribuție substanțială la promovarea imaginii Republicii Moldova în lume, a fost decorat de președinta Maia Sandu cu Ordinul de Onoare și Diploma de Onoare (2022).

Pentru promovarea legăturii puternice între Republica Moldova și România, prin intermediul piesei „Trenulețul”, Consiliul Județean Iași l-a declarat Cetățean de Onoare al județului Iași (2022).

Bibliografie selectivă:

A new Zdob și Zdub [Resursă electronică] : Album // <https://zdobsizdub.md/> (accesat: 21.11.2022).

Iagupov, Roman. Bunica bate toba = Grandmama beats the drum-a [Muzică] : Versuri / muz. și vers.: Roman Iagupov, formația „Zdob și Zdub” // 125 de cântece pentru suflet / selecție: Ala Bujor ; red. muz.: Victor Gilaș. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 183 – 184.

Iagupov, Roman. Roman Iagupov: „Dragostea va salva lumea” : [interview cu Roman Iagupov, solistul formației „Zdob și Zdub”] / consemnare: Rodica Trofimov // Timpul. – 2004. – 30 ian. – P. 29.

Iagupov, Roman. Roman Iagupov, Zdob și Zdub: „Trăim prea mult pentru distracție și confort” [Resursă electronică] : [interview] / consemnare: Vitalie Cojocari // <https://stirileprotv.ro/stiri/interviurile-lui-vitalie/roman-iagupov-zdob-si-zdub-ztraim-prea-mult-pentru-distractie-si-confort.html> (accesat: 21.11.2022).

ro/stiri/interviurile-lui-vitalie/roman-iagupov-zdob-si-zdub-ztraim-prea-mult-pentru-distractie-si-confort.html (accesat: 21.11.2022).

Iagupov, Roman. Solistul trupei Zdob și Zdub, Roman Iagupov, a vorbit despre cei 25 de ani de activitate [Resursă electronică] : [interview] / consemnare: InfoMusic // <https://afisha.md/ru/news/lifestyle/solistul-trupei-zdob-si-zdub-roman-iagupov-a-vorbit-despre-cei-25-de-ani-de-activitate> (accesat: 21.11.2022).

Porubin, Andrei. „Trenulețul” ține drumul spre Italia : [faimoșii Zdob și Zdub & Frații Advahov cu piesa „Trenulețul”] / Andrei Porubin // VIP magazin. – 2022. – Nr 196. – P. 10.

Trupa „Zdob și Zdub” și Frații Advahov au revenit acasă: „Nu contează ce loc am ocupat. Important că am făcut sărbătoare” [Resursă electronică video] // <https://trm.md/ro/eurovision/trupa-zdob-si-zdub-si-fratii-advahov-au-revenit-acasa-nu-contraza-ce-loc-am-ocupat-important-ca-am-facut-sarbatoare> (accesat: 21.11.2022).

Veste mare : Zdob și Zdub la Arenele Romane [Resursă electronică] // <https://www.formula-as.ro/2022/05/02/veste-mare-zdob-si-zdub-la-arenele-romane/> (accesat: 21.11.2022).

Ягупов Роман Юрьевич [Resursă electronică] // <https://ru.wikipedia.org/> (accesat: 21.11.2022).

Angelina Olaru

Radu ROSETTI
1853-1926

Scriitor, istoric, genealog, om politic și de stat român.

S-a născut la 14 septembrie 1853, la Iași. A decedat la 12 februarie 1926, la București și a fost înmormântat la Cimitirul „Bellu”.

A avut o ilustră descendență boierească, cu grad îndepărtat de rudenie până la Mihai Viteazu. Strămoși din partea tatălui: logofătul Răducanu Rosetti, doi domnitori, Antonie Ruset și Manole-Giani Ruset, iar din partea mamei – Grigore Alexandru Ghica, care îi era bunic, ultimul domn al Moldovei de dinainte de Unirea din 1859.

Conform istoriografiei românești, unul dintre cei trei fii ai scriitorului – generalul academician Radu R. Rosetti – este considerat, până în prezent, cel mai important istoric militar.

La început, a făcut carte în familia sa boierească, cu profesori străini, după care și-a aprofundat studiile la Iași, Geneva, Toulouse (bacalaureat în științe, 1873), Paris, Viena și în Italia.

Prefect al județelor Roman (1889, anul intrării în politică), Brăila (1892) și Bacău (1893). În aprilie 1891, a de-

venit deputat de Fălciu în Colegiul III, apoi – director general al închisorilor din România (1895), șef al „lucrărilor speciale și cercetărilor istorice” în cadrul Ministerului Afacerilor Străine (din 1902), șef de arhivă în aceeași instituție. În funcția de șef pe cercetări istorice în minister, a fost trimisul României în comisiile de rectificare a granițelor cu Austria și Ungaria. Din 1904, este membru al comisiilor de revizuire a frontierelor cu Bulgaria și Rusia, demisionând, în 1912.

Debutul literar al lui Radu Rosetti s-a produs în 1904-1905, cu romanul istoric „Cu paloșul: poveste vitejească”, publicat în „Epoca”, pe care Academia Română l-a premiat, în 1906. Opera scriitorului este considerată de istorici și critici literari de azi printre cele mai valoroase surse despre situația principatelor române din veacul XIX, în special, a perioadei 1790-1840, când s-a produs apropierea de ideile occidentale.

Autor de studii de istorie, genealogie, istorie socială, texte politice și pagini de literatură, publicate în volume și în prestigioase publicații ale vremii: „Cronica Bohotinului” (1905), „Cronica Văscanilor” (1906), „Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova” (1906), „Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova (1907)”, „Pentru ce s-au răscolat țărani?” (1908).

A semnat cărțile de inspirație istorică, istorie socială și politică: „Despre unguri și episcopii catolice din Mol-

dova” (1905), „Cum se căutau moșiile în Moldova la începutul veacului XIX: Condica de răfuială a hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798-1812” (1909), „Păcatele sulgeriului” (1912), „Acțiunea politicii rusești în Țările Române: povestită de organele oficiale franceze” (1914), „Povești moldovenești” (1920), „Alte povești moldovenești” (1921) etc.

A publicat lucrările genealogice: „Note genealogice despre familiile Buhuși și Rosetti”; memorialistice: „Povești moldovenești” (1920-1921), „Amintiri” (1922-30), „Amintiri din prima tinerețe” (1927), tipărite în „Analele Academiei Române”, „Revista nouă”, „Convorbiri literare”, „Convorbiri literare”, „Viața românească” etc.

În 1923, a fost realizat filmul „Țigăncușa de la iatac”, prima coproducție din istoria filmului românesc germano-olandezo-română și prima realizare în domeniul filmului de ficțiune, după volumul istoric „Alte povești moldovenești”, în regia lui Alfred Halm și cu scenariul semnat de Victor Beldiman.

Romanul istoric „Cu paloșul: poveste vitejească” a fost premiat de Academia Română, în 1906.

Biblioteca Municipală din municipiul Onești poartă numele istoricului din luna mai a anului 1995.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 195-196.

Bibliografie selectivă:

Rosetti, Radu. Acțiunea politică rusești în Țările Române: povestită de organele oficiale franceze / Radu Rosetti. – București: Tipografia și Stabilimentul de Arte Grafice George Ionescu, 1914. – 160 p.

Rosetti, Radu. Alte povești moldovenești / Radu Rosetti. – Iași: Viața Românească, 1921. – 252 p.

Rosetti, Radu. Cu paloșul: poveste vitejească din vremea descălecatului Moldovei. Vol. 1 / Radu Rosetti. – București: Viața Românească, [S. a.]. – 311 p.

Rosetti, Radu. Despre unguri și episcopiile catolice din Moldova / Radu Rosetti. – București: Institutul de Arte Grafice Carol GÖBL, 1905. – 76 p.

Rosetti, Radu. Din copilărie: Amintiri / Radu Rosetti. – București: Humanitas, 2012. – 252 p.

Rosetti, Radu. Părintele Zosim și alte povestiri / Radu Rosetti. – București: Humanitas, 2014. – 239 p.

Constantiniu, Florin. Rosetti Radu / Florin Constantiniu // Enciclopedia istoriografiei românești / coord.: Ștefan Ștefănescu. – București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 284.

Marcu, George. Rosetti Radu / George Marcu // Dicționar biografic de istorie a României / coord.: Stan Stoica. – București: Meronia, 2008. – P. 481-482.

Rosetti Radu // Enciclopedia concisă britanică. – București: Litera, 2009. – P. 1970.

Radu Rosetti [Resursă electronică] // <https://humanitas.ro/autori/radu-rosetti> (accesat: 18.08.2022).

Angelina Olaru

Victor NEVOIE
1943

Dirijor de cor, pedagog, compozitor, promotor al artei corale, Maestru în Artă.

S-a născut la 15 septembrie 1943, în satul Arionești, județul Soroca (actualmente, raionul Dondușeni). După absolvirea școlii medii (1959), în perioada 1959-1964, a urmat cursurile Facultății de Pedagogie și Muzică a Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (actualmente, Universitatea de Stat „Alec Russo”), studii continuate, în anii 1964-1970, la Institutul de Stat de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (Catedra de dirijat coral), redenumit Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP). Director artistic și metodist, la Casa Republicană de Creație (1970-2020). Prin activitatea concertistică, pedagogică și editorială contribuie la dezvoltarea culturii naționale.

A predat discipline corale, la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” (1981-1989, actualmente – AMTAP), Școala de Arte „Alexei Stârcea” din Chișinău (1980-2015), Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” (1991-1995 și 1998-2004).

A fondat și condus for-

mațiile din localitățile Recea (1966-1991) și Lozova („Doina codrului”, 1992-2004). A creat unicul cor de băieți din republică (1980-2015), denumit „Andrieș” (1980-2005) și „Orfeu” cu juniori (2005-2015), de la Școala de Arte „Alexei Stârcea” din capitală. În 1982, s-a lansat pe marea scenă cu corul de băieți, evoluând, în premieră, la Sala cu Orgă din capitală. Timp de cinci decenii, au prezentat peste 350 de concerte la Chișinău, Moscova, Sankt Petersburg, București, Kiev, Lvov, Odesa, București, Brașov, Iași, Bacău, Varșovia ș.a., devenind laureați ai unor concursuri și festivaluri naționale și internaționale.

A contribuit la formarea unor cunoscuți oameni de cultură, prin intermediul Corului „Andrieș”, între care Radu Marian, Ruslan Salcan, Ghenadie Vovceanin, Valeriu Vântu, Vlad Gaju, Veniamin Tomșa, Marcel Roșca și mulți alții.

Este autor de piese, adaptări ale cântecelor populare și romanțelor folclorice: romanța „Îți amintești”; cântecul „Măicuță” – muzică de Victor Nevoie, versuri de Grigore Vieru; „Azi-noapte la Prut – 1941” (adaptare), „Cimpoiașul” (adaptare) ș.a. Prelucrări pentru cor: „Plaiul meu, frunză de dor!” (suită corală); „La cișmele”; „Hai, hai, la vie!”; „Cântec de dor”; „Fa Ileană!” ș.a.

A compus muzică și versuri: „Satul meu, Arionești” (imnul localității); „Imnul liceului”; „Cântec de leagăn” (pentru cor de copii), „Cântec din Basarabia”, „Izvorașul verde” ș.a. A realizat studii

metodice, culegeri destinate instituțiilor muzicale de învățământ, precum și colectivelor corale și ansamblurilor vocale.

A editat, în 2018, „Crestomație de muzică corală”, dedicată Centenarului Marii Uniri, dar și cu ocazia a 50 de ani de activitate.

Este adeptul continuității tradițiilor artei corale din Basarabia, luând ca modele marile personalități din Basarabia – Gavriil Musicescu, Mihail Berezovschi, Teodor Flondor, Vasile Popovici, Alexandru Cristea, Mihail Bârcă, Ion Madonici ș.a. Și-a exprimat viziunea asupra evoluțiilor artei corale în RSSM, în eseurile: „Pe calea lui Orfeu”, „Vreau un cor adevărat”, „Corul de băieți și specificul lui”, reunite în volumul „Când inimile cântă-n cor” (2016).

A abordat chestiunea „deformării cântecului național” și necesității de a remedia situația în cauză, în paginile publicațiilor „Cultura” (1971), „Moldova socialistă” (1971, 1978), „Făclia” (1990), „Literatura și arta” (1997), „Timpul” (2002) ș.a.

Este un veritabil apărător al limbii și istoriei românilor, publicând o serie de articole în săptămânalele „Literatura și arta”, „Timpul” ș.a.

Din anii redeșteptării naționale, optează pentru studierea în instituțiile educaționale a operelor unor personalități muzicale de importanță națională, precum Gavriil Musicescu sau George Enescu. A lansat recomandări de reorganizare a învățământului național, începând cu conservatorul

și terminând cu școlile de muzică pentru copii, acestea fiind aplicate în practică doar parțial.

Din anii '90, propune restructurarea procesului de învățământ muzical (realizată parțial) prin: atestarea și profesionalizarea cadrelor didactice, reinnoirea și schimbarea programelor și manualelor atât în școala generală, cât și în cea de muzică, majorarea numărului de ore pentru instruirea corurilor în toate unitățile de învățământ, selectarea și propagarea unui repertoriu variat și relevant, stimularea morală și materială a corurilor și dirijorilor de cor etc.

Format ca muzician de cunoscuții profesori Eugen Certan, Ion Popescu, Vasile Munteanu, Gheorghe Strezev și Efim Bogdanovschi.

Până în prezent, dirijează coruri unite cu ocazia sărbătorilor artei corale. Face parte din juriile unor manifestări de profil: Concursul Național de Muzică Corală „Hora primăverii” de la prima ediție (din 2011 până în prezent), Festivalul-Concurs Internațional de Muzică Corală „A ruginit frunza din vii” ș.a.

Deține grad didactic superior, oferă masterclassuri pentru cei mai valoroși tineri artiști. Eminent al culturii din URSS (1970). A câștigat Medalia de Aur și Diploma Festivalului Unional de creație Populară, ediția a II-a, din Moscova (1975). În semn de recunoștință pentru promovarea valorilor spirituale ale neamului nostru și pentru succesele remarcabile în activitatea de creație, a fost distins cu titlul onorific „Ma-

estru în Artă” (1990), decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2005) și Medalia „Meritul Civic” (1991).

Bibliografie:

Nevoie, Victor. Când inimile cântă-n cor / Victor Nevoie. – Chișinău : Fundația Draghiștea, 2019. – 164 p.

Nevoie, Victor. Cântece de dor : pentru diverse formații vocale / Victor Nevoie. – Chișinău : Grafema Libris, 2007. – 74 p.

Nevoie, Victor. Crestomație de muzică corală / Victor Nevoie. – Chișinău : [S. n.], 2018 (Tipogr. „Notograf Prim”). – 220 p.

Nevoie, Victor. Plaiul meu : Coruri / Victor Nevoie. – Chișinău : Grafema Libris, 2003. – 144 p.

****Nevoie, Victor.** Răsună codrul : Crestomație de coruri pentru instituțiile muzicale și generale de învățământ / Victor Nevoie. – Chișinău : Ministerul Culturii și Cultelor al Republicii Moldova, 1992. – 75 p.

Tamazlăcaru, Elena. Despre veșnica nevoie de cântec întregitor : dirijorul Victor Nevoie / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2013 – 5 sept. – P. 8.

Victor Nevoie la 70 de ani // Timpul. – 2013. – 6 sept. – P. 23.

Angelina Oлару

Anatolie SIDORENKO
1953

Fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, cercetător științific, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 15 septembrie 1953, la Bălți.

A absolvit cu medalie de aur Școala Nr. 37 cu profil fizico-matematic din Chișinău (1970). Și-a continuat studiile la Facultatea de Electrofizică a Institutului Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău (1970-1975; azi, Universitatea Tehnică a Moldovei, UTM). A obținut gradul de magistr (inginer în microelectronică), cu tema tezei de magistr: „Supraconductibilitatea în pelicule subțiri cu impurități de ioni de He+ ” (1975).

În anii 1975-1979, a urmat studii de doctorat la Institutul Fizico-Tehnic de Temperaturi Joase „B. Verkin” al Academiei de Științe a Ucrainei din Harkov, avându-l conducător științific pe profesorul Igor Dmitrenko. În 1979, și-a susținut cu succes teza de doctor în științe fizico-matematice, intitulată „Supraconductibilitatea structurilor subțiri din vanadiu și tantal”. În 1991, la Chișinău, și-a susținut și teza de doctor habilitat, cu tema: „Supraconductibilitatea structurilor

bazate pe metale de tranziție și sisteme multicomponente”.

A urmat cursuri de specializare în domeniul fizicii la Universitatea Karlsruhe din Germania, ca bursier al fundațiilor „DAAD” (1991) și „Alexander von Humboldt” (1993-1995).

Din 1975, a început să activeze în calitate de inginer la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a RSSM. Ulterior, a desfășurat cercetare științifică în aceeași instituție, în următoarele funcții: cercetător științific inferior (1980-1982), cercetător științific superior (1982-1983), șef al Laboratorului „Fizica la temperaturi joase” (1983-1992), șef al Laboratorului „Supraconductori” (1996-2006), șef al Laboratorului „Criogenie” în cadrul Institutului de Inginerie Electronică și Tehnologii Industriale al AȘM (2006-2008).

Din 2008, a devenit director al Institutului de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „Dumitru Ghițu”, în cadrul AȘM. Din 2020, activează în calitate de cercetător principal al aceleiași instituții, precum și ca profesor la Facultatea de Calculatoare, Informatică și Microelectronică a UTM.

Alte perioade proifice ale academicianului: cercetător științific invitat la Laboratorul Internațional de Câmpuri Magnetice Înalte și Temperaturi Joase din Wrocław, Polonia (1981, 1988, 1989, 2003). În 1983, a urmat postdoctoratul în cadrul Laboratorului de temperaturi joase al Universității din Helsinki, Finlanda. În 1987, a urmat alte studii postdoctorale

în Tata Institute of Fundamental Research, din Mumbai, India. Invitat la Universitatea Karlsruhe, Germania (1995, 1996).

Angajat prin cumul ca profesor universitar la UTM (2020) și la Universitatea AȘM (1996-2001). A fost invitat ca om de știință la Institutul de Fizică al Universității din Augsburg, Germania (2000-2003).

Domeniile sale de cercetare se referă la fizica stării solide, supraconductibilitatea sistemelor dimensionale joase, fizica stării condensate și nanotehnologiile. S-a dedicat cercetărilor specializate în fizica materiei condensate, cu accent pe transportul electronic și proprietățile magnetice ale sistemelor de dimensiuni joase – filme subțiri și supraconductori stratificați, proiectarea dispozitivelor supraconductoare și a senzorilor.

A adus contribuții de primă importanță la investigarea materialelor supraconductoare noi și a structurilor hibride supraconductor-ferromagnet, supraconductivitate multibandă și tripletă. În 2004, a organizat Laboratorul de superconductivitate la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. A contribuit la formarea specialiștilor în fizică aplicată.

Este fondatorul școlii științifice în domeniul supraconductibilității experimentale din Republica Moldova. Din 2008, în calitate de director al noului Institut de Inginerie Electronică și Nanotehnologii, a dezvoltat o nouă direcție strategică de investigație – nanostructuri funcționale pentru electronică supra-

conductivă și spintronica. A pregătit 11 doctori în științe fizico-matematice și un doctor habilitat.

A publicat circa 600 de lucrări științifice, inclusiv 42 de brevete de invenții și șapte monografii în limba engleză, dintre care patru, la Editura „Springer” din Germania.

Activitate organizatorică în cadrul proiectelor: director NATO ARW „Functional Nanostructures and Sensors for CBRN Defence and Security” (Chișinău, 2018); director NATO ARW „Nanoscale Devices, Fundamentals and Applications” (Chișinău, 2004); director „A.v. Humboldt” Kollegs, prin organizarea simpozioanelor internaționale „NANO-2007”, „NANO-2009”, „NANO-2011”, „NANO-2013” și „NANO-2016” (Chișinău); coordonator al proiectului european „SPINTECH” în cadrul programului „TWINNING”-„ORIZONT”-2020 (2018-2020), sub egida UE.

Coordonează cercetarea în spintronica supraconductoare a trei echipe: de la Universitatea din Stockholm (Suedia), Universitatea din Twente (Olanda) și Institutului de Inginerie Electronică și Nanotehnologii (Republica Moldova).

Din inițiativa savantului, s-au întrunit mai multe foruri științifice internaționale, între care: Simpozionul International „Humboldt Kolloquium-2001”, Simpozionul NATO ARW „Nanoscale Devices, Fundamentals and Applications”, Chișinău, 2004, simpozioanele internaționale Humboldt Kolleg „TTC-2006”, Humboldt Kolleg „NANO”

– 2007, 2009, 2011, 2013 ș.a.

A făcut parte din colegiile de redacții ale mai multor publicații periodice internaționale: „Beilstein Journal of Nanotechnology”, Germania (2011); „Fizika Nizkih Temperatur”, Harkov, Ucraina (2007); „Moldavian Journal of the Physical Sciences” (2001) ș.a.

Președinte al Societății „Humboldt-Moldova” (1997), membru al Societății Fizicienilor din Germania (Deutsche Physikalische Gesellschaft, 2001); Asociației Americane pentru Promovarea Științei (2003); International Academy for Sustainable Development and Technologies, Karlsruhe, Germania (2007); „Mediterranean Institute of Fundamental Physics”, Roma, Italia (2011); Asociației „Societas Humboldtiana Polonorum”, Polonia (2011); expert al „The FP7 Program in Nanotechnologies”, Bruxelles, Belgia (2012) ș.a.

Președinte al Asociației Fizicienilor din Republica Moldova (2019), membru corespondent al AȘM (2012) și membru titular al AȘM (2017).

Pentru carieră prolifică, i-au fost acordate distincții prestigioase: Premiul de Stat pentru tineret „Boris Glavan” în domeniul științei și tehnicii (1982), Inventator Emerit al URSS (1988), Diplomă și Medalie de Argint a Exhibition of Innovations, Iași, România (2001); Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (2004); Medalia jubiliară „60 ani ai AȘM” (2006); diplome și medalii de argint în cadrul

Expoziției Internaționale Specializate „INFOINVENT”, Chișinău, Republica Moldova (2007, 2008, 2011); Diploma și Medalia de Bronz la Eureka Ministerial Conferențial, Bruxelles, Belgia (2008); Diplomă și Medalie de Aur, „Eureka”, Bruxelles, Belgia (2011); Ordinul „Labor Omnia Improdus Vinci” al Regatului Belgiei, pentru realizări în domeniul invenției (2011); Ordinul pentru inventică și Medalia de Aur a UE (2012); Diploma AȘM „Pentru rezultate remarcabile în domeniul inovațiilor” (2012); Diploma și Medalia de Bronz, „INFOINVENT”, Chișinău, Republica Moldova (2013); Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2013); Insigna de Onoare a UTM (2014); titlul onorific „Om Emerit” (2013); „Medalia Democrației” a Parlamentului Republicii Moldova (2018); Ordinul Republicii Moldova „Gloria Muncii” (2019).

Bibliografie selectivă:

Academicianul Dumitru Ghițu – în competiție cu destinul spre Olimpul Științei : ediție comemorativă consacrată savantului și Omului Dumitru Ghițu, la 80 de ani de la naștere / red.: V. Canțer, A. Sidorenko ; Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Inginerie Electronică și Nanotehnologii. – Chișinău : Știința, 2011. – 256 p.

****Sidorenko, Anatoli.** Fundamentals of superconducting nanoelectronics / Anatoli Sidorenko. – Germany : Springer, 2011. – 326 p.

****Sidorenko, Anatolie.** Supraconductibilitate și criogenie : (Suport de curs) / Anatolie Sidorenko, Veaceslav Ursachi. – Chișinău : Universitatea Aca-

demiei de Științe a Moldovei, 2017. – 61 p.

Beyond Moore's technologies: operation principles of a superconductor alternative / Anatolie S. Sidorenko, Igor I. Soloviev, Nikolay V. Klenov [et al.] // Beilstein journal of nanotechnology. – 2017. – Tom 8, Nr 1. – P. 2689-2710.

Comparison of ion-beam-assisted molecular beam epitaxy with conventional molecular beam epitaxy of thin hexagonal gallium nitride films / A. Sidorenko, S. Sienz, J. W. Gerlach [et al.] // Journal of crystal growth. – 2004. – Tom 264, Nr 1/3. – P. 184-191.

Fluctuation Conductivity in Superconducting MgB₂ / A. Sidorenko, L. Tagirov, A. Rossolenko [et al.] // JETP Letters. – 2002. – Nr 76. – P. 17-20.

Full-switching FSF-type superconducting spin-triplet magnetic random access memory element / Anatoli Sidorenko, D. Lenk, Roman Morari [et al.] // Physical Review B. – 2017. // Tom 96, Nr 18. – C. 184-521.

Periodic Co/Nb pseudo spin valve for cryogenic memory / Anatoli Sidorenko, Nikolay Klenov, Yury Khaydukov [et al.] // Beilstein Journal of Nanotechnology. – 2019. – Tom 10, Nr 1. – C. 833-839.

Sidorenko, Anatolie. Nanotehnologiile și lumea miraculoasă a metamaterialelor / Anatolie Sidorenko // Akademos. – 2014. – Nr 2 (33). – P. 33-38.

Sidorenko, Anatolie. Physics, chemistry and biology of functional nanostructures III / Anatolie Sidorenko // Beilstein Journal of Nanotechnology. – 2017. – Vol. 8. – P. 590-591.

Sidorenko, Anatolie. Two-dimensional superconducting fluctuations in MgB₂ films / A. Sidorenko, V. Zdravkov, V. Ryazanov // Journal of Superconductivity. – 2004. – Nr 17. – P. 211-214.

The 12th International Conference on Intrinsic Josephson Effect and Horizons of Super-

conducting Spintronics: Abstract book / resp. de ed.: Anatolie Sidorenko [et al.]. – Chișinău: [S. n.], 2021. – 87 p.

Thermally Assisted FluxFlow in MgB₂ Strong Magnetic Field Dependence of the Activation Energy / A. Sidorenko, V. Zdravkov, V. Ryazanov [et al.] // Philosophical magazine. – 2005. – Vol. 85, Nr 16. – P. 1783-1790.

Academician Anatolie Sidorenko : Biobibliografie / Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; ed. și red.: Constantin Manolache ; coord.: Elena Condrea ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov ; bibliogr: Lidia Zasavițchi, Janna Nikolaeva. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018. – 296 p.

Sidorenko Anatolie // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coord.: Liliana Condraticova ; red.: Elena Varzari [et al.] ; trad. texte în lb. engl. și rusă: Lucia Nastasiuc, Lidia Vîrțan. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2021. – P. 133.

Sidorenko Anatolie // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru ; au colab.: Gheorghe Calamanciuc [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 305-306.

Sidorenko Anatolie // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 506.

Maria S. Ciobanu

Larisa ZUBCU
1963

Muziciană, filologă, jurnalistă, manager în domeniul artei muzicale, Maestru în Artă, directoare generală a Sălii cu Orgă din Chișinău.

S-a născut la 16 septembrie 1963, în Chișinău.

În perioada 1970-1978, a urmat Școala Specială de Muzică de pe lângă Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, în clasa de vioară din cadrul Secției academice. În anii 1978-1982, și-a continuat studiile la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” (actualmente, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), specialitatea Vioară.

Fiind copil, era deja familiarizată cu lumea teatrului muzical, deoarece mama sa, Maria Holban, era soprană în corul Teatrului Academic de Stat de Operă și Balet „A. S. Pușkin” din Chișinău (actualmente, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”). Totodată, era implicată în spectacole de operă, ca membră a corului de copii sau făcând figurație.

A continuat studiile la Facultatea de Filologie în cadrul Universității de Stat din Moldova (USM, 1985-1990). În anii 2003-2005, a urmat studii masterale la Facultatea de

Relații Internaționale a Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Formare profesională continuă: curs de jurnalism la Radio Vocea Americii (1992); curs de management în artă, organizat de Institutul de Cinematografie „S. A. Gherasimov” din Moscova (ВГИК, 1995); curs de management organizațional la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova și Institutul de Administrare Publică din Suedia (2008); curs pentru funcționarii de stat în domeniul turismului cultural, desfășurat de Ministerul Turismului din China (2017).

După absolvire, și-a început cariera în calitate de profesoară de limba română pentru grupe de alolingvi, la Universitatea Agrară de Stat din Moldova (1990-1992).

În perioada 1992-1994, a revenit în mediul muzical-artistic, în funcția de redactor-prezentator la Radio Moldova, unde a realizat peste 100 de emisiuni, intitulate „Arpegii” și „Tinere talente”.

În perioada 1994-1999, a activat la Teatrul de Operă și Balet, în calitate de șefă a Secției literar-artistică. În acea postură s-a remarcat, în special, prin elaborarea, redactarea și editarea albumului „Opera Națională” (Chișinău, 2007), dedicat celei de-a 40-a aniversări de la fondarea instituției.

În 1999-2001, a activat ca redactor muzical și director interimar al Filarmonicii Naționale (în prezent, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”). În aprilie-

noiembrie 2001, a deținut funcția de consilieră a ministrului culturii al Republicii Moldova.

Din decembrie 2001, este directoarea generală a Sălii cu Orgă din Chișinău. În această perioadă, a reanimat activitatea Orchestrei Naționale de Cameră a Republicii Moldova din cadrul instituției, condusă de maestrul Cristian Florea. În anii 2006-2016, a cooptat în colectivul artistic Ansamblul de acordeoniști „Concertino”, în premieră și Corul de Cameră, condus de maestrul de cor Ilona Stepan (din 2006). A completat echipa de artiști cu nume de rezonanță internațională, precum: Ilian Gârneț, Ion și Ștefan Negură, Anna Strezeva ș.a.

A elaborat, redactat și editat „Albumul Sălii cu Orgă”, la 25 de ani de la inaugurare (2002, Chișinău).

Din 2002 până în prezent, este membră a Comitetului de organizare al Festivalului Internațional de Muzică „Mărțișor”. Președintă a Comitetului de organizare a Zilelor Culturii Republicii Moldova la Kiev, Ucraina (2002); Comitetului de organizare a Festivalului Internațional de Muzică Clasică „Crescendo” (2002-2007); membră a Comitetului de organizare al Festivalului Internațional „Noptile Pianistice” (din 2003); președintă a Comitetului de organizare a Concursului Național al Tinerilor Instrumentiști „Antonina Lucinschi” (din 2007); membră a juriului din Republica Moldova pentru Eurovision Song Contest (edițiile 2010, 2012).

A inițiat programul „Educația muzicală în școlile de cultură generală” (2003-2007), în instituțiile de învățământ preuniversitar din Chișinău și din republică (licee, internate și orfelinate).

Datorită implicării sale personale, au fost posibile participările orchestrei sus-menționate la festivaluri internaționale din Franța (2011), România (2003, 2005, 2007) și Iordania (2007); Festivalul Internațional „George Enescu” din București, edițiile 2011, 2015, 2021.

În 2007, a inițiat organizarea Festivalului Internațional „J. S. BACH” (director artistic al evenimentului la 15 ediții), cu participarea unor artiști de renume de la catedralele capitalelor europene – Notre Dame de Paris, Reims, Sagrada Familia din Barcelona, Köln, Salzburg, Roma, Bratislava, Varșovia, Riga etc.

A organizat (2001-2022) concerte cu participarea multor artiști renumiți din România, Germania, Franța, Spania, Cehia, Marea Britanie, Elveția, Italia, SUA, Japonia, Coreea de Sud ș.a.

În perioada 2013-2017, a fost implicată în procesul de remediere a problemei de restaurare și conservare a Sălii cu Orgă, monument arhitectural din secolul al XIX-lea.

A inițiat crearea în incinta Sălii cu Orgă a galeriei de artă pentru artiști plastici consacrați, precum și pentru cei mai talentați elevi și studenți de la instituțiile de profil din republică: Vasile Sitari (2018), Florina Breazu (2019), Iurie Lupu (2019), Inga Edu (2020), Victor

Crețu (2022) ș.a.

Membră a Comisiei de examinare a absolvenților Centrului de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga” (din 2022). Membră a Consiliului de conducere a Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova (din 2002).

Deține Diploma de Excelență din partea Ambasadei Turciei (2005). În semn de apreciere deosebită pentru activitate fructuoasă, în vederea intensificării legăturilor între românii de pretutindeni, a fost distinsă cu Diploma de Excelență a Ambasadei României (2008).

I-a fost acordat titlul onorific „Maestru în Artă”, din partea Președinției Republicii Moldova (2013). Decorată cu Ordinul Polonez „Meritul Cultural” („Zaslužony dla Kultury Polskiej”), distincție a Ministerului Culturii și Patrimoniului Național al Republicii Polone (2017). Pentru realizări deosebite, Guvernul Republicii Moldova i-a decernat Diploma de Gradul I (2018), iar Uniunea Muzicienilor din Moldova – Premiul de Excelență în Management Artistic, la Gala Excelenței Muzicale (2020).

Bibliografie:

Zubcu, Larisa. Concert de referință / Larisa Zubcu // Universul muzical. – P. 4.

Zubcu, Larisa. Larisa Zubcu: „Fără dezvoltarea culturii, nu ne putem pretinde un stat civilizat” : [interviu] / consemnare: Marcela Gafton // Art infinit. – 2010. – Nr 2/4. – P. 6-7.

Zubcu, Larisa. Larisa Zubcu: „În dulcea mea copilărie, deseori veneam cu mama și priveam îndelung minunata clă-

dire – Sala cu Orgă” : [interviu cu Larisa Zubcu, directorul Sălii cu Orgă] / consemnare: Stan Lipcanu // Săptămîna. – 2015. – 23 oct. – P. 5.

Zubcu, Larisa. Larisa Zubcu: „Să ascuți muzică academică nu era o modă, era o necesitate...” : [interviu cu Larisa Zubcu, directorul Sălii cu Orgă] / text: Zina Bivol ; fot.: Nadia Kuzmina // VIP magazin. – 2021. – Nr 189/190. – P. 88-93.

Zubcu, Larisa. Larisa Zubcu, directoarea Sălii cu Orgă: „De ziua Sălii cu Orgă, le oferim oamenilor o șansă să ne cunoască” : [interviu] / consemnare: Felicia Nedzelschi // Adevărul Moldova. – 2013. – 11 sept. – P. 7.

Zubcu, Larisa. „Putem face lucruri foarte bune cu propriile forțe” : Interviu cu Larisa Zubcu, directorul Sălii cu Orgă din Chișinău / consemnare: Natalia Cojocaru // Timpul de dimineață. – 2005. – 22 apr. – P. 20.

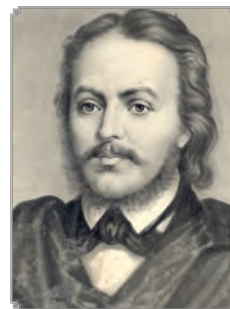
Зубку, Лариса. Клуб карьеристок : Лариса Зубку, директор Органного зала : [интервью] / беседовала: Людмила Чурапу // Aquarelle. – 2005. – Apr. – С. 19-21.

Зубку, Лариса. Лариса Зубку : „Моя партия” – это зритель Органного зала” : [интервью] / беседовала: Татьяна Борисова // Отдыхай! & Работай!. – 2018. – Июнь/Июль (№ 46). – С. 14-17.

Зубку, Лариса. Модный дизайн Органного зала : [интервью] / беседовала: Татьяна Мигулина // Экономическое обозрение. – 2018. – 2 нояб. – С. 22.

Larisa Zubcu // Timpul. – 2010. – 9 iul. – P. 3. – (Omul săptămânii).

Angelina Olaru

Gheorghe LAZĂR 1782-1823

Cărturar iluminist, fondatorul învățământului în limba română în Țara Românească, inginer, pedagog, teolog, traducător.

S-a născut la 5 iunie 1779 (după cercetări mai noi, la 9 ianuarie 1782), în Avrig, județul Sibiu. A decedat la 17 septembrie 1823, în localitatea de baștină.

Este cel de-al cincilea copil al lui Gheorghe și Mariei Lăzăroaie, țărani înstăriți. A făcut studii la Liceul Piarist din Cluj (1799-1801; actualmente, Liceul Teoretic „Báthory István”) și la Liceul Catolic din Sibiu (1801-1802; azi, Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”). A urmat studii în filosofie și drept la Cluj (1802-1806).

Cu o bursă obținută prin intermediul episcopului ortodox Nicolae Huțovici, a devenit student la Viena. Acolo a urmat cursuri de teologie, filosofie, drept, pedagogie, literatură, matematică, inginerie, științe militare, medicină, fiind influențat de curentul iluminist. În 1809, a încercat să studieze la Seminarul Ortodox din Carloviț, dar fără rezultat. În 1810-1811, a revenit la Viena, unde a tradus

cărți în limba română.

Grație acestor studii, a devenit un enciclopedist bine orientat în științele veacului al XVIII-lea. În timpul acela, a început să și scrie: a tradus un catehism rusesc, a elaborat o lucrare de morală pentru școli, a semnat o povestire populară romantică ș.a. Scrierile acestea descopereau predilecția sa pentru libertatea de cugetare, de care se conducea și în studiile teologice.

Reîntors în Transilvania, a fost hirotont arhidiacon în 1814. În 1815, a devenit candidat la scaunul episcopal de la Arad, fiind înlăturat de un contracandidat susținut de mitropolitul Ștefan Stratimirović.

La 15 martie 1811, a obținut post de profesor la Școala Teologică Ortodoxă din Sibiu (viitoarea Școală a lui Andrei Șaguna sau Academia Andreiană, care, astăzi, găzduiește Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu). Episcopul Vasile Moga (1811-1845), un adept al învățământului în limba slavonă, a împiedicat activitatea culturală a lui Gheorghe Lazăr, interzicându-i tipărirea manualelor în română. În urma unui proces disciplinar, la sfârșitul anului 1815, guvernatorul Transilvaniei l-a destituit din funcție, punându-l sub supravegherea autorităților polițienești.

Astfel, a condus „Școala de preoție” din Sibiu, doar până în toamna anului 1815, cu o întrerupere din toamna anului 1811 până în toamna anului 1812, când a locuit în

Brașov. A fost profesor particular în Brașov (1815-1816), după care a plecat la București, unde și-a consacrat întreaga energie pentru dezvoltarea învățământului național, în calitate de profesor particular, în casa boierului Bărcănescu, unde i-a dăscălit copiii.

În Țara Românească, Gheorghe Lazăr se manifesta ca promotor al ideii de înființare a unei școli românești la cel mai înalt nivel științific posibil pe atunci, într-o vreme în care învățământul se desfășura doar în limba greacă. Actul de întemeiere al primei școli naționale românești l-a constituit anafora boierilor-efori, din 6 martie 1818. Între semnatarii acesteia, pe lângă mitropolitul Nectarie, se numărau Constantin Bălăceanu, Iordache Golescu, Grigore Dimitrie Ghica. Cererea boierilor-efori a fost aprobată la 24 martie 1818 de către domnitorul Ioan Caragea (1812-1818), care a consfințit deschiderea în august a primei școli superioare românești, în localul de la „Sf. Sava”. Școala este promotorul învățământului cu predare în limba română.

Instituția și-a început activitatea în august 1818, inaugurarea fiind marcată prin lansarea cunoscutei „Înștiințări”, în care Gheorghe Lazăr expunea un adevărat proiect de organizare a învățământului românesc în patru trepte („tagme”) de învățături. În prima „tagmă”, destinată începătorilor, erau predate cunoștințe elementare de scris

și citit, elemente de religie, gramatică și aritmetică. În cea de-a doua „tagmă”, de nivel gimnazial, se predau gramatica, împreună cu sintaxa, poetica cu mitologia, geografia globului pământesc, retorica, precum și istoria neamului cu a Patriei împreună.

În cea de-a treia tagmă, se predau discipline de nivel mai înalt: matematici superioare (aritmetica „cu toate părțile ei, gheometria teoreticească, trigonometria, algebra), geografia de nivel superior, gheodezia sau inițierea câmpului, cu iconomia și arhitectura”. Ultima treaptă, a patra, era destinată desăvârșirii studiilor tehnice pentru pregătirea inginerilor, apoi, a juriștilor și profesorilor. Pentru cei care doreau să devină preoți, se preconiza un program aparte, cu ore de religie și istoria religiei.

La început, elevii săi erau băieți de mici meseriași, târgoveți și dascăli, pentru că odraslele boierești frecventau în continuare școala grecească. Noua instituție a devenit curând principalul focar de consolidare și difuzare a culturii românești. Din prima generație de elevi au făcut parte: Petrache Poenaru, Daniel Tomescu, Teodor Paladi, Simion Marcovici ș.a. Elevii care s-au distins prin rezultate bune la învățătură, cum au fost Eufrosin Poteca, Ion Pandele, Costache Moroiu, Simion Marcovici, au fost trimiși la studii în străinătate ca bursieri ai statului, spre a deveni profesori eminenți

pentru generațiile viitoare.

În 1818, a deschis cursurile primei școli superioare românești în incinta Mănăstirii „Sf. Sava”. A predat cursuri de logică și metafizică (după Kant), precum și cursuri de matematică și inginerie, contribuind la formarea unei terminologii științifice și tehnice în limba română.

În 1821, a participat direct la mișcarea revoluționară, condusă de eroul național Tudor Vladimirescu. Colaborarea cu revoluționarii i-a atras mai târziu persecuția din partea autorităților.

Bolnav, s-a reîntors în Avrig, unde s-a stins din viață. A fost înmormântat în curtea bisericii ortodoxe din localitatea de baștină, în imediata vecinătate a casei natale.

Mai multe instituții din România îi poartă numele, amintind activitatea sa de îndrumător al culturii române: Colegiul Național din București, Colegiul Național din Sibiu, Colegiul Național Pedagogic din Cluj, grupuri școlare din Baia-Mare și Pecica. În Piața Universității, vizavi de Palatul Universității din București, a fost înălțată statuia din marmură a cărturarului, realizată de către sculptorul Ion Georgescu, care a fost dezvelită la 11 mai 1886.

În anul 1864, elevul său, contele Scarlat H. Rosetti, mare proprietar de terenuri în România, a ridicat primul monument dedicat personalității lui Gheorghe Lazăr. Tot în Avrig, în centrul localității, a fost instalat

ulterior un bust dedicat marelui înaintaș, conceput cu putere de expresie de sculptorul Cornel Medrea (1938). Și la Sibiu, în fața Palatului Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, se află un bust al lui Gheorghe Lazăr, realizat de sculptorul Kurtfritz Handel și dezvelit la 27 octombrie 1973.

La o sută de ani de la moartea ilustrei personalități, autoritățile de atunci au organizat o comemorare festivă cu această ocazie.

În anul 1973, UNESCO a comemorat 150 de ani de la moartea sa, aducând în prim-plan activitatea, viața și opera unuia dintre cei mai prestigioși îndrumători ai culturii române.

La 5 iunie, în ziua nașterii marelui pedagog Gheorghe Lazăr, începând din anul 2007, în România se sărbătorește Ziua Învățătorului.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1993”. – Chișinău, 1993. – P. 93-95; „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – Chișinău, 1998. – P. 147; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 225.

Bibliografie selectivă:

Lazăr, Gheorghe. Manual de istoria românilor : pentru clasa I-a a gimnaziilor industriale / Gheorghe Lazăr. – București : Librăria Pavel Suru, 1937. – 152 p.

Lazăr, Gheorghe. Scrierile matematice ale lui Gheorghe Lazăr / Gheorghe Lazăr, Axente Creangă. – București : Întreprinderea Poligrafică „Informația”, 1968. – 159 p.

Macovescu, Gheorghe. Gheorghe Lazăr / Gheorghe Macovescu. – București : Albatros, 1973. – 140 p.

****Păcurariu, Mircea.** Doua sute de ani de învățământ teologic la Sibiu : [cu referire la Gheorghe Lazăr]. – Sibiu : [S. n.], 1987. – 426 p.

Gheorghe Lazăr [Resursă electronică] // https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Laz%C4%83r (accesat: 06.12.2022).

Păcurariu, Mircea. Lazăr Gheorghe // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a rev. și întregită. – Editura Enciclopedică. – București, 2002. – P. 246.

Statuia lui Gheorghe Lazăr din București [Resursă electronică] // https://ro.wikipedia.org/wiki/Statuia_lui_Gheorghe_Laz%C4%83r_din_Bucure%C8%99ti (accesat: 06.12.2022).

Maxim Melinti

Tudor CASAPU
1963

Halterofil, Maestru Emerit al Sportului, Antrenor Emerit, Lucrător Emerit în domeniul culturii fizice și sportului, singurul campion olimpic moldovean într-o probă individuală.

S-a născut la 18 septembrie 1963, în localitatea Mingir, Cotovschi (actualmente, raionul Hâncești). Este al șaptelea din cei zece copii ai părinților Mihai Casapu și Eudochia Tutunaru, agricultori de frunte în localitate. A făcut școala medie în satul natal (1970-1978), continuându-și studiile la Școala-Internat Nr. 1 cu profil în domeniul matematicii din Chișinău (1979-1980), unde a început să practice activitatea sportivă la haltere. Primul antrenor în proba de haltere i-a fost Oleg Poliakov.

În 1979, a fost învingător al Concursului Republican al Tinerilor Interpreți, cu melodia „Bate vântul, iarba culcă / Dorul mamei mă usucă...”, de Teodor Negară.

A studiat la Facultatea de Medicină Veterinară a Institutului Agricol „M. V. Frunze” (1980-1982, actualmente, Universitatea Agrară de Stat

din Moldova), transferându-se ulterior la Facultatea de Educație Fizică și Sport (1982-1985) din cadrul Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”).

În iunie 1981, a participat la Jocurile Sportive Republicane ale Tineretului, ediția a III-a, marcând performanțe majore: 92,5 kg la smuls, 125 kg la aruncat și 217,5 kg – total. La 18 septembrie 1981, la vârsta de 18 ani, a devenit campion al RSSM, la categorie ușoară și, în același an – Maestru al Sportului din RSSM.

Medaliat cu argint la Spartachiada de la Moscova, categoria 67,5 kg, cu rezultatul sumar de 330,0 kg (1986). La categoria 75 kg, a devenit campion al Uniunii Sovietice la proba de haltere (1988, Harkov; 1989, Frunze; 1990, Lipetk), ulterior – campion mondial (1990) și Maestru Emerit al Sportului (1990).

A reprezentat Republica Moldova în echipa unificată a CSI la Barcelona, Spania, în 1992, obținând medalia de aur la haltere, categoria 75 kg (mijlocie), stabilind astfel o performanță unică în sportul moldovenesc, fiind singurul campion olimpic la o probă individuală până astăzi.

Detalii ale performanței istorice: a fost antrenat, susținut și motivat de celebrul sportiv rus Vasili I. Alekseev, deținătorul a 80 de recorduri mondiale (concura la popularitate cu însuși Leonid Ilici Brejnev, secretarul

general al PCUS!). Astfel, talentatul sportiv moldovean a reușit să devină campion într-o probă individuală la ediția a XXV-a a Jocurilor Olimpice de la Barcelona, desfășurate în perioada 25 iulie – 9 august 1992. Urmare a acestei performanțe, în premieră, Imnul de Stat al țării noastre a fost intonat, iar drapelul Republicii Moldova a fost, arborat pe cea mai înaltă „culme” sportivă (30 iulie 1992).

A activat în funcția de vicepreședinte al Comitetului Național Olimpic din Republica Moldova (2001-2004). Șef al echipei sportive de performanță a Departamentului Trupelor de Carabinieri al Ministerului Afacerilor Interne (1998-2007), șef adjunct al Clubului Sportiv Central „Dinamo” (2007-2011), având gradul de colonel.

În calitate de președinte al Federației de Haltere din Republica Moldova (2003-2020), a creat o pleiadă de halterofili care promovează cu succes valorile olimpice și simbolurile naționale ale statului.

Stema comunei Mingir, elaborată de Silviu Andrieș-Tabac și pictată de Iurie Caminschi, conține o ramură de aur de măsline în câmp albastru, ce marchează victoriile halterofilului Tudor Casapu. La 17 februarie 2012, Consiliul Comunal Mingir a decis redenumirea străzii Morii din localitate în Tudor Casapu, iar la 14 septembrie 2014, i-a conferit titlul de Cetățean

de Onoare al satului natal.

În anul 1992, a fost desemnat „Cel mai bun sportiv al anului în Republica Moldova”. Cu acest prilej, Întreprinderea de Stat „Poșta Moldovei” i-a dedicat o coliță poștală.

Decorat cu distincția de stat supremă „Ordinul Republicii” (1992). Laureat al Premiului Național pentru rezultate remarcabile în domeniul sportului (2011), doctor honoris causa al Universității de Stat de Educație Fizică și Sport (2014). Efim Josanu a regizat filmul „Tudor Casapu: trei secunde cât o viață sau drumul înapoi spre acasă” (2014).

În prezent, este președinte de onoare al Federației de Haltere din Moldova.

Bibliografie selectivă:

Casapu, Tudor. Destin de mare campion – mingireanul care a scris istorie pentru Republica Moldova : Interviu realizat de Ion Xenofontov cu campionul olimpic Tudor Casapu / consemnare: Ion Xenofontov // Ziarul național. – 2014. – 19 sept. – P. 23.

Casapu, Tudor. „Mi-am făcut cruce că mi s-a împlinit visul” : Interviu realizat de Ion Xenofontov cu campionul olimpic Tudor Casapu / consemnare: Ion Xenofontov // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 19 sept. – P. 23.

Casapu, Tudor. Tudor Casapu: „Cea mai mare victorie a fost când am câștigat lupta cu viața” : Interviu realizat de Ion Xenofontov cu campionul olimpic Tudor Casapu / consemnare: Ion Xenofontov // Evenimentul zilei. – 2014. – 18 sept. – P. 6.

Tudor Casapu, eternul campion / resp. ed.: Ion Xenofontov; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), Centrul de Cercetări Enciclopedice. – Ed. a 2-a, rev. și ad. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2015. – 288 p. – (Legende de sport moldovenesc).

Ambrosi, Nicolai. Casa-pu Tudor // Ambrosi, Nicolai. Sport : mică enciclopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; red. coord.: Ion Xenofontov. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice al AȘM, 2014. – P. 69.

Xenofontov, Ion. „11” considerente pentru campionul olimpic Tudor Casapu / Ion Xenofontov // Moldova suverană. – 2014. – 18 sept. – P. 4.

Ion Valer Xenofontov

Ariadna ȘALARI 1923-2016

Prozatoare, scriitoare pentru copii, publicistă.

S-a născut la 27 septembrie 1923, Cetatea Albă, Județul Cetatea-Albă, România (localitate aflată astăzi pe teritoriul Ucrainei), în familia unui profesor de greacă și latină. S-a stins din viață la 3 august 2016, la București.

A absolvit Institutul Politehnic din București (azi Universitatea Politehnică din București) în 1947 și Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova în 1959.

A debutat încă în studenție, în 1946, cu proză scurtă, în revista bucureșteană „Orizont” (al cărei redactor-șef era pe atunci poetul Sașa Pană), iar în perioada 1948-1949, după absolvirea facultății, a muncit la revista „Flacăra”, de curând fondată. Anume la București își publică primele trei cărți ale sale, semnate cu pseudonimul Maria Radovan: cartea pentru copii „Carnetul unui școlar”, culegerea de povestiri „Ilie își croiește viață nouă” și nuvela „Costea s-a luminat”.

În 1950, după repatrierea forțată din România (în baza articolului 5 din Convenția de armistițiu încheiată la 12 septembrie 1944 între URSS și România), se stabilește

cu traiul într-o suburbie a Moscovei, angajându-se ca inginer-chimist la uzina de bacuri pentru acumuloare din Podolsk, unde muncea și fratele său. În paralel, dorind să cunoască pe ce fundament filosofic se întemeiază doctrina proletară, se înscrie la Universitatea serală de marxism-leninism.

Șederea sa la Moscova a durat ceva mai mult de un an, ea venind în Moldova în toamna anului 1951, unde, timp de doi ani, a predat chimia, fizica și franceza la Școala Nr. 13 din capitală. Apoi, căsătorindu-se cu scriitorul Ion C. Ciobanu, se dedică muncii de creație, publicând pe parcursul vieții peste 20 de cărți, unele dintre ele traduse și în limba rusă: „Se întâlnesc pământurile” (1956), „Oameni și destine” (1959), „Neastâmpărul” (1961), „Valul lui Traian” (1968), „Tăceri răscolite” (1982), *Labirintul* (1990). A scris și o piesă, „Uraganul”, precum și multe cărți pentru copii: „Ploaie cu covrigi” (1965), „Echipa noastră” (1966), „De-a mijatca cu soarele” (1971), „Pădurea năzdrăvană” (1973), „Ștregarii” (1974) ș.a.

Numele scriitoarei Ariadna Șalari, uitat de ceva vreme, a revenit în ultimii doi ani în atenția cititorilor grație unor proiecte culturale de anvergură. În 2021, spre exemplu, în cadrul unui proiect de promovare a celor mai bune romane din Republica Moldova în România „Romanul românesc din stânga Prutului”, au fost editate și popularizate cinci romane care au schimbat fața literaturii din Republica Moldova, prin-

tre care și romanul Ariadnei Șalari „Venetica”, apărut în 1998. Celelalte romane fiind: „Povestea cu cocoșul roșu” (apărută în 1966) de Vasile Vasilache, „Zbor frânt” (1966) de Vladimir Beșlea-gă, „Biserica albă” (1987) de Ion Druță și „Hronicul găinarilor” (2006) de Aureliu Busuioc. Cinci critici literari, importante nume ale criticii literare românești actuale, au promovat aceste opere literare în România, prin scrierea unui eseu de critică literară la romanele sus-menționate. Iar în anul 2022, Asociația pentru Cultură și Arte „Arbor”, în parteneriat cu Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” din Chișinău, a lansat proiectul „Povești abandonate”, în cadrul căruia au fost recuperate mai multe texte pentru copii scrise de autori moldoveni în a doua jumătate a secolului al XX-lea, oferite publicului într-o carte accesibilă online. Printre cele zece povești selectate, a fost și „Gigantul de hârtie” de Ariadna Șalari.

A fost întotdeauna o prezență foarte discretă în peisajul literar autohton. Spre finalul carierei, a fost decorată cu Medalia „Meritul Civic” (1996) și Ordinul „Gloria Muncii” (1990). La bătrânețe, s-a mutat în București, unde, după o boală îndelungată, a murit la vârsta de 93 de ani.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – Chișinău, 1997. – P. 150-152; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 322.

Bibliografie selectivă:

***Șalari, Ariadna.** *Labirintul* : Roman / Ariadna Șalari. – Chișinău : Literatura artistică, 1990. – 422 p.

***Șalari, Ariadna.** *Oameni și destine* / Ariadna Șalari. – Chișinău : Lumina, 1970. – 319 p.

Șalari, Ariadna. *Șoapta viorilor* / Ariadna Șalari. – Chișinău : Lumina, 2004. – 248 p.

***Șalari, Ariadna.** *Ștregarii* / Ariadna Șalari. – Chișinău : Lumina, 1974. – 86 p.

Șalari, Ariadna. *Venetica* : Roman / Ariadna Șalari. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1998. – 172 p.

Șalari, Ariadna. Sunt fiică de profesor de greacă și latină : [interviu cu Ariadna Șalari] / Ariadna Șalari ; consemnare: Victor Prohin // *Moldova*. – 2011. – Aug./Oct. – P. 34-43.

Chivu, Marius. *Ariadna Șalari. Existențialism în vremea totalitară* [Resursă electronică] / Marius Chivu // <https://www.arborinstitute.eu/ariadna-salari-existențialism-in-vremea-totalitară/> (accesat: 15.09.2022).

Ciocanu, Ion. Trei aspecte mai puțin cercetate ale creației scriitoarei Ariadna Șalari / Ion Ciocanu // *Literatura și arta*. – 2003. – 16 oct. – P. 4.

Ciocanu, Ion. Zece nuvele rezistente ale anilor '60- '70 : [cu referire la Ariadna Șalari ș.a.] / Ion Ciocanu // *Metaliteratură*. – 2016. – Nr 2 (43). – P. 5-21.

Zbârciog, Vlad. Șalari Adriana / Vlad Zbârciog // *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2006*. – Chișinău : Prut Internațional. – P. 428-429.

Ana Struță

Nicolai TRUSEVICI
1953

Economist, doctor în economie, conferențiar universitar.

S-a născut la 28 septembrie 1953, în regiunea Altai, RSFSR.

După absolvirea școlii generale, a fost angajat la extragerea petrolului din Zavoljsk (1970-1971), după care a fost înrolat în rândurile Armatei Sovietice.

În anii 1976-1982, a urmat Facultatea de Economie a Universității de Stat „T. G. Șevcenco” din Kiev.

Și-a făcut studiile postuniversitare la Universitatea de Stat „M. V. Frunze” din Simferopol (1986-1989), care s-au încununat cu susținerea tezei de doctor în economie. A urmat cursuri de stagiere științifică: „Tehnologii inovatoare în învățământ” (Moscova, 2004, 2005).

După absolvirea facultății, conform repartiției, a fost angajat în calitate de lector asistent la Catedra de filosofie și economie politică a Institutului Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți (1982-1986; azi, Universitatea de Stat „Alecu Russo” – USARB), apoi, de lector superior (1986-1993). După 1989, a continuat să muncească la instituția bălțeană: pro-

esor superior (1989-1993), docent, prodecan la Facultatea de Economie și Management (1995-1997), docent la facultățile de Economie și de Drept (1997-1998), director al Centrului de Instruire al Filialei din Bălți a Institutului de Științe Umaniste Contemporane din Moscova (1998-2005), director al Centrului de Instruire al Universității Moderne de Umanistică din Chișinău (din 2005) și prorector pentru activitate științifică la USARB (din 2008).

A realizat cercetări privind dezvoltarea capitalului uman. Participant la foruri științifice: Conferința Științifică din Lvov (1988), conferințe internaționale din Bălți (2004), Chișinău (2005) ș.a. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 30 de publicații științifice, între care volume, cursuri didactice, articole în domeniul economic.

A deținut funcții publice: consilier în Consiliul Municipal Bălți (1995-1998), director executiv al Comunității Ruse din Bălți (din 2002), membru al Consiliului Tutorilor „Bursa primarului Moscovei” (din 2003).

Membru corespondent al Academiei de Științe Umaniste din Rusia (2003), Profesor Emerit al Universității Umaniste Moderne din Moscova (2004).

Bibliografie:

Integrarea europeană : tendințele dezvoltării și modernizării legislației naționale = Европейская интеграция : тенденции развития и модернизации национального законодательства / ред. кол.: Н. В.

Трусевич,... [et al.] ; Современный гуманитарный институт. – Бэлць : Изд-во Современного гуманитарного института, 2009. – 90 p.

Трусевич, Николай. Акционерная форма хозяйствования : материалы для экономического образования / Николай Трусевич. – Бэлць : [Б. и.], 1992. – 19 с.

Трусевич, Николай. Тезисы лекций по курсу Макроэкономика / Николай Трусевич. – Бэлць : [Б. и.], 1996. – 241 с.

Трусевич, Николай. Особенности развития свободных экономических зон / Николай Трусевич // Analele Filialei din Moldova a Institutului Modern de Umanistică = Труды Филиала Современного Гуманитарного Института. – 2004. – С. 74-75.

Трусевич, Николай. Предпосылки эффективного управления потенциалом предприятия / Николай Трусевич // Проблемы развития рыночной экономики в правовом государстве. – Бэлць, 2004. – С. 28-32.

Трусевич, Николай. Теория человеческого капитала в концепциях экономического роста / Николай Трусевич // Economia regională : problemele și perspectivele dezvoltării. – Bălți, 2005. – P. 150-154.

Nicolai Trusevici // Universitari bălțeni : dicționar biobibliografic / Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. – Bălți, 2005. – P. 267-268.

Maria S. Ciobanu

**Monumentul „Apostolii
Basarabeni, Martiri”
1923-1940, reconstituit
în 2016
(Alexei Mateevici,
Simion Murafa, Andrei
Hodorogea)**

„Apostoli” au fost numiți: poetul preot **Alexei Mateevici**, care este și va rămâne scump întregii suflări românești pentru poezia „Limba noastră”, care a devenit Imnul Republicii Moldova; **Simion Murafa**, cunoscut pentru darul său de a cânta, pe care l-a folosit pentru promovarea muzicii românești naționale, jucând un rol important în opera de redeșteptare națională a moldovenilor din Basarabia, colaborator la revista și ziarul „Cuvânt moldovenesc”; **Andrei Hodorogea** a fost un promotor al valorilor naționale în rândul funcționarilor din Chișinău.

În 1918, s-a pus problema înveșnicirii memoriei celor trei patrioți prin realizarea unor monumente funerare. Chestiunea a fost discutată în ședința Sfatului Țării, din 11 mai 1918, la care s-a fondat un comitet de inițiativă, prezidat de Pantelimon Halippa. S-a lansat o acțiune de colectare a mijloacelor, în care s-au implicat și moldovenii din dreapta Prutului. La Tea-

trul Național din Iași, a avut loc un festival organizat de Ella Negruzzi și V. Emilian. Corul Metropolitan a executat muzică națională. S-au colectat 9353 de lei. A venit ajutor și din orașul Roman, în sumă de 1617 lei. Resursele financiare erau insuficiente și s-a propus de a apela la Societatea „Mormintele eroilor căzuți în război” (ulterior, redenumită Societatea „Cultul Eroilor”), patronată de Regina Maria.

Prin stăruințele comitetului sub președinția domnului Pantelimon Halippa și la inițiativa Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, la Chișinău, în Grădina Soborului, s-a ridicat Monumentul „Apostolii Basarabeni”, în amintirea eroilor moldoveni Alexei Mateevici, Simion Murafa și Andrei Hodorogea. Inaugurarea a avut loc la 29 septembrie 1923. La inaugurare au fost prezenți: generalul francez Berthelot, ministrii Al. Constantinescu și I. Inuleț, generalul de divizie C. Popovici, Pan Halippa, reprezentanți ai armatei, ai clericilor, ai autorităților, ai școlilor, primarul Chișinăului Gh. Pântea.

Autorul lucrării a fost sculptorul bucureștean Vasile Ionescu-Varo. Monumentul a fost confecționat din piatră în formă de placă așezată în poziție verticală, în care sunt sculptate în basorelief chipurile de bronz cu inscripția: „Simion Murafa, născut la 24 mai 1887, mort la 20 august 1917; Pr. Alexei Mateevici, născut la 16 martie 1888, mort la 13 august 1917; Andrei Hodorogea, născut octombrie 1878, mort

la 20 august 1917”. Pe piedestal, în fața basoreliefurilor, era așezată figura de bronz a unui vultur.

Mai jos, era amplasată inscripția: „Apostolii Basarabeni, Martiri ai Sfintei Cauze Naționale”. Stema României, amplasată între două ramuri, toate executate în bronz, încununa monumentul. Mai jos, era scris: „Sculptor Ionescu-Varo, București”, iar pe verso: „Acest monument s-a ridicat de către Societatea Mormintele Eroilor, Comitetul Central, Președinte Î.P.S. Mitropolitul Primat Miron Cristea, în urma inițiativei unui Comitet din Chișinău, prezidat de Dl Pan Halippa și cu concursul Comitetului Regional Chișinău, Președinte General de Divizie C. Popovici și al Generalului de Divizie S. Macri”.

Dimensiunile: suprafața de bază – 4,35 × 1,92 m.; corpul plăcii de piatră – 2,78 × 0,60 m.; înălțimea totală – 3,00 m.

Mesajul unionist al monumentului, într-o provincie afectată grav de rusificare, avea o importanță imensă în acea epocă de tranziție. În preajma lui, adesea se organizau evenimente, întâlniri cu tentă patriotică, comemorări ale diferitor evenimente și parastase.

În 1940, odată cu venirea bolșevicilor în Basarabia, soarta monumentului s-a schimbat. În corespondența din arhivele Statului Român, din septembrie 1940, se menționează, că monumentele și obiectele din bronz de pe teritoriul Basarabiei urmau să fie transportate cu trenul spre București, pentru a fi predate Muzeului de

Artă Națională „Regele Carol I” (azi, Muzeul Național al Țăranului Român). Astfel, basoreliefurile în bronz ale lui Murafa și Mateevici au fost evacuate din Chișinău. Despre soarta basoreliefului ce-l reprezenta pe A. Hodoroștea cu vulturul și coroana regală nu se cunoaște nimic. În urma unor interpelări ale Asociației Studenților Creștini Ortodocși Români (ASCOR) din 2013, către instituțiile din România, inclusiv Ministerul Culturii, nu s-a aflat nimic despre soarta basoreliefurilor în cauză.

În urma cercetărilor realizate, s-a constatat faptul că monumentul din piatră nu a fost distrus, ci a existat până în decembrie 1962, până la demolare, odată cu aruncarea în aer a turnului-clopotniță din fața catedralei vizate. Acest fapt a fost confirmat de un profesor de la Universitatea Tehnică a Moldovei și de criticul de artă Tudor Braga, martor ocular al evenimentului.

În 2012, ideea restabilirii acelei opere de artă a fost preluată de tinerii de la Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români (ASCOR).

În același an, a fost obținut avizul pozitiv al Institutului Patrimoniului Cultural de pe lângă Academia de Științe a Moldovei cu privire la reconstituire. În 2013, Comisia Monumentelor Istorice de pe lângă Ministerul Culturii a avizat pozitiv locul în care urma să fie reamplasat monumentul.

În 2015, la inițiativa consilierului municipal Ion Ștefăruț, a fost aprobat pro-

iectul de decizie privind reconstituirea monumentului de for public „Monumentul celor trei martiri” în scuarul catedralei.

Astfel, monumentul a fost amplasat în scuarul Catedralei „Nașterea Domnului” în 2016. În spatele acestuia a fost adăugat următorul text: „Monumentul a fost reconstituit în perioada 2012 – 29.09.2016, la inițiativa avocatului Iulian Rusanovschi, a istoricului Iurie Colesnic și a deputatului Dumitru Godoroja. Arhitect coordonator: Eugen Băzgu. Sculptor: Grigore Băț. Piatra a fost executată de Vladislav Lozan la Cosăuți. Sponsor: Vasile și Dumitru Godoroja. Inaugurat: 29 septembrie 2016.”

În ziua inaugurării, pe monument se regăseau instalate cele trei basoreliefuri și coroana regală, ce reamintesc românilor basarabeni de regele Ferdinand I, supranumit și Întregitorul. Pe el a fost produsă stema României Întregite, care vine să confirme originea noastră românească și idealul pentru care au murit cei trei apostoli basarabeni.

Astfel, Monumentul „Apostolii Basarabeni” a devenit al treilea din Republica Moldova ce poartă un mesaj regalist, după bustul reginei Maria din localitatea cu același nume și bustul regelui Ferdinand I din Nisporeni.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 238.

Bibliografie selectivă:

Rusanovschi, Iulian. Monumentul celor trei martiri basarabeni – Alexei Mateevici,

Simion Murafa, Andrei Hodoroștea, 1923 : Reconstituire arhitecturală în baza imaginilor și a documentelor de epocă / Iulian Rusanovschi ; red., corector: Manole Neagu. – Chișinău : Cu drag, 2016. – 20 p.

Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 1. – Chișinău: Universitas, 1993. – P. 86-87.

Dezvelirea monumentului Țridicat lui Alexei Mateevici, Simion Murafa și Andrei Hodoroștea // Viața Basarabiei. – 1923. – Anul 3, Nr. 16. – 14 oct. – P. 3.

Monumentul celor Trei Martiri // Rusanovschi Iulian. Războiul Monumentelor : Soarta monumentelor din Basarabia, Bucovina de Nord, Transnistria din perioada 1918-1944 / Iulian Rusanovschi. Chișinău : Cu drag, 2018. – P. 297-318.

Pânzaru, Sava. Monumentul lui S. Murafa, Al. Mateevici și A. Hodoroștea la Chișinău / Sava Pânzaru // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 326.

Rusanovschi, Iulian. Monumentul celor trei martiri basarabeni va fi reconstituit la Chișinău de ASCOR / Iulian Rusanovschi // Identitățile Chișinăului. – Ed. a 2-a / coord.: Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 214-220.

Maria S. Ciobanu

Vladimir SERBUȘCĂ
1953

Violonist, dirijor de orchestră, compozitor, textier, aranjor, Maestru în Artă.

S-a născut la 30 septembrie 1953, în localitatea Cuza-Vodă din raionul Drochia, într-o familie de lăutari. Tatăl său, Victor Serbușca, a fost un vestit lăutar (clarnetist și saxofonist) din nordul Moldovei. Este soțul interpretei de muzică populară Ioana Căpraru, Artisă a Poporului.

După absolvirea școlii medii din orașul Drochia (1961-1969), a fost înmatriculat la Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga” (azi, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga” (1969-1973). În anii 1973-1978, și-a continuat studiile la Facultatea de Instrumente Populare a Institutului de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

Și-a început activitatea, în calitate de director artistic al Casei de Cultură din Ialoveni (1979-1980). A fost violonist și maestru de concert al orchestrelor de muzică populară „Lăutarii” (dirijor: N. Botgros, 1980-1990), „Mugurel” (dirijor: I. Dascăl, 1991-1996), precum și în cadrul Ansam-

blului de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș” (dirijor: S. Ciuhrii, 1997-2013). În perioada 2003-2015, a deținut funcția de director artistic și prim-dirijor al Ansamblului Artistic „Plai Moldovenesc” al Ministerului Afacerilor Interne.

A semnat muzica la un șir de lucrări populare: „De dragul fetelor mele”, „Am început să-mbătrânesc”, „Sunt o soacră fericită”, „Pacea este cea mai sfântă”, „Nevăstică cu bărbat”, „Mi-a trimis scrisoare mama”, „Mândru bade mi-am ales”, „I-auzi, cântă lăutarii!”, „Hai, bădiță, hai la joc!”, „Dorul de a mea surioară”, „Cu omul de lângă tine”, „S-au dus anii, rând pe rând”, „Ține omul lângă tine, Doamne!”, „Vreau să-ți cânt, măicuță!”, „Te-ai dus, măicuța mea!”, „Am ieșit și eu la joc” ș.a.

S-a afirmat și în calitate de textier, semnând versurile pentru o parte dintre melodiile sale, între care: „Două fete mama are”, „Azi, la mine-n sat, e nuntă”, „Doamne, cât de scumpă-i viața!”, „Viață, unde ești grăbită?” ș.a.

A realizat aranjamente muzicale la cântece precum: „Când în sat îi horă mare”, „La marginea satului”, „Fraților, rămâneți frați!” ș.a.

A organizat următoarele concerte aniversare: „Invită Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă: 20 de ani de activitate artistică”, cu Orchestra Ansamblului de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș” (dirijor: S. Ciuhrii); „55 de ani din ziua nașterii a Ioanei Căpraru”, cu Orchestra Ansamblului Artistic „Plai Moldovenesc” (director artistic și prim-dirijor: V. Serbușcă,

2007); „60 de ani din ziua nașterii Ioanei Căpraru”, cu Orchestra Ansamblului Artistic „Plai Moldovenesc” (director artistic și prim-dirijor: V. Serbușcă, Cahul, 2012).

În 2013, s-a remarcat prin evoluarea în cadrul spectacolului aniversar, cu prilejul celor 60 de ani din ziua nașterii sale și 40 de ani de activitate, cu genericul „Zboară anii tinereții”, alături de orchestrele de muzică populară „Plai Moldovenesc” (conducător: V. Serbușcă), „Mugurel” (conducător: I. Dascăl) și din cadrul Ansamblului de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș” (conducători: E. și M. Ștefăneț, maestru de balet: I. Bivol).

Invitat frecvent la emisiuni radiofonice și televizate: „Evantai folcloric”, „La vatra jocului”, „O seară în familie”, „Bună dimineață”, „Prima oră”, „O seară perfectă”, „Matinalii”, „Tezaur folcloric” ș.a.

Înregistrări și filmări: fondul Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova” (muzică populară și române), cu interpreți din Republica Moldova și România: Ioana Căpraru, Nicolae Glib, Zinaida Julea, Mihai Ciobanu, Arsenie Botnaru, Mihai Toderășcu, Nicolae Ciubotaru, Lidia Bejenaru, Ion Dolănescu, Mitrîța Cămară-Velicu, Aurica Totolici ș.a.

A efectuat turnee artistice în Turcia, Elveția, Italia, Irlanda, Rusia, Danemarca, Mongolia, China, Austria, Germania etc.

Membru al Consiliului Artistic al Companiei „Teleradio-Moldova” și al Uniunii Muzicienilor din Moldova.

În 2000, a fost distins cu titlul onorific „Maestru în Artă”, iar în 2012 Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova i-a oferit Crucea „Pentru Merit”, clasa II.

Bibliografie:

Serbușcă, Vladimir. Plai Moldovenesc / Orchestra Ansamblului Artistic „Plai Moldovenesc” al Ministerului Afacerilor Interne, dirijor: Vladimir Serbușcă ; director artistic: Nicolae Robu. – Chișinău : Music Master, S. a.

1 compact-disc digital audio.

Serbușcă, Vladimir. Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă : [interviu cu cuplul de muzicieni Ioana Căpraru și Vladimir

Serbușcă] / Ioana Căpraru, Vladimir Serbușcă ; consemnare: Veta Ghimpu-Munteanu // Realități culturale. – 2020. – Nr 9. – P. 7-11.

Serbușcă, Vladimir. Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă ne-au încântat cu noi creații [Resursă electronică video] : [interviu realizat cu cuplul de muzicieni Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă, invitații emisiunii Vedete Fără Secrete, la canalul de televiziune Busuioc TV (27 iunie 2020)] / Ioana Căpraru, Vladimir Serbușcă ; a intervievat Doina Gherman // <https://www.youtube.com/watch?v=WEoDgWau9m8&list=RDCMUCD1cZu3rihb3ZOyj8QfTrEA&startradio=1&rv=WEoDgWau9m8&t=497> (accesat: 12.12.2022).

Serbușcă, Vladimir. Iubește viața: Răsfoim prin amintirile Ioanei Căpraru și ale lui Vladimir

Serbușcă [Resursă electronică video] : [interviu realizat cu cuplul de muzicieni Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă, invitații emisiunii „Iubește viața”, la canalul de televiziune TV8 (12 iunie 2022)] / Ioana Căpraru, Vladimir Serbușcă ; a intervievat Tatiana Granciuc // <https://www.facebook.com/tv8moldova/videos/562746492084708> (accesat: 12.12.2022).

Viața-i una, cântecu-i întotdeauna. Ioana Căpraru / antologie de Veta Ghimpu-Munteanu : [cu referire la violonistul Vladimir Serbușcă]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 284 p. : fot., n. muz.

Dirijorul și violonistul Vladimir Serbușcă a împlinit 60 de ani // Moldova suverană. – 2013. – 2 oct. – P. 4.

Elena Barbos-Balinschi

Octombrie

2023

Câte ceva despre oameni și ape.

1984, ulei pe pânză, 60 x 70 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni	2	9	16	23	30
Marți	3	10	17	24	31
Miercuri	4	11	18	25	
Joi	5	12	19	26	
Vineri	6	13	20	27	
Sâmbătă	7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29

150 de ani de la nașterea lui **Ludovic Dauș**, prozator, poet, dramaturg și traducător român, politician, primul director al Teatrului Național din Chișinău (1 oct. 1873 – 17 noiem. 1954). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 197-198.*

80 ani de la nașterea **Nadejdei Godoroja**, medic oncolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (2 oct. 1943). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 186-187.*

60 de ani de la nașterea lui **Mircea A. Diaconu**, eseist, critic și istoric literar, doctor în filologie, profesor universitar, originar din Bucovina (2 oct. 1963).

160 de ani de la nașterea lui **Constantin Hurmuzachi**, zoolog, entomolog, botanist, filosof și jurist român, doctor în drept, membru de onoare al Academiei Române, membru al Societății de Zoologie și Botanică din Viena (3 oct. 1863 – 22 febr. 1937). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 243-244.*

140 de ani de la nașterea lui **Agricola Cardaș**, biolog, agronom și publicist român, originar din Basarabia. Creatorul învățământului mediu de zootehnie și al Centrului Universitar de Zootehnie din Iași. Fondator al Facultății de Științe Agricole din Chișinău și al științei zootehnice în Moldova (3 oct. 1883 – 30 oct. 1955). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 245.*

100 de ani de la nașterea lui **Cezar Lăzărescu**, arhitect român, figură proeminentă a arhitecturii funcționaliste și a urbanisticii românești (3 oct. 1923 – 27 oct. 1986).

150 de la nașterea lui **Dimitrie Pompeiu**, matematician român, doctor în matematică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (4 oct. 1873 – 7 oct. 1954). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 318.*

90 de ani de la nașterea lui **George Astaloș**, poet, romanțier, eseist și dramaturg român. Este unul dintre cei mai jucați dramaturgi români în străinătate. În 2011, a fost nominalizat la Premiul Nobel (4 oct. 1933 – 27 apr. 2014). *A se vedea și art. din CN*

2013, p. 246-247.

80 de ani de la nașterea lui **Florian Pittiș**, actor de teatru și film, voce radio și televiziune, regizor, traducător, realizator de emisiuni radio, interpret și textier de muzică folk român. Festivalul anual de jazz de la Vama Veche îi poartă numele (4 oct. 1943 – 5 aug. 2007).

120 de ani de la nașterea lui **John Vincent Atanasoff**, fizician, doctor în fizică teoretică, cercetător și inventator american, a inventat primul computer digital electronic (4 oct. 1903 – 15 iun. 1995).

130 de ani de la nașterea lui **Iosif Dailis**, violonist și profesor (6 oct. 1893 – 7 dec. 1984). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 249.*

120 de ani de la nașterea lui **Moisei Gamburd**, pictor basarabean cu studii europene la Academia de Arte Frumoase de la Bruxelles. A condus Societatea de Arte Frumoase din Basarabia (6 oct. 1903 – 14 iul. 1954). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 220-221.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Jebeleanu**, poet român (7 oct. 1923 – 28 apr. 1996). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 221-222.*

80 de ani de la nașterea lui **Dan Băncilă**, artist plastic român, decorator (7 oct. 1943).

140 de ani de la nașterea lui **Elpidifor Chirilov**, fizician, doctor în științe fizico-matematice, cercetător științific (8 oct. 1883 – 27 noiem. 1964).

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Chiriac**, compozitor, profesor, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (9 oct. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 251.*

70 de ani de la nașterea lui **Valerie Volontir**, jurnalist, fotograf, publicist și editor (9 oct. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 252.*

140 de ani de la nașterea **Mariei Filotti** actriță de teatru și cinema, profesoară la Conservatorul din București, societară și directoare la Teatrul Național din București (9 oct. 1883 – 5 noiem. 1956). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 252-253.*

80 de ani de la nașterea lui **Marius Porumb**, critic și istoric de artă român, originar din Basarabia, membru titular al Academiei Române (9 oct. 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 222-223.*

130 de ani de la nașterea lui **Ion Cioabă**, pedagog român, organizator al învățământului național în județul Lăpușna în perioada interbelică, când Basarabia era parte a României Mari (10 oct. 1893 – 14 sept. 1936). *A se vedea și art. din CN 2018, p. 188.*

210 ani de la nașterea lui **Giuseppe Verdi**, compozitor celebru italian (10 oct. 1813 – 27 ian. 1901). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 224-226; CN 2013, p. 253-254.*

100 de ani de la nașterea **Neonilei Onofrei**, filologă română, specialistă în domeniul biblioteconomiei, bibliografă, cercetătoare, originară din Basarabia (11 oct. 1923).

75 de ani de la nașterea **Lidiei Botezatu**, interpretă de muzică ușoară, Maestru în Artă (12 oct. 1948). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 255.*

110 ani de la nașterea lui **Ene Braniște**, preot, teolog român, liturgist (12 oct. 1913 – 18 mar. 1984).

180 de ani de la nașterea lui **Ștefan Vârgolici**, critic literar, traducător, publicist, profesor, membru corespondent al Academiei Române (13 oct. 1843 – 29 iul. 1897). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 284-285.*

170 de ani de la nașterea lui **Ciprian Porumbescu**, compozitor și violonist român, pianist, pedagog, dirijor de cor (14 oct. 1853 – 6 iun. 1883). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 213-115.*

100 de ani de la nașterea lui **Victor Kernbach**, scriitor de science-fiction, poet, specialist în mitologie și traducător român, originar din Basarabia (14 oct. 1923 – 16 febr. 1995). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 255-256.*

60 de ani de la nașterea **Mariiei Cojocaru-Toma**, specialist în domeniul farmaceuticii (15 oct. 1963).

100 de ani de la nașterea lui **Anatolie Mihul**, inginer con-

structor român, profesor universitar, doctor inginer (15 oct. 1923 – 16 iun. 1999).

120 de ani de la nașterea lui **Paul Herbé**, arhitect și profesor francez (15 oct. 1903 – 25 aug. 1963).

100 de ani de la nașterea lui **Italo Calvino**, scriitor italian de origine cubaneză, publicist și jurnalist, Cavaler al Ordinului „Legiunea de Onoare” (15 oct. 1923 – 19 sept. 1985).

100 de ani de la nașterea lui **Loghin Țurcanu**, muzicolog și profesor, Învățător Emerit, Maestru în Artă (16 oct. 1923 – 11 iun. 1995).

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Săndulescu**, inginer geolog, doctor în științe geologice, cercetător științific, profesor universitar român, membru titular al Academiei Române (16 oct. 1933 – 22 oct. 2015).

150 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Țițeica**, matematician român, profesor universitar, membru al Academiei Române. (17 oct. 1873 – 5 febr. 1939). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 337-338.*

110 ani de la nașterea lui **Octavian Fodor**, medic român, profesor universitar, doctor în științe medicale, membru titular al Academiei Române (17 oct. 1913 – 8 iun. 1976).

190 de ani de la nașterea lui **Paul Bert**, zoolog, fiziolog, entomolog, medic, profesor universitar, doctor în științe medicale, cercetător științific francez. În urma cercetărilor sale, a fost posibilă explorarea spațiului cosmic și a mediului subacvatic (17 oct. 1833 – 11 noiem. 1886).

85 de ani de la nașterea lui **Vasile Micu**, agronom, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru a cinci academii de științe, Cavaler al Ordinului Republicii (18 oct. 1938 – 21 aug. 2019). *A se vedea și art. din CB 1998, p. 166-168; CN 2008, p. 338-340; CN 2013, p. 257-258.*

100 de ani de la nașterea lui **Rostislav Bereziuc**, inginer silvic, doctor inginer, profesor universitar, membru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură (20 oct. 1923 – 22 noiem. 2015).

100 de ani de la nașterea lui **Eugen Comșa**, arheolog, istoric, doctor în istorie, arheolog și cercetător științific, bibliotecar, originar din Basarabia. (20 oct. 1923). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 227.*

190 de ani de la nașterea lui **Alfred Nobel**, savant chimist, inventator și om de afaceri suedez, a inventat dinamita și a întemeiat fundația ce oferă anual faimoasele Premii Nobel (21 oct. 1833 – 10 dec. 1896). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 227-231.*

120 de ani de la nașterea lui **George Wells Beadle**, biolog, profesor universitar, cercetător și inventator american, a descoperit structura chimică a genelor, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină și Fiziologie (22 oct. 1903 – 9 iun. 1989).

150 de ani de la nașterea lui **Grigore Trancu-Iași**, funcționar bancar, avocat, doctor în științe economice, profesor universitar, om politic român (23 oct. 1873 – 7 ian. 1940).

150 de ani de la nașterea lui **William David Coolidge**, fizician, chimist, profesor universitar, cercetător și inventator american, a inventat tubul cu raze X. A fost directorul Laboratorului General de Cercetare Electrică (23 oct. 1873 – 3 febr. 1975).

110 ani de la nașterea lui **Valeri (Valerian) Poleacov**, compozitor și dirijor (24 oct. 1913 – 17 ian. 1970). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 234-235.*

90 de ani de la nașterea lui **Andrei Andrieș**, fizician, specialist în domeniul semiconducătorilor necristalini, doctor în științe fizico-matematice, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (24 oct. 1933 – 7 apr. 2012). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 232-233; CN 2018, p. 197-198.*

170 de ani de la nașterea lui **Pimen (Petru) Georgescu**, mitropolit al Moldovei între 1909-1934, membru de onoare al Academiei Române (24 oct. 1853 – 12 noiem. 1934). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 232.*

90 de ani de la nașterea **Dragăi Olteanu-Matei**, actriță română de teatru și film, scenaristă (24 oct. 1933 – 17 noiem. 2020).

80 de ani de la nașterea lui **Teodor Dumitru Stolojan**, economist, profesor universitar, doctor în științe economice și om politic român (24 oct. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Emil Iurașcu**, cântăreț de operă, bariton (25 oct. 1943 – 13 iun. 2014).

70 de ani de la nașterea **Eugeniei Duca**, filologă, profesoară de limba engleză, prima femeie de afaceri din Basarabia postbelică, stabilită în SUA (25 oct. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 261.*

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Oprea**, romancier, poet, publicist, eseist, traducător, profesor, muzeograf român (25 oct. 1943).

350 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Cantemir**, enciclopedist, istoric, etnograf, geograf, filosof, scriitor, muzicolog și compozitor, membru al Academiei de Științe din Berlin, domn al Moldovei (26 oct. 1673 – 21 aug. 1723). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 263-264; CN 2018, p. 200-202.*

80 de ani de la nașterea lui **Victor Spinei**, istoric și arheolog medievalist român, doctor în istorie, profesor universitar, originar din Basarabia, membru titular al Academiei Române și membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (26 oct. 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 244-245; CN 2013, p. 266-267.*

60 de ani de la nașterea **Nataliei Băncilă**, economist, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar (27 oct. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 267.*

120 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Constantinescu**, compozitor, dirijor de cor, muzicolog și profesor român (28 oct. 1903 – 22 febr. 1985). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 246-247.*

70 de ani de la nașterea **Vitaliei Pavlicenco**, doctor în filologie, ziaristă și politiciană (29 oct. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 268.*

80 de ani de la nașterea lui **Horția Scutaru-Ungureanu**, fizician, doctor în științe fizice, membru titular al Academiei Române (30 oct. 1943 – 22 noiem. 2014).

Mircea A. DIACONU
1963

Eseist, critic și istoric literar, doctor în filologie, profesor universitar, originar din Bucovina.

S-a născut la 2 octombrie 1963, în localitatea Boroaia, județul Suceava. Copilăria și-a petrecut-o în satul Orțești, comuna Drăgănești, județul Neamț, unde a urmat școala primară, după care a mers la școala generală din aceeași localitate. Și-a continuat studiile la Liceul de Filologie-Istorie „Calistrat Hogaș” din Piatra-Neamț (1978-1982; azi, Colegiul Național „Calistrat Hogaș”).

În anii 1982-1986, a urmat Facultatea de Filologie a Universității din Suceava (actualmente, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava), specializarea Limba și literatura română / limba și literatura franceză. În 1989, și-a definitivat specializarea de limba și literatura română la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. A urmat studiile de doctorat la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1993-1998). A susținut public teza de doctor în filologie, elaborată sub conducerea profesorului universitar Constantin Ciopraga (1998).

Activitatea profesională și-a început-o după absolvirea facultății, în calitate de profesor de limba și literatura română, la Școala Generală nr. 4 din Odorheiu Secuiesc (1986-1989), ulterior, fiind profesor de limba și literatura română la Colegiul Național „Petru Rareș” din Suceava (1990-1992).

Din 1992, a activat la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, începând de la asistent universitar, la Facultatea de Litere și Științe (1992-1995), urmând funcțiile de lector universitar (1995-1999) și conferențiar universitar (1999-2002). În anii următori, a fost profesor asociat la Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău (2006) și la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2007). Din 2002, a revenit la Facultatea de Litere și Științe ale Comunicării a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, în calitate de profesor universitar, iar în 2004-2008, de prodecan. În anii 2008-2012, a fost decan la aceeași facultate, iar în prezent – prorector responsabil de activitatea didactică și asigurarea calității al instituției sus-menționate.

Din 1998, a activat în peste 100 de comisii de doctorat, la Universitatea din București, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Redactor-șef al revistelor „Bucovina literară” (1997-1998) și „Meridian critic”. A

semnat publicații literare, de critică și istorie literară, cum sunt: „Poezia de la Gândirea” (1997), „Mircea Streinu – viața și opera” (1998), monografia „Cezar Baltag” (2000), „Studii și documente bucovinene” (2004), „Atelierele poeziei” (2005), „Cui i-e frică de Emil Cioran?” (2008), „Studii bucovinene” (2011), „I. L. Caragiale. Fatalitatea ironic” (2012), „Firul Ariadnei” – 10 cărți de proză (și nu numai) (2014), „Biblioteca română de poezie post-belică” (2016), „Metacritice” (2018), „Cernăuți. Obiecte pierdute” (2021).

Pentru activitate literară, i-au fost acordate premiile revistelor „Poesis” (1998, 2005), „Convorbiri literare” (1999), „Ateneu” (2005) și „Hyperion” (2005).

Afilieri: membru al Societății Scriitorilor Bucovineni (1994), Societății de Științe Filologice (1996-1990), Uniunii Scriitorilor din România (1998), The Society for Romanian Studies (2005), Asociației de Literatură Generală și Comparată din România (2009), Asociației Române de Istoria Presei (2012) ș.a.

Doctor honoris causa al Universității „Apollonia” din Iași (2016) și al Universității „Dunărea de Jos” din Galați (2013).

Premiat de Societatea Scriitorilor Bucovineni pentru volumul „Mircea Streinu. Viața și opera” (1998).

Alte distincții pentru merite și succese deosebite: Premiul „Mihai Eminescu” al Ministerului Culturii pentru volumul „Poezia de la Gândirea” (1998); Premiul revistei

„Convorbiri literare” (1999); Diploma de Excelență a Societății Scriitorilor Bucovineni (2003); Premiul Uniunii Scriitorilor din România (2003, 2019); Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași (1998, 2000, 2009); Premiul Societății Scriitorilor Bucovineni (1999, 2003); Premiul Fundației Culturale a Bucovinei (2001, 2003, 2009); Premiul Asociației Internaționale a Scriitorilor și Oamenilor de Artă Români – Literart XXI și al revistei „Origini” pe anii 2004-2005 (SUA, 2006); Premiul Simpozionului „Lucian Blaga”, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2013); Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (2004) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Diaconu, Mircea A. Biblioteca română de poezie postbelică : Experiențe & Existențe poetice. Studii, eseuri, cronici pasagere / Mircea A. Diaconu. – Suceava : Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2016. – 710 p.

Diaconu, Mircea A. Cernăuți: Obiecte pierdute / Mircea A. Diaconu. – Chișinău : Cartier, 2021. – 272 p.

Diaconu, Mircea A. Fețele poeziei : Fragmente critice / Mircea A. Diaconu. – Iași : Junimea, 1999. – 204 p.

Diaconu, Mircea A. Ion Creangă: nonconformism și grauitate / Mircea A. Diaconu. – Iași : Princeps Edit, 2011. – 191 p.

Diaconu, Mircea A. Poezia de la Gândirea : Eseuri / Mircea A. Diaconu. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1997. – 137 p.

Diaconu, Mircea A. Turnurile Ocolășului Mare : Antologie a Grupului de la Durău / Mircea A. Diaconu. – Iași : Timpul, 2012. – 201 p.

Diaconu, Mircea A. Constantin Morariu. O cronică din Bucovina (II) / Mircea Diaconu // Limba română. – 2021. – Nr 1 (261). – P. 133-148.

Diaconu, Mircea A. Despre granițe istorice, geografice și culturale : [cu referire la procesul literar basarabean] / Mircea A. Diaconu // Limba română. – 2019. – Nr 1. – P. 153-174.

Diaconu, Mircea A. Eugen Simion. Modernitatea clasicului : (O recitare a Jurnalului parizian) / Mircea A. Diaconu // Limba română. – 2013. – Nr 7/8. – P. 92-99.

Diaconu, Mircea A. „Important e să-l citim cu adevărat” / Mircea A. Diaconu // Vatra. – 2005. – Nr 3/4. – P. 92-95, 117-120.

Diaconu, Mircea A. Karl Popper și Eugeniu Coșeriu. O întâlnire care a avut totuși loc / Mircea A. Diaconu // Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugeniu Coșeriu” (CISL). Ediția a 16-a, „Eugeniu Coșeriu centenar. Limbă, creativitate, cultură – structuri de rezistență ale ființei umane”, 24-25 septembrie 2021, Chișinău. – Chișinău : USM, 2021. – P. 12-24.

Diaconu, Mircea A. La fiction Cioran – un cas d’intégration? / Mircea A. Diaconu // La Lettre R. – 2005. – Nr 2/3. – P. 187-192.

Diaconu, Mircea A. Mircea Martin, un model / Mircea A. Diaconu // Convorbiri literare. – 2016. – Nr 3 (243). – P. 47-50.

Diaconu, Mircea A. Mircea Streinul sau voluptatea mistică a suferinței / Mircea A. Diaconu // Glasul Bucovinei. – 2004. – Nr 3/4. – P. 65-72.

Diaconu, Mircea A. O imagine complexă asupra literaturii române din Republica Moldova : [pe marginea vol. „Deschidere spre universalism. Literatura română din Basarabia postbelică” de Ana Bantoș] / Mircea A. Diaconu // Limba română. – 2010. – Nr 9/10. – P. 83-85.

Diaconu, Mircea A. Titu Maiorescu și E. Lovinescu pagini

despre voința politică și voința critică (I); (II) / Mircea A. Diaconu // Convorbiri literare. – 2018. – Nr 4. – P. 45-50; Nr 5. – P. 42-46.

Diaconu Mircea A. // Satco, Emil. Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 1 / Emil Satco, Alis Niculică. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2018. – P. 644-647.

Maria S. Ciobanu

George ASTALOȘ
1933-2014

Poet, romancier, eseist și dramaturg român.

Este unul dintre cei mai jucați dramaturgi români în străinătate, care a locuit la Paris.

S-a născut la 4 octombrie 1933, la București, într-o familie de români de origine germană. A decedat la 27 aprilie 2014, în același oraș.

Părinții lui proveneau din Bucovina: tatăl, Gustav Astalosh, etnic german din Vatra Dornei, a fost deportat la minele din Donbas (1945). Mama a lucrat la ziarul „Arddealul”, cotidianul Partidului Național Țărănesc.

După absolvirea școlii generale, a studiat la Liceul Catolic „Sf. Andrei” din București, pe care l-a finalizat în anul 1951. A urmat cursurile Școlii Militare de

Topografie, devenind ofițer topogeodez (1951-1953). După absolvire, a dedicat 11 ani serviciului militar, avansând în cariera militară până la gradul de căpitan. În 1964, a decis să demisioneze, pentru a se consacra exclusiv scrisului.

Debutul său literar s-a produs în 1948 cu poezii, publicate în revista școlară „Falanga” a Liceului „Mihai Viteazul”. Debutul în dramaturgie a avut loc în 1968/1969 cu piesa „Vin soldații”, care a fost pusă în scena Teatrului „Cassandra” din București, publicată în 1970 în volumul „Vin soldații și alte piese”. Debutul editorial s-a produs în 1970, cu publicarea volumului de poezii „Șodron”.

În anul 1971, a fost invitat la Congresul PEN Clubului Internațional din Piran, Slovenia, fiindu-i acordată o bursă din partea guvernului francez. În același an, s-a stabilit definitiv în această țară, iar în 1976, a obținut cetățenia franceză.

În perioada 1972-2002, a fost redactor-șef al revistei plurilingve de artă, litere și știință „Nouvelle Europe”, unde a susținut și rubrica de critică literară. A publicat, începând cu 1972, articole, studii și eseuri, dar a acordat în același timp un spațiu publicistic important literaturii române, cu texte ale scriitorilor din țară și din exil sau cu studii consacrate lor. Opera sa însumează peste 40 de volume de poezie, proză, teatru, eseuri, memorii și mii de articole de critică literară. Este autorul unui microdicționar argotic de circa 1000 de arti-

cole. A semnat peste 200 de studii, eseuri și articole critice. Autor a peste 25 de piese de teatru, fiind unul dintre cei mai jucăți dramaturgi români în străinătate.

În 1972 i-a fost montată prima operă dramatică „Vin soldații”, la Teatrul „Adyar”, Paris, regia: Petrică Ionescu. Spectacolul după piesa „Caviar, vodcă și bye-bye!” a fost reprezentat în peste 40 de metropole și a fost premiat pentru cel mai bun spectacol radiofonic al stagiunii 1998, în cadrul celei de-a VII-a ediții a Galei Uniunii Teatrale din România 1999.

Piese sale au fost jucate în Washington, Paris, Copenhaga, Ottawa, Londra, Dortmund, New York, Tel Aviv, Lyon, Bruxelles etc.

Lucrări reprezentative ale autorului: „La multidimensionnalité du théâtre” (1973), „La lingua del canario” (1983), „Bordel a merde” (1975), „Global Vision of the Art” (1976), „Théâtre-art referential” (1976), „Poeme retorice interzise. 1958-1968” (1991), „O rugăciune de prisos – Une Prière de Trop”, ediție bilingvă (1994), „Mirosul banilor” (1995), „Poeme-Poèmes” (1997), „De l'argot, Marsilia” (2000), „Ceainăria de argint” (2001), „Exil 1. Memoriile unei memorii” (2003), „George As-taloș - 70: poetul, prozatorul, dramaturgul, omul” (2003), „Epistolar parizian” (corespondență, 2004), „Amintiri rebele” (2006), „Utopii” (2006), tripticul dramatic „Amprenta exilului” („Sarea exilului”, „Caviar, vodcă și bye bye!”), „Întoarcerea la

matcă” (1995), „Ecolul obsesiei” (2011) ș.a.

Figurează în peste 20 de antologii de poezie și de teatru, apărute în Europa și în America de Nord. Cartile i-au fost publicate în: România (după 1989), Franța, Italia, Portugalia, Statele Unite ale Americii, Luxemburg, Germania, Anglia, Turcia, Spania, Canada, Tunisia, Macedonia, Bulgaria ș.a. „Teatrul floral-spațial” (1972) a fost prima carte editată în Occident.

Din 1986, a fost membru al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe.

În 1970, i-a fost decernat Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul de piese „Vin soldații și alte piese” (1970). În 2003, Fundația și revista „Antares” i-au acordat Ordinul Cavalerilor Danubieni în rang de Cavaler al Literelor și Medalia de Aur (2003). În același an, Președinția României i-a conferit Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, după care a devenit și Cavaler al Ordinului „Steaua României” (2004).

Dintre distincțiile internaționale cea mai importantă a fost Ordinul „Palme Académiques”, decernat de Academia Franceză, când i-a acordat distincția de Cavaler al Ordinului Artei și Literelor din Franța, în 2013.

În ultimii ani de viață, marile scriitor român, împreună cu soția sa, Helene, au trăit în România, la București, în apropierea Parcului Cișmigiu.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 246-247.

Bibliografie selectivă:

Astaloș, George. Aqua Mater = Poèmes : Poeme / George Astaloș ; traduit en roumain par George Astaloș. – Oradea : Cogito, 1997. – 336 p.

Astaloș, George. Ecuția tăcerii : Versuri : Aqua Mater. Simetrii. Pești / George Astaloș. – București : Vitruviu, 1996. – 138 p.

Astaloș, George. Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-i la Paris : Interviu : 1989-1994 / George Astaloș. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1996. – 384 p.

Astaloș, George. Mirosul banilor : Epopeea fiscală a unui român de pe malul Senei : Roman epistolar / George Astaloș. – Ediția a 2-a. – Iași : Cronica, 1997. – 244 p.

****Astaloș, George.** Poeme retorice – Interzise : 1958-1968 / George Astaloș. – București : Editura Militară, 1991.

****Astaloș, George.** Simetrii / George Astaloș. – Constanța : Pontica, 1991.

****Astaloș, Gheorghe (George).** Șodron. Poezii / Gheorghe (George) Astaloș. – București. – Editura Eminescu, 1970.

****Astalos, Georges.** L'Oeuf de l'Agora : Historique / Georges Astalos // Caietele Tristan Tzara = Les cahiers Tristan Tzara : Publication internationale pour l'étude des Avant-Gardes contemporaines. – 2010. – Tome 1, Vol. 6. – P. 401.

****Astalos, George.** Une Prière de Trop : Monologue dramatique historique / George Astalos // Caietele Tristan Tzara = Les cahiers Tristan Tzara : Publication internationale pour l'étude des Avant-Gardes contemporaines. – 2010. – Tome 1, Vol. IX. – P. 622-6311.

Țărălungă, Ecaterina. Astaloș George // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 41.

Ulici, Laurențiu. Astaloș George // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – București : Uniunea Scriitorilor ; Fundația Lucașfăruș, 1996. – P. 11.

Maria S. Ciobanu

**Florian PITTIȘ
1943-2007**

Actor român de teatru, film, voce radio și de televiziune, regizor, traducător, interpret și textier de muzică folk, realizator de emisiuni radio.

S-a născut la 4 octombrie 1943, la București. A decedat la 5 august 2007, în București.

Dragostea față de teatru i-a cultivat-o mama, care nu și-a realizat visul de a deveni actriță. La patru ani, ea l-a înscris în spectacolul „Congresul puștilor”, unde a jucat rolul lui Ciuculeț, într-un scurt act dramatic.

La doar 14 ani, a avut loc începutul său actoricesc, odată cu montarea actului III din piesă „O scrisoare pierdută” de Ion Luca Caragiale, unde a jucat rolul cetățeanului turmentat. În 1958 a făcut figurație în spectacolul „Omul cu mârțoaga” la Teatrul Național din București.

În anii 1959-1963, a studiat la Liceul „Gheorghe Lazăr” din București, unde a învă-

țat într-o clasă de matematică-informatică. În acea perioadă, a fost printre primii înscriși în cercul dramatic înființat la propunerea actorului Petrică Gheorghiu de la Teatrul „Bulandra” (în prezent, Teatrul Municipal „Lucia Sturdza Bulandra”). După studiile liceale, s-a înscris la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (azi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”), dar a fost respins. A fost nevoit să o ia de la zero, urmând cursurile de la Politehnica din București pentru un an, timp suficient ca să se pregătească mai bine pentru admiterea din anul următor.

Pentru că-și dorea să devină actor, în timpul studenției la Politehnică, și-a găsit de muncă la Teatrul „Bulandra”, în calitate de electrician. Dirija reflectorul de urmărire în timpul repetițiilor și spectacolelor. Experiența din culise s-a dovedit a fi cea mai bună meditație primită, înainte de noul examen de admitere. Văzuse de 236 de ori „Cum vă place”, spectacolul pus în scenă de Liviu Ciulei, de 128 de ori „Sfânta Ioana” al aceluiași regizor. Știa replicile pe dinafară ale tuturor actorilor.

În 1968, a absolvit Institutul de Teatru din București, după care a fost angajat la Teatrul Municipal „Lucia Sturdza Bulandra”, unde a colaborat cu regizori de renume, precum Andrei Șerban, Liviu Ciulei, Alexandru Tocilescu ș.a. La începutul anilor '70, a studiat la Paris cu renumitul artist mi-

mic Marcel Marceau.

A interpretat numeroase roluri în teatru: Arlechino în „Mincinosul”, de Carlo Goldoni, în regia Sandei Manu (1971); Feste în „A 12-a noapte”, de William Shakespeare, în regia lui Liviu Culei (1973), Alioșka în „Azilul de noapte”, de Maxim Gorki, în regia lui Liviu Ciulei (1975); Laertes în „Hamlet”, de William Shakespeare, în regia lui Alexandru Tocilescu (1985); Teodoro în „Câinele grădinarului”, de Lope de Vega, în regia lui Florian Pittiș (1988); Tiresias în „Antigona”, de Sofocle, în regia lui Alexandru Tocilescu (1993); Jack în „Totul în grădină”, de Edward Albee, în regia lui Tudor Mărăscu (1997) ș.a. A tradus și a regizat piese de teatru.

A semnat regia la mai multe spectacole: „Cum se numeau cei patru Beatles”, de Stephen Poljakoff (traducerea: Florian Pittiș, 1980), „Poezia muzicii tinere” (1981), „Cântec despre mine însumi”, spectacol de muzică și poezie pe versurile lui Walt Whitman (1985), „Câinele grădinarului”, de Lope de Vega (1988), „Black and White”, de Keith Waterhouse și Willis Hall (traducerea și adaptarea: Florian Pittiș, 1997) ș.a.

În paralel cu teatrul, s-a afirmat și în domeniul muzical, devenind cunoscut și popular datorită spectacolelor sale muzicale din televiziune, într-un trio alături de Anda Călugăreanu și Dan Tufaru. A început să-și facă singur spectacole, să interpreteze roluri în teatru radiofonic,

să cânte. În anul 1992, a întemeiat, alături de Mircea Bănicu, Mircea Vintilă și Vladi Cnejevici, formația „Pasărea Colibri”, cu care concertează până în 2001, înregistrând împreună cu ea patru albume.

A semnat cronici muzicale în diverse publicații, iar în 1998, a devenit directorul Canalului „Tineret” al Radio-difuziunii Române, urmând ca apoi să devină redactorșef al postului de radio Radio3net.ro, ce emitea exclusiv pe internet (2001). A fost un mare admirator al formației „Beatles” și al lui Bob Dylan, din care a tradus și a adaptat melodii. A adus o contribuție notabilă în popularizarea muzicii pop-rock, prin realizarea unor emisiuni radiofonice în cadrul seriei „Pittiș Show”.

A fost una dintre vocile consacrate ale emisiunii „Te-leenciclopedia”, producție a TVR. Pentru că a fost popular în țara sa, în 1995 a primit o ofertă de la Walt Disney Pictures să dubleze vocea lui Winnie the Pooh, în versiunea română a serialului „Noile aventuri ale lui Winnie de Plus”, fiind printre primii actori din țară care dubla un serial „Disney”.

În afara activității artistice, Pittiș a fost membru și președinte al Senatului Clubului Aristocratic al „Rapidului”, fiind susținător al respectivei echipe de fotbal.

„În semn de apreciere a întregii activități și pentru dăruirea și talentul interpretativ pus în slujba artei scenice și a spectacolului”, i-a fost conferit Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor,

Categoria D („Arta Spectacolului”) în 2004. Festivalul anual de jazz de la Vama Veche îi poartă numele.

Bibliografie:

Big, Ioan. Blue, Black & White : Povestea Rolling Stones / Ioan Big ; pref.: Florian Pittiș. – București : Enciclopedia RAO, 2006. – 512 p.

Zeppelin von rock / trad.: Paul Petre ; biogr.: Dănuț Ivănescu, Romeo Vodoina ; coment.: Florian Pittiș. – București : Cartea de nisip & Cartier, [S. a.]. – 358 p.

Ripeanu, Bujor T. Pittiș Florian // Ripeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originari de pe aceste meleaguri / Bujor T. Ripeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 442.

Țărălungă, Ecaterina. Pittiș Florian // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 617.

Maria S. Ciobanu

Moisei GAMBURD 1903-1954

Pictor basarabean cu studii europene la Academia de Arte Frumoase de la Bruxelles. A condus Societatea de Arte Frumoase din Basarabia.

S-a născut la 6 octombrie 1903, la Chișinău. A decedat la 14 iulie 1954, în capitala basarabeană, la câteva zile după vernisajul ultimei expoziții personale (din timpul vieții).

Și-a petrecut cea mai mare parte din copilărie în satul Nimoreni, actualmente, din raionul Ialoveni. Tatăl său, Efim Gamburd, arenda niște plantații de viță-de-vie și de tutun pe moșiile acestei localități.

A studiat la Liceul Nr. 2 de Băieți „Mihai Eminescu” din Chișinău (absolvit în 1925), concomitent învățând și la Școala de Arte Plastice (finalizată în 1923). La Școala de Arte, a fost elevul marilor personalități – Alexandru Plămădeală, Auguste Baillayre și Șneer Kogan. În anii 1925-1928, a studiat la Academia de Arte Frumoase din Bruxelles, frecventând atelierul lui Constant Montald, pictor și sculptor belgian.

În anii de studenție, vizita frecvent expozițiile pariziene, luând cunoștință îndeaproape de curentul avangardist, care tocmai lua turații în acea perioadă. Deși nu se lăsa influențat, lucrările sale din tinerețe au parțiale accente cubiste, expresioniste, care au rezultat anume din contactul direct al artistului cu pictura europeană din interbelic.

Revenind din străinătate, a participat la saloanele Societății de Arte Frumoase din Basarabia, organizate anual din 1930, devenind membru cu drepturi depline al acesteia. Urmând exemplul foștilor săi profesori, își trimitea lucrările la București pentru

expozițiile Salonului Oficial de Artă. În 1933, i-au fost expuse două dintre pânzele sale – „Țărancă basarabeancă” și „Trei țărani basarabeni”. În același an, Salonul VI retrospectiv al Societății Basarabene de Arte Frumoase a prezentat pe larg creațiile lui Moisei Gamburd, fiind remarcat și de criticii de specialitate.

Iar în 1934, la Chișinău, a avut loc prima sa expoziție personală. Aceasta și ulterioarele sale participări la saloanele Societății de Arte Frumoase i-au adus faima unuia dintre cei mai talentați artiști tineri, pe la mijlocul anilor '30, devenind foarte bine cunoscut și la București. O lucrare a sa, „Cosașii”, a fost distinsă în 1939 cu Premiul Ministerului Cultelor și Artelor din România. În urma expoziției Salonului Oficial din anul următor, lucrarea „Maternitate” a intrat în Colecția de Stat a operelor artistice, aparținând în prezent Muzeului Național de Artă al României.

În perioada 1929-1935, a făcut două călătorii în Palestina, el fiind un adept al creării Statului Israel, în acest sens existând mărturii că ar fi locuit și muncit într-un kibbutz, printre pionierii mișcării sioniste. Chiar dacă și-ar fi dorit să rămână acolo, chemat cu insistență de părinți, a revenit în Basarabia. La Chișinău, a întâlnit-o pe tânăra pictoriță Eugenia Goldenberg, cu care s-a căsătorit în 1938 și s-a stabilit la București. Tablourile lui Gamburd se bucurau de succes, erau cumpărate neîntârziat după expoziții. Când a

sosit vestea alipirii Basarabiei la URSS, soții Gamburd s-au grăbit să revină la Chișinău.

Atras de utopia comunistă, s-a implicat activ în procesul de înființare în republică a Uniunii Artiștilor Plastici. Concomitent, a devenit cadru didactic la Școala Republicană de Arte Plastice. Printre discipolii lui se numără Ada Zevin, Mihail și Esther (Fira) Grecu ș.a. Primele disensiuni cu cenzura de partid s-au produs chiar de la început, în 1940, când un grup de artiști, între care Moisei și Eugenia Gamburd, au avut comanda de a realiza panoul RSSM pentru Expoziția Realizărilor Economice Populare de la Moscova. A urmat războiul, evacuarea, timp de un an, până în 1942, Moisei Gamburd a fost mobilizat pe front, după care demobilizat din motive de sănătate.

În 1944, revenind din evacuare, a realizat o serie de lucrări în spiritul realismului socialist: „Răscoala de la Tatarbunar”, „Tipografia ilegalistă”, „Grigore Kotovski în fața tribunalului județean din Chișinău”, precum și portretele executate la comandă ale unor fruntași comuniști. Totodată, încerca să echilibreze balanța, creând portretele soției, ficei, ale prietenilor apropiați. Din această serie de suflet face parte și lucrarea „Portretul violonistului Oscar Dain”, realizat în 1949, care, actualmente, se păstrează în fondurile Muzeului Național de Artă al Moldovei.

Cu timpul însă, s-a produs o dedublare clară a personalității de creație a lui Gamburd. La suprafață ieșise

un pictor obedient ideologiei autoritare a statului, care îl susținea și îl răsplătea corespunzător (în 1949, i s-a decernat Ordinul „Drapelul roșu al muncii”), dar în matricea sa artistică, el rămase totuși artistul format în interbelic, în Europa, la Paris și Bruxelles.

Mulți pictori, între care și Eugenia Gamburd, au fost excluși din Uniunea Artiștilor Plastici. Lui Gamburd nu-i fusese uitat trecutul „european” și nici simpatiile „palestiniene”, cu siguranță, dar aveau nevoie de el, pentru că era un nume, o autoritate care să reprezinte arta din RSSM la expozițiile unionale. Toate aceste circumstanțe și contradicții au și dus la sfârșitul tragic al artistului, care și-a pus capăt zilelor la puțin timp după ce fusese omagiat cu prilejul a 25 de ani de creație și jubileului său de 50 de ani. Tocmai vernisase o expoziție personală la Muzeul de Istorie. A plecat din viață fără a lăsa măcar un rând despre suferințele sale sufletești, preferând să-și păstreze ultimele reminiscențe ale demnității umane și artistice. Moartea sa a fost interpretată de autorități ca un afront adus întregului sistem, i-au fost refuzate funeraliile civile, iar colegilor și prietenilor săi li s-a interzis să-l conducă pe ultimul drum.

În anul 1998, fiica pictorului, plasticiana Miriam Gamburd, a editat albumul „Moisei Gamburd”, iar din 1999, a instituit Premiul „Moisei Gamburd”, cu scopul de a sprijini cei mai talentați artiști plastici din Republica Moldova. Printre laureații acestui pre-

miu se numără plasticienii Isai Cârmu, Ghenadie Tăciuc, Valentin Vărtosu ș.a.

Lucrările lui Moisei Gamburd se păstrează, în principal, la Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 221-222.

Bibliografie selectivă:

Toma, Ludmila. Moisey Gamburd / Ludmila Toma. – Chișinău : National Art Museum of the Republic of Moldova, 1998. – 160 p.

Bulat, Vladimir. Moisei Gamburd // Bulat, Vladimir. An anthology of moldavian painting = O antologie a picturii moldovenesti : 1939-2015 / Vladimir Bulat. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 5-12.

Moisei Gamburd // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) / ed. îngrij. de Lidia Kulikovski ; alcăt.: Taisia Foiu, Ludmila Toma ; trad.: Ludmila Pînzari, Vlad Pohilă ; red.: Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 47-48.

Stăvilă, Tudor. Moisei Gamburd / Tudor Stăvilă // Identitățile Chișinăului. Orașul interbelic ; coord. vol.: Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 151-153.

Toma, Ludmila. Etapele creației lui Moisei Gamburd : [Portrete de creație] / Ludmila Toma // Arta '94. – Chișinău, 1994. – P. 76-86 : il.

Ana Struță

Anatol CHIRIAC
1953

Compozitor, profesor, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova.

S-a născut la 9 octombrie 1953, în orașul Sverdlovsk, Rusia, în familia lui Gherasim și a Valentinei Chiriac, aflați acolo în legătură cu serviciul militar al tatălui. În anul 1956, familia Chiriac a revenit în Coșernița, raionul Florești.

În perioada 1956-1959, a fost educat la Mănăstirea Cușelăuca, de schimoniahia Melania, sora bunicii sale.

Primii pași în muzică i-a făcut în copilărie, cântând la trompetă în fanfara Școlii Medii din Coșernița (1960-1968), în clasele a IV-a – a VIII-a. Tot atunci, a studiat și baianul cu profesorul de muzică Gheorghe Cojocar.

În anii 1968-1972, a învățat meseria de electromecanic la Tehnicumul Electromecanic din Chișinău (actualmente, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică), perioadă în care a făcut parte și din orchestra instituției.

În anii 1972-1978, a urmat Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (în prezent, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), specializat în teoria muzicii, cu o întrerupere de

doi ani – 1974-1976, perioada serviciului militar. A absolvit Facultatea de Teorie și Compoziție din cadrul Conservatorului de Stat „Gavriil Musicescu” (1980-1985, în prezent, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), în clasa profesorului Pavel Rivilis, care i-a marcat cariera.

A devenit compozitor de muzică instrumentală de cameră, pentru copii, simfonică, ușoară și vocal-sinfonică, deosebit de popular în fosta URSS și profesor universitar.

A debutat în 1977 cu piesa „De-aș avea”, pe versurile lui Mihai Eminescu, în interpretarea lui Ștefan Petrașche. Până în anul 1978, a fost muzicant în ansambluri de amatori. Apoi, împreună cu interpreta Silvia Chiriac, a activat în formația de muzică ușoară a Sofiei Rotaru din Ialta – „Cervona Ruta” (1978-1980), pe care a condus-o, organizând turnee în fostele republici sovietice.

În anii '80, a compus muzică pentru spectacole desfășurate la Teatrul Academic, Muzical-Dramatic de Stat „A. S. Pușkin” din Chișinău (actualmente, Teatrul Național „Mihai Eminescu”) și la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”.

În același an, a lansat prima piesă, interpretată de Silvia Chiriac – „Veni-va dragoste”, iar cântecul „Mi-e dor de tine, mamă!” a fost unul de debut, în colaborare cu Grigore Vieru.

În perioada 1985-1990, a activat, în calitate de cadru didactic, la Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău și la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu”, unde

a predat solfegiul și teoria muzicii. În anii 1989-1994, a fost redactor-șef al Redacției muzicale de la Radio Moldova. Din 1990 până în prezent, conduce Societatea de creație, comerț și relații economice externe „Mihaela”, prima firmă de impresariat din Republica Moldova, fondată de compozitor imediat după destrămarea URSS.

În anii '80-'90 ai secolului trecut, a lansat șlagărele: „Romantică”, „Tinerete-floare”, „Orele”, „Primăvara va veni”, „Copilărie”, „Flori”, „Apără-mă, floare de tei!”, „Podul de flori”, „Viața”, „Întoarce-te!”, „Deschideți ușa!” ș.a., interpretate de Maria Bieșu, Sofia Rotaru, Ion Suruceanu, Olga Ciolacu, Silvia Chiriac, Anastasia Lazariuc, Mirabela Dauer, Ricu Vodă, Mihai Volontir ș.a.

În 1984, a compus „Cantata pentru solist, cor și orchestră”, interpretată de Maria Bieșu și Corul și Orchestra Simfonică a Filarmonicii de Stat din Chișinău (actualmente, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”), dirijată atunci de Dumitru Goia.

În anii 1985-1992, piesa instrumentală „Mihaela” a fost difuzată zilnic în cadrul programului televizat unional „Vremea” din Moscova, iar piesa „Decembrie cel sfânt”, în interpretarea duetului Silvia Chiriac și Ricu Vodă (1989), i-a adus popularitate și în România.

A colaborat cu renumiții poeți Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Teo Chiriac, Anatol Ciocanu, Iulian Filip ș.a.

În 1987, a înființat formația proprie de muzică ușoară, cu

care a întreprins turnee în Japonia și Mozambic.

Creațiile sale au fost înregistrate la marile case de discuri – „Melodia” din Rusia și „Electrecord” din România. A lansat numeroase compact-discuri cu șlagăre, muzică simfonică, vocal-sinfonică, de cameră, instrumentală și melodii pentru copii.

La 27 august 1990, în calitate de deputat independent al Parlamentului Republicii Moldova de legislatura a XII-a (1990-1994), a semnat Declarația de independență a noului stat.

În 2007, a constituit o formație cu care a reactualizat repertoriul vechi și a înregistrat piese noi: „Frați români de pretutindeni”, interpretată de Silvia Chiriac și Denis Latîșev, „Lacrimile Fecioarei” (pentru nai și orchestră simfonică), „Rafael” (pentru chitară și orchestră), „Famen” (pentru chitară acustică și orchestra simfonică), „Mama” (pentru pian și orchestră simfonică), dedicată poetului Grigore Vieru.

Președinte al Consiliului Asociației Drepturilor de Autor și Conexe „AsDAC” din Republica Moldova (2000-2015). Președinte al Juriului din Republica Moldova pentru Eurovision Song Contest la edițiile 2006-2020.

Membru al Uniunii Compozitorilor din Moldova (din 1985), Laureat al Premiului pentru tineret „Boris Glavan” (1988), Maestru Emerit al Artei din RSSM (1990). Pentru creații muzicale excepționale, a fost decorat cu Medalia „Meritul Civic” (1990), distins cu titlul

onorific Artist al Poporului (2010), Ordinul de Onoare al Republicii Moldova (2011), Ordinul Republicii (2012). Deținător al Premiului Național al Republicii Moldova (2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 251.

Bibliografie selectivă:

Chiriac, Anatol. Anatol Chiriac : [compozitor : date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 10 (40). – P. 3.

Chiriac, Anatol. Anatol Chiriac: „cred că întotdeauna este loc de mai bine și niciodată nu sunt omul care să fiu pesimist” [Resursă electronică] : [interviu realizat cu compozitorul Anatol Chiriac prilejuit de Ziua Independenței Republicii Moldova] / a intervievat Valentina Ursu // <https://moldova.europalibera.org/a/24688910.html> (accesat: 04.10.2022).

Chiriac, Anatol. La noi : „La noi codrul știe graiul...” [Muzică] : Pentru voce cu acomp. / muzica: Anatol Chiriac ; versuri: Grigore Vieru // Cântare limbii materne : Culegere de cântece pentru elevi. – Chișinău : [S. n.], 1990. – P. 29-33.

Anatol Chiriac, Omul secolului în domeniul muzicii [Resursă electronică] // <https://vipmagazin.md/anatol-chiriac-omul-secolului-in-domeniul-muzicii/> (accesat: 04.10.2022).

Dabija, Nicolae. Compozitor de la Dumnezeu : [Anatol Chiriac] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2016. – P. 8.

Angelina Olaru

Valeriu MATEI 1953

Jurnalist, fotograf, publicist și editor.

S-a născut la 9 octombrie 1953, în localitatea Glinjeni, raionul Șoldănești, într-o familie de pedagogi.

A făcut primele studii la școala de opt ani din satul natal (1960-1968), apoi, la Școala Medie din orașul Rezina (1968-1970). A urmat Facultatea de Filologie, Secția de ziaristică, la Universitatea de Stat din Chișinău (1972-1977), azi, Universitatea de Stat din Moldova.

Angajat la revista pentru copii și adolescenți „Noi” din 1977, unde este redactor-șef din 1994.

A semnat volumele: „Întâlniri la poalele vulcanilor” (1978), „File din cartea naturii” (Editura „Cartea Moldovenească”, 1988); „Fereastra cu gutui” (Editura „Hyperion”, 1991); „Dialog cu actorul, regizorul și interpretul Mihai Volontir: inedit” (Editura „ARC”, 2016); „... nimic altceva = ... nothing else” (Editura „Cartier”, 2022).

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova (1977) și al Federației Internaționale de Artă Fotografică (FIAP, 1996).

În anul 2002, Federația Internațională de Artă Fotografică i-a acordat titlul de „Excelență FIAP”.

Laureat al mai multor saloane și concursuri internaționale de artă fotografică. I-au fost acordate: Premiul Mare și Medalia de Aur, Polonia (2004); Premiul Special, Japonia (2005); Premiul Mare și Medalia de Aur, Macedonia (2010). De asemenea, a fost decorat cu medalii de aur în Danemarca (1995), Rusia (Jocurile Delfice Internaționale, 2000), Turcia (2001), Portugalia (2003), Turcia (2006, 2007), Egipt (2012), Bulgaria (2020) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 252.

Bibliografie selectivă:

Volontir, Valeriu. Dialog cu actorul, regizorul și interpretul Mihai Volontir : Inedit / Valeriu Volontir ; editor: Iurie Bârsă. – Chișinău : Arc, 2016. – 128 p. : fot.

Rec.: Volontir, Valeriu. O carte dedicată maestrului Mihai Volontir / Valeriu Volontir // Natura. – 2019. – Nr 4. – P. 14.

****Volontir, Valeriu.** ... nimic altceva = ... nothing else : [album] / Valeriu Volontir. – Chișinău : Cartier, 2022. – 240 p. : fot.

Dabija, Nicolae. Literatura nu o poți face printre altele : De vorbă cu Nicolae Dabija / consemnare: Valeriu Volontir : [interviu] // Noi. – 2015. – Nr 4. – P. 14-15, 24 ; Noi. – 2022. – Nr 8. – P. 14-15, 31.

Matei, Valeriu. Am scris numai ceea ce mi-a dictat inima și conștiința : De vorbă cu scriitorul-academician Valeriu Matei, directorul Institutului Cultural Român „M. Eminescu” la Chi-

șinău : [interviu] / consemnare: Valerie Volontir // Noi. – 2015. – Nr 7. – P. 14-15.

Rusu, Tudor. Viața profesorului e o operă dramatică : De vorbă cu red.-șef al săptămânalului „Făclia” Tudor Rusu : [interviu] / consemnare: Valerie Volontir // Noi. – 2014. – Nr 9. – P. 14-15.

Șarov, Igor. Nu zidurile fac o școală, ci spiritul care domnește în ea : de vorbă cu Igor Șarov, ministrul Educației, Culturii și Cercetării : [interviu] / consemnare: Valerie Volontir // Noi. – 2020. – Nr 10. – P. 14-15, 24.

Volontir, Valerie. Ce mai faci, bade... : În memoria lui Mihai Volontir / Valerie Volontir // Noi. – 2015. – Nr 11. – P. 31.

Volontir, Mihai. Dragostea pentru tot ce e viu pe pământ : De vorbă cu actorul, regizorul și interpretul Mihai Volontir : [interviu] / consemnare: Valerie Volontir // Noi. – 2014. – Nr 1. – P. 14-15, 30-31.

Volontir, Valerie. În memoria lui Mihai Volontir / Valerie Volontir // Natura. – 2019. – Nr 4. – P. 14.

Volontir, Valerie. Mihai Volontir : [renumitul actor în cartea „Actorul, interpretul Mihai Volontir”] / Valerie Volontir // Făclia. – 2016. – 30 sept. – P. 7.

Volontir, Valerie. Poetul care va rămâne pururi printre noi : [In memoriām Nicolae Dabija (1948-2021)] / Valerie Volontir // Noi. – 2021. – Nr 5. – P. 31.

Volontir, Valerie. Un curcubeu peste ani – revista „Noi” : [revista „Noi” – 90 de ani de la fondare] / Valerie Volontir // Noi. – 2020. – Nr 10. – P. 1.

Bradu, Ion. Pașii lui Iisus : [despre maestrul fotograf Valerie Volontir] / Ion Bradu // Literatura și arta. – 2013. – 10 oct. – P. 1.

Calcea, Andrei. Valerie Volontir // Calcea, Andrei. Personalități orheiene : Dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 184.

Valerie Volontir // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 6. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 574-575.

Valerie Volontir, omagiat de toamnă : [despre maestrul fotograf Valerie Volontir] // Literatura și arta. – 2013. – 10 oct. – P. 1.

Elena Barbos-Balinski

Neonila ONOFREI 1923-2014

Filologă română, specialistă în domeniul biblioteconomiei, bibliografă, cercetătoare, originară din Basarabia.

S-a născut la 11 octombrie 1923, în satul Cotiujenii Mari, județul Soroca (azi, raionul Șoldănești). A decedat la 6 martie 2014, la București.

Și-a făcut studiile la Facultatea de Filologie a Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași, fiind licențiată în limbi clasice. După absolvire, a activat în calitate de bibliotecară la Biblioteca Centrală Universitară din Iași (1945-1952). Ulterior, s-a transferat cu traiul la București și a activat la Biblioteca Academiei Române ca bibliografă, până la pensionare (1980). Din 1990, a fost angajată la revista „Biblioteca” din București în calitate de redactor.

A desfășurat o activitate de cercetare documentar-biblio-

grafică consistentă. A colaborat la realizarea a două mari ediții bibliografice – „Publicațiile periodice românești: 1907-1918. Supliment 1790-1906” (1969) și „Bibliografia românească modernă: 1831-1918”. A editat, în colaborare cu Marin Bucur, volumul „C. A. Rosetti către Maria Rosetti: corespondență” (1998).

A publicat studii, articole și recenzii în revistele de specialitate „Studii și cercetări de bibliologie” și „Biblioteca”.

Pentru lucrarea în trei volume a „Bibliografiei cărții românești contemporane” a fost distinsă cu Premiul Academiei Române.

Bibliografie:

****Bibliografia românească modernă** : (1831-1918). Vol.1 : (A-C) / Neonila Onofrei, Lucreția Agheluță, Liana Miclescu [et al.]. – București : [S. n.], 1984. – 909 p.

****Bibliografia românească modernă** : (1831-1918). Vol. 2 : (D-K) / Neonila Onofrei, Lucreția Agheluță, Eva-Maria Marian [et al.]. – București : [S. n.], 1986. – 895 p.

****Baiculescu, George.** Publicațiile periodice românești : (Ziare, gazete, reviste). T. 2 : Catalog alfabetic : 1907-1918 ; Supliment : 1790-1906 / George Baiculescu, Neonila Onofrei. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1969. – 867 p.

**** Bucur, Marin.** C. A. Rosetti către Maria Rosetti : corespondență. Vol. 2 : (1871-1876) : Documente literare / Marin Bucur, Neonila Onofrei. – București : Minerva, 1998. – 214 p.

****Publicațiile periodice românești** : (Ziare, gazete, reviste) :

T. 3 : Catalog alfabetic : 1919-1924 / Ileana Stanca Desa, Gabriel Ștrempel, Neonila Onofrei [et al.]. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1987. – 1094 p.

****Ștrempel, Gabriel.** Bibliografia românească modernă : (1831-1918). Vol. 4 : (R-Z) / Gabriel Ștrempel, Neonila Onofrei. – București : [S. n.], 1996. – 871 p.

Bibliografia Națională, azi : [grupaj realizat de Ioana Lupu și Neonila Onofrei, la colocviul cu tema „Evoluția domeniului bibliografic”] // Biblioteca : revistă de bibliologie și știința informării. – 1994. – Nr 11.

Onofrei, Neonila. O datorie sacră față de cultura română: bibliografiile naționale / Neonila Onofrei // Biblioteca. – 1997. – Nr 4/5. – P. 133-134.

****Onofrei, Neonila.** Probleme ale elaborării „Bibliografiei cărții românești contemporane” / Neonila Onofrei // Buletinul Societății de Științe Filologice. – 1987.

Buluță, Gheorghe. Onofrei Neonila // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Biblioteca, 2011. – P. 179.

Maria S. Ciobanu

Ene BRANIȘTE 1913-1984

Preot, teolog român, liturgist.

S-a născut la 12 octombrie 1913, în comuna Suseni, județul Argeș, România. A decedat la 18 martie 1984, la București.

Este unul dintre cei mai de seamă teologi liturghiști din ortodoxia românească.

După școala generală, a urmat cursurile Seminarului Teologic din Curtea de Argeș (1925-1933), după care și-a continuat studiile la Facultatea de Teologie a Universității din București (1933-1937). A urmat Seminarul Pedagogic „Titu Maiorescu” din București (1937-1938) și apoi Facultatea de Litere a Universității din București, Secția de limba română (1945-1947). În 1943, a obținut titlul științific de doctor în teologie, la instituția sus-menționată, cu teza „Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila”, sub îndrumarea profesorului Petre Vintilescu. În 1940, a fost hirotonit diacon, iar la 15 mai 1950, preot la Paraclisul „Sfânta Ecaterina” al Institutului Teologic, unde a slujit până la pensionare. Ulterior, a fost ridicat la rangul de iconom stavrofor (1952).

După absolvirea facultății,

a devenit asistent universitar la Catedra de teologie de la Institutul Teologic Universitar din București (azi, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” a Universității din București). Timp de 45 de ani, a predat cursurile de teologie liturgică și pastorală și de artă creștină (1938-1982). A parcurs toate „treptele” universitare, până la cea de profesor titular, conducător de doctorat și a activat la Facultatea de Teologie a Universității din București (1950-1982). În 1970-1971, a exercitat funcția de prorector și, ulterior, pe cea de rector al aceleiași instituții (1980-1982). După pensionare, a continuat să lucreze ca profesor consultant. A fost îndrumător de doctorat în domeniul liturghic. A desfășurat o deosebită activitate didactică, formând multe generații de teologi.

Concomitent, a desfășurat muncă de cercetare științifică, finalizată cu numeroase lucrări publicate. Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt: „Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila” (1943); „Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii de Nicolae Cabasila”(1946); „Anastasimatarul uniformizat”, „Utrenierul sau Cântările Utreniei de Duminecă ale celor opt glasuri bisericești” (1954); „Tipic bisericesc” (1976); „Liturgica teoretică. Manual pentru seminarele teologice”(1978); „Liturgica specială pentru institutele teologice” (1980); „Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină” (1985); „Cântările Penticostarului”

(1980); „Liturgica generală” (1993) ș.a. Diortosirea cărților de cult a fost o altă parte a preocupărilor sale, revizuiind, după textele originale, mai multe volume de slujbă, tipărite la București: „Catavasierul” (1959), „Penticostarul” (1973), „Octoihul Mare” (1975) și a revizuit ediția „Liturghierului” din 1980. Opera sa cuprinde publicații de peste 76 de studii de Liturgică, 17 studii de Pastorală, 40 de predici și cuvântări, 26 de studii și articole cu un conținut variat (omiletic, catehetic, de literatură patristică, muzică bisericească, manuale de religie), 29 de cuvântări, cronici, note, reportaje, prefete, 89 de recenzii și note bibliografice, șapte studii și conferințe tipărite în străinătate ș.a.

A îndeplinit funcția de vicepreședinte al Comisiei de Pictură a Patriarhiei Române (1968-1983), membru cleric al Adunării Eparhiale, al Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și în Comitetul tehnic al Institutului Biblic și de Misiune.

Ca profesor de teologie, a reprezentat Biserica Ortodoxă Română peste hotare: în Anglia, Germania, Armenia, Franța, Grecia, Elveția și Austria, făcând parte din delegații oficiale sau participând la diferite conferințe, congrese, simpozioane sau dialoguri teologice. A fost implicat în reuniuni ecumeniste în străinătate (mai ales, la consfăturirile de la Chambesy, în legătură cu data serbării Sfințelor Paști), susținând conferințe în Austria, Franța, Germania, Anglia.

A fost îndrumător de redacție la revista „Studii teologice”, membru în Comisia de editare a colecției „Părinți și scriitori bisericești” și în Comisia pentru uniformizarea cântărilor bisericești.

Bibliografie selectivă:

Braniște, Ene. Cuvântări și predici / Ene Braniște ; carte publ. cu binecuv. Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica, 2014. – 260 p.

Braniște, Ene. Dicționar de cunoștințe religioase / Ene Braniște, Ecaterina Braniște. – Sibiu : Editura Andreiana, 2010. – 510 p.

Braniște, Ene. Liturgica specială / Ene Braniște. – București : Basilica, 2016. – 655 p.

Braniște, Ene. Liturgica teoretică : Manual pentru elevii seminariști / Ene Braniște, Ghenadie Nitoiu, Gheorghe Nedu. – București : Credința Noastră, 1997. – 256 p.

Braniște, Ene. Noțiuni de catechism : Manual de educație religioasă-morală / Ene Braniște, Ecaterina Braniște. – București : Credința Noastră, 1992. – 80 p.

Braniște, Ene. Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească / Ene Braniște. – București : Basilica, 2014. – 206 p.

Braniște, Ene. Agheazma mare și semnificația ei în viața noastră / Ene Braniște // Altarul credinței. – 2012. – 18 ian. – P. 8.

Păcurariu, Mircea. Braniște Ene // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Univers Enciclopedic, 1996. – P. 85-87.

Maria S. Ciobanu

**Ciprian PORUMBESCU
1853-1883**

Compozitor și violonist român, pianist, pedagog, dirijor de cor.

S-a născut la 14 octombrie 1853, în comuna Șipotele Sucevei. S-a stins din viață pe 25 mai 1883, în comuna Șipca (actualmente, Ciprian Porumbescu, din județul Suceava), Imperiul Austro-Ungar, în acea perioadă.

Născut Ciprian Golembowski, celebrul compozitor avea origini poloneze: era fiul Emiliei Clodnițki și al scriitorului și preotului bucovinean Iraclie Golembowski (*golemb*, *galamb* din poloneză se traduce *porumbel*), care-și schimbase numele de familie în Porumbescu încă din tinerețe, însă oficial, în 1881. Geniul muzical al Bucovinei, ale cărui creații muzicale sunt de sorginte bizantină, a fost un artist patriot, atașat de casa părintească și idealurile naționale românești.

S-a bucurat de o educație în spiritul valorilor neamului nostru, tatăl său fiind unionist convins (fiu al vornicului Atanasie Golembowski, care făcuse carte la Mănăstirea Sucevița). Își exprima public dezacordul față de politica antiromânească sub ocupație habsburgică (din 1775), făcând parte din cercurile eli-

tare boierești din Bucovina (l-a avut profesor de română pe Aron Pumnul), având ocazia să-i cunoască și pe V. Alecsandri, C. Negri, M. Kogălniceanu, prin intermediul cunoscutei familii de intelectuali bucovineni Hurmuzachi.

Ciprian Porumbescu a început, din anul 1859, studiul muzicii (teorie-solfegii) și al vioarei în instituții și în particular. În 1860, la vârsta de șapte ani, l-a cunoscut pe muzicologul Carol Miculi, profesor la Conservatorul din Lemberg și discipol al lui Chopin, care și-a petrecut câteva veri la Șipotele Sucevei, pentru a culege cântece populare, găzduit de familia viitorului compozitor. De la el a luat primele lecții de teorie-solfegii (1859-1864).

A învățat la Normal-Hauptschule din Suceava (1863-1873), la Gimnaziul Superior Greco-Catolic (1863-1872) și la Institutul Teologic din Cernăuți (1873-1877, unde se formase, în special, ca autodidact), cu profesori români și austrieci.

Una dintre primele sale lansări publice s-a produs în anul 1871 (contestată de unii cercetători), la prima serbare istorică a studenților de la Putna, cu ocazia aniversării a 400 de ani de la zidirea mănăstirii și dedicată voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt, în prezența lui Mihai Eminescu, Ioan Slavici, A. D. Xenopol și altor mari personalități care au marcat veacul al XIX-lea. Acolo se presupune că a interpretat, în premieră, celebra sa „Baladă” și, conform surselor, ar fi exclamat în fața părintelui său: „Tată, am cân-

tat Daciei întregi!”.

În 1874, imediat după deschiderea Universității din Cernăuți, împreună cu alți tineri, viitoarea elită a țării (între care Zaharie Voronca, student la teologie, Ilarie Onciul, student la drept și Vasile Morariu), a înființat Societatea studențească (culturală) „Arboroasa”. În baza ei a format un cor, cu denumire omonimă, pe care l-a condus, în perioada 1875-1878, ca mijloc de rezistență culturală, dar și politică, a românilor bucovineni, în timpul stăpânirii habsburgice.

În octombrie 1877, a participat la Iași la manifestări patriotice, organizate de „Arboroasa” în memoria domnitorului Grigore Ghica, care au provocat autoritățile austro-ungare să aresteze tinerii implicați, între care a fost și Ciprian Porumbescu, acuzați de „înalță trădare”, după înscenarea unui proces. Chiar Mihai Eminescu a s-a solidarizat cu tinerii întemnițați în presa vremii (noiembrie 1877, „Timpul”).

Perioada detenției de trei luni a fost una deosebit de prolifică în plan creativ pentru Ciprian Porumbescu (i-a fost permis să-și ia vioara și o gramatică franceză): a compus acolo o serie de creații geniale, între care „Rapsodia română pentru orchestră”, „Serenadă”, „La malurile Prutului”, „Altarul Mănăstirii Putna”, „Inimă de român”, „Gaudeamus Igitur”, „Odă ostașilor români” ș.a. Închisoarea avea să-i fie fatală, deoarece s-a îmbolnăvit, din cauza condițiilor de detenție inumane, de tuberculoză, ce i-a cauzat ulterior decesul.

A urmat cursuri la facultățile de filosofie ale universităților din Cernăuți (1878-1879) și Viena (1879-1881).

Cu mari dificultăți, a beneficiat de o bursă la prestigiosul Konservatorium für Musik und darstellende Kunst der Musikfreunde din Viena (1879-1881), unde a studiat armonia, compoziția, violina și contrabasul. Acolo a fost instruit de renumiți maeștri ai acelei epoci – Anton Bruckner, Franz Krenn, Louis Schlosser ș.a. Tot la Viena, a avut ocazia să-și perfecționeze studiile în particular, la compozitorul bucovinean Eusebie Mandicevschi.

Orașul marilor artiști, Viena, i-a fost cea mai bună școală în formarea sa nu doar ca muzician, ci și ca personalitate polivalentă a culturii românești și a celei europene – acolo frecventa atât cursurile universitare, cât și spectacolele de operă, marile concerte și manifestările de rezonanță în imperiu. În aceeași perioadă, a dirijat Corul Societății „România Jună”, cea mai importantă organizație a studenților români și a scris creații ce i-au adus marele succes în viață, dar și recunoaștere postumă.

Astfel, în 1880, a publicat o colecție de 20 de piese corale și cântece în „Colecțiunea de cântece pentru studenții români, între care se numără „Cântecul gintei latine”, „Cântecul tricolorului”, „Imnul Unirii” („Pe al nostru steag”).

Pregătirea muzicală și-a continuat-o la Brașov, cu pianistul Hermann Geifrig, pe

atunci dirijor și organist la Biserica Neagră. În perioada 1881-1883, a fost profesor de muzică la Gimnaziul Greco-Ortodox Român „Andrei Șaguna”(1881-1883, actualmente – Colegiul Național „Andrei Șaguna”), dirijor la Biserica Greco-Ortodoxă „Sf. Nicolae” din Scheii Brașovului și al Reuniunii Române de Gimnastică și Cântări din Brașov. Aflarea în orașul dintre munți se datoră unor buni prieteni, originari de acolo, pe care și-i făcuse la Viena și la îndemnul cărora optase pentru acea formare profesională ulterioară. De la etapa respectivă, este considerat unul dintre cei mai importanți cărturari brașoveni. A scris materiale publicistice în „Gazeta Transilvaniei”, lucrări didactice și poezii – „Trei culori” și „Din an în an”, fiind printre cele mai cunoscute. A susținut conferințe, concerte-lecții, comunicări științifice în țară și străinătate.

Menționăm și următoarele lucrări didactice ale autorului: „Crestomația muzicală pentru elevii clasei I-a – a VII-a, a școalelor secundare de ambele sexe, cu exerciții, solfegii și 26 cântece”, „Viața muzicală. Filologia sunetului, elemente de armonie, frazare, cântul național, evoluția istorică a muzicii antice și medievale, pentru clasa a IV-a a școalelor secundare de ambele sexe”, „Caligrafia muzicală, cu 22 reguli în text pentru teme muzicale și repertor coral necesar școalelor secundare de ambele sexe” etc.

A urmat o etapă extrem de fructuoasă a muzicianului.

La 27 februarie 1882, a avut loc premiera operetei în două acte „Crai nou” (prima operetă românească), după piesa lui Vasile Alecsandri, în Sala Festivă a gimnaziului unde activa, bucurându-se de un succes fulminant. Dovadă fiind reluarea spectacolului la 28 februarie, 11 martie, 12 martie și 23 martie 1882, pe aceeași scenă, fiind implicată Orchestra Societății Filarmonice din Brașov și zeci de actori. În același an, opereta a fost montată și la Oravița.

La 27 octombrie 1882, în sala Redutei din Brașov, cu sprijinul Societății Filarmonice, a avut loc un concert în beneficiul lui Porumbescu, în vederea finanțării unui tratament medical în Italia pentru compozitorul a cărui sănătate se degradase. Ciprian Porumbescu, la pupitrul dirijoral, și-a prezentat: „Rapsodia Română”, Uvertura la opereta „Crai Nou”, „Potpuriu național”, marșul „La Carpați”, valsul „Fantome”, mazurca „Catincuța”, „Hora Prahova”, cvartetul de corni „Mugur, mugurel” ș.a.

La 13 noiembrie 1882, Ciprian Porumbescu a plecat în Italia, la stațiunea „Nervi”. Starea sănătății sale nu se ameliorase însă și, la finele lunii februarie 1883, revenise acasă, în localitatea Stupca, unde, fiind grav bolnav de tuberculoză, a fost îngrijit de familie și, la 25 mai al aceluiași an, a plecat la cele veșnice. Mormântul lui Ciprian Porumbescu se află în cimitirul fostei localități Stupca, în apropiere de altarul Bisericii „Sfântul Dumitru”, locaș inclus în Lista monumentelor istorice din județul Suceava,

din 2004.

În casa în care familia Porumbescu a locuit în perioada când părintele Iraclie a fost paroh (1865-1884), se află Muzeul Memorial „Ciprian Porumbescu” (din 9 iunie 1963). În acea locuință, familia era vizitată de importante personalități bucovinene ale respectivei epoci, care i-au marcat cariera. Tot în aceeași casă, la 18 noiembrie 1877, Ciprian Porumbescu a fost arestat și escortat la Cernăuți de jandarmi. Pe una dintre bărnele de lemn se mai poate observa și în prezent semnătura muzicianului, făcută cu un briceag în copilărie. S-au păstrat unele piese de mobilier vechi, fotografii și chiar pianul Mărioarei Rațiu-Porumbescu, sora lui Ciprian Porumbescu.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 213-215.

Bibliografie selectivă:

Porumbescu, Ciprian. Opere alese : Partituri muzicale tipărite / Ciprian Porumbescu. – București : Editura de stat pentru literatură și artă, 1954. – 174 p.

Porumbescu, Ciprian. Baladă pentru vioară și pian cu o transcripție pentru violoncel [Muzică tipărită] / Ciprian Porumbescu. – București : Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., [S. a.].

Porumbescu, Ciprian. Din opereta „Craiu Nou”, pentru piano / Ciprian Porumbescu. – Timișoara : Moravetz, [S. a.]. – 13 p.

Porumbescu, Ciprian. Documente și mărturii / Ciprian Porumbescu. – Suceava : Muzeul Suceava, 1971. – 206 p.

Porumbescu, Ciprian. Piese pentru vioară și pian : Inedite

/ Ciprian Porumbescu. – Cluj-Napoca : Conservatorul de muzică „G. Dima”, 1983. – 31 p.

Cionca, Nina. Ciprian Porumbescu : Album ilustrat comemorativ, 1883-1983 / Nina Cionca. – București : Editura muzicală, 1984. – 107 p.

Buzilă, Serafim. Porumbescu Ciprian // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 357-360.

Buzilă, Serafim. Porumbescu Ciprian // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova : Lexicon enciclopedic : 1460-1960 / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 349-350.

Casa Memorială „Ciprian Porumbescu” din Stupca [Resursă electronică] // https://ro.wikipedia.org/wiki/Casa_Memorial%C4%83_%E2%80%9ECiprian_Porumbescu%E2%80%9D (accesat: 12.09.2022).

Ciprian Porumbescu [Resursă electronică] // http://www.muzeulmuresenilor.ro/mureseni_ro/ciprian%20porumbescu-detalii.html (accesat: 12.09.2022).

Cosma, Viorel. Muzicieni români. Compozitori și muzicologi : Lexicon / Viorel Cosma. – București : Editura muzicală, 1970. – P. 372-374.

Porumbescu Ciprian // Cărțurari brașoveni (sec. XV-XX) : Ghid bibliografic. – Brașov : [S. n.], 1972. – P. 192-193.

Angelina Olaru

Anatolie MIHUL 1923-1999

Inginer-constructor român, doctor inginer, profesor universitar, originar din Basarabia.

S-a născut la 15 octombrie 1923, la Bălți. A decedat la 16 iunie 1999, la Iași.

A urmat școala primară și Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți. În 1947, a absolvit Facultatea de Construcții din cadrul Institutului Politehnic „Gheorghe Asachi” din Iași (actualmente, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi”), cu mențiunea „Magna cum laude”. În 1972, a absolvit studiile doctorale la aceeași instituție de învățământ.

Imediat după terminarea studiilor universitare în 1947, a început cariera de cadru didactic la aceeași Facultate de Construcții, fiind și cercetător, autor de manuale, brevete și invenții, volume de profil și proiecte inginerești, activități de expertizare, asistență tehnică.

Din anul 1962, când a fost înființat Departamentul Beton, Materiale, Tehnologie și Management al Universității Tehnice din Iași, activează în calitate de șef al Catedrei de beton armat.

A publicat peste 400 de lucrări științifice în reviste din țară și străinătate, inclu-

siv în volumele congreselor naționale și internaționale din SUA, Rusia, Israel și Italia, la care a participat. A elaborat 17 manuale, cursuri universitare privind elementele și structurile din beton armat și precomprimat.

Lucrări realizate: Sala de Sport din Bacău, cu acoperiș cutat precomprimat, suspendat în zona centrală de un arc cu deschiderea de 80 m; Bazinul Olimpic de Înot din Bacău, cu acoperiș suspendat pe două arce înclinate; copertina Stadionului „Emil Alexandrescu” din Iași (precum și turnul de marcaj, realizat din inele prefabricate asamblate prin comprimare); copertina Stadionului Municipal Brăila (din cadre precomprimare integral prefabricate); săli de sport cu sisteme cutate din Onești și Piatra-Neamț; Sala de sport a Universității de Științele Vieții „Ion Ionescu de la Brad” din Iași, realizată din cadre precomprimare cu riglă curbă; Cinema „Republica” din Iași, acoperit cu elemente cutate; fostul Cinematograf „Copou” din vechea capitală, cu acoperiș liftat și multe alte clădiri emblematice.

În anul 1990, a fondat întreprinderea privată „Mihul SRL”, având ca activitate principală proiectarea lucrărilor de inginerie civilă, industrială și agricolă. A derulat numeroase proiecte de reabilitare a unităților școlare pentru inspecțiile din Iași, Botoșani, Neamț și Vaslui, clădiri noi sau renovate și proiecte de anvergură pentru Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Ministerul Justiției sau Primăria Municipiului Iași.

Bibliografie:

****Beton armat** / Anatolie Mihul, Marcel Patraș, Sergiu Corobceanu [et al.]. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1967. – 257 p.

****Mihul, Anatolie.** Construcții de beton armat / Anatolie Mihul. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1969. – 750 p.

****Mihul, Anatolie.** Construcții speciale din beton armat / Anatolie Mihul. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1964. – 572 p.

****Mihul, Anatolie.** Curs de beton armat și construcții din beton armat / Anatolie Mihul, Constantin Leonte. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1963. – 542 p.

****Mihul, Anatolie.** Îndrumar pentru proiectarea elementelor de construcții din beton, beton armat și beton precomprimat / Anatolie Mihul, Vasile Hobjilă. – Iași : Institutul Politehnic Iași, 1975. – 344 p.

Mihul, Anatolie. Utilajul și tehnologia lucrărilor de construcții : Manual pentru clasele a IX-a și XII-a pentru licee industriale / Anatolie Mihul. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1992. – 300 p.

****Nour, Smaranda.** Anatolie Mihul : 1923-1999 / Smaranda Nour. – Iași : Editura Societății Academice „Matei-Teiu Botez”, 2003. – 204 p.

Jitaru, Valentin. Mihul Anatolie // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 236.

Angelina Olaru

**Loghin ȚURCANU
1923-1995**

Muzicolog și profesor.

Personalitate marcantă a culturii naționale, cu o contribuție fundamentală la dezvoltarea învățământului muzical din anii '60-'90 ai secolului XX dintre Prut și Nistru.

S-a născut la 16 octombrie 1923, în satul Gârla, comuna Costești, plasa Ialoveni (actualmente, raionul Ialoveni), județul Lăpușna, în familia unor țărani simpli – Teodor și Maria Țurcanu. A încetat din viață la 11 iunie 1995, în Chișinău.

A urmat studiile medii în localitatea natală (anii '30 ai sec. XX). Făcea parte dintr-o familie numeroasă (era al doilea copil din cei șapte frați). Având o mare pasiune pentru vioara, în adolescență, și-a meșterit singur un instrument.

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, a fost mobilizat în Armata Română. Se întoarce acasă și, până în 1948, muncește ca strungar la depoul căii ferate din Chișinău.

În anii 1948-1952, a învățat la Școala Medie de Muzică din Chișinău, în clasa de vioară, avându-i ca profesori pe Iacob Sorocher – de vioară și Solomon Lobel – teoria muzicii. Din același an,

a fost angajat în calitate de cadru didactic și de șef al Secției muzicale-teoretice în instituția absolvită. Tot în 1952, a devenit student la Conservatorul de Stat din Chișinău (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), la Secția de teorie și compoziție, totodată, fiind și profesor la școala amintită.

În 1957, după absolvirea studiilor superioare, a fost numit șef de secție la Catedra de teorie a muzicii din cadrul Școlii Medii de Muzică (actualmente, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”), funcție pe care a deținut-o aproape 40 de ani. În perioada 1962-1964, a fost directorul respectivei instituții, unde a activat până în ultimii ani din viață.

Odată cu debutul său ca profesor, a început formarea unei temelii noi a muzicologiei, bazate pe folclorul veritabil moldovenesc. Din 1957, generații de muzicieni au beneficiat de lecții în română, fiind unul dintre puținele cadre didactice din instituțiile de învățământ artistic care o cunoștea. Începând cu anul 1960, a avut curajul să instituie Secția de muzicologie cu predare în limba română (moldovenească pe atunci).

A educat și instruit o întreagă pleiadă de muzicologi și compozitori: Dumitru și Pavel Goia, Eugen Mamot, Serafim Buzilă, Tudor Chiriac, Ion Dascăl, Valentin Dângă, Nina Crulicovschi, Ion Păcuraru, Vasile Roșcovan, Valentina Ivancenco, Snejana Pâslari, Simeon Duja, Petre Frecăuțanu ș.a.

A fost influențat de mic de virtuozitatea unor lău-

tari, întâlniți pe la nunțile și horele satului, reținând în memorie cântecele interpretate de ei: „Troanca”, „Urma dracului”, „Șaierul”, „Sâsâiacul” ș.a., pe care le-a inclus la maturitate în manualele de solfegiu, alături de alte creații folclorice autentice.

În 1970, apare primul său manual în limba română „Teoria muzicii”, elaborat în colaborare cu compozitorul Eugen Doga.

În 1983, a fost editat manualul „Armonie” și trei manuale de „Solfegiu”, destinate colegiilor de muzică. În 1989, a văzut lumina tiparului și manualul „Abecedarul muzicii și solfegiu” pentru clasele V-VIII a școlilor primare de muzică, elaborat în colaborare cu fratele său, Afanasie Țurcanu. În anul 2001, a fost editată post-mortem ultima lucrare, scrisă în colaborare cu Afanasie Țurcanu și Ecaterina Dănilă.

S-a remarcat și prin colaborările cu radioul și televiziunea în cadrul unor emisiuni dedicate lui E. Doga, G. Neaga, V. Zagorski ș.a. A publicat o serie de materiale în presa timpului, referitoare la evenimente și personalități culturale.

Pentru înveșnicirea numelui său, la Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”, a fost instalată o placă comemorativă dedicată muzicologului și un auditoriu, unde a activat în ultima perioadă a vieții, a devenit Muzeul „Loghin Țurcanu”.

Olimpiada muzical-teoretică de la Școala de Arte din Ialoveni, organizată anual, îi poartă numele.

Membru al Uniunii Com-

pozitorilor (din 1978), distins cu Diploma de Onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM (1972), cu titlurile onorifice de „Învățător Emerit din RSSM” și „Maestru în Artă”.

Bibliografie selectivă:

Țurcanu, Loghin. Abecedarul muzicii și solfegiul : Manual pentru clasele 3-4 ale școlilor de muzică pentru copii. Partea II / Loghin Țurcanu, Afanasie Țurcanu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 122 p.

Țurcanu, Loghin. Abecedarul muzicii și solfegiul : Manual pentru clasele 5-6 ale școlilor de muzică și de artă / Loghin Țurcanu, Ecaterina Dănilă, Afanasie Țurcanu. – Chișinău : Grafema libris, 2016. – 152 p.

Țurcanu, Loghin. Abecedarul muzicii și solfegiul : Manual pentru clasele 7-8 ale școlilor de muzică și de artă / Loghin Țurcanu, Ecaterina Dănilă, Afanasie Țurcanu. – Chișinău : Grafema libris, 2016. – 150 p.

Țurcanu, Loghin. Abecedarul muzicii și solfegiul : Manual pentru elevii claselor 7-8 ale școlilor de muzică pentru copii / Loghin Țurcanu, Ecaterina Dănilă, Afanasie Țurcanu. – Chișinău : [S. n.], 2001. – 140 p.

Țurcanu, Loghin. Cântecul frunzei = Песня листвы : Piese instrumentale pentru copii / Loghin Țurcanu. – Chișinău : Literatura artistică, 1983. – 104 p.

Țurcanu, Loghin. Pe aripi de melodii = На крыльях мелодий : Piese instrumentale pentru copii / Loghin Țurcanu. – Chișinău : Literatura artistică, 1984. – 103 p.

Țurcanu, Loghin. Solfegiu : Manual pentru școlile de muzică medii (pentru elevii din anii I și II) / Loghin Țurcanu. – Chișinău : Lumina, 1987. – 122 p.

Țurcanu, Loghin. Solfegiu : Manual pentru școlile de muzică medii (pentru elevii din anii III și

IV) / Loghin Țurcanu. – Chișinău : Lumina, 1988. – 122 p.

Țurcanu, Loghin. Solfegiu : Manual pentru școlile medii și primare de muzică / Loghin Țurcanu. – Chișinău : Lumina, 1984. – 160 p.

Țurcanu, Loghin. Teoria elementară a muzicii. – Ed. a 2-a / Loghin Țurcanu, Eugen Doga. – Chișinău : Lumina, 1991. – 464 p.

****Țurcanu, Afanasie.** Muzicologul Loghin Țurcanu – 90 ani de la naștere / Afanasie Țurcanu. – Chișinău : Notograf Prim, 2013. – 56 p.

Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb. Compozitori și muzicologi din Moldova / Gleb Ceaicovschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 180-181.

Rojnoveanu, Angela. In memoriam Loghin Țurcanu : 80 de ani din ziua nașterii / Angela Rojnoveanu // Învățământul muzical la Chișinău : Istorie și contemporaneitate. – Chișinău : Grafema libris, 2004. – P. 111-114.

Roșcovan, Vasile. Ne lipsește... : Loghin Țurcanu, muzicolog, profesor / Vasile Roșcovan // Literatura și arta. – 2013. – 22 aug. – P. 6.

Angelina Olaru

Vasile MICU
1938-2019

Agronom, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru a cinci academii de științe, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 18 octombrie 1938, în localitatea Olișcani, județul Orhei (azi, raionul Șoldănești), fiind al treilea din cei șapte copii ai familiei lui Efim și a Alexandrei Micu (născută Pistrui). S-a stins din viață la 21 august 2019, la Chișinău.

Primele studii le-a obținut la școala de șapte ani din satul natal. A absolvit cu mențiune Școala Agricolă din Cucuruzeni (1952-1956) și Facultatea de Agronomie a Institutului Agricol din Chișinău (1956-1961; până în iunie 2022, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, urmând reorganizarea și fuzionarea cu Universitatea Tehnică a Moldovei). În 1962, a fost admis la aspirantură, la Secția de genetică a plantelor din cadrul Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). În 1967, a susținut teza de candidat (doctor) în științe agricole, cu titlul „Изучение коллекции сортов и линий кремнистой кукурузы для синтеза на их основе гибридов в условиях Молдавии” („Studierea colecției de soiuri și linii

ale porumbului cu bobul, în durata pentru sinteză în baza lor a hibridilor în condițiile Moldovei”), conducător științific Anatol Kovarski, iar în 1979, la Harkov – pe cea de doctor habilitat în științe biologice, la specialitatea Genetica, intitulată: „Генетическое изучение спонтанных мутаций кукурузы с целью повышения эффективности селекции” („Studierea genetică a mutațiilor spontane de porumb în scopul sporirii eficienței selecției”). În 1995, a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar la specialitatea Genetica.

Și-a început activitatea în funcția de agronom-șef al Gospodăriei didactice „Chetrosu” (1961-1962). În anii 1965-1969, a activat în cadrul Secției de genetică a plantelor a AȘM în calitate de colaborator științific inferior, apoi, de colaborator științific superior (1969-1974). În 1974, la înființarea Institutului de Cercetări Științifice pentru Porumb și Sorg, a fost transferat în calitate de șef al Laboratorului de genetică. În 1986, a fost ales director general al Asociației Științifice de Producție pentru Porumb și Sorg „Hibrid”, reorganizată și redenumită, în 1990, Asociația Științifică de Producție „Porumbeni”. A exercitat funcția de director al Institutului de Cercetări Științifice pentru Porumb și Sorg, care din 2011 a devenit Întreprinderea de Stat Institutul de Fitotehnie „Porumbeni”, funcție deținută până în anul 2008. Din 2008, a fost consultant științific în cadrul aceluiași institut.

Concomitent cu activitatea de cercetare, a realizat activitate didactică, fiind profesor universitar la Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

Cercetările savantului au fost consacrate mutagenezei spontane și elaborării pe baza lor a unor aspecte teoretice. Un deosebit interes prezintă rezultatele privind metodele genetice de sporire a calității nutritive a silozului prin reducerea conținutului de lignină în planta de porumb.

A creat o colecție de peste 1900 de genotipuri, care se utilizează în diverse programe de genetică și ameliorare, fiziologie și biochimie a instituțiilor de profil, a descris 450 de gene și combinații de gene. Este autor și coautor a 100 de hibridi de porumb care au fost omologați și implementați în mai multe țări.

A diversificat direcțiile de cercetare, efectuate în institutul pe care l-a condus, prin includerea în procesul de ameliorare a plantelor aromatice, medicinale și decorative. A elaborat în colaborare 39 de soiuri de plante aromatice și medicinale, incluse în Registrul Soiurilor de Plante al Republicii Moldova; a realizat cercetări legate de ameliorarea și producerea de semințe a culturilor legumicole. În anii 1998-2008, a inițiat un program de implementare în practica agricolă a rapiței de toamnă.

A semnat circa 250 de lucrări științifice. Este autor și coautor al monografiilor: „Спонтанные мутации кукурузы” („Mutațiile spontane la porumb”, 1974), „Генетические исследования кукурузы” („Cerce-

tări de genetică la porumb”, 1981), „Качество силосной кукурузы” („Calitatea porumbului pentru siloz”, 1987) ș.a. Autor și coautor a mai multor brevete de invenție, între care: „Способ улучшения семеноводства гибридной кукурузы” („Metoda de îmbunătățire a producției de semințe de porumb hibrid”, 1977), „Процедура получения семян стевии” (1993), „Процедура размножения растений путем черенкования” (1993) ș.a.

Rezultatele obținute din cercetări au fost relatate la diverse simpozioane, conferințe naționale și internaționale, la congrese EUCARPIA și la edițiile Congresului Academiei Româno-Americane de Arte și Științe.

Realizator pe domeniul științe agricole al volumelor 2-6 al „Enciclopediei marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului” (București, Editura „Geneze”, 2000-2004) și al volumului „Enciclopedia marilor descoperiri, invenții, teorii și sisteme din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului” (București, Editura „Geneze”, 2000).

Fondator al Școlii științifice de genetică și ameliorare a porumbului, iar sub îndrumarea sa au fost susținute 12 teze de doctor în științe agricole și biologice. Problemele abordate și rezultatele obținute de autor au suscit un interes sporit pentru oamenii de știință, specialiștii și producătorii agricoli.

A desfășurat și activitate redacțională, fiind membru al colegiilor de redacții ale

revistelor: „Agricultura Moldovei”, „Кукуруза и сорго” („Porumbul și sorgul”) ș.a.

Savantul Vasile Micu a avut o mare pasiune pentru poezie, semnând volumele de versuri: „Zile albe” (Editura „Epigraf”, 2002) și „Pe ruina inimii” (Editura „Pontos” 2008). A publicat în paginile săptămânalului „Literatura și arta” creațiile sale literare (articole de publicistică, cicluri de versuri, medalioane de comemorare etc.), devenind laureat al Premiului literar al acestei publicații (2011).

Membru a cinci academii de științe: membru corespondent (1989) și titular al Academiei de Științe a Moldovei (1993), al Academiei de Științe a Republicii Belarus (1995), membru din străinătate al Academiei de Științe Agricole din Rusia (1991; din 2014, în componența Academiei de Științe Rusă), Academiei de Științe din Ucraina (1993), membru de onoare din străinătate al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu Șișești” (România, 1994).

Vicepreședinte al Societății Geneticienilor și Amelioratorilor, președinte al Asociației Producătorilor de Semințe, membru al Colegiului Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Președinte al AȘM, Secției științe agricole a AȘM, Consiliului de Etică al AȘM etc.

Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (1994) și al Premiului Academiei de Științe ale Belarusei, Ucrainei și Moldovei (2006). Universitatea Agrară de Stat din Moldova i-a conferit titlul onorific de doctor

honoris causa (2003). Pentru publicațiile sale din anul 2010, a fost nominalizat „Om al Anului 2011” de ABI (Institutul Biografic American), iar în 2012, a fost desemnat pentru a fi distins cu Medalia de Aur a Moldovei.

Decorat cu Medalia „Pentru deștelenirea pământului” (1958), „Insigna de onoare” (1990), Medalia „Meritul Civic” (1994), Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2003), „Ordinul Republicii” (1994) ș.a. A fost distins cu distincții internaționale: „Best Trade Name” (Roma, 1997), Gold Quality Award (Geneva, 1997), Gold Star Award (2000), Da Vinci Diamond (2008), Grateness Award (2008), Grantess Award (2008) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – Chișinău, 1997. – P. 166-168; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 338-340; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 257-258.

Bibliografie selectivă:

Micu, Vasile. Factorii care determină succesul în agricultură / Vasile Micu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 347 p. : tab.

Micu, Vasile. Ameliorarea plantelor necesită ameliorare / Vasile Micu // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2015. – Nr 2 (326). – P. 111-118.

Micu, Vasile. Cu demnitate și dragoste pentru pământ și oameni : Membru corespondent Andrei Paliu la 75 de ani / Vasile Micu // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2015. – Nr 2 (326). – P. 189-190.

[Micu, Vasile]. Întâlnire de

la ora 8 cu Vasile Micu [Resursă electronică video] : [la postul de televiziune AGRO TV Moldova (12 februarie 2018) / a intervievat Mihaela Teslari // <https://www.youtube.com/watch?v=pjHEuAJGB9E> (accesat: 23.12.2022).

Micu, Vasile. Organisme modificate genetic / Vasile Micu, Micu, Alexandru // Agricultura Moldovei. – 2016. – Nr 5/6. – P. 19-25.

Micu, Vasile. Reformare, reformare...[a sferei de cercetare-dezvoltare în agricultură] / Vasile Micu // Agricultura Moldovei. – 2016. – Nr 9/10. – P. 17-20.

Micu, Vasile. Screening and implementation of an energy intended crop – jerusalem artichoke (*Helianthus tuberosus* L.) / Vasile Micu, Alexandru Micu // Simpozionul „Conservation of plant diversity”. Ediția a 4-a, 28-30 septembrie 2015, Chișinău. – Chișinău : Grădina Botanică (Institut), 2015. – P. 78.

Micu, Vasile. Spărgător de gratii către cer, către lumină : [Nicolae Dabija] / Vasile Micu // Literatura și arta. – 2012. – 22 noiem. – P. 5.

Micu, Vasile. Științele agricole și renașterea agriculturii / Vasile Micu // Akademos. – 2016. – Nr 3 (42). – P. 53-56.

Dabija, Nicolae. Micu cel Mare : [dedicație academicianului Vasile Micu] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2018. – 25 oct. – P. 7.

Duca, Gheorghe. Acad. Vasile Micu la 75 de ani / Gheorghe Duca, Simion Toma, Andrei Paliu // Akademos. – 2013. – Nr 4 (31). – P. 185-186.

Duca, Maria. Patriarhul geneticii și ameliorării porumbului. Academicianul Vasile Micu la 80 de ani / Maria Duca, Gheorghe Tudorache, Vasile Matciuc // Akademos. – 2018. – Nr 3 (50). – P. 181-184.

In Memoriam Academician Vasile Micu [Resursă electronică] // https://ig.idsi.md/index.php?go=noutati_detalii&n=8961&new_language=2 (accesat: 23.12.2022).

Micu Vasile // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități : 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coord.: Liliana Condraticova ; red.: Elena Vazari [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2021. – P. 128.

Micu Vasile // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 5 : Contemporanii : K-Z. – [București] : Geneze, 2003. – P. 89-91.

Micu Vasile // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar: 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 107-108.

Tofan, Eugenia. Adio, academicianul Vasile Micu, renumit savant genetician, fondator de școli științifice și direcții de cercetare în domeniul științei agricole [Resursă electronică] / Eugenia Tofan // https://old.asm.md/index.php?go=noutati_detalii&n=8963&m=10&new_language=1 (accesat: 23.12.2022).

Elena Barbos-Balinschi

**Pimen (Petru)
GEORGESCU
1853-1934**

Mitropolit al Moldovei, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 24 octombrie 1853, în localitatea Provița de Sus, județul Prahova. A trecut la cele veșnice la 12 noiembrie 1934, la București, fiind înmormântat în cimitirul satului natal. Școala primară a început-o în comuna natală, continuând-o în instituții din Câmpina și Ploiești. A urmat cursurile Seminarului Central din București (1869-1874). După ce s-a căsătorit, a fost hirotonit diacon, pentru Biserica „Sfântul Vasile” din Ploiești, unde a activat timp de un an (1876-1877). În 1875, a rămas văduv cu un copil mic.

A reușit însă să continue studiile teologice, cu sprijinul material și moral al mitropolitului primat și arhiepiscop al Bucureștilor, Calinic Miclescu, care, la 1 septembrie 1877, l-a numit diacon la Catedrala Mitropolitană, iar trei ani mai târziu, l-a trimis cu o bursă la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1880-1885).

După absolvire, s-a întors la București cu titlul de doctor în teologie. Ulteri-

or, mitropolitul Calinic l-a tuns în monahism cu numele de Pimen la Mănăstirea Căldărușani și l-a numit predicator al mitropoliei.

La 23 decembrie 1886, a devenit profesor suplinitor de teologie dogmatică și simbolică la Facultatea de Teologie din București. În 1898-1902, a deținut funcția de director al Seminarului Central și Internatului Teologic din capitală.

În 1886, a fost hirotonit ieromonah de către mitropolitul Iosif Gheorghian, cel care, ulterior, i-a acordat rangul de arhimandrit. La 3 februarie 1895, a fost ales și hirotonit arhieru-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu titlul „Piteșteanul”.

În 11 februarie 1902, Pimen Georgescu a fost ales episcop al Dunării de Jos. La 3 martie 1902, în prezența ministrului Spiru Haret, a fost instalat în catedrala din Galați ca titular al Episcopiei Dunării de Jos.

Acolo a avut loc punerea pietrei de temelie a Catedralei Episcopale din Galați (1906), finalizată prin târnosirea săvârșită la 6 august 1917. Alte două importante ctitorii ale ierarhului gălățean au fost Școala de Cântăreți (1903) și Seminarul Teologic „Sfântul Apostol Andrei” (1908). În 1902, a pus bazele unei societăți a clerului român „Solidaritatea”, instituție filantropică și de cultură, ce avea un rol pozitiv în viața preoțimii din eparhie. A mai înființat și un azil pentru văduvi și orfani.

Realizările de la Galați l-au recomandat pe vrednicul ierarh Pimen pentru funcția de mitropolit al Moldovei, ales

în această calitate la 5 februarie 1909 și înscăunat la 15 februarie 1909, păstorind până la moarte.

Această înaltă demnitate bisericească reprezenta al doilea post în dipticele Bisericii Ortodoxe Române, el fiind și loctiitor al Întâistătorului. Mitropolitul Pimen Georgescu a constituit o autoritate morală incontestabilă în funcția sus-numită, în timpul Primului Război Mondial. Prin faptele sale din acea grea perioadă, era considerat, pe bună dreptate, „mitropolitul războiului”. Încă de la începerea deflagrației mondiale, s-a adresat preoților și monahilor din întreaga eparhie cu o aleasă scrisoare pastorală, încurajându-i: „Să mergeți înainte, cu crucea în mână, căci, oștirea e creștină!”.

Atunci când armata, regele și guvernul au fost siliți să se retragă în Moldova, perioadă foarte dificilă, în care nădejdea era factorul primordial în păstrarea ultimei palme de pământ românesc, a fost un sprijin permanent al speranței românești pentru reîntregirea neamului în granițele legitime. În timpul Primului Război Mondial, s-a dovedit un însuflețit patriot: a organizat spitale pentru răniți în mănăstiri, colecte pentru sprijinirea ostașilor ș.a. Într-o evocare din anul 1935, Regele Carol al II-lea l-a numit pe Pimen Georgescu post-mortem „mitropolit al războiului și al reîntregirii neamului românesc”.

Marea Unire din 1918, încununată prin Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, a fost pentru el prilej de inițiere a unui nou program biseri-

cesc. Mitropolitul moldav s-a implicat profund în actul de unificare bisericească a tuturor românilor atât în calitate de președinte al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (între 1919-1925), cât și ca senator de drept în Senatul României.

În 1918, Academia Română l-a ales membru de onoare. În ultima parte a vieții sale, mitropolitul Pimen a primit numeroase onoruri și decorații din partea Statului Român.

A avut una dintre cele mai longevive păstoriri, slujind Sfântului Altar vreme de 57 de ani: nouă ani a fost diacon, nouă ani – în calitate de preot, 39 de ani – ca arhieru, dintre care 25 de ani a avut demnitatea de mitropolit al Moldovei și Sucevei (1909-1934).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 232.

Bibliografie selectivă:

**Georgescu, P. Amintiri din marele război / P. Georgescu. – Mănăstirea Neamț, 1923. – 82 p.

**Georgescu, P. Apologetica creștină. Cursul arhier. Pimen Piteșteanu de la Facultatea de Teologie din București / P. Georgescu. – București, 1894. – 110 p.

**Georgescu, P. Din vremea marelui război / P. Georgescu. – București, 1919. – 63 p.

**Georgescu, P. Jurământul și cuvinte ostășești / P. Georgescu. – București, 1914. – 75 p.

**Arăpașu, T. Mitropolitul Pimen Georgescu, sprijinitor al luptei pentru întregirea și unitatea neamului / T. Arăpașu // Mitropolia Moldovei și Sucevei. – 1983. – Nr 10/12. – P. 512-522.

****Drăgoi, E.** Episcopul Pimen Georgescu / E. Drăgoi // Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989. – Galați, 1990. – P. 37-40.

Păcurariu, Mircea. Georgescu Pimen // Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a, rev. și întregită. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 193.

Maxim Melinti

**Draga
OLTEANU MATEI
1933-2020**

Actriță română de teatru și film, scenaristă.

S-a născut la 24 octombrie 1933, la București. A decedat la 17 noiembrie 2020, la Iași.

A fost una dintre celebrele actrițe de comedie ale României, care a interpretat peste 50 de roluri în teatru, majoritatea pe scena Teatrului Național din București (1957-1990). A jucat în circa 90 de filme pe marile ecrane, având și 100 de producții de televiziune, care i-au adus o mare popularitate pe parcursul întregii sale cariere. A semnat cu numele Draga Olteanu până în 1973.

Tatăl era originar din Basarabia (bunicul ei patern, de origine rusă, fusese căsătorit cu o moldoveancă), iar mama – din București. A făcut

școala primară la București, iar în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, împreună cu familia, s-a refugiat în Lugoj, unde a studiat la Liceul „Iulia Hasdeu”. La vârsta de 13 ani, a pus în scenă primul spectacol „Prințesa din pădurea adormită” (1946). În 1950, familia s-a mutat la Brașov, unde ea și-a continuat studiile la Liceul Comercial. În aceeași perioadă, viitoarea actriță a făcut parte dintr-o echipă de amatori la Casa Centrală a Armatei (1950). A absolvit liceul cu note mici și a fost repartizată ca funcționară la poșta și telecomunicații (1951). Continuă studiile la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (actualmente, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”), unde a și susținut examenul de intrare excelent (1951).

A făcut parte din „generația de aur” a actorilor absolvenți din 1956, între care: Mircea Albulescu, Mitzura Arghezi, George Constantin, Amza Pellea, Silvia Popovici, Constantin Rauțchi, Victor Rebengiuc, Sanda Toma ș.a.

A debutat ca actriță de teatru în spectacolul „Ziariștii”, de A. Mirodan (1956).

Roluri în teatru: „Înșir’te mărgărite”, „Omul care a văzut moartea” de V. Eftimiu, „Avarul”, „Tartuffe” de J.-B. Molière, „Azilul de noapte” de Maxim Gorki, „Coana Chirița” de V. Alexandri (1986), „Jocul de-a vacanța” de M. Sebastian, „Crimă pentru pământ” de D. Săraru, „Hagi Tudose” de B. Ștefănescu Delavrancea etc.

În cinematografie a debutat cu un rol în lungmetrajul „Blanca” (1955), regizat de M. Iacob și C. Neagu.

Filme în care a jucat: „Haiducii” (regie D. Cocea, 1966), „Răzbunarea haiducilor” (regie D. Cocea, 1968), „Frații Jderi” (regie M. Drăgan, 1974), „Toamna bobocilor” (regie M. Moldovan, 1975), „Eu, tu, și... Ovidiu” (regie G. Saizescu, 1978), „Acțiunea „Autobuzul” (regia V. Calotescu, 1978), „Buletin de București” (regie V. Calotescu, 1983), „Rămășagul” (I. Popescu-Gopo, 1985), „Căsătorie cu repetiție (regie V. Calotescu, 1985)”, „Ministerul comediei” (1999) sau „Faimosul Paparazzo” (regie N. Mărgineanu, 1999) etc.

A semnat scenariile pentru filmele „Patima” (1974, în colaborare cu regizorul G. Cornea), „Dumbrava Minunată” (1980, regia Gh. Naghi), dar și „Cucoana Chirița” (1986, regia M. Drăgan) și „Chirița în Iași” (1987, regia M. Drăgan), după piesa „Coana Chirița” a lui V. Alecsandri.

A făcut un cuplu artistic marcant cu marele actor Amza Pellea, jucând-o pe Veta, soția lui Nea Marin, în numeroase show-uri TV și în filmul artistic „Nea Mărin miliardar” (1979).

A fost protagonista serialelor TV „Cuscrele” (regia N. Cosmescu, 2005-2006) și „Narcisa Sălbatică” (regia M. Bauman, 2010-2011).

În 1992, s-a stabilit la Piatra-Neamț, unde a înființat Compania Teatrală „Teatrul Vostriu”, în care a instruit tinerii în domeniul artei teatrale.

Pentru cariera artistică prestigioasă și talentul deosebit

prin care a dat viață personajelor interpretate în filme, dar și pe scenă, cu prilejul celebrării unui veac de film românesc, a fost decorată cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2002).

Alte distincții: Premiul Asociației Cineaștilor din România (ACIN) pentru rolurile din filmele „Ilustrate cu flori de câmp” (regia A. Blaiet) și „Filip cel bun” (regia D. Pița, 1975), Premiul Uniunii Cineaștilor din România pentru rolul din „Famosul Paparazzo” (1999), Premiul TVR și PTWB (Prime Time World Broadcast) pentru cea mai iubită actriță (2003), Premiul UNITER pentru întreaga activitate (2004), Premiul de Excelență al Revistei VIP (2005), Premiul „Gopo” pentru Întreaga Carieră (2010), Premiul pentru întreaga activitate, oferit la Festivalul Internațional de Film „Comedy Cluj” (2011), Premiul „Constantin Tănase” (Israel), Premiul pentru ecranizare pentru copii (Moscova).

Are o stea pe Aleea Celebrităților din Piața Timpuului din București (2011). În martie 2019, în cadrul Galei Uniunii Autorilor și Realizatorilor de Film din România, dedicată celebrării a 100 de ani de la Marea Unire și 100 de ani de film românesc, i-a fost acordată Diploma „Centenar”. Casa Regală a României a decorat-o cu Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer, cu ocazia celei de-a 93-a aniversări a Regelui Mihai I al României (2014).

Societară de onoare a Teatrului Național și Cetățean de Onoare al municipiilor București și Piatra-Neamț.

Bibliografie:

Topîrceanu, George. Bala-de vesele și triste [Înregistrare audio] / George Topîrceanu ; recital: Draga Olteanu Matei ; coord. proiect: Filomena Corbu ; il. muzicală: Teodor Isaru ; Asociația Culturală Feed Back. – Iași : Princeps Multimedia, 2015

1 disc optic electronic (DVD-ROM ; Total Size : 0 bytes): sd., col.; în container. – (Mari poeți, mari opere, mari actori ; Seria. 1 : Patrimoniul poetic național ; 6).

Titlu preluat de pe fața discului.

Date și programe electronice (date literare).

Într-o cutie comună.

Bibliogr. Cerințe de sistem : DVD RW Drive (D:) Audio CD. File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes.

Marcu, George. Olteanu-Matei Draga / George Marcu // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – P. 176-177.

Rîpeanu, Bujor T. Olteanu-Matei Draga // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 402.

Țarălungă, Ecaterina. Olteanu-Matei Draga // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București: Litera Internațional, 2011. – P. 568.

Angelina Olaru

Eugenia DUCA
1953

Filologă, profesoară de limba engleză, prima femeie de afaceri din Basarabia post-belică, stabilită în SUA.

S-a născut la 25 octombrie 1953 la Chișinău, în familia Feodosiei și a lui Mihail Drușuș.

După absolvirea Scolii Nr. 11 din Chișinău (azi, Liceul Teoretic „Ion Creangă”), și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat din Moldova, USM), Facultatea de Limbi Străine, specialitatea Limba engleză (1970-1975).

După absolvirea facultății, a activat în cadrul aceleiași instituții la Centrul de Calcul, din 1980 – lector universitar la Catedra de limba engleză (1980-1985), iar în anii 1985-1987 a fost profesoară de limba engleză la Școala Nr. 11 din Chișinău.

A fondat și a înregistrat prima cooperativă din Republica Moldova – Asociația de Știință și Creație „Oferta” (1987). Pentru prima dată în RSSM a adus calculatoarele și xeroxul, a utilizat teletipul pentru afaceri până la apariția faxului. Este fondatoarea primului ziar independent cu profil economic (cu grafie latină) „Oferte &

Business” (1990). A fondat Centrul de Comerț Internațional al Investitorilor și Exportatorilor CHRIS (1996), prin care a atras mari investitori din UE, SUA și China. Este președinta fondatoare a Asociației Femeilor de Afaceri din Republica Moldova (1998). A fost organizatoarea primei expoziții de creație a femeilor de afaceri (1999), președintă a Clubului „Rotary Internațional Chișinău” (1999-2000).

S-a implicat plenar în Mișcarea de Eliberare Națională (1987-1991). A realizat prima expoziție, după 1940, a pictorilor de la Chișinău în România și a pictorilor din România la Chișinău (1987). A organizat la Chișinău și Orhei concerte ale grupului românesc „Compact” (1988).

În anii 1988-1993, a organizat primele cursuri de limba română pentru alolingvi. S-a implicat la organizarea celor două Mari Adunări Naționale de la Chișinău (1989 și 1991). A contribuit la editarea primelor publicații în limba română, printre care: „Ghid practic de studiere intensivă a limbii române” de L. Șeher și A. Mândăcanu (1990), materiale didactico-ilustrative cu grafie latină pentru școlile și grădinițele din Moldova, pe care le-a donat Ministerului Învățământului și Ministerului Culturii și Cultelor etc.

A finanțat tipărirea și transportarea în mod clandestin a primelor ediții ale revistei „GLASUL”, de la Riga (nr. 1 – 60 de mii de ex.) și Vilnius (nr. 2 – 100 de mii de ex.) la Chișinău, prima publicație cu grafie latină din Basarabia postbelică, apărută

la inițiativa scriitorilor Ion Druță și Leonida Lari, și a ziarului „Deșteptarea” (apărut la Vilnius), ulterior „Țara” (1989).

A finanțat, de asemenea, deplasarea în Europa a primelor delegații ale Parlamentului RSSM (1990). A contribuit financiar la fondarea Armatei Naționale (1991). A sponsorizat și salvat astfel de la dispariție după primul an de activitate emisiunea de largă audiență „Focul din Vatră”, realizată de Luminița Dumbrăveanu la Radio Moldova, prima din Basarabia postbelică dedicată românilor de pretutindeni, precum și celor din jurul României – nordul Bucovinei, Ținutul Herța, Transcarpatia, Basarabia istorică (azi, regiunea Odesa), Banatul sârbesc, Timocul bulgăresc, Ghiula din Ungaria ș.a. (1999-2000).

În anii 1997-2009, a fost antrenată într-un proces judiciar absurd, fabricat de clanurile mafioate provenite din fostele structuri ale KGB-ului sovietic, în care și-a apărat demnitatea de om și proprietatea privată. În 2003, pentru siguranța familiei sale, părăsește țara, trecând la București, apoi stabilindu-se în SUA. În 2009, a avut câștig de cauză în toate dosarele la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). În 2014, CEDO a emis hotărârea definitivă (satisfacție echitabilă) în cauza Eugeniei și Doinei Duca.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea businessului și susținerea culturii, a devenit Cetățean de Onoare al orașului Louisville (statul Kentucky, SUA, din 1997) și

a primit Diploma Centrului Cultural Internațional Louisville.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 261.

Bibliografie selectivă:

Duca, Eugenia. Eugenia Duca: „Poporul nostru nu-și alege conducători, dar își alege stăpâni...” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Eugenia Duca în cadrul emisiunii „Focul din Vatră”, realizată la Radio Moldova (11 decembrie 1999)] / Eugenia Duca, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” : (Mărturie DOCUMENT pentru Istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : ARC, 2022. – P. 206-216.

Avram, Aliona. Refugiu din cumplita țară : [despre Eugenia Duca] / Aliona Avram // Ziarul de gardă. – 2005. – 12 mai. – P. 3.

Dron, Ion. Duca (Druguş) Eugenia / Ion Dron // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 104.

Dumbrăveanu, Luminița. Vlad Pohilă despre prietena sa Eugenia Duca, femeia de afaceri care a sprijinit renașterea Basarabiei în anii 1987-1991 [Resursă electronică] / Luminița Dumbrăveanu // <http://flacaratv.md/vlad-pohila-despre-prietena-sa-eugenia-duca-femeia-de-afaceri-care-a-sprrijinit-renasterea-basarabiei-in-anii-1987-1991.html> (accesat: 30.12.2022).

Hodorogea, Silvia. GLASUL, 30 de ani de la tipărirea la Riga și Vilnius a primei publicații cu alfabet latin din Basarabia postbelică [Resursă electronică video] : [cronică] : [secvență din cadrul emisiunii „Mesager”, Moldova 1 TV, din 8 august 2019, cu participarea scriitorului Vlad Pohilă și președintelui Mișcării Ecologice Alecu Reniță] / Silvia

Hodorogea // <http://flacaratv.md/glasul-30-de-ani-de-la-ti-parirea-la-riga-si-vilnius-a-pri-meii-publicatii-cu-alfabet-latin-din-basarabia-postbelica.html> (accesat: 30.12.2022).

Lari, Leonida. Leonida Lari: „La întâlnirea cu Gorbaciov i-am spus: nu trimiteți trupe în România, că va fi baie de foc și sânge la Prut, moldovenii vor ieși să oprească tancurile, nu glumiți cu asta!” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Leonida Lari la Radio Vocea Basarabiei (27 august 2011)] : [cu referire la Eugenia Duca] / Leonida Lari, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” : (Mărturii DOCUMENT pentru Istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : ARC, 2022. – P. 313-343.

Pohilă, Vlad. Vlad Pohilă: „Nici mama, nici tata nu i-au avut la inimă pe ocupanți, nu le-au acceptat nici limba, nici apucăturile, – cu atât mai puțin regimul adus de aceștia pe tancuri...” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Vlad Pohilă în cadrul emisiunii „Focul din Vatră”, realizată la Radio Moldova (6 februarie 1999, completat și finalizat la 6 aprilie 2003)] : [cu referire la Eugenia Duca] / Vlad Pohilă, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” : (Mărturii DOCUMENT pentru Istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : ARC, 2022. – P. 183-205.

Pohilă, Vlad. Vlad Pohilă: „Oriunde ai fi, ne ești la fel de dragă...” : [Eugenia Duca] / Vlad Pohilă // Literatură și artă. – 2008. – 30 oct. – P. 4.

Șeicaru, Vasile. Vasile Șeicaru: „În biroul dnei Eugenia Duca am scris cântecul «Ce noroc să fii român!», eram împreună cu Grigore Vieru și Ion Aldea Teodorovici” : [Luminița Dumbrăveanu în dialog cu Vasile Șeicaru pentru publicația „Glasul Națiunii” (29 ianuarie

2001)] : [cu referire la Eugenia Duca] / Vasile Șeicaru, Luminița Dumbrăveanu // Dumbrăveanu, Luminița. 33 de dialoguri memorabile la „Focul din Vatră” : (Mărturii DOCUMENT pentru Istorie) / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : ARC, 2022. – P. 217-220.

videoCLIP Flacăra Film : „Basarabie, nu plânge!” cu Aurica Basarabeanca [Resursă electronică video] : [Omagiu la 25 de ani de la oficializarea Limbii Române, lansat la 27 august 2014, cu participarea lui Vlad Pohilă, Eugeniei Duca și a mai multor personalități implicate în Mișcarea de Eliberare Națională din anii 1988-1991] // <http://flacaratv.md/flacarafilm-videoclip-basarabie-nu-plange-cu-aurica-dicusara-basarabeanca.html> (accesat: 30.12.2022).

Elena Barbos-Balinschi

Dimitrie CANTEMIR 1673-1723

Gânditor, enciclopedist, istoric, filosof, geograf, etnograf, scriitor, muzicolog și compozitor, membru al Academiei de Științe din Berlin, domn al Moldovei.

S-a născut la 26 octombrie 1673, la Iași. S-a stins din viață la 23 august 1723, la Dimitrievka, regiunea Oriol, moșia dăruită de țarul Rusiei pentru serviciile aduse.

Cărturar umanist, cel mai de seamă reprezentant al dinastiei cantemireștilor, domn

al Țării Moldovei (martie-aprilie 1693, noiembrie 1710 – iulie 1711), fiul lui Constantin Cantemir Voievod (1685-1693). Adolescentul Dimitrie a avut parte de instruire temeinică la Colegiul Vasilian din Iași și în familie, sub îndrumarea faimosului dascăl grec Ieremia Cacavela, cu pregătire excelentă în universitățile occidentale.

Pe timpul șederii ca ostatic, apoi și în calitate de capuchea la Curtea Otomană, și-a continuat studiile la Academia Patriarhiei din Constantinopol și la diferiți cărturari turci de la care a însușit limbile, istoria și cultura orientală. În perioada aflării în capitala otomană (peste 20 de ani, cu anumite întreruperi când revenea în Moldova), a întreținut relații cu mulți dintre înalții demnitari turci, bucurându-se de încredere în anturajul sultanului. În 1699, s-a căsătorit cu domnița Cassandra Cantacuzino, fiica lui Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești. Vine la domnie sprijinit de Curtea Otomană, în condițiile declanșării Războiului Ruso-Turc. Încearcă să recâștige independența Țării Moldovei, încheind alianță cu Petru I, țarul Rusiei (Diploma de la Luțk, aprilie 1711).

După înfrângerea armatelor ruso-moldovene la Stăni-lești (1711), cu urmări grave pentru Țara Moldovei (jafuri de proporții, instaurarea domniilor fanariote ș.a.) și pentru sine (pierderea scaunului domnesc și averilor din Moldova și Istanbul), s-a refugiat în Rusia, la Harkov, unde a trecut prin încercări grele, între care moartea Casandrei (1713) și a doi copii.

În 1714, se stabilește la Moscova, unde, timp de câțiva ani, se dedică activităților cărturărești și întreține legături cu savanți străini, germani, fiind ales membru al Academiei din Berlin. În paralel, a întreținut ample relații cu înalta aristocrație rusă și diplomați străini. În 1720, se căsătorește cu Anastasia, fiica generalului rus Ivan Trubețkoi, după care, în 1721, devine membru al Senatului și consilier de taină al țarului.

A participat (1722) la campania persană a lui Petru I, având mai multe misiuni: de sftenic orientalist, șef al tipografiei de campanie, traducător al actelor oficiale ș.a., acumulând, totodată, și informații din Caucaz, întrunite mai târziu, în lucrarea „Collectanea Orientalia”. Pe parcursul aflării în autoexilul rusesc, a manifestat interes constant față de situația din țările române și Imperiul Otoman.

Personalitate prodigioasă, cu preocupări enciclopedice, poliglot, comparabil cu umaniștii Renașterii, a lăsat peste 40 de lucrări importante: de istorie națională („Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor”, „Istoria Moldo-Vlahică”, în care dovedește romanitatea poporului român, unitatea de origine și de limbă, continuitatea pe teritoriul vechii Dacii, operă cu o influență determinantă asupra formării concepțiilor istorice și filosofice despre trecutul poporului român în epoca modernă); de istorie universală („Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman”, operă de răsunet european, în care argumen-

tează ideea creșterii și decăderii Curții Otomane); de geografie („Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei”, prezentând-o sub aspect istorico-geografic, politic și cultural, însoțită de o remarcabilă hartă a țării); de orientistică („Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane”); de teologie („Imaginea științei sacre, care nu se poate zugrăvi”, „Locuri întunecate în Catehism”, „Cuvânt Panegiricesc, Sfântului Dimitrie din Thesalonik”); de filosofie („Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul”, tema medievală a disputei dintre suflet și trup, „Doctrina fizicii universale și a credinței creștine strâns legate cu filosofia de Ioannis Baptistae Van Helmont”, „Studiu asupra naturii monarhiilor”); de logică („Mic compendiu asupra întregii învățături a logicii”, manual) și biografică („Viața lui Constantin Cantemir, zis cel Bătrân, principele Moldovei”).

Fondator al beletristicii românești („Istoria ieroglică”, roman în care se îmbină satira savantă cu utilizarea umoristică a erudiției). Ca muzician profesionist, a compus melodii de tip oriental și a inventat primul sistem de notare pentru muzica turcească („Cartea științei muzicii după felul literelor”).

Un rol important în popularizarea scrierilor lui Dimitrie Cantemir în Occident l-a avut fiul său, Antioh, prin efortul căruia a văzut lumina tiparului „Istoria Imperiului Otoman” în limbile engleză, franceză și germană. După stingerea sa din viață, a fost înhumat la Mănăstirea gre-

cească „Sf. Nicolae” din Moscova, însă mormântul nu i s-a păstrat. Osemintele și lespedeaua de pe mormânt ale principelui au fost aduse în 1935 la Iași și depuse la Biserica Domnească „Sfinții Trei Ierarhi”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 263-264; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 200-202.

Bibliografie selectivă:

Cantemir, Dimitrie. Opere : Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei / studiu introd., note și iconografie: Andrei și Valentina Eșanu ; trad. din latină și ind.: Dan Slușanschi. – Chișinău : Știința, 2019. – 390 p. – (Moștenire).

Cantemir, Dimitrie. Opere : Divanul / ed. îngrijită, studiu introd., coment. și iconografie, trad. versiunii din greacă: Virgil Căndea. – Chișinău : Știința, 2018. – 514 p. – (Moștenire).

Cantemir, Dimitrie. Opere : Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor / Dimitrie Cantemir ; reperi cron., studiu introd., text stabilit, glosar și ind. de Stela Toma. – Chișinău : Știința, 2016. – 728 p. : il. – (Moștenire).

Cantemir, Dimitrie. Opere : Istoria creșterilor și a descreșterilor Curții Othmanice sau Aliothmanice / trad. din latină și ind.: Dan Slușanschi ; studiu introd.: Virgil Căndea ; reperi cronologice: Stela Toma. – Chișinău : Știința, 2019. – 846 p. – (Moștenire).

Cantemir, Dimitrie. Opere : Istoria ieroglică / Dimitrie Cantemir ; reperi cron., text stabilit și glosar de Stela Toma ; stud. introd. de Elvira Sorohan. – Chișinău : Știința, 2016. – 400 p. – (Moștenire).

****Cantemir, Dimitrie.** Curranus. Collectanea Orientalia. De muro Caucaseo / editarea

textului latinesc, aparatul critic și ind.: Florentina Nicolae ; trad. din latină: Ioana Costa. – București : Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2018. – XIX+1274 p. – (Opere Fundamentale).

****Cantemir, Dimitrie.** Despre numele Moldaviei : în vechime și azi. Istoria moldo-vlachică. Viața lui Constantin Cantemir. Descrierea stării Moldaviei : în vechime și azi / editarea textului latinesc, aparatul critic și ind.: Florentina Nicolae ; trad. din latină: Ioana Costa ; studiu introd.: Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – București : Academia Română, 2017, CLI+1736 p. – (Opere Fundamentale).

****Cantemir, Dimitrie.** Icoana de nezugrăvit a științei preasfinte. Pasaje neclare în Catehism. O cercetare naturală a monarhiilor. Elogiu pentru autor. Mic compendiu de logică / editarea textului latinesc, aparatul critic și ind.: Florentina Nicolae ; trad. din latină: Ioana Costa ; studiu introd.: Ștefan Afloroaei. – București : Academia Română, 2017. – CCXLVI+1127 p. – (Opere Fundamentale).

****Cantemir, Dimitrie.** Istoria măririi și decăderii Curții otomane / Dimitrie Cantemir ; editarea textului latinesc și aparatul critic: Octavian Gordon, Florentina Nicolae, Monica Vasileanu ; trad. din latină: Ioana Costa ; cuv. înainte: Eugen Simion ; studiu introd: Ștefan Lemny. – București : Academia Română, 2015. – LIII+1353+1215 p. – (Opere fundamentale).

Neamul Cantemireștilor : Bibliografie / coord. acad. Andrei Eșanu ; alcăt.: Eșanu Andrei, Cereteu Igor, Eșanu Valentina [et al.]. – Chișinău : Pontos, 2010. – 388 p.

Eșanu, Andrei. Cantemiriana : Noi contribuții / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău, 2021. – 268 p.

Eșanu, Andrei. Moștenirea culturală a Cantemireștilor : Studii / Andrei Eșanu, Igor

Cereteu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Pontos, 2010. – 212 p.

****Țvircun Victor.** Moștenirea epistolară a lui Dimitrie Cantemir / Victor Țvircun. – București-Brăila : [S. n.], 2020. – 518 p.

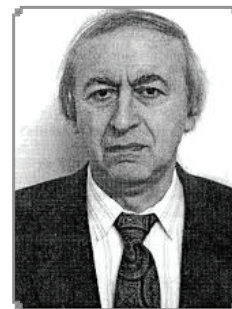
Țvircun, Victor. Pe urmele trecutului : Culegere de articole / Victor Țvircun. – Chișinău : Cartdidact, 2015. – 320 p.

Цвиркун, В. И. Под сенью двух держав. История жизни и деятельности Димитрия Кантемира в Турции и России / В. И. Цвиркун. – 2-е изд., исправ. и доп. – Кишинев : Cartdidact, 2013. – 280 с.

Eșanu, Andrei. Dimitrie Cantemir : Viața și activitatea politică / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Dinastia Cantemireștilor, sec. XVII-XVI-II / coord. și red. șt.: acad. Andrei Eșanu. – Chișinău : Știința, 2008. – P. 156-462.

Ешану Андрей. Димитрий Кантемир в Персидском походе Петра I (1722-1723) / Андрей Ешану, Валентина Ешану // Studia medievalia Europaea et Orientalia. Miscellanea In Honorem professoris emeriti Victor Spinei. Oblata. Ediderunt George Bilavski, Dan Aparaschivei. – București : Academia Română, 2018. – P. 617-649.

Andrei Eșanu

Victor SPINEI
1943

Istoric și arheolog medievist român, doctor în istorie, profesor universitar, originar din Basarabia, membru titular al Academiei Române și membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

Unul dintre cei mai importanți specialiști în istoria migrațiilor populațiilor nomade în Estul și Sud-Estul Europei la începutul mileniului al II-lea și a raporturilor politice, economice și confesionale ale românilor cu Imperiul Bizantin, cnezatele rusești, Regatul Ungar și cu populațiile turcice și mongole.

S-a născut la 26 octombrie 1943, în satul Lozova, județul Lăpușna (azi, raionul Strășeni).

După absolvirea Colegiului Național „Costache Negruzzi” din Iași (1957-1961), și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1961-1966). A susținut licența în istorie și filosofie. A urmat specializarea la Institutul de Preistorie și Arheologie Istorică din cadrul Universității din Saarland, Germania (1973-1974). A beneficiat de numeroase stagii de documentare în Germania, SUA,

Marea Britanie, Suedia ș.a.

În 1977, a susținut teza de doctor în istorie la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București, cu tema: „Moldova în secolele XI-XIV”.

După absolvirea facultății, și-a început activitatea în calitate de cercetător la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” al Academiei Române, Filiala Iași (1966-1990). În 1990 se formează Institutul de Arheologie Iași (tot sub egida Academiei Române), în care și-a continuat activitatea până în 2012. În anii 2003-2011, a fost directorul Institutului de Arheologie, iar din 2014, este director onorific al acestuia.

A coordonat lucrările de pe șantierele arheologice de la Băiceni, Brășăuți, Spoleto (Italia), Bârlad, Iași, Huddum, Siret ș.a. Cercetările sale științifice s-au axat pe perioada medievală timpurie de la răsărit de Carpați, migrațiile târzii din Estul și Sud-Estul Europei și istoriografiei românești.

Concomitent cu activitatea de cercetare, a desfășurat și activitate didactică în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în calitate de profesor asociat la Facultatea de Istorie (din 1990) și profesor la Catedra de istorie a aceleiași instituții (din 1995). A susținut prelegeri ca profesor invitat la Universitatea Liberă din Berlin (Institut für Prähistorische Archäologie), Universitatea „Johannes Gutenberg” din Mainz (seminarul „Historisches”), Universitatea din Konstanz, Universitatea din Freiburg (Institut für Archäologische Wissenschaft-

ten) și Universitatea de Stat din Moldova.

Conducător de doctorate pentru specialiști din România și Republica Moldova. Din 2012, este membru al Comisiei de Istorie și Studii Culturale a Consiliului Național de Atestare a titlurilor, diplomelor și certificatelor universitare din România.

Rezultatele sale de cercetare și activitate didactică se regăsesc în peste 200 de volume, cursuri universitare, studii, rapoarte de săpături, note, recenzii, peste 80 de articole în periodice și volume de specialitate din țară și din străinătate, între care: „Moldova în secolele IX-XIV” (1982, 1994); „Relații etnice și politice în Moldova meridională în secolele X-XIII” (1985); „Marile migrații din spațiul nord-pontic în secolele IX-XIII” (1995); „Reprezentanți de seamă ai istoriografiei și filologiei românești și mondiale” (1996); „Marile migrații din Estul și Sud-Estul Europei în secolele IX-XIII” (Iași, 1999); „Românii în contextul politic internațional de la începutul mileniului al II-lea” (2006) ș.a.

Este editorul și coordonatorul unor volume de Nicolae Iorga și Gheorghe I. Brătianu. De asemenea, a fondat și coordonează mai multe serii de cărți academice, publicate de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și Academia Română.

A editat volume în limba engleză: „Moldavia in the 11th-14th Centuries” (1986), „The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the

Thirteenth Century” (2003), „The Romanians and the Turkic Nomads North of the Danube Delta from the Tenth to the Mid-Thirteenth Century” (2009); în franceză: „Les Princes Martyrs Boris et Gleb. Iconographie et Canonisation” (2011), „Les Mongols et les Roumains dans la synthèse d’histoire ecclésiastique de Tholomeus de Lucca” („Mongolii și românii în sinteza de istorie ecleziastică a lui Tholomeus din Lucca”, 2012) ș.a.

Este membru al mai multor consilii editoriale, între care „Arheologia Moldovei” (Iași), „Dacia”, „Historia Urbana”, „Studii și cercetări de istorie veche și arheologie”, „Res Historica” și „Acta Euroasiatica”.

Membru corespondent al Institutului Arheologic German (2005), membru al Asociației Arheologilor din Praga (2006). În anii 2001-2015, a fost membru corespondent al Academiei Române, membru titular (2015) și vicepreședinte al Academiei Române (2015, reales în 2018); membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2018).

Pentru activitate prodigioasă, i-a fost acordat Premiul „Nicolae Iorga” al Academiei Române (1982). A devenit doctor honoris causa al Universității de Stat din Moldova (2012), „Profesor Emeritus” al Facultății de Istorie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2012). Decorat cu Ordinul „Steaua României”, în grad de Cavaler (2017).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. –

Chișinău, 2003. – P. 244-245;
„Calendar Național 2013”. –
Chișinău. – 2013. – P. 266-267.

Bibliografie selectivă:

Congresul Național al Istoricilor Români. Istoria ale Marelui Război și ale Unirii de la 1918 : Volum al Congresului Național al Istoricilor Români, 29 august – 1 septembrie 2018, Iași / coord.: Victor Spinei, Gheorghe Iacob, Ionuț Nistor. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2019. – 424 p.

Cronica cercetărilor arheologice din România : Campania 2012 : A XLVII-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, 27-30 mai 2013, Craiova / coord.: Victor Spinei. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013. – 386 p.

Migrații, politici de stat și identități culturale în spațiul românesc și european : [în 2 vol.] / coord.: Victor Spinei. – București : Editura Academiei Române, 2019.

Vol. 1 : Ipostaze istorice ale mișcărilor de populație și modelele de identitare etnolingvistice actuale / ed.: Flavius Solomon, Alexandru-Laurențiu Cohal, Leonidas Rados. – [S. l.] : [S. n.], 2019. – 487 p.

Vol. 2 : Germanii din România : Migrație și patrimoniu cultural după 1945 / ed.: Mathias Beer, Sorin Radu, Florian Kühner-Wielach. – [S. l.] : [S. n.], 2019. – 302 p.

Retrospecții medievale : In honorem Professoris emeriti Ioan Caproșu / ed.: Victor Spinei. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014. – 654 p.

Spinei, Victor. Proiecții istoriografice = Historiographical Projections / Victor Spinei. – Suceava : Karl A. Romstorfer, 2014. – 674 p.

Studies in Roman Coinage / Johan Van Heesch ; Edited by Victor Spinei. – București : Muzeul Brăilei „Carol I”, 2016. – 414 p.

The Steppe Lands and the World Beyond Them : Studies in honor of Victor Spinei on his 70th birthday / editors: Florin Curta, Bogdan-Petru Maleon. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013. – 797 p.

Spinei, Victor. Cronicari italieni despre repercursiunile marii invazii mongole din 1241-1242 asupra românilor / Victor Spinei // Studii și materiale de Istorie Medie. – Brăila, 2001. – P. 169-206.

Spinei, Victor. Gânduri la o aniversare : profesorul Nicolae Ursulescu / Victor Spinei // Cercetări istorice : ser. nouă. – 2005/2007. – Vol. 24/26. – P. 545-549.

Spinei, Victor. Mesajul de salut din partea conducerii Academiei Române, prezentat de acad. Victor Spinei / Victor Spinei // Centenar Sfatul Țării : 1917-2017 : Conferință științifică internațională. – Chișinău. – 2017. – P. 24-28.

Spinei, Victor. Reflecții privind antecedentele și împlinirile Marii Uniri / Victor Spinei // Academica. – 2018. – Nr 10/11. – P. 65-75 ; Revista de istorie a Moldovei. – 2018. – Nr 1. – P. 9-25.

Spinei, Victor. Valori basarabene / Victor Spinei // Akademos. – 2018. – Nr 4 (51). – P. 13-16.

Spinei, Victor. Vânătoarea la mongoli în epoca mării expansiuni în Eurasia / Victor Spinei // Studii și materiale de istorie medie. – 2015. – Vol. 33. – P. 9-84.

Bilavschi, George A. Victor Spinei la 60 de ani / George A. Bilavschi // Arheologia Moldovei. – 2003. – Vol. 26. – P. 21-29.

Câdea, Ionel. Un senior al istoriografiei românești : [academicianul Victor Spinei, originar din Lozova, județul Lăpușna, Basarabia] / Ionel Câdea // Curtea de la Argeș. – 2019. – Nr 7. – P. 12.

Maleon, Bogdan-Petru. Cecetătorul și profesorul Victor Spinei la 70 de ani / Bogdan-Petru Maleon // Banatica. – 2013. – Nr 23. – P. 13-58.

Rogac, Raia. Academicianul Victor Spinei : [n. 26 oct. 1943 la Lozova, județul Lăpușna, Basarabia (azi r-nul Strășeni)] / Raia Rogac // Curtea de la Argeș. – 2019. – Nr 7. – P. 12.

Roșca, Denis. Spinei Victor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 522.

Rusu, Dorina N. Spinei Victor // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866/1999 : Dicționar / Doina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 1999. – P. 784-785.

Spinei Victor // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Cașu, Demir Dragnev [et al.]. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 355-356.

Țărălungă, Ecaterina. Spinei Victor // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 723.

Maria S. Ciobanu

Noiembrie

2023

Barbu Lăutarul.

1968, ulei pe pânză, 121 x 92 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni		6	13	20	27
Mărți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	
Sâmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

90 de ani de la apariția la Chișinău a revistei „**Din trecutul nostru**” (1 noiembrie 1933 – decembrie 1939). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 255-256.*

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Fomin**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1 noiembrie 1953).

70 de ani de la nașterea lui **Constantin Manolache**, editor, enciclopedist, traducător, doctor habilitat în politologie, conferențiar universitar, colonel, Om Emerit (1 noiembrie 1953).

120 de ani de la nașterea lui **Aurel Moga**, medic cardiolog român, doctor în științe medicale, profesor universitar, membru și președinte al Academiei Medicale din România, membru titular al Academiei Române (1 noiembrie 1903 – 19 august 1977).

80 de ani de la nașterea lui **Salvatore Adamo**, interpret de muzică ușoară, belgian de origine italiană, muzician, compozitor, autor de texte, regizor și actor de cinema (1 noiembrie 1943). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 258-260.*

150 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Paciurea**, sculptor, portretist român, membru post-mortem al Academiei Române (2 noiembrie 1873 – 14 iulie 1932). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 271-272.*

160 de ani de la apariția la București a revistei satirice și literare săptămânale „**Aghiua**”, sub redacția lui B. P. Hasdeu (3 noiembrie 1863 – 17 mai 1864). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 272-273.*

100 de ani de la nașterea lui **Dan Berindei**, istoric român, doctor în științe istorice, cercetător științific, profesor universitar, membru titular și ex-președinte al Academiei Române (3 noiembrie 1923 – 23 decembrie 2021). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 260-261; CN 2013, p. 273.*

120 de ani de la nașterea lui **Ion Vasilescu**, compozitor de muzică ușoară și dirijor român (4 noiembrie 1903 – 1 decembrie 1960).

70 de ani de la nașterea lui **Boris Chistruga**, economist, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar (5 noiembrie 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 273-275.*

110 ani de la stingerea din viață a lui **Aurel Vlaicu**, inginer construc-

tor de avioane, inventator și pilot român, unul dintre pionierii aviației mondiale, membru de onoare post-mortem al Academiei Române (6 noiembrie 1882 – 13 septembrie 1913). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 303-304; CN 2013, p. 223-224.*

85 de ani de la nașterea **Elizei Boțezatu**, critic și istoric literar, doctor în filologie, profesoară universitară (7 noiembrie 1938 – 3 iunie 2022). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 361-363; CN 2013, p. 275.*

100 de ani de la nașterea lui **Paul Georgescu**, critic literar și prozator român (7 noiembrie 1923 – 24 septembrie 1989).

120 de ani de la nașterea lui **Konrad Lorenz**, zoolog, etolog și ornitolog austriac, profesor universitar, fondator al etologiei moderne, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină și Fiziologie (7 noiembrie 1903 – 27 februarie 1989).

110 ani de la nașterea lui **Albert Camus**, romancier, dramaturg și filosof francez, reprezentant al existențialismului, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1957 (7 noiembrie 1913 – 4 ianuarie 1960).

160 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Popovici**, istoric român, jurist și poet, doctor în științe juridice, membru corespondent al Academiei Române (8 noiembrie 1863 – 12 iulie 1905). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 277.*

230 de ani de la nașterea lui **Costache Tufescu**, genealogist (9 noiembrie 1793 – 8 iunie 1846). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 278-279.*

140 de ani de la nașterea lui **Marin Simionescu-Râmnicăneanu**, critic și istoric literar, scriitor român, membru corespondent al Academiei Române (9 noiembrie 1883 – 25 martie 1964).

90 de ani de la nașterea lui **Lucian Pintilie**, scenarist român, regizor de teatru, operă și film, originar din Basarabia (9 noiembrie 1933 – 16 mai 2018). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 277-278.*

110 ani de la nașterea lui **Dimitrie Ursul**, filosof, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (10 noiembrie 1913 – 1 februarie 1996). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 374.*

90 de ani de la nașterea **Elenei Bontea**, artist plastic (10 noiembrie

1933). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 376-378; CN 2013, p. 279; CN 2018, p. 207-208.*

70 de ani de la nașterea **Galiinei Precup**, jurnalistă (10 noiembrie 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 280-281.*

120 de ani de la nașterea **Tatianei Gheideman**, geobotanistă, biologă, doctor habilitat în biologie, profesoară universitară, membră corespondentă a Academiei de Științe a Moldovei (11 noiembrie 1903 – 5 iulie 1995).

90 de ani de la nașterea **Ludmilei Vătavu**, ziaristă (11 noiembrie 1933). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 282.*

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Guțu**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, cercetător științific (11 noiembrie 1953).

350 de ani de la **Bătălia de la Hotin** între oștile polono-lituaniene, conduse de hatmanul Jan Sobieski împotriva Imperiului Otoman (11 noiembrie 1673). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 394-395.*

140 de ani de la nașterea lui **Ștefan Ciobanu**, istoric literar, profesor, om politic, istoriograf român, originar din Basarabia (11/14 noiembrie 1883 – 28 februarie 1950). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 83-84; CN 2003, p. 269-270; CN 2013, p. 284.*

90 de ani de la nașterea lui **Ștefan Bănică**, actor român de teatru și film, interpret de muzică ușoară (11 noiembrie 1933 – 26 mai 1995). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 380-381.*

160 de ani de la nașterea lui **Paul Signac**, pictor și grafician francez (11 noiembrie 1863 – 15 august 1935). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 282-283.*

80 de ani de la nașterea **Mariei Bucur**, economistă, doctor habilitat în științe economice, profesoară universitară (12 noiembrie 1943 – 1994).

100 de ani de la nașterea **Zenaidiei Cojocaru**, farmacistă română, doctor în farmacie, profesoară universitară, cercetătoare științifică și preparatoare, originară din Basarabia (13 noiembrie 1923 – 14 iulie 1988).

85 de ani de la nașterea lui **Serghei Chilimar**, zootehnician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru co-

respondent al Academiei de Științe a Moldovei (14 noiem.1938 – 7 iun. 2015). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 382-383.*

60 de ani de la nașterea **Silviei Goncar**, interpretă de române și muzică populară, pedagogă, Artistă Emerită și Artistă a Poporului (15 noiem. 1963).

230 de ani de la nașterea lui **Michel Chasles**, matematician, istoric al matematicii, profesor universitar francez, unul dintre fondatorii geometriei proiective, membru al Academiei Franceze (15 noiem. 1793 – 18 dec. 1880). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 285-286.*

110 ani de la nașterea **Soranei Gurian** (Gurfinkel), prozatoare, traducătoare și publicistă (18 noiem. 1913 – 10 iun. 1956). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 179.*

60 de ani de la nașterea **Elenei Mohorean**, pictoriță, ceramistă (18 noiem. 1963).

60 de ani de la nașterea lui **Sergiu Golubev**, sculptor (19 noiem. 1963).

380 de ani de la nașterea lui **Mihail Halici**, poet, textier și lexicograf, autor al „Dicționarului valachico-latinium”, elaborat până la 1700 și rămas neterminat (19 noiem. 1643 – cca 1712). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 390-391.*

100 de ani de la nașterea **Monicăi Lovinescu**, critic literar român, comentatoare radio, eseistă și traducătoare, stabilită la Paris (19 noiem. 1923 – 20 apr. 2008). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 272-274; CN 2013, p. 287-288.*

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Bivol**, medic internist, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific (20 noiem. 1943).

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Praidă**, actor român de teatru și cinema (20 noiem. 1933 – 24 dec. 2008).

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Ilisei**, scriitor și jurnalist român (20 noiem. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 289-290.*

50 de ani de la nașterea lui **Mihail Agafița**, muzician, director artistic și prim-dirijor al Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, Artist al Poporului (21 noiem. 1973).

170 de ani de la nașterea lui **Alexander N. Vitzu**, naturalist, fiziolog, endocrinolog român, doctor în științe zoologice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (21 noiem. 1853 – 25 dec. 1902).

90 de ani de la nașterea lui **Anghel Dumbrăveanu**, poet, prozator și traducător român (21 noiem. 1933 – 12 mai 2013).

80 de ani de la nașterea lui **Petru Gașin**, fizician și matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, Om Emerit, Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în Știință și Tehnică (23 noiem. 1943 – 2 mai 2017). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 291.*

150 ani de la nașterea lui **Alexandru Iațimirschi**, filolog, arheolog, cercetător al manuscriselor medievale moldovenești, originar din Basarabia (24 noiem. 1873 – 12 febr. 1925). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 184-186.*

110 ani de la nașterea lui **Boris Kotlearov**, muzicolog, violonist, doctor habilitat în artă, profesor universitar (24 noiem. 1912 – 28 mar. 1982). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 265-266.*

80 de ani de la nașterea **Alexandrinei Cernov**, filologă, critic și istoric literar, doctor în științe filologice, profesoară universitară, crainică, regizoare, autoare de manuale, membră de onoare a Academiei Române (24 noiem. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 292-293.*

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Vițu**, compozitor și violonist, Artist Emerit (25 noiem. 1953).

160 de ani de la nașterea lui **Ioan I. Cantacuzino**, medic român, biolog și bacteriolog, doctor în medicină, profesor universitar, organizator sanitar și animator cultural, membru al Academiei Române (25 noiem. 1863 – 14 ian. 1934). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 293-294.*

130 de ani de la nașterea lui **Vladimir Ribin**, biolog, genetician, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (26 noiem. 1893 – 27 iun. 1979). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 294-295.*

130 de ani de la nașterea lui **Vasile Gherasim**, poet, eminescolog și filosof bucovinean (26 noiem. 1893 – 10 febr. 1933).

160 de ani de la nașterea lui **Ere-mia Teofil Grigorescu**, general român, ministru de război. A organizat rezistența Armatei Române în fața ofensivei germane la Oituz și Mărășești (1917), lansând deviza „Pe aici nu se trece”. (28 noiem. 1863 – 1919).

120 de ani de la nașterea lui **Tudor Ciortea**, compozitor român (28 noiem. 1903 – 13 oct. 1982).

100 de ani de la nașterea lui **Pompiliu Clement**, sculptor român, pedagog (28 noiem. 1923 – 25 mar. 1985).

160 de ani de la nașterea lui **Vasile Kogălniceanu**, publicist și om politic român, fiul istoricului și scriitorului Mihail Kogălniceanu (29 noiem. 1863 – 1921).

120 de ani de la nașterea lui **Dumitru Stăniloae**, preot, teolog, istoric, filosof, traducător român (29 noiem. 1903 – 5 oct. 1993). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 270-272.*

220 de ani de la nașterea lui **Christian Doppler**, matematician, fizician, profesor universitar, cercetător și inventator austriac, descoperitorul fenomenului care îi poartă numele și e folosit în medicină, la măsurarea vitezei de circulație a sângelui prin vase (29 noiem. 1803 – 17 mar. 1853).

150 de ani de la nașterea lui **Nicolae Dimo**, pedolog, doctor habilitat în geologie și mineralogie, profesor universitar, unul dintre fondatorii agrologiei biologice, membru titular al Academiei Agricole din URSS (30 noiem. 1873 – 15 mar. 1959). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 275-276; CN 2019, p. 110-111.*

80 de ani de la nașterea lui **Paul Eugen Banciu**, scriitor român, scenarist și critic de artă, eseist, editor de reviste literare, director al Bibliotecii Județene Timiș (30 noiem. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Regneală**, specialist în biblioteconomie, doctor în științe filologice, profesor universitar român (30 noiem. 1943). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 400-401; CN 2018, p. 213-214.*

**Constantin
MANOLACHE**
1953

Editor, enciclopedist, traducător, doctor habilitat în politologie, conferențiar universitar, colonel.

S-a născut la 1 noiembrie 1953, în satul Hiliuți, raionul Râșcani. În anii 1961-1971, a învățat la școala medie din satul natal, după care și-a continuat studiile la Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Chișinău (1971-1977; actualmente, Universitatea de Stat din Moldova – USM). A absolvit, de asemenea, Institutul de Științe Politice din orașul Leningrad (1987-1989) și Centrul European pentru Studii de Securitate din Garmisch-Partenkirchen din Germania (2002).

A activat în calitate de laborant superior la Institutul de Protecție Biologică a Plantelor (1977-1978), redactor, redactor superior, șef de redacție, redactor-șef adjunct la Editura „Lumina” (1978-1992), șef al Centrului Editorial al Ministerului Apărării (1992-2003), consilier al Ministrului Apărării al Republicii Moldova (2003-2006), cercetător științific principal, șef al Centrului de Cercetări Strategice al Institutului de

Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei (2006-2008), director al Institutului de Studii Enciclopedice al AȘM (2008-2014). Din 2014, director al Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan” (din 2022, aflată sub egida USM).

Doctor în politologie (1998), doctor habilitat în politologie (2016), conferențiar universitar (2005). Deține gradul militar de colonel (r) (2002).

Autor a circa 200 de publicații științifice. Domenii științifice abordate: ecologie socială, securitate națională, securitate militară, construcție militară, cercetări enciclopedice, biografii științifice, istoria științei.

În calitate de editor, a inițiat și coordonat colecțiile „Enciclopedia” (7 volume), „Mica enciclopedie” (2 volume), „Istoria științei” (4 volume), „Biobibliografie” (38 de volume), „In onoare/În onoarea” (7 volume), „Legendele sportului moldovenesc” (2 volume). A făcut parte din Colegiul de redacție a celor 7 volume de „Cartea Memoriei” (2002-2005).

Redactor-șef al publicațiilor științifice: „Itinerar strategic. Revistă de studii de securitate și apărare”, editată sub egida Institutului de Istorie, Stat și Drept al AȘM (2007); „Revista militară. Studii de securitate și apărare” (2009-2020), editată de Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”; „Enciclopedia. Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice”, editată de Institutul de Studii Enciclopedice/Biblioteca Științifică (Institut) „An-

drei Lupan” (2011-2016).

A participat la pregătirea cadrelor de ofițeri și a militarilor în termen prin elaborarea și editarea literaturii didactice de specialitate.

A tradus și redactat manuale și recomandări metodice pentru sistemul de învățământ preuniversitar și universitar.

În calitate de conducător/consultant științific, a pregătit doi doctori în științe.

A fost distins cu „Ordinul de Onoare” (2009), Medalia „Recunoștință” a Armatei Naționale (2010), Medalia „Aniversarea a XX-a a Armatei Naționale” (2011), Diploma Academiei de Științe a Moldovei (2012), Medalia „Dimitrie Cantemir” (2012), Ordinul „Meritul Bisericesc”, gradul II (2013), Trofeul Comitetului Național Olimpic (2013), Diploma „Meritul Academic” (2013), Premiul AȘM pentru realizări științifice valoroase (2014), Titlul onorific „Om Emerit” (2014), Diploma de Onoare a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” (2014), Premiul „General de brigadă Constantin Hîrjeu” al revistei „Gândirea militară românească” (2016), Medalia de Aur la Salonul Internațional „Euroinvent-2021” (2021), Diploma cu prilejul Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare a AȘM (2021).

Bibliografie selectivă:

Coropcean, Ion. Serviciul militar din Republica Moldova: abordare politico-juridică : Monografie / Ion Coropcean, Vic-

tor Juc, Constantin Manolache ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2019. – 212 p.

Manolache, Constantin. Organismul militar al Republicii Moldova: construcția militară și securitatea statului / Constantin Manolache. – Chișinău : [S. n.], 2015 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 386 p.

Manolache, Constantin. Concepția „Enciclopediei Moldovei” : 10 volume = The conception of „The Encyclopedia of Moldova” : 10 volumes = Концепция „Энциклопедии Молдовы” : 10 томов / Constantin Manolache, Didina Țăruș, Ion Xenofontov ; red. șt.: Demir Dragnev ; Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Studii Enciclopedice. – Chișinău : Inst. de Studii Enciclopedice, 2011. – 128 p.

Manolache, Constantin. Securitatea ecologică: aspectul politico-militar / Constantin Manolache. – Chișinău : IMFA, 2008. – 126 p.

Rusnac, Gheorghe. Environmental security of state : (political and military aspect) / Gheorghe Rusnac, Constantin Manolache ; transl. from rom.: Serghei Dmitriev. – Chișinău : CE USM, 2002. – 120 p.

Manolache, Constantin. Bazele conceptuale ale reformării organismului militar al Republicii Moldova // Gândirea militară românească. – 2015. – Nr 1. – P. 157-167.

Manolache, Constantin. Securitatea națională // Republica Moldova pe calea modernizării : Studiu enciclopedic. – Chișinău : [S. n.], 2015 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 278-297.

Cușnir, Valerii. Doctorul habilitat Constantin Manolache la 65 de ani / Victor Juc, Valerii Cușnir // Revista de filosofie, sociologie și științe politice. – 2018. – Nr 3 (178). – P. 214-215.

Duca, Gheorghe. Dr. Constantin Manolache la 60 de ani : [dr.

în științe politice, conf. univ.] / Gheorghe Duca // Akademos : Revistă de știință, inovare, cultură și artă. – 2013. – Nr 4. – P. 187.

Moșin, Octavian. A fi domn e o întâmplare, a fi om e lucru mare / Octavian Moșin // Literatura și arta. – 2013. – 31 oct. – P. 2.

Petrescu, Ion. Politica de construcție militară în Republica Moldova : ecouri la susținerea tezei de doctor habilitat a domnului Constantin Manolache / Ion Petrescu, Victor Gaiciuc, Mihai Bucliș // Revista militară. Studii de securitate și apărare. – 2016. – Nr 1 (15). – P. 137-145.

Tănase, Mircea. Redactorul-șef al „Revistei militare” colonel (r.) dr. Constantin Manolache la un popas aniversar : realizări și perspective de colaborare / Mircea Tănase // Revista militară. Studii de securitate și apărare. – 2013. – Nr 2. – P. 89-92.

Tofan, Eugenia. Colonelul (r) Constantin Manolache : Cercetător, Editor și Enciclopedist / Eugenia Tofan // Revista militară. Studii de securitate și apărare. – 2018. – Nr 2 (20). – P. 110-119.

Железняк, М. Г. Маноллаке Константин Михайлович [Resursă electronică] // Энциклопедія Сучасної України : енциклопедія : [в том.]. Т. 19 / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018 // <https://esu.com.ua/article-63480> (accesat: 23.10.22).

Ion Valer Xenofontov

Dan BERINDEI
1923-2021

Istoric român, doctor în științe istorice, cercetător științific, profesor universitar, membru titular și ex-președinte al Academiei Române.

Dan Berindei este o personalitate marcantă a elitei intelectuale și reprezentant de seamă al istoriografiei românești.

Este descendent al voievozului Constantin Brâncoveanu. S-a născut la 3 noiembrie 1923, la București. A decedat la 23 decembrie 2021, la București.

Și-a făcut primele studii în particular, apoi la Școala „Clemența”, după care și le-a continuat la Liceul „Spiru Haret” din București, unde a absolvit clasele a VII-a și a VIII-a într-un singur an, depășindu-și contingentul cu un an (1930-1941). A fost admis la Facultatea de Istorie și Filosofie, Secția de istorie, a Universității din București, unde a susținut licența, cu mențiunea „Magna cum laude” (1941-1945).

În 1969, a susținut teza de doctor în istorie la Universitatea din București, cu tema „Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești (1459-1862)”.

După absolvirea facultății

(1945), a fost angajat în calitate de cercetător și secretar științific la Institutul de Studii și Cercetări Balcanice (1946-1948), apoi a activat ca cercetător în cadrul Institutului de Istorie și Filosofie al Academiei Române (1948-1952).

În perioada 1952-1955, a fost îndepărtat abuziv din cercetarea științifică de către regimul comunist aflat la putere. După rechemarea din 1955, a lucrat ca cercetător principal la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române (1955-1990). A deținut funcțiile: cercetător, cercetător principal, secretar științific, vicepreședinte al Consiliului științific. În domeniul său de cercetare a abordat aspecte din istoria politică și socială a secolului al XIX-lea (revoluțiile din 1821 și 1848, Unirea Principatelor, Războiul de Independență), privind istoria economică, a culturii, jurnalismului, orașului București, istoria diplomației și relațiilor internaționale.

A publicat peste 90 de volume, în special, referitoare la istoria politică a secolelor XVIII-XX și istoria culturii, între care: „Revoluția română din 1821” (1991), „Societatea românească în vremea lui Carol” (1992), „Diplomația românească modernă” (1995), „Revoluția română din 1848-1849: considerații și reflecții” (1997), „Românii și Europa în perioadele premodernă și modernă” (1997) ș.a. În anul 2006, a scris o amplă istorie a Academiei Române, reeditată în 2016, cu prilejul împlinirii unui secol și jumătate de la înființarea institu-

ției. A semnat peste 700 de articole și studii, apărute în prestigioase reviste științifice din țară și din străinătate.

A condus în calitate de președinte Secția de științe istorice și arheologie a Academiei Române (1996-2005 și 2016-2019). A deținut două mandate consecutive de vicepreședinte al Academiei Române (2006-2014).

După 1990, a desfășurat activitate didactică la Universitatea din București, Universitatea Politehnică și Universitatea „Hyperion” din București. Pentru cariera de istoric și profesor, i-a fost acordat titlul onorific de doctor honoris causa al universităților din Craiova (2001), Universității „Ovidius” din Constanța (2007), Universității „Valahia” din Târgoviște (2009) și Universității de Vest din Timișoara (2009).

A făcut parte din asociații și comisii naționale și internaționale de profil, cum ar fi: Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale, Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române (vicepreședinte 1971-1981), secretar al Comitetului Național al Istoricilor Români (1977-1993) și președinte al acestuia (1996-2015), apoi, președinte din 1981; membru în biroul Asociației Internaționale de Istorie Contemporană a Europei (1990). Membru al Societății de Istorie Modernă a Franței (1994), Societății de Științe Istorice din România (1996), Confederației Internaționale de Genealogie și Heraldică, Societății Sud-Est Europene din Germania

(1998), Consiliului Științific al Institutului Revoluției Române (2004) ș.a.

Membru titular al Academiei Române (din 1992), membru titular străin al Academiei Poloneze de Științe și Litere (din 1996), membru titular străin al Academiei de Științe de Arte din Cracovia (din 1996), președinte de onoare al Academiei Române (din 2005).

Familia Regală a României i-a acordat titlul de Cavaler al Decorației Regale „Crucea Casei Regale Române”. Pentru activitate prodigioasă, Președinția României i-a conferit Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2002) și Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer (2016).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 260-261; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 273.

Bibliografie selectivă:

Berindei, Dan. Bălcescu / Dan Berindei. – București : Editura Tineretului, 1969. – 271 p.

Berindei, Dan. București : Ghid turistic / Dan Berindei, Sebastian Bonifaciu. – București : Sport-Turism, 1980. – 260 p.

Berindei, Dan. Constituirea României moderne : 150 de ani de la Unirea Principatelor / Dan Berindei. – București : Editura Enciclopedică, 2009. – 542 p.

Berindei, Dan. Epoca unirii / Dan Berindei. – București : Corint, 2000. – 320 p.

Berindei, Dan. Istoria românilor din paleolitic până în 2008 : Cronologie / Dan Berindei. – București : Cartex, 2008. – 539 p.

Berindei, Dan. Orașul București, reședință și capitală a Țării Românești : 1459-1862 /

Dan Berindei. – București : Pro Universitaria, 2013. – 390 p.

Berindei, Dan. România panoramic / Dan Berindei ; coord. ed.: Dumitru Ioniță. – București : Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2003. – 255 p.

Berindei, Dan. Societatea românească în vremea lui Carol I : (1866-1876) / Dan Berindei. – București : Cartex, 2016. – 318 p.

Berindei, Dan. Trezirea modernă și somnul contemporanilor : Gânduri despre lume și țară / Dan Berindei. – București : Cartex, 2017. – 159 p.

Berindei, Dan. Academia Română și Basarabia / Dan Berindei // Basarabia – 1812 ; coord.: Gheorghe Cliveti, Gheorghe Cojocaru. – București : [S. n.], 2014. – P. 729-732.

Berindei, Dan. Alexandru Ioan Cuza – ziditor de țară / Dan Berindei // Academica. – 2020. – Nr 3. – P. 10-11.

Berindei, Dan. Constantin Stere, exponent al națiunii române / Dan Berindei // Revista de istorie a Moldovei. – 2015. – Nr 2. – P. 5-8.

Berindei, Dan. 24 ianuarie – moment fondator al României Mari / Dan Berindei // Academica. – 2019. – Nr 1/2. – P. 34-35.

Berindei, Dan. Istoriografia și politica / Dan Berindei // Studii și materiale de istorie modernă. – 2007, Vol. 20. – P. 139-151.

Berindei, Dan. Nicolae Iorga – astăzi / Dan Berindei // Academica. – 2010. – Nr 5/6. – P. 13-16.

Berindei, Dan. România întregită la Centenar / Dan Berindei // Academica. – 2018. – Nr 12. – P. 6-8.

Berindei, Dan. Unirea Principatelor / Dan Berindei // Academica. – 2015. – Nr 1. – P. 72-74.

Berindei Dan // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului și de pre-tutideni. Vol. 15. – București : Geneze, 2009. – P. 116-118.

Berindei Dan // Nemuritorii : academicienii români. – București, 1984. – P. 44-46.

Pop, Ioan-Aurel. Academicianul Dan Berindei – la vârsta României Întregite / Ioan-Aurel Pop // Academica. – 2018. – Nr 10/11. – P. 6-8.

Rusu, Dorina N. Berindei Dan // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 1999. – P. 106-107.

Maria S. Ciobanu

Eliza BOTEZATU
1938-2022

Critic și istoric literar, doctor în filologie, profesoară universitară.

Eliza Botezatu s-a născut la 7 noiembrie 1938, în comuna Briceni, județul Soroca (astăzi, raionul Dondușeni), în familia unor țărani – Ana și Nicolae Cracan. A decedat la 9 iunie 2022, la Chișinău.

A absolvit școala de șapte clase din satul natal, după care a învățat la Școala Medie din Sudarca, același raion. În anii 1956-1961, a urmat studiile la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova). Pe parcursul anilor de activitate a urmat și cursuri de pedagogie, stilistică și știință literară. În 1972 a susținut teza de doctor în filologie cu tema:

„Poezia meditativă moldovenească”.

După absolvire, și-a început activitatea la Institutul Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (azi, Universitatea de Stat „Alec Russo”), în calitate de lector asistent (1961-1966), lector superior (1966) și conferențiar universitar (1973). În anii 1974-1979 a fost șefă de catedră la aceeași instituție.

Din 1979 a activat în calitate de colaborator științific superior la Institutul de Limbă și Literatură al AȘM (1979-1986). Ulterior, a exercitat funcția de secretară a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1986-1987).

Din 1987, a continuat activitatea pedagogică la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, fiind șefă a Catedrei de literatură și profesoară universitară (1987-1996). În 1991 i s-a conferit gradul științifico-didactic de profesor universitar. Din 2002 s-a transferat la Universitatea de Stat din Moldova, Catedra de literatură română. Concomitent, a ținut prelegeri și la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

În 1954 a debutat cu poezii în ziarul „Tinerimea Moldovei”. A publicat peste 400 de articole în ziare, reviste, periodice de specialitate despre procesul literar contemporan. În 1962 a debutat și în critica literară.

A editat volumele: „Poezia meditativă moldovenească” (1977); „Cheile artei: studiu asupra creației literare a lui George Meniuc” (1980, ed. a II-a; 2012); „Teoria și me-

todica compunerii” (1978); „Patosul patriotic și internaționalist al poeziei” (1979); „Poemul moldovenesc contemporan” (1981); „Literatura moldovenească pentru copii” (1984); „Prezenți în front” (1985); „Lumina darnică a poeziei” (1987); „Poezia și folclorul: puncte de joncțiune” (1987); „Poezia și dialectica vieții” (1988); „Critica literară” (2009); „Dumitru Matcovschi: itinerar liric” (2012) ș.a.

A fost distinsă cu titlul onorific de doctor honoris causa al Universității de Stat din Bălți (2005), cu insigna „Eminent a învățământului public din Moldova” (1978), Ordinul „Gloria Muncii” (1999) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 361-363; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 275.

Bibliografie selectivă:

Botezatu, Eliza. Critică literară / Eliza Botezatu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2008. – 188 p.

Botezatu, Eliza. Dumitru Matcovschi : itinerar liric / Eliza Botezatu. – Chișinău : Lumina, 2012. – 116 p.

Botezatu, Eliza. George Meiniuc : Vasul Nălucă / Eliza Botezatu // Limba română. – 1997. – Nr 3/4. – P.117-121.

Botezatu, Eliza. Scriitorul în timp. Configurarea unei formule artistice / Eliza Botezatu // Akademos. – 2009. – Nr 3 (14). – P. 12-20.

Vocația cuvântului scris și rostit : Eliza Botezatu – criticul literar și pedagogul : Biobibliografie / resp. de ed.: Lidia Kulikovski ; alcăt.: Maria Tasmali ;

red.: Claudia Tricolici ; coord.: Claudia Șatravca. – Chișinău : Ulysse, 2006. – 112 p.

Armașu-Cantâr, Ludmila. Eliza Botezatu: între vocație și destin : [1938-2022] / Ludmila Armașu-Cantâr // Moldova. – 2022. – Mai/Iun. – P. 90-93.

Colțun, Gheorghe. Apus de templu mareț : In memoriam prof. Eliza Botezatu / Gheorghe Colțun // Literatura și arta. – 2022. – 16 iun. – P. 8.

Dolgan, Mihail. Eliza Botezatu : [critic și istoric literar] / Mihail Dolgan // Revista de lingvistică și știință literară. – 1998. – Nr 5. – P.146-148.

Dolgan, Mihail. Eliza Botezatu, un critic erudit și un subtil exeget hermeneutic / Mihail Dolgan // Literatura și arta. – 2003. – 6 noiem. – P. 4.

Morăraș, Mihai. Eliza Botezatu: „Toate bucuriile lumii mi le lăsați...” : [despre Eliza Botezatu, 65 de ani de la naștere] / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2003. – 20 noiem. – P. 4.

Șatravca, Claudia. Eliza Botezatu – o figură marcantă în literatură / Claudia Șatravca // Literatura și arta. – 2013. – 5 dec. – P. 5.

Șchiopu, Constantin. Lumina darnică a „Criticii literare” de Eliza Botezatu / Constantin Șchiopu // Literatura și arta. – 2009. – 5 noiem. – P. 5.

Șleahtițchi, Maria. Profesorii mei, aristocrați ai spiritului : Eliza Botezatu / Maria Șleahtițchi // Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 2. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 236-239.

Țopa, Efimia. Botezatu Eliza // Țopa, Efimia. Dicționarul scriitorilor români din basarabia: 1812-2010 / Efimia Țopa. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 67-68.

Un suflet dornic de adevăr și frumos : [Eliza Botezatu] // Literatura și arta. – 2013. – 7 noiem. – P. 5.

Ana Struță

Lucian PINTILIE
1933-2018

Regizor român de teatru, operă și film, originar din Basarabia.

Născut la 9 noiembrie 1933 în localitatea Tarutino, județul Cetatea Albă, Regatul României, azi în Ucraina. S-a stins din viață la 16 mai 2018, la București.

Și-a făcut studiile la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București, în prezent Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” (1951-1956). Spectacolul său de diplomă a fost piesa „Amphitruon” de Plaut. După absolvire se angajează la TVR, unde realizează câteva spectacole-reper pentru teatrul TV. Din 1958, începe să monteze pe diferite scene bucureștene, mai ales la Teatrul Municipal (în prezent, Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra”). Oferă publicului o serie de spectacole memorabile: „Biderman și incendiarii” de Max Frisch; „Copiii soarelui” de Maxim Gorki; „Cezar și Cleopatra” de Bernard Shaw; „Livada cu vișini” de A. P. Cehov și „D’ ale carnavalului” de I. L. Caragiale. Cu acesta din urmă, prezentat în 1969 la Teatrul Națiunilor de la Paris, se face cunoscut în medi-

ile teatrale internaționale.

În 1965 câștigă o bursă UNESCO pentru specializare în regia de film în Franța și în Italia, fapt ce-i facilitează debutul în regia de film, care se produce în același an cu „Duminică la ora 6”, un film de lung metraj în genul dramei psihologice, premiat în anul următor, 1966, la festivalurile de la Mamaia, Mar del Plata și Acapulco.

În 1969 termină „Reconstituirea”, un film interzis după numai câteva luni de difuzare, care a ajuns din nou în cinematografele din România doar în 1990.

În 1972 montează pe scena Teatrului „Bulandra” „Revizorul” de Gogol, o viziune grotescă despre dictatură și acțiunea devastatoare a acesteia asupra societății. După trei reprezentații, spectacolul este interzis, iar regizorul Pintilie nu i se mai dă de lucru fiind constrâns, în cele din urmă, să se expatrieze.

În 1973 realizează pentru televiziunea iugoslavă „Salonul nr. 6”, film distins în 1978 la Cannes cu Premiul Oficiului Catolic Internațional.

Stabilit la Paris, montează pe marile scene ale lumii o serie de spectacole considerate de public, dar și de presă în egală măsură, adevărate evenimente ale artei spectacolului contemporan de teatru și de operă: „Turandot” (Carlo Gozzi), „Pescărușul”, „Trei surori”, „Livada de vișini” (Cehov), „Cei din urmă”, „Azilul de noapte” (Gorki), „Astă seară se improvizează” (Pirandello), „Tartuffe” (Molière), „Jacques sau supunerea” (Ionesco), „Flautul fermecat” (Mozart), „Car-

men” (Bizet) (1974-1990).

La începutul anului 1980, revine în România pentru a ecraniza piesa „D’ ale carnavalului”, devenită pe parcurs „De ce trag clopotele, Mitică?”, un film inspirat din opera lui Caragiale, realizarea căruia e sabotată și apoi oprită de către autoritățile comuniste. Abia în octombrie 1990, filmul vede lumina ecranului.

După 1990, devine directorul Studioului de Creație Cinematografică al Ministerului Culturii, studioul care, alături de MK2- Productions (Paris, Franța) și „Filmex” (România), coproduce unele dintre cele mai importante producții românești ale acestui deceniu, premiate la cele mai cunoscute festivaluri europene de film, cum ar fi Marele Premiu al juriului Festivalului de Film de la Veneția pentru producția cinematografică „Terminus paradis” (1998).

Deține Premiul „Gopo” pentru întreaga operă (2007) și Premiul de Excelență la Festivalul Internațional de Film „Transilvania” (TIFF 2011).

După 1989 a fost unul dintre membrii marcanți ai Grupului pentru Dialog Social.

A fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural”, clasa a V-a, pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice (1967).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 277-278.

Bibliografie selectivă:

****Pintilie, Lucian.** Bricabrac / Lucian Pintilie. – București : Humanitas, 2003. – 536 p.

****Pintilie, Lucian.** Bricabrac. De la coșmarul real la realismul magic / Lucian Pintilie. – București : Nemira, 2017. – 808 p.

Pintilie, Lucian. 4 scenarii literare : Colonia penitenciară ; Duelul ; De ce trag clopotele, Mitică? ; Balanța / Lucian Pintilie. – București : Albatros, 1992. – 396 p.

Rîpeanu, Bujor T. Pintilie Lucian : [regizor] // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cinești, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 440-441.

Roșca, Denis. Pintilie Lucian : [regizor] // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 448-449.

Ana Struță

Elena BONTEA
1933

Artist plastic.

S-a născut la 10 noiembrie 1933, în satul Drăgănești, Bălți. În copilărie scapă ca prin minune de deportări, singura din familia sa.

După absolvirea școlii în satul natal, și-a continuat studiile la Colegiul de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău, actualmente Colegiul de Arte „Alexandru Plămădeală” (1952-1957), apoi la Facultatea de Istorie și Teorie a

Artei a Institutului „I. Repin” din Sankt Petersburg (1960-1966).

În perioada anilor 1957-1967, activează în calitate de colaborator științific la Muzeul Național de Arte Plastice din capitală, apoi – profesoară la Școala de Pictură pentru Copii „A. Șciusev” din Chișinău (1968-1972).

Începând cu anul 1960, participă la expoziții de grup în țară și peste hotare: Tokio (1964, 1975), București, (1969), Berlin (1972), Polonia (1975), Ulan Bator (1985), Lituania (1988), Belarus (1996), „Saloanele Moldovei”, Chișinău – Bacău, România (1991-2013), Bienniala Internațională de Pictură (2009-2013).

Expoziții personale ale artistei au avut loc la Chișinău (1985, 1986, 1996, 2005), Bamaco, Republica Mali (1988), Neusiedler, Austria (1995).

În anul 1965 devine membră a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

Făcându-și apariția pe scena artistică după anul 1960, s-a remarcat prin originalitate, prin pasiunea față de elementele cotidiene: vase, ulcele, vase, fructe, flori, scoarțe și țesături vechi. Ea însăși a făcut tapiserie, meșteșug deprins la mănăstirea de maici de la Tabăra încă în copilărie. A creat de-a lungul deceniilor și compoziții tematice de dimensiuni mai mari: „Decretul despre pământ” (1970), „Malanca – teatru popular” (1973), „Tragedia din Drăgănești” (1974-1975), „Bucuria muncii” (1975), „Balada „Miorița” (1977), „Călătorie în basm” (1981), „Cântecul toamnei” (1984) ș.a.

Lucrările Elenei Bontea se păstrează în colecții publice, la Muzeul Național de Artă al Moldovei, Fondul UAP, Muzeul Literaturii Române; Muzeul Prado din Madrid (Spania), Muzeul de Artă din Bacău (România), Muzeul de Artă „Kasteev” din Alma-Ata (Kazahstan), Muzeul de Artă din Komsomolsk pe Amur (Rusia); Muzeul de Artă din Odesa (Ucraina); precum și în colecții private din Republica Moldova, România, Franța, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Estonia, Rusia, Suedia, Marea Britanie, Turcia, Israel, SUA, Republica Mali etc.

În colecțiile Muzeului Național al Literaturii Române din Chișinău se păstrează portretele mai multor scriitori pe care Elena Bontea le-a creat de-a lungul timpului – Mihail Sadoveanu, Ion Vatamanu, Ramil Portnoi, Emilian Bucov, Elena Damian, Nicolae Costenco, Petru Cărare, Anatol Codru, Victor Cabac, Nichita Marcov, Andrei Burac, Mihail Gh. Cibotaru, Arhip Cibotaru, Nicolae Esinencu – care, la sfârșitul anului 2021, au fost vernisate în cadrul unei expoziții tematice cu titlul „Elena Bontea: Portrete de scriitori”. Pe lângă aceste creații, în fondurile muzeului se află alte două lucrări ale acestei autoare; compoziția „Balada „Miorița” și tapiseria „Luceafărul”.

În 1987 devine laureată a Premiului Tineretului din Moldova. În anul 1996, i s-a decernat Premiul Național al Republicii Moldova și Medalia „Meritul Civic”, iar în 2001 i s-a acordat titlul „Maestru în Artă”.

A luat în mai multe rânduri Premiului pentru Excelență al UAP (în 2001, 2002 și 2005).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 376-378; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 279; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 207-208.

Bibliografie selectivă:

Bontea, Elena. Elena Bontea : [Album de pictură] / Elena Bontea ; trad. în engl.: Iulian Robu. – Chișinău : ARC, 2005. – 48 p.

***Bontea, Elena.** Elena Bontea : Catalogul lucrărilor / Elena Bontea. – Chișinău : Timpul, 1985. – 32 p.

Bontea Elena // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 51.

Bulat, Vladimir. Elena Bontea // Bulat, Vladimir. O Antologie a picturii moldovenești 1939-2015) = An Anthology of Moldavian painting 1939-2015 / Vladimir Bulat ; english version: Dana Altman. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 79-88.

Bulat, Vladimir. Pictura sfioasă : [despre creația pictoriței Elena Bontea] / Vladimir Bulat // Contrafort. – Chișinău. – 2005. – Iul./Aug. (Nr 7/8). – P. 19.

Perciu, Mihaela. În toate culorile Soarelui : [creația pictoriței Elena Bontea] / Mihaela Perciu // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 19 aug. – P. 13.

Toma, Ludmila. Elena Bontea și magia luminii : [despre pictorița Elena Bontea, a.n. 1933] / Ludmila Toma // Akademos. – 2009. – Nr 4 (14). – P. 124-125.

Ana Struță

Vladimir GUȚU
1953

Doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 11 noiembrie 1953, în satul Căinari Vechi, raionul Soroca.

După absolvirea școlii medii generale din satul natal (1961-1971), și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” (1971-1975; azi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”).

În anii 1980-1983, a urmat doctoratul la Academia de Științe Pedagogice din Moscova și a susținut cu succes teza de doctor, cu tema: „Metodologia dezvoltării vorbirii coerente la elevi”. În 1996, a susținut-o și pe cea de doctor habilitat în pedagogie în cadrul Institutului de Științe ale Educației din Chișinău, intitulată: „Teoria și metodologia proiectării curriculumului de bază în contextul reformei învățământului”.

A beneficiat de stagii și vizite de informare la instituții din Franța, Anglia, Olanda, Bulgaria, Austria, Spania, Elveția și SUA.

Activitatea profesională și-a început-o în satul natal în calitate de profesor la școala generală (1977-1980). După susținerea tezei de

doctor, a fost angajat în calitate de colaborator științific superior, cercetător științific superior în cadrul Institutului de Științe Pedagogice și Psihologice din Chișinău (1983-1999).

În 1990, a fost conferențiar universitar la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, unde a susținut cursurile: „Pedagogia generală”, „Pedagogia învățământului universitar”, „Teoria și metodologia curriculumului” și „Metodologia cercetării în domeniul educațional”.

În anii 1992-1999, a muncit ca șef de laborator și director adjunct la Institutul de Științe ale Educației (IȘE; în prezent, Centrul de Formare Continuă și Leadership). Ulterior, a fost șef de secție în cadrul Ministerului Educației, Tineretului și Sportului din Republica Moldova (2000-2001), în direcția promovării politicilor educaționale ale statului.

În perioada 2001-2008, a deținut funcția de șef al Catedrei pedagogie și psihologie a Universității de Stat din Moldova (USM). Din 2006, a fost director al Centrului de Politici Educaționale (în prezent, Centrul de Cercetări Științifice „Politici educaționale și sociale”). Din 2008, a fost decan al Facultății de Psihologie și Științele Educației a USM (în prezent, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Sociologie și Asistență Socială). A contribuit la pregătirea tinerelor cadre în domeniul pedagogiei, fiind conducător de teze de doctorat pentru 24 de doctori și nouă doctori

habilitați în pedagogie.

A efectuat și cercetări științifice cu privire la proiectarea și dezvoltarea curriculumului școlar și universitar, tehnologiile didactice, evaluarea și monitorizarea învățământului la nivel de sistem ș.a. A coordonat și elaborat proiecte în domeniul educației și pedagogiei, precum: „Proiectul reformei învățământului general, finanțat de Banca Mondială și Guvernul Republicii Moldova” (1997-2001); „Managementul calității în cadrul universității” (2007-2008); „Proiectarea strategică și opțională a dezvoltării educației la nivel local” (2014-2015); „Review of the Conceptual Framework for a New Curriculum for Primary and Lower Secondary Education in the Republic of Moldova” (2018); „Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației non-formale în Republica Moldova” (2020) ș.a.

A participat la conferințe și foruri științifice, naționale și internaționale de profil în Republica Moldova, România, Cehia, Polonia, Belarus, Irlanda ș.a.

Formator național în cadrul proiectului privind reforma învățământului general, finanțat de Banca Mondială și Guvernul Republicii Moldova (1998-2003), coordonator științific al Consiliului Național pentru Curriculum și Evaluare (1997-2001), președinte al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în pedagogie la USM (din 2003), expert internațional al Băncii Mondiale și

al Consiliului Europei în domeniul învățământului (din 2003).

Membru al Asambleei Academiei de Științe a Moldovei (2004-2008), membru al Colegiului Ministerului Educației din Republica Moldova (2011), președinte, vicepreședinte, membru al seminarelor științifice de profil în cadrul USM și IȘE (din 2012) ș.a.

Rezultatele activității sale didactice și de cercetare se regăsesc în cele peste 400 de lucrări publicate în domeniul educației și politicilor educaționale, dintre care monografii, manuale, ghiduri, curricule, studii și articole științifice, compendii, acte normative: „Teoria și metodologia curriculumului universitar” (2000), „Bazele științifice ale dezvoltării învățământului în Republica Moldova” (1998), „Managementul schimbării în cadrul educațional” (2005), „Strategia națională de dezvoltare a învățământului superior în contextul Procesului de la Bologna” (2005), „Concepția modernizării sistemului de învățământ din Republica Moldova” (2005), „Cadrul de referință al curriculumului universitar” (2005), „Pedagogie” (2013), „Didactica universitară. Studii și experiențe” (2013), „Tratat de pedagogie – între modernism și postmodernism” (2014), „Cadrul de referință al Curriculumului Național” (2017), „Curriculum de bază: sistem de competențe pentru învățământul general” (2020) ș.a.

Pentru activitate fructuoasă, i-au fost acordate distincții naționale și internaționale, premii: Ordinul „Gloria Mun-

cii” (2012), Premiul AȘM pentru dezvoltarea unei viziuni complexe asupra sistemului științelor ale educației (2014), titlul onorific de doctor honoris causa din partea IȘE (2015), Medalia „Prin educație putem schimba lumea” și Placa (expusă la Universitatea din Oklahoma), inclusă în Sala de inducție a educației internaționale pentru adulți și formare continuă, din cadrul evenimentului de la Orlando, Florida, SUA (2016) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Conexiune și continuitate între și intra cicluri de învățământ superior: Studiu monografic / Vladimir Guțu, Mihail Paiu, Tatiana Repida [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2018. – 375 p.

Guțu, Vladimir. Curriculum educațional : Cercetare. Dezvoltare. Optimizare / Vladimir Guțu. – Chișinău : CEP USM, 2014. – 230 p.

Guțu, Vladimir. Dezvoltarea și implementarea curriculumului în învățământul gimnazial : Cadru conceptual / Vladimir Guțu. – Chișinău : Litera, 2000. – 80 p.

Guțu, Vladimir. Izvoarașul : Abecedar : Pentru școlile aolingve / Tamara Cazacu, Vladimir Guțu. – Chișinău : Lumina, 1994. – 111 p.

Guțu, Vladimir. Luci, soare, luci... : Manual de limba română pentru clasa a 2-a a școlii cu predare în limba rusă / Vladimir Guțu, Tamara Cazacu. – Chișinău : Lumina, 2015. – 128 p.

Guțu, Vladimir. Oportunități metodologice ale învățământului superior : Studiu teoretico-practic / Gagim Ion, Guțu Vladimir, Silistraru Nicolae [et. al.]. – Chișinău : UST, 2010. – 144 p.

Guțu, Vladimir. Proiectarea didactică în învățământul supe-

rior / Vladimir Guțu. – Chișinău : CEP USM, 2007. – 250 p.

Guțu, Vladimir. Studiu de sociologie : manual pentru instituțiile de învățământ superior / Vladimir Guțu. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1991. – 226 p.

Guțu, Vladimir. Tratat de pedagogie : Între modernism și posmodernism / Vladimir Guțu, Marta Vicol. – Iași : Performantica, 2014. – 553 p.

Tehnologii educaționale : Ghid metodologic / Vladimir Guțu, Vlad Pâslaru, Elvira Grîu [et. al.]. – Chișinău : Cartier, 1998. – 165 p.

Concepția educației în Republica Moldova / Vladimir Guțu, Nicolae Bucun, Stela Cermortan [et. al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2009. – Nr 5 (25). – P. 5-16.

Guțu, Vladimir. Definirea și statutul epistemologic al pedagogiei / Vladimir Guțu // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2014. – Nr 5. – P. 3-7.

Guțu, Vladimir. Cumulative system of students' competencies assesment in higher education / Vladimir Guțu // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2016. – Nr 9 (99). – P. 11-21.

Guțu, Vladimir. Fundamentals of Curriculum for Extracurricular Education and Learning / Vladimir Guțu, Maia Șevciuc, Carolina Țurcanu // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2021. – Nr 29 (149). – P. 3-11.

Guțu, Vladimir. Peculiarities of Managing Curriculum for Non-Formal Learning and Education of Adults / Vladimir Guțu // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2022. – Nr 5 (155). – P. 3-11.

Guțu, Vladimir. Profesorul în contextul postmodernității : Competențe și funcții / Guțu Vladimir // Cadrul didactic – promotor al politicilor

educaționale. – [Chișinău] : [S. n.], 2019. – P. 304-309.

Guțu, Vladimir. Proiectarea didactică în cadrul universitar / Vladimir Guțu // *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe socio-umanistice.* – 2003. – Vol. 3. – P. 370-371.

Guțu, Vladimir. Sinergia proiectării strategiilor didactice / Vladimir Guțu // *Tehnologii didactice moderne.* – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 174-177.

Rusnac, Gheorghe. Guțu Vladimir // *Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma.* – Chișinău : USM, 2001. – P. 103-104.

Maria S. Ciobanu

Bătălia de la Hotin 1673

Bătălia de la Hotin, desfășurată în urmă cu 350 de ani, a avut loc într-o perioadă de maximă tensiune între Imperiul Otoman și Regatul Poloniei. Întrucât Țara Moldovei era o zonă intermediară între cele două mari puteri de atunci, care, de fapt, luptau pentru a o stăpâni, războaiele erau declanșate, de cele mai multe ori, la hotarele dintre ele.

În mersul confruntărilor dintre poloni și turci, în care erau, vrând-nevrând, implicați domnii țărilor române, ai Moldovei în primul rând, în 1672 izbucni un nou

conflict armat, în urma căruia oastea otomană a asediat și a reușit să cucerească, la 30 august, Cetatea polonă „Camenita” (situată de cealaltă parte a Nistrului, în apropiere de Hotin), în care instalase o puternică garnizoană imperială. Ion Neculce scria în *Cronica* sa că, „pe Petriceico-Vodă l-au lăsat cu oastea sa, cu moldovenii, în Hotin, ca să fie de pază țării și-a șlahului Cameniții, ca să nu închidă leșii drumul neguțătorilor, să nu flămânzească oastea din Camenița”.

În toamna anului 1673, Ștefan Petriceicu, domn al Țării Moldovei, a primit porunca sultanului de a se adresa Poloniei, ca regele să trimită soli la Istanbul pentru ratificarea Tratatului de Pace Polono-Otoman (Buczacz, 18 octombrie 1672). Regele polon Mihail Korybut Wisniowiecki însă își manifesta dorința de a continua operațiunile militare împotriva turcilor, cerând, în caz de intrare a trupelor polone în Moldova și Țara Românească, menținerea autonomiei depline a lor.

În timpul expediției polone în Moldova, condusă de marele hatman al Coroanei Jan Sobieski, Ștefan Petriceicu și Grigorie Ghica, domnul Țării Românești, s-au alăturat polonilor. În urma unei puternice contraofensive, Jan Sobieski a reușit, la 30 octombrie /11 noiembrie 1673, să câștige importanta luptă de la Hotin, în care au fost implicate mari forțe de o parte și de alta (circa 40 de mii în oastea polonă și 60 de mii în cea otomană), care s-a încheiat cu un mare

dezastru pentru oastea imperială. Pierderile turcilor în acea bătălie au fost estimate ca fiind de 18 mii de oșteni. În plus, polonezii ocupaseră Cetatea Hotin și partea de Nord a Moldovei. Din cauza morții regelui, oastea leșească nu a mai continuat operațiunile militare și chiar se retraseră din Moldova, astfel că turcii își reluară controlul asupra întregii țări. În urma acelor evenimente (întrucât moldovenii luptaseră de partea polonilor), plana asupra Moldovei pericolul de a fi transformată în pašalac. Totuși, statutul acesteia în sistemul Imperiului Otoman nu se schimbă, țara rămânând în continuare tributară sultanilor.

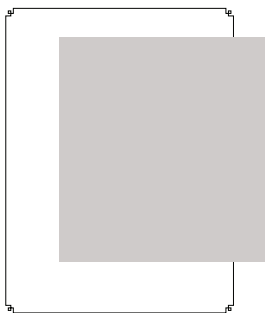
Dimitrie Cantemir, în celebra sa lucrare „Istoria Imperiului Otoman”, aprecia luarea Cameniței de către turci drept apogeul creșterii, adică al expansiunii teritoriale a puterii osmanilor, iar dezastrul de la Hotin din 1673 constituia începutul declinului puterii militare a Imperiului Otoman.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 394-395.

Neculce, Ion. *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte* / Ion Neculce ; ed. de G. Ștrempel. – București, 1982. – P. 218-234.

Istoria Românilor. Vol. V. – Ed. a 2-a, rev. și ad. ; coord.: V. Căndea, C. Rezachevici, N. Edroiu. – București, 2012. – P. 285-287.

Andrei Eșanu

Zenaida COJOCARU 1923-1988

Farmacistă română, doctor în farmacie, profesoară universitară, cercetătoare științifică și preparatoare, originară din Basarabia.

S-a născut la 13 noiembrie 1923, la Bălți, România. A decedat la 14 iulie 1988, la Brașov.

După absolvirea Liceului „Notre Dame de Sion” din Iași (1943), a continuat studiile la Facultatea de Farmacie din cadrul Institutului Medico-Farmaceutic din Cluj (1943-1953; actualmente, Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca).

În 1969, și-a susținut teza de doctor în farmacie.

Activitatea profesională a început-o în calitate de farmacistă în perioada 1953-1954. În anii 1954-1955, a activat ca preparatoare la disciplina Chimie farmaceutică în cadrul Facultății de Farmacie a Institutului din Cluj. Ulterior, la aceeași instituție a lucrat ca asistentă (1955-1958), șefă de lucrări (1968-1970).

Din 1970, a fost conferențiară la disciplina Farmaceutică, predată la Facultatea de Farmacie din cadrul Institutului Medico-Farmaceutic din Târgu-Mureș (azi, Universitatea de Medicină,

Farmacie, Științe și Tehnologie), iar din 1973, a devenit profesoară titulară la disciplina „Chimie farmaceutică” a Facultății de Farmacie a Institutului de Medicină și Farmacie din Iași (în prezent, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”).

A desfășurat și activitate de cercetare științifică importantă, orientată pe obținerea de peniciline și cefalosporine de semisinteză. Conform unei convenții de colaborare cu Întreprinderea de Antibiotice din Iași, a lucrat asupra îmbunătățirii calității produsului de „Moldamin”.

În colaborare cu colegii de la Institutul de Medicină și Farmacie din Iași, a efectuat cercetări privind testarea activității substanțelor sintetizate. A desfășurat cercetări și în cadrul altor instituții de specialitate din România. Rezultatele studiilor sale pot fi consultate în numeroase publicații de specialitate, între care monografiile pentru „Farmacopeea română”, edițiile a VIII-a și a IX-a, manuale și cursuri universitare.

Cojocaru, Zenaida. Chimie farmaceutică : Curs, anul 3. Partea 1 / Zenaida Cojocaru, I. Cojocariu, Lucia M. Ghilea. – Iași : [S. n.], 1978. – 298 p.

Lucrări practice de chimie farmaceutică. Partea I / Zenaida Cojocaru, Tatiana Sauciu, Georgeta Rusu [et al.]. – Iași : [S. n.], 1982. – 290 p.

Jitaru, Valentin. Cojocaru Zenaida // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene: enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 110.

Maria S. Ciobanu

Serghei CHILIMAR 1938

Zootehnician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 14 noiembrie 1938, în satul Parcani, județul Orhei (azi, raionul Șoldănești). S-a stins din viață la 7 iunie 2015, la Chișinău.

A făcut școala de șapte ani din localitatea natală, apoi a urmat Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sârbu” din Soroca (actualmente, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”), pe care a absolvit-o cu mențiune în anul 1954. Ulterior, a studiat la Facultatea de Zootehnie a Institutului Agricol din Chișinău (1954-1959; până în iunie 2022, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, urmând reorganizarea și fuzionarea cu Universitatea Tehnică a Moldovei). În 1966, a susținut teza de doctor la Institutul Agricol din Chișinău, iar în 1991 – și pe cea de doctor habilitat în același domeniu la Academia Agricolă din Kiev. Titlul științifico-didactic de profesor universitar l-a obținut în 1996.

A activat în cadrul Institutului Național de Zootehnie și Medicină Veterinară în calitate de cercetător științific

fic superior (1964-1967), secretar științific (1967-1976), director adjunct în probleme de știință (1982-1998). A deținut funcțiile: șef de secție la Filiala din Chișinău a Institutului Unional pentru Deservire Agrochimică a Agriculturii (1976-1977), șef adjunct și șef al Direcției Generale pentru Știință a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare din RSSM (1977-1982), șef de secție la Institutul de Zootehnie și Medicină Veterinară (1982-1998). În perioada 1986-1990, a fost director al Centrului Republican pentru Selecția și Reproducția Animalelor. În anii 1998-2001, a deținut funcția de academician coordonator al Secției de științe agricole a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), iar în 2003-2007 – pe cea de șef al Catedrei de tehnologii intensive în agricultură și industria alimentară în cadrul Institutului de Economie și Perfecționare în Complexul Agroalimentar.

Din 2003, a fost profesor universitar la Catedra de zootehnie specială a Universității Agrare de Stat din Moldova.

Și-a consacrat întreaga activitate de cercetare științifică domeniului de zootehnie. A inițiat o nouă direcție de sporire a producției și calității cărnii de bovine. Un interes deosebit prezintă rezultatele cercetărilor savantului privind creșterea taurinelor și tehnologia producerii cărnii de bovine. A elaborat metode noi de sporire a producției de carne a raselor de taurine, omologate în Republica Moldova, de testare a taurilor

prin aprecierea calității de carne a descendenților, tehnologii de creștere intensivă a tineretului taurin. În colaborare cu Institutul de Economie, Finanțe și Statistică și Universitatea Tehnică din Moldova, a elaborat tehnologia fermelor-model de producere a laptelui și cărnii de porc pentru întreprinderile mici și mijlocii din sectorul privat.

Autor și coautor a circa 200 de publicații științifice și didactice: „Creșterea intensivă și îngrășarea bovinelor” (1974), „Tehnologia creșterii bovinelor” (1997), „Tehnologii de creștere a tineretului taurin” (2003), „Caracteristica și valorificarea rațională a plantelor furajere naturale și cultivate” (2012), „Tehnologii în zootehnie” (2013) ș.a.

Realizator pe domeniul zootehniei al volumelor 2-6 al „Enciclopediei marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului” (București, Editura „Geneze”, 2000-2004) și al volumului „Enciclopedia marilor descoperiri, invenții, teorii și sisteme din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului” (București, Editura „Geneze”, 2000).

A contribuit la formarea cadrelor științifice și didactice. Sub îndrumarea sa au fost elaborate și susținute patru teze de doctor în științe agricole.

Președinte al Comisiei Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) pentru reacreditarea Institutului Științifico-Practic de Biotehnologii în Zootehnie și Medicină Vete-

rinară, președinte al comisiei de experți a CNAA în domeniul zootehniei și medicinei veterinare, membru al Comisiei unificate de experți a CNAA în domeniul agriculturii, membru al Consiliului de conducere al Societății Științifice-Inginerești din Comunitatea Statelor Independente, președinte al Uniunii Societăților Tehnico-Științifice din Republica Moldova.

Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1993), membru corespondent al Academiei Geografice din Florența (Italia, 2001).

Decorat cu medalia Academiei de Științe a Moldovei „Dimitrie Cantemir”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 382-383.

Bibliografie selectivă:

Bahcivanji, Mihail. Caracteristica și valorificarea rațională a plantelor furajere naturale și cultivate / Mihail Bahcivanji, Sergiu Coșman, Serghei Chilimar. – Maximovca : [S. n.], 2012. – 380 p.

Tehnologii în zootehnie / Nicolae Eremia, Serghei Chilimar, Ilie Rotaru [et al.]; coord. și red.: Nicolae Eremia. – Chișinău : Print-Caro, 2013. – 688 p.

Chilimar, Serghei. Ce trebuie să cunoaștem pentru sporirea eficacității producerii laptelui de vacă / Serghei Chilimar // Agricultura Moldovei. – 2011. – Nr 8/9. – P. 33-34.

Chilimar, Serghei. Cerințe pentru proiectarea fermelor de producere a laptelui în gospodăriile populației / Serghei Chilimar // Lucrări științifice. Vol. 34 : Zootehnie și biotehnologii / Universitatea Agrară de Stat din

Moldova, Facultatea de Zootehnie și Biotehnologii. – Chișinău, 2013. – P. 185-191.

****Chilimar, Serghei.** Comparative study of the qualities of cows from Moldovian type of Black Spotted and Red of Steppe breeds / Serghei Chilimar // Scientific Papers Series D. Animal Science. Volume LVI, 12-13 septembrie 2013, București. – București : CERES Publishing House, 2013. – P. 260-267.

Chilimar, Serghei. Cum se va proceda cu sectorul zootehnic? / Serghei Chilimar // Agricultura Moldovei. – 2012. – Nr 7/8. – P. 30-31.

Chilimar, Serghei. Importanța și viitorul creșterii bovinelor în Republica Moldova / Serghei Chilimar // Știința agricolă. – 2010. – Nr 2. – P. 45-50.

Chilimar, Serghei. Sectorul zootehnic : realizări și perspective / Serghei Chilimar // Culegere de lucrări ale simpozionului științific cu participare internațională, consacrat aniversării a 55-a de la fondarea Institutului „Realizări și perspective în zootehnie, biotehnologii și medicină veterinară” / Academia de Științe a Moldovei, Institutul Științifico-Practic de Biotehnologii în Zootehnie și Medicină Veterinară. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 62-78.

Chilimar, Serghei. Situația și perspectivele sectorului zootehnic în Republica Moldova / Serghei Chilimar // Lucrări științifice. Vol. 26 : Zootehnie și biotehnologii / Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Facultatea de Zootehnie și Biotehnologii. – Chișinău, 2010. – P. 25-33.

Chilimar, Serghei. Viziuni referitoare la viitorul zootehniei în gospodăriile sectorului privat / Serghei Chilimar // Lucrări științifice. Vol. 34 : Zootehnie și biotehnologii / Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Facultatea de Zootehnie și Biotehnologii. – Chișinău, 2013. – P. 170-172.

Parasca, Alexandru. Studii comparative al producției de

lapte la diferite rase de bovine / Alexandru Parasca, Serghei Chilimar // Culegere de lucrări ale simpozionului științific cu participare internațională, consacrat aniversării a 55-a de la fondarea Institutului „Realizări și perspective în zootehnie, biotehnologii și medicină veterinară” / Academia de Științe a Moldovei, Institutul Științifico-Practic de Biotehnologii în Zootehnie și Medicină Veterinară. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 209-214.

****Parasca, Alexandru.** The influence of lactation on the milk yield of Estonian red and Moldavian black spotted cattle breeds / Alexandru Parasca, Anna Parasca, Serghei Chilimar // Scientific Papers Series D. Animal Science. Volume LVIII, 17-18 septembrie 2015, București. – București : CERES Publishing House, 2015. – P. 308-311.

Dragnev, Demir. Chilimar Serghei // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 135.

Chilimar Serghei // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 6 : Contemporanii de ieri și de mâine : A-Z. – [București] : Geneze, 2004. – P. 78-80.

Chilimar Serghei // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006 / col. de red.: Haralambie Corbu, Vasile Cocieru, Svetlana Albu. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 177-178.

In memoriam membrul corespondent al AȘM Serghei Chilimar [Resursă electronică] // <https://www.uasm.md/ru/notati/in-memoriam-membrul>

corespondent-al-asm-serghei-chilimar (accesat: 26.12.2022).

La ora despărțirii : Chilimar Serghei (14.11.1935 – 07.06.2015) [Resursă electronică] // <http://www.cnaa.md/news/2015/08062015/> (accesat: 26.12.2022).

Roșca, Denis. Chilimar Sergiu // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016 (Tipogr. „Europres”). – P. 125.

Turiță, Sava. Serghei Chilimar // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istoricobiografic / Sava Turiță. – Chișinău : UASM, 2008. – P. 35-36.

Elena Barbos-Balinschi

Silvia GONCIAR
1963

Interpretă de romanețe și de muzică populară, pedagogă, Artistă Emerită și Artistă a Poporului.

S-a născut la 15 noiembrie 1963, în satul Tabăra, raionul Orhei. Este sora mai mică a interpretei Raisa Bîrnaz. Face parte din dinastia Gonciar, formată din instrumentiști, vocaliști, regizori, coregrafi, dirijori de coruri și de orchestre, meșteșugari ș.a.

A studiat la școala medie incompletă din satul natal (1971-1979). În anii 1979-1983, și-a continuat studiile la Școala Pedagogică din Călărași, specialitatea Profe-

sor de muzică și cânt. Ulterior, a urmat Conservatorul de Stat din Chișinău (1984-1989; azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), Catedra actori de comedie muzicală.

După absolvirea Școlii Pedagogice din Călărași, a fost angajată în calitate de profesoară de muzică la Școala Medie Nr. 1 din orașul Telenești (1983-1984).

În anii 1989-1991, a fost actriță la Teatrul Republican pentru Copii și Tineret, a cărui trupă a fost creată în baza absolvenților Conservatorului de Stat, de către regizorul Sandri Ion Șcurea (din 1990, „Ginta Latină”, azi – „Teatrul fără nume”). A jucat rolurile: Nimfei în „Liola”, de L. Pirandello; Chiriței în „Chirița în provincie”, de Vasile Alexandri ș.a.

Este director al Orchestrei de Muzică Populară „Folclor” și solistă a acesteia în cadrul Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” (din 2014-prezent).

Din 2022, este lectoră universitară la AMTAP, unde predă cursul de canto la Catedra de muzică populară.

Primele cunoștințe muzicale le-a însușit acasă, de la mama sa, care a fost cântăreață în corul Mănăstirii Pripiceni-Curchi. Cu piesa auzită de la ea, „Fă-ne, Doamne, iar copii”, a debutat ca interpretă de române în cadrul Festivalului-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Românei „Crizantema de Argint” din Chișinău, unde a fost distinsă cu Marele Premiu (2007).

Dragostea pentru române i-au trezit-o interpretele

de muzică populară și de române de peste Prut, Ioana Radu și Maria Tănase.

În perioada acrivității artistice, a lansat române la secțiunea „Creație”, în cadrul Festivalului Național de Române „Crizantema de Aur” din Târgoviște și la Festivalul-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Românei „Crizantema de Argint” din Chișinău: „Nuc bătrân”, „Cu mine mereu să rămâi”, „Un gând pe suflet mă apasă”, „Nu-i târziu”, „Îmi pare rău”, „Iubind ca o vindecare”, „Cine dorului i-a spus”, „Te duci”, „Blestemul iubirii”, „Icoana sufletului meu”, „O, câtă iubire”, „în Grădina *Te iubesc*” ș.a.

A înregistrat circa 100 de române, valsuri și tangouri, care se păstrează în fondurile Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”. Majoritatea romanelor pe care le interpretează sunt orchestrate de Petre Neamțu, director artistic și prim-dirijor al Orchestrei de Muzică Populară „Folclor”.

Din repertoriul său fac parte și valsuri, tangouri, precum: „Valsul anilor”, „Când trandafirii au înflorit”, „Nu-i târziu”, „Au înflorit în toamnă merii”, „Băiatul de odinioară”, „Tangou cu amintiri”.

A realizat duete cu sora sa, solista Raisa Bîrnaz, interpretând piesele: „Rodica”, „Ciobănaș cu trei sute de oi”, „Două viori”, „Doruri multe-n piept se zbat”, „Vin, bădiță, vin diseară”, „Pe lângă plopii fără soț” ș.a. De asemenea, a înregistrat piesa „Mama și fiul” în duet cu fiul său, Silviu Palitu. A prezentat în pre-

mieră piesa „Am pornit din sat cântând”, în trio cu interpreta Raisa Bîrnaz și Ana Cebotari, soprană la Opera Națională București, toate fiind băstinașe din localitatea Tabăra (2022).

S-a afirmat și în calitate de textieră. A semnat versurile melodiilor „Constantine, Constantine”, „Doruri multe-n piept se zbat”, muzica aparținând maestrului Petre Neamțu, două piese care au fost lansate la spectacolul dinastiei Gonciar „Codrul, neamul și izvorul” în 2017.

A colaborat cu orchestre din Republica Moldova și România: Orchestra „Mugurel”, Orchestra Simfonică a Radioteleviziunii Naționale, Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale, Orchestra „Select Cvartet”, Orchestra Teatrului Național „Mihai Eminescu”, precum și cu organista Ana Strezev. A susținut recitaluri la spectacolele Orchestrei de Muzică Populară „Folclor”, Orchestrei „Dor românesc” din Bistrița, Orchestrei „Constantin Arvinte” din Iași, Orchestrei „Romanticii” din București ș.a.

Este invitată la emisiuni la radio și TV din Moldova și România.

În 2007, și-a lansat primul compact-disc de române, intitulat „Române-Crizanteme”, acompaniată de Orchestra de Muzică Populară „Folclor” (dirijor și aranjour: Petre Neamțu), după care au urmat și CD-urile „România Dragostei” (2008) și „Au înflorit în toamnă merii” (2013).

În 2017, a organizat Spectacolul-portret al dinastiei

Gonciar „Codrul, neamul și izvorul”, împreună cu Orchestra de Muzică Populară „Folclor”, la Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, autoare și regizoare a proiectului fiind Constanța Gonciar (nepoata Silviei Gonciar), în baza cărui și-a susținut teza de licență, la AMTAP.

A susținut, în 2018, către 55 de ani de la naștere și 30 de ani de activitate artistică, spectacolul aniversar, cu genericul „O seară de dor cu Silvia Gonciar”, pe scena Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”.

A efectuat turnee în România, Italia, Franța, Ucraina etc.

A inițiat, în 2008, în Italia (orașul Torino) Festivalul de Romanțe „Dansul frunzelor de toamnă”, fiind și președinta juriului acestuia (2008, 2010, 2012, 2013, 2015).

Este invitată anual pentru recitaluri la Festivalul Național de Romanțe „Crizantema de Aur” din Târgoviște și la Festivalul-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Romanței „Crizantema de Argint” din Chișinău, prezentând la secțiunea „Creație”, numeroase romanțe a compozitorilor din Republica Moldova și România. Totodată, face parte din juriul Festivalului Național de Romanțe „Crizantema de Aur” (2018-2022). Directoare și membră a juriului Festivalului-Concurs Televizată Tinerilor Interpreți de Muzică Populară „Prezintă Orchestra «Folclor»” (2015) ș.a.

A obținut Marele Premiu la Festivalul-Concurs Internațional de Interpretare și Creație a Romanței

„Crizantema de Argint” (Chișinău, 2007); Premiul Primăriei Municipiului Târgoviște „Octav Enigărescu” la Festivalul Național de Romanțe „Crizantema de Aur” (Târgoviște, 2007), Marele Premiu (2008) și Premiul I al aceluiași festival (2021).

Din 2008, este membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova.

Pentru succese în activitatea de creație, contribuție la promovarea tezaurului folcloric național și înaltă măiestrie interpretativă, în 2013, i-a fost conferit titlul onorific „Artist Emerit” și în 2020 – cel de „Artist al Poporului”.

Bibliografie selectivă:

Gonciar Silvia. Romanța dragostei [Înregistrare muzicală]. Vol. 2 / Silvia Gonciar ; acompaniată de Orchestra „Folclor” a Filarmonicii Naționale, dirijor: Petre Neamțu. – București : Electrecord, 2009

1 disc optic electronic (CD-ROM) : Time : 62'04”.

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Date și programe electronice (CD Drive ; File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes).

Gonciar, Silvia. Romanțe-Crizanteme [Înregistrarea muzicală] / Silvia Gonciar ; acompaniată de Orchestra „Folclor” a Filarmonicii Naționale, dirijor : Petre Neamțu. – București : Electrecord, 2008

1 disc optic electronic (CD-ROM).

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Date și programe electronice (CD Drive ; File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes).

Gonciar, Silvia. Ce au în comun: Silvia Gonciar, Ana Cebo-

tari și Raisa Bîrnaz ?! [Resursă electronică video] : [invitatele emisiunii „Noi și lumea” la postul de televiziune Tezaur Media TV (5 decembrie 2022)] / a intervievat Luminița Cucu // https://www.youtube.com/watch?v=ZYxm_o2C2kE (accesat: 17. 12. 2022).

Gonciar, Silvia. Cred că viitorul nostru este în cadrul României reîntregite : Dialog cu Silvia Gonciar, interpretă, directorul Orchestrei „Folclor” / consemnare: Ion Cernei // Cuvântul. – 2018. – 13 apr. – P. 4-5.

Gonciar, Silvia. Interpreta de romanțe, valsuri și tangouri Silvia Gonciar în emisiunea „Cântă un artist” [Resursă electronică audio] : [interviu realizat la Radio Moldova Muzical (24 iulie 2021)] / a intervievat Adrian Beldiman // <https://kzhead.info/sun/fq-gkt2bZJt4l3k/interpreta-de.html> (accesat: 02.11.2022).

[**Gonciar, Silvia.**] O seară în familie, cu Silvia Gonciar, Raisa Bîrnaz, Nina Crăciun [Resursă electronică video] : [la emisiunea „O seară în familie”, postul de televiziune Moldova 1 (31 ianuarie 2015)] / a intervievat Rusalina Russu // <https://www.youtube.com/watch?v=cR5Lh04sXIY> (accesat: 02.11.2022).

[**Gonciar, Silvia.**] Relațiile dintre surori – un adevărat laborator al feminității [Resursă electronică video] : [surorile Silvia Gonciar și Raisa Bîrnaz, în cadrul emisiunii „O seară în familie”, la postul de televiziune Moldova 1 (25 iunie 2022)] / a intervievat Rusalina Russu // <https://trm.md/ro/o-seara-in-familie/o-seara-in-familie-din-25-iunie-relatiile-dintre-surori-un-adevarat-laborator-al-feminitatii> (accesat: 02.11. 2022).

Gonciar, Silvia. Silvia Gonciar – despre istorioarele din spatele pieselor pe care-și pune amprenta [Resursă electronică video] : [la emisiunea „Noi și lumea”, postul de televiziune Tezaur Media TV (23 martie 2022)] / a intervievat Luminița Cucu //

<https://www.youtube.com/watch?v=AtZ3iauubLc> (accesat: 02.11.2022).

[**Goncear, Silvia**]. Silvia Goncear & Orchestra „Folclor” – „în Grădina *Te Iubesc*” [Resursă electronică video] : [- muzică: Adrian Beldiman, versuri: Luminița Dumbrăveanu ; înregistrare din cadrul concertului cu genericul „Romanța, regina inimilor” de la Palatul Republicii din Chișinău (7 decembrie 2022)] // https://www.youtube.com/watch?v=6_-tNkjqlYM (accesat: 17.12.2022).

[**Goncear, Silvia**]. Silvia Goncear și Raisa Bîrnaz: La școala pedagogică, ambele am studiat acordeonul : [Resursă electronică audio] : [interviu realizat la Postul de radio Chișinău (21 februarie 2017)] / a intervievat Maria Mocanu // <https://radiochisinau.md/silvia-goncear-si-raisa-barnaz-la-scoala-pedagogica-ambele-am-studiat-acordeonul---46187.html> (accesat: 02.11.2022).

Colac, Tudor. Romanța, dragostea Silviei Goncear // Colac, Tudor. Aureola Romanței / Tudor Colac. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – P. 203-204.

Cuzuioc, Ion. O voce de aur a romanței românești! : [Silvia Goncear] / Ion Cuzuioc // Literatură și arta. – 2014. – 21 aug. – P. 6.

Roibu, Nicolae. Romanța, dragostea Silviei Goncear // Roibu, Nicolae. Artiști și țărani : (dialoguri, medaliaoane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 120-122.

Roibu, Nicolae. Romanța, dragostea Silviei Goncear // Roibu, Nicolae. Nevoia de oameni : (dialoguri, medaliaoane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 133-135.

Roibu, Nicolae. Romanțe basarabene, premiate la Târgoviște : [cu referire la Silvia Goncear, participantă la Festivalul-Concurs de Romanță „Crizantema de Aur”, ediția a 42-a] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2009. – 16 noiem. – P. 8.

Roșca, Cătălina. Spectacol-portret al Dinastiei Goncear [Resursă electronică video] : [cu genericul „Codrul, neamul și izvorul” acompaniat de Orchestra de Muzică Populară „Folclor”, autoare și regizoare: Constanța Gonciar, prezentatoare: Nina Bolboceanu, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici” (11 mai 2017)] / Cătălina Roșca ; producție: Agro TV Moldova // <https://www.youtube.com/watch?v=a3Am4dMl6EA> (accesat: 02.11.2022).

Silvia Goncear, Artist al Poporului [Resursă electronică] // <https://filarmonica.md/index.php/ro/silvia-goncear-artist-al-poporului> (accesat: 02.11.2022).

Tamazlăcaru, Elena. O clipă de romanță... : [despre Silvia Goncear și Raisa Bîrnaz, interprete de romanțe] / Elena Tamazlăcaru // Literatură și arta. – 2018. – 13 dec. – P. 6.

Elena Barbos-Balinschi

Monica LOVINESCU 1923-2008

Critic literar român, comentatoare radio, eseistă și traducătoare, stabilită la Paris.

S-a născut la 19 noiembrie 1923, la București, în familia renumitului critic literar și scriitor Eugen Lovinescu și a profesoarei Ecaterina Bălăcioiu. A fost căsătorită cu scriitorul și omul de radio Virgil Ierunca. A încetat din viață la 20 aprilie 2008, la Paris.

Studiile primare le face în particular. Își ia bacalaureatul în 1942, absolvind Liceul „Notre Dame de Sion” din București. Urmează cursurile Facultății de Litere și Filosofie din București, absolvită în 1946, cu o licență în litere.

Provenind dintr-o familie cu mulți scriitori, între verii săi numărându-se prozatorul Anton Holban, scriitorul Vasile Lovinescu și dramaturgul Horia Lovinescu, începe și ea de foarte timpuriu să scrie. Astfel, în 1931, la vârsta de opt ani, i se publică un text în revista „Dimineața copiilor”, iar la 15 ani, îi apar nuvele și schițe în revistele „Vreimea” și „Kalende”, sub pseudonimul Ioana Tăutu.

După moartea tatălui său, Eugen Lovinescu, în 1943, publică, semnând cu numele său, romanul „În contra-timp” în „Revista Fundațiilor Regale”. După război, scrie critică teatrală în ziarul „Democrația” al lui Anton Dumitriu.

După ce în România, în 1947, se instaurează puterea comunistă, pleacă la studii în Franța, statul francez oferindu-i o bursă. La începutul anului 1948, solicită azil politic.

La Paris, scrie și publică despre literatura română și despre ideologia comunistă, care îngenunchease România, semnând studii și articole în revistele: „East Europe”, „Kontinent”, „Preuves”, „L’Alternative”, „Les Cahiers de l’Est”, „Témoignages”, „La France Catholique”. Monicăi Lovinescu îi aparține capitolul despre teatrul românesc din „Histoire du Spectacle” („En-

cyclopédie de la Pléiade”, Editura „Gallimard”, 1965). Menține, ani la rând, o serie de colaborări și cu revistele românești din exil: „Luceafărul”, „Caiete de dor”, „Ființa românească”, „Ethos”, „Dialog”, „Agora”. După 1990, publică și în reviste literare și politice din România: „Contrapunct”, „România literară”, „22” etc.

Face traduceri din literatura română (în franceză), semnând cu pseudonimele Monique Saint-Côme și Claude Pascal, cel mai cunoscut fiind romanul „La Vingt-cinquième heure” („Ora 25”), de Virgil Gheorghiu.

Din anul 1951 și până în 1974, colaborează la emisiunea în limba română a Radiodifuziunii Franceze, precum și la Redacția Centrală a Emisiunilor pentru Europa Răsăriteană. Începând din 1962, lucrează la Radio Europa Liberă, la emisiunile săptămânale „Actualitatea culturală românească” și „Teze și antiteze”, în Paris. Aceste emisiuni au avut o puternică influență în România, atât în mediile culturale, cât și în rândurile publicului larg. Tot ce nu se putea spune, ce era pus la index în România, se putea asculta la „Europa Liberă”, însă doar pe ascuns, accesarea acestui post de radio fiind interzisă în România comunistă.

Din anul 1990, Editura „Humanitas” i-a publicat cărțile, jurnalul și volumele de studii și articole, citite la Radio Europa Liberă. În 2003, cărții sale – „Jurnal 1990-1993” i-a fost acordat Premiul „Cartea anului” al revistei „România literară”.

În anul 2000, Monica Lovinescu și-a donat locuința (casa părintească) din București Fundației „Humanitas Aqua-Forte”, în vederea reintroducerii acesteia în circuitul cultural bucureștean. De asemenea, și-a donat prin testament și casa din Paris statului român, cu perspectiva de a o transforma în loc de studiu și de găzduire, destinat cercetătorilor și bursierilor români.

Pentru întreaga sa activitate de ziaristă și critic literar, Monica Lovinescu a fost distinsă cu Diploma de Onoare pe anul 1987 a Academiei Româno-Americane de Științe și Arte și cu Ordinul „Steaua României” în rang de Mare Cavaler (1999). Ex-președintele României, Traian Băsescu, a decorat-o post-mortem cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (2008).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 272-274; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 287-288.

Bibliografie selectivă:

Lovinescu, Monica. Etica neuitării / Monica Lovinescu ; antol. și pref. de Vladimir Tismăneanu. – București : Humanitas, 2008. – 488 p.

Lovinescu, Monica. Jurnal inedit, 2001-2002 / Monica Lovinescu ; ed. îngr. și cuv. înainte de Astrid Cambose. – București : Humanitas, 2014. – 309 p.

Lovinescu, Monica. La apa Vavilonului / Monica Lovinescu. – București : Humanitas, 2008. – 761 p.

Lovinescu, Monica. Seismograme : Unde scurte. II / Monica

Lovinescu. – București : Humanitas, 1993. – 272 p.

Lovinescu, Monica. Unde scurte : Jurnal indirect / Monica Lovinescu. – București : Humanitas, 1990. – 574 p.

Burlacu, Mihaela-Nicoleta. Monica Lovinescu. O voce a exilului românesc / Mihaela-Nicoleta Burlacu ; pref. de Lăcrămioara Petrescu. – Iași : Institutul European, 2014. – 310 p.

Meseșan Chiș, Anarela. Exilul românesc din perioada comunistă, reflectat în fondul bibliotecii de la Paris a familiei Monica Lovinescu-Virgil Ierunca / Anarela Meseșan Chiș. – Cluj-Napoca : Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, 2015. – 365 p.

Sorohan, Elvira. Monica Lovinescu, o ultimă „schimbare în cuvinte” / Elvira Sorohan // Convorbiri literare. – 2014. – Nr 9. – P. 22-26.

Ana Struță

Mihail AGAFIȚA 1973

Muzician, director artistic și prim-dirijor al Orchestrei Simfonice a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, Artist al Poporului.

S-a născut la 21 noiembrie 1973, la Călărași. A absolvit cu mențiune Școala Medie Nr. 1 și Școala de Arte din Călărași, specialitatea Vioară (profesor Dumitru Haisan). Apoi, Institutul de Stat

de Arte din Chișinău (actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), specialitățile Dirijor orchestră de jazz, profesor Pavel Goia, și Predare chitară, profesor Serghei Mistiuk (1991-1996).

A doua facultate, Dirijat orchestră, a făcut-o la Universitatea Națională de Muzică din București cu profesorul Dumitru Goia, reprezentant de vază al școlii de dirijat din Sankt Petersburg (1995-2001). La aceeași instituție a urmat ulterior cursul de studii aprofundate, specializarea Stilistică dirijorală – dirijat orchestră. În anii 2005-2007, a studiat la cursurile de măiestrie dirijorală ale cunoscutului dirijor Patrick Strub, organizate de Ambasada Germaniei la Chișinău.

Activitatea și-a început-o în calitate de solist vocal și instrumentist în Orchestra populară a Școlii de Arte din Călărași. A fost chitarist în diferite formații. A evoluat în concerte cu orchestra studenților a Universității Naționale de Muzică din București și la pupitrul Orchestrei Filarmonicii de Stat din Botoșani (azi, Filarmonica „George Enescu”).

Din 2004, deține funcția de dirijor al Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” a Republicii Moldova, iar din noiembrie 2009 devine și dirijor permanent al Filarmonicii „Transilvania” din Cluj-Napoca. A participat la prestigioase festivaluri internaționale, prestația sa fiind întâmpinată cu entuziasm de public și apreciată de critici.

A dirijat peste 750 de con-

certe simfonice, spectacole de operă și de balet, cu ansambluri din România, Republica Moldova, Spania, Finlanda, SUA, Italia, Rusia, Polonia, Cehia, Ucraina și Belarus, Germania, Danemarca, Grecia, Elveția și Portugalia.

A dirijat orchestrele Filarmonicii din Moscova, Filarmonicii „George Enescu” din București, Orchestra Națională Radio din România, Orchestra Simfonică RTV Slovenia (Ljubljana), a Filarmonicii de Stat din Belarus. S-a aflat la pupitrele dirijorale ale unor mari orchestre românești: ale filarmonicilor din Cluj-Napoca, Iași, Târgu-Mureș, Oradea, Brașov, Sibiu, Bacău, Craiova, Botoșani, Ploiești și Satu Mare.

A dirijat, de asemenea, Orquesta de Extremadura (Spania), Pori Sinfonietta (Finlanda), Opera i Filharmonia „Podlaska” din Białystok și Orchestra de Cameră din Elbląg (Polonia), Orchestra Filarmonicii de Stat din Voronej (Rusia), Owensboro Symphony, Great Falls Symphony și orchestrele simfonice ale Universității din Ohio (SUA), orchestra Baletului de Stat pe Gheață din Sankt Petersburg (Rusia) și Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău.

Printre personalitățile de renume cu care a colaborat se numără Isabel Pantoja, Robert Levin, Leontina Văduvă, Dana Borsan, Cristina Anghelescu, Valentin Gheorghiu, Daniel Podlovski, Georg Sava, Csíky Boldizsár, Șerban Lupu, Gabriel Croito-

ru, Florin Croitoru, Perényi Miklós, Georgeta Stoleriu, Anatoly Krastev, Philippe Cuper, Alexei Nabiulin, Anton Niculescu, Mihai Ungureanu, Viniciu Moroianu, Maria Bieșu, Mihail Munteanu, Marko Ylönen, Ilian Gârneț, Patricia Kopatchinskaja, Radu Marian ș.a.

În 2012, în semn de apreciere pentru merite deosebite și pentru contribuția adusă scenei lirice, Opera Națională Română din Cluj-Napoca i-a acordat Trofeul „Lya Hubic”. În ianuarie 2016, Ministerul Culturii al Republicii Moldova i-a acordat Premiul „Gavriil Musicescu” pentru contribuție excepțională la promovarea creației simfonice și prestație deosebită în spectacole de excepție. În 2019, a devenit Cetățean de Onoare al raionului Călărași. În decembrie 2020, TVR Moldova i-a acordat Premiul pentru Excelență în Artă, pentru consolidarea spațiului cultural comun și contribuție la promovarea artei muzicale pe ambele maluri ale Prutului.

Din anul 2010, Mihail Agafița este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova. Deține titlurile onorifice „Maestru în Artă” (2010) și „Artist al Poporului” (2016).

Bibliografie:

Agafița, Mihail. Aportul compozitorului brazilian Heitor Villa-Lobos în dezvoltarea repertoriului pentru chitară clasică modernă / Mihail Agafița // Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor „Tendințe contemporane ale dezvoltării

științei : viziuni ale tinerilor cercetători”. – [S. l.] : [S. n.], 2020. – P. 6-9.

Agafița, Mihail. Chitara clasică modernă în oglinda istoriografiei muzicale românești / Mihail Agafița // Valorificarea patrimoniului etnocultural în educația tinerei generații și a societății civile / ed.: Adrian Dolghi, Natalia Grădinaru. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 6-16.

Agafița, Mihail. Mihail Agafița: În fața publicului și în fața orchestrei ești singur ca în fața morții [Resursă electronică] : interviu / interviu de Diana Preașcă // <https://www.moldova.org/interviu-mihail-agafita-in-fata-publicului-si-in-fata-orchestrei-esti-singur-ca-in-fata-mortii/> (accesat: 24.10.2022).

Popescu, Mariana. Mihai Agafița // Popescu Mariana. Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 171-174.

Ana Struță

**Anghel
DUMBRĂVEANU
1933-2013**

Poet, prozator și traducător român.

S-a născut la 21 noiembrie 1933, în comuna Dobrotesa, județul Olt. A decedat la 12 mai 2013, la Timișoara.

Reprezentant marcant al liricii românești contemporane.

Este fiul lui Teodor Bacșiș

și al Elenei Nițulescu, agriculculti.

După școala generală, a urmat cursurile Școlii Pedagogice de Băieți din Timișoara (1949-1953) și ale Facultății de Filologie a Universității din Timișoara (actualmente, Universitatea de Vest din Timișoara), Secția de limba și literatura română (1963-1968).

Și-a început activitatea în calitate de redactor la revista „Scrisul bănățean”, unde a debutat cu versuri (1952). Ulterior, a activat în cadrul revistei timișorene „Orizont”, în funcție de secretar general de redacție și ca redactor-șef adjunct (1953-1990), redactor-șef al revistei „Meridianul Timișoara” (1990-1994), director în Ministerul Culturii (1993-1995) și redactor-șef al revistei „Rostirea românească”. În perioada 1969-1990, a fost secretar al Asociației Scriitorilor din Timișoara. A făcut parte din Consiliul de conducere și al Biroului Uniunii Scriitorilor din România (1972-1990).

A debutat editorial în 1961, cu volumul „Fluviile visează oceanul”. Ca romancier, a debutat cu volumul „Piatra de încercare”, în 1976, urmat de „Călătorie neterminată” (1988) și „Capcane și visuri” (1992). De-a lungul a patru decenii, poetul a scris și publicat peste 50 de volume: „Pământul și fructele” (1964), „Iluminările mării” (1967), „Oase de corăbii” (1968), „Fața străină a nopții” (1971), „Singurătatea amiezii” (1973), „Diligența de seară” (1978), „Tematica umbrei” (1982), „Curtea retoricilor” (1989), „Predica

focului” (1993), „Diamantul de întuneric” (1997), „O ireală bucurie de-a aștepta” (1999), „Begoniile de la mansardă” (2002), „Ceva pentru care merită să pierzi o corabie” (2003), „The concept of yellow=Conceptul de galben” (2004) ș.a.

A publicat și impresii de călătorie: „Chemarea mărilor” (1976) și „Fonetica astrelor” (1986); evocări literare: „Fenomenul Nichita Stănescu” (2003), „Intrarea în cetate”, „Poeme și priveliști” (1980). A semnat și traduceri: „Unde se nasc cețurile”, de Michal Babinka (1972); „Poemele candorii”, de Vladimir Cio-cov (1972); „Unde este unchiul Bertram?”, de Kurt Kusenberg, (1980); „Un cântec fără sfârșit”, de Irene Mokka (1983); „Fata din vis”, de Aleksandar Tisma (1988).

Creația sa a fost tradusă și publicată în multe limbi: volumele „Tristia”, traducere în limba sârbă de Adam Puslojić (1970); „Das Geheimnis der Orchidee”, traducere în limba germană (1979); „Cuvinte magice. Magic Words” traducere în limba engleză de Irina Grigorescu (1981); „Himerata”, traducere în limba macedoneană de Dumitru M. Ioan și Dimo Dimcev (1989); „Fântânile Serbiei”, ediție jubiliară în limba sârbă (1993); „Trasten Sang”, traducere în limba suedeză de Jon Milos (1995); „Sul margine del cielo”, poezii, traducere în limba italiană de C. C. Raia (1996); „Le pays de la chimère”, traducere în limba franceză de Paul Miclău ș.a.

A colaborat la publicații din țară, precum: „România literară”, „Viața românească”,

„Convorbiri literare”, „Steaua”, „Transilvania”, „Contemporanul”, „Ateneu”, „Astra”, „Argeș”, „Cronica”, „Ramuri”, „Familia”, „Tomis”, „Tribuna”, „Vatra”, „Al cincilea anotimp”, „Arhipelagul”, „Literatorul”, „Moftul român”, „Orient Latin”, „Orizont”, „Pagini literare”, „Renașterea bănățeană”, „Rostirea românească” ș.a.

Este tradus și publicat în reviste și volume din SUA, Canada, Grecia, Italia, Germania, Iugoslavia, Polonia, Bulgaria, Luxemburg, Mexic, Cuba, Belgia, Macedonia, Rusia, Ucraina, India, Austria, Anglia, Suedia, Australia ș.a.

A fost distins cu premii naționale și internaționale: Premiul revistei „Orizont” (1968); Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1973, 1982); Marele Premiu al Festivalului Internațional „Nichita Stănescu” de la Ploiești (1986); Premiul Special al Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, ediția a VI-II-a, Cluj-Napoca (1998); Premiul Academiei Române (1998); Premiul Internațional de Poezie „Rozeta de la Bela Voda”, la Krușevăț-Iugoslavia (1998); Premiul „Nikolaus Berwanger” (2003) și Premiul Special al Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România (2003).

Decorat cu Ordinul „Meritul Cultural”, clasa a V-a (1971).

Este Cetățean de Onoare al municipiului Timișoara.

Bibliografie selectivă:

Dumbrăveanu, Anghel. Capcane și visuri : Roman / Anghel Dumbrăveanu. – București : Or-

feu, 1992. – 143 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Călătorie neterminată : Roman / Anghel Dumbrăveanu. – București : Cartea Românească, 1988. – 213 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Diamantul de întuneric : Poeme / Anghel Dumbrăveanu. – Cerașu-Prahova : Scrisul Prahovean, 1997. – 107 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Dragoste și iarnă / Anghel Dumbrăveanu. – Timișoara : Helicon, 1995. – 116 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Fluviile visează oceanul : Versuri / Anghel Dumbrăveanu. – București : Editura pentru Literatură, 1961. – 121 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Intrarea în cetate. Timișoara : Poeme și priveshti / Anghel Dumbrăveanu, Iosif Costinaș. – Timișoara : Facla, 1980. – 94 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Lacrima timpului : Poeme = The tear of time : Poemes / Anghel Dumbrăveanu ; vers. în limba eng.: Robert J. Word, Marcel Cornis Pope. – Oradea : Cogito Publishing House, 1997. – 148 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Pe marginea cerului / Anghel Dumbrăveanu. – Timișoara : Helicon, 1996. – 159 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Piatra de încercare : Roman / Anghel Dumbrăveanu. – București : Cartea Românească, 1977. – 150 p.

Dumbrăveanu, Anghel. Predica focului : Poeme / Anghel Dumbrăveanu. – Cluj-Napoca : Clusium, 1993. – 115 p.

Baba, Ioan. Anghel Dumbrăveanu (1933-2013). Azi nu pot să vă întreb nimic / Anghel Dumbrăveanu // Lumina. – 2013. – Nr 3/4. – P. 93-96.

Cristea, Dan. Anghel Dumbrăveanu. „Fața străină a nopții” // Cristea, Dan. Un an de poezie : (februarie 1971 – februarie 1972) / Dan Cristea. – București : Cartea Românească, 1974. – P. 231-234.

Dumbrăveanu Anghel // Dicționarul general al literaturii

române. Vol. 2 : C-D / Lucian Alexiu, Carmen Andraș, Șerban Axinte [et al.]. – București : [S. n.], 2004. – P. 150-152.

Dumbrăveanu Anghel // Dicționarul scriitorilor români : D-L / coord. șt.: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1998. – P. 165-167.

Maria S. Ciobanu

Petru GAȘIN
1943-2017

Fizician și matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, Om Emerit.

S-a născut la 23 noiembrie 1943, în satul Ciuciulea, raionul Glodeni. A decedat la 2 mai 2017, în Chișinău.

După absolvirea școlii medii, și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Fizică și Matematică (1960-1965). După absolvire, a fost admis la doctorantură în cadrul Catedrei de fizică a semiconductorilor (1970-1973). După un an, a susținut teza de doctor în fizică și matematică (1974), ulterior – și pe cea de doctor habilitat în același domeniu (1991).

Activitatea profesională a început-o la aceeași instituție unde și-a făcut studiile, re-

prezentând USM timp de circa o jumătate de secol în calitate de profesor și cercetător. A parcurs toate treptele de cercetător și cadru didactic: laborant, inginer, colaborator științific, asistent la Catedra de fizică a semiconducătorilor, conferențiar universitar (1979), decan al Facultății de Pregătire a Cetățenilor Străini (1986-1989), profesor universitar (1992), șef al Catedrei de fizică a semiconducătorilor (1995-1997), decan al Facultății de Fizică (din 1997), conducător științific al Centrului Universitar „Materiale și dispozitive semiconductoare”, expert independent al Moldovan Research and Development Association (din 2003).

În funcția de decan al Facultății de Fizică, a fost preocupat de realizarea obiectivelor didactice și de cercetare pe baza cerințelor societății contemporane, în condițiile promovării calității și eficienței, ale organizării procesului educativ, elaborării și realizării planurilor de învățământ superior pentru cele două trepte.

Rezultatele cercetărilor științifice ale savantului se regăsesc în peste 330 de lucrări, între care: un manual, două suporturi de curs, zece brevete de invenție. A elaborat cursuri normative și opționale, îndrumări metodice pentru lucrări practice și de laborator.

În ultimii ani, a activat în cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, în calitate de președinte al Comisiei de experți în științe fizice. A pregătit opt doctori în științe fizico-matematice.

Activitatea de expertiză și recenzare: președinte al Consiliului Facultății de Fizică, Consiliului Științific c Specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat, Comitetului Olimpic al Republicii Moldova la Fizică, membru al Asambleei Academiei de Științe a Moldovei, Senatului USM, comisiilor de evaluare a specialităților și centrelor științifice, Societății Internaționale a Cristalografilor. A fost membru al Colegiului de redacție al revistei „Moldavian Journal of the Physical Sciences”, redactor științific al revistei „Studia Universitatis”, seria „Științe ale naturii”.

Pentru activitatea sa prodigioasă, a fost distins cu titlul onorific „Om Emerit” (1986). Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul Științei și Tehnicii (1989). A deținut Medalia de Argint la Salonul Internațional „INVENTICA 2004” (România).

Pentru merite importante în activitatea științifico-didactică pe parcursul a 50 de ani și promovarea imaginii statului nostru în lume, succese remarcabile în domeniul cercetării și inovării științelor fizice, a fost decorat cu Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2014) și Ordinul de Onoare al Republicii Moldova (2014).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 291.

Bibliografie selectivă:

Fenomenele de contact în semiconductori : Curs de lecții / Petru A. Gașin, Alexei V.

Simașchevici, Alexandru Ia. Focșa [et al.]. – Chișinău : USM, 1993. – 114 p.

Gașin, Petru. Fizica dispozitivelor semiconductoare / Petru Gașin, Petru Găugaș, Alexandru Focșa. – Chișinău, 1998 (F.E.-P „Tipografia Centrală”). – 367 p.

Celule fotovoltaice cu homo-jonctiune din in: rezultate și comparări / Vasile Botnariuc, Petru Gașin, Leonid Gorceac [et al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice. – 2016. – Nr 7 (97). – P. 162-165.

Growth and characterization of Eu doped GaSe single crystals by X-ray diffraction and raman spectroscopy / Petru Gashin; Dumitru Untila; Igor Evtodiev [et al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice. – 2017. – Nr 2 (102). – P. 62-68.

Influența tratării termice în azot sau în vid asupra proprietăților straturilor de GaN crescute pe Si (111) prin metoda HVPE / Vasile Botnariuc, Boris Cinic, Andrei Coval [et al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice. – 2015. – Nr 7 (87). – P. 9-12.

Photoelectrical parameters of ncds-pcdte thin film solar cells with CDO buffer layer / Petru Gashin, Ludmila Gagara, Petru Ketrush [et al.] // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2016. – Nr 1/2 (15). – P. 54-59.

Structural and optical properties of composites containing AIIBVI and AIBVI semiconductors / Petru Gashin, Igor Evtodiev, Dumitru Untila [et al.] // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2017. – Nr 3/4 (16). – P. 219-226.

Исследование нанокомпозитных структур на основе ванадия и его оксидов / Петр Гашин, Владимир Прилепов, Игорь Прилепов [et al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice :

Matematică, Informatică, Economie. – 2014. – Nr 2 (72). – C. 84-88.

Технология получения нанокompозитных структур на основе ванадия и его окислов групповыми методами обработки / Петр Гашин, Владимир Прилепов, Виктор Заламай [et al.] // Studia Universitatis. Seria Științe exacte și economice : Matematică. Informatică. Economie. – 2013. – Nr 2 (62). – P. 62-67.

Увеличение кратности фотоответа в структурах аморфные пленки As₄Se₃S₃ - мелкодисперсный слой на основе ванадия и его окислов / Петр Гашин, Владимир Прилепов, Надежда Наседкина [et al.] // Studia Universitatis. Seria Științe ale naturii. – 2009. – Nr 6 (26). – P. 219-221.

Химический метод получения наноразмерного полупроводникового соединения CdS в полимерной матрице / Татьяна Гоглидзе, Татьяна Гучул, Петр Гашин [et al.] // Studia Universitatis. Seria Științe exacte și economice : Matematică. Informatică. Economie. – 2012. – Nr 7 (57). – P. 69-72.

Gașin Petru // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea II. – Chișinău : AGEPI, 2003. – P. 64-65.

Gașin Petru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 4. – Chișinău : Draghiștea, 2002. – P. 167.

Rusnac, Gheorghe. Gașin Petru // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-200) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 88-89.

Maria S. Ciobanu

**Alexandrina CERNOV
1943**

Filologă, critic și istoric literar, doctor în filologie, autoare de manuale, membră de onoare a Academiei Române.

S-a născut la 24 noiembrie 1943, în orașul Hotin, România (azi, regiunea Cernăuți, Ucraina).

A absolvit Liceul Nr. 32 din București (1960-1962). Și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității din București, după care s-a transferat la Universitatea din Cernăuți, la specialitatea Limba și literatura rusă (1962-1966). În 1989, a susținut la Chișinău teza de doctor în filologie, cu tema: „Probleme de lingvostilistică și poetică comparată româno-rusă”, în baza traducerilor în limba rusă a prozei lui Ion Druță.

În anii 1964-1971, a activat în calitate de crainic, apoi de regizor, la Televiziunea din Cernăuți, inaugurând emisiuni în limba română. A colaborat și la Radio Ucraina Internațional.

În anii 1971-2002, a desfășurat activitate didactică în funcțiile de asistent, ulterior, de conferențiar universitar, la Catedra de filologie română și clasică a Universității din Cernăuți,

susținând cursuri de teoria literaturii, istoria literaturii vechi românești, teoria traducerii și stilistica limbii române, lingvostilistica și poetica comparată, studii de literatură comparată. S-a implicat activ în promovarea culturii și învățământului în limba română în Nordul Bucovinei și în alte zone istorice, fiind autoare de manuale de limba și literatura română, literatura universală, destinate școlilor românești din Ucraina.

În 1988, a fost cooptată în conducerea Fundației Culturale Române din București.

A fost expertă a proiectului comun de cercetare a situației minorităților naționale din Ucraina al Împuternicitului Radei Supreme a Ucrainei în chestiunile drepturilor omului și a Comisariatului General al OSCE în problemele minorităților naționale.

Concomitent, a desfășurat activitate literară și a devenit critic, istoric literar și publicist. Este autoarea seriei de studii literare, destinate studenților, elevilor și profesorilor din Ucraina: „Mihai Eminescu” (vol. I și II), „Vasile Alecsandri”.

Publică studii și articole în domeniul teoriei traducerii, lingvostilisticii comparate (română, rusă, ucraineană), istoriei și culturii Bucovinei, privind statutul limbii române în Ucraina, problemele actuale ale renașterii naționale și culturale vizând românii din Nordul Bucovinei, situația școlilor românești din teritoriile istorice ș.a. în publicații din Ucraina, România și Republica Moldova. Printre acestea sunt: „Pagini

de literatură română” (2005), „Cernăuți:1408-2008 = Chernovtsy 1408-2008” (2008), „Drama românilor din regiunea Cernăuți: masacre, deportări, foamete în 1940-1941, 1944-1947” (2019), „Destinul bisericii românești din nordul Bucovinei în perioada sovietică: credință, limbă, identitate” (2020) ș.a. Este autoare de manuale școlare de limba și literatura română pentru școlile românești din Ucraina (9 manuale), între care: „Pagini alese din literatura română și universală” (2008), „Literatura română și universală”, manual pentru clasa a VIII-a (2008), „Literatura română și universală”, manual pentru clasa a IX-a (2009) ș.a. A tradus în limba ucraineană poezii de Mihai Eminescu și pagini de proză de Ion Druță.

A publicat articole despre istoria și cultura românilor din Bucovina în publicațiile periodice: „Plai românesc”, „Arcașul”, „Revista română de istoria presei”.

Este membră fondatoare a Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din regiunea Cernăuți, a cărei vicepreședintă a fost în anul 1989 și președintă în perioada 1990-1994; membră fondatoare a Asociației Științifico-Pedagogice Republicane „Aron Pumnul” și a „Alianței Creștin Democrată a Românilor din Ucraina”; membră fondatoare și directoare executivă a Editurii „Alexandru cel Bun” din Cernăuți (din 1995); redactoră-șefă, la revista trimestrială de istorie și cultură „Glasul Bucovinei” (din 1994), care apare sub auspiciile Institu-

tului Cultural Român.

În 1992, a fost aleasă membru de onoare al Academiei Române.

Pentru întreaga sa activitate, i-au fost acordate premii și distincții de stat: Premiul Fundației Culturale Române din București (1994), Medalia Jubiliară „Mihai Eminescu”, acordată de Ministerul Culturii din România (2000), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer (2004), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor (2014) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 292-293.

Bibliografie selectivă:

Cernov, Alexandrina. Cernăuți : 1408-2008 = Chernovtsy : 1408-2008 / concepție, coord., introd., legenda: Alexandrina Cernov, Ilie Luceac ; fot.: Mihai Cratofil ; trad.: Samuel Onn [et al.]. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2008. – 169 p.

****Cernov, Alexandrina.** Pagini alese din literatura română și universală : culegere de texte, cu biografii, aprecieri critice și vocabular / Alexandrina Cernov ; în colaborare: Ilie Luceac. – Cernăuți-Suceava : Editura Alexandru cel Bun ; Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 2018. – 440 p.

Cernov, Alexandrina. Conferința „Limba și literatura română în școlile din Ucraina”, 14-15 mai 1999 / Alexandrina Cernov // Glasul Bucovinei. – 1999. – Nr 2. – P. 61-62.

Cernov, Alexandrina. „Glasul Bucovinei” – o mărturie și o prezentă a culturii românești / Alexandrina Cernov // Glasul Bucovinei. – 2004. – Nr 1/2. – P. 7-13.

Cernov, Alexandrina. Istorie și mit în romanul „Biserica Albă” de Ion Druță / Alexandrina Cernov // Glasul Bucovinei. – 2009. – Nr 2. – P. 68-87.

Cernov, Alexandrina. „Nouă ne cam lipsește conștiința comunității etnice” : Interviu cu Alexandrina Cernov, red.-șef al revistei „Glasul Bucovinei” (Cernăuți) / consemnare: Ilie Traian / Alexandrina Cernov // Adevărul literar și artistic. – 2002. – 17 dec. – P. 3.

Cernov, Alexandrina. Problemele și specificul predării limbii și literaturii române în școlile din Ucraina : concepții și legi, programe și manual / Alexandrina Cernov // Glasul Bucovinei. – 1999. – Nr 2. – P. 68-72.

Cernov, Alexandrina. Români din Nordul Bucovinei (Ucraina) : interferențe lingvistice și culturale / Alexandrina Cernov // Glasul Bucovinei. – 2005. – Nr 2. – P. 29-43.

Cernov, Alexandrina. Salonul Internațional de Carte Românească de la Cernăuți / Alexandrina Cernov // Glasul Bucovinei. – 2003. – Nr 1/2. – P. 132-145.

Cernov, Alexandrina. Statutul limbii române în Ucraina / Alexandrina Cernov // Limba română. – 2011. – Nr 7/8. – P. 15-32.

Cernov, Alexandrina. „Trăim într-o lume cu două istorii paralele...” : [interviu cu Alexandrina Cernov, profesor la Universitatea din Cernăuți, membru de onoare al Academiei Române] / consemnare: Petru Grozavu // Ziarul de gardă. – 2011. – 1 dec. – P. 10, 15.

Cernov, Alexandrina. Trebuie să avem grijă de cei care vin după noi, ca ei să vorbească o limbă curată / Alexandrina Cernov // Curierul românesc. – 2001. – Nr 4. – P. 15-16.

Cernov Alexandrina // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București, 1994. – P. 391.

Cernov Alexandrina // Satco, Emil. Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 1 / Emil Satco, Alis Niculică. – Suceava : [S. n.], 2018. – P. 425-426.

Cernov Alexandrina, filolog din Cernăuți (aleasă în 1992 membru de onoare al Academiei Române) // Anuarul Academiei Române 1997. – București, 1998. – P. 52.

Rusu, Dorina N. Cernov Alexandrina // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 181.

Maria S. Ciobanu

**Eremia Teofil
GRIGORESCU
1863-1919**

General de artilerie al Armatei Române, ministru de război, erou național.

A organizat rezistența Armatei Române în fața ofensivei germane la Oituz și Mărășești (1917), lansând deviza: „Pe aici nu se trece!”.

S-a născut la 28 noiembrie 1863, la Târgul Bujor, județul Galați, în familia unui învățător. A decedat la 21 iulie 1919, la București. A fost înmormântat inițial în Cimitirul Ostașilor de la Mărășești, osemintele fiindu-i mutate ulterior la Mausoleul de la Mărășești.

A urmat Școala Primară (1870-1874) și Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați (1874-1878). Ulterior, a studiat la Academia Mihăileană (1878-1881; în prezent, Colegiul Național Iași).

După susținerea bacalaureatului, s-a înscris la Facultatea de Medicină și Științe a Universității din Iași (actualmente, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”). Peste un an, a renunțat la studierea medicinei și a ales cariera militară, fiind admis la Școala Militară de Infanterie și Cavalerie din București (1882-1884). După absolvirea acesteia, a mai urmat studii de doi ani la Școala de Artilerie și Geniu (1884-1886). Ulterior, a urmat cursurile Școlii de Aplicație a Artileriei de la Fontainebleau, Franța (1886-1887). Pentru rezultatele sale excepționale, a fost atașat Comitetului de Artilerie „Saint Thomas d’Aquin” din Paris și a urmat Facultatea de Matematică la Universitatea Sorbona (1887-1889).

După revenirea în țară, a publicat lucrarea „Calculul probabilităților aplicat la gurile de foc” (1890) și a început să predea cursuri de algebră superioară la Școala de Artilerie, Geniu și Marină din București (1891-1894).

A desfășurat o carieră militară strălucită, exercitând mai multe funcții militare: comandant de subunitate de artilerie, în mai multe regimente (1884, 1889-1896); subdirector, director al Pulberăriei Armatei de la Dudești (1896, 1899-1903); director al Artileriei în Ministerul de Război (1903-?); comandant și profesor de al-

gebră superioară al Școlii de Ofițeri de Artilerie, Geniu și Marină din București (1907-1910); șef al Direcției de personal din Ministerul de Război (1913); comandant al Brigăzii 3 Artilerie; comandant al Diviziei 15 Infanterie (1915-1917); comandant al Corpului 6 Armată (1917); comandant al Armatei I (1917-1918); ministru de război (24 octombrie-29 noiembrie 1918). A avansat rapid în ierarhia militară până la gradul de general de brigadă (1915), apoi, în perioada Primului Război Mondial, a fost numit în funcția de general de divizie (1917) și de general de armată (1918) etc.

A obținut victoriile de la Mulciova și Arabagi, în Dobrogea. Apoi, a fost trimis de urgență cu divizia sa la Oituz. Acolo a câștigat trei bătălii decisive, reușind să stabilizeze frontul. Vitejia trupelor române care au apărat țara în vara anului 1917 a rămas în istorie ca un act eroic colectiv, având ca simbol deviza generalului Grigorescu: „Pe aici nu se trece!”.

Este eroul luptelor din Dobrogea, de la Oituz și de la Mărășești. După Marea Unire, a avut funcția de inspector general de armată, până la moartea sa.

A fost trimis cu diferite misiuni în Austria, Marea Britanie și Rusia, iar în 1902, a publicat a doua lucrare teoretică „Studiul balistic al armei Mannlicher model 1893”.

Pe parcursul carierei sale militare, generalul Eremia Teofil Grigorescu a fost decorat cu multiple distincții: Ordinul „Coroana României”, în grad de Cavalier;

Ordinul Național „Steaua României”, în gradele de Cavaler și Ofițer; „Semnul onorific pentru 25 de ani de serviciu militar”, Medalia „Meritul Industrial”; Ordinul „Steaua României”, în Grad de Ofițer (1912); Crucea „Trecerea Dunării”; Medalia „Bărbăție și Credință”, conferită în Campania din Bulgaria, în 1913; Medalia „Avântul Țării” (1914); Medalia „Serviciul Credincios” (1914); Ordinul „Sfânta Ana”, în Grad de Comandor; Ordinul Militar de Război „Mihai Viteazul”, clasa a II-a și clasa a III-a (1916, 1918); Ordinul „Vulturul Negru” (german); „Crucea de Război” (franceză); „Legiunea de Onoare”, în Grad de Comandor (Franța); Ordinul „Companion of the Bath” (Marea Britanie); Crucea „Sfântul Gheorghe” (1917); Ordinul „Crucea Regina Maria”; Ordinul „Sfânta Ana” în grad de Mare Cruce, de Comandor și de Mare Ofițer; Ordinul „Coroana României” cu Spade, în grad de Comandor și de Mare Ofițer (1911); Ordinul

Național „Steaua României” cu Spade, în grad de Comandor și de Mare Ofițer (1914).

În 1918, împăratul Japoniei i-a acordat o sabie de onoare, cu inscripția: „Voi sunteți aceia care scrieți istoria Țării”. O altă sabie de onoare i-a fost oferită în noiembrie 1918, de corpul profesoral al Universității din Iași (actualmente, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”), pe care scrie: „Generalului Eremia Grigorescu, care a făcut scut de apărare Țării, pecetluind vechea faimă a Neamului Românesc cu sângele braivilor ostași pe care i-a condus în luptele de la Oituz și Mărășești”.

Bibliografie:

Grigorescu, Eremia. Calculul probabilităților aplicat la tragerea gurelor de foc / Eremia Grigorescu. – București : Stabilimentul graphic I. V. Socecu, 1890. – 166 p.

Grigorescu, Eremia. Studiul balistic al armei Mannlicher model 1893 / Eremia Grigorescu. – București : Editura I. V. Socecu, 1902. – 92 p.

****Ionescu, Nicolae.** Generalul Eremia Grigorescu / Nicolae Ionescu. – București : Editura Militară, 1967. – 126 p.

****Moghior, Neculai.** Credință și glorie. General Eremia Grigorescu: mărturii documentare / Neculai Moghior. – București : Editura CT-E al Armatei, 2006.

Eremia Grigorescu – general și om politic / Camelia Toporaș, Rocșana Irimia, Otilia Badea [et al.] // Oameni în memoria Galațiului : aniversări 2009. – Galați : Axis Libri, 2010. – P. 319-330.

Grigorescu Eremia Teofil // Enciclopedia Concisă Britanica = Britannica concise encyclopedia / coord.: Cornelia Marinescu ; proiect ed.: Dan Vidrașcu ; trad. coord.: Eugen Muntean [et al.]. – București : Litera, 2009. – P. 960.

Predescu, Lucian. Grigorescu Eremia Teofil // Predescu, Lucian. Enciclopedia României. Cugetarea : material românesc : oameni și înfăptuiri / Lucian Predescu. – Ediție anastatică. – București : Editura Saeculum I. O., 1999. – P. 376.

Vartic, Gheorghe. Generalul Eremia Grigorescu în „Notițele zilnice de război” ale Mareșalului Averescu / Gheorghe Vartic // Europa XXI. – 1998/1999. – P. 99-104.

Maria S. Ciobanu

Decembrie

2023

Pâinea copilăriei. Pâinea.

1987, triptic, partea a III-a, ulei pe pânză, 106 x 118 cm.

Muzeul Național de Artă al Republicii Moldova

Luni		4	11	18	25
Marți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Sâmbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	31

190 de ani de la nașterea lui **Ștefan Nosievici**, compozitor român, profesor, dirijor de cor, fondator al Corului și Cvartetului Filarmonicii din Suceava (1 dec. 1833 – 12 noiem. 1869).

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Șubă**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar (2 dec. 1953).

50 de ani de la nașterea **Tatianeii Dabija**, poetă, publicistă, juristă, traducătoare de limbă rusă, doctor în drept, lectoră universitară (2 dec. 1973).

100 de ani de la nașterea **Mariiei Callas**, soprană americană de origine greacă, considerată cea mai mare cântăreață de operă din a doua jumătate a secolului al XX-lea (2 dec. 1923 – 16 sept. 1977). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 409; CN 2013, p. 300-301.*

150 de ani de la nașterea lui **Ilie Bărbulescu**, lingvist și filolog român, istoric literar, arhivist, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (3 dec. 1873 – 5 iun. 1945).

90 de ani de la nașterea lui **Liviu Dandara**, compozitor și profesor român (3 dec. 1933 – 22 iul. 1991). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 301-302.*

80 de ani de la nașterea **Tamarei Grecu-Peicev**, pictoriță, artistă-decoratoare, ceramistă, critic de artă (4 dec. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 302.*

60 de ani de la nașterea lui **Alecu (Alexei) Bojoncă**, compozitor și dirijor (4 dec. 1963).

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae Cartoian**, istoric, cercetător literar, publicist și pedagog român, membru titular al Academiei Române (4 dec. 1883 – 20 dec. 1944). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 410-411.*

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Corduneanu**, poet (5 dec. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 302.*

140 de ani de la nașterea

lui **Gheorghe Spacu**, chimist, doctor în științe chimice, profesor universitar, cercetător științific român, membru titular și vicepreședinte al Academiei Române (5 dec. 1883 – 23 iul. 1955).

130 de ani de la nașterea lui **Dan Bădărău**, filosof și profesor român, membru corespondent al Academiei Române (6 dec. 1893 – 2 iul. 1968).

60 de ani de la nașterea lui **Sergiu Prodan**, actor, regizor, scenograf, producător de filme, ministrul culturii al Republicii Moldova (9 dec. 1963).

140 de ani de la nașterea lui **Dimitrie-Gheorghe Cutava**, profesor și cântăreț de muzică bisericească, bariton de operă și dirijor român (10 dec. 1883 – 10 noiem. 1974).

130 de ani de la nașterea lui **Plautius Andronescu**, inginer, specialist în tehnica tensiunilor înalte, doctor în științe tehnice și cercetător român, creatorul școlii române de electrotehnică teoretică (10 dec. 1893 – 4 noiem. 1975).

220 de ani de la nașterea lui **Hector Berlioz**, compozitor, dirijor și critic muzical francez, reprezentant de vază al romantismului revoluționar (11 dec. 1803 – 8 mar. 1869). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 283-285.*

180 de ani de la nașterea lui **Roberth Koch**, medic și bacteriolog german, laureat al Premiului Nobel (11 dec. 1843 – 27 mai 1910). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 416-417.*

90 de ani de la nașterea lui **Viorel Mărginean**, pictor, fost director general al Muzeului Național de Artă al României, fost ministru al culturii, membru de onoare al Academiei Române (12 dec. 1933 – 28 febr. 2022).

70 de ani de la nașterea lui **Dan C. Mihăilescu**, eseist, scriitor și istoric literar, traducător român (12 dec. 1953).

190 de ani de la nașterea lui

Petre S. Aurelian, economist, agronom, profesor, om politic, creator al școlii românești de gândire economică, primul președinte al Ateneului Român, membru titular al Academiei Române (13 dec. 1833 – 24 ian. 1909).

180 de ani de la nașterea lui **George Stephănescu**, compozitor și dirijor român (13 dec. 1843 – 25 apr. 1925).

130 de ani de la nașterea lui **George Atanasiu**, fizician, doctor în științe fizice, profesor universitar, geofizician, membru titular al Academiei Române (13 dec. 1893 – 4 apr. 1972).

100 de ani de la nașterea lui **Philip Warren Anderson**, fizician american, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (13 dec. 1923 – 29 mar. 2020).

100 de ani de la nașterea lui **Angelo Disconzi**, cântăreț de operă (tenor) și profesor italian de canto la Conservatorul „Unirea” din Chișinău (14 dec. 1863 – 7 ian. 1931). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 18-19.*

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Mardari (Mihail)**, balerin, pedagog (15 dec. 1933 – 4 oct. 2013).

70 de ani de la nașterea lui **Petru Tulei**, pictor-decorator, pedagog (15 dec. 1953).

140 de ani de la nașterea lui **Gavriil Galinescu**, dirijor, folclorist, muzicolog, compozitor și profesor român (15 dec. 1883 – 10 iul. 1960).

140 de ani de la nașterea lui **Max Linder**, actor comic, scenarist și regizor francez (16 dec. 1833 – 30 oct. 1925). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 422.*

90 de ani de la nașterea **Eugeniei David**, scriitoare, traducătoare, publicistă și redactoare de carte (17 dec. 1933). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 288-289; CN 2013, p. 307-308.*

130 de ani de la nașterea lui **Dumitru Badagsar**, medic neurolog român, doctor în medicină, profesor universitar.

A pus bazele școlii românești de neurochirurgie. Membru post-mortem al Academiei Române (17 dec. 1893 – 16 iul. 1946). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 308.*

130 de ani de la nașterea lui **Petre Sergescu**, cercetător științific român, matematician, doctor în științe matematice, profesor universitar, rector al Institutului Politehnic din București, membru corespondent al Academiei Române (17 dec. 1893 – 21 dec. 1954).

80 de ani de la nașterea **Rodică Banciu-Regep**, pictoriță română, graficiană, doctor în arte vizuale, profesoară universitară (17 dec. 1943).

170 de ani de la nașterea lui **Émile Roux**, medic, bacteriolog și imunolog francez, a descoperit toxina difterică și a realizat seroterapia, în special a difteriei (17 dec. 1853 – 3 noiem. 1933).

80 de ani de la nașterea lui **Vlad Zbârnciog**, poet, prozator, eseist, publicist, scenarist (20 dec. 1943). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 53-54; CN 2013, p. 310-311; CN 2018 p. 232-233.*

60 de ani de la nașterea lui **Ruslan Pușcaș**, pictor (20 dec. 1963).

80 de ani de la nașterea **Luciei Cireș**, etnolog și istoric literar român, originară din Basarabia (20 dec. 1943).

110 de ani de la nașterea lui **Nicolae Costenco**, poet, prozator, publicist, traducător, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (21 dec. 1913 – 20 iul. 1993). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 291-293; CN 2013, p. 309-310.*

90 de ani de la nașterea lui **Dan Zamfirescu**, istoric literar, editor și publicist român (21 dec. 1933).

80 de ani de la nașterea **Cris-**

tinei Corciovescu, critic și istoric de film, consultantă pe probleme video la Ministerul Culturii, secretara Asociației Criticilor de Film din România (21 dec. 1943).

100 de ani de la nașterea lui **Igor Vieru**, pictor și grafician, aparține generației de mijloc a pictorilor moldoveni, care a pus bazele unor tendințe noi, moderne în pictura moldovenească (23 dec. 1923 – 24 mai 1988). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 293-294.*

80 de ani de la nașterea **Anastasiie Ștefirță**, biologă, doctor habilitat în științe biologice, cercetătoare științifică (23 dec. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 311-312.*

70 de ani de la nașterea lui **Alexe Rău**, bibliolog, poet, eseist și filosof al culturii (23 dec. 1953 – 8 apr. 2015). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 427-431; CN 2018, p. 233-235.*

200 de ani de la nașterea lui **Alexandru Flechtenmacher**, violonist, dirijor, profesor și compozitor român (23 dec. 1823 – 28 ian. 1898). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 312.*

100 de ani de la nașterea lui **Iosif Balțan**, poet, traducător și publicist (25 dec. 1923 – 18 sept. 1975). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 433-434.*

100 de ani de la nașterea lui **Igor Ciornei**, violoncelist, dirijor și profesor (25 dec. 1923 – 27 iul. 2010).

80 de ani de la nașterea lui **Alexei Colibneac**, artist plastic, profesor universitar (25 dec. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 313-314; CN 2018, p. 236-237.*

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Lazarev**, pictor-decorator (25 dec. 1953). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 314.*

80 de ani de la nașterea lui **Boris Isac**, pictor (26 dec. 1943). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 314-315.*

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Kirculescu**, compozitor și pianist român (28 dec. 1903 – 31 dec. 1985). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 299-300.*

120 de ani de la nașterea lui **John von Neumann**, matematician, profesor universitar american de origine ungară (28 dec. 1903 – 8 febr. 1957).

140 de ani de la nașterea lui **Grigori Gherșfeld**, violonist, compozitor și profesor (29 dec. 1883 – 8 oct. 1966).

180 de ani de la nașterea **Elisabetei Paula Otilia Elisa de Neuwied (Carmen Sylva)**, prima regină a României, membru de onoare a Academiei Române (29 dec. 1843 – 18 febr. 1916). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 300-302; CN 2016, p. 367-368.*

150 de ani de la nașterea lui **Ovid Densușianu**, filolog, lingvist, folclorist, istoric literar și poet român, doctor în filologie, profesor universitar, membru al Academiei Române (29 dec. 1873 – 8 iun. 1938). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 315.*

50 de ani de la nașterea lui **Igor Gherciu**, balerin (30 dec. 1973).

120 de ani de la nașterea lui **Ilarie Voronca**, prozator, poet, eseist și publicist român (31 dec. 1903 – 8 apr. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 120-121.*

110 ani de la nașterea **Tatianeii Gălușcă**, folcloristă, prozatoare, publicistă, istoric literar, profesoară română, originară din Basarabia (31 dec. 1913 – 30 apr. 1993). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 339-340; CN 2013, p. 315-316.*

Alexandru ȘUBĂ
1953

Matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 2 decembrie 1953, în satul Dănceni, raionul Ialoveni.

După absolvirea Școlii de opt ani din satul natal, și-a continuat studiile la Școala Medie din Ialoveni (1969-1971). Ulterior, a urmat cursurile Facultății de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău (1971-1976; azi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), specialitatea Matematică, pe care a absolvit-o cu mențiune.

Activitatea profesională și-a început-o la Institutul de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei. Concomitent, a făcut studii de doctorat, specialitatea Ecuatii diferențiale, la aceeași instituție, sub îndrumarea academicianului Constantin Sibirschi. În 1980, la Sankt Petersburg a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice cu tema: „Sisteme semidinamice pe dreapta și în plan”. În 1999, a susținut-o și pe cea de doctor habilitat, intitulată: „Mișcări periodice și problema deosebirii centrului de focar”, la Chișinău.

Domeniul de cercetare științifică al savantului ține de teoria calitativă a ecuațiilor diferențiale, axate pe următoarele direcții: dezvoltarea și sistematizarea teoriei topologice a sistemelor disperse și semidinamice, problema integrabilității Dulac și Darboux a sistemelor dinamice, problema centrului și focarului în sens Poincaré, problema $GL(2, \mathbb{R})$ -orbiteilor, problema clasificării sistemelor diferențiale ce posedă curbe algebrice invariante, teoria algebrelor Lie, algebra computerizată, baza Groebner.

Din 1990, și-a început activitatea la USM, la Catedra analiză matematică și ecuații diferențiale. A parcurs toate etapele în cariera pedagogică, până la titlul didactico-științific de profesor universitar. A predat disciplinele: „Ecuatii diferențiale și integrale”, „Ecuatii diferențiale și ecuațiile fizicii matematice” și „Analiza matematică”. Concomitent, a activat și la Universitatea de Stat din Tiraspol (UST). Sub îndrumarea sa științifică, au fost susținute cinci teze de doctor și o teză de doctor habilitat, elaborate de absolvenți ai respectivei universități. Participă la foruri științifice prestigioase cu comunicări, fiind implicat în trei proiecte internaționale.

Rezultatele cercetărilor se regăsesc în peste 150 de lucrări științifice publicate, dintre care: monografia „Sisteme semidinamice. Teorie topologică”, lucrările metodice „Probleme de calcul al integralelor duble și triple” (2000), „Probleme de ecuații

diferențiale ordinare (2001) ș.a.

Este conducătorul Seminarului Științific „Ecuatii diferențiale și algebre” ce funcționează în cadrul UST cu sediul la Chișinău. Membru al Consiliului științific al IMCS; membru al Departamentului de Științe Exacte și Economice al Academiei de Științe a Moldovei; secretar științific al Comitetului de experți în matematică al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova.

Membru al Societății de Matematică din Republica Moldova, Societății Române de Matematică Aplicată și Industrială și Societății Americane de Matematică.

Este membru în consiliile de redacție: „Mathematical Reviews” al Societății Americane de Matematică, „Bulletinul Academiei de Științe a Moldovei. Matematică”.

Doctor honoris causa al Universității de Stat din Tiraspol (2015).

Bibliografie selectivă:

Șubă, Alexandru. Ecuatii diferențiale cu derivate parțiale de ordinul întâi liniare / Alexandru Șubă, Ion Pancenco ; Universitatea de Stat din Tiraspol. – Chișinău : Universitatea de Stat din Tiraspol, 2012. – 138 p.

Șubă, Alexandru. Mișcări periodice și problema deosebirii centrului de focar : Teză de doctorat / Alexandru Șubă. – Chișinău : [S. n.], 1999. – 227 p.

Șubă, Alexandru. Probleme de calcul al integralelor duble și triple / Alexandru Șubă, Dumitru Cosma. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 110 p.

Șubă, Alexandru. Probleme de ecuații diferențiale ordinare :

Îndrumar metodic / Alexandru Șubă, Dumitru Ceban. – Chișinău : CEP USM, 2001. – 272 p.

Șubă, Alexandru. Configurații de drepte invariante ale sistemelor diferențiale cubice cu infinit degenerate / Alexandru Șubă, Valeriu Repeșco // Buletinul științific al Universității din Cernăuți. Seria Matematică. – 2012. – Nr 2/3. – P. 177-182.

Șubă, Alexandru. Cutreierând lumea cu invarianții polinomiali : Membrul corespondent al AȘM Nicolae Vulpe la 70 de ani / Alexandru Șubă // Akademos. – 2019. – Nr 1 (52). – P. 169-171.

Șubă, Alexandru. Rezolvarea problemei centrului pentru sisteme diferențiale cubice cu patru drepte invariante / Alexandru Șubă, Dumitru Cozma // Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Seria Matematică. – 1998. – Nr 44. – P. 517-530.

Șubă, Alexandru. Sisteme diferențiale cubice cu o dreaptă invariantă de multiplicitate maximă / Șubă Alexandru, Vacaraș Olga // Analele Universității din Craiova. Seria Matematică și informatică. – 2015. – Vol. 42 (2). – P. 427-449.

Șubă, Alexandru. Sisteme diferențiale cubice cu șase drepte reale invariante de-a lungul a două direcții / Alexandru Șubă, V. Puțuntică // Studia Universitatis. Secția Științe exacte și economice. – 2008. – Nr 8 (13). – P. 5-16.

Suba, Alexandru. The problem of the center for cubic differential systems with the line at infinity and an affine real invariant straight line of total algebraic multiplicity five / Alexandru Suba, Silvia Turuta (Poderioghin) // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Matematica. – 2019. – Nr 2 (90). – P. 13-40.

Cioban, Mitrofan. Referitor la activitatea științifică a profesorului Alexandru Șubă // Acta et commentationes. Științe

exacte și ale naturii. – 2016. – Nr 2 (2). – P. 114-118.

Rusnac, Gheorghe. Șubă Alexandru // Rusnac Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 196-197.

Maria S. Ciobanu

Sergiu PRODAN
1963

Actor, regizor, scenarist, producător de filme, ministrul culturii al Republicii Moldova.

S-a născut la 9 decembrie 1963, în orașul Bălți.

După absolvirea școlii medii în orașul Chișinău (1970-1980), a urmat studiile la Institutul Teatral „Boris Șciukin” din Moscova, specialitatea Actor de teatru și film (1980-1985). A debutat în calitate de actor în 1982 cu rolul central în filmul „Cum să devii celebru”. În anii 1986-1991, și-a continuat studiile la Facultatea de Regie Film de Ficțiune a Institutului Unional de Stat de Cinematografie din Moscova (VGIK), clasa profesorului Irakli Kvirikadze.

În perioada 1985-1986, a fost actor la Teatrul Pentru Tineret și Copii „Lucașăru” (actualmente, Teatrul Republican „Lucașăru”) din Chișinău, împreună cu alți proaspeți absolvenți reveniți

din capitala rusă.

În 1987, a debutat ca scenarist și regizor cu filmul documentar de scurt metraj „Fără cuvinte”, participând la un festival de filme studențești de la Londra (1988). A urmat, în 1990, filmul artistic „Cea mai bună dintre lumi sau o simplă zi de toamnă”. Regizează apoi producția de scurt metraj „Domnul primar și amantul soției sale” (1992) și pelicula „Paula” (1992), cu care participă la un festival din Locarno.

A condus Asociația Experimentală de Creație „Phoenix-M”, fondată de renumitul regizor Emil Loteanu, pe lângă Studioul „Moldova-Film”.

În 1995, s-a impus ca producător de filme al Companiei de Producție „Flux Film Studio”.

Anii 1995-2002 marchează biografia lui Sergiu Prodan în calitate de regizor de filme: „Patul lui Procast” (2001), pentru care e și scenarist, și producător, „Copiii măcelarului” (2002), „2438 km sau toate drumurile duc spre Roma” (în stadiul de producere).

A mai fost director general al televiziunii „Moldova 1”, Instituția Publică Națională a Audiovizualului „Teleraudio-Moldova” (2004). În perioada 2009-2013, a activat ca profesor universitar la disciplina Regie film în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

În anul 2001, a format studioul de producere a filmelor Atelierul „Sergiu Prodan PR și Publicitate SRL”, fiind, până în 2021, manager principal și director artistic. Studioul produce filme de diferite genuri. În perioada 2001-2010, a colaborat și menținut parteneriate cu agenții ONU și

organizații internaționale în cadrul unor proiecte sociale, realizând spoturi publicitare.

În anul 2010, a fondat ONG-ul „Impact social”, devenit platformă de elaborare a proiectelor cu impact sociocultural și creare a parteneriatelor pentru susținerea proiectelor în domeniul cinematografiei și culturii. A participat la luarea deciziilor și orientarea politicilor în domeniu de pe poziția de membru al Asociației Producătorilor de Film din Republica Moldova, Consiliului Artistic al Ministerului Culturii al Republicii Moldova, Comisiei parlamentare pentru cultură, învățământ, știință, tineret, sport și mass-media.

Membru al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova și președinte al acesteia (2013-2017).

Din luna august 2021, este ministrul culturii al Republicii Moldova în Guvernul Gavrilița.

Producțiile cinematografice ale lui Sergiu Prodan se bucură de aprecierea specialiștilor în cadrul festivalurilor internaționale de filme, fiind și premiate: în calitate de regizor, scenarist și producător, a participat cu „Patul lui Procust” la Berlin International Film Festival (2002), Karlovy Vary International Film Festival (2002), Montréal World Film Festival (2002), Festival de Cinéma de la Ville de Québec (2002), Cairo International Film Festival (2002), International Film Festival in Setubal (2002), Braunschweig International Film Festival (2003), Philadelphia International Film Festival (2003), Haifa International Film Festival (2003), Mexico International Film Festival (2008).

Pentru „Copiii măcelarului” (ca producător), la Locarno International Film Festival (1992), i-au fost acordate Premiul pentru cel mai bun scurtmetraj și Premiul Fondului de Distribuție Elvețiană de Film. La Creteil International Film Festival din Franța, a luat Premiul „Canal +” pentru aceeași producție cinematografică.

Premiul pentru cel mai bun film artistic și Premiul special al Scenariștilor și Criticilor de Film i-au fost acordate, în calitate de scenarist, regizor și producător, pentru „Cea mai bună dintre lumi sau o simplă zi de toamnă” la Kiev, la IFF „Molodosti” (2001).

Producția cinematografică „Paula” a obținut Premiul „Kodak” pentru cel mai bun scurtmetraj, la IFF din Costești (2002).

Bibliografie:

Prodan, Sergiu. „Cinematografia și pericolul, supuse aceluiași condiții” : [interviu cu Sergiu Prodan, noul președinte al Uniunii Cineaștilor] / consemnare: Ana Gherciu // Timpul. – 2013. – 18 apr. – P. 6.

Prodan, Sergiu. „Cronograf” de anul acesta ar fi putut să se numească „Pentru că ne pasă” : Interviu cu Sergiu Prodan, președintele juriului Festivalului Internațional de Film Documentar „Cronograf” / interviu de Liliana Popușoi // Timpul. – 2006. – 30 mai. – P. 6.

Prodan, Sergiu. „Despre ce?” : [discuție cu cuplul de regizori Viorica Meșină și Sergiu Prodan] / Meșină, Viorica, Sergiu Prodan ; text: Doina Popa ; fot.: Natalia Mitereva // Altitude. – 2021. – Vara. – P. 22-28.

Prodan, Sergiu. Dumitru Olărescu la 70 de ani / Sergiu Prodan // Literatura și arta. – 2017. – 6 apr. – P. 3.

Prodan, Sergiu. „Patul lui Procust” anunță o nouă etapă în cinematografia moldovenească : [interviu cu Sergiu Prodan și Viorica Meșină, realizatorii filmului] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Flux : ed. de vineri. – 2001. – 4 mai. – P. 6.

Prodan, Sergiu. Pavel Bălan : [documentarist, 75 de ani de la naștere] / Sergiu Prodan // Moldova suverană. – 2013. – 18 iul. – P. 6.

Prodan, Sergiu. „Să faci film în Republica Moldova este un moft sau o nebunie” : [interviu cu Sergiu Prodan, președintele Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova] / consemnare: Victoria Bortă // Ziarul Național. – 2015. – 31 iul. – P. 17.

Prodan, Sergiu. Sergiu Prodan: Dorim să cucerim lumea, nu regiunea : [interviu cu Sergiu Prodan, coregizorul filmului „Patul lui Procust”] / a intervievat Rodica Mahu // Jurnal de Chișinău. – 2001. – 4 mai. – P. 5.

[**Prodan, Sergiu**]. Sergiu Prodan. 49 oforisme / Sergiu Prodan ; concept: Ana Popenco // VIP magazin Moldova. – 2012. – Noiembrie. (Nr 102). – P. 45-46.

Prodan, Sergiu. „Victor Bucătaru a plecat pe o notă curată, înaltă” : [In memoriam Victor Bucătaru, cineast (1948-2013)] / Sergiu Prodan // Jurnal de Chișinău. – 2013. – 16 aug. – P. 18.

Andon, Victor. Post-scriptum la o premieră : [premierea filmului „Patul lui Procust”, coregizor: Sergiu Prodan] / Victor Andon // Capitala. – 2001. – 5 mai. – P. 8.

Cheianu, Constantin. „Patul lui Procust” : ultimul film moldovenesc?... / Constantin Cheianu // Sud-Est Cultural. – 2001. – Nr 3. – P. 67-68.

Prodan Sergiu // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – P. 283.

Ripeanu, Bujor T. Prodan Sergiu : [regizor] // Ripeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici

de film și alte personalități... / Bujor T. Ripeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 475.

Roșca, Denis. Prodan Sergiu // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 466.

Ungureanu, Larisa. „Patul lui Procust” în dimensiune cinematografică / Larisa Ungureanu // Literatura și arta. – 2001. – 24 mai. – P. 6.

Ungureanu, Larisa. Ultimii cavaleri ai Europei : [despre premiera filmului „Patul lui Procust” (regizori: Sergiu Prodan și Viorica Meșină)] / Larisa Ungureanu // Țara. – 2001. – 4 mai. – P. 4.

Андон, Виктор. Драма в стиле ретро : [премьера фильма „Прокустово ложе” (режиссеры фильма: С. Продан, В. Мешина)] / Виктор Андон // Capitala = Столица. – 2001. – 28 apr. – С. 8.

Михайлова, Яна. „Прокустово ложе”. Шесть лет спустя / Яна Михайлова // Время. – 2001. – 27 apr. – С. 6.

Dan C. MIHĂILESCU 1953

Eseist, critic și istoric literar, traducător român.

Născut la 12 decembrie 1953, în București. Este fiul lui Constantin și al Petruței, născută Cristea.

Absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română (Secția română-franceză),

Universitatea din București (1972-1976).

Își începe activitatea profesională ca referent de specialitate, traducător-dactilograf (stagiul obligatoriu în producție), la „ICE Mecano-exportimport”, unde lucrează în 1977-1980, ani pe care îi va declara mai târziu pierduți.

În perioada 1989-2003, a fost cercetător științific la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu”. Secretar de redcție la „Revista de istorie și teorie literară” (1983-1986). Editorul suplimentului „Litere, arte, idei” al ziarului „Cotidianul” (1991-1996 și 2001-2004). A fost consilier pe probleme de comunicare al președintelui Societății Române de Televiziune (1999).

Și-a făcut debutul publicistic în „România literară”, după mai multe prezențe în reviste liceale și studențești (1974). Devine în timp unul dintre cei mai prolifici critici literari, făcând, de-a lungul vieții, sute de cronici la cărțile nou apărute. A fost cronicar literar la revistele „Transilvania” (1984-1989), „22” (1994-2000), „Ziarul de duminică”, supliment al „Ziarului financiar” (2000-2006). Din februarie 2006 până în octombrie 2007, a susținut o rubrică săptămânală, „Lecturi la tavă”, în „Jurnalul național”.

În perioada ianuarie 2000 – ianuarie 2015, timp de 15 ani deplin, a fost realizatorul emisiunii de mare succes „Omul care aduce cartea”, de la Pro TV, timp în care a prezentat circa 3500 de titluri de volume, nu doar de literatură, ficțiune, ci și din toate do-

meniile și pentru toate gusturile, mizând să acopere un areal de lectură cât mai larg tuturor predilecțiilor literare și necesităților publicului cititor. După sistarea emisiunii din grila ProTV, a acceptat propunerea de a realiza o emisiune în format online, intitulată „Cartea de la ora 5”, difuzată pe internet, care să continue demersul televizat început. Proiectul însă durează numai timp de un an, din 2016 până în 2017, criticul declarându-se depășit de publicul din rețele, mult mai solicitant, în opinia sa, decât contingentul de la TV.

A publicat volume de eseuri despre Eminescu, Caragiale, Cioran, Blaga, generația '27, literatura română în post-ceaușism ș.a. A făcut gazetărie aproape 40 de ani, a fost cercetător științific, a condus reviste, a publicat zeci de volume de autor și alte zeci de volume în colaborare. A scris numeroase cărți dedicate marilor subiecte ale culturii române: „Perspective eminesciene”, „Dramaturgia lui Lucian Blaga”, „Întrebările poeziei”. A îngrijit ediții din Cioran și Caragiale, a scris prefețe sau postfețe la autori din toate timpurile, de la Sextil Pușcariu la Sorin Mărculescu, a tradus în limba română din Jean-François Revel, dar și opera dramaturgică în cinci volume a lui Eugen Ionescu (Ionesco). În anii 1994-1998, a colaborat la elaborarea unor ample lucrări de sinteză, cum ar fi „Dicționarul scriitorilor români” sau bibliografia lui Ion Luca Caragiale etc.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din

1990).

Premii: Premiul Uniunii Scriitorilor din România în 1982 (pentru debut) și în 1999 (pentru traducerea integrală a dramaturgiei lui Eugen Ionescu (Ionesco), Premiul UTC (1982), Premiile revistelor „Ateneu” (1976 și 2004), „Lucașfăruș” (1978), „Tribuna” (1980), „Transilvania” (1984), „Flacăra” (2004), premiul Consiliului Național al Audiovizualului pentru emisiunea „Omul care aduce cartea” (2002), Premiul Radio București (2004), Premiul de critică al Asociației Scriitorilor din București (2004). A fost nominalizat la Premiul de critică al Uniunii Teatrale din România (2001), Premiul pentru educație „Dascălul românilor” acordat la Gala „MEDIAFAX 2013”.

Distincții: Medalia „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu” (2000), Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Ofițer, decernat „pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României” (1 decembrie 2000), Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor (2014).

Bibliografie selectivă:

**Mihăilescu, Dan C. Carte de bucăți / Dan C. Mihăilescu. – București : Fundația Pro, 2003. – 150 p.

**Mihăilescu, Dan C. Cărțile care ne-au făcut oameni / Dan C. Mihăilescu. – București : Humanitas, 2010. – 144 p.

**Mihăilescu, Dan C. Despre omul din scrisori / Dan C. Mihăilescu. – București : Humanitas, 2009. – 170 p.

Mihăilescu, Dan C. Dramaturgia lui Lucian Blaga / Dan C. Mihăilescu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1984. – 226 p.

**Mihăilescu, Dan C. Îndreptări de stânga / Dan C. Mihăilescu. – București : Humanitas, 1988. – 255 p.

**Mihăilescu, Dan C. Întrebările poeziei / Dan C. Mihăilescu. – București : Cartea Românească, 1988. – 222 p.

**Mihăilescu, Dan C. Plăceri vinovate și datorii împlinite / Dan C. Mihăilescu. – București : Humanitas, 2018. – 216 p.

**Mihăilescu, Dan C. Podul cu vechituri / Dan C. Mihăilescu. – București : Humanitas, 2019. – 184 p.

**Mihăilescu, Dan C. Scrieri de plăcere / Dan C. Mihăilescu. – București : Fundația Pro, 2004. – 270 p.

**Mihăilescu, Dan C. Stângăcii de dreapta / Dan C. Mihăilescu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1999. – 182 p.

Mihăilescu, Dan C. Din pricina de civilizație târzie a trebuit să ne cenzurăm serios simțul critic : [interviu] / consemnare: Valentina Tăzlăuanu // Tăzlăuanu, Valentina. Schimbarea la față a culturii : interviuri / Valentina Tăzlăuanu. – Chișinău : Arc, 2021. – P. 10-17.

Borbely, Ștefan. Mihăilescu Dan C. / Ștefan Borbely // Dicționarul scriitorilor români : M-Q. – București : Albatros, 2001. – P. 202-204.

Manolescu, Nicolae. Dan C. Mihăilescu // Manolescu, Nicolae. Istoria critică a literaturii române / Nicolae Mihăilescu. – Pitești : Paralela 45, 2008. – P. 1378-1383.

Ana Struță

Eugenia DAVID
1933

Scriitoare, traducătoare, publicistă și redactoare de carte.

S-a născut la 17 decembrie 1933, în satul Fântânița, plasa Drochia, județul Soroca (actualmente, în raionul Drochia), în familia lui Pavel și a Eudochiei Cioinac.

A absolvit Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic Moldovenesc de Stat din Chișinău (1951-1955; actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”). La aceeași instituție de învățământ și-a făcut și aspirantura (doctoratul), specializarea Istoria limbii (1957-1959), alegându-și ca temă de cercetare limbajul „Codicelui voronețean”.

A fost profesoară de limba și literatura moldovenească la Școala Medie din satul Boian, regiunea Cernăuți (1955-1956), redactor și șef de redacție la Editura „Cartea Moldovenească” (1959-1973), șef de secție la revista „Nistru” (1973-1989).

A colaborat cu Studioul „Moldova-Film” în calitate de traducător de scenarii pentru dublarea producțiilor cinematografice („Momâia”, „Nici n-ați visat”, „A opta minune a lumii”, „Vitea Gluşakov – prietenul apașilor” etc.).

Prima sa traducere, o carte de proză a unui autor indian, editată în 1980, a fost apreciată de specialiști ca fiind o lucrare foarte reușită. Ulterior, pe parcursul a mai bine de trei decenii, le-a oferit cititorilor circa 30 de volume de proză din literaturile rusă, americană, engleză, bielorusă, ale popoarelor baltice, ale unor popoare din Asia etc.

A fost consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova (1989-1991), redactând și pregătind pentru tipar lucrările scriitorilor Ion C. Ciobanu, Vladimir Beșleagă, Aureliu Busuioc, Lidia Istrati, Vera Malev, Mihail Gh. Cibotaru, Gheorghe Malarciuc, Raisa Lungu-Ploaie, Gheorghe Madan, Ana Lupan, Alexei Marinat, Ariadna Șalari, Viorel Mihail, Vasile Gârneț ș.a. A deținut funcția de consilier la Departamentul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1997-1998).

A tradus romane și povestiri din literatura rusă și cea universală, inclusiv cărți pentru copii. În 2003, a editat volumul de miniaturi, dialoguri și traduceri „Viața ca o iluzie”. Publică portrete literare în revista „Săptămîna”.

Este membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (din 1967) și Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1981).

Deținătoare a titlului onorific „Lucrător Emerit al Culturii” (1989) și a Ordinului „Gloria Muncii” (2001).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 288-289; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 307-308.

Bibliografie selectivă:

David, Eugenia. Viața ca o iluzie : Creionări, dialoguri, traduceri / Eugenia David. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Lumina, 2013. – 220 p.

Rec.: Șmundeac, Tamara. A rămas falnic și frumos... // Săptămîna. – 2015. – 27 febr. – P. 8.

Legende și adevăruri despre natură / select. și adapt. de Eugenia David. – Chișinău : Lumina, 2018. – 286 p.

David, Eugenia. Clipe de visare : [despre creația Anei Lupan (1922-1998)] / Eugenia David // Săptămîna. – 2022. – 28 oct. – P. 6.

David, Eugenia. Magistrul cărturar și pioșii săi ucenici : In memoriam Alexandru Cosmescu, 95 de ani de la naștere / Eugenia David // Săptămîna. – 2017. – 16 iun. – P. 8.

Ciobanu, Raisa. Prieten drag... : [Eugenia David la 80 de ani] / Raisa Ciobanu // Literatura și arta. – 2013 – 12 dec. – P. 5.

Mihail, Viorel. Eugenia David : La o aniversare / Viorel Mihail // Săptămîna. – 2013. – 20 dec. – P. 7.

Movilă, Boris. David Eugenia / Boris Movilă // Femei din Moldova : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 94-95.

Zbârciog, Vlad. David Eugenia / Vlad Zbârciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia / Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu”. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 204-205.

Ana Struță

Igor VIERU
1923-1988

Pictor și grafician, scenograf, Artist Plastic al Popoului. Aparține generației de mijloc a pictorilor moldoveni, care au pus bazele unor tendințe noi, moderne în pictura moldovenească.

Este considerat, alături de Mihail Grecu și Valentina Rusu-Ciobanu, unul dintre fondatorii școlii de pictură a Moldovei, din a doua parte a veacului XX.

S-a născut la 23 decembrie 1923, la Cernoleuca, Regatul României (azi, raionul Dondușeni). A decedat la 24 mai 1988, la Chișinău, fiind înmormântat în satul său de baștină.

După absolvirea școlii primare din localitatea natală (1930), și-a continuat studiile la Gimnaziul din satul vecin, Climăuți (1934). Ulterior, a urmat studiile la Liceul „Ion C. Brătianu” din Pitești (actualmente, Colegiul Național „Ion C. Brătianu”), unde a obținut performanțe, făcând câte două clase într-un an (1942-1944).

Din 1944, a revenit la baștină și a lucrat învățător la Horodiște. Încă de pe atunci, Vieru se manifesta ca un entuziast și pasionat educator al gustului estetic la elevi. Făcea primii pași spre

creația sa artistică, executând o galerie de picturi mici pe sticlă, asemenea diapozitivelor. Acestea reprezentau imagini cu tematică variată, care ilustrau lecțiile petrecute la școală și contribuiau la dezvoltarea imaginației și gustului copiilor. Dorința de a deveni plastician l-a făcut însă să abandoneze meseria de învățător.

Pentru întregirea studiilor în artă, în 1946, s-a înscris direct în anul III la Școala de Arte Plastice din Chișinău, la specialitatea Pictură. După absolvire, a devenit profesor de desen la Școala Pedagogică din Călărași (1949), iar după doi ani, a revenit la Cernoleuca, unde a predat limba franceză (1951).

În 1957, a revenit la Chișinău, unde a activat în calitate de redactor artistic la revista „Chipăruș” (1957-1959), după care a fost numit director al Muzeului de Arte Plastice din Chișinău (1960-1961; azi, Muzeul Național de Artă al Moldovei), iar apoi, expert al Comisiei de atestare a lucrărilor de artă pentru expozițiile din cadrul Ministerului Culturii al RSSM (1968).

Și-a împărtășit cunoștințele în ale compoziției și culorilor elevilor de la Școala de Arte Plastice „Iliia E. Repin” (azi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) și a pregătit o promoție de absolvenți ai Școlii Medii Republicane de Arte Plastice din Chișinău (azi, Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”).

A debutat ca artist plastic în 1953 cu pânza „Ion Creangă ascultând poveștile

lui moș Bodrângă”, expusă la o expoziție republicană. Datorită acestui tablou, a devenit, peste patru ani, membru al Ununii Artiștilor Plastici din URSS. Ulterior, a creat zeci de lucrări inspirate de realitățile satului moldovenesc și împrejurimilor lui, munca de fiecare zi a țăranelui, universul tainic al vieții rurale cu bucuriile, zbulciul și grijile cotidiene.

Opera sa însumează numeroase picturi și culegeri de carte. Igor Vieru aparține generației de pictori moldoveni care s-a impus, grație lucrărilor, cu subiecte rustice. Cele mai semnificative dintre acestea: „Casa bătrânească” (1945), „Autoportret” (1946), „Căprița albă” (1947), „Voinicul. Portretul fiului” (1947), „Cuptoraș” (1948), „Peisaj cu cărăruie” (1948), „Peisaj cu fântână” (1948), „Interior” (1949), „Case țărănești” (1950), „Margine de sat” (1952), „Mal de râu” (1952), „Peisaj cu căpițe de fân” (1954), „Toamnă târzie” (1954), „Peisaj în seară” (1957), „Iarna” (1959), „Serbare la Cernoleuca” (1968), „Vremea logodnelor” (1970), „Semănatul de toamnă” (1972), „La împărțirea pământului” (1957), „Griji de primăvară” (1976), „Meșterul Manole” (1982) ș.a.

S-a impus și printr-o serie de triptice: „Ctitorii satului” (gravuri în linoleum, 1966), „Fericirea lui Ion” (1967), „Balada despre pământ” (1970) ș.a.

Este cunoscut și ca portretist, ilustrator de cărți, scenograf și redactor artistic.

Ca grafician, s-a lansat

grație colaborării la revista „Chipăruș” (1957). A ilustrat cărți ale scriitorilor: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Vasile Alecsandri, Grigore Vieru ș.a. A colaborat activ cu editurile chișinăuene. În genul portretistic, a debutat cu portretul fiului său „Voinicul” (1947), urmând „Bunica cosând”, „Portretul soției”, „Mama”. A mai pictat portretele lui Ion Creangă, Dimitrie Cantemir, Vasile Coroban ș.a.

A practicat și scenografia. Este autorul decorului la spectacolul „Noaptea priveghetorilor” (1969), de V. Ejev, în regia lui Veniamin Apostol, la Teatrul Academic de Stat „A. S. Pușkin” din Chișinău (azi, Teatrul Național „Mihai Eminescu”).

A participat la toate expozițiile republicane din perioada vieții sale de creator de arte plastice, precum și la importante evenimente unionale și de peste hotare. Prima expoziție personală a plasticianului a fost organizată în satul natal (1966). Au urmat și expozițiile naționale și internaționale, la care a participat, ultima fiind în 1988, la care nu a reușit să ajungă.

Creația sa a fost apreciată atât în țară, cât și peste hotare: în România, Franța, Germania, Austria, Canada, Belgia, China, Spania ș.a. Lucrările sale fac parte din patrimoniul național al Republicii Moldova și întregesc colecțiile Muzeului Național de Artă al Moldovei, Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău ș.a., precum și colecții private.

În casa unde s-a născut artistul, din satul Cernoleuca, raionul Dondușeni, a fost inaugurată Casa-Muzeu „Igor Vieru”. În localitatea respectivă, funcționează și o școală de arte plastice.

Pentru înveșnicirea creației artistului, Liceul Academic de Arte Plastice și o stradă din Chișinău îi poartă numele.

Pentru activitate prodi-gioasă, a fost răsplătit cu distincții de stat și titluri onorifice: „Maestru Emerit în Artă” (1963), „Artist Plastic al Poporului” (1983), Medalia „Mihai Eminescu ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2003”. – Chișinău, 2003. – P. 293-294.

Bibliografie selectivă:

Creangă, Ion. Capra cu trei iezi / Ion Creangă; il.: Igor Vieru; cop.: Vitalie Coroban. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2015. – 32 p. : il.

Creangă, Ion. Povești / Ion Creangă; il.: Igor Vieru. – Chișinău : Cartier, 2008. – 124 p. : il.

Echim, Ion. Notițe în oglindă / Ion Echim; il.: Igor Vieru. – Chișinău : Editura pentru Literatură și Artă, 2018. – 120 p. : il.

Eminescu, Mihai. Călin : (file din poveste) / Mihai Eminescu; il.: Igor Vieru. – Chișinău : Cartier, 2016. – 32 p. : il.

Eminescu, Mihai. Povestea codrului / Mihai Eminescu; il.: Igor Vieru. – Chișinău : Cartier, 2015. – 32 p. : il.

Guțuleac, Vasile. Pe strada noastră și ninge iar cu amintiri : [Poezii] / Vasile Guțuleac; il.: Igor Vieru, Vasile Cojocaru, Ștefan Zaporojan. – Bălți : [S. n.], 2016 (Tipografia din Bălți). – 94 p.

Marin, Mariana. Limba și literatura română : Manual pentru clasa a 2-a / Mariana Marin, Daniela State, Tatiana Niculcea; il.: Igor Vieru. – Chișinău : Cartier, 2019. – 160 p. : il.

Vangheli, Spiridon. Băiețelul din Coliba Albastră / Spiridon Vangheli; resp. de ed.: Rodica Conțu-Vangheli; design: Vitaliu Pogolșa; il.: Igor Vieru [et al.]. – Chișinău : Guguță, 2022. – 96 p. : il., portr.

Vieru, Grigore. Mama / Grigore Vieru; il.: Igor Vieru; coord.: Lică Saiciuc. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2015. – 32 p.

Vieru, Grigore. Tu m-ai strigat, fiule? : Antologie / Grigore Vieru; selecția și concepția cărții: Spiridon Vangheli; il.: Igor Vieru. – Chișinău : Guguță, 2013. – 128 p. : il.

Beșleagă, Vladimir. Trei zile cu Igor Vieru : Interviu text, fonogramă; Nuvele, confesiuni / Vladimir Beșleagă. – Chișinău : Epigraf, 2020. – 56 p.

Brigalda-Barbas, Eleonora. Igor Vieru / Eleonora Brigalda-Barbas; trad. în engl.: Iulian Robu. – Chișinău : ARC, 2006. – 96 p.

Igor Vieru : Biobibliografie / alcăt.: Svetlana Miron. – Chișinău : Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2003. – 120 p.

Vieru, Roland. Igor Vieru : Album / Roland Vieru. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 328 p.

Bogatu, Iulian. Valorificarea creației lui Igor Vieru prin prisma interdisciplinarității / Iulian Bogatu // Univers pedagogic pro. – 2022. – 3 febr. – P. 5.

Borzin, Aurelia. Artistul care a creat o școală : [plasticianul Igor Vieru] / Aurelia Borzin // Ziarul Național. – 2013. – 13 dec. – P. 19.

Bulat, Vladimir. Igor Vieru // Bulat, Vladimir. An anthology of moldavian painting = O antologie a picturii moldovenești : 1939-2015 / Vladimir Bulat. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 37-50.

Colesnic, Iurie. Un imn sincerității : [pictorul Igor Vieru (1923-1988)] / Iurie Colesnic // Florile dalbe. – 2013. – 26 sept. – P. 7.

Grosu, Lidia. Pictorul Igor Vieru – un mesager al naționalului : [expoziția de lucrări

ale pictorului Igor Vieru, organizată la BNRM în cadrul Cenaclului „Ideal”] / Lidia Grosu // Literatura și arta. – 2014. – 13 mar. – P. 1.

Guțu, Aurel. Igor Vieru – o parte a eternității / Aurel Guțu // „a” Mic. – 2013. – Nr 12. – P. 14.

Nechit, Irina. Pictorul Igor Vieru, omagiat la Muzeul Național de Literatură / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 18 iun. – P. 12.

Roșca, Denis. Vieru Igor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 609-610.

Stăvilă, Tudor. Cernoleuca lui Igor Vieru – un simbol al independenței și libertății creației / Tudor Stăvilă // Moldova. – 2021. – Iul./Aug. – P. 114-132.

Țărălungă, Ecaterina. Vieru Igor // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 816.

Vieru, Maria. Amintiri din Horodiște : [confesiunile doamnei Maria Vieru, soția marelui pictor Igor Vieru] / Maria Vieru // Literatura și arta. – 2014. – 5 iun. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Anastasia ȘTEFÎRȚĂ
1943

Biologă, cercetătoare în domeniul fiziologiei plantelor, doctor habilitat în științe biologice.

S-a născut la 23 decembrie

1943, în satul Fântâna Albă, județul Soroca (azi, raionul Edineț).

A absolvit Facultatea de Biologie și Chimie din cadrul Institutului Pedagogic din Tiraspol (1960-1965; azi, Universitatea de Stat din Tiraspol, cu sediul la Chișinău). În anii 1972-1975, a urmat studii doctorale la Institutul de Fiziologie a Plantelor al Academiei de Științe a Moldovei, cu susținerea tezei de doctor în științe biologice. În 1992, a susținut și teza de doctor habilitat în același domeniu.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de asistent, apoi de lector superior, la Catedra de fiziologie a plantelor a Institutului Pedagogic din Tiraspol (1965-1972). Din 1974, pe parcursul a 32 de ani, toată munca de cercetare a desfășurat-o doar în cadrul Institutului de Fiziologie a Plantelor al AȘM, reorganizat în mai multe rânduri. A parcurs toate etapele ierarhice: de la cercetător științific până la cercetător științific principal, profesor cercetător și șef de laborator (1974-2006).

În perioada 2006-2010, a activat în calitate de cercetător științific principal și conducător al grupului „Adaptogeneza” al Laboratorului „Nutriția minerală și regimul hidric al plantelor”. Ulterior, a devenit șef al acestuia (2010-2020), cercetător științific principal în Laboratorul „Chimia coordinativă”, consultant științific în Laboratorul „Fitopatologie și biotehnologie” al aceluiași institut (2020-prezent).

În atenția cercetărilor savantei s-a aflat problematica

regimului hidric al plantelor. Ne referim, totodată, la domeniile abordate: fiziologia și biochimia plantelor, substanțele fiziologic active, compușii coordinativi biologici activi, sistemele enzimatic și non-enzimatic de protecție antioxidantă, rezistența plantelor la condiții nefavorabile, metode de diagnosticare și optimizare a rezistenței și productivității plantelor de cultură ș.a.

Și-a aprofundat ulterior studiile în direcția evaluării mecanismelor autoreglării apei la plantele pomicole, ce determină capacitatea lor de a suporta stresul hidric la schimbarea în diapazon extremal a umidității solului, prin care au fost demonstrate relațiile interactive și reciproc condiționate a modificărilor parametrilor homeostazei, proceselor metabolice și de structură.

Problemele stringente abordate au determinat orientarea cercetărilor spre studierea impactului factorilor stresogeni și reglarea regimului hidric al plantelor de cultură. În baza particularităților de modificare a proceselor fiziologice asupra organismelor vegetale sub acțiunea condițiilor nefavorabile de mediu, a elucidat principiile științifice și test-criteriile integrale, corelate cu toleranța plantelor la desecare, răcire, arșiță, precum și la acțiunea complexă a acestora. Astfel, a elaborat metode noi de determinare a rezistenței plantelor la secetă și la factorii nefavorabili de proveniență climatică.

Datorită pregătirii profesionale excelente, insistenței, muncii asidue de zi cu zi, vo-

cației de cercetător, abordării profunde și originale a problemelor studiate, doamna profesoară a obținut importante realizări, de rezonanță apreciabilă pentru știință și practică. În colaborare cu savanți din alte domenii, desfășoară cercetări ample privind efectele turgorogen, antistres și antitranspirant ale unei mari serii de compuși coordinativi, sintetizați la Catedra de chimie anorganică și analitică a Universității din Tver, Rusia, precum și ale unui șir de clasteri trinucleari, sintetizați în Laboratorul de chimie bioanorganică al Institutului de Chimie al AȘM. Studiile în această direcție continuă prin colaborare cu Laboratorul „Chimia compușilor coordinativi” al aceluiași institut.

În calitate de conducător științific, a realizat mai multe proiecte, între care: „Studiu experimental al particularităților funcționale și morfogenetice ale unor plante de cultură în condiții de secetă moderată, în vederea inducerii toleranței, temperaturii impactului și stabilizării productivității” (2004-2006); „Elaborarea tehnologiei de utilizare a SFA [Me(Ga-H)], [Fe₃ 3+O], [Fe₂ 3+Co₂+O] în combinație cu polimeri hidrosolubili, complementară tehnologiei de cultivare a plantelor (castraveți, tomate, fasole, Zea mays L.), în vederea minimizării impactului secetei” din cadrul Programului de Stat „Principii și procedee tehnologice de diminuare a consecințelor calamităților naturale (secetă, înghețuri etc.) asupra plantelor de cultură” (2004-

2008); „Studiul capacității de coordonare și integrare a funcțiilor în interconexiunea rădăcină - tulpină - frunze a unor plante de cultură în diferite condiții hidrotermice, nutriție minerală și salinizare” (2010-2014) ș.a.

Autoare a peste 346 de lucrări, inclusiv 15 monografii, peste 140 de articole în reviste de prestigiu și 90 de prezentări la forumuri de specialitate din republică și de peste hotare, broșuri și culegeri de lucrări de laborator privind fiziologia plantelor.

A participat activ la pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare în acest domeniu. Sub conducerea Domniei Sale, au fost elaborate și susținute patru teze de doctor în științe biologice. Deține 36 de brevete de invenție în domeniul fiziologiei plantelor. Pentru elaborările sale științifico-aplicative a fost decorată în cadrul saloanelor internaționale de invenții cu 12 medalii de aur, opt medalii de argint, medalii de bronz, Marele Premiu al Agenției de Stat pentru Proprietate Intelectuală (AGEPI) ș.a.

Implicarea în viața socială a savantei se confirmă și prin activitățile în calitate de membră a Consiliului Director al Societății de Fiziologie și Biochimie a Plantelor, secretar științific al Consiliului științific specializat, la specialitatea Fiziologie vegetală, membră a Consiliului științific al Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor și Comisiei de experți în biologie a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, secretar științific al

Comisiei de experți în științe biologice și medicale a Comisiei Superioare de Atestare, secretar responsabil al compartimentului „Fiziologia și biochimia plantelor” al Buletinului AȘM, Seria Științele vieții, membră a seminarului științific de profil ș.a.

Pentru activitate prodigioasă, i-au fost acordate premii, diplome și medalii, între care: Premiul III al Prezidiului AȘ a RSSM (1981); Marele Premiu în cadrul Salonului Internațional pentru Tineret „Invenția-Creativitate - Inovare”, ediția a III-a (1997); Diploma de recunoștință a AȘM, Medalia de Argint, gradul II „Pentru merite în știință”; Premiul AGEPI și diploma de gradul I la Expoziția Internațională Specializată „INFOINVENT-99”; Premiul I și Diploma „Inventa” în cadrul Salonului Internațional de Noutăți Tehnice „Inventa-99”; Medalia de Aur a Organizației Mondiale pentru Proprietate Intelectuală (OMPI) pentru ciclul de invenții: „Metode de sporire a rezistenței plantelor la condiții neprielnice de mediu”, 2004; Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator” (2004); Medalia „Invenția”, București, 2005; Diploma de excelență cu Medalia „Invenția 2006”, Iași, România; Medalia AȘM „Dimitrie Cantemir” (2013); Medalia de Argint a AȘM „Meritul Științific”; Medalia jubiliară a AȘM „60 ani de la fondarea primelor institute academice din Republica Moldova” ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 311-312.

Bibliografie selectivă:

Fiziologia stresului, adaptării și rezistenței la secetă a plantelor de cultură / A. Ștefîrță, L. Brînză, V. Vrabie [et al.]. – Chișinău : AȘM, 2017. – 372 p.

Identificarea implicării statusului apei în formarea stres-memoriei la plantele expuse repetat la stresul cauzat de secetă / A. Ștefîrță, L. Brînză, Ig. Leahu [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2017. – Nr 1 (331). – P. 48-59.

Implicarea apei și speciilor reactive de oxigen în senescența frunzelor plantelor / A. Ștefîrță, L. Brînză, M. Melenciuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2016. – Nr 2. – P. 28-40.

Modificări fiziologice asociate cu senescența naturală la plantele de porumb / A. Ștefîrță, M. Melenciuc, N. Aluchi [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2015. – Nr 1. – P. 76-85.

Principii științifice și criterii de testare și selectare a agenților de inducere a cros-toleranței plantelor / A. Ștefîrță, L. Brînză, N. Aluchi [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2019. – Nr 2 (338). – P. 74-85.

Ștefîrță, Anastasia. Compuși coordinațivi și compoziții cu proprietăți utile pentru biotehnologii agricole / Anastasia Ștefîrță, Ion Bulhac, Eduard Coropceanu // Studia Universitatis Moldaviae. – 2015. – Nr 1 (81). – P. 193-209.

Ștefîrță, Anastasia. Efectul preparatului complex „tiouree + compozit” asupra performanțelor biologice ale plantelor în condiții de secetă / Anastasia Ștefîrță, Ion Bulhac, Eduard Coropceanu // Conferința Științifico-Practică „Instruire

prin cercetare pentru o societate prosperă”, consacrată jubileului de 90 de ani ai Facultății Biologie și Chimie, 21-22 martie 2020, Chișinău. Vol. 1 : Biologie. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 210-220.

Ștefîrță, Anastasia. Răspunsul specific și nespecific al plantelor la acțiunea stresului hidric și termic: relațiile interactive dintre status-ul apei și protecția antioxidantă / Anastasia Ștefîrță, Ig. Leahu, S. Toma // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2015. – Nr 1. – P. 29-46.

Botnari, Vasile. Destinul Doamnei profesoare Anastasia Ștefîrță guvernat de tainele lumii vegetale / Vasile Botnari // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2013. – Nr 3 (321). – P. 178-180.

Ștefîrță Anastasia // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 1. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P.137-138.

Ștefîrță Anastasia // Laureați ai Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intellectuale / actualizare: Rodica Crișanovschi, Margareta Petrache ; Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova. – Chișinău : AGEPI, 2017. – P. 60-61.

Maria S. Ciobanu

Alexe RĂU 1953-2015

Bibliolog, poet, eseist și filosof al culturii, doctor în filosofie, Om Emerit.

S-a născut la 23 decembrie 1953 în comuna Larga, raionul Briceni. A decedat la 8 aprilie 2015 la Chișinău, fiind înmormântat în satul său de baștină.

În 1975 a absolvit Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Chișinău. A activat un an lector universitar la aceeași facultate. În 2010 a susținut teza de doctor în filosofie cu titlul „Scrisul ca expresie a conștiinței și cale de cunoaștere a ființării”.

Începând cu 1976, se încadrează în structurile Bibliotecii Naționale, deținând pe parcurs mai multe funcții atât în cadrul Bibliotecii Naționale, cât și la Ministerul Culturii, în 1992 fiind numit în funcția de director general al Bibliotecii Naționale.

Inițiază și contribuie la desfășurarea, în condițiile interdicțiilor puse de regimul comunist, a Festivalului de carte și poezie „Eminesciana” (1985-1986), fiind și unul dintre fondatorii anuarului „Patrimoniul: Almanahul bibliofililor din Moldova (1977-1981). A stat la începuturile „Calendarului bibliotecaru-

lui” (din 2000 – „Calendar Național”). Elaborează cu o echipă de experți Programul Național de reformare a bibliotecilor din republică, de depozitare și orientare a acestor importante instituții spre valorile naționale perene și modelul strategic al sistemului național de biblioteci, elaborează concepția și inițiază înființarea Consiliului Biblioteconomic Național și a Școlii de Biblioteconomie din Moldova.

Inițiator al Salonului Național de Carte, inițiator și organizator al simpozioanelor „Anul Bibliologic” și „Valori Bibliofile” (1992). Lui Alexe Rău îi revine elaborarea Programului Național „Memoria Moldovei” (1996), înființarea Ateneului „Moldova” (1992), a Clubului Biblioteconomiștilor din Moldova (1993), editarea colecției de monografii și eseuri intitulată „Clio și Biblon” etc.

A elaborat concepția nouă, europeană a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care se implementează în cadrul reformei principale a acestei instituții demarată în 1992, odată cu instalarea sa în postul de director general.

Fondator și redactor-șef al primei reviste de specialitate din Basarabia – „Magazin bibliologic” (1993).

Este autorul unor proiecte de anvergură în biblioteconomia Moldovei: SIBIMOL (Sistemul Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Republica Moldova, 2013), Biblioteca Națională Digitală (2010), Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova (2010).

Ca scriitor care practică toate genurile literare,

publică volumele de versuri: „Spune ceva” (Editura „Știința”, 1993), „Uniluconul” (Editura Uniunii Scriitorilor, 1997), „Nuca lui Nevermore” (Editura „Augusta”, 1999); în calitate de cercetător bibliolog, tipărește cărțile de eseuri: „Există și un Dumnezeu al bibliologiei” (Editura „Museum”, 2001), „Jurnal parizian” (Editura „Ulysse”, 2001), „Ochiul din oglinda paginii” (2002), „Pe noi nouă adu-ne” (Editura „Prut Internațional”, 2003), „Magister dixit” (Editura „Museum”, 2004), „Absența e mai mare ca prezența” (Editura „Museum”, 2006), „Un fir de plumb atârnat de un lucru fragil și înaripat” (Editura „Museum”, 2007), „Dialoguri” (Editura „Museum”, 2011), „La verbvedere: eseuri” (Editura „Ulysse”, 2012), „101 poeme” (Editura „Biodova”, 2012), „Podul Mirabeau (poeme)” (Editura „Lumina”, 2013), „Scherzo pentru regele Franței” (Editura „TupoMoldova”, 2014).

Este autorul a peste 820 de studii, articole, eseuri publicate în culegeri și ediții periodice de specialitate din Moldova, România, Rusia, Iugoslavia, SUA, Austria, Franța, Serbia, Canada, Belarus, Ucraina, țări în care a prezentat comunicări la conferințe, simpozioane, seminare, colocvii de specialitate.

A fost redactor-șef al „Gazetei bibliotecarului” și îngrijitorul mai multor volume de carte, unele deosebit de importante pentru Republica Moldova.

A fost protagonistul rubricii „Univers filosofic” a emi-

siunii „Cultura azi” la TV Moldova 1.

A fost apreciat la nivel național și internațional, fiind distins cu Medalia „Meritul Civic” (1996), Medalia Uniunii Europene „Lider al comunității europene” și Diploma „Manager al sec. XXI (Bruxelles, 2002), Medalia „Mihai Eminescu” (2002), Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor (România, 2002), Ordinul de Onoare (2007), titlul onorific „Om Emerit” (2012) ș.a.

În perioada directoratului său, în anul 2012, Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) a fost decorată cu Ordinul Republicii în semn de „înaltă apreciere a meritelor deosebite în dezvoltarea sistemului național de biblioteci și pentru contribuție la salvagardarea patrimoniului național documentar”.

Post-mortem au apărut cărțile scrise de el și despre el: „Sângele și apa (Legenda mărtișoarelor)” (Fundatia „Draghiștea”, 2015), „Din manuscrisele lui Alexe Rău” (Tipografia „Foxtrot”, 2016), „Eglogi pariziene” (2015), „Alexe Rău, Omul oglinzii polivalente” (BNRM, 2015); „Ontologia scrisului” (BNRM, 2016), „Cărturarul și filosoful Alexe Rău între Clio și Biblon: In memoriam Alexe Rău: Bibliolog, poet, eseist, dramaturg, filosof al culturii” (2018), „Sonata sufletului” (2019).

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1995) și al Uniunii Scriitorilor din România (2010).

Din 2015, Liga Bibliotecarilor din Republica Mol-

dova și Sala de conferințe a BNRM, iar din 2021, și Biblioteca Publică Raională Briceni îi poartă numele.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 427-431; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 233-235.

Bibliografie selectivă:

Rău, Alexe. Sonata sufletului / Alexe Rău ; ediție îngrijită de Raisa Mahu ; red.: Ștefan Rău ; coperta: Dragoș Popa Miu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 92 p. : il.

Rău, Alexei. Comorile din strada August : (BNRM la 175 ani) : [articol preluat din „Gazeta bibliotecarului”, 2007, iulie/august (nr. 7/8)] / Alexei Rău // Magazin bibliologic. – 2022. – Nr 3. – P. 30-31.

Cărturarul și filosoful Alexe Rău între Clio și Biblon : In memoriam Alexe Rău : Bibliolog, poet, eseist, dramaturg, filosof al culturii / AO Societatea Științifică de Bibliofilie și Ex-libris „Paul Mihail” din Moldova ; ed. îngrijită de Raisa Mahu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 136 p.

Barbei, Svetlana. Date concludente despre istoria de ieri și de azi a Bibliotecii Naționale : [cu referire la Alexe Rău – manager de calitate, bibliolog, poet și filosof al culturii] / Svetlana Barbei, Angela Drăgănel // Magazin bibliologic. – 2022. – Nr 3. – P. 19-29.

Biblioteca cu numele „Alexe Rău” : [Biblioteca Publică Raională Briceni poartă numele fostului director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, Alexe Rău, originar din satul Larga] // Univers pedagogic pro. – 2021. – 6 mai. – P. 8.

Calabadău, Sava. Sprijin, mângâiere și îndemn : [cu referire la Alexe Rău (1953-2015) și Lidia Kulikovski] / Sava Ca-

labadău // Cahulul literar și artistic. – 2021. – Nr 8 (12). – P. 26-35.

Cimpoi, Mihai. Larga în larg(o)ul istoriei (Mica istorie din Marea istorie) : [cu referire la Ion Țăbuleac, Ilie Motrescu, Anatol Dumitraș, Alexe Rău, Arsenie Pauliuc, Victor Pauliuc, Marcela Gafton, Ion Varta, Serafim Urechean] / Mihai Cimpoi // Natura. – 2020. – Iul. (Nr 7). – P. 9.

Ciocanu, Anatol. Rău Alexe / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 445-446.

Matvei, Valeria. Bibliolog și filosof prin vocație : [despre Alexe Rău (1953-2015)] / Valeria Matvei, Dumitru Păsat // Univers pedagogic pro. – 2018. – 27 dec. – P. 6.

Prus, Elena. Alexe Rău sau intertextualitatea ca creare a predecesorilor / Elena Prus // Axis Libri. – 2016. – Dec. (Nr 33). – P. 76-79 ; Colocviul „Filologia modernă : Realizări și perspective în context european”. Ediția a 10-a, 20 octombrie 2016, Chișinău. – Chișinău : Institutul de Filologie, 2017. – P. 149-155 ; Enkómion pentru edificiile filologice ale Elenei Prus. – Chișinău : ULIM, 2019. – P. 53-58.

Roșca, Denis. Rău Alexe // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 475.

Țarălungă, Ecaterina. Rău Alexe // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – Chișinău : Litera, 2011. – P. 670-671.

**Igor CIORNEI
1923-2010**

Violoncelist, dirijor și profesor.

S-a născut la 25 decembrie 1923, la Cimișlia, județul Tighina. A decedat la 24 iulie 2010, la Bacău, România.

S-a dedicat de tânăr muzicii clasice, slujind-o cu credința și devotament de-a lungul anilor și acompaniind mari soliști ai scenei. În anii 1937-1945, și-a făcut studiile muzicale la Liceul Militar de Muzică din București. Și-a continuat studiile la Academia de Muzică și Artă Dramatică „George Enescu” din Iași (1945-1949; azi, Universitatea Națională de Arte „George Enescu”), unde i-a avut profesori pe: Antonin Ciolan (Dirijat), Alexandru Garabet (Vioară), Constantin Constantinescu (Teorie-solfegiu), Constantin Georgescu (Armonie), George Pascu (Istoria muzicii).

După absolvirea conservatorului, și-a început cariera de dirijor la pupitrul Orchestrei Teatrului Național „Vasile Alecsandri” (1948-1959), după care a muncit ca instrumentist și dirijor în Orchestra Filarmonicii „Moldova” din Iași (1954-1959).

A desfășurat și o carieră pedagogică, în calitate de pro-

fesor de vioară la Liceul de Muzică din Iași (1955-1959) și, ulterior, la Liceul de Muzică din Bacău (1959-1973).

În 1959, s-a stabilit la Bacău, obținând, în urma unui concurs, postul de dirijor permanent al Filarmonicii de Stat „Mihail Jora”. Aici a condus un colectiv alături de care a abordat un repertoriu complex din muzica universală și românească până în 1983. A lucrat asupra partiturilor, elaborând versiuni precise și de excepție pe scena simfonicele băcăuan, în integralele simfoniilor de Beethoven, Ceikovski, Brahms, dar și nenumăratelor audiții absolute.

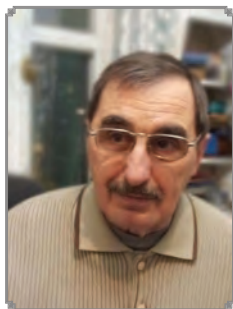
Sub bagheta sa, au concertat nume de referință cum sunt: pianistii Corneliu Gheorghiu, Maria Fotino, Dan Grigore; violoniștii Ion Voicu, Ștefan Ruha, Daniel Podlovschi; interpreții de operă Petre Ștefănescu Goangă, Zenaïda Pally, Dan Iordăchescu, Elena Cernei, Arta Florescu ș.a.

După pensionare (1984), nu a mai urcat la pupitrul Filarmonicii de Stat „Mihail Jora” din Bacău. În semn de apreciere și recunoaștere a valorii sale, în 1998, i-a fost acordat titlul de Cetățean de Onoare al Bacăului.

Buzilă, Serafim. Ciornei Igor // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova : Lexicon enciclopedic : 1460-1960 / Serafim Buzilă. – Chișinău : ARC, 1996. – P. 120-121.

Popescu, Mariana. Igor Ciornei // Popescu, Mariana. Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 137-138.

Maria S. Ciobanu

Alexei COLÎBNEAC
1943

Artist plastic, profesor universitar, Maestru în Artă.

S-a născut la 25 decembrie 1943, în satul Drepcăuți, județul Hotin (actualmente, în raionul Briceni).

A absolvit Școala Medie Incompletă din Lipcani, după care a urmat Școala Medie-Internat Republicană de Arte Plastice „I. E. Repin” din Chișinău (1957-1962; în prezent, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Pământădeală”), fiind unul dintre discipolii lui Aurel David. Și-a continuat studiile la Institutul de Pictură, Sculptură și Arhitectură „Ilia Repin” din Leningrad (azi, Sankt Petersburg), Secția de grafică, atelierul lui A. Pahomov (1962-1971).

Își începe activitatea de profesor la Școala Medie Republicană de Arte Plastice din Chișinău (1971-1976; actualmente, Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”), apoi, timp de cinci ani, a fost secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1976-1982). Din 1985, revine la preocupările sale pedagogice, fiind angajat ca profesor la Facultatea de Arte Plastice a Institutului de Stat al Artelor (actualmente –

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP), în calitate de conferențiar, apoi, de profesor universitar, în perioada 1990-1998 fiind decan al Facultății de Arte Plastice, șef al Catedrei de grafică de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (2000-2012). A fost șef al Direcției Patrimoniu și Restaurare din cadrul Ministerului Culturii al Republicii Moldova (1999-2001), iar în perioada 1997-2001, a deținut funcția de prim-vice-ministru al culturii.

Alexei Colîbneac activează în următoarele domenii: grafică de carte, grafică unicat, pictură de șevalet și artă monumentală. A realizat grafică de carte pentru volumele lui Vasile Alecsandri, Ion Creangă, Spiridon Vangheli, Nicolae Dabija, Ion Druță etc. A creat și o serie de portrete ale unor maștri ai condeiului: Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Vasile Alecsandri ș.a.

A avut numeroase expoziții personale atât în țară, dar și peste hotare: Leningrad (Sankt Petersburg), Rusia (1970); Banská Bystrica, Slovacia (1973); Varna, Bulgaria (1975); Volos, Grecia (1981); Chișinău, Tighina; Grenoble, Franța (1983); Nicosia, Cipru (1986); Chișinău (1993); Tâbor, Cehia (1996); Beijing, China (1997) ș.a.

Expoziții de grup: Moscova, Leningrad, Minsk, Țelinograd, Alma-Ata – URSS (1971-1982); Varna, Sofia – Bulgaria (1976); Grenoble, Paris – Franța (1981); Atena, Volos – Grecia (1983); Burgenland, Austria (1984); Turku, Finlanda (1987); Ba-

cău, România (1993, 1997, 1998, 2000, 2002, 2003); České Budějovice, Cehia (1997); București și Moscova (1998); Macao, RPC (2006); Bratislava, Republica Slovacă (2007).

Distins cu numeroase premii naționale și internaționale: Premiul Republican al Tineretului Comsomolist „Boris Glavan” (1977); Premiul Concursului Internațional „Arta cărții” (1981) din cadrul Târgului Internațional de Carte de la Moscova, Federația Rusă; Premiul III la Expoziția-Concurs de Artă Plastică Contemporană „Saloanele Moldovei” Bacău-Chișinău (1993); Premiul II la Concursul „Bacoviana”, Bacău, România (1994, „Merite Prize”); Internațional Postage Stamp Design Contest (Tokyo, Japonia, 1997); Diploma de Onoare „Hans Christian Andersen” a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Adolescenți IBBY (Basel, Elveția, 2006) ș. a.

Lucrările sale au fost achiziționate de Muzeul Național de Artă al Moldovei, precum și de alte muzee prestigioase: Galeria de Stat „Pavel Trețiaikov” din Moscova, Galeria „Nakamura” din Japonia, Galeria Municipală „Art-Avangard” din Moinești, România etc.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1971), Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO, Paris (1994) și al Uniunii de Creație a Artiștilor Plastici din Federația Rusă (1995). În 2003, a devenit membru al Academiei Ortodoxe Ruse a Științelor și Artelor.

În anul 1991, i-a fost decernat titlul onorific „Maestru în Artă”, iar în 2020, Comisia Națională de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova l-a decorat cu Crucea „Meritul Heraldic”, pentru rezultate remarcabile obținute în domeniul simbolurilor publice și valorificarea heraldicii naționale, pentru activitatea sa de creație excepțională și contribuția la dezvoltarea și promovarea artelor plastice.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 313-314; „Calendar Național 2018”. – Chișinău, 2017. – P. 236-237.

Bibliografie selectivă:

Colîbneac, Alexei. Căderea în păcat : gravuri ; Lungu, Alexandru. Pictopoeme / Alexei

Colîbneac, Alexandru Lungu. – Chișinău : Atelier, 2004. – 8 p.

Colîbneac, Alexei. Sărutul [Grafică bidimensională] / Alexei Colîbneac // Artă contemporană din Moldova = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом] / red.: A. A. Rub ; aut. introd.: C. Spînu, Tudor Stăvilă ; Confederația Internațională a Uniunilor Artiștilor Plastici ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Moscova : [S. n.], 2013. – P. 170.

Creangă, Ion. Povești. Poveștiri. Amintiri / Ion Creangă ; il. de Alexei Colîbneac. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 320 p.

Creangă, Ion. Punguța cu doi bani / Ion Creangă ; il. de Alexei Colîbneac. – Chișinău : Prut Internațional, 2007. – 16 p. : il. – (Cheița de aur).

Lari, Leonida. Un delfin visător / Leonida Lari ; il. de Alexei Colîbneac. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – 16 p. : il. –

(Poezii de seama voastră).

Sântîmbreanu, Mircea. Recreația mare / Mircea Sântîmbreanu; il. de Alexei Colîbneac. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 240 p.

Alexei Colîbneac : Biobibliografie / alcăt.: Svetlana Miron ; dir. de proiect: Elena Turuta ; dir. gen.: Alexe Rău ; red.: Raisa Plăieșu. – Chișinău : BNRM, 2008. – 115 p.

Calinin, Aurelia. Alexei Colîbneac, un artist plastic mereu contemporan / Aurelia Calinin. – Literatura și arta. – 2004. – 11 mar. – P. 8.

Prut, Constantin. Colîbneac Alexei // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă și contemporană / Constantin Prut. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită. – Iași : Polirom, 2016. – P. 111-112.

Stahi, Alexandru. Alexei Colîbneac : grafician de frunte al generației sale / Alexandru Stahi. – Capitala. – 2003. – 20 dec. – P. 8.

Ana Struță

Alte aniversări

590 de ani de la nașterea lui **Ștefan cel Mare și Sfânt**, domn al Moldovei medievale, om politic, apărător al creștinismului, iscusit diplomat, gânditor militar, ocrotitor al culturii, ctitor de biserici și mănăstiri (cca 1433/1435 – 2 iul. 1504). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 132-133; CN 2014, p. 231-232; CN 2018, p. 144-145.*

590 de ani de la nașterea lui **Fra Giovanni Giocondo**, arhitect, istoric, filolog, anticar, arheolog și savant clasic italian (1433 – 1 iul. 1515).

540 de ani de la nașterea lui **Petru Rareș**, domn al Moldovei (1483 – 3 sept. 1546), fiu natural al lui Ștefan cel Mare. *A se vedea și art. din CN 2006, p. 268-270.*

480 de ani de la nașterea lui **Domenico Fontana**, arhitect italian al Renașterii târzii (1543 – 28 iun. 1607).

440 de ani de la stingerea din viață a lui **Coresi**, tipograf și editor (1500/1619 – 1583). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 445-446.*

380 de ani de la apariția scrierii „**Cazania**” lui Varlaam (1643). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 309-311.*

350 de ani de la apariția „**Psaltirii în versuri**” a lui Dosoftei (1673). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 311-312.*

290 de ani de la nașterea lui **Mihail Strilbițki**, cărturar, tipograf și gravor rus (1733 – 1807). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 312-313.*

250 de ani de la fondarea

Mănăstirii Curchi, ctitorită de mazilul Iordache Curchi (1773).

240 de ani de la întemeierea **Mănăstirii Condrița** (1783).

160 de ani de la nașterea lui **Panait Macri**, ziarist și publicist român, originar din Basarabia (1863 – 4 iul. 1932). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 313-314; CN 2012, p. 178.*

160 de ani de la înființarea la Iași a Societății Literare „**Juniimea**” (1863 – 1944). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 453-454.*

150 de ani de la nașterea **Ecatrinei Arbore-Rally**, medic, publicistă și militantă socialistă. Fiica lui Zamfir Arbore-Rally și sora pictoriței Nina Arbore (1873 – 2 dec. 1937). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 454-455.*

140 de ani de la nașterea **Elenei Donici**, publicistă și scriitoare de limbă franceză din Basarabia, stabilită în Paris (1883 – ?). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 455-456.*

140 de ani de la nașterea lui **Sergiu Niță**, jurist, militant pentru cauza națională, membru al Sfatului Țării (1883 – 3 mar. 1940). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 457.*

130 de ani de la nașterea lui **Nicolae Nagacevski**, cântăreț de operă, tenor liric, profesor (1893 – 30 mar. 1941). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 110.*

120 de ani de la înființarea **Mănăstirii Pripiceni-Curchi** (1903).

80 de ani de la înființarea **Mănăstirii Zloți** (1943).

CRITERII DE SELECTARE A NUMELOR DE PERSONALITĂȚI PENTRU CALENDARUL NAȚIONAL

1. Calendarul Național are un caracter enciclopedic, cuprinzând nume de referință din toate domeniile de activitate umană.
2. Calendarul include nume de personalități remarcabile din Republica Moldova, personalități notorii din România, nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
3. Calendarul este o publicație depolitizată și nepărtinitoare.
4. Criteriul principal de selectare a numelor este cel valoric. Se includ nume de personalități cu o contribuție marcantă la dezvoltarea unui sau altui domeniu, la mișcarea de idei, la progresul culturii și civilizației, certificată prin activitate, titluri științifice și onorifice, distincții, premii, includerea numelui în dicționare, enciclopedii, manuale, lucrări despre personalitatea respectivă.
5. Materialul este sistematizat pe luni, în ordine invers cronologică după cum urmează: personalități din Basarabia/RSSMoldovenească/Republica Moldova; personalități din România (în special din Țara Moldovei și România întregită); nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
6. Articolele (datele) elaborate pentru Calendar poartă caracter strict enciclopedic, excluzându-se comentariile subiective de orice ordin. Volumul articolului depinde de contribuția fiecărei personalități.
7. În ediție se includ date aniversare, începând de la 50 de ani. În cazuri excepționale, prin decizia specială a Colegiului de redacție și la rugămintea asociațiilor profesionale și a uniunilor de creație, se includ și date cu „5” (55, 65, 75, 85 etc.), motivarea ținând în exclusivitate de valoarea și contribuția personalității.
8. Personalitățile se documentează, de regulă, într-o singură ediție, urmând ca edițiile ulterioare (de peste 5, 10 ani ș.a.) să includă doar informații noi, făcându-se referință la articolul publicat anterior în Calendarul Național. Persoanele care nu sunt documentate sunt prezentate într-o scurtă informație.
9. În Calendar nu se includ cei care au comis crime grave împotriva umanității sau cărora li s-a depistat un furt intelectual dovedit; de asemenea, Calendarul nu va conține articole despre activitatea persoanelor care și-au permis infamii la adresa Republicii Moldova. Deciziile Colegiului de redacție în această privință se vor baza pe documente veridice.

Colegiul de redacție al Calendarului Național

INDEX ALFABETIC AL DATELOR MEMORABILE DOCUMENTATE

A

Aaron, Teodor 61-62
 Agafița, Mihail 346-348
 Antonescu, Petre 211-212
 Aramă, Angela 27-28
 Arbore, Luca 163-164
 Aricescu, Constantin D. 112-114
 Astaloș, George 299-301
 Avramescu, Tiberiu 111-112

B

Babuc, Vasile 66-68
 Baconschi, Teodor 70-71
 Badinter, Efim 261-263
 Bahnarel, Ion 25-26
 Balaur, Dimitrie (Dumitru) 270-273
 Bădescu, Horia 81-82
 Bătălia de la Hotin 339
 Bălici, Gheorghe 58
 Bechet, Boris 62-63
 Bejenaru-Botgros, Lidia 168
 Berindei, Dan 331-333
 Bîrnaz, Raisa 95-97
 Bogdan, Petru 53-54
 Bogdesco, Ilie 151-153
 Bogos, Vlad 130-131
 Bolliac, Cezar 117-118
 Bontea, Elena 335-336
 Botezatu, Eliza 333-334
 Botgros, Nicolae 43-46
 Boțu, Pavel 224-225
 Braniște, Ene 308-309
 Breazu, Florina 22-25
 Bucov, Victoria 273-275

C

Cantemir, Dimitrie 322-324
 Caraion, Ion 182-183
 Casapu, Tudor 287-288
 Catelli, Emanuil 42-43
 Căderea Constantinopolului 187-188
 Cernov, Alexandrina 351-353
 Chilimar, Serghei 340-342
 Chiriac, Anatol 304-306

Ciobanu, Mihai 76-77
 Ciobanu, Pavel 223-224
 Ciornei, Igor 370
 Ciucă, Valentin 118-119
 Cojocaru, Gheorghe E. 63-66
 Cojocaru, Zenaida 340
 Cojocaru-Vrabie, Dorina 241-242
 Colac, Tudor 100-102
 Colîbneac, Alexei 371-372
 Columna lui Traian 175-176
 Comanici, Ion 225-228
 Constantin, George 168-169
 Constituțiunea României din 23 martie 1923 121-122
 Cosma, Viorel 122-124
 Crama, Mihail 18-19
 Curagău, Mihai 252-254

D

Dabija, Nicolae 230-233
 Dani, Vitalie 31-33
 Daniliuc, Ion 236-238
 Darienco, Petrea 150
 Dascaluic, Alexandru 133-135
 David, Eugenia 362-363
 Diaconu, Mircea A. 298-299
 Dimitrachi, Sergiu 93-94
 Dobjanschi, Anabel 51-53
 Donos, Arcadie 90-91
 Donscaia, Ana 38-39
 Druță, Ion 268-270
 Duca, Eugenia 320-322
 Dumbrăveanu, Anghel 348-349

E

Efrem (Ioan Enăchescu) 178-180
 Eșanu, Andrei 233-236
 Ețcu, Ion 154-156

F

Facultatea de Științe Agricole (Agronomie) din Chișinău 146-149
 Felea, Victor 183-184
 Filip, Iulian 47-50

Friptuleac, Grigore 196-198
 Fusu, Silviu 250

G

Gamburd, Eugenia 50-51
 Gamburd, Moisei 302-304
 Gașin, Petru 349-351
 Gațac, Victor 194-195
 Gavrilov, Anatol 79-80
 Georgescu, Pimen (Petru) 317-319
 Gherghelegiu, Afanasie 176-177
 Gonciar, Silvia 342-345
 Grigorescu, Eremia Teofil 353-354
 Guțu, Vladimir 337-339

H

Hadârcă, Petru 172-175
 Holban, Tiberiu 203-204

I

Iagupov, Roman 275-276
 Irimescu, Ion 82-84
 Irisse, Antoine 150-151

K

Kopatchinsky, Viktor (Copacinschi, Victor) 84-86

L

Lazariuc, Anastasia 216-217
 Lazăr, Gheorghe 284-286
 Leahu, Nicolae 238-240
 Lipatti, Valentin 120-121
 Livovschi, Eugen 71-72
 Lovinescu, Monica 345-346
 Lucaci, Constantin 217-218
 Luțcan, Vasile 16-17

M

Manolache, Constantin 330-331
 Martonne, Emmanuel de 131-133
 Mazilu, Dan Horia 153-154
 Mărzencu (Mărzenco), Gheorghe 170-172

Mănăscurtă, Ioan 158-159
Micu, Vasile 315-317
Mihăilescu, Dan C. 361-362
Mihul, Anatolie 312-313
Ministerul Culturii al Republicii Moldova 186-187
Mischevca, Vladimir 108-111
Monumentul „Apostolii Basarabeni, Martiri” 291-292
Moraru, Victor 248-249
Morușca, Policarp 114-115
Müller, Herta 256-257
Muntean, Mihail 254-256
Mușatescu, Tudor 77-78

N

Nevoie, Victor 278-279
Nicu, Ghenadie 68-69
Novac, Lidia 41-42

O

Olteanu-Matei, Draga 319-320
Onofrei, Neonila 307-308

P

Palistrant, Alexandru 242-244
Papadopol-Calimah, Alexandru 39-41
Păunescu, Adrian 240-241
Pânzaru, Victor 59
Peicev, Dimitrie 177-178
Perju, Teodosie Leon 29-31
Petrovici, Cosma 28-29
Pintilei, Elena 219-222
Pintilie, Lucian 334-335

Pitiș, Florian 301-302
Platon, Iurie 228-230
Pleșu, Andrei Gabriel 260-261
Plohotniuc, Eugeniu 258-259
Ploșnița, Elena 102-104
Podgradskaia, Elena M. 19-22
Pogonat, Margareta 92-93
Pohilă, Vlad 137-144
Popescu, Leonid 115-117
Popescu, Teodor M. 193-194
Popescu-Gopo, Ion 161-162
Popovici, Andronic 250-252
Pop-Retegantul, Ioan 198-199
Porumbescu, Ciprian 309-312
Prodan, Sergiu 359-361

R

Racu, Aurelia 105-108
Rău, Alexe 368-370
Rosetti, Radu 277-278
Rusnac, Constantin 59-61
Rusu, Alexandru 180-181

S

Sadoveanu, Ion Marin 204-205
Sberea, Chiril 37-38
Serbușca, Vladimir 293-294
Sidorenco, Anatolie 280-282
Simion, Eugen 184-186
Sofroni, Alexei 192-193
Solomon, Petre 74-75
Spinei, Victor 324-326
Stamati, Iacob 98-99
Stănescu, Nichita 124-126
Suciu, Vasile 35-37

Ș

Șaguna, Andrei 208-211
Șalari, Ariadna 288-289
Șerban, Andrei 206-208
Șerban, Petre 205
Șișianu, Teodor 200-202
Șoltoianu, Alexandru 263-264
Ștefănescu, Melchisedec (Mihail) 72-74
Ștefîrță, Anastasia 365-368
Șubă, Alexandru 358-359

T

Tamazlăcaru, Elena 34-35
Tlehuci, Faina 78-79
Trifan, Călina 160-161
Trusevici, Nicolai 290

Ț

Țîbîrnă, Ion 17-18
Țurcanu, Loghin 313-314

U

Ungureanu, Tudor 156-158

V

Vătavu, Valentina 46-47
Verlan, Mark 145
Vieru, Igor 363-365
Volontir, Valerie 306-307
Vulpescu, Romulus 135-136

Z

Zavtur, Eudochia 91
Zubcu, Larisa 282-284

SUMAR

DECENII, ANI, SĂPTĂMÂNI,		Tudor Mușatescu	77
ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI		Faina Tlehuci	78
TRADIȚIONALE, NAȚIONALE,		Anatol Gavrilov	79
ZILELE INTERNAȚIONALE		Horia Bădescu	81
(MONDIALE), COMEMORATIVE		Ion Irimescu	82
ȘI PROFESIONALE	3	Viktor Kopatchinsky	
IANUARIE	13	(Victor Copacinschi)	84
Vasile Luțcan	16		
Ion Țîbîrnă	17	MARTIE	87
Mihail Crama	18	Arcadie Donos	90
Elena M. Podgradskaia	19	Eudochia Zavtur	91
Florina Breazu	22	Margareta Pogonat	92
Ion Bahnarel	25	Sergiu Dimitrachi	93
Angela Aramă	27	Raisa Bîrnaz	95
Cosma Petrovici	28	Iacob Stamati	98
Teodosie Leon Perju	29	Tudor Colac	100
Vitalie Dani	31	Elena Ploșnița	102
Elena Tamazlăcaru	34	Aurelia Racu	105
Vasile Suci	35	Vladimir Mischevca	108
Chiril Sberea	37	Tiberiu Avramescu	111
Ana Donscaia	38	Constantin D. Aricescu	112
Alexandru Papadopol-Calimah	39	Policarp Morușca	114
Lidia Novac	41	Leonid Popescu	115
Emanuil Catelli	42	Cezar Bolliac	117
Nicolae Botgros	43	Valentin Ciucă	118
Valentina Vătavu	46	Valentin Lipatti	120
Iulian Filip	47	Constituțiunea României din	
Eugenia Gamburd	50	23 martie 1923	121
Anabel Dobjanschi	51	Viorel Cosma	122
Petru Bogdan	53	Nichita Stănescu	124
FEBRUARIE	55	APRILIE	127
Gheorghe Bălici	58	Vlad Bogos	130
Victor Pânzaru	59	Emmanuel de Martonne	131
Constantin Rusnac	59	Alexandru Dascaluic	133
Teodor Aaron	61	Romulus Vulpescu	135
Boris Bechet	62	Vlad Pohilă	137
Gheorghe E. Cojocaru	63	Mark Verlan 145	
Vasile Babuc	66	Facultatea de Științe Agricole	
Ghenadie Nicu	68	(Agronomie) din Chișinău	146
Teodor Baconschi	70	Petrea Darienco	150
Eugen Livovschi	71	Antoine Irisse	150
Melchisedec (Mihail Ștefănescu)	72	Ilie Bogdesco	151
Petre Solomon	74	Dan Horia Mazilu	153
Mihai Ciobanu	76	Ion Ețcu	154

Tudor Ungureanu	156	Nicolae Leahu	238
Ioan Mânăscu	158	Adrian Păunescu	240
Călina Trifan	160	Dorina Cojocaru-Vrabie	241
Ion Popescu-Gopo	161	Alexandru Palistrant	242
Luca Arbore	163		
MAI	165	AUGUST	245
Lidia Bejenaru-Botgros	168	Victor Moraru	248
George Constantin	168	Silviu Fusu	250
Gheorghe Mărzencu (Mărzenco)	170	Andronic Popovici	250
Petru Hadârcă	172	Mihai Curagău	252
Columna lui Traian	175	Mihail Muntean	254
Afanasie Gherghelegiu	176	Herta Müller	256
Dimitrie Peicev	177	Eugeniu Plohotniuc	258
Efrem (Ioan Enăchescu)	178	Andrei Gabriel Pleșu	260
Alexandru Rusu	180	Efim Badinter	261
Ion Caraion	182	Alexandru Șoltoianu	263
Victor Felea	183		
Eugen Simion	184	SEPTEMBRIE	265
Ministerul Culturii al Republicii		Ion Druță	268
Moldova	186	Dimitrie (Dumitru) Balaur	270
Căderea Constantinopolului	187	Victoria Bucov	273
		Roman Iagupov	275
IUNIE	189	Radu Rosetti	277
Alexei Sofroni	192	Victor Nevoie	278
Teodor M. Popescu	193	Anațolie Sidorenco	280
Victor Gațac	194	Larisa Zubcu	282
Grigore Friptuleac	196	Gheorghe Lazăr	284
Ioan Pop-Reteganul	198	Tudor Casapu	287
Teodor Șișianu	200	Ariadna Șalari	288
Tiberiu Holban	203	Nicolai Trusevici	290
Ion Marin Sadoveanu	204	Monumentul „Apostolii Basarabeni,	
Petre Șerban	205	Martiri”	291
Andrei Șerban	206	Vladimir Serbușca	293
Andrei Șaguna	208		
Petre Antonescu	211	OCTOMBRIE	295
		Mircea A. Diaconu	298
IULIE	213	George Astaloș	299
Anastasia Lazariuc	216	Florian Pittiș	301
Constantin Lucaci	217	Moisei Gamburd	302
Elena Pintilei	219	Anatol Chiriac	304
Pavel Ciobanu	223	Valerie Volontir	306
Pavel Boțu	224	Neonila Onofrei	307
Ion Comanici	225	Ene Braniște	308
Iurie Platon	228	Ciprian Porumbescu	309
Nicolae Dabija	230	Anațolie Mihul	312
Andrei Eșanu	233		
Ion Daniliuc	236		

Loghiu Țurcanu	313	Anghel Dumbrăveanu	348
Vasile Micu	315	Petru Gașin	349
Pimen (Petru) Georgescu	317	Alexandrina Cernov	351
Draga Olteanu-Matei	319	Eremia Teofil Grigorescu	353
Eugenia Duca	320		
Dimitrie Cantemir	322	DECEMBRIE	355
Victor Spinei	324	Alexandru Șubă	358
		Sergiu Prodan	359
NOIEMBRIE	327	Dan C. Mihăilescu	361
Constantin Manolache	330	Eugenia David	362
Dan Berindei	331	Igor Vieru	363
Eliza Botezatu	333	Anastasia Ștefîrță	365
Lucian Pintilie	334	Alexe Rău	368
Elena Bontea	335	Igor Ciornei	370
Vladimir Guțu	337	Alexei Colîbneac	371
Bătălia de la Hotin	339		
Zenaida Cojocaru	340	ALTE ANIVERSĂRI	373
Serghei Chilimar	340		
Silvia Goncear	342	CRITERII DE SELECTARE	
Monica Lovinescu	345	A NUMELOR DE PERSONALI-	
Mihail Agafița	346	TĂȚI PENTRU CALENDARUL	
		NAȚIONAL	374
		INDEX ALFABETIC AL	
		DATELOR MEMORABILE	
		DOCUMENTATE	375

Calendar Național 2023

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

Bun de tipar: 28.02.2023
Coli de tipar: 47,5
Tiraj: 100 ex.
Apărut: 2023

Tiparul sub comanda nr. 4,
executată la F.P.C. „Primex-Com” SRL
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md